

Itájtōl toTēko

ipan mela'tájtōl

La Palabra de Dios

en el náhuatl de Tatahuicapan

Primera edición
El Nuevo Testamento y un resumen del Antiguo Testamento
Náhuatl de Tatahuicapan
nhx 15-005 1.5M
©2016 Wycliffe Bible Translators Inc.

Versión electrónica ©2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.scriptureearth.org

Usted es libre de: Compartir – copiar, distribuir, ejecutar y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes: Atribución. Debe reconocer los créditos de la obra de la manera especificada por el autor o el licenciante (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoyan el uso que hace de su obra). No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales. Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

El Nuevo Testamento en el náhuatl de Tatahuicapan
©2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Letras especiales

El texto en este libro que está escrito en náhuatl usa las siguientes letras para indicar los sonidos que no existen en español aunque algunas son letras usadas en ese idioma:

j Ejemplos: **jojtoko** *paloma*, **ojti** *camino*,
nej *yo*

tz Ejemplos: **tzakui** *se tapa*, **tzótzol** *tela*,
itepotz *su espalda*

x Ejemplos: **xachi** *mosca*, **mixti** *nube*,
italax *su barriga*

' (saltillo) Ejemplos: **to'ti** *babosa*,
yo'chi *hormiga*, **mi'** *murió*

Se subrayan las vocales que se pronuncian con más duración, es decir, las vocales largas. Se oye la diferencia entre una vocal larga y una corta al leer los siguientes pares de palabras.

ista'	<i>blanco</i>	ista'	<i>sal</i>
xoko'	<i>agrio</i>	xoko'	<i>ciruela</i>
kipata	<i>lo bate</i>	kipata	<i>lo cambia</i>
tetaj	<i>padre</i>	tetaj	<i>hay piedras</i>

Lista de Abreviaturas de Libros

Antiguo Testamento

Génesis	Gn
Éxodo	Ex
Levítico	Lv
Números	Nm
Deuteronomio	Dt
Josué	Jos
Jueces	Jue
Rut	Rt
1 Samuel	1 S
2 Samuel	2 S
1 Reyes	1 R
2 Reyes	2 R
1 Crónicas	1 Cr
2 Crónicas	2 Cr
Esdras	Esd
Nehemías	Neh
Ester	Est
Job	Job
Salmos	Sal
Proverbios	Pr
Eclesiastés	Ec
Cantares	Cnt
Isaías	Is
Jeremías	Jer
Lamentaciones	Lm
Ezequiel	Ez
Daniel	Dn
Oseas	Os
Joel	Jl
Amós	Am
Abdías	Abd
Jonás	Jon
Miqueas	Miq
Nahúm	Nah
Habacuc	Hab
Sofonías	Sof
Hageo	Hag
Zacarías	Zac
Malaquías	Mal

Nuevo Testamento

San Mateo	Mt
San Marcos	Mc
San Lucas	Lc
San Juan	Jn
Hechos	Hch
Romanos	Ro
1 Corintios	1 Co
2 Corintios	2 Co
Gálatas	Gl
Efesios	Ef
Filipenses	Flp
Colosenses	Col
1 Tesalonicenses	1 Ts
2 Tesalonicenses	2 Ts
1 Timoteo	1 Ti
2 Timoteo	2 Ti
Tito	Tit
Filemón	Flm
Hebreos	Heb
Santiago	Stg
1 San Pedro	1 P
2 San Pedro	2 P
1 San Juan	1 Jn
2 San Juan	2 Jn
3 San Juan	3 Jn
San Judas	Jud
Apocalipsis	Ap

ÍNDICE

SAN MATEO.....	1
SAN MARCOS.....	86
SAN LUCAS.....	138
SAN JUAN.....	222
HECHOS.....	287
ROMANOS.....	366
1 CORINTIOS.....	398
2 CORINTIOS.....	428
GÁLATAS.....	448
EFESIOS.....	460
FILIPENSES.....	471
COLOSENSES.....	479
1 TESALONICENSES.....	487
2 TESALONICENSES.....	494
1 TIMOTEO.....	498
2 TIMOTEO.....	507
TITO.....	513
FILEMÓN.....	517
HEBREOS.....	519
SANTIAGO.....	544
1 SAN PEDRO.....	552
2 SAN PEDRO.....	562
1 SAN JUAN.....	568
2 SAN JUAN.....	576
3 SAN JUAN.....	578
SAN JUDAS.....	580
APOCALIPSIS.....	583
Glosario.....	623

Itájtɔl Jesucristo yej kijekuiloj

San Mateo

Iyikyapatajwewejmej Jesucristo

1 Nigaj ijkulijto' itokamej yej iyikyapatajwewejmej Jesucristo,^a yej tepíltzimpa katka iga David iwán David tepíltzimpa katka iga Abraham.

²Abraham mochi_j tetaj iga Isaac, iwán Isaac mochi_j tetaj iga Jacob, iwán Jacob mochi_j tetaj iga Judá iwán iyikniwán. ³Judá iwán isiwa' yej itoka' Tamar mochi_jkej tetajmej iga Fares iwán Zara. Fares mochi_j tetaj iga Esrom. Esrom mochi_j tetaj iga Aram.

⁴Aram mochi_j tetaj iga Aminadab, iwán Aminadab mochi_j tetaj iga Naasón, iwán Naasón mochi_j tetaj iga Salmón. ⁵Salmón mochi_j tetaj iga Booz, teye' itoka' Rahab. Booz mochi_j tetaj iga Obed, teye' itoka' Rut. Obed mochi_j tetaj iga Isaí. ⁶Isaí mochi_j tetaj iga rey David, David kipiá' se ipiltzin yej itoka' Salomón yej kita' iwán inón siwa' yej isiwa'pa katka Urías.

⁷Salomón mochi_j tetaj iga Roboam, iwán Roboam mochi_j tetaj iga Abías, iwán Abías mochi_j tetaj iga Asa. ⁸Asa mochi_j tetaj iga Josafat, iwán Josafat mochi_j tetaj iga Joram, iwán Joram mochi_j tetaj iga Uzías. ⁹Uzías mochi_j tetaj iga Jotam, iwán Jotam mochi_j tetaj iga Acaz, iwán Acaz mochi_j tetaj iga Ezequías. ¹⁰Ezequías mochi_j tetaj iga Manasés, iwán Manasés mochi_j tetaj iga Amón, iwán Amón mochi_j tetaj iga Josías. ¹¹Jeconías iwán iyikniwán itajmej itoka' Josías. Inimej ipilowán onokoj kua' rey de país Babilonia kipreso_jwij israelitajmej iga kiwigakej Babilonia.

¹²Kua' kiskeja Babilonia, Jeconías kipiá' ipiltzin yej itoka' Salatiel. Iwán Salatiel kipiá' ipiltzin yej itoka' Zorobabel.

¹³Zorobabel mochi_j tetaj iga Abiud, iwán Abiud mochi_j tetaj iga Eliaquim, iwán Eliaquim mochi_j tetaj iga Azor. ¹⁴Azor mochi_j tetaj iga Sadoc, iwán Sadoc mochi_j tetaj iga Aquim, iwán Aquim mochi_j tetaj iga Eliud. ¹⁵Eliud mochi_j tetaj iga Eleazar, iwán Eleazar mochi_j tetaj iga Matán, iwán Matán mochi_j tetaj iga Jacob. ¹⁶Jacob

---

^a 1:1 Xikita glosario “Cristo”.

mochij tətaj iga José, yej iwewej María. Ininya María yej iyē' Jesús, ininya Jesús yej tiktokawíaj Cristo.

¹⁷ Ijkón panoj catorce tətajwewetkej yej ipilówampa ipilowan Abraham este iga onókoya David. Panoj nō catorce tətajwewetkej yej ipilówampa ipilowan David este kuā' israelitajmej kiwigakej preso Babilonia, iwán panoj se'o' máj catorce tətajwewetkej este kuā' onókoya Cristo.

Ken iga onoko Jesucristo

¹⁸ Ijkín iga onoko Jesucristo: María yej iyē' Jesús onóyaya iga yawi monamiktiti iwán José. E' kuā' aya monamiktiáj, María xoloyowi' iga ipoder iyEspíritoj Dios. ¹⁹ Iwán José yej mochiwas iwéj María, poxsan katka yē'nemiá, iwán ayo' kinekiá mamonamikti iwán María; e' malej ijkón, José akinekiá mamomati iga María óno'ya iwán se' taga'; yéj kejlantoya iga ichtákan mamokajtewakan. ²⁰ Mij inón kejlantoya, kochi' iwán kitēmi' iga se iyángel^a Dios walaj iwán ijkín kijlij:

—José, tej yej ipiltzin ipilówampa David, amo ximajmawi iga timonamiktiá iwán María, iga inón xolo' yej kitalaxwijto', inonwa' kimá' iyEspíritoj Dios. ²¹ Yéj yawi kitati se ichoochin, iwán tiktokawij JESÚS,^b iga yéj yawi kimanawiti igentej iga ayo' makichijtowan yej ayekti.

²² Inón sucederoj iga mamochiwa kensan ikya kijtoj toTēko ipan se profeta^c kuā' kijtoj ijkín:

²³ Se takotzin yej aya kichijchimi taga', xoloyowis iwán kitas ichoochin,
motokawij Emanuel,
yey kijtojneki: Dios ono' towan.^d

²⁴ Kuā' José isa' iga temiktoya, kichij kensan kijlij iyángel Dios iwán kíkui'ya María iga isiwa'. ²⁵ E' José aya kitechowaya María este iga onoko ikone'. Iwán inón kone' kitokawijkej JESÚS.

^a 1:20 Xikita glosario “Ángel”. ^b 1:21 Jesús kijtojneki “yey kimanawíá”. Jesús kimanawiti inomej yej moconfiarowaj ipan yéj iga ayá' kinkochiwas ken kajasi iga kichijkej yey ayekti. ^c 1:22 Xikita glosario “Profeta”. ^d 1:23 Isaías 7:14

Reyejmagojmej yawij kitatij Jesús

2 Jesús onoko Belén, se altepe' yej ono' ipan estado de Judea. Íku^a' mandarojtoya rey Herodes.^a Entonces asikej Jerusalén sekin tajtaga' yej walkej ikisáyampa tonatí'. Inomej tajtaga' momachtijkej ken iga ojonokej sitalimej, iwán kijliáj Reyejmagojmej. ² Iwán tatajantinemiáj:

—¿K^an ono' irrey judiyojmej yej nacérojo'? Nejamen nikitakej isitalin ne-iga ikisáyampa tonatí' iwán niwalkej nikweyimatiltikoj.

³ Ku^a' inín kimati' rey Herodes ay'ya kojasiá te kichíwaya, iwán inewi gente de Jerusalén akojasijajo' no te kichíwayaj. ⁴ Iwán Herodes kinotza' inochi ijefejmej sacerdotejmej iwán inochi yej tamachtij ipan iley Dios. Iwán kitajtankej kan yawi naceroti Cristo. ⁵ Yejamen kijtojkej:

—Yawi naceroti ipan altepe' yej itok^a' Belén yej ono' ipan estado de Judea. El profeta kijkuiloj ijkín:

⁶ Tej, Belén, yej tonó' ipan estado de Judá,

malej iga ti-altepetzín, e' ayéj yej máj ti-alimpa, no tivalerowa kensan inomej wejweyi altepe' yej ono' ipan estado de Judá;

iga ipan tej yawi kisasi se yej mandarowa, yej yawi kicuidaroti nogentej de Israel.^b

⁷ Iwán el rey Herodes kichtakanotza' yej kitakej sitalin; íku^a'ya kimatiltijkej keman nokta nesiko in inón sitalin. ⁸ Iwán Herodes kititan Belén inomej tajtaga', kijlijkej ijkín:

—X^akan Belén, xiktemotij inón choointzín este kan xikasikan. Ku^a' ankasíkeja, xine-ijlikij sej iga nej no manía manikweyimatiltiti.

⁹ Ku^a' tami' kikakikej yej kijtoj Herodes, Reyejmagojmej yájkija. Iwán inón sitalin yej kitakej ikisáyampa tonatí', tapanotiaya iwán moketzato kan nokta ono' choointzín. ¹⁰ Ku^a' kitakej inón sitalin poxsan yolpakikej. ¹¹ Iwán kalakkej kalijti', iwán kitakej choointzín iwán María yej teye'. Motanku^aketzkej iwán kiweyimatiltijkej choointzín. Iwán yejamen kikixtijkej regalojmej iga kimakakej choointzín, oro, incienso iwán mirra yej ken bálsamo. ¹² Iwán Dios kitemiktij inomej iga ayo' nokta mayakan kan ono' Herodes; inón iga yejamen yajkij sej ichamej, e' ipan se'ya ojti.

^a 2:1 Xikita glosario “Herodes”. ^b 2:6 Miq 5:2

José, María iwán Jesús cholowaj iga yawij ipan país yej itoka' Egipto

¹³ Kuá' reyejmagojmej yájkija, se iyángel Dios kitemiktiko José, iwán kijlij:

—Ximoketza, xikuiga Egipto choolintzin iwán iye'. Ómpao' xonokan este kuá' sej nimitznqtzas. Porque Herodes yawi kitemoti choolintzin iga makimikti.

¹⁴ Iwán José moketza' tayowakan, kiwiga' Egipto choolintzin iwán iye'. ¹⁵ Ompiga onoyaj este que migui' Herodes. Inín mochi iga mamochiwa yej Dios kijtoj ipan se profeta, ijkín ijkuijto': "Este Egipto niknqtza' noPiltzin."^a

Herodes tatekimaka iga mamomijmikti chooilin

¹⁶ Kuá' Herodes kimati' iga kikajkayajkej inomej reyejmagojmej, poxsan kuejkuesiwi'. Iwán tatekimá' iga makimijmiktij nochi chooilin yej aya kipiáj ome años, yej chantitokej Belén iwán ipan altepemej yej najna'san onokej. Herodes kijtoj ome años, iga anka achón an kiwigaya Jesús, ke'san kijtojkej reyejmagojmej. ¹⁷ Iwán ompa mochi yej kijkuiloj el profeta Jeremías. Ijkín ijkuijto':

¹⁸ Mokagui' iga waktzajtzi' ipan altepe' yej itoka' Ramá. Chokaló' iwán poxsan moknomatilo'.

Raquelwa' in yej choga' iga ipilowan,

iwán awel moyoltalij, iga ipilowan kimijmiktijkeja.^b

¹⁹ Kuá' mi'ya Herodes, se iyángel Dios kitemiktij José ompa Egipto, kijlij:

²⁰ —Ximoketza, xikuiga choolintzin iwán iye' iwán xaj sej Israel kan amonoyaj iga mikikeja inomej yej kimiktijnekiáj choolintzin.

²¹ Iwán José moketza' iwán kiwiga' choolintzin iwán iye' ipan país de Israel. ²² E' kuá' José kimati' iga mandarówaya sej Arquelao yej ipiltzimpa Herodes ipan tajli de Judea, José majmawi' iga yawi ompiga. E' Dios sej kitemiktij, kijlij iga mayawi ipan estado de Galilea, iwán ompiga yajkij. ²³ Kuá' asikej ipan estado de Galilea, mochantitoy ipan altepe' yej itoka' Nazaret. Inín mochi iga mamochiwa ken kijtojkej profetajmej iga Jesús chantitos Nazaret.

^a 2:15 Os 11:1   ^b 2:18 Jer 31:15

Juan yej tabautizarowa kipowa itájtɔl Dios

3 Inón vej Juan yej tabautizarowa^a asi' ipan desierto^b yej ono' ipan estado de Judea iga kipowa ye'noticiaj, ² iwán kijtowaya: —Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti iga ayo' wejkatís iga Dios yawi reinaroti ipan tejamej.

³ De ininya Juan yej el profeta Isaías tajtoj, kuá' kijtoj:

Mokaki a'pa tzajtzi ipan desierto, kijtowa:

“Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti, ijkón ankitapowaj ojti iga toTeko.”^c

⁴ Juan kakijtinemiá itzótzol yej chijtoya iga itzojmiyo camello^d, iwán tajko-ilpitinemiá iga kuetax, iwán kikuaya chapolin iwán kuayojnekti. ⁵ Iwán kiskej de Jerusalén, de Judea iwán inochi yej chantitoyaj najna'san weya' Jordán iga kikakikoj Juan. ⁶ Iwán kuá' la gente motenxítónkeja iga kichijkej yej ayekti, íkuá'ya Juan kibautizarowaya inomej ipan weya' Jordán.

⁷ E' kuá' Juan kita' iga nemi yayaj mia' fariseojmej^e iwán saduceojmej^f iga nō mamobautizarokan, kijlijkej:

—¡Amejwan ken nokta ipilowan kowamej! ¿A'yéj mitzijlijkej iga anyawij anmomanawitij kuá' Dios yawi tacastigaroti?

⁸ Xiye'nemikan iga manesi iga ankikajtékeja iga ankichiwaj yej ayekti. ⁹ Amo ximoweyimatikan iga ankijtowaj: “Nejamen no-ikyapatajwewejmej Abraham”; ¡Nimitzijliá iga inimej temej Dios wel kichíwa ipilowan Abraham! ¹⁰ Háchajwa' óno'ya iga yawi motzojzontekiti kuawimej este ipan inelwayomej. Inochi kuawi' yej ayá' ye'taki, motzonteki iwán moakiá tiko.^g ¹¹ Nej nimitzbautizarowaj iga a'ti, iga manesi iga anmoyolpatákeja. E' yej wí-o', yawij mitzbautizarotij iga el Espíritu Santo iwán iga ti'ti. Yéj kipiá máj poder que nej, iwán nej ni alín ayá' neajasi iga manikuiguili iga'. ¹² Yéj kikitzkijto' yej iga kichijchíwa trigo iga kitasolkixtiá. Iwán trigo kanas kan moana; e' itasolyo kitatij ipan ti'ti yej ayí' sewis.^h

^a 3:1 Xikita glosario “Bautizar”.

^b 3:1 Xikita glosario “Desierto”.

^c 3:3 Isa 40:3 ^d 3:4 Xikita glosario “Camello”. ^e 3:7 Xikita glosario “Fariseo”.

^f 3:7 Xikita glosario “Saduceo”.

^g 3:10 Inín kijtojneki iga Dios yawi

kicastigaroti yej ayompa nemij.

^h 3:12 Kijtojneki iga yej ye'nemij, Dios yawi

kimanawiti e' yej ayá' ye'nemi ken tikita itasolyo trigo yej tatas.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

3:13-17

Mobautizaroj Jesús

¹³ Iwán Jesús kisa' Galilea, iwán asito kan Juan tabautizarojtoya ipan weya' Jordán, iga no mamobautizaro. ¹⁴ E' Juan akinekiá makibautizaro, kijlij:

—¿Te iga tiwi' iga nej manimitzbautizaro? Nejwa' in yej nikneki iga tej xinebautizaro.

¹⁵ E' Jesús kijlij Juan:

—Inán tej amo te xikijto; iga ijkón kajasi iga matikchiwakan inochi ken Dios kineki.

Iwán Juan motemá' iga kibautizaroj Jesús. ¹⁶ Kuq' Jesús tami' mobautizaroj, kisa' ipan a'ti. Iwán tapowi' cielo, iwán kita' iyEspíritoj Dios temoj, ken tikita se jojtoko, iwán moketzako iyakapan. ¹⁷ Iwán mokagui' ipan cielo se tájtɔl yej kijtoj:

—Inín nokta in noPiltzín yej nikpoxneki, iwán yéj neyolchikajto'.

Tzitzimi' kineki iga Jesús makichiwa yej ayekti

4 Iwán iyEspíritoj Dios kiwiga' Jesús ipan desierto kan ayá' chantitoló', iga ompiga Tzitzimi' makita siga ayá' kichiwaltij yej ayekti.

²Jesús ayá' takuaj cuarenta días iwán cuarenta yówal iwán mayana'. ³Iwán Tzitzimi' kitechoj Jesús. Tzitzimi' kinekiá iga Jesús makichiwa yej ayekti, kijlij:

—Siga teja nokta iPiltzín Dios, xikijli inimej temej iga mamochiwakan pan.

⁴E' Jesús kijlij Tzitzimi':

—Ijkín ijkulijto' itájtol Dios: “Ayá' gasan tákual wel ono taga', nō wel ono iga kichiwa ken kijtowa itájtol Dios.”

⁵Iwán Tzitzimi' kiwiga' Jesús ipan weyi-áltepe' Jerusalén, kitejkawiltij este iyixko, kan máj ajko ipan inón weyitiopan,^a ⁶iwán kijtoj Tzitzimi':

—Siga teja nokta ipiltzín Dios, este nigaj ximopatānalti talpan; iga itájtol Dios ijkín ijkulijto':

Dios kititanis iyangelejmej iga mamitzpalewikan,
iga mamitzmajkuiñiakan
iga amo ximokxiwiteki ipan te'ti.^b

⁷Jesús kijtoj:

—Nō ijkulijto' itájtol Dios: “Amo xiktajtānili moTēko Dios iga makichiwa tejté iga san manesi iga wel kichiwa.”

⁸Se' vej Tzitzimi' kiwiga' Jesús ipan se tepe' yej pox ajko, iwán kinextilij inochi paismej yej ono' ipan inín tajli iwán inochi yej kipiáj; ⁹iwán kijtoj Tzitzimi':

—Nej nimitzmas inewi inín siga timotankuaketza iga xineweyimatilti.

¹⁰Iwán Jesús kijlij:

—Tzitzimi', xicholo notenōj, iga ijkín ijkulijto' itájtol Dios: “Xikweyimatilti moTēko Dios iwán xikchiwa kensan yéj kineki.”

¹¹Iwán Tzitzimi' kikájteja Jesús. Iwán walkej angelejmej iga kipałewikoj in Jesús.

Jesús pewa iga tamachtía

¹²Kuā' Jesús kimati' iga Juan kipresojuwikej, yajki ipan estado de Galilea. ¹³E' ayá' kawī' Nazaret kan íchan katka, sino que yajki mochāntito ipan áltepe' yej itōkā' Capernaum. Inón áltepe' onoya ipan atēn iwán ipan ital Zabulón iwán Neftalí. ¹⁴Ijkín kichij Jesús iga mamochiwa yej el profeta Isaías ijkín kijkuiloj:^c

^a 4:5 Xikita glosario “Weyitiopan”. ^b 4:6 Sal 91:11,12 ^c 4:14 Isa 9:1-2

¹⁵ Ítał Zabulón iwán Neftalí,
 ipan inón ojti yej yawi lám̄ar, iyik̄ampa weya' Jordán,
 ipan Galilea kan çantitokej yej ayéj judiyojmej.

¹⁶ Inomej gente yej ken onoyaj kan takomichkan iga ayá'
 kixmatiáj Dios, ken tikita kitawijkej se weyi
 tawilyo' iga asi' itájtol Dios.

Inomej majmatoyaj iga mamikikan,
 e' inán kitawijkeja weyi tawilyo'.

¹⁷ Iwán íkuá'ya Jesús pewa' kipowa itájtol Dios, kijtoj:

—Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti iga ayo' wejkatis iga
 yawi reinaroti^a Dios.

Jesús kinotza' nawí atarrayojmej

¹⁸ Jesús nejnentiaya ipan aten laguna yej itoka' Galilea. Ompa
 kita' Simón yej no itoka' Pedro, iwán Andrés yej iyíknimpa.
 Yejamen atarrayojmej. Iwán ompa atarrayaroytoyaj ipan inón a'ti.

¹⁹ Iwán Jesús kijlij inomej:

—Xinetokakan, iwán nikchibas iga ankinechkoskej yej
 manetokakan ken inán michin ankikitzkiáj.

²⁰ Iwán imanín kikajtekej iyatarrayajmej iwán kitokákeja Jesús.

²¹ Iwán achi máj nejnenkej, kitakej omen tajtaga', Jacobo iwán
 Juan yej ipilówampa Zebedeo. Ompa onoyaj ipan ákal iwán itaj.
 Ompa kitamanijtoyaj iyatarrayajmej. Iwán Jesús kinotza' in inomej.

²² Iwán íkuá'san ompa kikajtekej itaj iwán ákal. Iwán kitokákeja
 Jesús.

Jesús kimachtiá mia' gente

²³ Jesús panoj noyan ipan estado de Galilea, tamachtijtinemiá
 ipan tiopamej yej ojonoyaj ipan altepemej. Kipowaya ye'noticiaj
 ken iga Dios yawi reinaroti. Iwán kachitiltij nochi yej sese'pa iga
 wetitoyaj. ²⁴ Iwán noyan momati' ipan estado de Siria, iga Jesús
 taachitiltijtinemi', iwán no kiwiguilijkej yej kipiayaj de sese'pa
 kokolis, yej kuajkualoj, yej tatapoliwij, yej kipiayaj malespíritoj
 iwán yej ikxitakuawayaxtoyaj. Iwán nochi inimej kachitiltij Jesús.

²⁵ Mia' de Galilea kitokakej Jesús, yej çantitoyaj ipan ítał diez

^a 4:17 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

altepe' yej kijliáj Decápolis, iwán de Jerusalén iwán inewi nō de Judea, iwán inomej yej chantitokej iyikampa weya' Jordán.

Jesús tamachtiá ipan tepe'

5 Kuá' Jesús kita' inewi gente yej kitokatinemiáj, tejkaj ipan se tepe' iwán ompa motalij. Iwán idiscipolomej^a kiyawalojkej.

²Iwán Jesús pewa' kimachtij idiscipolomej, ijkín kijtoj:

³—Pakij yej kimachiliáj ipan iyalmajmej iga yejámensan awel te kichiwaj iwán ijkonya iga kitemowaj Dios, iga yejámenya kipiaskkej Dios iga iTekomej.

⁴'Pakij yej chokaj, Dios yawi kiyolchikawati inomej.

⁵'Pakij yej moalimpamatij, iga yejamen itatki-ijyaskej inón tajli yej Dios kijtoj iga kimakaskej.

⁶'Pakij yej kipoxyolmakatokej iga kichiwasnekij yej yekti, inomej sí, Dios kipalewuj.

⁷'Pakij yej tachokiliáj, iga Dios yawi nō kichokilitij inomej.

⁸'Pakij yej ipan iyalmajmej kejlantokej yej yekti, yejamen sí kitaskej Dios.

⁹'Pakij yej kinekij iga maonolo tamelá, iga Dios kijlij iga yéj ipilowan.

¹⁰'Pakij yej kiknochiwaj iga san kichiwaj yej Dios kineki, iga yejámenya kipiaskkej Dios iga iTekomej

¹¹'Xipaktokan kuá' mitzijijliáj kuajkuantas iwán kuá' mitziknochiwaj iwán kuá' mitzpantiáj iga ankichiwaj yej ayekti, iga san nej annetokaj.

¹²'Xipaktokan iga ipan cielo yawij mitzmakatij yej pox yekti; iga ijkón nō kiknochiykej profetajmej yej ikya onoyaj.

Yej kitokaj Jesús ken ista' iwán ken yej tawíáj

¹³'Amejwan ipan inín tajli ken tikita an-istamej. E' siga ista' ayo' istaweli', ¿téjaso' iga moneki? Ayo' yekti iga nité, sino que motajkáliya iwán motatáksaya.

¹⁴'Amejwan nō ken antawilmej ipan inín tajli. Se weyi-altepe' yej ono' iyixko tepe' awel miyana. ¹⁵Niga motatiá se cándil iga mamotali itampa tejté, majwa' motaliá ajko iga makitawi yej onokej kalijti'. ¹⁶Ijkonsan nō amejwan xikchiwakan yej yekti

^a 5:1 Xikita glosario “Discípulo”.

iyixtaj la gente, iwán kua' mitzitaskej iga ankichijtokej yej yekti, kiweyimatiltiskej toTaj Dios yej ono' ajko.

Jesús tamachtíá ipan la ley

¹⁷'Amo ankijtoskej iga niwalaj iga nikpoloko iley Moisés o kan tamachtijkej profetajmej. Nej ayá' inón nikchiwako, majwa' nikchiwako ken iga nokta kajasi iga mamochiwa ken tatekimakaj. ¹⁸Iwán nō nimitznojma-ijliáj, miej iga onos cielo iwán tajli, nisé punto nisé letra awel mopolowa ipan iley Moisés, este que nochi mamochiwa yej mochiwas. ¹⁹Inón iga yej kiyokakajtewa iga kichiwa ken tatekimaka se iley Dios, malej iga inón ley nésiki' ayá' máj te te-ijliá, wan ijkón matamachtí, inón mo-itas ken yej ayéj te iteki kan reinarowa Dios. E' yej makichiwa ken ijkuilijto' la ley iwán ijkonsan nō kinextiliá sekin iga makichiwakan, inón máj kiye'itaskej kan reinarowa Dios. ²⁰Iwán nō nimitzijliáj, siga ayá' máj anye'nemij que fariseojmej iwán ken yej tamachtíáj ipan la ley, nikeman ayá' ankalakiskej kan Dios reinarowa.

Jesús tamachtíá iga amo mamokuejkuesolo

²¹'Ankikakíkeja ken kijlijkej amo-ikyapatajwan iga: “Amo xitamikti, siga agaj tamiktiá, makimiktikan.” Ijkón kijtoj iley Moisés. ²²E' inán nimitzijliáj igasan se mamokuejkueso iwán iyiknín, Dios yawi kijuzgaroti. Iwán yej kijliá iyiknín: “Tixeto”, inón kikitzkiskej yej máj mandarowaj. Iwán yej kijliá iyiknín: “Tipáchtol”, yati kan ono' tiwelon yej ayí' sewi.

²³'Siga tia tikmakati iyofrendaj Dios ipan altar^a iwán tikejlantewa iga mitzkuesowilijto' moknín, ²⁴ómpao' xikajtewa moofrendaj itenoj altar iwán xaj achto ximoyoltaliti iwán moknín. Íkuá'ya sí welja tiktaliti moofrendaj.

²⁵'Siga agaj mitzemandarowa iwán mitzwigaj iyixtaj juez, ipan ójtisan ximotajtolti iga ximoyoltali íwan. Porque siga mitzwigaj iyixtaj juez, juez kitekimakas policiyajmej iga mitzakiskej kuákalko. ²⁶Nimitzijliá iga atikisas ompa este que xixixtawa inewi ke' mitztajtaniáj.

^a 5:23 Xikita glosario “Altar”.

Jesús tamachtiá iga yej namiktito' amo mayawi wan se'

²⁷ 'Moisés este ikayy kijtoj: “Yej namiktito' amo mayawi wan se'.” ²⁸ E' nej nimitzijiá sigá se taga' kitachiliá se siwa' iwán ipan iyalmaj kinekiskiya magui' mamásiya íwan, ininwa' taxíma'ya nokta, malej iga kejlán ipansan iyalmaj.

²⁹ 'Siga se moyix mitzchiwaltiá yej ayekti, xixixti iwán xiktajkali wejka; máj yekti xikpolo se moyix que inochi mocuerpoj makakikan pan tiwelón yej ayí' sewis. ³⁰ Siga moye'ma' mitzchiwaltiá yej ayekti, xiktzonteki iwán xiktajkali wejka; máj yekti xikpolo se moma' que inochi mocuerpoj makakikan pan tiwelón yej ayí' sewis.

Jesús tamachtiá iga amo mamokawakan yej namiktitokej

³¹ 'Moisés nō este ikayy kijtoj: “Siga se taga' kikawa isiwa', makimaka se ama' kan makijto iga mokájkeja.” ³² E' nej nimitzijiá yej kiyokakawa isiwa' malej iga isiwa' ayá' nemi yawi wan se', inón taga' kichiwa iga isiwa' mamasi wan se'; iwán inón se' taga' yej íwan monamiktij nō taxíma.

Jesús tamachtiá iga amo matajuradolo

³³ 'Nō ankimatij iga amo-ikypatajwan kijlijkej: “Amo xikelkawa iga tikchiwa yej iyixtaj toTeko tikijtoj nokta iga tikchiwas.” ³⁴ E' nej nimitzijiá iga amo xiktalikan agaj o tejté iga testigo kua' ankijtowaj iga ankichiwaskej tejté. Niga cielo iga ompa mandarowa Dios; ³⁵ niga tajli iga ompa kitaliá iyikxi Dios; niga Jerusalén iga inonwa' iciudad el Rey yej kipoxweyimatij. ³⁶ Niga motzontekon, iga tej awel tikchiwa iga se motzónkal mamochiwa ista' o pisti'. ³⁷ Máj yekti iga xikijto “kena” kua' tikmati iga tia tikchiwati, iwán xikijto “ayá'” kua' tikmati iga ayá' tia tikchiwati. Yej ayá' ijkón kichiwa, kichiwa yej ayekti.

Jesús tamachtiá iga amo mamajasikan iga mo-ijiyaj

³⁸ 'Moisés este ikayy kijtoj:^a “Siga agaj mitzixkopewa, nō xixixkopewa, iwán sigá agaj mitztankopewa, nō xiktankopewa.” ³⁹ E' nej nimitzijiá iga amo ijkonsan nō xikchiwili yej mitzchiwiliá yej ayekti; majwa' sigá agaj mitzaygatatzina, xikmaka se' moxaya'

^a 5:38 Ex 21:24

iga mamitzmaga. ⁴⁰Iwán siga agaj mitzdemandarowa iwán mitzkuiliá mokuach, xikmaka no makiwiga mochamarraj. ⁴¹Iwán siga agaj mitztekimaka iga xikuiguili tejté yey eti' se kilómetro, tej xikuiga ome kilómetro. ⁴²Siga agaj mitztajtaniliá tejté, xikmaka. Agaj yey kineki mitztakewiliá tejté, amo xikijli iga ayá'

Kén iga matiknekikan yey te-ijiyaj

⁴³'Moisés este ikayay kijtoj: "Xikneki moknin iwán xikijiya yey mitzijiya." ⁴⁴E' nej nimitzijliáj xiknekikan yey mitzijiya, xikye'ijlikan yey mitzmalijliáj, xikchiwilikan yey yekti yey ayá' mitzye'itaj, xiktajtanilikan Dios iga maye'onokan inomej yey mitzpantiáj iwán mitziknochiwaj. ⁴⁵Ijkón amejwan an-ijyaskej ipilowampa amoTaj Dios yey ono' ipan cielo; iga yéj kichiwa iga matawi tonati' kan ono' yey kichiwa yey yekti iwán yey kichiwa yey ayekti, iwán kititani no tiawa' iga yey ye'nemij iwán iga yey ayompa nemij. ⁴⁶E' siga amejwan ankinekij yejsan no mitznekij, ¿té anmotaniliáj iga ijkón ankichiwaj? Este yey kicobrarowaj impuesto^a iga Roma ijkón no kichiwaj. ⁴⁷Iwán siga ankisaludarowaj yejsan amoknin, ijkón ayá' nemi ankichiwaj tejté yey sekin no akichiwaj. Ijkón no kichiwaj yey ayá' kixmatij Dios. ⁴⁸Xipoxye'nemikan, ijkón kensan amoTaj Dios yey ono' ipan cielo nochipa kichiwa yey yekti.

Jesús tanextiliá iga matikchiwakan yey yekti iyixtaj Dios

6 Jesús no kijtoj:
—Kua' ankichiwaj tejté yey yekti, amo xikchiwakan iga san mamitzitakan. Siga ijkón ankichiwaj, amoTaj Dios yey ono' ipan cielo ayá' mitzmaskeskej nité. ²Kua' tikpalewiá agaj yey amotapialiá, amo xikpojtinemi ken kichiwaj inomej yey mopajpantiáj iga ye'nemij iga kipojtinemij tiopan-ijti' iwán kajkán panolo iga makiweyimatiltikan. Nimitzijliáj iga inomej inonsan motaniliáj, iwán Dios ayá' kiye'ita. ³E' tej kua' agaj tikpalewiá yey amotapialiá, amo xikmatilti ni agaj. ⁴Majwa' xikchiwa ichtákan. Iwán Dios yey mitzitzto' iga ichtákan nemi tikchiwa yawi mitzmakati yey pox yekti.

^a 5:46 Xikita glosario "Impuestos".

Jesús tamachtiá ken iga matitajtōkan wān Dios

⁵'Kua' antajtowaj wān Dios, amo xikchiwakan ken inomej yejsan mopajpantiáj iga ye'nemij, inomej kiye'matij iga ejkati-oradowaj tiopan-ijti' iwān ipan calle kansan makitakan. Nimitznojma-ijliáj iga inimej inonsan motaniliáj, iwān Dios ayá' kikakij. ⁶E' tej kua' titajtowa wān Dios, xikalaki kalijti', iwān ximokaltzakua iwān xitajto wān Dios yej ompa ono' mowan. Iwān Dios yej mitzitzto' kan ichtákan nemi ti-oradowa, yawi mitzmakati yej tiktajtani.

⁷'Kua' titajtowa iwān Dios, amo xikojpa-ijto tajtolmej yej ayá' mitzpalewiá kansan mawejkawa iga titatapojto' iwān Dios, ken kichiwaj yej ayá' kixmatij Dios. Yejamen an kijtowaj iga ijkón kichiwaj, majya kikakiskej Dios. ⁸Amo xikchiwakan ken yejamen; iga amoTaj Dios kimátiya te mitzpolowaj malej iga aya ankitajtaniáj. ⁹Amejwan ijkín xitajtōkan iwān Dios:

NoTaj yej tono' ipan cielo,
nochi makiweyimati' motoka'.

¹⁰Xirreinarókiya.

Mamochiwa ken tej tikneki ipan tajli, ijkón ken mochijto'
ipan cielo.

¹¹Notakualmej yej nochipa moneki, xinemakakan aman.

¹²Xineelkawili'kan yej nikchijkej yej ayekti, ijkón ken nejamen no nikelkawiliáj yej nechiwilijkej yej ayekti.

¹³Xinepalewikan iga amo manikchiwasnekikan yej ayekti; amo xinesemakakan kua' Tzitzimi' nechiwaltijnekij yej ayekti.

Iga tej nokta yej tirreinarowa, iwān tej yej nochi wel tikchiwa iwān inon moweyipoder nochipa nokta onos. Ijkónyawa'.

¹⁴'Siga ankelkawiliáj yej agaj mitzchiwiliáj yej ayekti, amoTaj yej ono' ipan cielo no mitzelkawiliskej yej ankichiwaj yej ayekti.

¹⁵E' siga ayá' ankelkawiliáj yej mitzchiwiliáj yej ayekti, amoTaj ayá' no mitzelkawiliskej yej ayekti ankichiwaj.

Jesús tamachtiá ken iga mamayunarōlo

¹⁶'Kua' anmayunarowaj, amo manesi iga anmoknoomatij ken inomej yej san mopajpantiáj iga ye'nemij. Yejamej kinekij

makitakān iga mayunarojtokej. E' nimitznojma-ijliáj iga yej inón kichiwaj, kipiaja yej motanilijkej. ¹⁷ E' tej kuá' timayunarowa, ximotziztikui iwán ximixami, ¹⁸ iga amo manesi iga timayunarojto'. Petz moTaj Dios yej ichtákan mowan ono', yéjsan kimatis yej nemi tikchiwa. Iwán iyixtaj tokniwan mitzmakas yej kajasi iga mamitmaka.

Yej mitzyoltilana

¹⁹ 'Amo xiknejnechkokan yej pox valerowa nigaj ipan tajli kan wel kitolowa wechi iwán wel ankinempoloskej, iwán kan wel kalakij yej tachteki. ²⁰ Máj yekti xiknejnechkokan ipan cielo komati yej pox valerowa.^a Ompa ateyi wechi yej tanempolowa, iwán niga no yej tachteki ay'ya kalakiskej. ²¹ Porque kan ono' yej mitzyoltilana ompa nochipa tikejlantos.

Yej mitztawia

²² 'Moyix ken tikita se candil yej mitztawia; siga moyix yekti, mitztawijos. ²³ E' siga moyix ayekti, tonos ken kuá' takomichkan. Siga inón candil yej tikpia ayá' tawia, poxsan titakomititos.

Dios iwán tomin

²⁴ 'Ayagaj wel kipiá ome ipatrón, iga sésanwa' in yej kiye'itas, iwán se' kijiyas, o se kitokas iwán se' kikajtewas. Inón iga awel ankitokaj Dios siga mitzyoltilanaj tomin.

Amo xitayokoyakan

²⁵ 'Nimitzijliáj: Amo xitayokoyakan iga te anyawij ankikuatij iwán te anyawij ankonitij iga wel xonokan, niga amotzótzol yej anakiskej. ¿Ix aya'taj máj valerowa amovidaj que tákual, iwán amocuerpoj máj que tzótzol? ²⁶ Ximixkuitikān ipan totomej yej patantinemij; yejamēn ayá' tokaj niga tapixkaj iwán ayá' no kenaj yej mopixka. E' malej ijkón, Dios yej amóTajpa kitamaka no inomej totomej. ¡Amejwan máj anvalerowaj que totomej! ²⁷ ¿Iwán a' de amejwan iga san matayokoya wel weyás se' alín?

²⁸ 'Iwán, ¿te iga no amejwan antayokoyaj iga amotzótzol? Ta' xikitakan ken iga weyáj xochimej ipan akawalyoj, ayá'

^a 6:20 Inín mochíwa kuá' se kichíwa ken Dios kineki.

tekipanowaj niga tajtzomaj. ²⁹E' nimitzijliáj niga el rey Salomón malej iga moye'taajakiaya; ayá' kaxilij ken inomej xochimej yej mojmõnsajtikej. ³⁰Iwán siga Dios ijkón kimõnsajchiwa kuaxiwiyoj yej aman ono' ipan akawalyoj iwán mosta tatas ipan ti'ti, ¿kén iga ayá' mitztotzolyotiskej, amejwán yej alín anmoconfiarowaj ipan Dios? ³¹Inón iga amo xitayokoyakan iwán amo xikijtokan: “¿Te niawij nikuatij? o ¿te niawij nikonitij? iwán ¿kan niawij nikasitij notzotzolmej yej nikajakiskej?” ³²Yej ayá' kixmatij Dios tayokoyaj iga nochi inín; e' amejwán ankipiáj se amoTaj yej ono' ipan cielo yej kimati te mitzpolowaj amochan. ³³E' ximotemakakan iga Dios marreinaro ipan amejwán, iwán xikchiwakan ken yéj kineki, iwán ijkón nochi inimej yej mitzpolowaj, anyawij ankipiatij. ³⁴Amo xitayokoyakan iga yej mostapa mochiwas, yej mostapa, móstapaya sej ankitaskej. Ono' komati yej teyolmiktía ipan sejsé día.

Amo xikijto iga se' ayompa nemi

7 'Amo xitajuzgarokan, iga Dios amo no mamitzjuzgarokan. ²Iga Dios yawi mitzjuzgarotij ijkón kensan sekin ankijuzgarowaj. Achón ke' agaj ankimakaskej, achõnsan no Dios mitzmakaskej. ³¿Te iga tikixtachiliá moknín iga kipiá tasoltzín ipan iyix iwán ayá' tikita iga tej tikpiá tapan ipan moyix?^a ⁴Siga ayá' tikita iga tikpiá weyi tapan ipan moyix, ¿kén timixewiá iga tikijliá moknín: “Noknín, achi manimitzkixtili tasoltzín yej tikpiá ipan moyix?” ⁵Tej yej timopajpantiáj iga tiye'nemi!, xikixti achto inón tapan yej ono' ipan moyix iwán ijkón wel tikye'itas iga tikixtiliá tásol ipan iyix moknín.

⁶Yej itatki Dios amo xikmakakan pelomej, amo santá' mitztatzayanaskkej. Yej pox patiyoj amo xikmakakan koyamemej iga amo makitáksakan.

Xiktajtaniқан, xiktemoқан iwán xikaltzotzonakan

⁷Xiktajtaniқан, iwán Dios mitzmakaskej; xiktemoқан iwán ankasiskej; xikaltzotzonakan iwán mitzkaltapowiliskej. ⁸Iga yej kitajtani, kimakaj; iwán yej kitemowa, kasi; iwán yej kaltzotzona, kikaltapowiliáj.

^a 7:3 Kijtojneki: Ayompa tikchiwa siga tikpopowa moknín iga kichij alín yej ayekti kua' tej tikchij máj komati yej ayekti.

⁹ ¿Ix wel se de amejwan kimakas ipiltzin se te'ti kuá' kitajtaniliá tákual? ¹⁰ ¿O ix kimakas kowa' kuá' kitajtaniliá se michin? ¹¹ Siga amejamej yej ankichi_{waj} yej ayekti, wel ankimakaj yej yekti amopilowan, jamoTaj yej ono' ajko ipan cielo, máj kimakas yej yekti a'san iga kitajtanilij!

¹² Ijkón ken amejwan ankinekij mamitzchiwilikan sekin, ijkón no amejwan xikchiwilikan; ijkón kijtowa iley Moisés iwán yej kijuilojkej profetajmej.

Kalten yej tzolti'

¹³ Xikalakikan ipan kalten yej tzolti'. Iga kalten iwán ojti yej tawiga kan mopo_{jpololo}, koj_{koyakti}', iwán mia' yej ompa yawij. ¹⁴ E' kalten iwán ojti yej tawiga kan ono' Dios, poxsan tzolti', iwán ayá' mia' yej ompa yawij.

Kuawi' mo-ixmati ipan itakilka

¹⁵ Amo mamitzkajkawakan yej kijtowaj iga Dioski' kitajt_{olmakaj}. Inimej nésiki' até wel mitzchiwiliáj, e' máj ipan iyalmajmej ken tikita tekuanimej. ¹⁶ Amejwan wel ankixmatij ken iga nemi agaj ipansan yej kichi_{waj}; puej ayá' moteki uva^a ipan witztako', niga no moteki itakilka amakuawi' ipan ista'wizt. ¹⁷ Nochi ye'kuawi' ye'taki, iwán yej ayéj ye'kuawi', ayejyekti itakilka. ¹⁸ Yej ye'kuawi' awel mochi_{wa} itakilka yej ayá' yejyekti, niga yej ayéj ye'kuawi' awel mochi_{wa} itakilka yej yekti. ¹⁹ Nochi kuawi' yej ayá' ye'taki, motzonteki iwán motatía. ²⁰ Inón iga amejwan ankixmatischej inomej san ken iga kichi_{waj}.

Ayá' nochi kalakiskej kan reinarowa Dios

²¹ 'Ayá' nochi yej ne-ijliáj “noTeko, noTeko” yawij kalakitij kan reinarowa Dios, sino que inómejsan yej kichi_{waj} ken kineki noTaj yej ono' ipan cielo. ²² Kuá' asis inón día, mia' yawij ne-ijlitij: “NoTeko, noTeko, nejamen nikpowakej motájt_{ol}, iwán ipan motoka' nikixtijkej malespí_{ritoj}mej, iwán ipan motoka' nikchijkej mia' yej

^a 7:16 Xikita glosario “Uva”.

ayí' mo-ita.” ²³ E' nej nikijliskej: “Ayí' nimitzixmatikej; xicholokan notenoj, amejwan yej ankichiawaj yej ayekti.”

Omen tajtaga' yej kalchiawaj

²⁴ Yej kikaki notájtól iwán kichiwa yej nikijtowa, ken tikita se taga' yej poxsan tajlanto' yej kichij íkal ipan se weyite'ti. ²⁵ Wajaj tiawa', wejweyakej a'timej iwán wajaj ejeka' yej pox tajpalej ipan inón kajli; e' ayá' kiwetziltij iga toкто' ipan te'ti. ²⁶ E' yej kikaki notájtól iwán ayá' kichiwa yej nikijtowa, inón ken tikita yej ayá' ye'tajlanto', yej kichij íkal ipan xajli. ²⁷ Wajaj tiawa', wejweyakej a'timej, iwán wajaj ejeka' ipan inón kajli, iwán wetzi'. ¡Mela'xixitini' nokta!

²⁸ Kua' Jesús tami' tajtoj, yej takaktoyaj san tajtachixtikajkej kén iga Jesús tamachtiaya; ²⁹ iga ijkón ken tamachtiaya, nesía iga kimati te nemi kijtowa, ayéj ken yej tamachtiáj ipan iley Moisés.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

Jesús kachitialiá yej palantiá ikajlo'

8 Kuá' Jesús temoj ipan tepe', poxsan kitokatiajkij. ² Iwán kina'tejoj se taga' yej nemi palani ikajlo' iga kipiaya lepra,^a motankuaketza' iyixtaj Jesús, iwán kijtoj:

—NoTeko, siga tikneki, wel xinepajti.

³ Iwán Jesús kichijchin in inón yej wetitoya, kijlij:

—Kena, nikneki xipajti.

Kuá' inón kijtoj, achitiá' yej kipiaya lepra. ⁴ Iwán kijlij:

—Ta' xikaki, amo agaj xikijli; xaj kan ono' sacerdote iga mamitzita, iwán xiktali moofrendaj ken tatekimaka iley Moisés, iga nochi makimati iga tipájtija.

Jesús kachitialiá itekipanowani se capitán de Roma

⁵ Kuá' Jesús asi' ipan altepe' Capernaum, se capitán de Roma yajki kitechoto Jesús iwán kiteki'tajtanilij, ⁶ kijlij:

—NoTeko, notekipanowani wetzto' nochan pan itapech iga poxsan kuajkualoto' isempan iwán este awel molina.

⁷ Jesús kijlij:

—Nej niati nikachitalti.

⁸ Inón capitán kijtoj:

—NoTeko, akajasi xikalaki nochan, san xikijto iga maachitiá notekipanowani, iwán achitiás. ⁹ Nej no ono' yej netekimaka iwán no niktekimaka soldadojmej. Kuá' niktitani se mayawi kanaj, yawi; iwán kuá' se' nikijliá iga mawiki, wi'; iwán kuá' nikijliá notekipanowani iga makichíwa tejté, kichíwa.

¹⁰ Kuá' Jesús inón kikagui', madmiradoj iwán kijlij yej kitokatinemiáj:

—Nimitzijliáj iga anikasi' nisé israelita yej mamopoxconfiágo ipan nej ken inín taga'. ¹¹ Nej nimitzijliáj iga poxsan witzeloz kan ikisáyampa tonati' iwán ikalakíyampa', iwán motaliskej iga takuáskej wan Abraham, Isaac iwán Jacob ipan cielo kan reinarowa Dios; ¹² e' yej onóyaja^b iga mayakan katka kan reinarowa Dios, kakiskej kan takomichkan, ompa chokaskej este tanguetzekaskej.

¹³ Iwán Jesús kijlij inón capitán:

—Xaja mochan, iwán mamochíwa ijkón ken ticredoj.

^a 8:2 Xikita glosario “Lepra”. ^b 8:12 Judiyojmej

Iwán íkuá'san in inón tekipanowani achitiá'.

Jesús kachitialiá imonān Pedro

¹⁴ Jesús yajki chan Pedro, wan kasito imonān Pedro wetzto' ipan tapech iga kawanto'. ¹⁵ Jesús kimakitzkij, iwán íkuá'san sewi' ikajlo'; iwán mokétza'ya iga kitamá' Jesús.

Jesús kachitialiá mia' yej wetitokej

¹⁶ Kuá' tayowáti'ya, kiwiguilijkej Jesús mia' yej kipiayaj maļespīritojmej; iwán Jesús iga san kitekimá' maļespīritojmej, kikijkixtij, iwán nō kachitij nochi yej wetitoyaj. ¹⁷ Inín mochi iga mamochiwa ken kijtoj el profeta Isaías: “Yéj tepajtij, iwán yéj teachitij.”^a

Yej kinekiáj makitokakan Jesús

¹⁸ Kuá' Jesús kita' iga poxsan kipolojtokej, kitekimá' idiscipolomej iga maapanókanya ipan laguna. ¹⁹ Iwán se yej tamachtia^b ipan iley Moisés kitechoko Jesús, iwán kijlij:

—Tamachtiani, nej nikneki manimitztokatinemi kansan tia.

²⁰ E' Jesús kijlij:

—Koyomej kipiáj ixapoyomej kan kochij, iwán totomej kipiáj ixekemej; e' nej yej iPiltzin Taga^c anikpiá kan achi manimokuajtetonti.

²¹ Iwán se' idiscipoloy, kijlij:

—NoTeko, maniao' achto maniktokati notaj.

²² Jesús kijlij:

—Xinetoka, xikawili yej ken miktokej iga makitokakan yej miktokej

Jesús kipacholtiá ejeka' yej tajpalej

²³ Iwán Jesús tejkaj ipan weyi ákal, senyajki iwán idiscipolomej. ²⁴ Tajko laguna pewa' se ejeka' yej pox tajpalej este atemiaya ákal. E' Jesús kochtoya. ²⁵ Iwán idiscipolomej kixitijkej Jesús, kijlijkej:

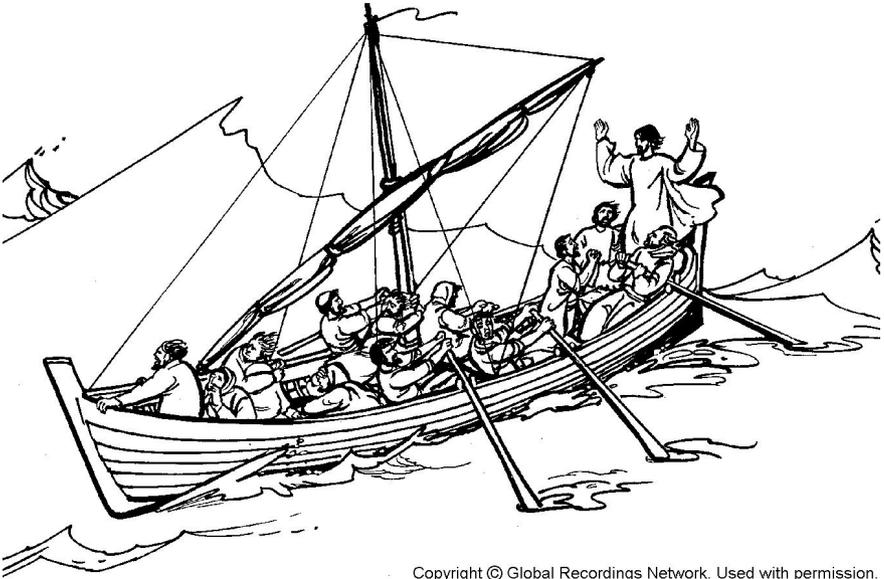
—¡NoTeko, xinemanawikan! ¡Némiya ti-awetzij!

²⁶ Jesús kijtoj:

^a 8:17 Isa 53:4

^b 8:19 Xikita glosario “Yej tamachtia ipan iley Moisés”.

^c 8:20 Xikita glosario “IPiltzin Taga”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

8:23-27

—¿Te iga poxsan anmajmawij? ¡Amejwan alintzin
anmoconfiarowaj nopan!

Iwán Jesús moketza', kajajwa' ejeka' iwán a'ti, iwán
santakampolijtikawí'. ²⁷ Tajtaga' san tajtachixtikajkej, iwán
kijtojkej:

—¿Ix a'taj yéj nokta an in inín taga' yej este ejeka' iwán a'ti
kitajtolkakij?

Tajtaga' de Gadara yej kipiáj malespiritojmej

²⁸ Kuá' Jesús asi' iyikampa laguna ipan estado de Gadara, omen
tajtaga' kiskej posantoj, iwán kitechojkej Jesús. Iyomextin kipiayaj
mal espíritoj, wan poxsan tatatalochtiayaj, iwán ipan inón ojtí
ayágajo' wel panowaya. ²⁹ Iwán tzajtzikej:

—¿Té tikneki nowamej, tej Jesús yej iPiltzin Dios? ¿Ix tiwalaj
aneyoka-iknochiwakoj malej iga aya asi hora?

³⁰ Iwán ayá' wejka iga ompa, takuajtinemiáj mia' koyamemej.

³¹ Iwán malespiritojmej kiteki'tajtanilijkej Jesús ijkín:

—Siga annekixtiájyawa', xinetiñanikan ipan koyamemej.

³² Iwán Jesús kijtoj:

—Ómpayawa', xikalakitij.

Iwán inomej maļespiritomej kiskej ipan tajtaga' iwán kalakitoj ipan koyamej; iwán nochi inomej koyamej mobarrancarojkej iwán wejwetzitoj ipan a'ti iwán ompa amikikej.

³³Yeј kicuidaroјtinemiáj koyamej mokacholoјkej. Kuá' asíkeja ipan altepe', kipoјkej nochi yeј mochij ipan inomej tajtaga' yeј kipiayaj maļespiritomej. ³⁴Iwán nochi yeј chantitokej ipan inón altepe' yajkij kan ono' Jesús. Iwán kuá' iténoja onokej, kiteki'ijlijkej iga makísaya ipan italmej.

Jesús kachitialtiá se taga' yeј awel nejnemi

9 Iwán Jesús teјkaj ipan se weyi ákaļ iga apanoj iwán asi' kan iyaltepe'. ²Ompa kiwiguilijkej se taga' yeј awel nejnemi nokta, wetztiaya ipan itapech. Kuá' Jesús kita' ken iga yeјamen moconfiarowayaj ipan yeј, kijlij yeј wetitoya:

—Amo ximajmawi nopíj; nochi yeј tikchij yeј ayekti nimitzelkawiliaya.

³Iwán sekin yeј tamachtiáj ipan iley Moisés, kuá' inín kikakikej, kijtoјkej ipan iyalmajmej: “Inín taga' iga ijkón kijtowa, kimalijliá Dios.” ⁴E' Jesús kimatiá te keјlantoyaj, kijtoј:

—¿Te iga ankeјlamikij yeј ayekti ipan amoalmajmej?

⁵¿Kéntaj máj wel manikijto: “Nochi yeј tikchij yeј ayekti nimitzperdonarowílija”, o manikijli: “Ximoketza iwán xaja”? ⁶Inán sí, nia nimitznextilítij iga neј yeј iPiltzín Taga' ipan inín tajli wel nikperdonarowiliá yeј se kichiwa yeј ayekti.

Iwán Jesús kijlij yeј awel nejnemi:

—Ximoketza, xikui motapech iwán xaja mochan.

⁷Iwán moketza' iwán yáјkiya ichan. ⁸Kuá' la gente inón kitakej, majmawikej iwán kiweyimatiltijkej Dios iga kimá' inón poder tajtaga'.

Jesús kinotza Mateo iga makitoka

⁹Jesús kisa' ompa kan onoya, iwán kita' se taga' yeј itoka' Mateo, ewatoya kan kicobraroјtoya impuestos^a iga Roma, iwán kijlij:

—Xinetoka.

Iwán Mateo moketza' iwán kitoga' Jesús.

^a 9:9 Xikita glosario “Impuestos”.

¹⁰ Jesús takuajtōya kalijti', iwán asi' mia' yej kicobr̄arowayaj impuestos iga gobierno iwán sekin yej ayá' ye'nemij, iwán kix̄n̄ankej mesa iwán idiscipolōjmej Jesús. ¹¹ E' kuá' fariseojmej kitakej iga Jesús nemi sentakuaj iwán inomej, kitajtankej idiscipolōjmej:

—¿Te iga amomaestroj sentakua w̄an yej kicobr̄arowayaj impuestos iga Roma iwán yej kichiwaj yej ayekti?

¹² Jesús kikagui' yej kijtojtokej iwán kijtoj:

—Yej yektitokej, ayá' kajasi iga mamoačhitaltikan, e' yej w̄etitokej, kena, kajasi. ¹³ Xakan iwán ximomachtikan yej kijtojneki ken ijkuilijto' itájtōl Dios: “Nej nikneki xitachokilik̄an; ayéj iga xinemiktilikan yolkamej.” Pues nej ayá' niw̄alaj niknotzako yej kijtowaj iga ye'nemij. Majwa' niw̄alaj niknotzako yej kichiwaj yej ayekti iga mamoyolpatakan.

Jesús kijtajtanij ken iga mayun̄arōlo

¹⁴ Yej kitokatinemiáj Juan yej tabautizarowa yajkij kan ono' Jesús, iwán kitajtankej:

—¿Te iga nejamen iwán fariseojmej nipoxmayun̄arowaj iwán modiscipolōjmej ayá' mayun̄arowaj?

¹⁵ Jesús kijtoj:

—¿Ix wel mokn̄omatitoskej te-ikniw̄an kan mon̄amiktilo miej ompa ono' iw̄amej chokotz̄in yej mon̄amiktia? E' asiti día kuá' chokotz̄in kiwigaskej. Íkuá'ya sí mayun̄aroskej.

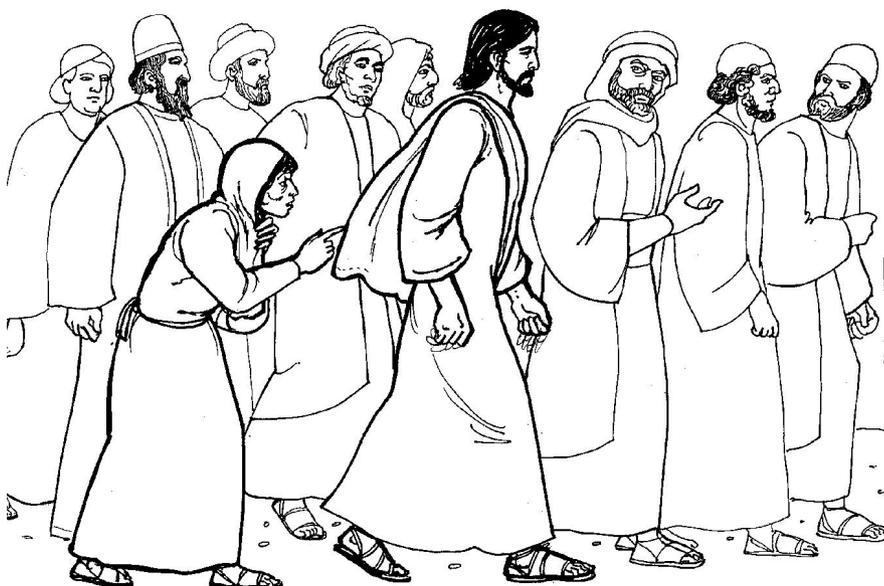
¹⁶ Iwán ayagaj kitamaniá sē tzotzolsósol iga tzotzoltájkol yej mokówago'; iga yej mokówago' akuis, iwán máj weyi kitzayan̄as tzotzolsósol. ¹⁷ Awel n̄o moakiá vino yej kichíjkejo' ipan ikyapakuetaxtekon^a iga vino yej kichíjkejo' moposawa iwán kipox̄onas kuetaxtekon iwán n̄empoliwis vino iwán kuetaxtekon. Inón iga, yekti mamoaiki vino yej kichíjkejo' ipan kuetaxtekon yej móchijo'. Ijkón apoliwis vino niga kuetaxtekon.

Jesús ki-ojpa-ixitij isiw̄apiltz̄in Jairo w̄an kachitiltij sē siw̄a'

¹⁸ Miē Jesús tatapojtōyao', asi' sē yej kimandarowa judiyojmej, motankuak̄etza' itenoj, iwán kijlij:

—Nosiw̄apiltz̄in nokto' migui', e' siga tia nočan, iwán tiktalij mom̄a' ipan nosiw̄apiltz̄in, ojpa-isas sej.

^a 9:17 Xikita glosario “Kuetaxtekon”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

9:20-22

¹⁹ Jesús moketza' iwán yajki iwán idiscipolomej iwán inón taga'.
²⁰ Iwán se siwa' yej wetitoya doce años iga kistoya ken imés yej awel pachiwiá, kitechoj Jesús itepotztájbapa iwán kichijchimilij itempan isotantzótzol; ²¹ yéj kijtoj ipan iyalmaj: “Iga san nia nikchijchimilij itzótzol, nia ni-achitiati.” ²² E' Jesús tachá' itepotztaj, kita' inón siwa', iwán kijlij:

—Xipaki, nopj, ti-achitia'ya iga timoconfiaroj ipan nej.

Iwán íku'a'san inón siwa' achitiá'.

²³ Kuá' Jesús asi' chan inón jefe yej itoká' Jairo, kita' iga tapitztolo' iga yáwija kitokatij yej mikto', iwán pox tzajztitolo' iga chokayaj. ²⁴ Jesús kijtoj:

—Xikísakan nigaj; takotzin ayá' mikto', yejwa' kochto'.

Iwán kiwejwetzkilijkej Jesús. ²⁵ E' Jesús kikijkixtij yej onoyaj kalijti', iwán kala', kimakitzkij takotzin iwán kipalewij iga moketza'.
²⁶ Iwán noyan ipan inón tajli momati' yej Jesús kichij.

Jesús kitachaltíá ome pachamej

²⁷ Kuá' Jesús kisa' ompa, ome pachamej kitokakej, kitzajtzilijtiayaj:

—¡Achi xinechokilikan tej yej iPiltzin^a David!

²⁸ Iwán kuá' Jesús kala' kalijti', pachamej kitechojkej, iwán Jesús kijtoj:

—¿Ix ankičedowaj iga wel nimitztachaltiskej?

Pachamej kijtojkej:

—Kena, noTeko.

²⁹ Iwán Jesús kijixchijchin in inomej pachamej, iwán kijtoj:

—Mamochiwa ijkón ken amejwan anmoconfiarojkej.

³⁰ Iwán tachákeja. Iwán Jesús kitekimá' nokta inomej:

—Amo agaj xikijlikan.

³¹ E' yejamen kiskejsan ompa, kipojtinenej noyan yej Jesús kichij.

Jesús kitajtoltiá yej nonoj

³² Kuá' kistiáyaja, sekin asikej yej kiwajliguilijkej Jesús se nonoj yej kipiaya malespíritoj. ³³ E' kuá' Jesús kikixtija inón malespíritoj, welja tajtoj in nonoj. Yej ompa onoyaj san tajtachixtikajkej, kijtojkej:

—¡Ayí' mo-ita' ipan Israel ken inín!

³⁴ E' fariseojmej kijtowayaj:

—Ijefej malespíritojmej kimá' inín taga' iga wel kikixtiá malespíritojmej.

Jesús kichokiliá la gente

³⁵ Jesús nentinemiá noyan ipan weyi altepemej iwán ipan altepetzitzin, tamachtijtinemiá ipan tiopamej ipan sejsé altepe'. Kipowaya ye'noticiaj kén iga reinarowa Dios, iwán kachitialiaya inochi yej wetitokej iwán yej kualotokej. ³⁶ Kuá' Jesús kita' yej ompa chapantokej, kichokilij iga kita' tayokoxtokej iwán siatokej iwán papayintokej, ken tikita borregoymej^b yej atekoyojkej. ³⁷ Iwán Jesús kijlij idiscipolojmej:

—Nimitzijliáj, melá'wa' iga ono' mia' yej wel moconfiarowaj ipan nej, e' ayá' mia' yej kipowaj ye'noticiaj. Yej aya kikakij, inómejwa' ken se weyi mijli yej némiya tayoksi. ³⁸ Inón iga

^a 9:27 Judiyojmej kimatikej iga el Mesías katka rey David ipiltzin ipilówampa, inón iga kijliayaj iga ipiltzin. ^b 9:36 Xikita glosario “Borrego”.

xiktajtani^likaⁿ yej iTe^ko mi^jli iga makit^tani tekipanowaⁿimej iga makitek^ti^jya yej ono' pan mi^jli.^a

Jesús kitapejpena doce iyapostolejmej

10 Iw^án Jesús kinot^za' doce idiscipolojmej iw^án kimá' poder iga wel makikix^tikaⁿ ma^lespi^ritojmej iw^án iga wel makachitⁱal^tikaⁿ yej de se^se'pa iga we^titokej iw^án nochi yej kuajkualotokej.

²In^ín itokamej yej Jesús kitapejpen iga itatⁱtanimej yej no kijliáj ap^ostolejmej:^b yej achto itok^a' Simón, yej no itok^a' Pedro, iw^án Andrés yej yéjpasan iyiknⁱn; Jacobo iw^án Juan yej ipilówampa Zebedeo; ³Felipe, Bartolomé, Tomás, iw^án Mateo yej kicobr^rowaya impuestos iga Roma; Jacobo yej ipíltzimpa Alfeo; Lebeo yej no itok^a' Tadeo; ⁴Simón yej ipartidoj nacionalista;^c iw^án Judas Iscariote, yej máj despuéj kinamá' Jesús.

Jesús kitekimaka ap^ostolejmej iga makipowatij itájtol Dios

⁵Kua' Jesús kitⁱtan inimej doce ap^ostolejmej, ijkⁱn kijlijkej:

—Amo xakan kan chantitokej yej ayéj judiyojmej, niga xakan ipan altepemej yej onokej ipan estado de Samaria,^d ⁶majwa' xakan xikitatij judiyojmej yej pojpolijtinemij ken borrego^jtztzin. ⁷Xikijlijtinemikan iga inán sí na'ya ono' iga Dios yawi reinaroti ipan tejamej. ⁸Xikachitⁱal^tikaⁿ yej we^titokej, xikojpa-ixitⁱkan yej miktokej, xikpaj^tikaⁿ yej palantokej ikajlomej iga kipiáj lepra, xikix^tikaⁿ ma^lespi^ritojmej. Amejwan ayá' ankikojkej iga in^ín wel ankichiwaj, amejwan no amo mamitzix^tawakan iga in^ín ankichiwaj.

⁹'Amo no xikuigakan ni alⁱn tomin, ¹⁰niga xikuigakan amomórral ipan ojtⁱ; niga se' amotzótzol, niga se' gakti, niga bastón; iga yej tekipanowa kajasi iga makitamakakan.

¹¹'Kua' amasiskej ipan se' altepe' o altepetzⁱn, xiktemokan ompa agaj yej mitzye'itaj iw^án ómpao' xikawikan ichan este que matami amotekipánol wan ankisaskej ipan inón altepe'. ¹²Kua' ankalakiskej ichan, xikijli^kan iga maonokan tamelá. ¹³Siga yej ompa chantitokej kajasi iga ijkón xikijli^kan, ijkón mochiwas; e' siga ayá' kajasi,

^a 9:38 Kijtojneki iga makitajtani^likaⁿ Dios iga yéj makit^tani toknimej yej wel kipowaj ye'noticiaj nochi inimej gente. ^b 10:2 Xikita glosario “Apóstol”.

^c 10:4 Xikita Lc 6:15. ^d 10:5 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

amo xiktajtānilikān Dios iga tamelá maonokān. ¹⁴E' siga ayá' mitzomemawíaj niga mitzkakisnekij, xikisakān ipan inón kajli o ipan inón altepe' iwán xiktzejtzelokān amokxi iga maxini talpínol. ¹⁵Nimitzijliáj iga kua' Dios tajuzgaroj, yej chantitokej ipan inón altepe' máj kicastigaroskej que yej chantitokej altepemej Sodoma iwán Gomorra.^a

Kiknochiwaskej yej kitokaj Cristo

¹⁶'Ta' xikakikān, nej nimitztitanij ken tikita amborregojmej itzalan koyomej.^b E' xonokān listo ken tikita ankowamej, iwán ximochiwakān ken anjojtokomej iga amo agaj xikchiwilikān yej ayekti. ¹⁷Amo xikelkawakān iga la gente mitzwigaskkej kán ono' tekiwajmej, iwán mitzmagaskkej ipan tiopamej. ¹⁸Iwán iga notechko mitzwigaskkej iná' gobernadormej iwán reyejmej; ijkón iga wel antajtoskej de nej iyixtaj yejamej iwán yej ayéj judiyojmej. ¹⁹E' kua' mitzwigaskkej iná' yej mandarowaj, amo xitayokoyakān iga ayá' ankimatij te anyawij ankijtotij; iga kua' antajtoskej, Dios mitztajtolmakaskkej. ²⁰Iga ayéj amejwān yej antajtoskej, sino que iyEspíritoj amoTaj Dios in yej yawi tajtoti ipan amejwān.

²¹'Se toknīn yawi kitelwīti iyiknīn iga makimiktikān, iwán tetaj kitelwij ipiltzīn iga makimiktikān, iwán tepilowān kitelwiskej itajmej iga makimiktikān. ²²Nochi yawij mitzijiyatij iga nej annetokaj; e' yej manetoka este que mamiki, yawi momānawīti. ²³Kua' mitztalochtiskej ipan se altepe', xakān ipan se' altepe'; nimitznojma-ijliáj iga nej yej iPiltzīn Taga' nia niwikiti kua' aya ampanowaj noyān ipan altepemej kán ichamej israelitajmej.

²⁴'Yej nemi momachtíá ayá' máj tamati ken yej tamachtíá, iwán nisé tekipanowāni ayá' máj tayakānto' que ipatrón. ²⁵Se discípulo makisentāli iyalmaj iga mochīwas kensan imaestroj, iwán tekipanowāni kensan iteko. Siga nej yej nimandarowa ne-ijliáj iga niTzitzimi,^c ¿ix ayá' nō mitzijliskej iga amejwān nō antzitzimimej yej annetokaj?

^a 10:15 Yej ichān Sodoma iwán Gomorra pox ayekti kichijkej. Gn 19

^b 10:16 Koyomej, español: lobos. Inīn kijtojneki iga yej kitokaj Cristo, ken borregojmej iwán yej kijiya Cristo, ken koyomej.

^c 10:25 Ipan griego nij kijtowa Beelzebú yej kijtojneki Satanás.

Jesús kijtowa iga Dios mamomajmawili

²⁶ 'Inón iga amo agaj xikmajmawilikān. Ateyi nité yej ichtákasan maono yej ayá' momatis, wan ateyi nité yej iyanto' yej ayá' monextij. ²⁷ Yej nimitzijliáj kan tamichkan, amejwan xikpowakan noyan kan onolo'; yej nimitzichtaka-ijliáj, xitzajtzikan iga xikijtokan iga nochi makikaki. ²⁸ Amo xikmajmawilikān yej wel mitzmiktiáj, iga awel kimiktiáj toalmaj; majwa' xikmajmawilikān yej wel temela'polowa iwán wel kititani toalmaj kan tawewelkato'.

²⁹ 'Ix ayá' monamaka ome tototzitzin iga se tomintzin? E' malej ijkón, nisé toto' ayá' miki sin que amoTaj Dios amo makimati. ³⁰ Pues este amotzónkal Dios kimati ke' ankipiáj. ³¹ Amo ximajmawikan, amejwan máj anvalerowaj que mia' tototzitzin.

Yej mixewiáj iga kijtowaj iga kitokaj Jesús

³² 'Inewi yej kinojma-ijtowa iyixtaj la gente iga netoka, nej no iyixtaj noTaj yej ono' ipan cielo, nia nikijtoti iga netoka. ³³ E' yej iyixtaj la gente kijtowa iga ayá' netoka, nej no iyixtaj noTaj yej ono' ipan cielo nia nikijtoti iga ayá' netoka.

Jesús kijtowa iga ayá' wálaj iga tamelá maonolo

³⁴ 'Amo ankijoskej iga nej niwálaj ipan inín tajli iga tamelá maonolo; ayá' niwálaj iga tamelá maonolo, sino iga mamokuejkuesojtolo. ³⁵ Niwálaj iga taga' makikuesowili itaj, iwán siwapiltzin makikuesowili iye', iwán siwamon makikuesowili imonan; ³⁶ ijkón iga sejsé mokuejkuesoj iwansan iyiknímejpa.

³⁷ 'Yej makineki itaj o iye' máj que nej, inón ayá' kajasi iga manetoka; yej makineki iyokichpiltzin o isiwapiltzin máj que nej, inón ayá' kajasi iga manetoka; ³⁸ yej kinekis manetoka, e' ayá' kikechpanowa icruz,^a ayá' kajasi iga mamochiwa nodiscípoloj. ³⁹ Yej kineki san mamomanawi, yawi poliwiti, e' yej mamiki iga netoka, nochipa onos nowan.

---

^a 10:38 "Kikechpanowa icruz": anka kijtojneki motemaka iga wel makiknochiwakān, este mamiki iga kitoka Cristo.

Yej yawi temajmakati Dios

⁴⁰ 'Yej mitzomemawíáj, néjyawa' in yej neomemawíáj; iwán yej neomemawíá nō ki-omemawíáj yej netítan. ⁴¹ Yej ki-omemawíá se profeta yej kitítani Dios, yawij kimakatij yej yekti kensan kimakaj se profeta, yej ki-omemawíá se toknín yej te-ijiknín, yawij kimakatij yej yekti kensan kimakaj se toknín yej te-ijiknín. ⁴² Iwán si agaj kimaka yej nej netoka yej amoweyimati, malej alín seseka' ipan wájkal, nimitzijliáj iga inón sí Dios kimakas yej yekti.

Juan kitítani omen idiscipolomej

11 Kuá' Jesús tami' kinonotza' inón doce idiscipolomej, kisa' ompa iga yajki tamachtito iwán kipowato ye'noticiaj ipan altepemej yej onokej ipan tajli de Galilea.

² Juan presojtitoya wan kimati' yej Cristo nemi kichíwa. Iwán Juan kitítan omen idiscipolomej iga makitatij Jesús, ³ iga ijkín makitajtanikan:

—¿Ix teja in Cristo yej yawi wíkiti, o nikcháskejo' sewo'?

⁴ Jesús kijtoj:

—Xakan xikijlitij Juan nochi yej nigaj nemi ankitaj iwán yej nemi ankikakij. ⁵ Xikpowilikan iga pachamej tachaja, koxomej nejnémija, yej palantiayaj ikajlomej iga kipiáj lepra, achitiákeja, yej ayá' takakiáj, inán takákija, yej miktoyaj, ojpa-isákeja, yej ayá' motapialiáj, mopowiliá ye'noticiaj ken iga Dios tasalvarowa. ⁶ Paktos yej ayá' kikajtewa iga moconfiarowa ipan nej.

⁷ Kuá' yájkija itatíanimej Juan, Jesús pe'ya tatapowa' de Juan, kijlij la gente:

—¿Té ankitatoyaj ipan desierto? ¿Ix se ojta' yej koolina ejeka'?

⁸ Siga ayá', ¿tétaj ankitatoyaj? ¿Ix se taga' yej ye'taajakijto'? Amejwan ankimatij iga yej moye'taajakiáj, onokej ichan reyejmej. ⁹ Iwán, ¿té nokta ankitatoyaj? ¿Ix se profeta? Kena, yéj majya sej que se profeta. ¹⁰ De inonya Juan tajtowa kan ijkín ijkuilijto':

Niktítani notatítan iga mo-ixtaj matayakana,
iga ken kuá' mamitzojtápoya.^a

¹¹ Jesús nō kijtoj:

^a 11:10 Malaquías 3:1

—Nimitznojma-ijliáj iga desde ikyay este inán ateyi ni agaj yej máj tayakanto' que Juan yej tabautizarowa, e' yej momachiliá iga até iteki de inochi yej motemakaj iga Dios marreinaro ipan yejamen, inón yej máj tayakanto' que Juan.

¹²Desde kuá' wáľaj Juan yej tabautizarowa este inán, ono' mia' yej kijiyaŷ iyojwi Dios, wán ono' yej kichiwásnekij iga mapoliwi.^a ¹³Desde ikyay iwán este inán iga wáľaj Juan, nochi profetajmej iwán iley Moisés, kijtojkej iga wí' reinaroki Dios. ¹⁴Siga annectedowaj, Juanwa' in profeta Elías yej wítzeya.^b ¹⁵Yej annakasyojkej, xineye'kakikan.

¹⁶Amejwán yej inampa amonokej annesij ken tikita kokone' yej mawiltiáj ipan tajkoaltepe' iwán kitzajtziľáj iyikniwán: ¹⁷“Nejamen nimitztapítzilijkej iga aka iwán ayá' anmijtojkej, nejamen nimitziknotakuikilijkej iwán ayá' anchokakej.” ¹⁸Kuá' wáľka Juan yej mayunarowaya iwán ayí' tawána', amejwán ankijtojkej iga kipiá malespírito. ¹⁹Niwáľaj nej iPiltzín Taga' yej nitakua iwán ni-ati, ankijtowaj iga nipoxtakua iwán nitawána, nimotókaki' iwán yej ayá' ye'nemij iwán yej kicobrarowaj impuestos iga Roma. Kuá' tikitaj iga ye'nemij yej momela'confiarowaj ipan Dios, neŷi iga Dios nochi kimati te kichíwa.

Yej ayá' kipatasnekij ken iga nemij

²⁰Iwán Jesús pe' kajajwa' yej chantitokej ipan altepemej kan máj kichij milagrojmej yej ayi'pa mo-ita, iga yej ompa chantitoyaj ayá' nemi kikajteŷawayaj iga kichíwaj yej ayekti, kijtoj:

²¹—¡Lástima yej anchantitokej altepe' Corazín! ¡Anlástimajmej yej anchantitokej altepe' Betsaida! Siga ipan altepe' Tiro iwán Sidón mochijka milagrojmej yej ankitakej, yejamej íkyasan kikajtejkaj iga kichíwaj yej ayekti iwán monextiayaj iga kakiayaj itzotzolmej yej moakiá kuá' mikilo iga moknomatij iwán monejnexwiayaj.^c ²²E' nimitzijiľáj iga kuá' Dios tajuzgaroj, máj mitzcastigaroskej que yej chantitokej altepemej Tiro iwán Sidón. ²³Amejwán yej amochan altepe' Capernaum, ¿ankijtowaj an anyatij ipan cielo? Majwa' yawij mitzakítij kan onokej yej miktokkej. E' siga katka yej ichamej

^a 11:12 Ijkín wel no motraducirowa: Desde kuá' wáľaj Juan yej tabautizarowa este inán, ono' mia' yej poxsan kalakisnekij ipan iyojwi Dios, wán este motojtopewaj iga makalakikan.

^b 11:14 Malaquías 4:5

^c 11:21 Monejnexwiayaj iga manesi iga momachiliayaj iga ayekti kichijkej.

altepe' Sodoma^a kitayaj milagrojmej yej amejwan ankitakej, inon altepe' onoyasan este inan. ²⁴ E' nimitzijliáj iga kuá' Dios tajuzgaroj, amejwan máj mitzcastigaroskej que inomej de Sodoma.

Xiwikikan notenoj iwán ximosewikan

²⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—NoTaj yej tikchij cielo iwán tajli, nimitzweyimatiltiá iga tiknextilij yej ayá' moweyimatij inon yej ayá' tiknextilij yej tamatij ²⁶ iga tej ijkón tikne'.

²⁷ Jesús no kijtoj:

—NoTaj nema'ya inochi yej ono'. Ayagaj nemela'ixmati nej yej iPiltzin Dios, iséltisan teTaj Dios nemela'ixmati. Iwán ayagaj no kimela'ixmati teTaj; noséltisan nej yej iPiltzin, iwán inomej yej nej nikneki iga makixmatikan. ²⁸ Xiwikikan notenoj, amonochin amejwan yej ansiatokej iga antekipanowaj iwán an-eti'miktokej, iwán nej nikchiwas iga ximosewikan. ²⁹ Xicredokan yej nimitzijliáj, iwán ximixkuítikan ipan nej, nej ayá' lué nikuejkuesiwi, niga ayá' nimoweyimati ipan noalmaj; iwán anyolajkatiaskaj. ³⁰ Iga yej nej nimitztekimakaj, wel ankichiwaskaj, iwán yej nimitzijliáj iga xikchiwakan, ayéj ken yej awel mochiwa.

Idiscipolojmej Jesús kitekij trigo ipan día kuá' mosewilo

12 Se día kuá' mosewilo, Jesús iwán idiscipolojmej nemi panotiayaj milijti'. Idiscipolojmej mayanakej, iwán pe' iga kitektiajkij trigo iga kikuajkej. ² Kuá' fariseojmej inon kitakej, kijlijkej Jesús:

—Ta' xikita, modiscipolojmej nemi tekipanowaj; inon ayekti iga mamochiwa ipan día kuá' mosewilo.

³ E' Jesús, kijtoj:

—¿Ix aya'taj ankileerokaj yej kichij David^b iwán yej íwan senemiáj kuá' mayanakej? ⁴ Kala' tiopan-ijti' iwán kikuaj inompa pan yej kikuajpa sacerdote, inompa awel kikua David niga yej íwan nemiáj; wel kikuayaj petz sacerdotejmej. ⁵ ¿Ix no ayí' ankileerowaj iley Moisés iga sacerdotejmej ipan weyitiopan^c wel tekipanowaj ipan día kuá' mosewilo?, iwán ijkón ayá' kichiwaj yej ayekti.

^a 11:23 Yej ichamej Sodoma poxsan kichiwaj yej ayekti iwán Dios kipolojkej; Gn 18, 19 ^b 12:3 1 Sam 21:1-6 ^c 12:5 Xikita glosario “Weyitiopan”.

⁶ ;Anya sí nimitzijliáj iga nej majya sej que weyitiopan! ⁷ Mataj amejwan aya ankimatij te kijtojneki kan ijkin ijkuilijto': "Nej nikneki xitachokilikan, anikneki iga xinemikilikan yolkamej."^a Maga katka ankimatiáj, ayá' ankipantiayaj nodiscipolomej yej nemi kichiwaj yej yekti. ⁸ Puej nej yej iPiltzin Taga' wel nitatekimaka te wel mamochiwa ipan día kuá' mosewilo.

Se taga' yej matakuawayaxto'

⁹ Iwán Jesús kisa' ompa iwán kala' tiopan. ¹⁰ Ompa onoya se taga' yej matakuawayaxto'. Iwán fariseojmej kitemowiliayaj ken makimawetziltikan Jesús, kitajtankej:

—¿Ixtaj wel moachialtiá yej wetito' ipan día kuá' mosewilo?

¹¹ Jesús kijtoj:

—¿A'yéj de amejwan, siga kipiá se borrego iwán mawetzi xapoko ipan día kuá' mosewilo, ix ayá' yaj kikixtiti? ¹² ;Iwán nej nimitzijliáj iga máj valerowa se taga' que se borrego! Inón iga wel mochí yej yekti ipan día kuá' mosewilo.

¹³ Iwán Jesús kijlij inón taga':

—Xikmelawa momá'.

Iwán kuá' kimélaja imá', yektia'ya kensan se' imá'. ¹⁴ Kuá' fariseojmej kiskej kan ono' Jesús, monechkojkej iga kejlánkej kén iga yawij kimiktij Jesús.

Dios kitapejpen Jesús

¹⁵ Kuá' Jesús kimati' inón, kisa' ompa, iwán pox mia' kitokakej wan kachitiltij inochi yej wetitokej. ¹⁶ Iwán yej kachitiltiaya, kitekimá' iga amo makijtōkan a'yéj in yéj. ¹⁷ Inín mochij iga mamochiwa ken kijtoj profeta Isaías, kuá' kijtoj:

¹⁸ Ininya yej tekipanowa iga nej, yej niktapejpen, yej nikpoxneki, iwán neyolchikajto'.

Ípan nia niktaliti noEspíritoj,

iwán yéj yawi kipowati ken iga no wel nikmanawiáj yej ayéj judiyojmej.

¹⁹ Ayá' tatenkuepilij niga tzajtzis, ayagaj kikakis itájtōl ipan callejmej.

²⁰ Kichokiliá yej ayá' tajpalej,

^a 12:7 Oseas 6:6. Xikita glosario "Sacrificio".

kipalewíá yej mosemakasneki, ken agaj yej kitimaka se cándil
 yej sewisneki,
 ijkón kichíwas te kuá' noyan ipan tajli mamochíwa yej yékti.
 21 Iwán nochi gente de mia' paismej moconfiaroskej ipan yéj
 iga kimanawiskej.^a

Kipantiáj Jesús iga kipiá ipoder Tzitzimi'

22 Iwán Jesús kiwiguilijkej se taga' yej pacha iwán awel tajtowa
 iga kipiaya malespíritoj. Jesús kachitaltij inón taga'; welja tachá'
 iwán welja tajtoj. 23 Nochi gente san tajtachixtikajkej iwán kijtojkej:

—¿Ix an ininya in iPiltzin^b rey David?

24 E' kuá' fariseojmej kikakikej inón, kijtojkej:

—Inín taga' kikixtiá malespíritojmej ipan ipoder Tzitzimi', yej
 ijeféjmejpa inochi malespíritojmej.

25 Jesús kimatiá te kejlantoyaj, iwán kijtoj:

—Siga se país mochiwa ome grupo iga mosepankuejkuesowaj,
 inón país políwiya; iwán siga se altepe' o siga se familia
 mosepankuejkuesowaj, awel wejkawa iga onos. 26 Ijkonsan no
 Tzitzimi', siga igánajsan kikixtiá malespíritojmej, yej yéjpasan
 itatki, inón kijtojneki iga ayá' wejkawas iga tamis ipoder. 27 Iwán
 siga annepantiáj iga nej nikixtiá malespíritoj iga ipoder Tzitzimi',
 in yej mitztokaj, ¿ix iga ipoder Tzitzimi' kikixtiáj malespíritoj?
 Yejámejsan monextiáj iga ayéj ijkón ken anne-ijliáj. 28 Nej nikixtiá
 malespíritoj iga ipoder iyEspíritoj Dios, iwán inín kijtojneki iga
 ási'ya tiempo iga Dios marreinao ipan amejamen.

29 '¿Kén wel se kalaki chan se taga' yej tajpalej iga makikuili yej
 itatki, siga ayá' achto kilpiá? Ijkón wel kikuilij yej itatki.

30 'Yej ayá' kiyé'ita yej nikchiwa, inonwa' ne-ijiya; yej ayá'
 nepalewíá; inonwa' tapojpolowa.

31 'Inón iga nimitzijliáj, Dios wel kelkawiliá nochi yej agaj
 kichíwa yej ayékti iwán yej kijtowa yej ayékti; e' siga maltajtowaj
 iga iyEspíritoj Dios, inón Dios ayo' kelkawilij. 32 Siga agaj
 maltajtowa iga nej yej iPiltzin Taga', inón Dios kelkawilij; e' yej
 mamaltajto iga iyEspíritoj Dios, inón nikeman ay'ya kelkawiliskej
 niga ipan inín vida, niga ipan se' vida.

^a 12:21 Is 42:1-4   ^b 12:23 Xikita Mateo 9:27

Se kuawi' mo-ixmati ipansan itakilka

³³ 'Siga ye'kuawi', ye'taki; siga ayéj ye'kuawi', ayekti no itakilka. Se kuawi' mo-ixmati ipansan itakilka. ³⁴ Amejwan ken ipilowan kowamej! ¿Kén anyawij ankijtoij yej ye'tajtól siga amejwan ankichijtokej yej ayekti? Puej yej ankijtowaj, ijkón ono' ipan amoalmaj. ³⁵ Yej ye'nemi, ye'tajtowa, iga ipan iyalmaj ono' yej yekti, e' taga' yej aye'nemi kijtowa tájtól yej ajayekti iga ipan iyalmaj ijkón kejlanto'. ³⁶ E' nej nimitzijliáj iga kuá' Dios tajuzgaroj, nochi yawij motenximatij te iga ayompa tajtojkej. ³⁷ Iga inón yej tikijtoj, yawij mitzjuzgarotij, ómpaya nesis siga tikchij yej yekti o yej ayekti.

Kinekij makitakān yej ayi'pa mo-ita

³⁸ Sekin fariseojmej iwán yej tamachtiáj ipan la ley, kijlijkej Jesús: —Tamachtiáni, niknekij manikitakān iga xikchiwa yej ayi'pa mo-ita yej Diqossan wel kichiwa.

³⁹ Jesús kijtoj:

—Amejwan yej ankichijtokej yej ayekti iwán ayá' ankičredowaj Dios, annetajtaniliáj iga manimitznextilikan yej ayi'pa mo-ita. E' ayá' nimitznextiliskej se'pa yej ayi'pa mo-ita, petz yej Dios kichiwilij Jonás. ⁴⁰ Ijkón ken Jonás onoya eyi día iwán eyi yówal iyijtiko michwéj, ijkonsan no nej yej iPiltzín Taga' nonos taltampa eyi día iwán eyi yówal. ⁴¹ Kuá' Dios tajuzgaroj, yej ichamej weyi-altepe' Nínive, moketzaskej iga mitzjuzgaroskej, iwán kijtoskej iga ankichijkej yej ayekti; iga yej chantitokej Nínive, kuá' Jonás kipowa' itájtól Dios, kikajtejkej iga kichiwayaj yej ayekti; iwán nej majya sej que Jonás. ⁴² Kuá' Dios tajuzgaroj, moketzas no la reina yej mandaroj ipan tajli de Sabá iga mitzjuzgaroskej, iwán kijtoj iga ayompa ankichijkej. Inón reina wejka nejnen iga makikakiki yej kimati rey Salomón;^a iwán nej majya sej que Salomón.

Mokuepa malespíritoj kan onoya

⁴³ Jesús no kijtoj:

—Kuá' se malespíritoj kisa ipan se taga', nentinemi ipan wá'tal iga kitemojtinemi kan makalaki; iwán siga ayá' kasi, kijtowa:

⁴⁴ “Nia sej nimokuepati nočan, kan nikisa'.” Kuá' mokuepa, kasi

^a 12:42 1 R 10:1-13

inón taga' ken se kajli yej iselti ono', este tajtachpantolo' iwán tayejye'talijtolo'. ⁴⁵ Iwán yawi kikuiti se' siete malespíritoj yej majya sej que yéj, iwán inochin mochantiáj ipan inón taga', iwán inón taga' mochiwas majya sej ayékti que achto. Ijkonsan no mochiwas iwán inimej gente yej ayá' ye'nemij.

Iye' wan iyokichikniwan Jesús

⁴⁶ Jesús kitatapowijtóyao' la gente, kuá' asi' iye' iwán iyikniwan. Awel kalakikej este kalijti' iga matajtokan wan yéj. ⁴⁷ E' agaj kimatiltij Jesús, kijlij:

—Moye' iwán mookichikniwan onokej fuera iwán kinekij matajtokan mowan.

⁴⁸ E' Jesús kijlij inón yej kimatiltij:

—¿A'yéj noye' iwán a'yéj nookichikniwan?

⁴⁹ Iwán Jesús kimajpilwij idiscipolomej, iwán kijtoj:

—Nigaj ono' noye' iwán nookichikniwan. ⁵⁰ Yej kichiwa ken kineki noTaj yej ono' ipan cielo, inonwa' in nookichiknin, nosiwa-iknin iwán noye'.

Ken iga mixkuñtilo ipan yej toka

13 Inón día Jesús kisa' kalijti' iwán motalij ipan lagunajten. ² Iga póxsanya monechkoło', Jesús tejkaj ipan se weyi ákal iwán ompa motalij, iwán nochi tokñimej kawikej ipan aten. ³ Iwán pewa' sese'pa iga tamachtij kan wel mamijixkuñtilo, kijtoj:

—Se taga' yajki tokato, kipapatanáltijpa trigo. ⁴ Kan nemi toktiá, ono' yej wetzitoy ipan ojti, iwán walkej totomej iwán kikuajkej.

⁵ Ono' yej wetzito tetzalan, kan ono' ajalín tajli. Iwán inón íyol trigo ixwa' nimanín iga tajli ayá' pox tilakti'. ⁶ E' kuá' tonatikisa', pilini', iwán wagui' iga ayá' monelwatij. ⁷ Ono' yej wetzito ipan witzyoj, witzyoj wejweyakej iwán kijiyomiktij tato' iwán ayá' tagui'. ⁸ E' ono' yej wetzito ipan yé'tal, iwán poxsan mochi; sekin ipan sejsé imiawayo kitálilij cien íyol ipan se íyol yej kitoga', iwán sekin kitálilij sesenta íyol, iwán sekin treinta. ⁹ Yej annakasyojkej, xineye'kakikan!

Tejas in kan mamixkuñtilo

¹⁰ Iwán discipolomej kitechojkej Jesús iwán kitajtankej:

—¿Te iga ipan mixkuñtilis tikmachtiá la gente?

¹¹ Jesús kijtoj:

—Amejwan Dios mitzmatiltiáj yej aya agaj kimati ken yéj reinarowa, e' yejamej awel kimatij. ¹² Yej kipiá, yawij máj kimakatij, este popóxsanya sej yawi kipiati; e' yej akipiá, este yej alín kipiá, yawij kikuilitij. ¹³ Inón iga sekin nikpowiliapa kan mamixkuütikan; iga yejamej tacháj, e' ken tikita yej pachamej, kikakij, e' ayá' kimatij te iteki, ken tikita yej ayá' takakij. ¹⁴ Ipan yejamej mochiwa yej kijtoj el profeta Isaías, kijtoj:

Amejwan ankikakiskej, e' ayá' ankimatiskej te kijtojneki; ankitaskej, e' ken kuá' nité ayá' ankitakej.

¹⁵ Iga inimej poxsan moyoltakuawilijkej,

ayá' ye'takakij,

kitzajtzaktokej iyixmej;

iga amo matachakan iga iyixmej,

niga matakakikan iga inakasmej,

niga makentenderokan iga iyalmajmej,

niga mawikikan notenoy iga manikachitiltikan.^a

¹⁶ 'E' amejwan xipakikan iga anne-itztokej iwán ankikakij notájtól. ¹⁷ Nimitzijliáj iga mia' profetajmej iwán reyejmej kitasnekiáj inín yej ankiztokej iwán ayá' kitakej; kinekiáj makikakikan inín yej amejwan nemi ankikakij, iwán ayá' kikakikej.

Jesús kijtowa te kijtojneki inón kan mixkuütilo ipan yej toka

¹⁸ 'Inán xikakikan, nia nimitzijlitij te kijtojneki inón kan mixkuütilo ipan inón yej toka. ¹⁹ Yej kikakij ye'noticiaj yej tanextiliá ken iga reinarowa Dios iwán ayá' kimatij te kijtojneki, inómejwa' ken tikita inón íyol trigo yej wetzi' ipan ojti, iwán wí' Tzitzimi' iwán kelkawaltia notájtól yej achá onoya ipan iyalmajmej. ²⁰ Iwán inón íyol trigo yej wetzito tetzalan, inón kijtojneki yej kikakij itájtól Dios iwán poxsan pakij kuá' kicredójkejo'. ²¹ E' como ayá' wel monelwatiáj wejkatan, ayá' wejkatis iga moconfiarojtoskej nopan iga kuá' kipiás se prueba o kinkochiwaj iga kicredowaj itájtól Dios, ayá' kiyowíáj, iwán kikajtéwaja iga moconfiarowaj nopan. ²² Iwán inón trigo yej wetzi' ipan witzyoj, inón kijtojneki inómej yej kikakij itájtól Dios, e' poxsan kipiasnekij kuajkuantas yej ono' ipan inín tajli, iwán mokajkayawaj ipan tomín. Nochi inón,

^a 13:15 Is 6:9,10

kichíwa iga itájtɔl Dios makelkawa iwán inón toknɪn awel kichíwa yej yekti ²³E' inón íyol trigo yej wetzito kan ye'tajli, inón kijtojneki yej kikakij itájtɔl Dios iwán kentenderowaj. Inomej kichíwaj yej yekti ken tikita inón íyol trigo yej kimá' cien, sesenta iwán ken yej kimá' treinta íyol ipan se imiawayo.

Mixkuĩtilo ipan chakalsaka' iwán íyol trigo

²⁴ Jesús kipowa' se' kan mixkuĩtilo:

—Kan reinarowa Dios ken tikita se taga' yej kitoga' ye'semillaj ipan ímil. ²⁵E' kuá' kojkochtólo'ya, walaj se yej kijiya iteko mijli, iwán itzalán trigo kichtakatokako chakalsaka' iwán yájkíya. ²⁶E' kuá' weya'ya trigo iwán miawatapanikej, íkuá'ya nesi' in inón chakalsaka'. ²⁷Iwán tekipanowanimej yajkij kitatoj iteko mijli, kijlijkej: “Patrón, esi inón semilla yej tiktoga' momilpan ye'semillaj, ¿ix kéntaj an iga ixwa' chakalsaka'?” ²⁸Iteko mijli kijtoj: “Anka agaj yej ne-ijiya kichtakatokako.” Inomej monsojmej kijtojkej: “¿Ix tikneki maniakan manikwiwitatij?” ²⁹Iteko mijli kijtoj: “Amo, siga anyawij ankiwiwitatij chakalsaka', wel no ankiwiwitaj trigo. ³⁰Xikajtewakan, kama sen-onokan este kuá' motekis trigo; íkuá' niktitanis tekipanowanimej yej makiwiwitakan achto chakalsaka' iwán makinechkokan iga makitatikan, iwán kinechkoskej trigo kan moena.”

Mixkuĩtilo ipan mostazajyoloj

³¹ Jesús kinextilij se' kan mamixkuĩtilo:

—Kan reinarowa Dios, ken tikita se íyol mostaza yej se taga' kitoga' ipan ítal. ³²Malej iga íyol mostaza máj alimpa de inochi yej ono'; e' kuá' weyá mochiwa majya sej que nochi yej tokto' kan tatojtokalo, mochiwa weyi kuawéj iwán ipan imajma' moxeketiáj totomej.

Mixkuĩtilo ipan levadura

³³ Jesús tamachtij se' kan mamixkuĩtilo:

—Kan reinarowa Dios, ken tikita levadura^a yej se siwa' kaxakualowa iwán komati harina, iwán moposawa inewi tixti.

^a 13:33 Xikita glosario “Levadura”.

Te iga Jesús tamachtíá k̄an wel mamixkuĩtilo

³⁴ Jesús nochipa tamachtij k̄an wel mamixkuĩtilo, ayá' tamachtij siga ayá' tajtowa k̄an m̄ixkuĩtilo. ³⁵ Inón mochiy iga mamochiwa ken kijtoj se profeta:

Nia nitajtōti k̄an wel mamixkuĩtilo.

Nia nikijtōti yej aya i' momatíá este que Dios kichij tajli.^a

Jesús kijtowa t̄e kijtojneki in chakalsaka'

³⁶ Jesús kikajtej la gente yej ompa onoyaj iwán yájkíya kalijti', ompa idiscipolomej kitechojkej Jesús iwán kitajtankej:

—T̄a xine-ijl̄ik̄an t̄e kijtojneki ɔn chakalsaka' yej ixwa' m̄ilijti'.

³⁷ Jesús kijtoj:

—Yej kitōka ye'sem̄illaj inonwa' nej yej iPiltz̄in T̄aga'. ³⁸ Iwán mijli kijtojneki noyan ipan tajli. Ye'sem̄illaj kijtojneki nochi yej kichiwaj ken kineki Dios, chakalsaka' kijtojneki yej kichiwaj ken kineki Tzitzimi'. ³⁹ Yej ta-ijiya, yej kitōga' chakalsaka', inonwa' Tzitzimi'. Kua' motekis trigo, kijtojneki kua' tamis in̄n tajli, iwán tekipanowanimej yej kitekiskej, inón kijtojneki angelejmej. ⁴⁰ Ij̄k̄ón ken chakalsaka' monejnechkowa iga motatíá, ij̄k̄onsan no mochiwas kua' Dios tajuzgaroj. ⁴¹ Nej yej iPiltz̄in T̄aga' nikt̄itanis noangelejmej iga makikij̄k̄ix̄tik̄an ipan norreinoj yej tachiwaltíáj yej ayēkti iwán yej kichiwaj yej ayēkti. ⁴² Iwán kak̄iskej ipan tiwelon, ompa chokatoskej este tajtanguetzekaskej. ⁴³ Iwán inomej yej kichijkej ken kineki Dios, t̄aw̄iskej ken tikita t̄onati' k̄an reinarowa Dios. Yej annakasyojkej, ¡xikyē'kakik̄an!

T̄aliyanto' yej pox patiyoj

⁴⁴ 'K̄an reinarowa Dios ken tikita tejé yej pox patiyoj yej iyanto' ipan agaj ítal. Se t̄aga' kasi' yej pox patiyoj iwán ómpasan sej k̄iȳan; iwán pox p̄aktiajki ich̄an iga kinamakato nochi yej kipiá iwán kikowa' inón tajli.

^a 13:35 Sal 78:2

Mixkuĩtilo ipan se perla yej pox patiyoj

⁴⁵ 'No kan reinarowa Dios ken tikita se tanamakani yej kitemojtinemi perla^a yej pox mojmonsajti'. ⁴⁶ Kuq' kasi se yej pox patiyoj, yawi ichan iga kinamakati inochi yej kipiá iga kikowa inon perla.

Mixkuĩtilo ipan redej

⁴⁷ 'Kan reinarowa Dios ken tikita se redej yej motaliá ipan lámár, iwán ipan kuakawi de sese'pa michin. ⁴⁸ Kuq' témi'ya redej, kikixtiaja ipan ataten, iwán ómpaya motaliáj iga kitapejpenaj in michin. Yej yekti kakijtiawij chikiwiko, e' yej ayéj ye'michin kitajkalij. ⁴⁹ Ijkón mochiwas kuq' tamis inin tajli; wikiskej angelejmej iga kiyokatikij yej ayá' ye'nemij iwán yej ye'nemij, ⁵⁰ iwán yej ayekti kichiway, kakiskej ipan tiwelon, ompa chokaskej este tajtanguetzekaskej.

Tamachtilis yej yánkuigo' iwán yej ikyápaya

⁵¹ Iwán Jesús kitajtan idiscopolojmej:

—¿Ix ankimatij te nemi nikijtowa?

Yejamej kijtojkej:

—Kena, nikmatij.

⁵² Iwán Jesús kijtoj:

—Kuq' se yej tamachtia ipan la ley momachtia ken iga reinarowa Dios, nesi ken se iteko kajli yej kimati te kejento' kalijti', iwán ompa kikijkixtia yej kaxitijo' iwán yej ikyay kipiá'.

Jesús asi Nazaret kan moskaltij

⁵³ Kuq' Jesús tami' tamachtij ipan inomej kan mixkuĩtilo, yájkia, ⁵⁴ iwán asito ipan iyaltepe'. Ompa pe' tamachtij tiopan, wan yej ompa takaktoyaj, madmiradojkej, kijtowayaj:

—¿Ix kan an momachtij in inin taga' iga pox tajtolmati? ¿Kén iga wel kichiwa milagro yej ayi'pa mo-ita? ⁵⁵ Esi ininwa' ipiltzin carpintero; iye' itoka' María iwán iyiknimej itokamej Jacobo, José,

---

^a 13:45 Perla pox valerowa, ken tikita tetzin ke'pa ajayo' wan iga perla wel mochiwa qoska'.

Simón iwán Judas. ⁵⁶ Isiwa-ikniwán nigaj nō ichamej. ¿Kén kichiwa iga kipoxmati iwán iga wel kichiwa milagro?

⁵⁷ Inón iga ayá' kitajtōlkuikej. E' Jesús kijtoj:

—Sē profeta noyan kiyē'itaj, e' ayé' ijkón ipan iyaltepe', niga kan onokej iyikniwán.

⁵⁸ Inón iga Jesús ipan iyaltepe' ayá' kichij mia' milagro, iga ayá' moconfiarowayaj ipan yéj.

Miki Juan yej tabautizarowa

14 Gobernador Herodes^a yej mandarowaya Galilea, kikagui' yej kichijtinemi Jesús, ² iwán kijlij itekipanowánimej:

—Inónwa' Juan yej tabautizarowaya, yéj nokta ojpa-isa' sej kan miktoya. Inón iga wel kichiwa milagro yej ayí' mo-ita.

³⁻⁴ Íkyaya Juan kijlij Herodes:

—Aye'kti iga tikui' iga mosiwa' Herodías, yej isiwá' katka moknín Felipe.

Kua' inón kika', Herodes tatekimá' iga makilpikan Juan iga makipresojuwikan.

⁵ Herodes kimiktijnekiá Juan, e' kimajmawiliaya la gente, iga momatiá iga Juan katka profeta. ⁶ E' kua' iyilwi Herodes iga icumpleaños, isiwapiltzín Herodías migtotij iyixtaj yej ompa onoyaj, iwán Herodes kipoxye'ita', ⁷ kinojma-ijlij nokta iga yawi kimakati tesan kitajtanis inón takotzín. ⁸ Iwán inón takotzín, kitajtan kensan iye' kijlij, ijkín kijlij Herodes:

—Nikneki xinemaka ipan sē plato itzontekon Juan yej tabautizarowa.

⁹ Herodes moknomati' iga inón kika'; e' como kíjtoja iwán kikakikej yej ompa takuajtoyaj iga yawi kimakati tesan kitajtanis inón takotzín, inón iga tatekimá' iga makimakakan yej kitajtan.

¹⁰ Iwán Herodes tatitan iga makikechtekitij Juan kan presojtito'.

¹¹ Iwán kiwajligakej itzontekon Juan ipan sē platojwéj, iwán kimajkuiltíjkeja inón takotzín iwán kimakato iye'.

¹² Iwán idiscipolomej Juan asikej kan mikto' Juan iwán kitokátoja, iwán yajkij kimatiltitoj Jesús.

^a 14:1 Xikita glosario “Herodes”.

Jesús kitamaka este cinco mil tajtaga'

¹³ Kuá' Jesús kimati' iga kimiktíjkeja Juan, kisa' ompa, tejkaj ipan se ákal iga yajki kan ayagaj ono'. E' momáti'san, iwán kisaló' ipan altepemej, iwán kitokatiajkij, ikxinejnentiájkijpa. ¹⁴ Kuá' Jesús témoja ipan ákal, kita' iga poxsan mialó', iwán kichokilij nochi inomej iwán kachitiltij nochi yej wetitoyaj. ¹⁵ Iwán kuá' némiya tayowati, idiscipolomej kitechojkej Jesús, iwán kijlijkej:

—Tióta'ya, nigaj ayá' chantitolo'. Xikijli inimej gente iga mayakan ipan altepetzitzin, iwán ompiga makikowakan te kikuaskej.

¹⁶ Jesús kijtoj:

—Amo mayajyakan; amejwan xiktamakakan.

¹⁷ Discipolomej kijtojkej:

—Anikpiáj te máj, petz se manoj pan iwán ome michin.

¹⁸ Iwán Jesús kijtoj:

—Nijpa xinewajliguilikan.

¹⁹ Jesús tatekimá' iga mamotalilo ipan sakatzitzin. Kikui' inón se manoj pan iwán inón ome michin, ajkotachá' iga kimá' gracias Dios iwán kitatajkoloj pan, iwán kimajmá' idiscipolomej iga makimajmakakan la gente. ²⁰ Takuajkej inochimej este ijixwikej, iwán kuá' discipolomej kinechkojkej tákual yej ay' kikuajkej, temi' doce chikiwi'. ²¹ Yej takuajkej ken cinco mil tajtaga' iyókawa' in siwatkej iwán kokone'.

Jesús nejnemi iyixko a'ti

²² Kuá' támi'ya takuajkej, Jesús kitekimá' idiscipolomej iga matejkwíkanya ipan ákal iga maapanokan achto yejamen, miej Jesús tanawatijtikáwigo'. ²³ Kuá' yájkija, Jesús tejkaj ipan tepe' iselti iga tajtoto wan Dios. Ompa onoya iselti te kuá' tayowati', ²⁴ iwán ákal yayay tajko laguna. Iwán maréjal paréj mowitekiá ipan ákal iga kixnantiáyapa ejeka'. ²⁵ Kuá' tanestíwí'ya, Jesús yajki kan nemi yawij idiscipolomej ipan ákal, Jesús nejnentiaya iyixko a'ti. ²⁶ Iwán kuá' discipolomej kitakej iga nejnentiwi' ipan a'ti, poxsan momajtijkej, iwán mokatzajtzikej:

—¡Ta' xikitakan, se ánimaj!

²⁷ E' Jesús nimanin kijtoj:

—¡Tamelá xonokan! ¡Nej niJesús, amo ximajmawikan!

²⁸ Iwán Pedro kijtoj:

—NoTeko siga melá' iga tej, xikijto iga maninejntiapa iyixko a'ti este kan tej tono'.

²⁹ Jesús kijtoj:

—Xinejnémiwa'.

Iwán Pedro temoj ipan ákal, iwán anejnentiaya iyixko a'ti iga yaya kan ono' Jesús. ³⁰ E' kuá' kimachijij ejeka' yej pox tajpalej, momajtij iwán pewa' iga misawia iwán tzajtzi':

—iNoTeko xinemanawi!

³¹ Iwán nimanín Jesús kimatilan Pedro, iwán kijlij:

—iMataj tej neman timoconfiarowa nopan! ¿Te iga ayá' timomela'confiaroj ipan nej?

³² Kuá' iyomextimej tejkájkeja ipan ákal, pachiwi' in ejeka'.

³³ Iwán yej onoyaj ipan ákal motankuaketzkej iyixtaj Jesús iwán kijtojkej:

—Mataj melá', tej iPiltzin Dios.

Jesús kachitialiá yej kokolisyojkej yej ichamej Genesaret

³⁴ Apanojkej iwán asikej ipan tajli de Genesaret. ³⁵ Kuá' yej ompa chantitokej kixmatikej iga Jesús, kipojkej noyan ipan inón tajli, wan kiwijwigakej itennoj Jesús nochi yej wetitokej. ³⁶ Iwán yej wetitokej kitejteki'ijlikej Jesús iga mamotemaka iga makichijchimidikan malej itempan itzótzol, iwán nochi yej kichijchimidijkej, achitiaej.

Katiapa in tetzakuilá iga awel tikna'techowaj Dios

15 Kitechojkej Jesús sekin fariseojmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés, inomej walkej Jerusalén iwán kitajtankej:

²—¿Te iga modiscipolomej ayá' kichiwaj ken to-ikyapatajwewetkej tanextiliayaj iga mamochiwa? ¡Ayá' momapakaj kuá' yáwija takuati!

³ Iwán Jesús tatajtan:

—¿Te iga ayá' ankichiwaj ken tatekimaka Dios? Majwa' ankichiwaj ken améjwampa antamachtiáj. ⁴ Dios ijkín tatekimá': “Xikchiwa ken mitztekimaka motaj iwán moye' iwán xikpalewikán”, iwán “Yej makimalijli itaj o iye', kajasi iga mamíkiya.” ⁵ E' amejwan ankijtowaj iga se taga' wel ijkín kijliá itaj o iye': “Awel nimitzpalewiáj, iga nochi yej nikpiá nikma'ya toDios.” ⁶ Yej ijkón kijtowa iwán akineki makipalewi itaj o iye', ay' makichiwa. Ijkón

amejwān nemi ankikajte waj yej Dios mitztekimakakej, majwa' ankitokaj ken antekitamachtiáj. ⁷ ¿Amejwān san anmopajpantiáj iga anye'nemij! Ómpaya ken kijtoj el profeta Isaías, iga amejwān nokta ijkin kijtoj:

⁸ Iga amotémejsan anneweyimatiltiáj,
e' máj ipan amoalmajmej ni alín nokta ayá' anneejlamikij.

⁹ Ígasan anneweyimatiltiáj,
iga antanextiliáj ken taga' tatekimaka iwān tanextiliá.

¹⁰ Iwān Jesús kinotza' la gente, iwān kijlij:

—Xikakikan iwān xikentenderokan: ¹¹ Nité yej agaj kikua o koniá kichiwiliá iga Dios ayo' makiye'ita, e' yej ayekti kijtowa, inón kena, wel kichiwa iga Dios amo makiye'ita.

¹² Iwān discipolomej kitechojkej Jesús, iwān kijlijkej:

—¿Ix tikmati iga fariseojmej kikualomatikej kuá' kikakikej yej tikijtoj?

¹³ E' Jesús kijtoj:

—NoTaj yej ono' ipan cielo kichiwās wān fariseojmej ken kichíwa se mīlchíwani: tato' yej ayá' kitoga', yawi kiwiwitati este inelwayo. ¹⁴ Kama kuesiwikan; yejámejwa' ken tikita pachamej yej kojkuiltiáj ipacha-iknimej. Siga se pacha kojkuiltiá se' pacha, yawij senwetzitij ipan se xapo'.

¹⁵ Iwān Pedro kijlij Jesús:

—Nejamen niknekij xine-ijlikan te kijtojneki inón yej tikijtoj.

¹⁶ Jesús kijtoj:

—¿In améjwantaj no ayá' ankimatij te kijtojneki yej nej nikijtoj?

¹⁷ ¿Ix aya'taj ankimatij iga kuá' tejté tikua yawi tojtiko iwān kisa?

¹⁸ E' yej ankijtowaj yej ajayekti, inón kisa pan amoalmaj, inónyawa' in yej kichíwa iga Dios amitzye'itaj. ¹⁹ Iga se ipan iyalmaj kejlámiki iga kichíwasneki yej ajayekti, iga tamiktiáj, iga yej monámiktija yawi wān se', iga masij agaj kuá' áyapa monámiktiáj, iga tachtekij, iga takajkawawaj, iwān iga tapopowaj. ²⁰ Inimej yej kichiwiliá iga Dios ayo' makiye'ita agaj, e' kuá' se takua ayá'pa moye'mapaka, inón ayá' kichíwas iga Dios ayo' kiye'itas.

Se siwá' de Canaán yej moconfiaroj ipan Jesús

²¹ Jesús kisa' ompa iwān yajki ipan ítal altepemej Tiro iwān Sidón. ²² Se siwá' de Canaán yej chantitoya ipan inón tajli, tzajtzitiwaj kan ono' Jesús:

—¡NoTeko, tej yej iPiltzín David, achi xinechokili! Notaochín kipiá malespíritoj iwán poxsan kiknochiwa.

²³ E' Jesús akinotza' inón siwá'. Iwán idiscipolomej kiná'techotoj Jesús, kijtojkej:

—¡Xikijli inón siwá' iga mayáwiya; ay'ya matzajtzitiwíki totepotztaj!

²⁴ Jesús kijlij inón siwá':

—Dios netítan iga nikipalewíko petz israelítajmej yej pojpolijtinemij ken tikita borregojmej.

²⁵ E' inón siwá' motankuaketza' iyixtaj Jesús iwán kijlij:

—¡NoTeko, achi xinepalewi!

²⁶ Iwán Jesús kijlij:

—Awel agaj kikuiliá itákual ipilowan iga makimaka pelomej.^a

²⁷ E' inón siwá' kijtoj:

—Jekej, ijkón nokta noTeko, e' pelomej kikuaj takualtatájkol yej kipejpenaj yej xini itampa mesa kan takuaj itekomej.

²⁸ Iwán Jesús kijlij inón siwá':

—¡Nej nikita iga tej pox timoconfiarowa nopan! Mamochiwa ken tej tikneki.

Iwán íkuá'san achitiá' itaochín inón siwá'.

Jesús kachitaltij mia' yej wetitokej

²⁹ Jesús kisa' ompa iwán panoj ipan aten laguna yej itoka' Galilea, iwán tejkaj ipan se tepé' iwán ompa motalij. ³⁰ Mia' asi' kan yéj ewatoya, kiwiguilijkej yej koxomej, pachamej, nonojmej, yej matakuawayaxtokej iwán mia' máj yej wetitokej. Kikawatoj itennoj Jesús iwán yéj nochi kachitaltij. ³¹ Inón íga poxsan madmiradoló' iga kitakej yej nonojtitoyaj welya tajtojkej, yej matakuawayaxtoyaj, yektiakej imamej, yej koxotitoyaj welya nejnenkej, iwán yej pachatitoyaj welya nō tachakej. Iwán pe' iga poxsan kiweyimatiltijkej iDios israelítajmej.

Jesús kitamaka este cuatro mil tajtaga'

³² Iwán Jesús kinotza' idiscipolomej, iwán kijlijkej:

—Nej choka noalmaj iga inimej gente kipiaya eyi días iga nigaj onokej nowan, iwán ayá' kipiáj te kikuaj, iwán anikneki

^a 15:26 Judiyojmej ayá' kiye'itayaj yej ayéj judiyojmej, sekin kijliayaj iga pelomej.

maniktijtitaníkanya, awel mamayantiákan, amo tapoliwiskej ipan ojtí.

³³ Idiscipolomej kijtojkej:

—E' ¿kányawa' an nikuitij tákual iga nochi yejamej, nigaj ayagaj chantito'?

³⁴ Jesús tatajtán:

—¿Késkitaj pan ankipiáj in amejwan?

Kijtojkej idiscipolomej:

—Siete pan iwán alín michtzitzin.

³⁵ Iwán Jesús tatekimá' iga nochi gente mamotajtalikan talpan.

³⁶ Iwán Jesús kikui' inón siete pan iwán inón michimej, iwán kimá' gracias Dios. Kitatajkoloj iwán kimajmá' idiscipolomej iga yejamen makimajmakakan inochi gente. ³⁷ Iwán nochi takuajkej este ijixwikej. Iwán kinechkojkej takualtatájkol yej ayo' kikuajkej este temi' siete chikiwi'. ³⁸ Takuajkej cuatro mil tajtaga', iyókapa siwatkej iwán kokone'. ³⁹ Iwán Jesús kijlij inomej gente iga mayákanya, kalakito ipan ákal iga yájkíya itenoj altepe' de Magdala.

Kitasnekij yej ayi'pa mo-ita

16 Fariseojmej iwán saduceojmej yajkij kitatoj Jesús, iwán iga wel makimawetziltikan, kitajtaniłitoj iga makinextilikan tejté yej ayi'pa mo-ita yej Diossan wel kichiwa. ² E' Jesús kijtoj:

—Kua' kalaktiaya tonati' iwán ankitaj este chilti' cielo, amejwan ankijtowaj: “An sí mosta yawi tonati.” ³ Iwán yowalti' ankijtowaj: “Inán sí atayekan iga este chilti' cielo iwán tamixtaj.” Amejwan ankimatij te kijtojneki kua' ankitaj ken motaliá cielo, e' awel an kentenderowaj yej nejpa nemi nikchiwa yej Dios nemi mitznextiliáj. ⁴ Amejwan ayá' anye'nemij niga anki credowaj Dios, ankinekij xikitakan yej ayi'pa mo-ita; e' ayá' nimitznextiliskej yej ayi'pa mo-ita, petz yej Dios kichiwilij Jonás.^a

Iwán Jesús yájkíya.

Ken iga tanextiliáj fariseojmej

⁵ Kua' idiscipolomej apanojkej, kelkajkej iga makiwigakan pan.

⁶ Iwán Jesús kijtoj:

^a 16:4 Jonás onoya eyi día iyijtiko weyimichin; ijkón Jesús toktoya eyi día.

—Ta' xikakikān; amo xikchiwakan ken kitekichiwaj fariseojmej iwān saduceojmej, iga vejamej nésiki' ye'nemij, siempa ayá'.

⁷ Discipolojmej mojliayaj:

—Anka ijkón te-ijliá iga atikuajligakej pan.

⁸ E' Jesús kimati' te kijtojtokej idiscipolojmej, iwān kijlijkej:

—¿Te iga ankijtowaj iga ayá' ankipiáj pan? ¡Mataj amejwan ayá' amomela'confiarowaj ipan nej! ⁹ ¿Ix ay'ya ankejlamikij kuá' tiktamakakej cinco mil tajtaga' gasan cinco pan? ¿Ix ay'ya ankejlamikij ke' chikiwi' ankitemijkej iga tákual yej ay' kikuajkej? ¹⁰ ¿Ix ay'ya no ankejlamikij iga siete pan tiktamakakej cuatro mil tajtaga'? ¿Ix ay'ya ankejlamikij ke' chikiwi' ankitemijkej iga tákual yej ay' kikuajkej? ¹¹ ¿Te iga ayá' ankentenderojkej iga nej ayá' nemi nitajtowa de pan kuá' nimitzijlijkej iga amo xikuikan ilevadurajmej fariseojmej iwān saduceojmej?

¹² Discipolojmej kimatikej iga Jesús ayá' nemi kijtowa levadura vejpa motaliliá pan, sino que kijtoj iga amo makicredokan ken tamachtiáj fariseojmej iwān saduceojmej.

Pedro kinojma-ijtowa iga Jesusya nokta in el Cristo

¹³ Kuá' Jesús asito ipan ítal altepe' yej itoka' Cesarea Filipino, kitajtan idiscipolojmej:

—In sekin, ¿té kijtowaj de nej yej iPiltzin Taga'?

¹⁴ Discipolojmej kijtojkej:

—Sekin kijtowaj iga tej tiJuan yej tabautizarowaya; sekin sej kijtowaj iga tej ikyapapofetaj Elías, iwān sekin sej kijtowaj iga tej ikyapapofetaj Jeremías o agaj profeta.

¹⁵ Jesús tatajtan:

—In amejwan, ¿té ankijtowaj de nej?

¹⁶ Simón yej no itoka' Pedro kijtoj:

—Tej tiCristoj, yej iPiltzin Dios yej isato'.

¹⁷ Iwān Jesús kijtoj:

—Xipaki tej Simón yej ipiltzin Jonás^a iga ayéj taga' mitzmatiltij, noTaj yej ono' ipan cielo mitzmatiltij. ¹⁸ Iwān nej, nimitzijliá iga tej motoka' Pedro, iwān ken mochiwa kajli ipan te'ti,^b ijkón ipan inin te'ti nikchiwas iga mia' moconfiaroskej pan nej iwān Tzitzimi'

^a 16:17 Inin Jonás yej itaj Simón Pedro ayéj inon Jonás yej onoya iyijtiko weyimichin. ^b 16:18 Pedro kijtojneki te'ti.

ayá' kitānilij. ¹⁹Nia nimitzmakati notájtōl yej ken tikita llave iga wel makalakilo ipan cielo kan reinarowa Dios; yej ipan inín tajli tej tikijtoj iga awel mochiwa, Dios yej ono' ipan cielo kijtoj no iga awel. Iwán yej tej tikijtoj iga wel mochiwa ipan inín tajli, Dios yej ono' ipan cielo no kijtoj iga wel.

²⁰ Jesús kijlij idiscipolojmej iga amo agaj makijlikan iga yéj Cristo.

Jesús kijtówaya iga yawi mikiti

²¹ Íkuá'ya Jesús pe' kijlij idiscipolojmej:

—Nej yej iPiltzīn Taga', yawij ne-iknochiwatij poxsan iwán yawij ne-ijiyatij wewetkej yej mandarowaj iwán ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés. Yawij nemiktītij iwán ipan eyi día nia ni-ojpa-isati sej.

²² Pedro kiwiga' Jesús kan iyokamej, pe' kijlij iga amo makijto ijkón:

—¡Amo Dios makineki! ¡Ayí! ijkón mamitzchiwilikan!

²³ E' Jesús kitachilij Pedro iwán kijlij:

—¡Tzitzimi!, xicholo notenoj!, tej tinetzakuiliá. Tej ayá' tikejlamiki ken Dios kejlami, sino que tikejlamiki ken tajtaga'.

²⁴ Jesús kijlij idiscipolojmej:

—Siga agaj kineki manetoka, ay'ya makichiwa yej yéj kineki, iwán manejnemi ipan noojwi malej iga makiknochiwakan poxsan este makimiktikan. ²⁵Yej ayá' kinekis mamiki, yawi mikiti; e' yej mikis iga nej netoka, nochipa onos nowan. ²⁶¿Itejas in taga' iga makipiá inochi yej ono' ipan inín tajli, siga yawi mela'poliwiti iyalmaj? Ayagaj wel kikowa iga amo makipolo iyalmaj. ²⁷Iga nej yej iPiltzīn Taga' niwi' iwán iweyipoder toTaj iwán no iyangelejmej, íkuá'ya sí yawi kipagaroti sejsé kensan iga kichij. ²⁸Nej nimitznojma-ijliáj iga sekin yej nij onokej ayá' mikiskej este que mane-itakan maniwiki nej yej iPiltzīn Taga' iga manirreinaroki.

Kén iga Jesús se'pay nesi iga tawía

17 Kuá' pánoja seis días, Jesús kiwiga' Pedro, Jacobo iwán Juan yej iyíknimpa Jacobo, iwán yejámensan yajkij ipan se tepe' yej wejkapan. ²Ompa iyixtaj inomej idiscipolojmej, Jesús se'pay nesi'. Tawij ixaya' kenya tonatí', itzótzol mochiw este ichkátisan, este ta-ixsewiaya. ³Iwán íkuá'ya kitakej iga nesikoj ikyapapofetajmej Elías iwán Moisés, tatapojtokej iwán Jesús. ⁴Iwán Pedro kijlij Jesús:

—NoTeko, iyekti iga nigaj nonokej! Siga tikneki, manikchiwakan eyi ranchojtzitzin, se iga tej, se iga Moisés iwán se' iga Elías.

⁵ Mij tajtojtoya Pedro wálaj se mixti yej tawiá iwán kitzakuakoj. Iwán ipan inón mixti moká' se tájtol yej kijtoj:

—Ininwa' nokta in noPiltzin yej nikpoxneki, iwán yéj neyolchikajto'. Yéj xikakikan.

⁶ Kua' inón kikakikej discipolomej, motzojtzontokkej este talpan, iwán poxsan majmawikej. ⁷ Iwán Jesús kitechoj idiscipolomej iwán kitalij imá' ipan yejamej, iwán kijlijkej:

—Ximoketzakan, amo ximajmawikan.

⁸ Iwán kua' tachakej, ayo' máj agaj kitakej, iséltisan Jesús.

⁹ Kua' némiya temowaj ipan tepe', ijkín kitekimá' idiscipolomej: —Amo agaj xikijlikan yej ankitakej, ankipowaskej este iga nej yej iPiltzin Taga' mani-ojpa-isa sej.

¹⁰ Iwán discipolomej kitajtankej Jesús:

—¿Te igataj yej tamachtíaj ipan iley Moisés kijtowaj iga achto wi' ikyapapofetaj Elías?

¹¹ Jesús kijtoj:

—Kena, melá' iga Elías wi' achto, iga yéj nochi kiye'talij.^a ¹² E' nej nimitzijliáj iga Elías wálkaya, iwán yejamej ayá' kixmatikej, majwa' kichiwilijkej ken yejamej kinekikej. Ijkonsan no nej yej iPiltzin Taga' yawij ne-iknochiwatij.

¹³ Iwán idiscipolomej kimatikej iga Jesús nemi tajtowa de Juan yej tabautizarowaya.

Jesús kachitialiá se choochin yej tatapoliwi

¹⁴ Kua' asitoj kan onolo', se taga' kitechoj Jesús iwán motankuaketza' iyixtaj, kijlij:

¹⁵ —NoTeko, achi xikchokili nopiltzin yej tatapoliwi, poxsan kiknochijto' inín kokolis; wewetzi tiko iwán ipan a'ti.

¹⁶ Nikuiguiljkaya modiscipolomej, e' yejamen awel kachitaltijkej.

¹⁷ Jesús kijtoj:

—¡Mataj amejwan ayá' anmomela'confiarojtokej nopan iwán ayá' anye'nemij! ¿Este kémano' máj nia nonoti iwán amejwan? ¿Este keman nia nimitzijowijtotij? Xinewajliguilikan in chokotzin.

^a 17:11 Mateo 3:3

¹⁸ Iwán Jesús kajajwa' inón maļespíritoj, iwán kikixtij ipan inón chokotzín, iwán íkuá'ya achitiá'.

¹⁹ Kuá' iyokámeja onokej discipolojmej iwán Jesús, discipolojmej tatajtankej:

—¿Te iga an nokta nejamen awel nikixtilijkej in inón maļespíritoj?

²⁰ Jesús kijtoj:

—Iga amejwan ayá' anmomela'confiarowaj nopan. Siga katka anmoconfiarowajaj malej alín ke'pa íyol mostaza, wel ankijliayaj inín tepe': “Xicholo ompa iwán xaj nepa”; iwán inón tepe' choloj. Nochi wel ankichíwayaj siga anmomela'confiarowaj. ²¹ Inímpawa' nokta maļespíritoj ayá' kisa siga ayá' achto xi-oradokan iwán ximayunarokan.

Jesús sej kijtowa iga yawi mikiti

²² Mieј Jesús iwán idiscipolojmej senemiáj ipan estado de Galilea, Jesús kijtoj:

—Neј yeј iPiltzín Taga' yawij nekizkitij, ²³ iwán yawij nemiktij, e' ipan eyi día iga nimikis, nia sej ni-ojpa-isati.

Kuá' inón kikakikej discipolojmej pox moknoṁmatikej.

Tomín yeј momaka iga weyitiopan

²⁴ Kuá' Jesús iwán idiscipolojmej asitoj altepe' Capernaum, yeј kicobrarowaj impuesto^a iga weyitiopan yajkij kitatoj Pedro, kitajtankej:

—In yeј mitzmachtiáj, ¿ix aya'taj kimaka tomín iga weyitiopan?

²⁵ Pedro kijtoj:

—Kena, kixtawa.

Kuá' Pedro kala' kalijti', Jesús tatajtan:

—¿Kén tikijtowa in teј, Simón? In reyeјmej de inín tajli, ¿ix kicobrarowa yeј yeјpa igenteј o yeј wéjkapa ichameј?

²⁶ Pedro kijtoj:

—Yeј weјka ichameј.

Jesús kijtoj:

—Ánkawa' yeј yeјpa igenteј ayá' kicobrarowaj. ²⁷ E' iga amo agaj matikueјkuesokan, xaj xitapiloṁti ne laguna, iwán yeј áchtopa

^a 17:24 Xikita glosario “Impuestos”.

tikpiloj, ipan iten tia tikasiliti se tomin yej kimakas iga xixixtawa no-impuestoj iwán yej de tej, iwán xaj xixixtawati.

¿A'yéj yej máj tayakanto'?

18 Íkuá' discipolojmej kitechojkej Jesús iwán kitajtankej: —¿A'yéj máj tayakanto' kan Dios reinarowa?

²Iwán Jesús kinotza' se choochin iwán kiketza' tajkoyan kan onokej idiscipolojmej, ³iwán kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj siga ayá' ankipataskej ken annemij iwán ayá' anmochiwaj ken inín choochin, awel reinarowa Dios ipan amejwan. ⁴Yej máj tayakanto' kan reinarowa Dios, yej moalimpamati iwán mochiwa ken inín choochin. ⁵Siga agaj komemawia se ken inín choochin iga netoka, ken kuá' nejya yej nemi neomemawia.

Amo agaj xikchiwalti yej ayekti

⁶'Si agaj makichiwalti yej ayekti se de inimej yej netokaj, yej ayá' moweyimatij, máj yekti katka makipipiloltikan se weyite'ti ipan ikech iwán makimotakan lámako iga ompa maamiki. ⁷Ipan inín tajli pox ono' yej kiyoltilana se iga makichywa yej ayekti! Inón nochipa onos, e' poxsan kinkochiwaskej yej matachiwalti yej ayekti.

⁸Inón iga, siga momá' o mokxi mitzchiwaltiá yej ayekti, xikteki iwán xiktajkali wejka, máj yekti xikalaki kan ono' Dios timatájkol o tikxitájkol, e' ayá' mitzmotaskej ipan tiwelon yej ayí' sewis iwán ome momá' iwán ome mokxi. ⁹Siga moyix mitzchiwaltiá yej ayekti, xixixti iwán xiktajkali wejka, máj yekti xikalaki kan ono' Dios iga se moyix que xikpiá ome iwán mamitzmotakan ipan tiwelon yej ayí' sewis.

Mixkuitulo ipan se borrego yej polijto'

¹⁰'Amo xikalimpamatikan inimej yej netokaj. Nimitzijliáj iga iyangelejmej yej kicuidarowaj, nochipa onokej iyixtaj noTaj ipan cielo. ¹¹Nej yej iPiltzin Taga' niwalaj nikmanawiko yej pojpoliwika.

¹²'¿Kén ankitaj? Siga se taga' makipiá cien borrego, iwán se makipolo, ¿ix ayá' ómpao' kikajteawas inón noventa y nueve iwán yaj kitemoti yej poliwi'? ¹³Iwán siga casis, poxsan pakis. Máj pakis que iga inomej noventa y nueve yej ayá' polijtoyaj. ¹⁴Ijkonsan no

amoTaj yej ono' ipan cielo, akineki mapoliwi nisé de inimej yej netokaj.

Kén iga se makiperdonaro se toknín yej kichiwilij yej ayekti

¹⁵ Siga moknín mitzchiwiliá tejté yej ayekti, xitajto wan yéj kan amómensan iwán xikijli iga ayompa yej mitzchiwilij. Siga mitztajtolkuilij, tiktánija moknín iga wel sej anmoye'itaj. ¹⁶ E' siga ayá' mitztajtolkuiliá, xiknotza se o ome toknín iga no makimatikan yej yawi mojtoti. Itájtol Dios kijtowa iga kuá' agaj kitelwiáj, maonokan ome o máj yej kitztoskej.^a ¹⁷ Siga yejamej no ayá' kitajtolkuij, xikmatíltiya inochi toknimej yej netokaj, siga yejamej no ayá' kitajtolkuij, xikitakan ken se yej námol yej ayá' kixmati Dios, o ken se yej kicobrarowa impuesto.^b

¹⁸ Nej nimitzijliáj, yej ipan inín tajli ankijoskej iga awel mochiwa, Dios yej ono' ipan cielo kijtoj no iga awel. Iwán yej ankijoskej iga wel mochiwa ipan inín tajli, Dios yej ono' ipan cielo no kijtoj iga wel.

¹⁹ No nimitzijliáj, siga ome de amejwan ipan inín tajli ankisentajtanij tejté kuá' an-oradowaj, noTaj yej ono ipan cielo yawij mitzmakati. ²⁰ Iga kan omen o eyi tokniwan monechkowaj iga neweyimatiltiáj, nej ompa nono' tatajkoyan.

²¹ Iwán Pedro kitajtanito Jesús:

—NoTeko, ¿ke' vej wel manikperdonarowili noknín yej nechiwiliá yej ayekti? ¿Ix este siete vej?

²² Jesús kijtoj:

—Nej ayá' nimitzijliá iga siete vej, sino que este setenta veces siete.

Se yej ayá' taperdonarowa yej kichiwilijkej yej ayekti

²³ Inón iga kan reinarowa Dios, ken tikita se rey yej kicobrarowa itekipanowanimej yej kideberowaj. ²⁴ Kuá' nemi tacobrarowa, kiwajliguilijkej se itekipanowani yej deberowaya poxsan komati tomín. ²⁵ E' inón tekipanowani ayá' kipiaya tomín iga makikuepa ke' deberowa, el rey tatekimá' iga makinamakakan iga esclavo^c iwán isiwa' iwán ipilowan iwán inochi yej kipiaya iga wel makikuepa

^a 18:16 Dt. 17:6; 19:15   ^b 18:17 Judiyojmej kijiyayaj yej kicobrarowaj impuesto iga Roma. Xikita glosario “Impuestos”.   ^c 18:25 Xikita glosario “Esclavo”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

18:21-35

ke' deberowaya. ²⁶ Iwán inón tekipanowani motankuaketza' iyixtaj el rey, iwán kijlij: “NoTeko acho' xinechá, iwán nochi motomín nia nimitzkuepelíti.” ²⁷ Iwán el rey kichokilij inón tekipanowani, iwán kijlij iga makelkawayaya inón yej kideberowa iwán ay'ya kipresojuw. ²⁸ E' kisa'san inón tekipanowani, masi' iwán se' itekipanowani-iknín yej kideberowaya alín. Kikechpatzka' iwán némiya kimiktiaya, kijlij: “¡Xinemákayakej yej tinedeberowa!” ²⁹ Iwán inón itekipanowani-iknín, motankuaketza' iyixtaj iwán kijlij: “Acho' xinechá, iwán nochi motomín nia nimitzkuepelíti.” ³⁰ E' yéj ayá' kichokilij, majwa' kipresojuw iga makikuepa inochi ke' deberowa. ³¹ Kuá' sekin tekipanowanimej kitakej inón, kualo' iyalmajmej, iwán nochi yajkij kipowilítoj el rey. ³² Iwán el rey kinotza' inón yej tapresojuw, iwán kijlij: “¡Titekipanowani yej pox tikchiwa yej ayekti! Nej nimitzelkawilij nochi yej tinedeberowaya, iga tineteki'tajtanilij. ³³ Tej no katka xikchokili moknín yej mitzdeberowa, ken nej nimitzchokilij.” ³⁴ Iwán el rey poxsan kuejkuesiwi', iwán tatekimá' iga makicastigarokan este que makikuepa nochi ke' deberowa.

³⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Ijkonsan no noTaj yej ono' ipan cielo yawi kichiwati iwán amejwan, siga ayá' ankelkawiliáj iga nochi amoalmaj yej mitzchiwiliáj amoknín.

Jesús tamachtiá iga yej namiktito' amo mamokawakan

19 Kuá' Jesús tami' tajtoj, kisa' Galilea, iwán asi' ipan estado de Judea yej ono' iyikampa weya' Jordán. ²Pox komati gente kitoga', iwán ompa Jesús kachitaltij yej wetitokej.

³Iwán sekin fariseojmej kitechojkej Jesús kansan makimawetziltikan, kitajtankej:

—¿Ix wel se taga' kikajtewa isiwa' iga san tejte-iga?

⁴Jesús kijtoj:

—¿Ix ayí' ankileerowaj kan ijkulijto' itájtɔl Dios, kijtowa iga kuá' pewa' nochi yej ono', Dios “kichij taga' iwán siwa'”?^a ⁵Iwán kijtoj: “Inón iga se taga', kuá' monamiktiá, kikajtewas itaj iwán iye' iga mosekantískeja iwán isiwa', iwán iyomextimej mochíwaskej ken sesan.”^b ⁶Iwán ay'ya onoskej ken omemej, sino que sesan. Inón iga amo agaj makiyokati yej Dios kisetilij.

⁷Fariseojmej kitajtankej Jesús:

—¿Te ígataj Moisés kijtoj iga se taga' wel kikawa isiwa' siga kichiwiliá se ama' kan kijtowa iga momela'kájkeja?

⁸Jesús kijtoj:

—Moisés kijtoj iga wel xikawakan amosiwa' iga anyoltakuaktikej, e' desde kuá' mochij tajli, Dios ayí' kine' ijkón. ⁹Nej nikijtowa iga yej kiyokakawa isiwa', ayejpa iga isiwa' nemi yawi wan se', inón taga' yej takajtewa, siga monamiktiá iwán se' siwa', inónwa' nemi taxíma iwán yej monamiktij. Iwán taga' yej mamonamikti iwán se siwa' yej mokajtej, no taxíma. Yej taxíma kajasi iga mamocastigaro.

¹⁰Idiscipolojmej Jesús kijtojkej:

—Siga ijkónwa' kichíwa se taga' iwán isiwa', máj yekti katka iga ámowa' mamonamiktilo.

¹¹Jesús kijtoj:

—Inín ayá' nochi wel kentenderowa, petz inomej yejsan Dios kinextiliá. ¹²Ono' sese'pa iga taga' amonamiktiá: sekin itekímeja iga amonamiktiáj, e' onokej sekin tajtaga' yej kiyokakaparowaj iga amo masiwayowikan. E' onokej sekin yej ayá' monamiktiáj iga máj wel makipowakan itájtɔl Dios. Yej kineki ijkón kichíwa, makichíwa.

^a 19:4 Gn 1:27   ^b 19:5 Gn 2:24

Jesús ki-omemawíáj kòkone'

¹³ Kiwiguilijkej sekin kòkone' Jesús iga makitalili imamej iwán makitajtanili Dios iga maye'onokan; e' discipolojmej, pe'ya kajawakej yej nemi kajaxitiáj kòkone'. ¹⁴ E' Jesús, kijtoj:

—Xikawakan in kòkone', kama manetechokan, amo xikojtzakuilikan; iga yej mochíwa ken inimej kòkone', kajasi iga Dios marreinaro ipan yéj.

¹⁵ Iwán Jesús kitalilij imamej kòkone', iwán kisa' ompa.

Se taga' yej kipoxpiá tomìn tatapowa' iwán Jesús

¹⁶ Se taga' yajki kitato Jesús, iwán kitajtan:

—Tamachtiani yej tiye'nemi, ¿té nikchíwas yej yekti iga wel nochipa manono iwán Dios?

¹⁷ Jesús kijtoj:

—¿Te iga tinetajtaniliá katiá yej yekti iga mamochíwa? Sésanwa' in yej kichíwa yej yekti, inonwa' Dios. E' siga tonosneki nochipa wan Dios, xikchíwa ken tatekimaka Dios.

¹⁸ Iwán chokotzín kijtoj:

—¿Katiapa yej Dios tetekimaka?

Jesús kijlij:

—Amo xitamikti; yej namiktito' amo mayawi wan se', amo xitachteki wan amo xikijto yej ayéj ijkón; ¹⁹ xikye'ita motaj iwán moye'; iwán xikneki moknín kensan tej timoneki.

²⁰ Chokotzín kijtoj:

—Inochi inón nikchíjto'ya este kuá' aya niyolej; ¿te-o' máj nepolowa?

²¹ Jesús kijtoj:

—Siga tikneki xiye'ono iyixtaj Dios, xiknamaka nochi yej tikpiá, iwán xikmajmaka yej ayá' motapialiáj. Ijkón tia tikpiati yej pox valerowa ipan cielo; wan xiwíki iwán xinetoka.

²² E' kuá' chokotzín kikagui' yej kijlij Jesús, moknomatitíájkiya iga poxsan motapialiaya.

²³ Iwán Jesús kijlij idiscipolojmej:

—Nej nimitzijliáj iga se yej moconfiarowa ipan itomín awel motemaka iga Dios marreinaro ipan yéj. ²⁴ Nimitzojpa-ijliáj iga máj

wel panowa se camello^a ipan ixapoyo akoxaj, que se yej motapialía mamomaka iga Dios marreinaro ipan yéj.

²⁵ Kuá' inón kikakikej idiscipolojmej este madmiradojkej, iwán motajtankej:

—¿A'taj wel momanawij?

²⁶ Jesús kitachilij idiscipolojmej, iwán kijtoj:

—Tajtaga' inín awel kichiwaj, e' Dios kena, wel kichiwa.

²⁷ Iwán Pedro kijtoj:

—NoTeko, nejamen nikajtéjkeja nochi yej nikpiayaj, iwán nimitztokakej. ¿Té nimitzaniliskej?

²⁸ Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga inón vej kuá' Dios kichiwaj iga tajli maye'ono, kuá' nej yej iPiltzín Taga' nimitalij kan nirreinarowa, amejamen yej annetokakej, anyawij no anmotalitij ipan doce wejweyi asiento kan anmandaroskej iga sejsé de amejwan ankijuzgaroskej sejsé de inón doce tribu^b yej walkej ipan ipilowan Israel. ²⁹ Nochi yej iga san netokaj kikajtejkej ikalmej, iyokichiknimej, isiwa-iknimej, itajmej, iyemej, ipilowan, o italmej, Dios yawi kimakati cien veces máj de lo que kikajtejkej, iwán yawij onotij nochipa iwán Dios. ³⁰ E' mia' yej inán tayakantokej, yawij kawitij tatepotztaj, iwán yej inán onokej tatepotztaj, yawij tayakantotij.

Yej tekipanowaj ipan uvajyoj

20 Jesús kijtoj:

—Kan reinarowa Dios, ken tikita se taga' yej kipiá weyi uvajyoj, inín taga' kisa' isájpasan iga kitemoto imonsojmej iga mayakan makitekitij uva. ² Kuá' kasi'ya monsojmej, motajtoitijkej ke' yawij kitanitij inón día, iwán kititanya imilpan iga matekipanotij. ³ Iwán iteko mijli kisa' sej ken las nueve de la mañana, iwán kita' sekin yej onokej tajkoaltepe', até kichijtokej. ⁴ Iwán kijlijkej: “Xakan no xiktekij uva nomilpan, iwán nimitzixtawaskej ke' nokta motanía.” Iwán yejamen yajkij tekipanotoj.

⁵ Iteko mijli kisa' sej ken tajkodía, iwán kisa' sej ken las tres tiotakpan, ijkonsan sej kichij ken achto. ⁶ Iwán ken las cinco tiotakpan sej yajki tajkoaltepe', iwán kasi' sekin yej ayá' te kichijtokej, kijlijkej: “¿Te iga nij amonokej semilwi'

^a 19:24 Xikita glosario “Camello”. ^b 19:28 Xikita glosario “Tribu”.

wan até ankichijtokej?” ⁷ Kijtojkej: “Iga ayagaj netemowaj iga manitekipanokan.” Iwán kijtoj iteko mijli: “Xakan no xitekipanotij nomilpan, iwán nimitzixtawaskej ke' nokta motaniá.” ⁸ Kua' tayówaya, iteko mijli kijlij yej kinentiá tekipanowanimej: “Xiknotzakanya in yej tekipanojkej, iwán xixixtawákanya. Xixixtawakan achto yej último pejkej iga tekipanowaj, iwán xitamiti ipan yej achto pejkej.” ⁹ Iwán asikej yej kalakkej iga tekipanowaj las cinco tiotakpan, iwán sejsé kimakakej ke' nokta motaniá se día. ¹⁰ Kua' asikej yej achto kalakkej iga tekipanowaj, kijtojkej anka máj komati kitaniskej; e' sejsé kimakakej ke' nokta motaniá se día. ¹¹ E' kua' an xixitájeja, tekipanowanimej pewa' mokuesojkej wan yej iteko mijli, ¹² kijtojkej: “Inimej yej tióta'ya kalakkej, tekipanojkej sesan hora, wan tikixtaj achonsan no ke' nejamej anne-ixtajkej yej nikijyowijkej tekipanól wan nitonataakej semilwi’.” ¹³ Iteko mijli kijlij se de yejamej: “Ej, ayá' nemi nimitzchiwiliá yej ayekti. ¿Ix aya'taj tikajkej iga tia tiktaniti ke' motaniá se día? ¹⁴ Xikui motomín, iwán xaja. Nej nikneki manixtawawa inín yej últimoja kala', ke'san tej nimitzixtaj. ¹⁵ ¿Ix aya'taj nej nikmati te nikchiwa wan notomín? ¿O tine-ixita iga nite-ijiknín?” ¹⁶ Inón iga yej inán onokej tatepotztaj yawij tayakantotij, iwán yej inán tayakantokej yawij kawitij tatepotztaj; iga mia' yej kinotzaskej, e' ayá' inochin yawij kitapejpenatij.

Jesús kijtowa sej iga yawij kimiktij

¹⁷ Kua' Jesús némiya yawi Jerusalén, kiwiga' doce idiscipolomej kan iyokamej iwán kijlijkej:

¹⁸—Inán ankitaj iga nemi tiawij Jerusalén, ompiga ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés yawij nekiktikij nej yej iPiltzin Taga', iwán yawij kijtotij iga manemiktikan ¹⁹ iwán netitaniskej iyixtaj yej ayéj judiyojmej iga manepinajtikan, manemagakan iwán manemiktikan ipan cruz, e' ipan eyi día ni-ojpa-isas sej.

Yej kitajtan iye' Jacobo iwán Juan

²⁰ Isiwá' Zebedeo iwán ipilowan, yej itoka' Jacobo iwán Juan, kitechotoj Jesús. Teye' iyixtaj Jesús motankuaketza' iga kitajtanilij tejté. ²¹ Iwán Jesús kitajtan:

—¿Te tikneki?

Teye' kijtoj:

—Xikijto iga kan tirreinaroj se de inimej nopilowan mamotali moye'kampa iwán se' mamotali moopochkampa.

²² E' Jesús kijtoj:

—Amejwan ayá' ankimatij te ankitajtani. ¿Ix ankijyowiskej ken nej nikijyowij kuá' necastigaroskej? ¿Ix wel ampanoskej kan nej nipanoj?

Yejamej kijtojkej:

—Kena, wel.

²³ Jesús kijtoj:

—Kena, ankijyowiskej ken nej nia nikijyowiti kuá' ne-iknochiwaskej, iwán ampanoskej kan nej nipanoj, e' iga agaj mamotali noye'kampa o noopochkampa, inón ayéj nej nikmati, yawij kimakatij yejsan noTaj kitapejpen iga yawij motalitij.

²⁴ Kuá' inomej se' diez discipolomej inón kikakikej, kikuesowilijkej Jacobo iwán Juan. ²⁵ Iwán Jesús kinotza' idiscipolomej iwán kijtoj:

—Amejwan ankimátija iga yej mandarowaj ipan paismej poxsan kitajtaksa igentej, iwán yej gubernarowaj yolkisaj pan yej até iteki, kansan manesi iga mandarowaj. ²⁶ E' iwán amejwan ayéj ijkón. Majwa' yej kineki matayakanto ipan amejwan, inón achto makipalewi toknimej. ²⁷ Siga agaj de amejwan kineki matayakanto, mamochiwa esclavo iga nochi tokniwan. ²⁸ Ijkón nej yej iPiltzin Taga' ayá' niwalaj iga manepalewikan, sino que iga manitapalewi, iwán iga manimiki iga mia' manixitoma yej ken ilpitokej iga ayekti kichijtokej.

Jesús kitachaltía ome pachamej

²⁹ Kuá' yejamej nemi kisayaj weyi-altepe' Jericó, Jesús poxsan kitokatiayaj. ³⁰ Ompa onoyaj omen pachamej ejewatoyaj ojtenoj; kuá' kikakikej iga ómpaya nemi panowa Jesús, tzajtzikej:

—¡NoTeko, tej iPiltzin David, áchikej xinechokilikan!

³¹ Yej ompa chapantiayaj kajajwakej pachamej iga ayo' máj matzajzitokan, e' pachamej majya tzajtzikej:

—¡NoTeko, tej yej iPiltzin David, áchikej xinechokilikan!

³² Iwán Jesús moketza', kinotza' pachamej iwán tatajtan:

—¿Te ankinekij manimitzchiwilikan?

³³ Pachamej kijtojkej:

—NoTeko, niknekij manitachakan.

³⁴ Iwán Jesús kichokilij inomej pachamej, iwán kijixchijchin, iwán ikua'san in pachamej welja tachakej, iwán kitokákeja Jesús.

Jesús asi weyi-áltepe' Jerusalén

21 Kuá' asitiáwija Jerusalén, iwán asikej áltepe' Betfagé, itenoj tepe' yej itoká' Olivos, Jesús kititan ome idiscipolojmej, ² iwán kijlijkej:

—Xakan ipan inepa altepetzin yej ono' to-ixtaj. Ompa anyawij ankasitij se burra ilpito', no ompa ono' se burrojtzin. Xikxitomakan, iwán xinewajliguilikan. ³ Siga agaj tejté mitzijliáj, xikijlikan: “ToTeko kineki, iwán nimanin sej mitzkawilikij.”

⁴ Inón mochij iga mamochiwa ken kijtoj se profeta, kuá' ijkín kijkuiloj:

⁵ Xikijlikan yej chantitokej Jerusalén:

“Xikitakan, amorrey wi' iga amejamej,
ayá' moweyimati, tejkatiwi' ipan se burro,
yej aya i' moxilajtiá.”^a

⁶ Iwán discipolojmej yajkij, iwán kichijkej kensan Jesús kitekimakakej. ⁷ Kiwajligakej burra iwán ipiltzin; iwán discipolojmej kipechtijkej burrojtzin iga itzotzolmej, iwán Jesús tejkaj. ⁸ Pox onoya mia' gente; yejamej kipatawilijtiajkij itzotzolmej ipan ojti. Sekin sej kitekikej imajma' soya' iga kitalijtiajkij ipan ojti.^b ⁹ Yej tapanotiyay iwán yej yayaj tatzimpan tzajtzitayaj, ijkín tzajtzikej:

—¡Mamoweyimatilti iPiltzin rey David! ¡Mamoweyimatilti yej kititani toTeko Dios! ¡Mamoweyimatilti Dios yej ono' ipan cielo!

¹⁰ Kuá' Jesús ási'ya Jerusalén, nochi gente akojasiáj te nemi mochíwa, iwán mia' tatajtaniáj:

—¿A'yéj an in inín?

¹¹ La gente kijtowa:

—Ininwa' profeta Jesús, yej moskaltij Nazaret ipan tajli de Galilea.

Jesús kikijkixtiá yej tanamakaj weyitiopan

¹² Kuá' Jesús kala' ipan ipatiojyo weyitiopan, kikijkixtij inomej yej tanamakatojaj iwán yej takojtojaj. Kitzijtzinkuepa'

^a 21:5 Zac 9:9   ^b 21:8 Ijkón kichíwayaj iga kilwichiwiliáj se yej gobernawia kuá' nemi asi ipan se áltepe' iga manesi iga kiye'itakej.

mesajmej kan kipatatoyaj namoltom̄in iga tiopantom̄in.^a Iwán no kiyajyagatopewilijkej kan motaliayaj yej kinamakatojay jojtoko.

¹³ Iwán Jesús kijtoj:

—Ijkín ijkuilijto' itájtol toTeko: “Nókal yawi motokawiti kajli kan oradolo”;^b e' amejwan ankikueptokey kan miyanaj yej tachteki.

¹⁴ Ompa weyitiopan kitechoj Jesús sekin pachamej iwán koxomej, iwán kachitaltij. ¹⁵ E' kuejkuesiwikej ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan la ley kuá' kitakej iga Jesús taachitaltij, iwán iga kikakikej kokone' tzajztitokej iga kijtojtojay: “¡Mamoweyimatilti iPiltzin Rey David!” ¹⁶ Iwán kijlijkej Jesús:

—¿Ix tikaki yej inimej kijtojtojkej?

Jesús kijtoj:

—Kena, nikaki. E' amejwan, ¿ix ayí' ankileerowaj itájtol Dios kan kijtowa?:

Tikchij iga kokone' iwán xolomej yej chíchijo',
mamitztakuikilikan.^c

¹⁷ Iwán Jesús kisa' Jerusalén, iwán yajki altepe' Betania iwán ompiga kochi'.

Jesús kimalijliá higuerajkuawi' yej ayá' takto'

¹⁸ Iwán yowalti' kuá' nemi sej yawi Jerusalén, Jesús mayana'.

¹⁹ Kita' se higuerajkuawi'^d yej ojtenoj onoya, iwán kitechoj iga makita siga takto', e' ayá' taktoya, kipiaya petz iyiswáyosan. Iwán ijkin kijlij inon kuawi':

—¡Nikeman nokta amo xitaki!

Iwán imaninsan waguí' in inon kuawi'. ²⁰ Kuá' inon kitakej idiscipoloymej moyolmajtijkej, iwán kitajtankej Jesús:

—¿Ix ken iga imaninsan waguí' in higuerajkuawi'?

²¹ Iwán Jesús kijtoj:

—Nej nimitzijliáj siga amejwan anmomela'confiarowaj pan Dios ayejsan ijkin wel ankichiwaskkej ken nikchiwilij inin higuerajkuawi', amejwan no wel ankijliskej inin tepe': “Xicholo ompa kan tonon, iwán xaj lámarko”, iwán ijkón mochiwas.

^a 21:12 Tiopantom̄in se'pa tom̄in iga kikowaya yej ki-ofrecerowiliayaj Dios weyitiopan. Awel mokowaya iga namoltom̄in.

^b 21:13 Is. 56:7

^c 21:16 Sal 8:2 ^d 21:19 Xikita glosario “Higo”.

²²Nochi yej ankitajtaniłiskej Dios kuá' nemi an-oradowaj, siga ankimela'credoskej, mitzmasukkej.

Ken iga mandarowa Jesús

²³Iwán Jesús kala' weyitiopan, iwán miej tamachtijtoya ompa, kitechojkej ijefejmej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej, iwán kitajtankej:

—¿Té moteki in tej iga tikchiwa ijkín? ¿A' mitztekimá' iga wel xikchiwa inín?

²⁴Jesús kijtoj:

—Nej no manimitztajtanikan, siga anne-ijłiskej, nia nimitzijłiti a'yéj netekimaka iga nikchiwa ijkín. ²⁵¿A'yéj kititan Juan iga matabautizaroki? ¿Ix Dios kititan o tajtaga'?

E' pe'ya mosepantatapowijkej, mojlíjkej:

—Siga tikijtowaj iga Dios kititan, yawi te-ijłiti: “¿Te ígataj ayá' ankitajtolkakikej?” ²⁶Siga tikijtowaj tajtaga' kititan, tikmajmawiliáj la gente, nochi kimati iga Juan Dios kitajtolmakaya.

²⁷Iwán ijkín kijłijkej Jesús:

—Ayá' nikmatij.

Iwán Jesús kijtoj:

—Nej no ayá' nimitzijliáj a'yéj netekimaka iga manikchiwa ijkín.

Kan mamixkuñtilo ipan ome tepilowan

²⁸Jesús tatajtan:

—¿Amejwan ken ankitaj inín? Se taga' kipiaya ome ipilowan; iwán kijłij se de yejamej: “Nopíj, xaj xitekipanoñi ipan uvajyoj.”

²⁹Tepiltzín kijtoj: “¿Ayá' nikneki!” E' máj máj moyolpata', yájkisan tekipanoto. ³⁰Iwán tetaj kitato se' ipiltzín, ijkonsan no kijłij; wan inon tepiltzín kijtoj: “Kena notaj, niati.” E' ayá' yajki. ³¹¿Katiapa de inimej kichij ken kitekimá' itaj?

Yejamen kijtojkej:

—Yej achto kitekimá'.

Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitzijliáj iga inomej yej kicobrarowaj impuesto iga Roma iwán siwatkej yej najnamolnemij, achto kalakiskej kan reinarowa Dios que amejwan. ³²Wálkaya Juan yej tabautizarowa kinextiliko la gente ken iga maye'nemikan, iwán amejwan ayá' ankitajtolkakikej;

e' yej kicobr̄arowaj impuestos^a iwán siwatkej yej najnamolnemij, kena kicredojkej. E' amejw̄an malej ankitakej inín, e' ayá' anmoyolpatakej.

Kan mamixkuĩtilo de inomej yej ayá' ye'tekipanowaj

³³ Xikakikan inín se' yej nia nikijtoti: Iteko mijli kitoga' uva iwán kikolaltij; iwán kichij se pozo kan mopatzka uva, iwán kichij se torre iga wel matachalo noyan kan ono' uvajyoj.

'Iwán iteko uvajyoj kitakewaltij^b sekin tekipanowanimej iwán yajki wejka. ³⁴ Kuá' asi' itiempoj iga motékiya uva, kititan sekin imonsojmej iga makitajtanilitij yej kitakewaltijkej uvajyoj ke' kixtawaskej iteko. ³⁵ E' yej kitakewaltijkej uvajyoj, kikitzkijkej iwán kimagakej itatitan iteko uvajyoj, se' itatitan kimiktijkej iwán se' kitewijkej. ³⁶ Iteko uvajyoj, kititan majya mia' imonsojmej; e' yej kitakejtokej uvajyoj, ijkonsan kichiwilijkej ken yej achto tatitanimej.

³⁷ 'Inón kita' iteko mijli, kititan ipiltzin, kijtoj: "Yawij kirrespetarotij nopiltzin." ³⁸ E' kuá' kitakej tepiltzin, tekipanowanimej mojlijkej: "Ininyawa' in yej yawi mochiwati iteko inín tajli yej itajpa kikajtewas, matikmiktikanya nokta iga makawi ital iga tejamej." ³⁹ Kikitzkijkej iwán kikixtijkej ipan uvajyoj, iwán kimiktijkej.

⁴⁰ Iwán Jesús tatajtan:

—Kuá' mawiki iteko uvajyoj, ¿te an kichiwilij yej kitakejtoyaj uvajyoj?

⁴¹ Yejamen kijtojkej:

—Inomej yej kitakejtoyaj uvajyoj yawij kimiktitij niga kichokiliskej. Iwán se' tekipanowanimej kitakewaltij, iwán inomej kuá' asis itiempoj iga moteki uva, kimakaskej yej kitocarowa iteko uvajyoj.

⁴² Iwán Jesús kijtoj:

—In amejw̄an, ¿ix ayí' ankileerowaj kan ijkín ijkuilijto' Quijtowa:

Te'ti yej kitajkalkej yej kalchiwaj,

inón te'ti inán yej achto motalij.

Inín kichij toTeko

iwán pox m̄onsaj tikitaj.^c

^a 21:32 Xikita glosario "Impuestos". ^b 21:33 Ikuayo uva pox wejka, wel taki 20 años o máj, ijkón iga wel kitakewaltij uvajyoj. ^c 21:42 Sal 118:22-23

⁴³ Amejwān ankijtowaj iga amonoskej k̄an Dios rein̄arowa, e' nimitzijiáaj iga ayá' ankalakiskej, se'wa' in yej yawi kalakiti, yej kichiwa ken Dios kineki. ⁴⁴ Yej mawetzi ipan in̄n te'ti yej kitajkalkej yej kalchiwaj, yawi mopoipostekiti; iwān siga te'ti agaj mawetzi iyakapan, yawi mochiwati pínolsan.

⁴⁵ Kuā' ijefejmej sacerdotejmej iwān fariseojmej kikakikej yej Jesús kijtojtoya, iman̄n kimatikej iga in̄onwa' iga yejamen nemi tajtowa. ⁴⁶ Íkuā'san kinekiáaj makikitzkik̄an Jesús iga makipresojuw̄kan, e' kimajmawiliayaj la gente iga kijtowayaj iga Dios kitajtolmakaya Jesús.

Wel mixkuñtilo k̄an monamiktilo

22 Jesús pewa' sej tatatapowij k̄an wel mamixkuñtilo, kijtoj: ²—K̄an rein̄arowa Dios, ken tikita se rey yej kilwichiwiliá ipiltz̄in iga monamiktiá. ³ Kit̄itan imonsojmej mata-ijitaj, e' te-ikniwān akinekikej. ⁴ Sej kit̄itan sekin imonsojmej, kijlijkej: “Xikijlik̄an te-ikniwān iga tákual óno'ya. Nikmiktija notorojmej iwān se'pa noyolkamej yej tojtomakti', óno'ya nochi yej monekis; mawikikanya nigaj k̄an monamiktilo.” ⁵ E' te-ikniwān ayá' nokta kinekikej. Se de yejamej yajki im̄lpan, se' yajki tanamakato, ⁶ iwān sekin te-ikniwān kikitziykej imonsojmej el rey iwān kimagakej poxsan; este kimiktijkej. ⁷ Iwān el rey poxsan kuesiwi', iwān kit̄itan isoldadojmej iga makimijmikt̄it̄ij in̄omej yej tamiktijkej iwān iga makitatik̄an iyaltepe'. ⁸ Iwān in̄on rey kijlij imonsojmej: “Nochi óno'ya yej monekis iga monamiktilo, in̄omej te-ikniwān ayá' kajasiáaj iga mawikik̄an. ⁹ Xak̄an ipan callejmej yej onokej tajkoaltepe' iwān xikijlik̄an a'san nesi', matakuaqij iga aman monamiktiá nopiltz̄in.” ¹⁰ Monsojmej yajkij ipan callejmej iwān kijlijkej yej ye'nemij wān yej ayá' ye'nemij iga matakuaq̄ij k̄an monamiktilo, ijkón temi' mesajmej k̄an motaliayaj te-ikniwān.

¹¹ 'Kuā' el rey kitato yej kixnantókeja mesa, kita' se taga' yej ayá' kakijto' itzótzol yej moakiá kuā' monamiktilo. ¹² Iwān el rey kijlij: “Ej, ¿kén nokta tikala' nigaj ayá'pa tikakijto' motzótzol yej moakiá kuā' monamiktilo?” E' taga' ayá' tajtoj. ¹³ In̄on rey, kitekimá' yej ompa tapalewiayaj: “Xikijikxi-ilpik̄an iwān xikmajma-ilpik̄an, iwān xikixtik̄an iwān xikpatanaltik̄an k̄an takomichk̄an, ompa yawi chokati este tajtanguetzekas.”

¹⁴ 'Dios mia' kinotza, e' ayá' nochi kitapejpena.

Motajtani ix mo-ixtawá impuesto

¹⁵ Iwán fariseojmej yajkij iwán motajtoltijkej iga makitentemokan ken iga makimawetziltikan Jesús. ¹⁶ Iwán kititankej sekin yej de yejámempa iwán sekin yej kitokaj rey Herodes^a iga ijkín makijlitij Jesús:

—Tamachtiani, nejamen nikmatij iga yej tikijtowa ijkonya nokta, iwán titanextiliá iga makichiwakan ken Dios kineki, iwán ayá' tikchiwiliá caso yej kijtowa la gente iga tej ayá' titajtowa iga san mamitzye'itakan. ¹⁷ Ta' xine-ijlikan: ¿Ix yekti iga manixtawakan impuesto iga rey César^b o ayá'?

¹⁸ E' Jesús kimati' iga kitajtankej iga san kitentemowaj, iwán Jesús kijtoj:

—Amejwan yej antakajkawaj iga ankitokaj Dios, ¿te iga annetentemowaj? ¹⁹ Xinenextilikan se tomin yej iga mo-ixtawá impuesto.

Iwán kiwiguilijkej in tomin. ²⁰ Kua' Jesús kita' tomin, tatajtan:

—¿Ayéj ixaya' iwán itoka' yej nigaj ijkulijto'?

²¹ Yejamen kijtojkej:

—Rey César.

Jesús kijtoj:

—Puej xikmakakan rey César yej yejpa itatki, iwán xikmakakan Dios yej yéjpa itatki.

²² Kua' inón kikakikej, san tajtachixtikajkej; iwán yájkija, ómpaya kikajtejkej Jesús.

Tatajtani sigá monamiktilo kua' ojpa-isalo

²³ Íkua'san sekin saduceojmej yajkij kitatoj Jesús. Saduceojmej kijtowaj iga yej mikij ayo' ojpa-isaj; inón iga ijkín kitajtankej Jesús:

²⁴ —Tamachtiani, Moisés kijtoj sigá se taga' yej siwayoj miki iwán ayá' kikajtewas nisé ipiltzin, iyiknín taga' yej mi' mamonamikti iwán isiwa' yej mi' iga ken kua' makipiakan ipilowan yej mi'. ²⁵ Nij ijkón mochij wan nejamen: onoyaj siete tajtaga' yej sesan itajmej iwán sesan iyemej. Yej tekoko achto monamiktij, iwán migui'.

^a 22:16 Inimej judiyojmej achi ken monamakakej iga kipalewiayaj rey Herodes yej de los romanos yej tiltikmej yej kitaksayaj judiyojmej.

^b 22:17 Xikita glosario “César”.

E' iga ayá' kikajtey nisé ipiltzín, siwá' monámiktij iwán iwéjpol.
²⁶ Ijkónsan nō mochiy iwán se', iwán ijkón nochi mochiy, este que masi' siete iwéj. ²⁷ Iwán migui' nō siwá'. ²⁸ In kuá' ojpa-isaskej yej miktokej, ¿katiapa an de inón siete mochiwas iwéj in inón siwá'? iga namiktitoya iwán inochimej.

²⁹ Jesús kijtoj:

—Amejwan ayompa antajlamikij, ayá' ankimatij ken tamachtía itájtōl Dios, niga ayá' ankixmatij ken Dios wel kichiwa. ³⁰ Kuá' yej miktokej ojpa-isaskej, ay'ya monámiktiskej, niga ipilowan ayo' kinámiktiskej, iga mochiwaskej ken tikita iyangelejmej Dios yej onokej ipan cielo, yej nō ayá' monámiktiáj. ³¹ E' iga ojpa-isaskej yej miktokej, ¿ayá' ankileerojkej yej Dios mitzijlijkej? Ijkín kijtoj: ³² “Nej iDios Abraham, Isaac iwán Jacob.”^a Dios ayéj iDios yej miktokej, sino que iDios yej isatokej.

³³ Kuá' la gente inón kikakikej, poxsan admiradojkej iga ijkón tamachtía Jesús.

Mandamiento yej máj matikobedecerokan

³⁴ Kuá' fariseojmej kimatikej iga saduceojmej awel kitenkuepiliáj Jesús, monechkojkej iga kisen-itatoj Jesús; ³⁵ iwán se yej tamachtía ipan iley Moisés kine' makimawetzilti Jesús; ijkín kitajtan:

³⁶ —Tamachtiani, ¿katiapa mandamiento ipan iley Dios yej más achto mamochiwa?

³⁷ Jesús kijlij:

—“Xikneki moTēko Dios iga inewi moalmaj, iwán iga inochi moespíritoj iwán yéj nochipa xikejlanto.”^b ³⁸ Inínyawa' in yej achto mandamiento yej máj mamochiwa. ³⁹ Iwán el segundo áchisan kensan inín, kijtowa: “Xikneki moknín kensan tej timoneki.”^c ⁴⁰ Ipan inín ome mandamiento taksa inochi ley iwán ken iga tamachtíáj profetajmej.

In Cristo, ¿a'yéj ipiltzín?

⁴¹ Miey fariseojmej nechkatóyajo' iná', ⁴² Jesús tatajtan:

—¿Amejwan, tē ankijtowaj iga Cristo? ¿A'yéj ipiltzín?

Kijtojkej:

—Ipiltzín David.^d

^a 22:32 Ex 3:2-6

^b 22:37 Dt. 6:5

^c 22:39 Lv. 19:18

^d 22:42 Inín David yej pox ikay mi' yej katka rey de Israel.

⁴³ Jesús kijtoj:

—¿Te ígataj an David iga kitajtolmá' IyEspíritoj Dios, kijlij Cristo “noTeko”? David ijkín kijtoj:

⁴⁴ ToTeko kijlij noTeko:

“Ximotali iladoj noye'ma' kan nimandarowa,
este que maniktali mokxitampa yej mitzijiya.”

⁴⁵ ¿Kén wel Cristo yej itatitan Dios ma-ipiltzin David, esi David no kijliá iga iTeko?

⁴⁶ Iwán ayagaj wel kitenkuepili, iwán desde íkua' ayo' máj agaj mixewij iga makitajtani Jesús.

Jesús kijtowa iga ayompa kichiwaj fariseojmej iwán yej tamachtiaj ipan la ley

23 Jesús kijlij la gente iwán idiscipolojmej: ²—Yej tamachtiaj ipan la ley iwán fariseojmej momachiliaj iga yejamensan yej wel tanextiliaj iley Moisés. ³Inón iga nimitzijliaj, xikchiwakan nochi yej mitzijliaj, e' amo xikchiwakan yej yejamen kichijtokej, iga yejamen kijtowaj iga mamochiwa tejté, e' yejamej ayá' kichiwaj. ⁴Yejamen tatekimakaj iga mamochiwa yej ayagaj wel kichiwa, iwán tateki'chiwaltiaj, e' yejámejsan akichiwaj ni alín. ⁵Inochi kichiwaj kansan makitakan. Kitaliaj iyixpamej iwán ipan imamej itajtól Dios yej ijkulijto' ipan amatzin yej ono' ipan cajajtzitzin iga san manesi, iwán kakaaj itzotzolmej yej kipiá weweya' ibibilonka.^a ⁶Kan takualo, yejamen motalijnekij ipan ye'asientos kan motaliaj yej máj tayakantokej, iwán ijkonsan no kinekij makichiwakan ipan tiopamej. ⁷Yejamen kinekij inochi gente makisaludarokan tajkoaltepe', iwán makijlikan “tamachtiani”.

⁸E' amejwan amo ximotemakakan iga mamitzijlikan “tamachtiani”, iga amejwan amonochin anmojliaj “noknin”, iwán ankipiaj sesan Tamachtiani, petz nejsan yej niCristo. ⁹Iwán ipan inin tajli amo agaj xikijlikan notaj,^b iga ankipiaj sesan amoTaj yej ono' ipan cielo. ¹⁰Iwán amo no ximotemakakan iga mamitzijlikan iga antamachtianimej iga noselti yej niCristoj yej nitamachtiani yej nimitzmachtiaj kén iga xinemikan. ¹¹Yej kipalewia sekin de amejwan inón yej máj tayakanto'. ¹²Yej

^a 23:5 Español: Filacterias y flecos.

^b 23:9 Ayéj iga awel mojliá ijkín se imela'taj, sino que amo makijli se' ijkón.

igánajsan moweyimati yawij kalimpamatitij, e' yej moalimpamati, inón yawij kiweyimatiltitij.

¹³ '¡Lástima amejwan yej antamachtiáj ipan la ley iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij!, ankitzakuiliáj sekin iga amo makalakikan ipan iyojwi Dios. Niga amejwan ayá' ankalakij wan ankitzakuiliáj iga amo makalakikan yej kalakisnekij ipan iyojwi Dios.

¹⁴ '¡Lástima amejwan yej antamachtiáj ipan la ley iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij!, ankikuiliáj ikalmej yej wewejmikikej iwán iga amo manesi yej ankichijtokej, pox anwejkawaj iga an-oradowaj. Inón iga amejwan máj yawij mitziknochiwatij.

¹⁵ '¡Lástima amejwan yej antamachtiáj ipan la ley iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij! Amejwan poxsan wejka annejnemij ipan tajli iwán ipan lám̄ar iga ankitemojtinemij yej wel ankiyolyamanaj iga makichiwakan nō ken amejwan ankichiwaj, e' kuá' ankiyolyamánkeja inón tokn̄in majya kajasi iga mayawi kan tawewelkato', majya sej que amejwan.

¹⁶ '¡Lástima amejwan, momati iga antaye'ojkuil̄tiáj ipan iyojwi Dios, e' ayá' ankixmatij! Ankijtowaj: “Siga agaj kijtowa iga kichiw̄as tejté iwán kikui iga testigo weyitiopan, até kichij siga ayá' kichiw̄as; e' siga kikui iga testigo i-orojyo weyitiopan, inón sí ayek̄ti siga akichiw̄a.” ¹⁷ ¡Anxetoktikej iwán ken ampachamej! ¿Katiapa máj yek̄ti: ix oro o weyitiopan yej kichiw̄a iga mamoye'ita oro iga ono' tiopan-ijti'? ¹⁸ Iwán nō ankijtowaj amejwan: “Si agaj kijtowa iga kichiw̄as tejté iwán kikui iga testigo altar yej ono' weyitiopan, até kichij siga ayá' kichiw̄as; e' siga kikui iga testigo ofrenda yej ono' iyixko altar, inón sí ayek̄ti siga akichiw̄a.” ¹⁹ ¡Anxetoktikej iwán ampachamej! ¿Katiapa máj yek̄ti: ofrenda o altar? Yej máj yék̄tiwa' altar iga kichiw̄a iga mavalero ofrenda iyixtaj Dios. ²⁰ Yej kit̄alij iga testigo altar, ayéj testigo petz altar, nō yej ono' iyixko. ²¹ Yej kit̄alij testigo weyitiopan, ayéj testigo petz weyitiopan, nō Dios, iga ompa ichan. ²² Yej kikui testigo cielo iga kijtowa iga kichiw̄as tejté, nō nemi kit̄aliá Dios de testigo iga ompa ewato' kan reinarowa.

²³ '¡Lástima amejwan yej antamachtiáj ipan la ley iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij! Amejwan ankimakaj Dios amodiezmoj nochi yej ankipiáj este yej máj alimpa íyol wan

iyiswayo yej yawi ipan especia,^a e' ayá' ankichiwaj yej máj yekti yej kijtowa iley Moisés, iga xiye'nemikan, xitachokilikan iwán iga ximoconfiarokan ipan Dios. Inonwa' in xikchiwakan, e' amo xikajtewakan iga ankitaliáj amodiezmoj. ²⁴ ¡Amejwan momati iga antaye!ojkuiltiáj ipan iyojwi Dios, e' ayá' ankixmatij. Amejwan kua' ankoniáj tejté, ankikixtiliáj se asastzin, e' ayá' ankitaj iga ankimela'tolowaj se camello!^b

²⁵ ¡Lástima amejwan yej antamachtiáj ipan iley Moisés iwán anfariseojmej, nésiki' anye'nemij siempa ayá'!, kenkua' ankipajpakaj plato iwán posillo fuerájwapa, e' amejwan ipan amoalmajmej ankejlantokej iga antachtekiwán anmopoxtapialijnekij.

²⁶ Amejwan anfariseojmej yej ken ampachamej: achto xikpakakan iyijtiko vaso iwán plato,^c ijkón no ejtos fuerájwapa.

²⁷ ¡Anlastimajmej yej antamachtiáj ipan iley Moisés iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij!, amejwan ken tikita se animajxapo yej este ijsta'san iyixkopa, este ye'nesi, e' ta-ijti' tento' iwán animajomimej iwán kuajkuantas yej palanto'. ²⁸ Ijkón in amejwan; mitzítajki' pox anye'nemij; e' san anmopajpantiáj iga anye'nemij iwán poxsan ankichiwaj yej ayekti.

²⁹ ¡Anlastimajmej yej antamachtiáj ipan la ley iwán amejwan anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij! Amejwan yej ankichiwiliáj ikalyotzitzin kan toktokej profetajmej, iwán poxsan ankimonsajtiliáj ikalyotzitzin kan motokaj yej ye'nemij.

³⁰ Iwán ankijtowaj: “Siga katka tonóyaja kua' to-ikyapatajwan kimiktijkej profetajmej, tejamen ayá' tikpalewiayaj kua' kimiktijkej profetajmej.” ³¹ Iga ijkón ankijtowaj, anmokuítiáj iga amejwan ipilowan yej kimiktijkej profetajmej. ³² Inán, ¡xiktamikan yej amo-ikyapatajwan kitzintijkej!

³³ ¡Ankowamej! ¡Kowamej amokniwan! ¿Kénya anmomanawiskej kan ta-iknochiwas tiwelon? ³⁴ Inón iga nia nimitztitanilitij profetajmej, yej kimatij ken iga wel maye'nemilo, iwán yej mitzmachtiáj ipan iley Moisés. E' amejwan anyawij ankimiktij iwán sekin ankiclaroskej ipan cruz iwán ono' yej ipan tiopamej anyawij ankimagatij, ipan sejsé altepe' anyawij ankitalochtitij.

³⁵ Inón iga yawij mitzcastigarotij iga nochi yej ikya amotajwewetkej

^a 23:23 En español kijtowa: menta, aniz iwán comino.

^b 23:24 Xikita glosario “Camello”. ^c 23:26 Anka kijtojneki iga maejto iyalmaj.

kimiktijkej inomej tajtaga' yej ye'nemiáj, desde Abel yej ye'nemiá, iwán este Zacarías yej ipíltzimpa Berequías, yej amejwan ankimiktijkej iyixtaj weyitiopan, itenoj altar. ³⁶Nej nimitzijliáj iga yawij mitzcastigarotij amonochin iga inin yej ankichijkej.

Choka Jesús iga Jerusalén

³⁷Jesús kijtoj:

—¡Amejwan, amejwan yej anchantitokej Jerusalén, yej ankimiktiáj profetajmej iwán ankitejtemiktiáj tatitanimej yej Dios mitztitaniliáj! ¡Mia' vej nikne' manimitznychkoka ken pio-ilamaj kinechkowa ipilowantzitzin iyastakapaltampa, e' ayá' ankinikej!
³⁸Ta' xikitakan, inán amoweyitiopan^a yawi kawiti iselti; ³⁹iwán nimitzijliáj iga ayá' máj anyawij anne-itatij este kuá' antajtoskej de nej ijkín: “Matikweyimatiltikan yej wi', yej toTeko Dios kititani.”

Jesús kijtowa iga weyitiopan yawi moxitinati

24 Jesús kisa' weyitiopan iwán némiya yaya, íkuá' idiscipolomej kitechojkej iwán pewa' iga kitajtachilijkej ken iga chijto' weyitiopan. ²E' Jesús kijtoj:

—¿Ankitaj inimej kalwewetkej? Nigaj ayá' yawi kawiti nisé te'ti yej manekpanijto. Nochi yawij moxixitinatij.

Yej mo-itas kuá' na' iga Dios tajuzgaroki

³Iwán yajkij ipan tepé' yej itoka' Olivos. Kuá' Jesús ómpaya ewato', idiscipolomej kichtakatajtankej ijkín:

—¿Kémanya nokta yawi mochiwati on yej tikijtoj? ¿Té mo-itas kuá' tíwi'ya, iwán iga poliwiwojya nokta?

⁴Iwán Jesús kijtoj:

—Amo agaj mitzkajkawawaskej, ⁵iga mia' yawij wíkitij iwán mopajpantiskej iga nej, siempa ayéj. Ijkín kijtoskej: “Nejya el Cristo”; iwán mia' yawij kikajkawawatij. ⁶Kuá' ankikakiskej iga nijnijiga némiya momijmiktilo, iwán ankikakiskej iga se' tajli no némiya momijmiktilo, amo ximomajtikan, inón nochi nokta yawi mochiwati, e' aya yej iga poliwiwo. ⁷Se país momijmiktij iwán sewo', iwán se nación momijmiktij iwán se'; iwán poxsan apistajtiás,

^a 23:38 Jesús kijtoj “amókal”, yej nij kijtojneki “amoweyitiopan”. Jer 22:5

poxsan no onos kokolis iwán onos talolín nijnijiga. ⁸Nochi inín aya yéj iga poliwilo, péwao' iga moknochiwalo.

⁹'Amejwan yawij mitzkítzkítij iga mitzmagaskej iwán mitzmiktiskej. Nochi mitziziyaskej iga annetokaj. ¹⁰Íkuá' mia' yawij kikajtewatij iga netokaj, iwán yawij mo-ijiyatij. Onos yej kimiktijnekiskej yej netokaj wan sekin kinextiskej kan onokej yej miyantokej. ¹¹Yawij wíkitij mia' yej takajkayawaj, kijtosej iga yejamej profetajmej, siempa ayéj, iwán mia' yawij kikajkayawatij. ¹²Poxsan mochiwas yej ayékti, iwán mia' kikajtewaskej iga te-ijiknimej. ¹³E' yej moconfiarojto' nochipa ipan nej, inón momanawij. ¹⁴Inín ye'noticiaj yej kijtowa ken iga reinarowa Dios, yawi mopowati noyan ipan inín tajli, iga nochi gente makimati. Íkuá'ya sí yáwiya tamiti nochi kuá' Dios tajuzgaroki.

¹⁵'El profeta Daniel kijkuiloj^a iga mochiwas yej pox ayékti weyitiopan-ijti'; kuá' ankitaskej iga inón óno'ya kan moweyimatiltiá Dios —yej kileerowa, makentendero—, ¹⁶yej onoskej ipan estado de Judea mayákanya ipan tepeyoj. ¹⁷Yej onos iyixko kajli ipan ipetayo, amo matemo iga makikixti tejté kalijti'; ¹⁸iwán yej nemis mijijti', ayo' mayawi ichan iga makikuiti itzótzol. ¹⁹¡Lástima siwatkej inón día iga yej tatalaxwijtokej iwán yej tachichitijtokej! ²⁰Xiktajtanilikan Dios iga kuá' ancholoskej amo kuá' tasektaj, niga ipan día kuá' mosewilo.^b ²¹Poxsan nokta moknochiwaloj, ayí' ijkón mo-ita' este kuá' pewa' mochij inín tajli. Niga mochíwaso' sej ijkón. ²²Siga toTeko ayá' kixeloj inomej días, ayagaj momanawij; e' kixeloj iga kichokiliá inomej yej yéj kitapejpen.

²³'Siga agaj mitzijliskej: “Ta' xikitakan nigaj ono' Cristo”, o “Xikitakan nepa ono'”, amejwan amo xiktajtolkakikan. ²⁴Iga yawij wíkitij iwán mopajpantiskej iga nej, siempa ayéj, kijtosej “Nejya niCristo”, iwán kijtosej iga yejamen profetajmej iga Dios kitajtolmakaj, siempa takajkayawaj. Yawij kichiwatij milagrojmej yej ayí'pa mo-ita iga matakajkayawakan, este wel anka kikajkayawaskej yej Dios kitapejpen. ²⁵Nej inín nochi nimitzmatiltíjkeja malej aya mochiwa. ²⁶Inón iga, siga mitzijliáj:

^a 24:15 Dn 9:27; 11:31; 12:11

^b 24:20 Ipan italmej israelitajmej kuá' pox tasektaj, wel wetzi hielo o pox tiawataj, inón iga pox moknochiwayaj siga wejka macholokan. No iley Moisés tatekimakaya iga awel manejnemilo máj de se kilómetro ipan día kuá' mosewilo. Inón iga, awel poxsan cholowayaj siga iyenemigojmej maasikan kuá' tasektaj, o ipan día kuá' mosewilo.

“Ta' xikitakan, nepa ono' ipan desierto”, amo xakan; o si agaj mitzijliskej “Neki' ono' kalijti”, amo xiktajtolkakikan. ²⁷ Ijkón ken ankitaj kuá' tapetani iwán tawíá este ikisayan tonatí' iwán este ikalakiyan, ijkón kuá' nia niwíkiti nej yej iPiltzín Taga'. ²⁸ Kan ono' yej míkto'ya, ompa monechkowaj moximej.

Ken yawi wíkiti iPiltzín Taga'

²⁹ Jesús kijtoj:

—Kuá' pánoja inomej días iga moknochiwaloj, yawi takomitati iga ay'ya tawij tonatí', niga ay'ya tametztonas; sítalimej yej onokej ipan cielo wejwetziskej. Nochi yej onokej ipan cielo mojolinaskej.

³⁰ Iwán mo-itas ipan cielo iga ninesíkiya nej yej iPiltzín Taga', iwán nochi gente yawij chokatij iga majmawiskej, iwán ne-itaskej nej yej iPiltzín Taga' iga niwí' ipan mixti, nitawijtiwí' iga noweyipoder.

³¹ Iwán niktekimakas noangelejmej iga recio matapitzakan iga trompeta iga makinechkokan yej niktapejpen, yej nijnijiga onokej noyan ipan tajli.

³² 'Ximixkuítikan ipan higuerajkuawi': Kuá' ankitaj némiya kisa iseliska iwán némiya iswayowij, ankimatij iga wí'ya tonalis.

³³ Ijkonsan no, kuá' ankitaskej iga némiya mochiwa nochi yej nimitzijlijkej, xikmatikan iga aké' poliwi iga nej níwí'ya sej.

³⁴ Nimitzijliáj iga nochi inín yawi mochiwati kuá' aya mikij yej inán onokej. ³⁵ Cielo iwán tajli poliwiskej, e' yej nikijtoj, nochi yawi mochiwati.

³⁶ 'E' ayagaj nokta kimati te día o te hora, ayagaj kimati, niga angelejmej yej onokej ipan cielo, niga nej yej iPiltzín Dios, iséltisan noTaj Dios, kimati.

³⁷ 'Ijkonsan ken mochiw kuá' onoya Noé^a, ijkonsan no kuá' niwí' nej yej iPiltzín Taga'. ³⁸ Kuá' aya apoliwilo iga tiawa', nemi takualowaya iwán nemi atilowaya iwán nemi monamiktiajay iwán sekin nemi kinamiktiajay isiwapilowan, ijkón kichijtoyaj este iga Noé kala' ipan weyi ákal. ³⁹ Iwán ayagaj kimatiá, este que wala'j tiawa' yej pox recio iwán nochi amikikej. Ijkonsan no kuá' niwí' nej yej iPiltzín Taga'. ⁴⁰ Inón vej ome taga' onoskej mijiti'; se kiwigaskej iwán se' kikajtewaskej. ⁴¹ Ome siwatkej tapayantoskej; se kiwigaskej, iwán se' kikajtewaskej.

^a 24:37 Gn 6 y 7

⁴² 'Inón iga xisatokan iga ayá' ankimatij te keman nia niwíkiti nej yej amoTeko. ⁴³ E' xikmatikan inín, siga iteko kajli kimatiá te hora wí' tayowakan yej tachteki, ayá' kochá iwán ayá' motemakas iga makikaltapokan iga makitachtekikan. ⁴⁴ Inón iga amejwan xisatokan iga xinechixtokan; nej yej iPiltzín Taga' niwí' kua' ayá' ankimatitokej.

Tekipanowani yej ayá' kichíwa ken kijtowa iteko

⁴⁵ Kijtoj Jesús:

—Nimitzijliáj iga ye'tekipanowani nochipa kichíwa ken kijtowa iteko, iwán kimati yej mamochíwa; inompa tekipanowani iteko kitapejpena iga makita nochi ikalijti', wan este matatamaka kua' nokta takualo. ⁴⁶ Pakto' inón tekipanowani iga kua' wí' iteko kasiki kichijto' ken kitekimakakej. ⁴⁷ Nimitzijliáj iga inón tekipanowani yawij kitalítij iga makimandaro inochi yej itátkipa iteko. ⁴⁸ E' siga inón tekipanowani kichíwas yej ayékti, iwán makijto ipan iyalmaj: “Noteko wejkwáwaso' iga asis”, ⁴⁹ iwán pewas iga kinkochíwas sekin tekipanowanimej, iwán pewas iga takua, iwán sentawana iwán sekin, ⁵⁰ iteko yawi wíkiti kua' inón tekipanowani ayá' kichixto'. ⁵¹ Iwán poxsan yawi kicastigarotij; kensan inomej yej mopajpantiáj iga ye'nemij. Yawi chokati iwán este tanguetzekas.

Kan mamixkujtilo ipan diez takomej

25 Jesús kijtoj:

—Kan reinarowa Dios ken tikita diez takomej yej kikuikej icandilmej de aceite iwán yajkij kan monamiktilo iga kixnamikitoj chokotzín. ² Cinco de yejamej xetoktikej, iwán se' cinco ye'tajlantokej. ³ Yej xetoktikej kikuikej icandilmej, e' ayá' kiwigakej aceite iga sej makatalilikan. ⁴ Yej ye'tajlantokej, kinentiayaj máj aceite ipan ibotellajmej, iyoka yej kinentiayaj ipan icandilmej. ⁵ Chokotzín poxsan wejka, iwán takomej inochimej kochisnekikej iwán kochikej. ⁶ Wan tajkoyówal tzajtzilo': “¡Wí'ya chokotzín, xixnamikítija!” ⁷ Nochi inomej takomej mopejpentiketzkkej kan kochtoyaj, iwán pewakej iga kataliliáj icandilmej. ⁸ Iwán inomej cinco takomej yej xetoktikej, kijlijkej inomej yej ye'tajlantokej: “Achi xinemakakan amoaceitej, iga némiya sewi nocandilmej.” ⁹ E' takomej yej ye'tajlantokej, kijtojkej: “Ayá', akimakas iga tonochimej. Máj yékti xakan xikowatij kan monamaka iga no

xikpiakān amoaceitej.”¹⁰ Mieĵ inomej cinco takomej yej xetoktikej nemi yajaj kikowatij aceite, asi' chokotzĭn. Takomej yej kipiáyaja aceite kalakkej iwán chokotzĭn kan monamiktulo iwán tzakui' kalten.¹¹ Iwán asikoj takomej yej takowatoyaj, kijtojkej: “¡Juu, juu, achi xinekaltaṗowilikān!”¹² E' chokotzĭn kijtoj: “Nimitznojma-ijliáj iga ayá' nokta nimitzixmatij.”

¹³ Jesús kijlij idisciplojmej:

—Xisatokān, iga ayá' ankimatij kēman niwejasiki, nej yej iPiltzin Taga'.

Mixkuĭtulo ipan eyi tekipanowānimej

¹⁴ Kan reinarowa Dios ken tikita se taga' yej motapialía yej yátiya wejka ipan se' país, kinotza' itekipanowānimej iga kikajtewilij tomĭn iga makitekipanokān.

¹⁵ Se de yejamej kimá' cinco tawaxān tomĭn,^a se' kimá' ome tawaxān tomĭn, iwán se' kimá' sesan, ijkón nochi kimajmá' ke'san wel kitekipanoltiá. Iwán yájkiya wejka ipan se' tajli.¹⁶ Iwán inón tekipanowāni yej kimakakej cinco tawaxān tomĭn, kitekipanoj iwán kitānilij se' cinco.¹⁷ Ijkōsan no yej kimakakej ome tawaxān tomĭn, kitānilij se' ome.¹⁸ E' yej kimakakej sesan, yajki kiyānato itomĭn iteko, kichkua' tajli iwán kitoga' inón tomĭn yej kimakakaj.

¹⁹ Kua' pox wejkaj, iteko inomej tekipanowānimej walaj sej, íkua'ya kichij cuenta iwán yejamēn.²⁰ Achto asiko yej kimakakej cinco tawaxān tomĭn, iwán kimá' se' máj cinco yej yéjpaya kitānilij, kijtoj: “Noteko, tinemaga' cinco tawaxān tomĭn, inán nigaj ono' se' cinco yej nejya niktānilij.”²¹ Iteko kijtoj: “Ómpaya ken tikchij, tej sí tiye'tekipanowāni iga tikchij ken nimitzijlij; como tikpiwĭj yej alĭn nimitzmakaka, inán nia nimitzmakati iga xitekivano ipan yej máj komati. Xikalákiya iga matisempakikān.”²² Máj máj asiko inón tekipanowāni yej kimakakaj ome tawaxān tomĭn, iwán kijtoj: “Noteko, tinemakaka ome tawaxān tomĭn, inán nikuaĭli' nawi, niktānilij se' ome.”²³ Iteko kijtoj: “Ómpaya ken tikchij, tej sí tiye'tekipanowāni iga tikchij ken nimitzijlij; iga tikpiwĭj yej alĭn nimitzmakaka, inán nia nimitzmakati iga xitekivano ipan yej máj komati. Xikalákiya iga matisempakikān.”²⁴ E' kua' asi' inón

^a 25:15 Tawaxān tomĭn o bolsa de dinero: Griego “talento” yej valerowa ke' se kitāniá ipan veinte años.

tekipanowani yej kimakakaj sesan tawaxan tomín, kijlij ipatrón: “Noteko, nej nikmatía iga tipoxyoltakuakti' iwán titapixka kan ayá' titoga'.²⁵ Inón iga nimitzimakasi', iwán niktoga' motomín, e' nigaj ono' yej motatki.”²⁶ Iteko kijlij: “Ayéj tiye'tekipanowani, atikyolmaka iga titekipanowa, tikmatiaya iga nej nitapixka kan ayá' nitoga';²⁷ maséj tikawato in notomín ipan banco, ijkón kuá' nimokuepaya tinemakaya notomín wan se' alín yej kitanij.”²⁸ Iwán kijlij yej ompa onoyaj: “Xikuilikan inón tawaxantomín yej kipiaya, iwán xikmakakan inón yej kipiá diez.²⁹ Iga yej kipiá, máj yawij kimakatij, este popóxsanya sej yawi kipiati; e' yej ayá' kipiá, este yej alín kipiá yawij kikuilítij.”³⁰ Iwán inín taga' yej atekipanojneki, xikixtikán iga maono kan takomi iga ompa machokato este magueguetzeka itan.”

Kuá' yawij kijuzgarotij nochi gente

³¹ 'Kuá' nej yej iPiltzín Taga' niwí' ken se rey, neyawalojtiwitzej noangelejmej, iwán nimotalij ipan weyi asientoj kan nirreinaroj.³² Iwán nochi gente yej ono' ipan inín tajli yawij monechkotij no-ixtaj, iwán nej nia nikyojyokatítij, ken tikita yej kicuidarowa yolkamej kiyoyokatiá borregojmej iwán chivojmej.^{a 33} Iwán borregojmej yawij kawitij noye'kampa, iwán chivojmej yawij kawitij noepochkampa.³⁴ Wan nej yej Rey nia nikijliti yej kawitij noye'kampa: “Xiwikíkanya yej mitzpalewijkej noTaj iga xiye'onokan; xikalakikan kan Dios reinarowa. Ijkón kine' Dios desde iga mochij inín tajli.³⁵ Nimayana' iwán amejwan annetamakakej; kuá' ni-atanekiá, anneamakakej; kuá' ninemiá kan ayéj nochan, annekochtijkej amochan.³⁶ Kuá' anikpiaya notzótzol, annetzotzolyotijkej; kuá' niwetitoya, anneomemawijkej; kuá' nonoya preso, annepaxalowilítij.”³⁷ Iwán yej kichiwaj ken Dios kineki, kijtoskej: “NoTeko, ¿kémán nimitzitakej iga timayantinemiá iwán nimitztamakakej? ¿O kémán nimitzitakej iga tatanektinemiá iwán nimitzamakakej? ³⁸ ¿Kémán nimitzitakej iga tinemiá kan ayéj mochan iwán nimitzkochtijkej nochamej? ¿O kémán mitzpoloj motzótzol iwán nimitztotzolyotijkej? ³⁹ ¿O kémán nimitzitakej tiwetitoya, o tonoya ipan cárcel iwán nimitzpaxalowilítij?”⁴⁰ El

^a 25:32 Xikita glosario “Chivo”.

Rey kijtoj: “Nej nimitzijliáj, kuá' tejté ankichiwilijkej yej yekti inimej nokniwan yej moalimpamatij, inonwa' nej annechiwilijkej.”

⁴¹ 'Iwán el Rey kijlij yej onokej iyopochkampa: “Xicholokan no-ixtaj amejwan yej amonókeja iga anyawij ampoliwitij; xakan ipan tiwelon yej ayí' sewi yej ono' iga Tzitzimi' iwán iga iyangelejmej. ⁴² Nimayana', iwán ayá' annetamakakej, ni-atanegui' iwán ayá' anneamakakej. ⁴³ Ninemiá kan ayéj nochán, iwán ayá' annekochtijkej amochán. Anikpiaya notzótzol, amejwan ayá' annetzotzolyotijkej; kuá' niwetitoya iwán nonoya preso, ayá' annepaxalowilitoj.” ⁴⁴ Iwán yejamej kijtoskej: “NoTeko, ¿kéman nimitzitatej timayantinemi, o ti-atanektinemi, o tiwejkachanej, atikpiaya motzótzol, o tiwetitoya, o tonoya ipan cárcel, iwán ayá' nimitzpalewijkej?” ⁴⁵ Iwán inón Rey kijtoj: “Nimitzijliáj iga kuá' ayá' ankichiwilijkej yej yekti inimej nokniwan yej moalimpamatij, nej no ayá' annechiwilijkej.” ⁴⁶ Inimej yatij kan ayí' tamis iga kichiwawaj, e' yej kichiwaj ken Dios kineki, yawij onotij nochipa wan Dios, ayí' mikiskej.

Kitemowaj kén iga makikitzkikan Jesús

26 Kuá' Jesús tami' nochi kijtoj inín, kijlij idiscipolomej: ²—Amejwan ankimátija iga mosta se día ásisya iyilwiyo la Pascua;^a nej yej iPiltzin Taga' yawij nekitzkitij iwán yawij nemiktij ipan cruz.

³ Iwán ijefejmej sacerdotejmej, wan yej tamachtíáj ipan la ley iwán wewetkej yej kimandarowaj judiyomej, monejnechkojkej chan Caifás, yej ijefej ijefejmejpa sacerdotejmej. ⁴ Ompa motatapowijkej iga makikitzkikan Jesús, e' matakajkawákampa iga makimiktikan. ⁵ Kijtowayaj:

—Ayá' tikchiwawaj kuá' nento' ilwi', iga amo makuesiwilo.

Se siwa' kitoyawa yej ajwiya' ipan itzontekon Jesús

⁶ Kuá' Jesús onoya altepe' Betania chan Simón yej kipiaya lepra, ⁷ se siwa' yajki kan ono' Jesús, kiwajli' se iboteyajtzin yej kipiaya aceite yej poxsan ajwiya' iwán pox valerowa, iwán kitoyawilij ipan itzontekon Jesús kan kixnantoya mesa. ⁸ Kuá' discipolomej inón kitakej, kuesiwiwej, mojlilijkej:

^a 26:2 Xikita glosario “Pascua”.

—¿Te iga in inín aceite kiyokatoyajkej? ⁹ Inín wel katka mamonamaka iga komati tomín, iwán inón tomín tikmajmakayaj yej ayá' motapialiáj.

¹⁰ Jesús kikagui' yej kijtojkej discipolomej, kijtoj:

—¿Te iga nemi ankikuejkuesowaj inín siwa'? Inón yej nechiwiliij poxsan nikye'ita. ¹¹ Yej ayá' motapialiáj, nochipa onoskej amowan, e' nej ayá' nochipa nij annepiaskej. ¹² Iga inín siwa' kitoyaj inín yej ajwiya' noyakapan, tanextiliá iga ijkín nechiwiliskej kua' netokaskej. ¹³ Nimitzijiáj iga nóyansan kan mopowas ipan inewi inín taji, kén iga Dios tamanawia, yawi no mopowati yej kichij inín siwa', iwán ijkón moejlamikis yej kichij.

Judas motajtoltiáj wan sacerdotejmej

¹⁴ Se de inomej doce idiscipoloy yej itoka' Judas Iscariote, yajki kitato ijefejmej sacerdotejmej, ¹⁵ iwán kijlij:

—Siga nimitzpalewiáj iga xikitzkikan Jesús, ¿ké' tomín annemakaskej?

Iwán yejamej kipagarojkej treinta tomín de plata. ¹⁶ Iwán íkua'ya Judas kitejoj kēman wel makikitzkikan Jesús.

Cenarowa Jesús iwán idiscipolomej

¹⁷ Inón día kua' pewa' iyilwiyo la Pascua, kua' mokua pan yej ayá' kipiá levadura, discipolomej kitechojkej Jesús, kitajtankej:

—¿Kan tikneki manimitzchiwilitij tákual iga tikilwichiwiliskej la Pascua?

¹⁸ Jesús kijtoj:

—Xakan Jerusalén, ichan inón taga' yej ankixmatij iwán xikijlikan: “ToTamachtiani kijtowa ijkín: Nej alinsan poliwi iga yawija nemiktij, mochan nikpanoltijneki iyilwiyo la Pascua iwán nodiscipolomej.”

¹⁹ Discipolomej kichijkej ken kijtoj Jesús, iwán kichijkej tákual iga kilwichiwiliáj la Pascua.

²⁰ Kua' tayowátilya, Jesús kixnan mesa iwán doce idiscipolomej.

²¹ Mij takuajtoyaj, kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga se de amejwan yawi nenextiti iga manekitzkikan.

²² Discipolomej poxsan moknomatikej; iwán sejsé pe' kitajtankej Jesús;

—¿NoTeko, ix nej?

²³ Iwán Jesús kijtoj:

—Se de amejwān yej íwān nemi nisentakua ipansan inín plato, yawi ne-ichtakanextiti iga manemiktikan. ²⁴ Nimitzijliáj iga nej yej iPiltzín Taga' yawij nemiktítij ken ijkuilijto', e' lástima inón taga' yej yawi nenextiti iga manekitzkikan. ¡Máj yekti katka iga inón taga' amo maki-onoltikan!

²⁵ Iwán Judas, yej yawi tanextiti, kijtoj:

—Tamachtiani, ¿ix nejya an?

Jesús kijlij:

—Kena, tejya nokta.

²⁶ Mieĵ takuajtojaj, Jesús kikui' pān, kimá' gracias Dios, iwán kuā' kitatajkóloja, kimajmá' idiscipolojmej, kijtoj:

—Xikuākan inín pān, ininwa' nocuerpoj.

²⁷ Iwán kikui' se vaso yej kipiá vino, kimá' gracias Dios iwán sejsé sejsé kimakatiajkij idiscipolojmej, kijlijkej:

—Xikonikan amonochin, ²⁸ iga ininwa' noesyoye yej kijtojneki iga nikchiwa se'ya pacto, iga nia niktowawati noesyoye iga mia' mamoperdonaro yej kichijkej yej ayekti. ²⁹ E' nimitzijliáj iga ayo' máj nikonij inimbapa uva iyayo este kuā' tiksen-oniskej nuevo vino kan Dios reinarowa.

Jesús kijtowa iga Pedro yawi kijtoĵi iga ayá' kixmati

³⁰ Kuā' tami' kitakuikilijkej Dios, yajkij ipan se tepe' yej itoka' Olivos. ³¹ Iwán Jesús kijtoj:

—Amejwān amonochin inín yówal ankikajtewaskej iga anmoconfiarowaj ipan nej; iga ijkín ijkuilijto': “Nikmiktij iteko borregojmej iwán borregojmej papayiniskej.”^a ³² E' kuā' ni-ojpa-isas sej, kuā' anyaskej Galilea, nej achto niati.

³³ Iwán Pedro kijtoj:

—Malej iga inochin mamitzsenkokajtewakan, e' nej ayá'.

³⁴ Jesús kijlij:

—Nej nimitzijliá iga inín yówal kuā' aya tzajtzi kayo, tia tikijtoĵi eyi vej iga ayá' tine-ixmati.

³⁵ Pedro kijtoj:

—Malej iga matisenmikikan, nej ayá' nikitoj iga ayá' nimitzixmati. Iwán nochi idiscipolojmej ijkonsan nō kijtojkej.

^a 26:31 Zac 13:7

Jesús oradowa Getsemaní

³⁶ Iwán Jesús asito iwán idiscipolójmej kan kijliáj Getsemaní. Ompa kijlij idiscipolójmej:

—Nijo' ximotəlīkan, nej maniao' napa, manitajtoti wan Dios.

³⁷ Jesús kikutewa' Pedro iwán iyomexti ipilowan Zebedeo. Jesús pewa' iga poxsan moknomati' iwán moyolmiktij. ³⁸ Iwán kijtoj:

—Poxsan nimoknomati este ken nimikisnékiya. Nijo' xikawikan, xisatokan nowan.

³⁹ Jesús yajki achi máj wejkatzin, iwán kitenewij Dios este motzontoga' talpan, ijkín kijtoj:

—NoTaj, siga wel mochiwas, xinemanawi iga amo manemiktikan; e' amo mamochiwa ken nej nikneki, mamochiwa ken tej tikneki.

⁴⁰ Jesús yajki sej kan ono' idiscipolójmej iwán kasitoj kojkochokej; iwán kijlij Pedro:

—¿Ix ni alín awel an-isatoj nowan malej se hora? ⁴¹ Xijisatokan iwán xi-oradowakan iga amo mamitztanilikan Tzitzimi'. Ipan amoalmajmej ankiyolmakatokej iga ankichiwaj yej yekti, e' amogánajsan awel ankichiwaj.

⁴² Jesús sej oradoto, iwán ijkín kitajtanilij Dios:

—NoTaj, siga ay' wel tejte-o' mochiwa iga amo manemiktikan, mamochiwa ken tej tikneki.

⁴³ Kuá' mokuépa' sej Jesús, kasikoj idiscipolójmej kojkochokej iga poxsan kochisnekiáj. ⁴⁴ Iwán kikajtej sej idiscipolójmej iga yajki sej oradoto, inon vejwa' eyi veja iga yawi oradoti, iwán ijkonsan sej kijtoj. ⁴⁵ Iwán yajki sej kan ono' idiscipolójmej, iwán kijlijkej:

—¿Ix ankojkochokejo'? ¿Nemi anmosewiáj? Wítzeja yej kitekichijtokej yej ayekti iga yawij nekitzkitij, nej yej iPiltzin Taga'.

⁴⁶ Ximoketzákanya, tiákanya; wilya yej nenextiá.

Kikitzkiáj Jesús

⁴⁷ Jesús t̄atapojtóyao' iwán idiscipolójmej, kuá' asiko Judas, se de inomej doce idiscipolój Jesús. Asiko iwán mia' yej kitokatiwitziáj. Kiwajligayaj espada^a iwán kuawi', inimej kititan sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej. ⁴⁸ Ijkín kijtoj Judas kuá' aya kinextiá katiá in Jesús:

^a 26:47 Xikita glosario “Espada”.

—Yeĵ ankitaskej nikpipitzoj, inoṇya nokta xikitzkikan.

⁴⁹Iwán Judas kitechoj Jesús, iwán kijlij:

—¿Kén tikmati, noTamachtiani?

Iwán kipipitzoj. ⁵⁰Jesús kijlij:

—Eĵ, in teĵ ¿té tikuiko?

Iwán kisempolójkeja in Jesús iga kikitzkijkej, iwán kiwigákeja preso.

⁵¹E' se yeĵ nemiá iwán Jesús, kikixtij iyepadaj, iwán kinagastegui' se yeĵ imónsojpa ijefeĵ sacerdotejmej. ⁵²Iwán Jesús kijtoj:

—Xikena moepadaj ipan ikajlo', iga nochi yeĵ tamiktiáj iga espada, yawij no kimiktij iga espada. ⁵³¿Ix atikmati iga nej wel katka niktajtaniá noTaj más de setenta y dos mil angelejmej iga manemanawikan? ⁵⁴E' siga ijkón, ¿kéntaj mochíwas ken ijkuilijto'? Inón iga yeĵti mamochíwa kensan kijtowa itájtól Dios.

⁵⁵Iwán Jesús kijlij inomeĵ gente:

—¿Ix anwalkej annekuikoj ken kuá' se yeĵ tachte'? ¿Ix inón iga ankiwajligakeĵ espada iwán kuawi'? Nej nochipa nimotaliaya amowan iga nitamachtijtoya weyitiopan, iwán ayí' annekitzkijkej. ⁵⁶Nochi inín nemi panowa iga mamochíwa ken kijkuilojkej profetajmej ipan itájtól Dios.

Iwán nochi discipolójmej kikajteĵkej iselti Jesús, iwán chojcholoĵkej.

Jesús kijuzgarowaj çan Caifás

⁵⁷Iwán kiwigakeĵ Jesús iyixtaj Caifás yeĵ ijefeĵ sacerdotejmej. Ompa no onoyaj yeĵ tamachtíáj ipan la ley iwán yeĵ kimandarowaj judiyoĵmej. ⁵⁸E' Pedro kiweĵkatokatiaĵki Jesús este que asi' ipan ipatioĵ ijefeĵ sacerdotejmej, ompa kala' iwán motalij wan policiyajmeĵ^a iga makita té kichíwiliskej Jesús.

⁵⁹Iwán ijefeĵmej sacerdotejmej iwán nochi yeĵ kimandarowaj judiyoĵmej, kitemowiliayaj Jesús tejté yeĵ ayekti kichij kansan makipantikán iga wel makimiktikan. ⁶⁰E' akasilijkej nité yeĵ ayekti, maleĵ iga mia' kiyokapantiayaj Jesús. Iwán walkej omen yeĵ tayokapantiáj, ⁶¹kijtojkej:

^a 26:58 Xikita glosario “Policiyajmej yeĵ tacuidarowaj weyitiopan”.

—Inín taga' kijtoj: “Nej wel nikxixitina iweyitiopan Dios, iwán eyi día newiguiliá iga sej manikojpachiwa.”

⁶² Iwán ijefej sacerdotejmej, moketza', iwán kijlij Jesús:

—¿Aya'taj titajtowa achi? ¿Ix ayá' tikaki iga nemi mitztelwiáj?

⁶³ E' Jesús atajtoj. Iwán ijefej sacerdotejmej, kijtoj:

—Nej nimitztajtani ipan itoka' Dios yej isato' iga xinenojma-ijlikan siga tejya nokta Cristo yej iPiltzin Dios.

⁶⁴ Jesús kijtoj:

—Ijkón ken tej tikitoj. Iwán nimitzijliáj iga anyawij anne-itatij iga nej yej iPiltzin Taga' ni-ewatos iladoj iye'ma' Dios yej nochi wel kichiwa, iwán anne-itaskej kuá' nemi niwi' ipan mixti cielojkóbapa.

⁶⁵ Íkuá'ya ijefej sacerdotejmej, kitzatzayan itzótzol iga kuejkuesiwi', iwán kijtoj:

—Inín taga' kimalijlij Dios. Ay'ya tiknekij máj agaj tejté makijto icontraj Jesús, némiya tikakij iga kimalijliá Dios. ⁶⁶ ¿Kén ankijtowaj amejwan?

Yejamej kijtojkej:

—¡Kichij yej ayekti, kajasi iga mamomikti!

⁶⁷ Íkuá'ya kixaygachijchakej iwán kimagakej. Sekin kixaygatatzinakej Jesús. ⁶⁸ Kijliayaj:

—Tej Cristo, ¡siga tiprofetaj, ta' xikijto a'yéj mitzmaga'!

Pedro kijtowa iga ayá' kixmati Jesús

⁶⁹ Mie_j Pedro ewatoya fuera ipan patio, se isirvientaj Caifás kitechoj iwán kijlij:

—¡Tej no tinemiá iwán Jesús yej de Galilea!

⁷⁰ E' Pedro iyixtaj nochi yej ompa onoyaj kijtoj iga ayá' kixmati Jesús, kijtoj:

—Ayá' nikmati de te nemi titajtowa.

⁷¹ Pedro kistiaya ipan ipuertajyo patio iwán se' sirvienta kita', kijlij yej ompa onoyaj:

—Inín taga' no nemiá iwán Jesús yej de Nazaret.

⁷² Iwán Pedro sej kijtoj iga akixmati, este kitokawij Dios iga ijkón nokta, kijtoj:

—Ayá' nikixmati in inón taga'.

⁷³ E' aya wejkatil', yej ompa onoyaj kitechojkej Pedro iwán kijlijkej:

—Mataj tejwa' no de yejámempa iga tikakij ipan sanmotájtol.

⁷⁴Pedro kijtojtewa':

—Ayá' níkixmati in inón Taga'. ¡Dios mane-iknochiwa siga nemi nimitzkajkawaj!

Iwán íkuá'ya tzajtzité' se kayo. ⁷⁵Iwán Pedro kejlan yej kijtoj Jesús: “Kua' aya tzajtzi kayo, tia tikijtoti eyi vej iga ayá' tine-ixmati.” Iwán Pedro kisa' ompa iwán poxsan choga' este kualo' iyalmaj.

Jesús kiwigaj iyixtaj Pilato

27 Kua' tanési'ya, nochi ijefejmej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej, motajtojtijkej ken iga yawij kimiktij Jesús. ²Iwán kilpitiajkij iga kikawatoy iyixtaj Pilato yej gobernador romano.^a

Ken iga migui' Judas

³Kua' Judas kinéxtija Jesús iga makikitzkikan, iwán Jesús yáwija kimiktij, Judas kimachilij iga pox ayekti kichij iwán kikuepilitoj sej in inón treinta tomín de plata ijefej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej. ⁴Kijtoj Judas:

—Nej níkchij yej ayekti iga níknamá' Jesús yej ayá' nemi kichiwa yej ayekti iga makimiktikan.

Yejamej kijtojkej:

—Inón nejamen ayo' níknatij, inonwa' tej tikmati.

⁵Iwán Judas kitajtájkal in inón tomín weyitiopan-ijti', kistewa' iwán yajki mopipiloto.

⁶Ijefejmej sacerdotejmej, kipejpejpenkej inón tomín, iwán kijtojkej:

—Inín tomín awel matikakikan kan tiknechkowaj ofrendajmej, iga inín ipati' iyesyó Jesús iga yawi mikiti.

⁷Iwán motajtojtijkej iga inón tomín, makikuikan iga mamokowa tajli yej itoka', Ítal yej Tekipanowa iga Soki', kan motokaskej yej wejkachanejkej. ⁸Inón tajli este inán itoka' Estajli iga mokowa' iga tomín yej iga kimiktijkej Jesús. ⁹Ijkón mochij ken kijtoj el profeta Jeremías, kua' kijtoj: “Kikuikej inón treinta tomín de plata, achón ipati' kitalilijkej israelitajmej, ¹⁰iwán iga inón tomín mokowa' tajli yej itoka', Ítal yej Tekipanowa iga Soki', ijkón ken netekimá' toTeko.”^b

^a 27:2 Xikita glosario “Romano”. ^b 27:10 Zac 11:12-13

Jesús iyixtaj Pilato

¹¹ Jesús kiwigakej iyixtaj el gobernador, iwán kitajtan:

—¿Ix teyja in iRrey judiyojmej?

Jesús kijtoj:

—Ijkonya ken tej tikjowa.

¹² Kua' ijefejmej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej kitelwiayaj Jesús, Jesús até kijtoj. ¹³ Iwán Pilato kijlij Jesús:

—¿Ix atikaki nochi yej nemi mitztelwiáj?

¹⁴ E' Jesús ayá' kijtoj nité nokta iwán in gobernador poxsan madmiradoj.

Jesús óno'ya nokta iga yawi mikiti

¹⁵ Ipan iyilwiyo la Pascua el gobernador kitekimajkawaya se preso, san katiá kijoskej la gente. ¹⁶ Ompa onoya se preso yej inochi kixmatiá iga kichiwa yej ayekti, itoka' Barrabás. ¹⁷ Kua' la gente nechkatokej, Pilato kijlij la gente:

—¿A'yéj ankinekij manikmajkawa? ¿Ix Barrabás o Jesús yej kijliáj el Cristo?

¹⁸ Iga Pilato kimatiá iga kikitziqkej Jesús iga kixitayaj.

¹⁹ Mie' Pilato ewatoya ipan iweyi-asientos kan mandarowa, isiwa' kitatitanilij iga kijlij: “Amo te xikchiwili inín taga', yéj ayá' nemi kichiwa yej ayekti. Nej yowan niktemi' poxsan yej ajayekti iga yéj.”

²⁰ E' ijefejmej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej, kijlijkej la gente iga makijtokan iga makimajkawakan Barrabás iwán Jesús makimiktikan. ²¹ Gobernador sej tatajtan:

—¿A'yéj de inín omen ankinekij manikmajkawa?

Yejamej kijtojkej:

—Xikmajkawa Barrabás.

²² Pilato kitajtan la gente:

—¿Te ankinekij manikchiwili Jesús yej kitokawiáj el Cristo?

Inochimej kijtojkej:

—¡Xikmikti ipan cruz!

²³ Pilato kijtoj:

—¿Ix te kichij yej ayekti?

E' majya tzajtzikej iga kijtojkej:

—¡Xikmikti ipan cruz!

²⁴ Kuá' Pilato kita' iga ayo' te wel kichiwa iga la gente majya tzajtzikej, tatekimá' iga makikuilitij a'ti iga mamomapaka^a iyixtaj la gente, kijtoj:

—Ayéj notechko iga mamiki inín taga', yéj ayá' kichij yej ayekti, ompa amejwan xikitakan.

²⁵ Iwán nochi gente kijtoj:

—Nejáményawa' iwán nopilowan manimokuítikan iga mamiki.

²⁶ Iwán Pilato kimajakaj Barrabás, iwán tatekimá' iga makimagakan Jesús iwán kimá' la gente iga makimiktikan ipan cruz.

²⁷ Iwán isoldadojmej Pilato kiwigakej Jesús al palacio, iwán kipoloy komati soldadojmej. ²⁸ Iwán kipejpetzojkej Jesús iwán kajakiltijkej tzótzol yej este chílti'san. ²⁹ Iwán kitálibilijkej ipan itzontekon se corona^b de witzti yej kiyawalchijkej, iwán kikitzkiltijkej no se kuawi' ipan iye'ma'. Iwán motankuáketzayaj iyixtaj iga kajawilmatikej; kijliayaj:

—¡Xiye'ono iRrey judiyojmej!

³⁰ No kichijchayaj, iwán iga kuawi' kikuajkuawitekkej. ³¹ Kuá' támi'ya kajawilmatikej, kikixtilijkej sej inón tzótzol yej chílti' iwán kajakiltijkej sej yej itzótzolpa nokta. Iwán kiwigákeja iga kimiktitoj ipan cruz.

Jesús kiclavarowaj ipan cruz

³² Kuá' kistiáyaja ipan palacio, kasikej se taga' yej ichan altepe' Cirene yej itoka' Simón; yéjya kitekimakakej iga makiwiguili Jesús icruz.

³³ Kuá' asikej kan kitokawíaj Gólgota, yej kijtojneki Kan ono' Kuaomi', ³⁴ ompa kimakakej Jesús iga makoni vino yej nenelijto' iwán yej pox chichi' iga amo mapoxkualo; e' kuá' Jesús, kimachilij, akine' konij.

³⁵ Kuá' kiclavarójkejya ipan cruz, soldadojmej kikuikej itzótzol Jesús iga kirrifarojkej iga makimatikan aja'yéj kikuis. Ijkón kichijkej iga mamochiwa ken kijtoj se profeta: “Kirrifarojkej notzótzol iga makimatikan aja'yéj kikuis.” ³⁶ Iwán ómpaya motajtalkej iga kitztoyaj Jesús. ³⁷ Iwán ikuapan kijkuilojkej yej kijtowa te iga

^a 27:24 Iga ijkín momapá', yej kitakej kimatikej iga kijtojneki iga Pilato akiye'ita yej mochij, ayéj itechko iga mamiki Jesús. ^b 27:29 Xikita glosario “Corona”.

kimiktijkej ipan cruz. Ij_kín ijkuilijtoya: “IN_ÍN JESÚS YEJ IRREY JUDIYOJMEJ.”

³⁸ Iwán na' kan kiclavarojkej Jesús pan cruz, nō kiclavarojkej ome yej tachtekij, ipan sejsé icruz, se ilādoj iye'ma', se' iyopochkampa. ³⁹ Iwán yej panowayaj itenoj Jesús, kipinajtiayaj, este kikuatzejzelowiliayaj ⁴⁰ iga kijliayaj:

—Tej tikijtoj iga tikxitinas weyitiopan, iwán ipan eyi día wel sej tikojpachiwa, moganaj ximomanawi. Siga tej iPiltzín Dios, xitemo ipan cruz.

⁴¹ Ij_konsan nō ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan la ley iwán fariseojmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej, kipinajtiayaj Jesús, iwán mojliayaj:

⁴²—Sekin kimanawij, igánajsan awel momanawia', siga yéj iRrey Israel, matemo ipan cruz iga maticredokan ipan yéj. ⁴³ Yéj moconfiaroj ipan Dios; inán Dios makimanawi, siga melá' iga kineki, porque yéj kijtoj: “Nej iPiltzín Dios.”

⁴⁴ Ij_konsan nō yej tachtekkej, yej nō kiclavarojkej ipan sejsé cruz, kipinajtijkej Jesús.

Miki Jesús

⁴⁵ Kua' asi' tajkodía, noyan ipan tajli takomitiá', ij_kón takomititoya este las tres tiotakpan. ⁴⁶ Iwán íkua'ya Jesús tzajtzi' iga inochi itájpai, kijtoj:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —yej kijtojneki: TinoDios, tinoDios, ¿te iga tinekájteja?

⁴⁷ Sekin yej ompa onoyaj kikakikej iwán kijtojkej:

—Ta' xikakikan, nemi kinotza icyapa profeta Elías.

⁴⁸ Iwán se de yejamej motaloj iga kikuito tejté yej ken ichka', iwán kapachoj iga xoko'vinoj, kitālij ipan se weya'ojta' iga kitecholtijkej iga makichichina. ⁴⁹ E' sekin kijtojkej:

—Xikajtewa, matikitakan siga wí' in Elías iga kimanawiki.

⁵⁰ Jesús sej tzájtzi'pa iga tajtoj, iwán mígui'ya. ⁵¹ Íkua'ya tzótzol^a yej iga tajkotchaktoya weyitiopan, tajkotchayani', pewa' ajko iwán tzayantiwalaj este tani. Mojolin tajli iwán este xaxamani' temej. ⁵² Iwán animajxapomej tajtapowikej; iwán mia' yej miktokej, yej kicredojkej Dios, ojojpa-isakej. ⁵³ Inimej kijkiskej animajxapoko

^a 27:51 Xikita glosario “Cortina”.

kuá' Jesús ojpa-ísa'ya, iwán yajkij ipan weyi-altepe' Jerusalén, iwán ompa mia' kitakej.

⁵⁴ Ijefej soldadojmej iwán yej íwán kicuidarotjtoyaj Jesús, kuá' kitakej molin tajli iwán nochi yej mochij, poxsan majmawikej iwán kijtojkej:

—Mataj melá' inín taga' iPiltzin Dios.

⁵⁵ Ompa onoyaj mia' siwatkej yej wéjkasan tajtachixtoyaj yej kipalewijtinemiáj Jesús iwán kitokakej desde Galilea. ⁵⁶ No ompa onoya María Magdalena, María yej íye'pa Jacobo iwán José, iwán iye' yej ipilówampa Zebedeo.

Motoka Jesús

⁵⁷ Kuá' némiya tayowati, wálaj se taga' yej motapialía yej itoka' José, yej ichan altepe' Arimatea, yéj no idiscipoloj katka Jesús.

⁵⁸ Inín taga' yajki kitato Pilato iwán kitajtanilij icuerpoj Jesús iga makitoka; iwán Pilato tatekimá' iga makimakakan. ⁵⁹ José kikui' icuerpoj Jesús, kikikimiloy iga se sábana yej ejto'. ⁶⁰ Iwán kitokato ipan se animajtxapo^a yej kichiwilíjkejo' José. Kuá' kitentzákua'ya animajxapo' iga se weyiyawalte'ti, yájkíya. ⁶¹ Ompa onoya María Magdalena iwán se' María, ejewatoyaj itenoj animajxapo'.

Kicuidarowaj Jesús kan motoga'

⁶² Ipan se'ya día, día kuá' mosewilo, ijefejmej sacerdotejmej iwán fariseojmej monechkojkej iga yajkij kitatoj Pilato, ⁶³ kijlitoj:

—Tekiwaj, nejamen nikeljamikij iga inón yej takajkayawa, kuá' aya miki, kijtoj iga kuá' kipiaya eyi días iga mikto', yawi sej ojpa-isati. ⁶⁴ Inón iga xitatekimaka iga makicuidarotij kan motoga' eyi día, amo santá' yaskej idiscipolojmej iwán kikixtiskej icuerpoj iwán kijtsokej: “Ojpa-ísa'ya kan miktoya.” Ijkón majya sej takajkayawaskej que achto.

⁶⁵ Pilato kijtoj:

—Nigaj ono' soldadojmej iga matacuidarotij. Xakan iwán xikitakan iga maye'tzakto animajxapo'.

^a 27:60 Sekin judiyojmej kichijkej ken cuarto ipan te'ti iga kitokaj yej mi'. Kitzakkej iten xapo' iga weyiyawalte'ti yej wel momimilowa.

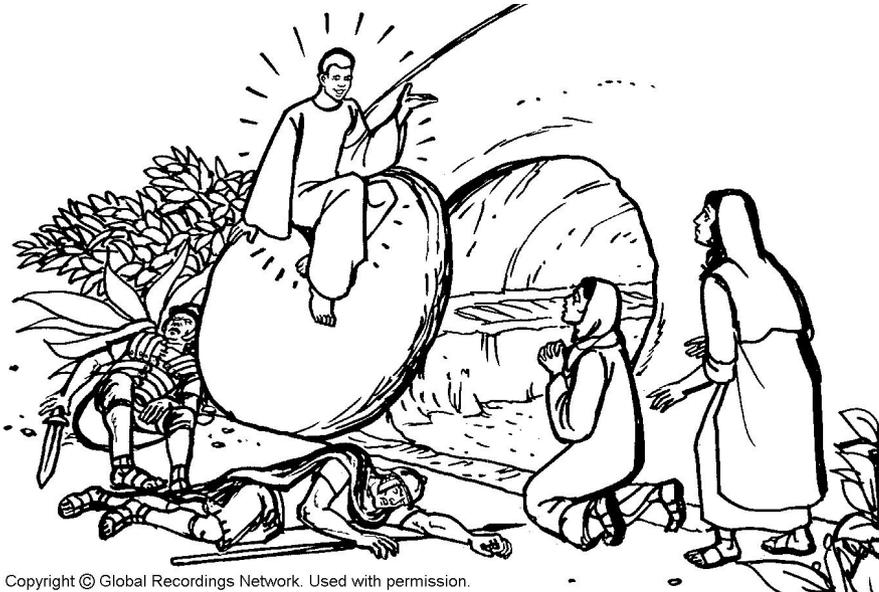
⁶⁶ Iwán yajkij iwán kiye'tzakkej animajxapo', kitálilijkej se sello inón te'ti yej kitentzakto' animajxapo', iwán ompa kikajtejkej soldadojmej iga matakuidarokan.

Ojpa-isa' Jesús kan miktoya

28 Kuá' pánoja día iga mosewilo, kuá' tanestíwī'ya sej ipan domingo, María Magdalena iwán se' María, yajkij kitatoj kan motoga' Jesús. ² Iwán poxsan molin tajli iga walaj ipan cielo se iyángel Dios este kan tokto' Jesús. Iwán kena' weyite'ti yej iga tentzaktoya animajtexapo', iwán motalij ipan inón weyite'ti. ³ Inón ángel petaniá ken tikita kuá' tapetani, iwán itzótzol este ichkati'. ⁴ Kuá' soldadojmej inón kitakej kuekuechkekej iga majmawikej iwán wetzikej, kajkej ken tikita yej miktokej.

⁵ El ángel kijlij siwatkej:

—Amo ximajmawikan. Nej nikmati iga ankitemowaj Jesús, yej kimiktijkej ipan cruz. ⁶ Ayá' nigaj ono', yejwa' ojpa-isa'ya, kensan kijtoj. Inán xikitakij kan kitalkaj. ⁷ Iwán xákanya semi, xikmatiltikan idiscipolojmej: “Yéj miktoyay, e' ojpa-isa'ya sej, iwán yéj yawi asiti achto Galilea que amejwan, iwán ompígaya ankitaskej.” Inón yej niwalaj nimitzmatiltikoj.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

⁸ Iwán siwatkej kiskej animajtexapoko, malej majmawikej, e' vejamej paktiayaj iga kijlitoj idiscipolomej nochi vej kitakej. ⁹ Iwán Jesús mixnextij iyixtajmej siwatkej iwán kisaludarojkej. Yejamen kitechojkej Jesús, iwán kiweyimatiltijkej este kijikxinapalojkej.

¹⁰ Jesús kijtoj:

—Amo ximajmawikan. Xakan xikijlitij noknimej iga mayakan Galilea, iwán ompígaya ne-itaskej.

Yej kijtojkej soldadojmej

¹¹ Mie' inimej siwatkej nemi yawij, sekin soldadojmej vej tacuidaroyaj, yajkij ipan altepe', iwán kipowilijkej ijefejmej sacerdotejmej nochi vej mochi. ¹² Inimej ijefej sacerdotejmej yajkij tajtoj wan vej kimandarowaj judiyojmej iga motajtojtijkej iwán kimakakej komati tomin soldadojmej, ¹³ kijlijkej ijkín:

—Amejwan xikijtokan iga tayowakan, mie' ankochtoyaj, walkej idiscipolomej Jesús iwán kichtekkej icuerpoj. ¹⁴ Siga el gobernador makimati nochi inin, nejamen niawij nikyolyamanatij, iwán até mitzchwiliskej.

¹⁵ Iwán soldadojmej kikuikkej inon tomin, iwán kichijkej ken kijlijkej. Iwán ijkón kipowaj judiyojmej este inan.

Jesús kijtowa te makichiwakan iyapostolejmej

¹⁶ Ijkón iga inon once apostolejmej^a yajkij Galilea, ipan tepe' kan Jesús kijtoj iga mayakan. ¹⁷ Kua' kitakej Jesús, kiweyimatiltijkej; malej iga sekin ayá' kitawelcredowayaj. ¹⁸ Jesús kitechoj idiscipolomej, iwán kijtoj:

—Inán Dios kichij iga wel manirreinaro ipan cielo iwán nigaj ipan tajli. ¹⁹ Xakan noyan kajkan onolo' ipan nochi paismej iwán xiknextilikan inomej gente iga manetokakan; xikbautizarokan ipan itoka' toTaj, ipan itoka' tePiltzin iwán ipan itoka' el Espíritu Santo, ²⁰ iwán xiknextilikanya iga makichiwakan nochi vej nimitzijlijkej. Iwán xikmatikan iga nej nono' amowan nochipa, este kua' tamis inin tajli. Ijkónyawa'.

^a 28:16 Xikita glosario “Apóstol”.

Itájtł Jesucristo yej kijkuiloj

San Marcos

Juan yej tabautizárowa kipowa itájtł Dios

1 Ijkín pewa ye'noticiaj de Jesucristo,^a yej Diospa iPiltzín. ² Ikya profeta Isaías ijkín kijkuiloj ken Dios kijlij:

Ta' xikaki, niktítanis se notatítan miej tej aya nimitztítani, iga tayakanas iga mata-ijliti iga mamopreparadojtokan iga tiwi'.

³ Mokaki itájtł inón tatítan, tajtowa recio ipan desierto.^b
Kijtowa:

“Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti, ijkón ankitapowaj ojti iga toTeko.”

⁴ Ijkón Juan tabautizárowaya^c ipan desierto iwán kijlij iga nochi makikajtewákanya iga kichiwaj yej ayekti, iwán mamobautizárokán; ijkón Dios makiperdonarowilikan yej kichijkej yej ayekti. ⁵ Nochi yej chantitokej ipan estado de Judea, iwán yej chantitokej Jerusalén, yayaj kikakitij Juan itájtł. Iwán kuá' la gente motenxítónkeja iga kichijkej yej ayekti, íkuá'ya Juan kibautizárowaya inomej ipan weya' Jordán.

⁶ Juan kakijtinemiá itzótzol yej chijtoya iga itzojmiyo camello,^d iwán tajko-ilpitinemiá iga kuetax, iwán kikuáya chapolin iwán kuayojnekti. ⁷ Iwán Juan ijkín tatatapowiaya:

—Netokatiwi' se yej máj tayakanto' que nej, yej ni alín aneajasi iga manixitomili iga'. ⁸ Iwán nej inán nimitzbautizárojkej iga a'ti, e' yéj yawi mitzbautizárotij iga el Espíritu Santo.

Mobautizárowa Jesús

⁹ Inomej día, Jesús kisa' ipan iyaltepe' kan íchan katka; inón altepe' yej itoká' Nazaret, yej ono' ipan ítal Galilea. Iwán Juan kibautizároj Jesús ipan weya' Jordán. ¹⁰ Iwán kuá' kistiaya ipan

^a 1:1 Xikita glosario “Cristo”.

^b 1:3 Xikita glosario “Desierto”.

^c 1:4 Xikita glosario “Bautizar”.

^d 1:6 Xikita glosario “Camello”.

a'ti, Jesús kita' iga tapowi' cielo, iwán temoj ipan yéj iyEspíritoj Dios ken se jojtoko. ¹¹ Iwán mokagui' itájtol Dios; kijtoj:

—Tej nokta tinoPiltzín yej nimitzpozneki. Tej tineyolchikajto'.

Tzitzimi' kineki iga Jesús makichiwa yej ayekti

¹² Kuá' Jesús mobautizároja, iyEspíritoj Dios kiwiga' ipan desierto kan ayá' chantitolo'. ¹³ Ompiga Jesús onoya cuarenta días iwán animáľmej; iwán wáľaj Tzitzimi' iga katka makichiwalti yej ayekti; iwán wáľkej ángeľmej^a iga kipalewíkoj Jesús.

Jesús kipowa ye'noticiaj

¹⁴ Kuá' el gobernador kipresójiwija Juan, Jesús yajki ipan estado de Galilea, kipowato ye'noticiaj kén iga Dios temánawia. ¹⁵ Ijkin kijtowaya Jesús:

—An sí ási'ya yej mochixtoya, iwán inán ayo' wejkatis iga yawi reinaroti Dios. Ay'ya máj xikchíwakan yej ayekti, iwán xicredókanya ye'noticiaj.

Jesús kinotza nawi yej tamatawía

¹⁶ Jesús nejnentiaya ipan áten laguna yej itoka' Galilea. Ompa kita' Simón iwán Andrés yej iyíknimpa. Yejamén atarrayerojmej. Iwán ompa atarrayarójtoyaj ipan inón a'ti. ¹⁷ Iwán Jesús kijtoj:

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

1:16-20

^a 1:13 Xikita glosario “Ángel”.

—Xinətokakan, iwán nikchiwas iga ankinechkoskej yej manətokakan, ken inán michin ankikitzkiáj.

¹⁸Iwán íkuá'san kikajtejkej iyatarrayajmej, iwán kitokákeja Jesús.

¹⁹Iwán Jesús achi máj nejnen, kita' ompa onokej Jacobo iwán Juan yej ipilówampa Zebedeo. Onoyaj ipan ákal, kitamanijtoyaj iyatarrayajmej. ²⁰Iwán Jesús kinotza' inomej. Iwán yejamej kikajtejkej Zebedeo yej itájmejpa iwán imonsojmej ipan ákal. Kitokákeja Jesús.

Jesús wel kikixtiá maļespíritoj

²¹Asitoj ipan se altepe' yej itoka' Capernaum. Iwán kuá' asi' día kuá' mosewilo, Jesús kala' tiopan iwán pewa' tamachtij. ²²E' madmiradojkej kén iga tajtowa, porque Jesús kuá' tamachtiaya neśiá iga kimati te nemi kijtowa, ayéj ken yej tamachtiáj ipan iley Moisés. ²³Tiopan-ijti' onoya se taga' yej kipiaya maļespíritoj, iwán tzajtzitewa'; kijtoj:

²⁴—¿Té annechíwilikoj Jesús de Nazaret? ¿Ix tiwalaj iga annepolokoj? Nej nimitzixmati, iwán nikmati iga tej nokta yej Dios mitztapejpen.

²⁵Iwán Jesús kajajwa' inón maļespíritoj, kijlij:

—¡Ayo' xitzajtzito! ¡Xikajtewa inín taga'!

²⁶Iwán inón maļespíritoj kikuekuechkaltij inón taga', iwán tzajtzitikisa'. ²⁷Iwán nochi majmawikej poxsan, iwán mosepantajtankej:

—¿Tétaj in? ¿Té yejtaj in inín yej nemo' tenextiliá? ¡Ininya sí taga' wel kitekimaka maļespíritojmej iwán kicredowaj!

²⁸Iwán nimanín noyan momati' ipan estado de Galilea yej Jesús kichij.

Jesús kachitialiá imonān Simón Pedro

²⁹Kuá' Jesús kisa' tiopan, yajki iwán Jacobo iwán Juan; asitoj ichan Simón kan ichan no Andrés. ³⁰E' imonān Simón wetztoya iga kawanto', iwán kijlijkej Jesús iga wetito'. ³¹Iwán Jesús kitechoj, iwán kimaķitzkijpa iga kiketza', iwán íkuá'san imonān Pedro sewi' ikajlo' iwán pewa tatamá'. Kitamá' Jesús iwán yej iwán nemiáj.

Jesús taajachitialtiá

³² Kuá' kála'ya tónati', iwán némiya takómiti kiwajwaliguilijkej Jesús nochi yej sese'pa iga wetitoyaj iwán yej kipiayaj maļespíritojmej. ³³ Iwán nochi de inón altepe' monechkojkej kaltenoj. ³⁴ Jesús kachitialtij mia' yej sese'pa iga wetitoyaj iwán yej kipiayaj maļespíritojmej, nochi kikixtilijkej. Akimakaltij iga matajtokan maļespíritojmej iga kimatiáj a'yéj in Jesús.

Jesús kipowa ye'noticiaj Galilea

³⁵ Kuá' tanestíwi'ya, e' takómi-o', Jesús moketza', iwán yajki iselti oradóto kan atelo. ³⁶ Simón iwán yej iwán nemiáj yajkij kitemotoj. ³⁷ Kuá' kasíkeja, kijlijkej:

—Nochi nemi mitztēmowaj.

³⁸ E' Jesús kijtoj:

—Matiakay ipan se' altepemej yej najna'san onokej iga manikpowa ye'noticiaj nō ompí, iga inón nokta niwalaj.

³⁹ Iwán Jesús nemiá noyan Galilea ipan tiopamej yej ojonoyaj ipan altepemej, kipojtinemiá itájtōl toTēko iwán kikixtijtinemi' maļespíritojmej.

Jesús kachitialtiá se taga' yej nemi palani inakayo

⁴⁰ Se taga' yej nemi palani ikajlo' iga kipiaya lepra^a kitechoto Jesús, iwán motankuaketza' iná'. Kijlij:

—Siga tikneki wel xinepajti.

⁴¹ Jesús kichokilij, kichijchin iga ima', iwán kijlij:

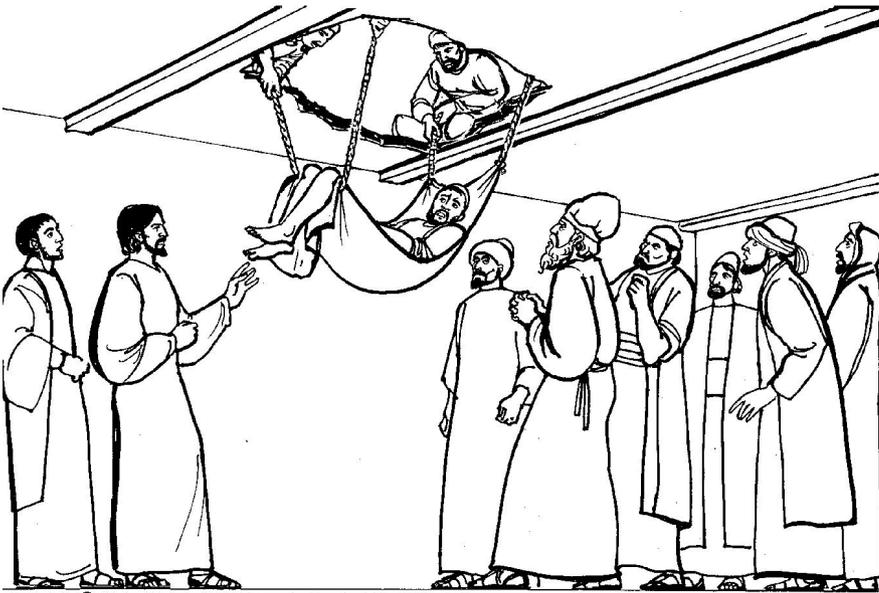
—Kena, nikneki xipajti.

⁴² Kuá' kijtoj ijkón, pájti'ya yej wetitoya. ⁴³ Jesús kijlij iga mayáwiya, iwán ijkín kinonotza':

⁴⁴ —Ta' xikaki, amo xikijli agaj kén iga ti-achitiá', tej xaj kan ono' sacerdote iga mamitzita iwán xiktali moofrendaj iga tipájti'ya, kensan iley Moisés tatekimaka iga mamochiwa ijkón. Iga nochi makimati iga tipájti'ya.

⁴⁵ E' inón taga' yajki, pewa' kipowa' nochi yej mochij, inón iga Jesús ayo' monextiaya ipan altepe', nemiá kansan ayagaj onoya, e' yayaj kitatij mia' yej de sejsé' altepemej.

^a 1:40 Xikita glosario “Lepra”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

2:1-12

Jesús kachitialiá sę yej awel nejnemi

2 Panoj achi días, Jesús yajki sej Capernaum. Kuá' nóyanya momati' iga yéj óno'ya kalijti' ²monejnechkolo' este ayo' kitotolowayaj kalijti' niga kaltēnoj; iwán Jesús kipojtoya itájtol Dios. ³Iwán asitoj nawi tajtaga' yej kiwigakej sę taga' yej awel nejnemi nokta. ⁴E' kuá' kitakej iga awel kalakij kan ono' Jesús iga poxsan onolo' kalijti', tajtaga' kixitinkej alín ipetayo kajli kan kimatiáj iga ono' Jesús, iwán ompa kipipilojtemowijkej ipan itapech in inón yej awel nejnemi. ⁵E' kuá' Jesús kita' kén iga moconfiarowayaj ipan yéj, kijlij yej wetitoya:

—Nopíj, nochi yej tikchij yej ayękti, nimitzelkawiliaya.

⁶E' ompa ewatoyaj sekin yej tamachtiáj^a ipan iley Moisés; iwán kijtojkej ipan iyalmajmej: ⁷“¿Te iga ijkón tajtowa inín taga'? Nemi kimalijliá Dios, iga ayagaj wel taelkawiliá yej sę kichiwa yej ayękti, petz Dios san.” ⁸E' Jesús kimatiá tę kejlantoyaj, iwán kijtoj:

^a 2:6 Xikita glosario “Yej tamachtiá ipan iley Moisés”.

—¿Te iga ijkón ankejlámikij ipan amoalmajmej? ⁹ ¿Kén máj wel manikijli inín yej awel nejnemi? ¿Ix manikijli: “Nochi yej tikchij yej ayekti nimitzelkawílija”, o manikijli: “Ximoketza, xikui motapech, iwán xaja”? ¹⁰ An sí, nia nimitznexlilitij iga nej yej iPiltzín Taga',^a ipan inín tajli wel nikelkawiliá yej se kichíwa yej ayekti.

Iwán Jesús kijlij yej awel nejnemi:

¹¹—Tej nimitzijliá, ximoketza, xikui motapech, iwán xaja mochan.

¹²Iwán inón yej awel nejnemi íkuá'ya moketza', kikui' itapech, iwán kistéwa' iyixtaj nochi yej ompa onoyaj. Iwán inomej san tajtachixtikajkej, iwán ijkín kijtojkej iga kiweyimatiltijkej Dios:

—¡Ayí! ijkín tikitaj!

Jesús kinotza Leví

¹³Iwán Jesús yajki sej ipan lagunajten. Iwán kuá' nochi kitatoj, Jesús kimachtij. ¹⁴Kuá' Jesús panotiaya, kita' kan ewatoya Leví, yej ipiltzimpa Alfeo iga kicobrarojtoya impuesto iga Roma, iwán kijlij: —Xinetoka.

Iwán Leví moketza' iwán kitoga' Jesús.

¹⁵Jesús iwán idiscipolomej^b takuajkej chan Leví iwán mia' yej kicobrarrowayaj impuesto iga gobierno iwán sekin yej ayompa nemij nō sentakuajkej íwan; iga mia' yej kitokatinemiáj. ¹⁶Kuá' yej tamachtiáj ipan iley Moisés iwán fariseojmej^c kitakej iga nemi sentakua iwán inomej, kijlijkej discipolomej:

—¿Te iga amomaestroj sentakua wan yej kicobrarrowayaj impuestos^d iga Roma iwán yej kichíwaj yej ayekti?

¹⁷Kuá' Jesús inón kikagui', kijtoj:

—Yej yektitokej ayá' kinekij yej taachitaltiá, yej wetitokej, kena kinekij. Nej ayá' niwalaj niktemoko yej ye'nemij. Niktemoko yej kichíwaj yej ayekti.

Kitajtanij Jesús kén iga mayunarojo

¹⁸Yej kitokatinemiáj Juan iwán fariseojmej mayunarojtoyaj, iwán sekin kitajtanitoj Jesús, kijlijkej:

^a 2:10 Xikita glosario “IPiltzín Taga’”. ^b 2:15 Xikita glosario “Discípulo”.

^c 2:16 Xikita glosario “Fariseo”. ^d 2:16 Xikita glosario “Impuestos”.

—In yej kitokaj Juan iwán fariseojmej, ¿te iga mayunarowaj, iwán modiscipolomej ayá' mayunarowaj?

¹⁹ Jesús kijtoj:

—¿Ix wel amo matakua~~kan~~ te-ikni~~wan~~ ~~kan~~ monamiktilo kuá' chokotz~~in~~ yej monamiktiá ono' iwamej? Siga ompa ono' chokotz~~in~~, awel mamayunaro~~kan~~. ²⁰ E' yawi asítisan kuá' kiwigaskej chokotz~~in~~, íkuá' kena, mayunaro~~skej~~.

²¹ 'Iwán ayagaj kitamaniá se tzotzolsósol iga tzotzoltájkol yej mokówago'; iga yej mokówago' akuis, iwán máj weyi kitzayanás tzotzolsósol. ²² Ipan ikyapakuetaxtekon^a awel nō moakiá vino yej kichíjkejo', iga vino yej kichíjkejo' moposawa iwán kipoxonas kueta~~tekon~~ iwán nempoliwis vino iwán kueta~~tekon~~. Inōn iga, ye~~kti~~ iga ipan kueta~~tekon~~ yej móchijo' mamooki vino yej kichíjkejo'.

Discipolomej kitekij trigo ipan día kuá' mosewilo

²³ Se día kuá' mosewilo, Jesús panotiaya milijti', iwán idiscipolomej pe' iga kitejtekiajkij trigo. ²⁴ Fariseojmej kijtojkej:

—Ta' xikita, ¿te iga modiscipolomej kichiwaj tekipánol yej ayekti mamochiwa ipan día kuá' mosewilo?

²⁵ E' Jesús kijtoj:

—¿Ix ayí' ankileerojkej yej ikya kichij David iwán yej íwan nemiáj kuá' cholojtinemiáj, iwán mayanakej? ²⁶ David kala' tiopan, íkuá' Abiatar katka kimandarowaya sacerdotejmej. Iwán David, kikuaj pamej yej itátkipa Dios, yej wel kikuaya petz sacerdotejmej, iwán kimá' nō yej íwan nemiáj.

²⁷ Iwán Jesús nō kijtoj:

—Dios achto kichij taga', después kitekimá' iga mamosewi se día; inōn kijtojneki iga taga' máj importante que día kuá' mosewilo. ²⁸ Nej yej iPiltz~~in~~ Taga' wel nitatekimaka te wel mamochiwa ipan día kuá' mosewilo.

Taga' yej matakua~~yaxto~~'

3 Jesús yajki sej ipan itiopamej israelitajmej, iwán ompa onoya se taga' yej matakua~~yaxto~~'. ² Iwán kipipixtoyaj Jesús iga

^a 2:22 Xikita glosario “Kuetaxtekon”.

makitakān siga kachitāltij ipan día kuā' mosewilo, kansas wel makitelwikan. ³ Jesús kijlij yej matakūawayaxto':

—Ximoketza iwān xiwiki tatajkoyan.

⁴ Jesús kitajtan yej ompa onoyaj:

—¿Kén tē wel mochiwa ipan día kuā' mosewilo; yej yēkti, o yej ayēkti? ¿Mamoachitālti agaj o mamomikti?

E' yejamej atajtojkej. ⁵ Jesús kitachilij inomej; kikuesowilijpa, iwān moyolmiktij iga inomej yoltakuaktikej. Jesús kijlij inōn yej matakūawayaxto':

—Xikmelawa moma'.

Iwān inōn taga' kimelaj ima', iwān yēktia'ya. ⁶ Iwān inomej fariseojmej kiskej; yajkij motajtołtitoj iwān sekin yej kitokaj rey Herodes,^a iga makimiktikan Jesús.

Poxsan monechkolo lagunajten

⁷ Iwān Jesús yajki ipan lagunajten iwān idiscipolojmej, iwān kitoga' komati gente de Galilea. ⁸ Kuā' kimatikej iga Jesús kichiwaya kuajkuantas yej ayi'pa mo-ita, kiskej gente de Judea, de Jerusalén, de Idumea, yej ichamej iyikan weya' Jordán, de Tiro iwān Sidón, iwān yej najna'san ichamej iga yajkij kitatoj Jesús. ⁹ Inōn iga Jesús kijlij idiscipolojmej iga makitemowilikan se akal iga ompa matejkawi, iga amo makipipitzkōkan. ¹⁰ Iga kachitāltij komati iwān mia' yej wēttoyaj, este mopilowayaj iga kichijchimisnekiáj Jesús. ¹¹ Kuā' yej kipiayaj malespīritojmej kitayaj Jesús, motankuāketzayaj iyixtaj, iwān tzajtziaj:

—¡Tej iPiltzīn Dios!

¹² E' Jesús kitekimá' iga amo nokta makijtokan a'yéj in yéj.

Jesús kitapejpena doce itatitanimej yej nō kijliáj apostolejmej

¹³ Iwān Jesús tejkaj ipan se tepe' iwān ompa kinotza' yej yéjsan kitapejpen; iwān yajkij kan ono' Jesús. ¹⁴ Iwān kitapejpen doce de yejamej iga iwān manemikan iwān iga makipowakan itajtōł Dios. ¹⁵ Iwān kijlijkej iga wel mataachitāltikan iwān iga wel makixitikan malespīritojmej. ¹⁶ Ijkin itokamej inōn doce yej kitapejpen Jesús: Simón, yej nō kitokawij Pedro; ¹⁷ Jacobo iwān

^a 3:6 Inimej judiyojmej achi ken monamakakej iga kipalewiayaj rey Herodes yej de los romanos yej tilitkmej yej kitaksayaj judiyojmej. Xikita nō glosario "Herodes".

iyikn_{in} yej itoká' Juan, yej ipilówampa Zebedeo, Jesús kijliaya Boanerges, yej kijtojneki “tajtaga' yej niman_{in} kuejkuesiwij.”^a
¹⁸ Kitapejpenkej Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo yej ipiltz_{in} Alfeo, Tadeo iwán Simón yej ipartidoj nacionalista.^b
¹⁹ Iwán Judas Iscariote, yej máj máj kinamá' Jesús.

Sekin kijtowaj iga Jesús kipiá ipoder Tzitzimi'

Iwán Jesús kala' iwán idiscipolomej ipan se kajli. ²⁰ Iwán sej poxsan monechkolo', este Jesús iwán idiscipolomej ayo' wel takuayaj. ²¹ Kua' kimatikej yej Jesús iparientejmej, walkej kan ono' iga makiwigakan, porque kijtowayaj iga ayo' ye'tajlanto'.

²² No yej tamachtíaj ipan la ley yej walkej Jerusalén, kijtojkej:
 —In_{in} taga' nemi wan Tzitzimi'^c yej ijéfejpa malespíritomej, iwán iga ipoder Tzitzimi' kikixtiá malespíritomej.

²³ Iwán Jesús kinotza' la gente, iwán kipowilijkej se kan mamixkuñtilo, kijtoj:

—¿Kén wel Tzitzimi' makikixti Tzitzimi'? ²⁴ Siga se país mochiwa ome grupo iga mosenkuejkuesowaj, in_{on} país awel wejkawas.

²⁵ Iwán siga se familia mosepankuejkuesowaj, awel wejkawas iga masetitokan. ²⁶ Siga Tzitzimi' igánajsan kikixtiá malespíritomej, yej yéjpasan itatki, awel wejkawas, iwán ompa tamis ipoder.

²⁷ 'Ayagaj wel kalaki chan se taga' yej tajpalej iga makikuñli yej itatki, siga ayá' achto kilpiá; ijkón sí wel kitakuñkuñlij.

²⁸ 'Nimitznojma-ijliáj, iga Dios nochi wel kelkawiliá yej kichiway yej ayekti, iwán nochi yej makijtokan yej ayekti. ²⁹ E' yej mamaltajto iga iyEspíritoj Dios, ayo' wel nikeman moelkawilij, nochipa Dios keklamikilijtos.

³⁰ Ijkón kijtoj Jesús iga kijlijtoyaj iga kipiaya malespíritoj.

Kitakij Jesús iye' iwán iyokichikniwan

³¹ Mie_j ómpao' onoya Jesús, asi' iye' iwán iyokichikniwan, e' kajkej fuera, iwán tatitankej iga makinotzatij Jesús. ³² Yej ejewatoyaj iwán kiyawalojtoyaj Jesús, kijtojkej:

—Moye' iwán mookichikniwan onokej fuera iga mitztemowaj.

^a **3:17** Ipan Griego kijtowa iga “ipilowan teyo'”, anka iga Jacobo iwán Juan pox kuejkuesiwikej ken kichijkej kua' onoyaj Samaria; Lc 9:54. ^b **3:18** Xikita Lc 6:15 ^c **3:22** Ipan griego nij kijtowa Beelzebú yej kijtojneki Satanás.

³³ Jesús kijtoj:

—¿A'yéj noye' iwán nookichikniwan?

³⁴ Kitachilij yej kiyawalojtokej, iwán kijtoj:

—Inímejwa' in noye' iwán nokniwan. ³⁵ Yej kichiwa ken Dios kineki, inonwa' in nookichikni, nosiwa-ikni iwán noye'.

Ken iga miḡkuḡtilo ipan yej toka

4 Jesús pewa' sej tamachtij ipan lagunajten, iwán monechkoj komati gente kan yéj onoya. Póxsanya katka komatimej, este Jesús tejkaj ipan se weyi ákal yej onoya ipan laguna, iwán ompa motalij iga tamachtij. Nochi gente onoya ipan aten. ² Iwán pewa' tamachtij ipan mia' kan wel mamixkuḡtilo; iwán kuá' tamachtijtoya, kijtowaya:

³ —Xikakikan inín: Se taga' yajki tokato. ⁴ Kuá' nemi kipapatánaltia' íyol trigo,^a ono' yej wetzitoj ipan ojti, iwán walkej toḡomej iwán kikuajkej. ⁵ Ono' yej wetzitoj tetzalan, kan ono' ajalín tajli. Iwán inón íyol trigo ixwa' nimanín iga tajli ayá' pox tilakti'. ⁶ E' kuá' tonatikisa', pilini', iwán waguí' iga ayá' monelwatij. ⁷ Ono' yej wetzito ipan witzyoj; witzyoj wejweyakej iwán kijiyoimiktij tato' iwán ayá' tagui'. ⁸ E' ono' yej wetzito kan yé'tal. Ixwakej iwán wejweyakej, iwán pox mochij. Ipan sejsé imiawayo kitálilij treinta, iwán sekin kitálilij sesenta, iwán sekin kitálilij cien.

⁹ Jesús kijtoj:

—Yej annakasyojkej, xineye'kakikan.

Jesús kijtowa tejas in kan mamixkuḡtilo

¹⁰ Kuá' Jesús káwi'ya iselti, yej onoyaj itenoj iwán los doce discipolomej kitajtankej te kijtojneki on kan mamixkuḡtilo. ¹¹ Jesús kijtoj:

—Amejwan Dios mitzmatiltiáj yej aya agaj kimati ken iga yéj reinarowa;^b e' yej aya kicredowaj, yej nikmachiáj, nochi nikpowiliajpa kan mamixkuḡtikán. ¹² Ijkón malej iga matachakan, ken tikita ayá' tacháj. Malej iga matakakikan e' amo makentenderokan nité, iga amo mamoyolpatakán iwán iga amo makelkawilikán yej kichijkej yej ayekti.

^a 4:4 Iga motoka trigo sekin kipapatánaltiajpa.

^b 4:11 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

Jesús kijtowa tɛ kijtojneki inón yej tɔka

¹³ Kijtoj nɔ:

—¿Ix ayá' an kentenderowaj in inín kan mǐxkuĩtilo? ¿Kéntaj anyawij an kentenderotij sékino' máj kan mamǐxkuĩtilo? ¹⁴ Yej tɔka, inón ken yej kipowa itájtɔl Dios. ¹⁵ Sekin ken tikita íyɔl trigo yej wetzi' ipan ojti: kikakij itájtɔl Dios, e' kuá' kikakíkeja, wí' Tzitzimi' iga kelkawaltikij tájtɔl yej ken kuá' tɔktoya ipan iyalmajmej. ¹⁶ Sekin ken íyɔl trigo yej wetzi' ipan teyoj, kikakij itájtɔl Dios iwán kiye'asij. ¹⁷ E' ken kuá' ayá' nelwayojkej iwán ayá' wejkawaj. E' kuá' kitantiarowaj o kijiya iga netokaj, mosemákaja. ¹⁸ Iwán sekin ken tikita íyɔl trigo yej xini' ipan witzyoj; kikakij itájtɔl Dios, ¹⁹ e' kiyɔltilana nochi yej ono' ipan inín tajli, kineki makipoxpiá tomín iwán ijkón iga mopoypolowa, iwán kuajkuantas kineki makipiá; nochi inín kelkawaltía itájtɔl Dios iwán ayá' kichiwa yej yekti. ²⁰ E' ono' sekin yej kikakij itájtɔl Dios iwán kiye'itaj iwán kichiwaj yej yekti. Sekin ken íyɔl trigo yej kimá' este treinta iwán sekin ken yej kimá' sesenta iwán sekin ken yej kimá' este cien itakilka.

Jesús kijtowa ken iga mamǐxkuĩtilo ipan ti'ti

²¹ Nɔ kijtoj:

—¿Ix motalía ti'ti itampa cajon o itampa tapech? Awel, ti'ti motalía ajko iga matawi. ²² Puej inewi yej iyanto' yawi monextiti. Iwán nochi yej mo-ichtaka-ijtoj, yawi momatiti. ²³ Yej annakasyojkej, xineye'kakikan.

²⁴ Iwán nɔ kijtoj:

—Xikye'kakikan yej nimitzijliáj, siga ankiyolmakaj, an kentenderoskej. Achón ke' agaj ankimakaskej, achonsan nɔ Dios mitzmakaskej. ²⁵ Yej kipiá, yawij máj kimakatij; e' yej akiipiá, este yej alín kipiá, yawij kikuilitij.

Jesús tajtowa de se semilla yej ixwa iga mamǐxkuĩtilo

²⁶ Jesús kijtoj nɔ:

—Ken iga reinarowa Dios, ken tikita se taga' yej tɔka. ²⁷ Kochi iwán tanesi moketza; áwil se'ya día, yej kitoga' ixwa iwán weyá iwán yéj akimati kén iga ixwa'. ²⁸ Tajli kixwaltía; achto pochini iwán máj máj kisa imiawayo iwán chikawayay íyɔl. ²⁹ Kuá' chika'ya itakilka, kitékija iwán mosasakay.

Jesús kipowa mostaza íyol

³⁰ Kijtoj no Jesús:

—Nia nimitzpowilitij se' kan mamixkuñtilo iga xikmatikan kén iga Dios reinarowa. ³¹ Ken tikita íyol mostaza yej motoka iwán mochiwa weyikuawi', malej iga máj alimpa de nochi semilla yej ono' ipan tajli. ³² E' kuá' motóga'ya, weyá máj sej que nochi tato'mej, majmayowi poxsan, este totomej wel moxeketiáj ompa iga tasejkan.

Jesús tanextiliaya kan wel mamixkuñtilo

³³ Jesús tamachtiaaya mia' kan mamixkuñtilo, este ke' yejamej wel kentenderowayaj. ³⁴ Siga ayá' kipowaya kan mamixkuñtilo, ayá' tamachtiaaya; idiscipolomej kan iyokamej kijliayaj te kijtojneki inón kan mamixkuñtilo.

Jesús kipacholtiá ejeka' iwán maréjal

³⁵ Inónsan día kuá' tayowáti'ya, Jesús kijlij idiscipolomej:

—Mati-apanokan.

³⁶ Iwán Jesús kikajtej la gente iwán yajkij iwán idiscipolomej ipan inónsan weyi ákal kan tamachtijtoya, iwán kitokatiajkij sékino' máj akalmej. ³⁷ E' tzinti' se' ejeka' yej pox tajpalej, iwán poxsan mopapalakachowaya a'ti este kajkalakiá ipan ákal iwán némiya atemiá. ³⁸ E' Jesús kochtiaya itzinkopa ákal, mokuajtetonitijtiaya iga kuajteton. Kixitijkej iwán kijlijkej:

—¡Tamachtiani! ¿In tej, atikita iga némiya ti-awetzij?

³⁹ Jesús moketza', kajajwa' ejeka' iwán kijlij a'ti:

—¡Xipachiwi! ¡Xónosan!

Iwán inón ejeka' pachiwi', iwán santakampolijtikawi'. ⁴⁰ Iwán Jesús kijlij idiscipolomej:

—¿Te iga poxsan anmajmawij? ¿Ix áyataj anmoconfiarowaj ipan nej?

⁴¹ Iwán yejamen poxsan majmatikajkej, iwán yejámensan mosesepantajtaniáj:

—¿A'taj yéj an nokta in inín taga' yej este ejeka' iwán a'ti kitajtolkakij?

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

5:1-20

Jesús kachitialiá se taga' yej kipiá malespíritoj

5 Asikej iyikampa laguna, kan itoká' Gadara. ² Kuá' Jesús temoj ipan ákal; kixnan se taga' yej kipiaya malespíritoj, iwán inón taga' kisa' posantoj. ³ Inón taga' kochá kan motokalo iwán ayagaj wel kilpiaya malej iga cadena. ⁴ Mia' vej kilpijkaj iga cadena ipan iyikxi iwán ipan imajma', e' yéj kikokotonaya, ayagaj nokta wel kidominarowaya. ⁵ Nochipa nentinemiá; semilwi' iwán senyówal, tzajztinemiá ipan tepeyoj iwán kan motokalo, igánajsan momagatinemiá iga te'ti. ⁶ E' kuá' kiwejka-ita' Jesús, motaloj iwán motankuaketzato iyixtaj. ⁷ Tzajztitéwa'pa iga kijlij:

—¿Té tikneki nowan, tej Jesús yej iPiltzin Dios yej ono' pox ajko? Nimitztajtaniliá iga amo xine-iknochíwa.

⁸ Ijkón kijtoj iga Jesús ijkín kijlijtoya:

—¡Malespíritoj, xikisa ipan inín taga'!

⁹ Jesús kitajtan:

—¿Té motoká'?

Iwán kijtoj:

—Notoká' Mia', iga nipoxkomatimej.

¹⁰ Iwán kiteki'tajtanilij Jesús iga amo makititani wejka in inomej malespíritojmej. ¹¹ Ompiga onoya mia' koyamemej, takuajtinemiáj ipan tepe'. ¹² Malesspíritojmej ijkín kiteki'tajtanilijkej Jesús:

—Xinetitanikan iga manikalakikan ipan koyamemej.

¹³ Jesús kijlij iga mayakan ompiga; iwán inomej malesspíritojmej kijekstejkej ipan taga', iwán kalakitoj ipan anka dos mil koyamemej, iwán inomej momajmapetzkojtoj ipan barranko iwán wetzitoj lagunajijti'. Iwán ompa amikikej.

¹⁴ Jej kicuidarojtinemiáj koyamemej mokacholokkej iwán yajkij kipowatoj ipan altepe' iwán ipan ranchojmej iwán yajkij la gente kitatoj te sucederoj.

¹⁵ Kuá' asikej kan ono' Jesús, kitakej inón taga' yej kipiaya malesspíritojmej, ye'tajlánto'ya iwán este ewato'; iwán majmawikej. ¹⁶ Iwán inomej yej kitakej, kipojkej de inón taga' yej kipiaya malesspíritoj, iwán de koyamemej. ¹⁷ Iwán la gente kiteki'ijlijkej Jesús iga makísaya ipan italmej.

¹⁸ Kuá' Jesús nemi tejkawi ipan ákal, inón taga' yej kipiaya malesspíritoj, kiteki'ijlij iga mayáwiya íwan. ¹⁹ E' Jesús ayá' kine', kijlij:

—Xaj mochan kan onokej mokniwan. Xikpowilikan inewi yej toTeko kichij iwán tej, iwán iga mitzchokilij.

²⁰ Iwán inón taga' kipowa' nochi san ken iga kichij Jesús iwán yéj. Kipojtinemi' noyan ipan ital diez altepe' yej kijliáj Decápolis iwán nochi kiye'kakikej.

Jesús kojpa-ixitiá Jairo itaochin, iwán sewo' siwá' kachitialiá

²¹ Kuá' Jesús iwán idiscipolojmej apanojkej ipan ákal, pox kipolojkej Jesús; iwán yéj ka' ipan aten. ²² Iwán asiko se taga' yej mandarowa ipan se itiopan israelitajmej. Inón taga' itoka' Jairo; kuá' yéj kita' Jesús, motankuaketza' iyikxitenoj. ²³ Iwán poxsan kitajtanilij iwán kijlij:

—Notaochin némiya miki. Achi xaj xiktaliliti moma' iga maachitiá iwán amo mamiki.

²⁴ Iwán Jesús yajki íwan. Komati gente kipolojtiaya, este mopipitzkojtiayaj. ²⁵ Iwán ompa yaya no se siwá' yej wetitoya, iga doce años kistoya esti ken imés yej awel pachiwía. ²⁶ Iwán mia' médico, awel kipalewijkej, majwa' kinkochiwayaj inón siwá', iwán motatámija, e' ayá' achitiá', majwa' nemi wetiaya. ²⁷ Kuá' kikagui'

iga ompa nemi Jesús, inón siwá' kitechojtiajki itepotztájbapa kan polijtiało; iwán kichijchimilij isotantzótzol. ²⁸ Ipan iyalmaj kijtowaya: “Masa an nikchijchimilij itzótzol ni-achitiás.” ²⁹ Iwán íkuá'san pachiwi' iga kitztoya ken imés; iwán kimachílija iga mela'achitia'ya nokta. ³⁰ Iwán Jesús kimati' iga ipoder agaj kachitiltij. Tachá' itepotztajpa kan polijtiało, iwán tatajtan:

—¿A'yéj nechijchimilij notzótzol?

³¹ Idiscipolomej kijtojkej:

—Tikita iga mitzpipitzkojtiawij, iwán titatajtani: “¿A'yéj nechijchin?”

³² E' Jesús tatachá' noyan iga makita a'yéj in yej kichijchin.

³³ Inón siwá' kuekuechkatoya iga majmatoya iga kichijchimilij itzótzol. Yajki iyixtaj Jesús motankuaketzato, iwán kinojma-ijlij te kichij. ³⁴ Jesús kijlij:

—Nopíj, iga timoconfiaroj ipan nej, ti-achitia'ya. Inán xaja tamelá, ti-achitia'ya.

³⁵ Mij tatabojtóyao' Jesús, asikej sekin yej walkej ichan Jairo, inón yej mandarowa ipan se tiopan. Kijtojkej:

—¡Mosiwapiltzin mi'ya! Ayo' máj xikuejkueso toTamachtiani.

³⁶ E' Jesús akitajtolkui' yej tajtojkej, iwán kijlij Jairo:

—Amo ximajmawi. Ximoconfiaro ipan nej.

³⁷ Iwán Jesús ayo' kine' iga makitoka nochi, Pédro-san, Jacobo iwán Juan yej iyiknin Jacobo. ³⁸ Kuá' asikeja chan Jairo, Jesús kita' iga popolijtolo', pox chokatolo' iwán waktzajtzitolo'. ³⁹ Kala' Jesús iwán kijtoj:

—¿Te iga poxsan an-oyojtokej iwán anwaktzajtzitokej? Inín takotzin ayá' mikto', yejwa' kochto'.

⁴⁰ Iwán Jesús kiwejwetzkilijkej, e' Jesús kikijkixtij inochin. Kájkejsan Jesús iwán yej iwán senemiáj, takotzin itaj iwán iye' kan mejmelajto' takotzin. ⁴¹ Iwán Jesús kimakitzkij takotzin yej mikto' iwán tajtoj ipan itájtól, yej hebréojpa, kijtoj:

—Talita, cumi —yej kijtojneki: Takotzin, nimitzijliá iga ximoketza.

⁴² Íkuá'san in inón takotzin yej kipiaya doce años, moketza', iwán néjnena. Iwán poxsan moyolmajtilo'. ⁴³ E' Jesús tatekimá' iga amo mamopowa yej mochij. No tatekimá' iga mamotamákaya takotzin.

Jesús nemi Nazaret kan moskaltij

6 Jesús kisa' ompa iga mokuropa' ipan ita_l, iwán kitokakej idiscipolomej. ²Kua' asi' día kua' mosewilo, Jesús pewa' tamachtij tiopan. Yej kikakiáj kén iga tamachtijtoya, san tajtachixtikawiáj. Kijtowayaj:

—Inín taga', ¿kan momachtij iga pox tajtolmati? ¿A' ijkón kinextilij? ¿Pox wel kich_iwa milagro yej ayi'pa mo-ita! ³¿Ix ayejtaj el carpintero, inón yej ipiltz_in María? Itzoyowan itoka' Jacobo, José, Judas iwán Simón. Iwán isiwa-ikniwan nigaj nō ichamej.

Iwán ayá' kitajtolkuikej. ⁴Jesús kijtoj:

—Se profeta nochi kitajtolkuilíaj; e' ipan iyaltepe' iwán ichan ayá' kitajtolkuij niga iyikniwan.

⁵Jesús ompa awel kichij ni se milagro; sékinsan kachitaltij, kitalílipa ima'. ⁶Madmiradowaya iga inomej ayá' kicredowayaj. Iwán Jesús tamachtijtinemi' ipan altepemej yej najna'san.

Jesús kititani idiscipolomej iga makipowatij itájtōl

⁷Iwán Jesús kinotza' inomej doce idiscipolomej. Iwán pe' kitijtitan iga mayakan ojomen. Iwán kimá' poder iga wel makixtikān malespiritomej. ⁸Iwán kijlijkej iga amo makiwigakan nité ipan ojt_i kan yaskej, petz bastón. Kijlijkej iga amo makiwigakan mórral, niga tákual, niga tom_in. ⁹Iwán makajakijtiakan igakmej, iwán sejsesan ikuachmej, ayá' este ojome. ¹⁰Iwán kijlijkej no:

—San kan amasitij, ipan se kajli kan wel amonoskej, ómpao' xikawikan este matami amotekipánol iwán ankisaskej ipan inón altepe'. ¹¹Iwán siga kanaj ayá' mitzomemawíaj niga mitzkakisnekij, xikisakan ompa, xiktzejtzelokan amokxitalpínol iga makimatikan iga ayá' kichijkej yej yekti. Nimitzijlíaj iga inomej, kua' Dios tajuzgaroj, yejamej máj kiknochiwaskej que yej de Sodoma iwán de Gomorra iga ayá' mitzomemawijkej.^a

¹²Jesús idiscipolomej kiskej iga kipojtinenej iga la gente mamoyolpata. ¹³Iwán yejamen komati kikixtijkej malespiritomej, iwán kikuapatzojkej iga aceite mia' yej wetitoyaj, iwán achitiakej.

^a 6:11 Gn 19:4-25

Noyan momati te kichiwa Jesús

¹⁴ Noyanya momatiá yej kichij Jesús, no kimati' el rey Herodes, iwán kijtoj:

—Juan yej tabautizarowaya ojpa-isa' sej kan miktoya, inón iga wel kichiwa milagro yej ayí' mo-ita.

¹⁵ Sekin kijtowayaj:

—Ininwa' lejuntoj Elías.

Iwán sekin kijtowayaj:

—Ininwa' profeta kensan yej ikyapamej profetajmej.

¹⁶ Kua' Herodes kikagui' inín, kijtoj:

—Ininwa' Juan yej nitatekimá' iga makikechtekikan, iwán inán ojpa-isa' kan miktoya.

Herodes kimiktiá Juan yej tabautizarowa

¹⁷ Gobernador Herodes kisiwakuilij iyiknin yej itoka' Felipe. Isiwá' itoka' Herodías. Herodes tatekimá' iga Juan makilpikan iga cadena iwán makipresojuwikan, iga ¹⁸ Juan ijkín kijixko-ijlij Herodes:

—Ayekti iga tiksiwakuilij moknin.

¹⁹ Herodías kijiyyaya Juan iwán kinekiá makimikti, e' ayá' welitiaya, ²⁰ iga Herodes kimatiá iga Juan ayá' nemi kichiwa yej ayekti, yéj ye'nemiá, iwán kimajmawiliaya, inón iga ayá' kinekiá iga isiwá' makimikti Juan. Herodes kiye'kakiá ken iga tatapowaya Juan, malej iga ayá' kentenderowaya inewi. ²¹ E' Herodías kási'san ken iga yawi kimiktiti Juan. Kua' asi' icumpleaños Herodes, ilwichij, kitamá' yejsan jefejmej iwán comandantejmej iwán yej mandarowaj Galilea. ²² Kua' nento' ilwi', isiwapiltzin Herodías mijtotij. Iwán Herodes iwán yej iwán sentakuajtoyaj kipoxye'itakej ken iga mijtotij, iwán Herodes kijlij takotzin:

—Xinetajtani santé tiknekis, iwán nimitzmasas.

²³ Herodes kinojma-ijtoj iga kimakas san te kitajtaniij, malej iga makitajtani iga makimandaro tajko país. ²⁴ Kua' takotzin kisa' ompa, kijlij iye':

—¿Té niktajtaniij?

Iye' kijlij:

—¡Xiktajtani itzontekon Juan yej tabautizarowa!

²⁵ Takotzin kala' nimanin kan onoya Herodes, iwán kijlij:

—Nikneki xinemaka sémisan ipan se plato itzontekon Juan yej tabautizarowa.

²⁶ Iwán Herodes poxsan mokno_mati', e' como kítoja iga nochi kichiw_s san te motajtanilij, iwán kikakikej yej ompa takuajtoyaj, inón iga kichij yej kitajtanilijkej. ²⁷ Iman_insan el gobernador kitekimá' se isoldadoj iga makiwajliguili itzontekon Juan. ²⁸ Inón soldado yajki kikechtekito Juan kan onoya preso. Iwán kiwiga' itzontekon ipan se platojwéj, kimajkuiltij takotz_in iwán yéj kimakato iye'.

²⁹ Kuá' kimatikej idiscipolojmej Juan, yajkij kikuitoj kan mikto', iwán yajkij kitokatoj.

Jesús kitamaka este cinco mil tajtaga'

³⁰ Iwán apostolejmej^a monechkojkej iwán Jesús, iwán kipowilijkej inewi yej kichijkej iwán ken iga tamachtijkej. ³¹ Jesús kijlij iyapostolejmej:

—Xinetokakan, matiakan matimosewitij kan ayagaj ono'.

Iga mia' yej asiáj iwán yayaj, iwán witzíáj máj, este Jesús iwán idiscipolojmej ayo' kasiáj lugar iga takuayaj. ³² Jesús iwán iyapostolejmej tejkajkej ipan ákal iga yajkij kan ayagaj ono'. ³³ E' mia' kita' kuá' yajkij. Kixmatikej iga Jesús, iwán yej ichajchan ipan altepemej, ompiga motalojkej kan yawi Jesús, iwán achto yejamej asikej. ³⁴ Kuá' Jesús kisa' ipan ákal, kita' iga poxsan mialo', iwán kichokilij. Kita' iga yejamen ken borrego_jtitzin^b yej atekoyojkej; iwán pewa' iga kuajkuantas kimachtijkej.^c ³⁵ Kuá' tióta'ya, idiscipolojmej kijlitoj Jesús:

—Tióta'ya iwán nigaj ayagaj chantito'. ³⁶ Xikijli toknimej iga mayakan ipan altepetzitzin iga makikowatij te kikuaj.

³⁷ E' Jesús kijtoj:

—Amejwan xiktamakakan.

Yejamen kijtojkej:

—iMalej iga manikpiakan ke' se kitaniá ocho meses, awelsan nikowaskej pan iga nochi!^d

³⁸ Jesús kijtoj:

—¿Keksi pan ankipiáj? Xakan xikitatij.

^a 6:30 Xikita glosario “Apóstol”.

^b 6:34 Xikita glosario “Borrego”.

^c 6:34 1 R 22:17; Zac 10:2 ^d 6:37 2 R 4:42-44

Kua' kimatikej, kijtojkej:

—Ono' se mano pan iwán ome michin.

³⁹ Iwán kitekimakakej iga mamotałikan ipan sakatzitzin; ⁴⁰ iwán motajtalkej de cien iwán de cincuenta. ⁴¹ Jesús kikui' inón se mano pan iwán inón ome michin, ajkotachá' iga kimá' gracias Dios. Iwán kitatajkoloj pan, iwán kimajmá' idiscipolojmej iga makirrepartirokan. No kirrepartiroj michin. ⁴² Takuajkej inochimej este ijixwikej. ⁴³ Iwán discipolojmej kite mijkej doce chikiwi' pan iwán michin yej ay' mokuaj. ⁴⁴ Yej takuajkej, cinco mil tajtaga'.

Jesús nejnemi a-ixko

⁴⁵ Kua' támi'ya takuajkej, Jesús kitekimá' idiscipolojmej iga matejkawíkanya ipan ákal iga maapanokan achto yejamen iga mayakan se altepe' yej itoka' Betsaida. Jesús tanawatijtikáwigo'. ⁴⁶ Kua' tanawátija, Jesús orađoto ipan tepe'. ⁴⁷ Kua' tayowátija, ákal kan nemi yayaj discipolojmej, yayaj tajko laguna. Iwán Jesús onóyao' kan kawí'. ⁴⁸ Kita' iga idiscipolojmej ayo' wel arremiarowaj, iga kixnantiáyajpa ejeka'. Iwán kua' tanestíwi'ya, Jesús kitechoj idiscipolojmej, nejnentiaya iyixko a'ti; mochij iga némiya panotiaya. ⁴⁹ Kua' discipolojmej kitakej iga agaj nejnentiá iyixko a'ti, kijtojkej anka ánimaj, iwán tzajtzikej. ⁵⁰ Inochin kitakej iwán momajtijkej. E' Jesús imanín kinotzkej:

—¡Tamelá xonokan! ¡Nej Jesús, amo ximajmawikan!

⁵¹ Iwán Jesús tejkaj no ipan ákal kan onokej iwán pachíwi' ejeka'; discipolojmej san tajtachixtikajkej; poxsan madmiradojkej. ⁵² Yejamen ayá' kiye'entenderowayaj inón yej yalwapa kichij Jesús iga tatamá', iga pox kuatakuaktikej.

Jesús kachitialtiá yej wetitokej ipan altepe' Genesaret

⁵³ Apanojkej iwán asikey ipan tajli de Genesaret; ompa kilpijkej ákal ipan aten. ⁵⁴ Kua' kiskej ipan ákal, la gente imanín kixmatikej Jesús. ⁵⁵ Iwán temotatałojkej iga kikuitoj yej wetitokej ipan altepemej yej najna'san, kiwajwaligakej ipan tapech iga kikawilitoj Jesús. ⁵⁶ Iwán noyan kansan yaya, ipan weyi altepemej, o siga altepetzitzin o ipan rancho, ompa kitaliayaj yej wetitokej kan panowa Jesús. Iwán kiteki'tajtaniliayaj iga achi makichijchimilikan itempan itzótzol. Iwán nochi yej kichijchimilijkej achitiaej.

**Jesús kikulparowa inomej gente
iga kikajtewaj se lado imandamientoj Dios**

7 Fariseojmej iwán sekin yej tamachtiáj ipan iley Moisés yej walkej Jerusalén, kitechojkej Jesús. ²Yejamej kitakej idiscipolomej Jesús iga ayá' momapakakej, iga takuajkej iwán imasokiyomej. Ayá' momapakakej ken tatekimaka ileymej. Inón íga kimalitakej. ³(Iga fariseojmej iwán nochi judiyojmej kitekichiwaj ken itajwewejmej kitekichipayaj iga ayá' takuaj siga ayá' achto momapakaj mia' vej. ⁴Iwán siga yajkaj tajkoaltepe', siga aya momapakaj, ayá' takuaj. Iwán ono' mia' yej yejamen kitekichipayaj, ken iga tapajpakalo iwán ken iga mopaka tapech.) ⁵Fariseojmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés, tatajtankej:

—¿Te iga modiscipolomej ayá' kichiwaj ken tanextilijkej totajwewetkej?, takuaj iwán imasokiyomej.

⁶Jesús kijtoj:

—Amejwan yej anmopajpantiáj iga anye'nemij, ómpaya ken kijtoj el profeta Isaías de amejamen, ijkulijto':

Iga amotémejsan anneweyimatiltiáj,

e' máj ipan amoalmajmej ni alín nokta ayá' anneejlamikij.

⁷Ígasan anneweyimatiltiáj,

iga antanextiliáj ken taga' tatekimaka iwán tanextiliá.^a

⁸Ankikajtejkej ken tatekimaka Dios, iga ankichiwaj ken tatekimaka taga': ken iga tapajpakalo iwán ankichiwaj miajmiá' yej áchisan ijikkón.

⁹No kijliayaj:

—Amejwan ankikajtewaj ken tatekimaka Dios iga ankichiwaj ken améjwampa antamachtiáj. ¹⁰Moisés kijtoj: “Xik-respetaro motaj iwán moye'”, iwán “Yej makikechtami itaj iwán iye', inón mamomiktiya.”^b ¹¹E' amejwan ankijtowaj iga se taga' wel kijliá itaj o iye': “Nopáj, nomáj, inán awel nimitzpalewij, iga yej nikpiá, inón iga toDios nikmakas noofrendaj.” ¹²Siga ijkkón, ankijtówajwa' iga ayo' nokta makipalewi itaj iwán iye'. ¹³Iga ijkkón ankichiwaj áyo'wa' ankitajtolkuij Dios iga máj ankitokaj ken yej ikya mochíwaya iga ijkkón amosesepantextiliáj. Mia' yej ankichijtokej yej ijikkómpasan.

^a 7:7 Is 29:13   ^b 7:10 Ex 20:12; 21:17

Jesús kijtowa tē iteki yej tēmopa ipan toalmaj

¹⁴ Jesús sej kinotza' la gente, iwán kijtoj:

—Amonochin xikakikan iwán xikentenderokan yej nia nikijtoti:

¹⁵ Nité yej agaj kikua kichiwiiliá iga Dios ayo' makiye'ita. E' yej se kichiwa yej ayekti, inón sí Dios ayá' kiye'ita. ¹⁶ Amejwan yej annakasyojkej, xineye'kakikan.

¹⁷ Kua' Jesús kikajtej la gente iwán kála'ya kalijti', idiscipolojmej kitajtankej tē kijtojneki in inón kan mixkuilito. ¹⁸ Jesús kijtoj:

—¿In amejwan aya'taj no ankentenderowaj? Nité yej agaj kikua kichiwiiliá iga Dios ayo' makiye'ita, ¹⁹ iga inón ayá' asi este ipan iyalmaj, sino que iyijtíkosan iwán kikixtiá sej.

Inón kijtoj iga nochi tákual wel mokua iwán ayá' kitzakuiliá iga making'techo Dios. ²⁰ Iwán Jesús kijtoj:

—Yej agaj kichiwa yej ayekti, inón sí Dios ayá' kiye'ita. ²¹ Iga yej kichijto' yej ayekti, ijkón kejlanto' ipan iyalmaj; ono' yej namiktito' yej yawi wan se', sekin masij áyapa monamiktiáj, sekin tamiktiá, ²² ono' yej tachteki, ono' yej kineki makipiá yej ayéj itatki, ono' yej ayá' ye'nemi, ono' yej takajkawawa, yej pox taelewíá malej iga namiktító'ya, ono' yej ta-ixita iga kipiásneki tejté, yej tapopowa, yej moweyimati, iwán yej xejxeto'nemij. ²³ Nochi inimej yej ayekti yej se kichiwa, inón kisa ipan iyalmaj iwán inón kichiwas iga Dios ayo' kiye'itas.

Se siwa' yej sentaman, moconfiarowa ipan Jesús

²⁴ Jesús yajki ipan ítal Tiro iwán Sidón. Kala' kalijti' iwán yéj ayá' kinekiá iga mamomati, e' awel miyan. ²⁵ Imanín kimati' se siwa' yej kipiaya se itaochin yej kipiaya malespíritoj. Inón siwa' kitato Jesús iwán motankuaketza' iyikxitenoj. ²⁶ Inón siwa' sentaman iga griego itájtol iwán irrazaj sirofenicia. Kitajtanilij Jesús iga achi makikixtiliti inón malespíritoj itaolin. ²⁷ E' Jesús kijlij:

—Nej achto manikpalewi nogentej, siga tej achto nimitzpalewiá, ken tikita nikuiliá tákual kókone' iwán nikmaka pelomej.

²⁸ Siwa' kijtoj:

—Jekej, ijkón nokta noTéko, e' pelomej yej onokej itampa mesa, kipejpenaj takualtatájkol yej kókone' kixiniáj kan nemi takuaj.

²⁹ Jesús kijtoj:

—Ómpaya ken tikijtoj; welya xaj, maļespíritoj kṡsa'ya ipan motaolin.

³⁰ Kuṗ' inón siwa' asito ichan, kasito itaolin wetzto' ipan tapech, iwán ayo' kipiá maļespíritoj.

Jesús kachitialtiá se yej nagastzakto' iwán yej neman wel tajtowa

³¹ Jesús sej kṡsa' Tiro iwán panotewa' Sidón, iwán ipan sekin no altepemej yej ono' ítal diez altepe' yej kijliáj Decápolis, este asi' ipan laguna de Galilea. ³² Ompa kiwajliguilijkej se taga' yej nagastzakto' iwán yej ayá' pox wel kṡsa itájtol kuṗ' tajtowa, iwán kitajtaniļijkej Jesús iga makitali ima' ipan inón taga' iga maachitiá. ³³ Jesús kiwiga' inón taga' kan iyokamej, iwán kakilij imájpil ipan inakas. Kichijchalwij imájpil iwán kichijchimilij ilenguaj. ³⁴ Iwán Jesús ajkotachá', este mijneltij, iwán kijtoj:

—;Efata! —yej kijtojneki: ;Xitapówiya!

³⁵ Íkuṗ'san nagastapowi' in inón yej nagastzaktoya, iwán kiye'talilij ilenguaj iwán welya ye'tajtoj. ³⁶ Jesús kijlijkej inomej iga amo agaj makijlikan. Entre más kijlijkej iga amo makijtokan, majwa' kipowatoj. ³⁷ Iwán la gente poxsan madmiradowayaj, iwán kijtowayaj:

—Ininya sí kichiwa nochi yej yekti, este yej nagastzakto' kinagastapowa, iwán yej awel tajtowa, wel kitajtoltiá.

Jesús kitamaka este cuatro mil tokniwan

8 Íkuṗ' poxsan monejnechkolo', iwán akipiayaj te kikuaj. Iwán Jesús kinotza' idiscopolojmej, kijtoj:

²—Choka noalmaj iga inimej gente, iga kipiaya eyi dás iga nigaj onokej nowan, iwán ayá' kipiáj te kikuaj. ³ Siga niktijtitanij ichajchan, ijkón mayantiáskej, wel tapoliwij ipan ojti iga sekin walkej wejka.

⁴ Idiscopolojmej kijtojkej:

—;Kén mamotamaka inimej gente nigaj kan ayagaj chantito'?

⁵ Jesús tatajtan:

—;Késkitaj pan ankipiáj?

Yejamen kijtojkej:

—Siétejsan.

⁶ Iwán Jesús kijlij la gente iga mamotajtalikan talpan, iwán Jesús kikui' inón siete pan iga kimá' gracias Dios. Iwán kitatajkoloj iwán

kimajmá' idiscipolomej iga yejamej makimajmakakan la gente. ⁷ Kipiyaj no alín michtzitzin, iwán Jesús kimá' gracias Dios iwán no tatekimá' iga makimajmakakan la gente. ⁸ Nochi takuajkej este ijxwikej. Discipolomej kitemijkej siete chikiwi' iga takualtatájkol yej ayo' kikuajkej. ⁹ Iga nóchiya takuajkej ken cuatro mil. Iwán Jesús kijlij la gente iga mayákanya. ¹⁰ Iwán Jesús tejkájkeja ipan ákal iwán idiscipolomej iga yajkij se' altepe' yej kijliáj Dalmanuta.

Fariseojmej kitajtaniliáj Jesús iga makichiwa yej ayi'pa mo-ita

¹¹ Fariseojmej walkej kan ono' Jesús iwán pe' kikuejkuesinotzkej, kitajtanilítoy iga makinextilikan tejté yej ayi'pa mo-ita yej Dióssan wel kichiwa. ¹² Jesús achi máj mijneltij, iwán kijtoj:

—¿Te iga inimej gente kinekij makitakan yej ayi'pa mo-ita?, nimitzijliáj iga ayá' kitaskej.

¹³ La gente kawikej; Jesús iwán idiscipolomej yajkij tejkawitoy ipan ákal iga yajkij asentápal.

Amo mamitzkajkawakan fariseojmej

¹⁴ Kua' yajkij ayá' kiwigayaj te kikuaskej iga kelkajkej, petz sétzinsan pan kiwigayaj ipan ákal. ¹⁵ Jesús kijlij idiscipolomej:

—Ta' xikakikan; amo xikchikawan ken kitekichiwaj fariseojmej iwán yej kitokaj Herodes, iga yejamej nésiki' ye'nemij, siempa ayá'.

¹⁶ Iwán discipolomej mojliayaj:

—Anka ijkon te-ijliáj iga atikuajligakej pan.

¹⁷ Jesús kimati' te mojlijtoyaj iwán kijtoj:

—¿Te iga nemi anmo-ijliáj iga ayá' ankipiáj pan? ¿Ke ayá' ankimatij iga nej, iga se pan wel nikchí komati? ¿Ix poxsan anyoltakuaktikej? ¹⁸ ¿Ankipiáj amoyix iwán ayá' antacháj? ¿Annakasyojkej iwán ayá' antakakij? ¿Ayo' ankejamikij? ¹⁹ Kua' nik-repartíroy cinco pan entre cinco mil tokniwan, ¿ké' chikiwi' temi' yej tatájkol yej káwigo'?

Iwán yejamen kijtojkej:

—¡Doce!

²⁰ Jesús sej kijtoj:

—Kua' iga siete pan nikmajmakakej cuatro mil tajtaga', ¿késki chikiwi' ankinejnechkojkej iga inon yej ayá' kikuajkej?

Iwán yejamen kijtojkej:

—¡Siete!

²¹ Jesús kijtoj:

—¿Amejwan aya an kentenderowaj?

Jesús kitachaltíá se pacha de Betsaida

²² Máj máj asikej ipan se altepe' yej itoka' Betsaida; iwán Jesús kiwajliguilijkej se pacha, kiteki'tajtanilijkej iga makichijchimi.

²³ Iwán Jesús kimawilan in pacha iga kikixtij ipan altepe'; iwán kitalilij ichíjchal ipan iyix, iwán kitalilij imamej, iwán kitajtan siga tejteya kita. ²⁴ Yej pacha katka, kijtoj:

—Kena nitachá, nikita tajtaga' ken tikita kuawimej, e' nikita iga nejnemij.

²⁵ Iwán Jesús sej kitalilij imamej ipan iyix, iwán taga' tachixtikisa', iwán achitiá'. Welja ye'tachá' este wejka. ²⁶ Iwán Jesús kitítanya ichan, kijlij:

—Amo xaj tajkoaltepe', amo xikijto iga nimitztachaltij.

Pedro kinojma-ijtowa iga Jesús sí yéjya Cristo

²⁷ Jesús iwán idiscipolojmej yajkij ipan ital altepe' yej itoka' Cesarea Filipino, ipan ojti, Jesús kitajtan idiscipolojmej:

—In sekin, ¿té kijtowaj de nej?

²⁸ Yejamen kijtojkej:

—Sekin kijtowaj iga tej tiJuan yej tabautizarowaya. Sekin kijtowaj iga tej Elías, iwán sekin kijtowaj iga tej agaj profeta.

²⁹ Jesús kijtoj:

—In amejwan, ¿té ankijtowaj de nej?

Pedro kijtoj:

—Tej tiCristoj.

³⁰ E' Jesús kitekimá' iga amo makijlikan ni agaj iga yéj in Cristo.

Jesús kipowa kén iga mikis

³¹ Iwán Jesús pe' kijlij idiscipolojmej iga poxsan yawij kinkochiwatij, kijtoj:

—Nej yej iPiltzin Taga', yawij ne-inkochiwatij poxsan iwán yawij ne-ijiyatij wewetkej yej mandarowaj iwán ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtíaj ipan iley Moisés. Yawij nemiktítij iwán ipan eyi día nia ni-ojpa-isati sej.

³² Ijkón iga kinojma-ijlijkej. Iwán Pedro kiwiga' Jesús kan iyokamej, pe' kajáywa'pa iga kijlij iga amo makijto ijkón.

³³ E' Jesús mokuēpa' iga kitachilij idiscipolojmej, iwán kajajwa' Pedro, kijlij:

—¡Tzitzimi!, xicholo notennoj! Iga tej ayá' tikejlamiki ken Dios kejlamiki, sino que tikejlamiki ken tajtaga'.

³⁴ Iwán Jesús kinotza' idiscipolojmej iwán la gente, kijtoj:

—Siga agaj kinēki manetoka, ay'ya makichīwa yej yéj kinēki, iwán manejnemi ipan noojwi, malej iga makiknochīwakan poxsan este makimiktikan. ³⁵ Iga yej ayá' motemakas iga makimiktikan, yawi mikiti; e' nochi yej makimiktikan iga nej netoka iwán iga kipowa ye'noticiaj, inón sí momanawij. ³⁶ ¿Té motanilij taga' siga makipiá nochi yej ono' ipan inín tajli, iwán makipolo iyalmaj? ³⁷ ¿Ke' wel kixtawas iga makikowa iyalmaj? ³⁸ Siga ipan inín tajli kan mopoxchīwa yej ayekti agaj mapinawa iga notájtōl iwán iga ne-ixmati, nej no yej iPiltzīn Taga', nia nikijtoti iga ayéj nodiscipoloj. Inón nikijtoj kua' niwī' sej ipan itawilyo noTaj Dios, kua' niwī' iwán iyangelejmej.

9 Jesús no kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga sekin yej nij onokej ayá' mikiskej este makitakan kén iga Dios reinarowa iga ipoder.

Kén iga Jesús se'pay neši iga tawíá ixaya

² Kua' pánoja seis días, Jesús yajki ipan se tepe' yej wejkanan, kiwiga' petz Pedro, Jacobo, iwán Juan; iwán ompa iyixtajmej yejamej, Jesús se'pay neši'. ³ Itzótzol este xota', mokuēpa' este ichkati'; ayagaj ijkón wel kikajteewa malej iga makiye'paka. ⁴ Iwán discipolojmej kitakej iga nesikoj ikypapofetajmej Elías iwán Moisés; kitakej iga tātapojtōkej iwán Jesús. ⁵ Pedro kijlij Jesús:

—Tamachtiani, ¡yektiá iga nigaj nonokej! Manikchīwakan eyi ranchojtitzin, se iga tej, se' iga Moisés iwán se' iga Elías.

⁶ Kijtoj ijkón iga ayo' kimatiá te kijtowa iga discipolojmej poxsan majmatoyaj. ⁷ Íkua'san temoj mixti ipan yejamen, iwán kitzakuakej, iwán ipan inón mixti kikakikej se tájtōl yej wālj ipan cielo, kijtoj:

—Ininwa' nokta in noPiltzīn yej nikpoxneki. Yéj xikakikan.

⁸ Kua' discipolojmej tachixtikiskej, ayo' onoyaj in sekin, iséltisan Jesús onoya iwamej.

⁹ Kua' némiya temotiayaj ipan inón tepe', Jesús kijlij idiscipolojmej iga amo makipowilikan agaj inón yej kitakej, kémano', este kua' kimiktískeja iwán ojpa-isas sej, yéj yej iPiltzīn Taga'. ¹⁰ Inón iga yejamej ayagaj kipowilijkej, malej iga

motajtantoyaj iga te an kijtowaya Jesús iga ojpa-isas sej. ¹¹ Iwán kitajtankej Jesús:

—¿Te iga vej tamachtiáj ipan iley Moisés kijtowaj iga achto wi' ikyapaprofetaj Elías?

¹² Jesús kijtoj:

—Kena, melá' iga Elías wi' achto, iga yéj nochi kiye'talij. ¿Kén kijtowa kan ijkuilijto' itájtɔl Dios iga nej vej iPiltzín Taga'? Kijtowa iga poxsan yawij ne-iknochiwatij, iwán nepinajtiskej.^a ¹³ E' nej nimitzijliáj iga Elías wálkaya, iwán la gente kichiwilijkej san ken kinikekej, ijkón kensan ijkuilijto' iga te yawij kichiwilitij yéj.

Jesús kachitialiá se chokotzín vej kipiá maļespíritoj

¹⁴ Iwán mokuepkej kan onokej sekin discipolojmej, kitakej iga mia' gente onoyaj, iwán vej tamachtiáj ipan iley Moisés motenkítzkijkej iwán discipolojmej. ¹⁵ Iwán kuá' kitakej Jesús, pox pakikej, iwán nochi motajtalojkej iga kixnankej Jesús. ¹⁶ Iwán Jesús tatajtan:

—¿Te iga nemi anmotenkítzkiáj?

¹⁷ Se vej ompa onoya kijtoj:

—Tamachtiani, nigaj nimitzwajliguilij nopiltzín, kipiá maļespíritoj vej kinonojtijto'. ¹⁸ Inín maļespíritoj kansan nesi' kikítzkiá, kiwetziltiá este talpan. Iwán ompa chijchalposoni, iwán kiguiguitzikaltiá itan. Iwán nopiltzín san kuetantikawi. Niktajtaniljkaja modiscipolojmej iga makixtilikan, e' awelitiakej.

¹⁹ Jesús kijtoj:

—¡Mataj amejwan ayá' anmomela'confiarojtokej nopan! ¿Este kémano' máj nia nonoti iwán amejwan? ¿Este kéman nia nimitzijyowijtotij? Ta' xinewajliguilikan in chokotzín.

²⁰ Iwán kiwajliguilijkej, iwán kuá' inón maļespíritoj kita' Jesús, íkuá' sej kikítzkij, iwán wetzi' este talpan, momimimiloj, iwán chijchalposoni'. ²¹ Jesús kitajtan itaj chokotzín:

—¿Késkiya años kipiá iga ijkín ono'?

Itaj kijtoj:

—Este iga séligo'. ²² Mia' vej inín maļespíritoj kimota nopiltzín tiko iwán atampa iga makimikti. Anwa' nimitztajtaniko, ix ayá' wel tikixtiliaya inín maļespíritoj. Xinepalewikan, achi xinechokilikan.

^a 9:12 Is 53:3

²³ Jesús kijlij:

—Siga timoconfiarowa iga niwel, wel. Iga yej moconfiarowa ipan nej, nochi wel kichiwa.

²⁴ Iwán itaj inón chokotzín kijtoj recio:

—¡Nimoconfiarowa; xinepalewi iga manimomela'confiaro!

²⁵ Kuá' Jesús kita' iga nemi monechkolo, kajajwa' inón maļespíritoj, kijlij:

—Ti-espíritu yej titanonojtiliá, iwán yej titanagastzakua, nej nimitztekimaka iga xikísaya, xikáwaya in inín chokotzín, iwán ayo' sej xikalaki ipan yéj.

²⁶ Iwán maļespíritoj tzajtzi' recio, kitzetzejzeloj sej, iwán kisa', este kitapololijtjikawí' chokotzín. Iwán mia' yej ompa onoyaj kijtowayaj iga mi'ya. ²⁷ E' Jesús kimakítzkij, iwán kikétza'ya in inón chokotzín; ejkatika'ya.

²⁸ Iwán Jesús yajki kalakito kalijti'. Idiscipolomej kitajtankej Jesús kan iseltimej; kijtojkej:

—Nejamen, ¿te iga awel nikixtijkej inón maļespíritoj?

²⁹ Jesús kijtoj:

—Es que inimpa maļespíritoj awel tikixtiáj siga ayá' ti-oradowaj, iwán siga ayá' timayunarowaj.

Jesús sej kipowa iga yawi mikiti

³⁰ Kuá' ompa kiskej, panotejkej Galilea. Iwán Jesús ayá' kinekiá iga mamomati. ³¹ Kijliaya idiscipolomej:

—Nej yej iPiltzín Taga' yawij nekítzkítij iwán nemiktiskej, e' ipan eyi día iga nimikis, nia sej ni-ojpa-isati.

³² E' yejamen ayá' kentenderowayaj yej Jesús kijtowaya. Kitajtanisnekiáj, e' aweliti', iga kimajmawiliayaj iga kitajtaniáj.

Jesús kipowa iga a'yéj in yej máj tayakanto'

³³ Kuá' asikej altepe' Capernaum, iwán onóyaja kalijti', Jesús kitajtan idiscipolomej:

—¿Té in yej anmo-ijlijtiwítziáj ipan ojti?

³⁴ E' discipolomej atajtojkej, iga ipan ojti moļlijtiwítziáj iga a'yéj an in yej máj tayakantos de yejamen. ³⁵ Iwán Jesús motalij, iwán kinotza' inomej doce idiscipolomej; kijtoj:

—Si agaj de amejwan kineki máj matayakanto, mamomachili ken yej ono' este tatepotztaj iwán makipalewi nochi toknimej.

³⁶ Kimaṭilan se choochin iwán kiketza' tajkoyan. Kinawaj, iwán kijlij idiscipolojmej:

³⁷—Siga agaj ki-omemawíá se ken inín choochin iga netoka, ken kua' nejya yej nemi neomemawíá. Iwán inón yej ne-omemawíá, no ki-omemawíá yej netitan.

Yej ayá' temalita inón tepalewíá

³⁸Iwán idiscipoloj yej itoka' Juan, kijlij Jesús:

—Tamachtiani, nikitakej se yej ipan motoka' kikixtiá maļespíritoj, e' como ayá' nemi iwán tejamen, nikawaltijkej.

³⁹E' Jesús kijtoj:

—Amo xikawaltikan, iga yej kichiwa milagro ipan notoka', awel nemalijliá. ⁴⁰Yej ayá' temalita inón tepalewíá. ⁴¹A'san nesí' yej mitzmakaj malej se wájkal a'ti ipan notoka' igasan annetokaj, nimitzijliáj iga inón sí Dios kimakas yej yekti.

Amo te mamitzzakuii iga tiktoka Cristo

⁴²Jesús no kijtoj:

—Si agaj makichiwalti yej ayekti se de inimej yej netokaj, yej ayá' moweyimatij, máj yekti katka makipiloltikan se weyite'ti ipan ikech iwán makimotakan lámako. ⁴³Siga itechko moma' tikchiwa yej ayekti, ximomatajkolo; máj yekti xikalaki kan ono' Dios iwán se moma', e' amo xaj iwán ome moma' kan wewelkato' ti'ti yej awel sewi, ⁴⁴kan okuilimej ayí' mikij iwán ti'ti ayí' sewi. ⁴⁵Siga itechko mokxi tikchiwa yej ayekti, ximokxitajkolo, máj yekti xikalaki kan ono' Dios tikxitepon, e' amo xaj iwán ome mokxi kan wewelkato' ti'ti yej ayí' sewi, ⁴⁶kan okuilimej ayí' mikij iwán ti'ti ayí' sewi. ⁴⁷Iwán siga moyix mitzchiwaltia yej ayekti, xikixti, máj yekti xikalaki kan ono' Dios iga se moyix, e' amo xikalaki iwán ome moyix kan tawewelkato', ⁴⁸kan okuilimej ayí' mikij iwán ti'ti ayí' sewi.

⁴⁹Ijkón ken ti'ti kitatiá tásol, iwán ista' kichiwa iga naka' amo mapalani, ijkón no yej netokaj panowaj ipan prueba iga maye'nemikan iyixtaj Dios. ⁵⁰Ista' pox yekti, e' siga ay'ya istaweli', ¿tejas iga moneki? Amejwan xitamopakān ken ista' iwán xonokān tamelá iwán sekin.

Jesús tamachtiá iga inomej yej mokawaj

10 Jesús kisa' Capernaum, iwán yajki ipan estado de Judea iwán iyikan weya' Jordán ikisáyampa tonati'. Ompa sej monejnechkolo', iwán pewa' sej tamachtij ken nochipa kitekichiwa. ²Iwán sekin fariseojmej kitechojkej Jesús kansan makimawetziltikan ipan itájtól. Kitajtankej siga se taga' wel kikajtewa isiwa'. ³Jesús kijtoj:

—¿Kén mitztekimakakej Moisés?

⁴Yejamen kijtojkej:

—Moisés kijtoj iga se taga' wel kikawa isiwa', siga kichiwiliá se ama' kan kijtowa iga momela'kájkeja.

⁵Iwán Jesús kijtoj:

—Moisés mitzkajtewilijkej inón ley iga poxsan anyoltakuaktikej.

⁶E' kuá' pewa', Dios kichij inewi yej ono', kichij taga' iwán siwa'.

⁷“Inón iga se taga', kuá' monamiktiá, kikajtewas itaj iwán iye' iga mosekantískeja iwán isiwa', ⁸iwán iyomextimej mochiwaskej ken sesan.” Ayo' omen, sino que sesan. ⁹Inón iga amo agaj makiyokati yej Dios kisetilij.

¹⁰Kuá' Jesús iwán idiscipolójmej onókeja kalijti', kitajtankej sej Jesús de inón. ¹¹Jesús kijtoj:

—Yej kiyokakawa isiwa', iwán monamiktiá iwán se', iga ijkón kichiwa, kichiwiliá yej ayekti yej áhtopa isiwa'. ¹²Ijkonsan no siwa', siga kiyokakawa iwéj, iwán monamiktiá iwán se', iga ijkón kichiwa, kichiwiliá yej ayekti yej áhtopa iwéj.

Jesús kinawaj kókone'

¹³Iwán Jesús kiwijwiguiliayaj kókone' iga makitajtanili Dios iga maye'onokan. E' discipolójmej pewakej iga kajajwakej inomej yej nemi asij iwán ikókone'. ¹⁴Kuá' Jesús kita' iga ijkón nemi kichiwaj idiscipolójmej, kuesiwi', kijtoj:

—Xikawakan in kókone', kama manetechokan, amo xikojtzakuilikan; iga yej mochiwa ken inimej kókone', kajasi iga Dios marreinaro ipan yéj. ¹⁵Nimitznojma-ijliáj iga yej ayá' motemakas iga Dios makimandaró ken se yej aya yolej, awel kalakis kan reinarowa Dios.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

10:13-16

¹⁶ Iwán kinawajkej, iwán kitajtálijpa ima' iga kitenewij Dios iga yejamej.

Sę rico tajtowa iwán Jesús

¹⁷ Kuą' Jesús némiya ojkuí, motalojtiwalaj sę taga', iwán motankuąketztikisa' itenoj, iwán kitajtan:

—Tamachtiani yej tiye'nemi, ¿té nikchiwas iga nochipa manono iwán Dios?

¹⁸ Jesús kijlij:

—¿Te iga tine-ijliá iga niye'nemi? Sésanwa' in yej kichiwa yej yękti, inonwa' Dios. ¹⁹ Tej tikmátiya ken Dios tatekimaka: “Yej namiktito' amo mayawi wan se'; amo xitamikti; amo xitachteki; amo xitakajkayawa; amo xikijto yej ayéj ijkón, xikyę'ita motaj iwán moye'.”^a

²⁰ Taga' kijtoj:

—Tamachtiani, inewi inin nikchijto' este kuą' aya niyolej.

²¹ Iwán Jesús kitachilij iwán kiyę'ita', iwán kijlij:

—Sesan mitzpolowa iga xikchí: xiknamaka inewi yej tikpiá, iwán xikmajmaka yej ayá' motapialiáj. Ijkón tikpiás yej pox yękti ipan cielo; iwán xinętoka, malej iga este mamitzmiktikan.

^a 10:19 Ex 20:12-16; Dt 5:16-20

²² Kuḗ' ṭaga' kikagui' inón, moknoṃati', iwán ijkón moknoṃatitiajki iga pox kipiaya toṃin.

²³ Iwán Jesús ṭatachá' nij neí, iwán kijlij idiscipolomej:

—¡Pox difícil iga yej motapialiáj mamotemakakan iga Dios marreinaro ipan yejamen!

²⁴ Iwán discipolomej poxsan madmiradojkej iga ijkón kijtoj Jesús. E' Jesús sej kijtoj:

—Nopilowan, ¡nimitzijliáj iga se yej moconfiarowa ipan itomín, poxsan difícil iga motemaka iga Dios marreinaro ipan yéj! ²⁵ Máj wel mapano se camello^a ipan ixapoyo akoxaj, que se yej motapialiá mamotemaka iga Dios marreinaro ipan yéj.

²⁶ Kuḗ' discipolomej kikakikej inín, poxsan madmiradojkej, iwán motajtaniáj:

—¿A'taj wel momanawij?

²⁷ Jesús kitachilij idiscipolomej, iwán kijtoj:

—Tajtaga' awel kichiwaj, e' Dios wel kichíwa; iga Dios ateyi yej ken awel makichíwa.

²⁸ Iwán Pedro kijlij:

—NoTeko, nejamen nikajtejkej inewi yej nikpiayaj, iwán némiya nimitztokaj.

²⁹ Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitzijliáj, siga agaj kikajtewa íkal, o iyikniwan, o itaj, o iye', o isiwa', o ipilowan, o ítal, igasan netokaj iwán iga kipowaj itájtol Dios, ³⁰ nimitzijliáj iga ipan inín tajli yawij kipiatiy cien vej máj, kajlimej, iyikniwan, iyemej, ipilowan iwán italmej, malej iga kijiyaj; iwán ipan se' tajli yej wi-o' nochipa onoskej. ³¹ E' mia' yej inán tayakantokej, yawij kawitij tatepotztaj, iwán yej inán onokej tatepotztaj yawij tayakantotij.

Jesús sej kijtowa kén iga yawi mikiti

³² Jesús iwán idiscipolomej nemi yayaj Jerusalén; Jesús tapanotiaya. Discipolomej poxsan madmiradojkej; iwán sekin kimokatokatiayaj. Iwán Jesús kinotza', iyoka inomej discipolomej, iwán kijlijkej yej yawij kichiwilitij kuḗ' asis Jerusalén.

³³ Kijtoj:

^a 10:25 Xikita glosario “Camello”.

—Ken ankitaj amejwan, nemi tiawij Jerusalén. Ompa nej yej iPiltzin Taga', yawij nekizkitij ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtíaj ipan iley Moisés, yawij kijtotij iga manemiktikan iwán netitaniskej ipan imamej yej ayéj togéntejpa. ³⁴Yawij nepinajtij, nemagaskej, nechijchaskej, iwán nemiktiskej; e' ipan eyi día iga nimikis, nia ni-ojpa-isati sej.

Jacobo iwán Juan kitajtaniáj Jesús iga masenmandarokan

³⁵ Jacobo iwán Juan, yej ipilowan Zebedeo, kitechojkej Jesús, iwán kijlijkej:

—Tamachtiani, niknekij iga achi xinechiwilikan yej nimitztajtaniáj.

³⁶ Yéj kijtoj:

—¿Te ankinekij manikchí?

³⁷ Kijtojkej:

—Xikchí iga nejamen, kuá' tiaya tirreinaroti, manimotalikan ompa kan tej timotalij, se moye'kampa, sewo' moopochkampa.

³⁸ Jesús kijtoj:

—Amejwan ayá' ankimatij te nemi ankitajtani. ¿Ix ankijyowiskej ken nej nikijyowij kuá' ne-iknochiwaskej? ¿Ix wel ampanoskej kan nej nipanoj?

³⁹ Yejamen kijtojkej:

—Kena, wel.

Jesús kijtoj:

—Kena ankijyowiskej inewi sufrimiento ken nej nia nikijyowiti kuá' ne-iknochiwaskej, iwán ampanoskej kan nej nipanoj. ⁴⁰E' iga ximotalikan noye'kampa o noopochkampa, inón nej ayá' nikmati, iga notaj Dios kimati a'yéj kimakas.

⁴¹ Kuá' inomej se' diez discipolomej kimatikej inón, kikuesowilijkej Jacobo iwán Juan. ⁴²E' Jesús tanotza', kijtoj:

—Amejwan ankimatij iga yej mandarowaj ipan inín tajli, poxsan kitajtaksa igentej iwán yej gobernarrowaj, yolkisaj pan yej até iteki, kansan manesi iga mandarowaj. ⁴³E' amejwan ayéj ijkón. Majwa' yej kineki matayakanto ipan amejwan, inón achto makipalewi toknimej. ⁴⁴Iwán agaj yej kineki matayakanto, mamochiwa esclavo iga nochi tokniwan. ⁴⁵Iga nej yej iPiltzin Taga' ayá' niwalaj iga manepalewikan, sino iga manitapalewi iwán iga manimiki iga mia' manikxitoma yej ken ilpitokej iga ayekti kichijtokej.

Jesús kachitialiá Bartimeo yej pacha

⁴⁶ Iwán asikej Jericó. Kuá' Jesús kístiaya ompa iwán idiscipolomej iwán poxsan mia' gente, se pacha ewatoya ipan ojten, kitajtantoya tomin. Itoká' Bartimeo, yej ipíltzimpa Timeo. ⁴⁷ Kuá' kikagui' iga nemi kitechojtíá Jesús de Nazaret, pacha tzajtzi':

—¡Jesús, iPiltzín David, achi xinechokili!

⁴⁸ Sekin kajawakej iga ayo' matzajtzito, e' yéj majya tzajtzi':

—¡Jesús, iPiltzín David, áchikey xinechokili!

⁴⁹ Jesús moketza' iwán kijtoj:

—Xiknotzati.

Iwán kinotzatoj inón pacha, kijlijkej:

—Ximoconfiáro iwán ximoketza, iga nemi mitznótza.

⁵⁰ Iwán inón pacha kitájkal itejkuix, este witóni'pa iga moketza', iwán kitechoto Jesús. ⁵¹ Jesús kitajtan:

—¿Té tikneki manimitzchíwili?

Pacha kijtoj:

—Tamachtiani, ¡nikneki manitachá!

⁵² Jesús kijtoj:

—Iga timoconfiároj, titacha'ya, welja tia.

Iwán íkuá'san inón pacha welja tachá', iwán kitokatiájkiya Jesús.

Jesús asi Jerusalén

11 Kuá' Jesús iwán idiscipolomej asitiáyaja Jerusalén, itenoj altepemej yej itoká' Betfagé iwán Betania, yej onokej iyixtaj tepe' yej itoká' Olivos, Jesús kitítan ome idiscipolomej, ² kijtoj:

—Xakan altepetzín yej nijígasan ono', kuá' amasiskej, ankasiskej se burro ilpito', yej aya agaj kitejkawiliá. Xikxitomakan iwán xikuajligakan. ³ Iwán siga agaj mitztajtaniy te íga ankixitomaj, xikijlikan: “ToTeko kineki, iwán nimanín sej mitzkawilíki.”

⁴ Yajkij, iwán kasikej inón burro ilpito' puertajtenoj ipan ojti, iwán kixitonkej.

⁵ Iwán yej ompa onoyaj kijtojkej:

—¿Té nemi ankichíwaj? ¿Te iga nemi ankixitomaj in burro?

⁶ Iwán yejamen kijtojkej kensan Jesús kijtoj; iwán kijlijkej iga wel makiwigakan. ⁷ Iwán inón burro, kiwiguilijkej Jesús, kipechtijkej burro iga yejamej itzotzolmej, iwán Jesús tejkaj. ⁸ Iwán

mia' kipatawilijtiajkij itzotzolmej ipan ojti, iwán sekin kitejtekkej imajma' soya' iwán kitalijkej ipan ojti.

⁹Iwán inomej wej tayankantiayaj iwán wej witziaj tatzimpan, pe' tzajtzikej:

—¡Mamoweyimatilti Dios! ¡Mamoweyimatilti wej kititani toTeko Dios! ¹⁰¡Mamoweyimatilti wej wí' mandaroki ken mandaroj rey David! ¡Mamoweyimatilti Dios wej ono' ipan cielo!

¹¹Jesús asi' Jerusalén iwán kala' weyitiopan.^a Iwán kuá' nóchiya kita' wej ompa ono', iga némiya tayowati, yajkij Betania iwán doce idisciplolomej.

Jesús kitemowa itakilka higuerajkuawi' iga makikua

¹²Kuá' tanési'ya sej, kiskej Betania; Jesús mayana'. ¹³Iwán wéjkasan kita' se higuerajkuawi'^b wej iswayoj, iwán yajki kitato siga kipiá itakilka, e' kita' iga ayá' takto', akasi' nité, petz iyiswayosan puej aya itiempoj iga maono wej yoksi'. ¹⁴Jesús kinotza' inón higuerajkuawi', kijlij:

—Ayo' agaj mitzkualij motakilka.

Iwán idisciplolomej kikakikej Jesús.

Jesús tatatajkali ipan weyitiopan

¹⁵Asikej Jerusalén. Iwán kuá' Jesús kala' ipan ipatiojyo weyitiopan, kikijkixtij wej ompa tanamakatokej, iwán wej takojtokej. Iwán kitzijtzinkuepa' mesajmej kan mokambiarowa tomín iwán kan motaliáj wej kinamakaj jojtokomej. ¹⁶Iwán Jesús kijtoj iga awel panowa agaj ipan ipatiojyo weyitiopan siga kiwiga tejté. ¹⁷Iwán Jesús kijtoj:

—Kan ikuilijto' itájtól Dios, ijkín kijtowa: “Nókal yawi motokawiti kajli kan oradowaj de inochi paismej”, e' amejamen ankikueptokej kan miyanaj wej tachtekij.

¹⁸Iwán ijefejmej sacerdotejmej iwán wej tamachtiaj ipan la ley, kimatikej te kichij Jesús, iwán kitemowayaj ken iga makimiktikan iga kimajmawiliayaj, puej nochi kiye'itayaj ken iga tamachtia. ¹⁹E' kuá' némiya takomiti, Jesús kisa' Jerusalén.

^a 11:11 Xikita glosario “Weyitiopan”. ^b 11:13 Xikita glosario “Higo”.

Discipolomej kitaj iga wa'ya higuerajkuawi'

²⁰ Iwán yowalti' kuá' panotiyaj, kitakej iga higuerajkuawi' wa'ya este inelwayo. ²¹ Iwán Pedro kejlan, iwán kijlij Jesús:

—Tamachtiani, ta' xikita in higuerajkuawi' yej yalwa tikajajwa', an sí wa'ya.

²² Jesús kijtoj:

—Ximoconfiarokan ipan Dios. ²³ Nimitznojma-ijliáj, iga a'san makijli inepa tepé': “Xicholo ompa kan tonó', iwán xaj lámako”, siga momela'confiarowa iga inewi iyalmaj, iwán siga kicredowa iga inón yej kijtoj yawi mochiwati, ijkón mochiwas. ²⁴ Inón iga nimitzjiliáj iga inewi yej ankitajtaniliskej Dios kuá' nemi an-oradowaj, iwán siga ankicredowaj iga mitzmasukkej, ijkón mochiwas. ²⁵ Iwán kuá' nemi ankitenewiáj Dios, siga agaj tikuesowilijto', xikelkawili yej mitzchiwilij, ijkón no amoTaj yej ono' ajko ipan cielo mitzelkawiliskej yej ankichijkej yej ayekti. ²⁶ Siga amejwan ayá' ankelkawiliáj yej agaj mitzchiwiliáj yej ayekti, amoTaj yej ono' ipan cielo ayá' no mitzelkawiliskej yej ankichiwaj yej ayekti.

Kimatisnekij kén iga Jesús mandarowa

²⁷ Iwán sej mokupekej Jerusalén. Jesús nemiá weyitiopan, kitechotoj ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiaj ipan la ley iwán yej kimandarowaj judiyojmej, ²⁸ kitajtankej Jesús:

—¿Té moteki in tej iga tikchiwa inín? ¿A' mitztekimá' iga wel xikchiwa inín?

²⁹ Jesús kijtoj:

—Nia no nimitztajtanitij, iwán xine-ijlikan iwán nimitzjiliskej a'yéj netekimá' iga nikchiwa inín. ³⁰ ¿A'yéj kititan Juan iga matabautizaro? ¿Ix Dios kititan, o tajtaga'? Xine-ijlikan.

³¹ Iwán yejámensan motatapowiyaj, mojliayaj:

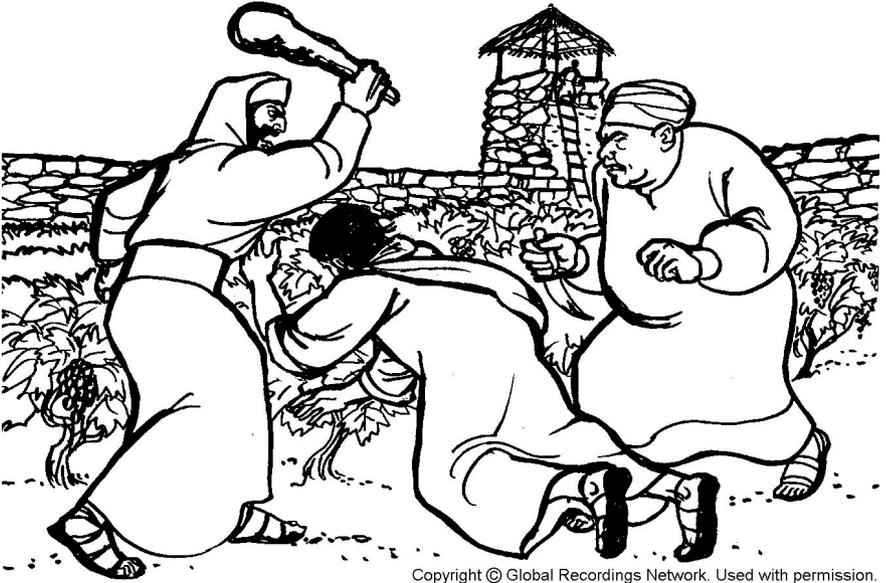
—Siga tikijoskej iga Dios kititan Juan, Jesús yawi kijtoti: “¿Te ígataj ayá' ankitajtolkakikej?” ³² Iwán awel tikijoskej iga kititan taga'.

Ijkón kijtojkej ga kimajmawiliáj la gente, iga nochi kimatiá iga Juan Dios kitajtolmakaya. ³³ Iwán kijlijkej Jesús:

—Anikmatij.

Iwán Jesús kijtoj:

—Nej no ayá' nimitzjiliáj a'yéj netekimaka iga manikchiwa ijkín.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

12:1-12

Jesús kipowa iga monsojmej yej maľojmej

12 Iwán Jesús pewa' tatatapowij kan mamixkuitulo, kijtoj: —Se taga' kitoga' uvajjoj. Kikolaltij, iwán kichij se pozo kan mopatzka uva. Kichij se torre iga wel matachalo noyan kan ono' uvajjoj.

¹Iwán kitakewaltij^a sekin tekipanowanimej iwán yajki wejka.^b ²Kua' némiya yoksi uva, iteko kititan se monsoj, kijlij: “Xaj xiktajtaniłiti yej nemi tekipanowaj iga manemakákanya uva ke' nej netocarowa.” ³E' yejamen kikitzkijkej iwán kimagakej iwán akimakakej nité. ⁴Iteko uvajjoj kititan se' monsoj; e' inon no kitewijkej, kikuajkuatzayankej iwán kuajkuantas kijlijkej. ⁵Kititan sewo', inon sí este kimiktijkej. Máj máj kititan sekin, inomej no kimagakej iwán sekin kimiktijkej.

⁶E' kipiaya se ipiltzin yej poxsan kinekiá iwán kititan inon, kijtoj: “Inin sí nopiltzin kiye'itaskej.” ⁷E' tekipanowanimej, yejamensan kijtojkej: “Ininyawa' in yej yawi mochiwati iteko inin

^a 12:1 Ikuayo uva pox wejka, wel taki 20 años o máj, ijkón iga wel kitakewaltij uvajjoj. Xikita glosario “Uva”. ^b 12:1 Is 5:1-2

tajli, yej ítajpa kikajteawas, matikmiktíkanya nokta iga makawi ítal iga tejamej.”⁸ Iwán kikitzkijkej, kimiktijkej iwán kikixtijkej ipan uvajyoj.

⁹ Iwán Jesús tatajtan:

—¿Té an kichiwás iteko mijli? Wi' iwán kimiktij inomej tekipanowanimej, iwán inón uvajyoj kimakas se' tekipanowanimej.

¹⁰ '¿Ix ayí' ankitaj kan ijkín ijkuilijto?' Kijtowa:

Yej nemi kalchíwaj kitajkalkej se te'ti yej kijtojkej iga ayekti, e' inonya yej mochiwako máj ye'te'ti.

¹¹ Ijkón kichij toTeko, iwán poxsan timadmiradowaj iga tikitaj.

¹² Iwán kinekiáj makipresojuwikan Jesús iga kimatikej iga yejamej nemi kikakistiliáj. E' kimajmawilijkej yej ompa chapantoyaj, kikajtejkej iwán yájkija.

Fariseojmej kitajtani Jesús siga yekti mamó-ixtáwa impuesto

¹³ E' despuéj kititanilijkej sej sékino' más fariseojmej iwán sekin yej kitokaj rey Herodes,^a kansan Jesús makijto tejté iga wel makitelwikan. ¹⁴ Kuá' inomej asitoj, kijtojkej:

—Tamachtiani, nikmatij iga tej ómpaya ken tikijtowa, iwán tej ayá' tikchíwiliá caso ken mitzijliáj, tej nochi ijkonsan tikjuzgarowa; melá' iga titamachtia yej Diospa iyojwi. ¿Ix yekti manixtawakan impuesto iga rey César^b o ayá'? ¿Ix nikmakaskej o anikmakaskej?

¹⁵ E' Jesús kimati' iga kimawetziltijnekiáj, kijtoj:

—¿Te iga annetantiarowaj? Xinewajliguilikan se tomin, iga manikita.

¹⁶ Kiwajliguilijkej, iwán kuá' kita', Jesús tatajtan:

—¿Inín a'yéj ixaya' iwán a'yéj itoka' yej nigaj ijkuilijto'?

Yejamej kijtojkej:

—Rey César.

¹⁷ Iwán Jesús kijtoj:

—Xikmakakan rey César yej yéjpa itatki, iwán xikmakakan Dios yej yéjpa itatki.

Iwán fariseojmej san tajtachixtikajkej iga yej kijtoj.

^a 12:13 Inimej judiyojmej achi ken monamakakej iga kipalewiayaj rey Herodes yej de los romanos yej tilitikmej yej kitaksayaj judiyojmej.

^b 12:14 Xikita glosario “César”.

Saduceojmej kijtowaj iga yej míkto'ya ayo' wel ojpa-isa

¹⁸ Iwán sekin saduceojmej^a yajkij kitatoj Jesús. Yejamej kijtowaj iga yej mikij ayo' ojpa-isaj, iwán ijkín kitajtankej:

¹⁹—Tamachtiani, Moisés ne-ijkuilowilijtikajkej inín ley; siga se taga' miki, iwán kikawa isiwa', e' ayá' kikajtewa nisé ipiltzín, iyiknín inón yej migui', kikuis inón viuda iga ken kuá' makipiá ipilowan yej migui'. ²⁰ Onoyaj siete tajtaga' yej sesan itajmej iwán sesan iyemej. Yej tekoko achto monamiktij, e' migui' kuá' aya pilwaj. ²¹ Iwán imámil inón yej migui' monamiktij iwán yej katka isiwa' yej mi', iwán no migui', iwán ayá' no kikajtej ipilowan. Iwán ijkonsan no mochiw iwán se' imámil. ²² Ijkón inomej siete, nochi monamiktijkaj iwán inonsan siwa', iwán ayagaj kikajtej ipiltzín. Iwán máj máj migui' no siwa'. ²³ In kuá' ojpa-isaskej yej miktokej, ¿katiapa an de inón siete mochiwas iwéj in inón siwa'?, iga namiktitoya iwán inochimej.

²⁴ Jesús kijtoj:

—Amejwan ayompa antajlamikij iga ayá' ankixmatij itájtol Dios, niga yej wel kichiwa. ²⁵ Kuá' yej miktokej ojpa-isaskej, ay'ya monamiktiskej, niga ipilowan ayo' kinamiktiskej, iga mochiwaskej ken tikita iyangelejmej Dios yej onokej ipan cielo yej no ayá' monamiktiáj. ²⁶ E' iga ojpa-isaskej yej miktokej, ¿ix ayí' nokta ankileerowaj kan kén iga Dios tajtoj ipan se witztakó' yej wewelontoya? E' Dios kijlij Moisés: “Nej niDios, yej iDiospa no Abraham, Isaac iwán Jacob.”^b ²⁷ Dios ayéj iDios yej miktokej, sino que iDios yej isatokej; amejwan ayompa antajlamikij.

Jesús kijtowa katiapa mandamiento yej amo nokta mamoełkawa

²⁸ Ompa asito no se yej tamachtia ipan iley Moisés; yéj takaktoya kuá' Jesús tatapojtoya iwán kimatiá iga ompay ken kijlij yej íwan tatapojtoya. Kitajtan:

—De inewi mandamiento yej ono', ¿katiapa an yej achto?

²⁹ Jesús kijtoj:

—Yej máj achto mandamiento ijkín kijtowa: “Ta' xikaki, gente de Israel, toTeko Dios, yéjsan iselti toTeko. ³⁰ Xikneki moTeko

^a 12:18 Xikita glosario “Saduceo”.

^b 12:26 Kuá' ijkín kijtoj Dios, ikay mikikej inimej tajtaga'. Ex 3:6

Dios iga inewi moalmaj, iwán iga inochi moespíritoj iwán iga inewi motájpál iwán yéj nochipa xikejlanto.”^a Ininwa' in yej máj achto mandamiento. ³¹ Iwán ono' sewo' áchisan ijkompa, kijtowa: “Xikneki moknín kensan tej timoneki.” Ateyi se' mandamiento yej máj valerowa ken inimej.

³² Iwán inón yej tamachtíá ipan la ley kijlij:

—Ompay ken tikijtoj Tamachtiani iga ono' sesan Dios, iwán ateyi se' ken yéj. ³³ Iwán iga matiknekikan toDios iga inewi toalmaj, iga inewi toespíritoj iwán iga inewi totájpál, iwán yéj nochipa matikejlantokan iwán matiknekikan toknín kensan tejamej timonekij. Iga ijkon mochiwa máj valerowa que nochi ofrenda yej motatía iga momaka Dios.

³⁴ Kuá' Jesús kita' iga ómpaya ken kijtoj, kijlij:

—Alinsan poliwi iga Dios marreinaro ipan tej.

Iwán ayo' agaj máj mixewij iga kitajtajtan.

In Cristo, ¿a'yéj ipiltzin?

³⁵ Jesús tamachtijtoya tiopan; kijtojtoya:

—¿Te iga yej tamachtíá ipan la ley kijtowaj iga Cristo ipiltzin David? ³⁶ Porque David kijtoj kuá' kitajtolmá' iyEspíritoj Dios, kijtoj ijkin:

ToTeko kijlij noTeko:

“Ximotali iladoj noye'má' kan nimandarowa,
este que maniktali mokxitampa yej mitzijiyaj.”

³⁷ ¿Kén wel Cristo yej itatitan Dios ma-ipiltzin David, esi David no kijliá iga iTeko?

Iwán yej polijtoyaj kiye'kaktoyaj.

Jesús tanonotza iga ayompa nemij yej tamachtíá ipan la ley

³⁸ Jesús ijkin tamachtiaya:

—Amo mamitzkajkawakan yej tamachtíá ipan iley Moisés, puej kiye'matij iga makinentikan sotantzótzol, iwán kinekij makisaludarokan tajkoaltepe'. ³⁹ Yejamen motalijnekij tiopan-ijti' ipan ye'asientoj kan motaliá yej máj tayakantokej, iwán ijkonsan no kinekij makichiwakan kan takualo, ⁴⁰ iwán kikuiliá ikalmej yej

^a 12:30 Dt. 6:5

wewejmikikej, iwán mopajpantiáj iga wejkawaj iga oradowaj. Yejamen máj yawij kicastigarotij.

Kitaliá iyofrendaj se yej wewejmí' yej amotapialiá

⁴¹ Se yej Jesús ewatoya tiopan, kitztoya kén iga kakiayaj iyofrendajmej ipan cajon, iwán mia' yej motapialiáj kakiayaj komati tomín. ⁴² Iwán walaj se yej ayá' motapialiá iwán ipan cajon kakij ome tomín de cobre yej ayá' pox valerowa. ⁴³ Iwán Jesús kinotza' idiscipolojmej, kijlijkej:

—Nimitznojma-ijliáj iga inín siwa' yej wewejmí', yej ayá' motapialiá, kakij máj que nochi yej nemi kakiáj tomín ipan cajomej; ⁴⁴ puej nochi kitalijkej yej kisobrarowaj; e' yéj, malej ayá' motapialiá, kimá' inewi yej kipiaya iga takuaya.

Jesús kijtowa iga yawi moxixitinati weyitiopan

13 Kua' Jesús kisa' weyitiopan, se idiscipoloj kijlij:
—¿Tamachtiani, ta' xikita kejké'pa te'ti, iwán kejké'pa kalwewetkej!

² E' Jesús kijtoj:

—¿Ankitaj inimej kalwewetkej? Nigaj ayá' yawi kawiti nisé te'ti yej manekpanijto. Nochi yawij moxixitinatij.

Jesús kijtowa yej yawi mochiwati kua' aya poliwilo

³ Jesús iwán idiscipolojmej yajkij ipan tepe' yej itoka' Olivos, yej ono' iyixtaj weyitiopan. Iwán kua' Jesús ewato' ompiga, Pedro, Jacobo, Juan iwán Andrés, ijkín kichtakatajtankej:

⁴ —Niknekij xine-ijlikan kéman mochiwas in inón. ¿Té mo-itas kua' ayo' wejka iga nochi inín mochiwas?

⁵ Jesús kijtoj:

—Amo agaj mitzkajkawawaskej, ⁶ iga mia' yawij wikitij iwán mopajpantiskej iga nej, siempa ayéj. Ijkín kijtoskej: “Nejya el Cristo”; iwán mia' yawij kikajkawawatij.

⁷ E' kua' amejwan ankikakiskej momijmiktilo nijnijiga, amo ximajmawikan, ijkón nokta yawi mochiwati; e' aya yej iga poliwioloj. ⁸ Iga se país momijmiktij iwán sewo', iwán se nación momijmiktij iwán se'; onos talolín nijnijiga, iwán poxsan apistajtiás iwán nijnijiga mokuejkuesoloj; Nochi inín aya yéj iga poliwioloj, péwao' iga moknochiwalo.

⁹ 'E' ximocuidarokan améjwansan iga mitzwigaskej kan onokej wej mandarowaj iwán tiopan mitzmagaskej, iwán iga annetokaj mitzwigaskej iyixtaj wej mandarowaj iwán reyejmej; ijkón iga wel antajtoskej de nej iyixtajmej. ¹⁰ E' kuá' aya poliwiło, mopowas noyan ipan tajli kén iga Dios tamanawia. ¹¹ E' kuá' mitzwigaskej iyixtaj wej mandarowaj, amo xitayokoyakan iga te ankijoskej, niga xikeejlantokan. Ankijoskej wej íkuá' Dios mitzijliskej iga xikijtokan; iga ayéj amejwan wej antajtoskej, sino que iyEspíritoj Dios. ¹² Se toknín yawi kitelwiti iyiknín iga makimiktikan, iwán tetaj kitelwij ipiltzín iga makimiktikan, iwán tepilowan kitelwiskej itajmej iga makimiktikan. ¹³ Nochi yawij mitzijiyatij iga nej annetokaj; e' wej moconfiarojto' nochipa ipan nej, inón momanawij.

¹⁴ 'El profeta Daniel kijkuiloj^a iga mochiwas wej pox ayekti weyitiopan-ijti'; kuá' amejwan ankitaskej iga ono' wej akajasi iga maono weyitiopan-ijti', —wej kileerowa makentendero—, wej onoskej ipan estado de Judea, mayákanya ipan tepeyoj. ¹⁵ Wej onos iyixko kajli ipan ipetayo, ayo' matemo, niga makalaki iga makikijkixti wej kipiá kalijti'; ¹⁶ iwán wej nemi imilpan, ayo' mayawi ichan iga makikuiti itzótzol. ¹⁷ ¡Lástima siwatkej inón día iga wej tatalaxwijtokej iwán wej tachichitjtokej! ¹⁸ Xiktajtaniłikan Dios iga kuá' ancholoskej amo kuá' sektaj;^b ¹⁹ porque inomej días poxsan moknochiwaloj, este ayí! ijkón mo-ita' desde iga kichij Dios inín tajli, iwán ayí! ijkón mochiwas. ²⁰ Siga toTeko ayá! kixeloj inomej días, ayagaj momanawij; e' kixeloj iga kichokiliá inomej wej yéjpa kitapejpen.

²¹ 'Iwán siga agaj mitzijliskej: “Ta' xikitakan nigaj ono' Cristo”, o “Ta' xikitakan nepa ono’”, amejwan amo xiktajtolkakikan. ²² Iga yawij wíkitij iwán mopantiskej iga nej, siempa ayéj, kijtoskej “Nejya niCristo”, iwán kijtoskej iga yejamen profetajmej iga Dios kitajtolmakaj, siempa takajkawawaj. Yawij kichiwatij milagrojmej wej ayí'pa mo-ita iga matakajkawawakan, este wel anka kikajkawawaskej wej Dios kitapejpen. ²³ E' xikyekakikan, iga áchtoya nochi nimitzmatiltijkej.

^a 13:14 Dn 9:27; 11:31; 12:11   ^b 13:18 Mt 24:20

Kén iga yawi sej wíkiti Jesús yej iPiltzín Taga'

²⁴ Jesús kijtoj:

—Kua' pánojya inomej días iga moknochiwaloj, yawi takomitati iga ay' tawij tonati', niga ay'ya tametztonas; ²⁵ sitalimej yej onokej ipan cielo wejwetziskej, nochi yej ono' ipan cielo mojolinaskej.

²⁶ Íkua'ya ne-itaskej nej yej iPiltzín Taga' yej niwi' ipan mixti, nitawijtiwi' iga noweyipoder. ²⁷ Iwán niktekimakas noangelejmej iga recio matapitzakan iga trompeta iga makinejnechkokan yej niktapejpen yej nijnijiga onokej noyan ipan tajli.

²⁸ 'Ximixkuitikān ipan higuerajkuawi': Kua' ankitaj némiya kisa iseliska iwán némiya iswayowi, ankimatij iga wi'ya tonalis.

²⁹ Ijkonan nō kua' ankitaskej iga némiya mochiwa nochi yej nimitzijlijkej, xikmatikan iga ay'ya ke' poliwi iga nej níwi'ya sej.

³⁰ Nimitzijliáj iga nochi inán mochiwas kua' aya mikij yej inán onokej.

³¹ Cielo iwán tajli poliwisej, e' yej nikijtoj, nochi yawi mochiwati.

³² 'E' ayagaj nokta kimati tē día o tē hora, ayagaj kimati, niga angelejmej yej onokej ipan cielo, niga nej yej iPiltzín Dios, iséltisan noTaj Dios kimati.

³³ 'Inón iga amejwan xisatokan, xitachixtokan iwán xiktenewijtokan Dios iga ayá' ankimatij kéman mochiwas. ³⁴ Nej ken se taga' yej yajki wejka, kua' aya kisa ichan, kitekimá' itekipanowanimej, sejsé kimá' itekipánol iwán kititan iga se matachixto ipan kalten. ³⁵ Amejwan xisatokan iga ayá' ankimatij kéman wi' iteko kajli, tayowakan, o tajkoyówal, o kua' tzajtzi kayo, o yowalti'; ³⁶ amo santá' niwejkisaki iwán nimitzasikij ankojkochokej. ³⁷ Yej nimitzijliáj amejwan, nochi nikijliáj: xisatokan.

Sacerdotejmej ijefejmej kitemowaj kén iga makikitzkikan Jesús

14 Poliwasan dos días iga mo-ilwichiwiliá la Pascua,^a iwán iga mokua pan yej ayá' kipiá levadura.^b Ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés kitemowiliayaj kén iga makikitzkikan Jesús malej iga matakajkayawákampa iwán makimiktikan. ² Kijtowayaj:

—Ayá' tikchiwaskej kua' nento' ilwi', iga amo makuesiwilo.

^a 14:1 Xikita glosario “Pascua”. ^b 14:1 Xikita glosario “Levadura”.

Se siwa' kitoyawa yej ajwiya' ipan itzontekon Jesús

³ Mieĵ Jesús onoya ipan al̄tepetz̄in yej itoka' Betania, onoya ichan Simón yej kipiaka lepra. Mieĵ k̄xn̄antoya mesa, asi' se siwa' yej kinentiaya se boteyajtz̄in yej chijto' iga te'ti yej itoka' alabastro. Ípan kiwiga' aceite yej ajwiya' yej kijliáj nardo yej pox patiyoj; iwán inón siwa' kikechposte' boteyajtz̄in, iwán kitoyawilij ipan itzontekon Jesús. ⁴ E' sekin yej ompa kitajtach̄ilijtoyaj, kuesiwikej iwán kijtojkej:

—¿Te iga kiyokatoyajkej in̄in aceite yej pox ajwiya'? ⁵ Masejtaj monamá' iga ke' se kitaniá trescientos días iga mamomajmaka yej ayá' motapialiáj.

Iwán kajajwakej inón siwa'.

⁶ E' Jesús kijtoj:

—Xikawakan. ¿Te iga ankikuejkuesowaj? Yéĵ nech̄iwilij yej yeĵti. ⁷ Yeĵ ayá' motapialiáj, nochipa onoskej amowan, iwán kua' ankinekiskej wel ankipalewíaj; e' nej ayá' nochipa nij annepiaskej. ⁸ In̄in siwa' kichij yej wel kich̄i, machtówija iga netalilij yej ajwiya' ipan notzontekon, iga ijkón nech̄iwiliskej kua' yawij netokatij. ⁹ Nimitzijliáj iga kansan ipan inewi in̄in tajli mopowas kén iga Dios tamánawíá, yawi nō mopowati yej kichij in̄in siwa', iwán ijkón moejlamikis yej kichij.

Judas kinamaka Jesús

¹⁰ Judas Iscariote, se de inomej doce idiscípulojpa Jesús, yajki kitato ijefeĵmej sacerdotejmej iga kijlito iga yéĵ yawi kipalewíti iga makik̄itzk̄ikan Jesús. ¹¹ Kua' yejamen kikakikej inón, poxsan pakikej iwán kijlikej Judas iga yawij kimakatij tomin. Iwán íkua'ya Judas pewa' iga kitemoj kéman wel makik̄itzk̄ikan Jesús.

La Santa Cena

¹² Ipan día kua' pewa' iyilwiyo la Pascua, kua' mokua pan yej ayá' kipiá levadura, momiktiá se borregoĵtz̄in iga mokua, discipulojmej kitajtankej Jesús:

—¿Kan tikneki manimitzch̄iwil̄itij tákual iga tikilwich̄iwiliskej la Pascua?

¹³ Iwán Jesús kit̄itan omen idiscipulojmej, kijlij:

—Xakan Jerusalén, iwán ompa ankitechoskej se taga' kiwiga a'ti ipan akomi'. Inón xitokakan, ¹⁴ iwán kan yéĵ kalakis, xikijlikan

iteko inón kajli: “Kijtowa in Tamachtiani: ¿Ipan katiapa cuarto nicenaroj ipan iyilwi la Pascua iwán nodiscipolojmej?”¹⁵ Iteko kajli yawi mitznextilitij se weyi cuarto pan segundo piso kan óno'ya nochi yej ankinekiskej, ompa xikchiwakan yej tikuaskej.

¹⁶ Discipolojmej yajkij iwán asikej altepe', iwán kasikej nochi kensan kijtoj Jesús; iwán ompay kichijkej tákual iga kilwichiwiliáj la Pascua.

¹⁷ Kuá' tayowáti'ya, Jesús iwán doce idiscipolojmej, yajkij ompa.
¹⁸ Kuá' kixnantókeja mesa iga takuaj, Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga se de améjwampa yej nemi nigaj íwan nisentakua, yawi nenextiti iga manekitzkikan.

¹⁹ Iwán yejamej moknomatikej, mosepantajtaniáj:

—¿Ix nejya an?

Se' nō kijtoj:

—¿Ix nejya an?

²⁰ Jesús kijtoj:

—Se de amejwan yej andocejmej, yej íwan nemi nisentakua ipansan inín plato, inonwa' in yej yawi ne-ichtakanextiti iga manemiktikan. ²¹ Nimitzijliáj iga nej yej iPiltzın Taga' yawij nemiktitij ken ijkuilijto'; e' jlástimaj inón taga' yej yawi ne-ichtakanextiti iga manemiktikan! Máj yekti katka iga inón taga' amo maki-onoltikan.

²² Mie' nemi takuaj, Jesús kikui' se pan, kimá' gracias Dios iwán kitatajkoloj iga kimajmá' idiscipolojmej. Kijtoj:

—Xikuikan inín pan iwán xikuakan, ininwa' nocuerpoj.

²³ Iwán Jesús kikui' vaso yej kipiá vino, kimá' gracias Dios, iwán kimajmá' idiscipolojmej, iwán inochin konijkej. ²⁴ Jesús kijtoj:

—Inín kijtojneki noesyoy iga nikchiwa se'ya pacto, iwán toyawis iga mia' maye'ono iyixtaj Dios. ²⁵ Nimitzijliáj iga ayo' máj nikonij uva iyayo, nikonij sej nuevo vino este kuá' nonos kan reinarowa Dios.

Jesús kijtowa iga Pedro yawi kijtoti iga akixmati

²⁶ Kuá' tami' kitakuikilijkej Dios, yajkij ipan se tepe' yej itoka' Olivos. ²⁷ Iwán Jesús kijtoj:

—Amejwan amonochin ankikajtewaskej iga anmoconfiarowaj ipan nej inín yówal iga ijkín ijkuilijto': “Nikmiktij iteko borregoymej,

iwán borregojmej papayiniskej.” ²⁸ E' kuá' ni-ojpa-isas sej, kuá' anyaskej Galilea, nej achto niati.

²⁹ Pedro kijtoj:

—Malej iga inochin mamitzsenkokajtewakan, e' nej ayá'.

³⁰ E' Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliá iga inin yówal, kuá' aya tzajtzi kayo ome vej, tej eyi vejya tikijtoj iga ayá' tine-ixmati.

³¹ E' Pedro sej kijlij Jesús:

—Malej iga matisenmikikan, nej ayá' nikitoj iga ayá' nimitzixmati.

Iwán inochin ijkón kijtojkej.

Jesús oradowa ipan se kuayojtzin yej itoka' Getsemaní

³² Iwán asikej kan kijliá Getsemaní, iwán kijlij idiscipolojmej:

—Nijo' ximotalikan, nej maniao' manitajtoti wan Dios.

³³ Kiwigákejsan petz Pedro, Jacobo iwán Juan kan oradoto. Iwán Jesús pewa' iga poxsan moknomati' iwán moyolmiktij. ³⁴ Iwán kijtoj:

—Poxsan nimoknomati este ken nimikisnékiya. Nijo' xikawikan wan xisatokan.

³⁵ Iwán Jesús yajki achi máj wejka, iwán motankuaketza' talpan iga kitajtanilij Dios siga wel amo makiknochiwakan ken yawij kichiwilitij íkuá'. ³⁶ Ijkin kitenewij Dios:

—NoTaj, noPapaj tej nochi wel tikchiwa; xinemanawi kuá' yawij ne-iknochiwatij, e' amo mamochiwa ken nej nikneki, mamochiwa ken tej tikneki.

³⁷ Iwán Jesús yajki sej kan ono' idiscipolojmej, kasitoj kojkochokej; iwán Jesús kijlij Pedro:

—Simón, ¿ixtaj tikochto'? ¿Ix awel achi xisato malej se hora?

³⁸ Xisatókanya, iwán xi-oradokan iga amo mamitztanilikan Tzitzimi'. Nikmati iga amoalmaj kineki xikchiwakan ken nej nikneki, e' amogánajsan awel ankichiawaj.

³⁹ Yajki sej oradoto iwán kijtoj inómejsan tájtól ken achto.

⁴⁰ Kuá' sej yajki kan onokej idiscipolojmej, sej kasitoj kojkochokej iga poxsan kochisnekiáj, inón iga aweljo' te kijtojkej. ⁴¹ Kuá' eyi vejya iga oradotoyay, kijtoj:

—¿Ix ankojkochokejo'? ¿Nemi anmosewiáj? Wítzeja yej kipoxchiwaj yej ayekti iga yawij nekitzkitij nej yej iPiltzin Taga'.

⁴² Ximoketzakan, matiákanya; wi'ya yej nenextiá.

Kiwigaj preso Jesús

⁴³ Jesús t̄atapojtóyao' kūa' asiko Judas, s̄e de in̄on doce yej idiscípulojpa katka. Judas walaj iwán mia' gente yej kiwajligakej espada iwán kuawi'. Inomej kit̄itankej ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtíaj ipan la ley iwán yej kimandarowaj judiyojmej.

⁴⁴ Ijkin̄ kijtoj Judas kūa' aya kinextiá katiá in Jesús:

—Yej ankitaskej nikpipitzoj, inonya nokta xikit̄zkikan̄ iwán xikyē' ilpitiakan̄.

⁴⁵ Kūa' asi' itenoj Jesús, kijlij:

—Tamachtiani, Tamachtiani.

Iwán kipipitzoj. ⁴⁶ Iwán kikit̄zkijkej Jesús, iwán kiwigakej.

⁴⁷ E' s̄e de inomej yej onoya iwán Jesús, kix̄it̄ij iyepadaj,^a iwán kinagasté' itekipanowan̄i ijefej sacerdotejmej. ⁴⁸ Iwán Jesús kijtoj:

—¿Ix anwalkej annekuikoj ken kūa' s̄e yej tachte'? ¿Ix in̄on iga ankiwajligakej espada iwán kuawi'? ⁴⁹ Nej nochipa nonoya amowan̄ iga nitamachtijtoya weyitiopan, iwán ayí' annekit̄zkijkej. E' in̄in nemi moch̄iwa kensan ijkulijto' ipan itájt̄ol Dios.

⁵⁰ Iwán nochi discipulojmej kikajtejkej iselti Jesús, iwán chojcholojkej.

Chokotzin yej choloj

⁵¹ E' s̄e chokotzin̄ kitokatiaya Jesús, tejkux̄tiaya iga s̄e tzót̄zol, iwán kikit̄zkijkej; ⁵² e' yéj ompa kikajtej itzót̄zol iwán choloj ipetzkan̄.

Jesús iyixtaj yej kimandarowaj judiyojmej

⁵³ Iwán kiwigakej Jesús iyixtaj ijefej sacerdotejmej, iwán ompa monechkojkej sacerdotejmej yej tayakantokej, yej kimandarowaj judiyojmej iwán yej tamachtíaj ipan la ley. ⁵⁴ E' Pedro kiwejkatokatiajki Jesús, este ipan ipatioj ijefej sacerdotejmej, iwán Pedro motal̄ij wan̄ policiyajmej;^b moskojtoyaj titenoj.

⁵⁵ Ijefejmej sacerdotejmej iwán nochi yej kimandarowaj judiyojmej, kit̄emowayaj tejté yej manesi iga Jesús kichij yej ayekti iga wel makimiktikan̄; e' ayá' kasiliayaj. ⁵⁶ Iwán mia' yej

^a 14:47 Xikita glosario “Espada”.

^b 14:54 Xikita glosario “Policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan”.

kipantiayaj Jesús, e' ayá' sesan itajtölmeĵ. ⁵⁷ Iwán sekin tajtojkej iga kipantijkej Jesús, kijtojkej:

⁵⁸ —Neĵamen nikakikeĵ iga Jesús kijtoj iĵkín: “Neĵ nia nikxixitínati inín weyitiopan yeĵ tamachíwal, iwán ipan eyi días nia seĵ nikchiwati se' yeĵ ayéĵ tamachíwalpa.”

⁵⁹ E' maleĵ iĵkón kipantiayaj, ayá' sansé kijtowayaj.

⁶⁰ Iwán iĵefeĵ sacerdotejmeĵ moketza' iyixtaj sekin, iwán kitajtan Jesús:

—¿Aya'taj titajtowa achi? ¿Ix ayá' tikaki iga nemi mitztelwiáĵ?

⁶¹ E' Jesús atajtoj. Iĵefeĵ sacerdotejmeĵ seĵ kitajtan:

—¿Ix teĵya in tiCristoj yeĵ iPiltzín Dios yeĵ kiweyimatiłtiáj?

⁶² Jesús kijtoj:

—Neĵya nokta. Anyawij anne-itatij neĵ yeĵ iPiltzín Taga' newatos iládoĵ iye'ma' Dios yeĵ nochi wel kichiwa, iwán anne-itaskej nemi niwi' ipan mixti cieloĵkóbapa.

⁶³ Iwán iĵefeĵ sacerdotejmeĵ, kitzatzayan itzótzol iga kueĵkuesiwi' iwán kijtoj:

—Ayo' tiknekij agaj máĵ mate-ijli de yéĵ. ⁶⁴ Ameĵwan ankikakikeĵ iga kimalijlij Dios; ¿kén ankijtowaj ameĵwan?

Iwán inochin kijtojkej iga mamomíktiya.

⁶⁵ Sekin pewakeĵ iga kichijchakeĵ, iwán kixtzakkej iwán kimagakeĵ, kijliayaj:

—¿Siga tiprofetaj, ta' xikijto a'yéĵ mitzmaga'!

Iwán policiyajmeĵ kixaygatatzinkeĵ Jesús.

Pedro kijtowa iga akixmati Jesús

⁶⁶ Pedro onoya tani ipan patio, iwán íkua' ompa asi' se isirvientaj iĵefeĵ sacerdotejmeĵ; ⁶⁷ iwán kua' kita' iga Pedro nemi moskowa titenoĵ, kitachilijtiká', iwán kijlij:

—Teĵ no tinemiá iwán Jesús de Nazaret.

⁶⁸ E' Pedro kijtoj iga ayá', kijtoj:

—Anikixmati, niga nikmati de teĵ nemi titajtowa.

Iwán Pedro kisa' juerájbapa kan kalakilo, iwán íkua' tzajtzi' se kayo. ⁶⁹ Iwán inón sirvienta seĵ kitachilijtikisa' Pedro, iwán kijlij yeĵ ompa oĵonokej:

—Inín taga' de yeĵámempa.

⁷⁰ E' Pedro seĵ kijtoj iga akixmati Jesús. Ayá' weĵkati', yeĵ ompa onoyaj seĵ kijlijkej Pedro:

—Mataj tejwa' tinemiá nō iwán yejamej; tej de Galilea iga nikakij titajtowa kensan yejamen.

⁷¹ Iwán Pedro kijtoj iga kitzto' Dios iwán makiknochiwa siga takajkayawa, iwán kijtoj:

—Ayá' nikixmati inón taga' yej nemi anne-ijliáj.

⁷² Iwán íkuá' tzajtzi' sej in kayo. Iwán Pedro kejlan yej kijtoj Jesús: “Kuá' kayo aya tzajtzi ome vej, tej tia tikijtoti eyi vej iga ayá' tine-ixmati.” Iwán kuá' Pedro inón kejlan, pe' iga choga'.

Kiwigaj Jesús iyixtaj Pilato

15 Kuá' tanesi', ijefejmej sacerdotejmej monechkojkej iwán wewetkej yej kimandarowaj judiyojmej, iwán yej tamachtiáj ipan la ley iwán nochi yej kimandarowaj judiyojmej. Iwán Jesús kilpitiajkij iga kikawatōj iyixtaj Pilato. ² Pilato kitajtan:

—¿Ix teja in iRrey judiyojmej?

Jesús kijtoj:

—Ijkonya ken tej tikijtowa.

³ Iwán ijefejmej sacerdotejmej kitejtēlwiayaj Jesús. ⁴ Iwán Pilato sej kitajtan Jesús:

—¿In tej atikijtowa nité? Ta' xikaki nochi yej mitzijliáj iga mitztelwiáj.

⁵ E' Jesús nité akijtoj; inón iga Pilato poxsan madmiradoj.

Mojtowa iga mamiki Jesús

⁶ Ipan iyilwi la Pascua, Pilato nochipa kimajkawaya se preso yej la gente kitapejpenaya. ⁷ Onoya se preso yej itōka' Barrabás; sen-onoyaj iwán sekin yej nō tamiktijkej kuá' yajkij icontraj igobiernoj. ⁸ Iwán mia' walkej, iwán pe' kijlijkej Pilato iga makimajkawa se ken kitekichīwa. ⁹ Pilato kijtoj:

—¿Ix ankinekij manikmajkawa iRrey judiyojmej?

¹⁰ Inín kijtoj iga kimatiá iga ijefejmej sacerdotejmej kixitayaj Jesús, inón iga kiwigakej iyixtaj. ¹¹ E' ijefejmej sacerdotejmej kitejtekimakakej la gente iga makitajtanikan iga makimajkawakan Barrabás. ¹² Iwán Pilato sej tatajtan:

—¿Té ankinekij manikchiwili yej ankijliáj iRrey judiyojmej?

¹³ Yejamen tzajtzikejpa iga kijtojkej:

—¡Xikmikti ipan cruz!

¹⁴ E' Pilato kijtoj:

—¿Tétaj kichij yej ayekti?

E' yejamen majya tzajtzikey:

—¡Xikmikti ipan cruz!

¹⁵ E' Pilato kinekiá makiye'itakan, inón iga kimajkaj Barrabás iwán kitekimá' soldadojmej iga makimagakan Jesús iwán iga makimiktij ipan cruz.

¹⁶ Iwán soldadojmej kiwigakej Jesús ipan ipatjoj palacio, iwán kinejnechkojkej nochi soldadojmej. ¹⁷ Iwán kakiltijkej se sotantzótzol yej axokoti', iwán se corona^a de witzti yej kijkitikej iga kiyawalchijkej. ¹⁸ Iwán pewakej iga kitzajtzilijkej:

—¡Xiye'ono iRrey judiyojmej!

¹⁹ Iwán kikuajkuawitekkej iga kuawi', kichijchakej, iwán motankuaketzakej iná', iga ken kiweyimatiłtiayaj. ²⁰ Kua' kajawilmatiğeja, kikixtilijkej inón tzótzol yej axokoti', iwán sej kakiltijkej sej yej itzótzolpa nokta, iwán kikixtijkej iga kimiktijtoj ipan cruz.

Kiclavarowaj Jesús ipan cruz

²¹ Iwán se taga' yej ichan altepe' Cirene, yej itoka' Simón, yej itajpa Alejandro iwán Rufo, ompa panotiyaya iga yajka imilpan, iwán yéj kitekimakakej iga makiwiguili Jesús icruz.

²² Iwán kiwigakej Jesús kan kijliáj Gólgota, yej kijtojneki Kan ono' Kuaomi'. ²³ Iwán kimakakej vino yej nenelijto' iwán remedio yej itoka' mirra, e' Jesús akonij. ²⁴ Kua' kiclavarójkeja ipan cruz, soldadojmej kikuikej itzótzol Jesús iga kirrifarójkej iga makimatikan te kiwigas sejsé de yejamej.^b

²⁵ Yowalti' las nueve kua' kiclavarójkej Jesús ipan cruz.^c ²⁶ Iwán kitálkej ikuapan kan kijkuilojkej te iga kimiktijkej, ijkín ijkuilijtoya: “IRREY JUDIYOJMEJ.” ²⁷ Iwán na' kan kiclavarójkej Jesús pan cruz, no kiclavarójkej ome yej tachteki, ipan sejsé icruz, se iladoj iye'ma' iwán se' iyopochkampa. ²⁸ Ijkón iga mochij yej ijkuilijto' ipan itájtol Dios: “Kitakej ken se yej kichij yej ayekti.”^d

²⁹ Iwán yej panowayaj itenoj Jesús, kipinajtjiayaj, este kikuatzejtzelowiliayaj iga kijliayaj:

^a 15:17 Xikita glosario “Corona”.

^b 15:24 Sal 22:18

^c 15:25 Sal 22:16

^d 15:28 Is 53:12

—Ayki', tej tikijtoj iga tikxitinas weyitiopan, iwán ipan eyi día wel sej tikojpachiwa,^a ³⁰ moganaj ximomanawi, iwán xitemo ipan cruz.

³¹ Ijkonsan no ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj pan la ley, kipinajtiayaj, iwán mojliayaj:

—Sekin kimanawij, e' yéj imatika awel momanawia.^b ³² Siga Cristo yej iRrey israelitajmej tikitasej iga temoj ipan cruz, ijkón sí ticredoskej.

Iwán yej na' pilojtoyaj ipan sejsé icruz, no maltajtowayaj iga Jesús.

Miki Jesús ipan cruz

³³ Kuá' asi' tajkodía, noyan ipan tajli takomitiá', ijkón takomititoya este las tres tiotakpan. ³⁴ Iwán íkuá'ya Jesús tzajtzi' iga inochi itájpaj, kijtoj:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —yej kijtojneki: TinoDios, tinoDios, ¿te iga tinekájteja?^c

³⁵ Sekin yej ompa onoyaj, kikakikej, iwán kijtojkej:

—Ta' xikakikan, nemi kinotza ikyapa profeta Elías.

³⁶ Iwán se de yejámempa motaloj, kapachoto tejté yej ken ichka' pan xoko'vinoj. Kilpij ipan ojta', iwán kitecholtij Jesús, iga makichichina. Kijtoj:

—Xikajtewakān, matikitakan siga wí' Elías kitemowiki.^d

³⁷ Iwán Jesús tzajtzi'pa iga tajtoj, iwán mígui'ya. ³⁸ Iwán tzótzole yej iga tajkótzaktoya weyitiopan, tajkótzayani', pewa' ajko iwán tzayantiwalaj este tani. ³⁹ Ijefej soldadojmej yej onoya iyixtaj Jesús, kuá' kita' kén iga tzajtzi' iwán migui', kijtoj:

—Mataj melá' inín taga' iPiltzín Dios.

⁴⁰ Ompa no onoyaj sekin siwatkej, tachixtoyaj wejka; onoyaj María Magdalena, iwán se' María yej iyémejpā José iwán Jacobo yej tetzoyo', iwán ompa no onoya se' siwá' itoká' Salomé. ⁴¹ Inimej siwatkej kitokatinemiáj Jesús, iwán kipalewijkej kuá' nemiá Galilea. Ompa onoyaj no mia' siwatkej yej senyajkij Jerusalén iwán Jesús.

^a 15:29 Sal 109:25   ^b 15:31 Sal 22:7-8   ^c 15:34 Sal 22:1   ^d 15:36 Sal 69:21

^e 15:38 Inón weyitiopan yej onoya Jerusalén kipiaya kan petz sacerdote kalakiá, ompa tajkótzaktoya iga se cortina. Ex 26: 31-33. Xikita glosario “Cortina”.

Motoka Jesús texapoko

⁴²Inón día kichiwaj yej monekis iga mostapa día kuá' mosewilo. Kuá' némiya tayowati, ⁴³se taga' yej itoka' José yej ichan altepe' Arimatea yej onoya ipan inón grupo yej tayakantokej yej kimandarowayaj judiyojmej, yajki kitato Pilato iwán ayá' majmawi' iga kitajtan icuerpoj Jesús iga makitoka. Yéj no kichixtoya keman wi' reinaroki Dios. ⁴⁴Pilato madmiradoj kuá' kiká' iga nimanín mi' Jesús, iwán kinotza' ijefej soldadojmej iga kitajtan iga ix an ijkonya. ⁴⁵Kuá' inón capitán kimatiltij iga mi'ya Jesús, Pilato kijlij José iga wel kitokas Jesús. ⁴⁶Iwán José kikowato se sábana, iwán yajki kitemowito icuerpoj Jesús ipan cruz iwán kikikimiloj iga inón tzótzol. Iwán kitoga' ipan se texapo' yej ichkuatoyay. Iwán kitentzakua' iga se weyiyawalte'ti.^a ⁴⁷María Magdalena iwán se' María yej íye'pa José, kitakej kan kitokkej Jesús.

Ojpa-isa Jesús

16 Kuá' pánoja día iga mosewilo, María Magdalena, Salomé, iwán María yej íye'pa Jacobo, kikojkej yej ajwiya' iga kitāliliáj icuerpoj Jesús. ²Iwán isájpasan domingo asitoj kan tokto' Jesús, kisa'ya tonati'. ³Iwán mojliayaj:

—¿Ayéj an teenilij te'ti yej iga tentzakto' inón animajtexapo'?

⁴E' kuá' tachakej, kitakej iga inón weyite'ti ayo' kitentzaktoya animajtexapo'. ⁵Kuá' kalakkej animajtexapoko, kitakej se chokotzin ewato' a la derecha, kakijto' se weya'tzótzol yej istá'; iwán momajtijkej. ⁶E' yéj kijtoj:

—Amo ximajmawikan; amejwan ankitemokoj Jesús de Nazaret, yej kimiktijkej ipan cruz. Yéj ojpa-ísa'ya; ayo' teyi nigaj. Ta'ki' xikitakan kan kitekakaj.^b ⁷Xákanya inán, iwán xikijlikan idiscipolojmej iwán Pedro: “Jesús yawi asiti achto Galilea que amejwan, iwán ompígaya ankitaskej, ijkón ken mitzijlijkej.”

⁸Inomej siwatkej cholojtikiskej animajtexapoko; kuekuechkatiajkij iga momajtijkej. Iwán ayagaj te kijlijkej iga majmawiáj.

^a 15:46 Is 53:9   ^b 16:6 Sal 16:10

Jesús kixnextiliá María Magdalena

⁹Kua' ojpa-ísa'ya Jesús, isájpasan domingo, kixnextilij achto María Magdalena, yej kixnextilij ikya siete malespíritoj. ¹⁰Yéj yajki kimatiltito yej kitokatinemiáj Jesús; kasitoy moknoomatitoyaj iwán chokatojay. ¹¹Kua' yejamej kimatikej iga Jesús ojpa-isa' iwán iga María kíta'ya, yejamen akicredojkej.

Jesús kixnextiliá omen idiscipolomej

¹²Después Jesús kixnextilij omen yej nemi yayaj ipan ojti wéjkaya iga altepe'; e' sé'paya iga nesía. ¹³Yejamej no yajki iga kimatiltitoy sekin, e' yejamej no ayá' kicredowilijkej ken iga kijtojkej.

Jesús kitekimaka idiscipolomej kén iga makichiwakan

¹⁴Máj máj Jesús kixnextilij once idiscipolomej kan nemi takuaj. Iwán Jesús kajajwa' inomej iga ayá' kicredowayaj iga yoltakuaktikejo' iga ayá' kicredowilijkej inomej yej kitakej iga Jesús ojpa-ísa'ya. ¹⁵Iwán Jesús kijlij idiscipolomej:

—Xakan noyan ipan tajli iwán xikpowilikan nochi gente ye'noticiaj kén iga Dios tamanawía. ¹⁶Yej kicredoj iwán mobautizaroj, Dios kimanawij; e' yej akicredoj, Dios kinkochiwas. ¹⁷Iwán inomej yej kicredoskej kichiwaskej yej ayi'pa mo-ita. Ipan notoka' kixnextiskej malespíritojmej, iwán yawij tajtotij ipan nuevo tajtolmej. ¹⁸Kixnextiskej kowamej iga imamej, iwán siga koniskej tejté yej temiktiá, até kichiwiliskej. Kitajiskej imamej ipan yej wetitokej, iwán achitiaskej.

Jesús tejkawi ipan cielo

¹⁹Kua' tami' tajtoj wan idiscipolomej, toTeko Jesús tejkaj ipan cielo, yajki motalito iladoj iye'ma' Dios.^a ²⁰Iwán discipolomej kiskej iga kipowatoj noyan kén iga Dios tamanawía. ToTeko Jesús kipalewiaya idiscipolomej iga kua' kipowayaj ye'noticiaj, kichiwaya yej ayi'pa mo-ita iga manesi iga mela'ciertoj yej kijtowayaj. Ijkónyawa'.

^a 16:19 Sal 110:1

Itájtól Jesucristo yej kijekuiloj

San Lucas

Lucas kijekuilowiliá Teófilo yej kichij Jesús

1 Mia'ya kinekiáj makiye'ijkuilokan yej Jesús kichij miej onoya nowamej. ²Ijkón kensan nematiltijkej yej kinojma-itakej yej kichij Jesús iwán kipowakej inón ye'noticiaj. ³Nej niLucas no nitatajantinemi' iga manikmela'mati este kan pewa' yej kichij Jesús. Iwán tej Teófilo yej mitzpoxye'itaj, yekti iga no manimitzijkuilowili nochi kensan nikmati ⁴iga xikmela'mati iga ijkonya nokta in inón yej mitznextilijkej.

Se ángel kijtowa iga yawi onoti xolo' yej itoka' Juan

⁵Kua' Herodes^a onoya iga rey ipan estado de Judea, onoya se sacerdote yej itoka' Zacarías yej igrúpojpa katka Abías. Isiwá' Zacarías itoka' Elisabet, irrázajpa no Aarón yej sacerdote. ⁶Iwán iyomextimej ye'nemiáj iyixtaj Dios, nochipa kichijwayaj ken kijtowa iley toTeko, iwán ayagaj wel kijtowaya iga kichijtoyaj yej ayekti. ⁷E' ayá' kipiayaj nisé ipiltzín iga Elisabet ayá' wel pilowaya. Iwán póxsanya katka yolejkej inón vej.

⁸Se día igrupoj Zacarías kitocaraj iga kichijwa itekiyo sacerdote iyixtaj Dios. ⁹Iwán ken iga kitekichijwayaj sacerdotejmej, kichijkej rifa iga makimatikan a'yéj yawi kitatiti incienso. Iwán kitocaraj Zacarías iga makitati incienso ipan íkal toTeko. ¹⁰Kua' nemi kitatiaya incienso, nochi gente oradojtoya fuera. ¹¹Iwán Zacarías kixnnextiliko se ángel^b yej kititan toTeko. Kua' kita' este ejkato' na' altar^c kan motatiá incienso. Ejkato' lado derecho inón altar. ¹²Kua' Zacarías kita' el ángel, ayo' kimati' te kichijwaya iwán poxsan momajtij. ¹³E' el ángel kijlij:

—Zacarías, amo ximajmawi, Dios kika'ya yej nemi tiktajtanihá, iwán mosiwá' Elisabet yawi kipiati se ipiltzín yej tia tiktokawiti Juan. ¹⁴Tia tipakiti poxsan, iwán mia' no yawij pakitij kua' naceroj

^a 1:5 Xikita glosario “Herodes”.

^b 1:11 Xikita glosario “Ángel”.

^c 1:11 Xikita glosario “Altar”.

¹⁵ iga mopiltzın poxsan yawi kiyē'itati Dios. Ayá' yawi koniti okti, nité yej tatawantiá. Iwán kipiás nokta el Espíritu Santo este kua' kitalaxwíjtoso' iye'. ¹⁶ Iwán yawi kiyolyamanati mia' gente de Israel iga makitoka Dios yej iTekomej. ¹⁷ Iwán mopiltzın tayakantiáj iyixtaj toTeko iwán kipiás espíritu yej kipiaya el profeta^a Elías iga wel makichiwa ken kichij yéj. Kichiwás iga tetajmej mamoyē'itakan iwán ipilowan, iwán iga yej ayá' tacredowaj wel matacredokan. Ijkón kichiwás iga la gente wel maki-omemawi toTeko.

¹⁸ Iwán Zacarías kitajtan el ángel:

—¿Kén nikmatis siga mochiwas ken nemi tikijtowa? Nej niwéweja iwán nosiwa' nō ilámaja.

¹⁹ El ángel kijtoj:

—Nej niGabriel yej nono' iyixtaj Dios; yéj netitan iga manitajtojki mowan iga manimitzmatilti inín ye'noticiaj. ²⁰ E' inán, iga aticredoj yej nimitzijlij, tia tinonjtitoti, iwán titajtoj sej este kua' mochiwasya yej nimitzijlij.

²¹ Mie j la gente fuera kichixtoyaj Zacarías, mosepantajtantoyaj iga te iga áyan kisa weyitiopan-ijti'.^b ²² Kua' Zacarías kisako, ay'ya wel tajtowa, santamamanotzaya. Ijkón iga la gente kimatikej iga tejté kixnextilij weyitiopan-ijti'. Iwán nonojtiá'.

²³ Iwán kua' Zacarías kimaxítija iga tekipanowaya weyitiopan, yájkia ichan. ²⁴ Iwán xoloyowi' Elisabet yej isiwa'pa Zacarías. Iwán Elisabet cinco mej ayá' kisa' ichan, ijkín kijtowa ipan iyalmaj: ²⁵ “NoTeko netalij ijkín iga ay'ya máj manepinajtikán.”

Se ángel kijtowa iga yawi onoti xolo' yej itoka' Jesús

²⁶ Kua' kiwígaya seis meses iga xoloyowi' Elisabet, Dios kititan el ángel Gabriel ipan se altepe' yej itoka' Nazaret ipan estado de Galilea. ²⁷ Iwán yajki chan se takotzın yej itoka' María yej aya kixmatía taga'. E' onoyay comprometida iga yawi monamiktiti iwán se taga' yej itoka' José yej irrázajpa rey David. ²⁸ Iwán el ángel kala' este kan onoya María, iwán ijkín kijlij:

—¡Xiyolpaki iga tej mitztapejpen Dios iwán iga toTeko ono' mowan! Dios mamitzjolchikawa máj que inewi siwatkej.

²⁹ Kua' María kita' el ángel, este moyolmajtij iga kika' yej kijtoj. Iwán motajtan iga té an kijtojneki inón yej kijtoj. ³⁰ El ángel kijlij:

^a 1:17 Xikita glosario “Profeta”. ^b 1:21 Xikita glosario “Weyitiopan”.

—María, amo ximajmawi, Dios mitzye'ita iwán mitztapejpen.
³¹ Inán tia tixoloyowiti iwán tia tikpiati se mopiltzin iwán tiktokawij
 JESÚS. ³² Yéj yawij kipoxweyimatiltitij iwán kitokawiskej no iga
 iPiltzin Dios yej ono' pox ajko. Iwán toTeko Dios kichiwás iga
 maono iga rey ken David yej iyikyapatajwewej ³³ iga makigobernaro
 nochipa la gente de Israel. Iwán atamis iga gobernaroj.

³⁴ Iwán María kijlij el ángel:

—¿Kén nia nixoloyowiti esi nej aya nono wan taga'?

³⁵ El ángel kijlij:

—IyEspíritoj Dios wí' ipan tej iwán Dios yej ono' ajko iga ipoder
 yawi mitztzakuati. Inón iga moxolo' yej yawi naceroti, inón wí' de
 Dios iwán kijliskej iga Diospa iPiltzin. ³⁶ Ta' manimitzijlo', Elisabet
 yej mopariéntajpa, xoloyówi'ya no malej iga ilámaja. Yej kijliayaj
 iga ayí' pilowaya inán kipiá seis meses iga xoloyowi'. ³⁷ Iga Dios
 ateyi yej ken awel makichiwa.

³⁸ Iwán María kijtoj:

—Nej manikchiwa ken kineki toTeko, iwán Dios makichiwa ipan
 nej ken tikijtoj.

Iwán kuá' tami' tajtoj María, yájkija el ángel.

María kipaxalowiliá Elisabet

³⁹ Ayá' wejkati', María nimanín yajki kipaxalowilito Elisabet yej
 chantitoya ipan se altepe' yej ono' ipan tepeyoj, ipan estado de
 Judea ⁴⁰ Iwán kala' chan Zacarías, kinotza' Elisabet. ⁴¹ Iwán kuá'
 Elisabet kiká' iga kinotzkej, este italaxijti' wiwitoga' ixolo', iwán
 íkuá' iyEspíritoj Dios kitajtolmá' Elisabet, ⁴² iwán kijtoj recio:

—Dios mitzye'ítaya máj que inochi siwatkej. Iwán no kiye'íta'ya
 moxolo'. ⁴³ ¿Té noteki in nej iga manepaxalowiliki yej íye'pa
 noTeko? ⁴⁴ Kuá' niká' iga tinenotza', este wiwitoga' notalaxijtiko
 noxolo' iga pagui'. ⁴⁵ Tej tipakto' iga ticredoj toTeko iga yawi
 mochiwati yej mitzijlij.

⁴⁶ Iwán kijtoj María:

Noalmaj kiweyimatiltiá toTeko.

⁴⁷ Iwán noespíritoj páki iyixtaj Dios yej nemanawij.

⁴⁸ Iga Dios netapejpen iga iyesclavaj, yej ayá' nimotapialía.

Iwán este aman iwán nochipa kijtoskej iga Dios neye'ita,

⁴⁹ iga Dios yej nochi wel kichiwa, kichij ipan nej yej poxsan
 yekti.

¡Mamoweyimati itoka'!

⁵⁰ Dios nochipa kichokiliá yej kimajmawiliá.

⁵¹ Iga kichij yej ayagaj wel kichiwa;

kitanilij yej mopoxweyimatij.

⁵² Kikixtij reyejmej kan mandarowayaj,

iwán kichij iga makiweyimatiłtikan yej ayá' moweyimati.

⁵³ Yej nemi apismikiáj, Dios kimá' yej yektı,

iwán yej motapialiayaj ayá' kimá' nité.

⁵⁴ Dios kipalewij la gente de Israel yej kicredowaj,

iwán ayá' kelkaj iga kichokilij.

⁵⁵ Iga Dios ijkón kijlij to-ikyapatajwan,

iga nochipa kipalewij Abraham iwán nochi ipilowan
ipilówampa.

⁵⁶ Iwán María kawı' çan Elisabet ken eyi mej iwán yajki sej
içan.

Nacerowa Juan yej tabautizarowa

⁵⁷ Kuá' asi' hora iga Elisabet taonoltiá, kita' se ichooçın. ⁵⁸ Kuá' kimatikej ivecınojmej iwán iparientejmej iga toTeko poxsan kichokilij Elisabet, yajkij kiyolchikawatoj. ⁵⁹ Iwán kuá' xolotzin kipiaya ocho día, kiwigakej iga kicircuncidarotoj^a ken kitekichiwan israelitajmej. Iwán kinekiáj iga makitokawıkan Zacarías ken itajpa itoka'. ⁶⁰ E' iye' kijtoj:

—¡Ayéj ijkón! Yéj yawi motokawıti Juan.

⁶¹ Kijtojkej:

—¿Te iga? Esi ateyi nisé amokniwan yej ijkón itoka'.

⁶² Iwán Zacarías san kimamanotzakej iga kitajtankej kén kitokawıj ichooçın. ⁶³ Itaj kitajtan tejté kan matajkuilo, iwán kijkuiloj: “Itoka' Juan.” Iwán inewi san tajtachixtikajkej. ⁶⁴ Iwán Zacarías íkuá'ya tajtoj sej iwán pewa' kiweyimatiłtij Dios. ⁶⁵ Nochi yej najna'san ichamej momajtijkej, iwán noyan ipan estado de Judea, yej çantitokej ipan tepemej kipowayaj yej mochij. ⁶⁶ Iwán nochi yej kikakiáj inón tatapowalis, mosepantajtaniáj:

—¿Té an itekiyo kipiás in inın chooçın?

Iga neşıá iga Dios onoya iwán chooçın.

^a 1:59 Xikita glosario “Circuncisión”.

Itakuḷ' Zacarías

⁶⁷ Iwán ipan Zacarías, yej ítajpa choochin, asi' iyEspíritoj Dios iwán kijtoj tájtol yej Diospa kimá':

⁶⁸ Mamoweyimatilti toTeko, yej iDiospa Israel, iga wálaj kimanawiko igentej.

⁶⁹ Tetitanilij se yej tesalvarowa yej kipoxpiá poder yej ipiltzin yej ipilówampa David yej kichij ken Dios kineki.

⁷⁰ Ijkón kensan Dios ikya kijtoj ipan iprofetajmej yej ye'nemikej,

⁷¹ iga yéj yawi temānawiti de inomej yej temiktijnekij iwán de inochi yej te-ijiyaj.

⁷² Iga manesi iga kichokiliá to-ikyapatajwan, iwán ayá' kelkawa iga kichij pacto iwamej.

⁷³ Inín yej Dios kinojma-ijlij to-ikyapatajwéj Abraham iga yawi kichiwati:

⁷⁴ yawi temānawiti ipan toenemigojmej, iwán ay'ya timajmawiskej iga tiktokaj Dios,

⁷⁵ iwán nochipa tiye'nemiskej iwán tiye'onoskej iyixtaj.

⁷⁶ Iwán tej nopiltzin, mitztokawiskej iprofetaj Dios yej ono' pox ajko,

iga tej titayakanas iyixtaj toTeko iga tikye'talijtiáj iyojwi,

⁷⁷ iga xikmatilti igentej toTeko ken iga kelkawiliskej yej kichiwaj yej ayekti

iwán ijkón kimanawiskej.

⁷⁸ Iga toDios poxsan techokiliá, inón iga este ajko kan ono', tetitaniliá se yej ken kua' tetawiki ipan toalmaj.

⁷⁹ Iwán iga makitawi yej onokej kan takomichkan, inomej yej majmatokej iga mikiskej.

Iwán teojmaka ipan ojti yej tenextiliá iga wel matonokan tamelá.

⁸⁰ Iwán choolintzin nemi weyaya iwán máj kixmatitiaya Dios. Iwán onoya ipan desierto^a kan ayagaj ono', este que iyixtaj la gente de Israel monextij te itekiyo in yéj.

^a 1:80 Xikita glosario "Desierto".

Jesús nacerowa Belén

2 Kuá' gobernarrowaya rey César^a Augusto, tatekimá' iga noyan mamochiwa censo. ²Inín achto censo kichijkej kuá' Cirenio mandarowaya Siria. ³Iwán inewi gente yajkij ipan iyaltepemej kajkán nacerojkej iga kijklilotoj itokamej. ⁴Inón iga José kisa' Nazaret, altepe' yej ono' ipan estado de Galilea. Iwán yajki ipan estado de Judea ipan altepe' yej itoká' Belén kan naceroj rey David, iga José irrázajpa David. ⁵Yajki mo-ijkliloto iwán María este Belén. María onoyay iga yawi monamiktiti iwán José. María xolóyoja, e' ayéj iga íwanya onoya. ⁶Iwán kuá' onókeja Belén, asi' hora iga María taonoltiá. ⁷Iwán ompa kita' iyokichkopompiltzin, iwán kijklimiloy iga tzótzol iwán kitega' ipan kuacajon kan motamaka kawayojmej, iga ay'ya onoya kan kochij yej paxalowaj.

Angelejmej kipowaj iga nacéroja Jesús

⁸Ayá' wejka iga Belén onoyaj sekin yej kicuidaroytoyaj borregojmej.^b Iwán inomej senyówal onoyaj ipan sakayoj. ⁹Kémpasan kixnextilikoj se iyángel toTeko. Iwán iweyipoder toTeko tawij kan onoyaj yejamen iwán pox majmawikej. ¹⁰E' el ángel kijtoj:

—Amo ximajmawikan. Nimitzmatilitikoj ye'noticiaj, iwán inewi yej kikakiskej, yolpakiskej: ¹¹iga aman naceroco ipan iyaltepe' David se yej mitzmanawikoj, toTeko, el Cristo^c yej itatitan Dios. ¹²Iga xikmatikan iga ayá' nemi nimitzkajkawawaj, anyawij ankasitij se xolotzin kijklimilijto' iga tzótzol iwán wetzto' ipan se kuacajon kan motamaka kawayojmej.

¹³Iwán kémpasan mijixnextikoj iná' el ángel máj komati angelejmej yej walkej ipan cielo iwán inochin kiweyimatilitiyaj Dios iwán kiltowayaj:

¹⁴¡Mamoweyimatilti Dios ipan cielo yej ono' máj ajko, iwán ipan inín tajli maonokan tamelá nochi yej Dios kiyé'ita!

¹⁵Iwán kuá' yájkija sej angelejmej ipan cielo, pastormej pewakej iga mosesepan-ijliáj:

^a 2:1 Xikita glosario “César”.

^b 2:8 Xikita glosario “Borrego”.

^c 2:11 Xikita glosario “Cristo”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

2:1-20

—Tiákanwa' Belén, matikitatij yej sucederoj, yej tematiltij toTeko.

¹⁶ Iwán nimanín yajkij, kasitoj María iwán José, iwán wetzto' xolotzín ipan kuacajón. ¹⁷ Kuá' pastormej kitákeja choolintzín, kimatiltijkej José iwán María yej el ángel kijlijkej de inón choolintzín. ¹⁸ Iwán nochi yej kikakikej yej kipowayaj pastormej, san tajtachixtikawíáj. ¹⁹ E' María kana' ipan iyalmaj nochi yej kijlijkej, iwán nochipa kejlámikiá. ²⁰ Iwán pastormej yajkij sej kan onoyaj, kiweyimatiltijtiajkij Dios iwán kitakuikilijtiajkij iga inón yej kikakikej iwán kitakej, iga nochi mochij kensan el ángel kijtoj.

Choolintzín Jesús kiwigaj weyitiopan

²¹ Kuá' choolintzín kipia'ya ocho día, yajkij kicircuncidarotoj iwán kitalilijkej itoká' JESÚS, inonsan toka' yej el ángel kijlij María kuá' aya xoloyowiá.

²² Iwán kuá' asi' día iga mopurificarowaj yejamen, ken kijtowa iley Moisés, choolintzín kiwigakej Jerusalén iga makipresentarokan iyixtaj toTeko. ²³ Ijkón kichijkej iga ipan iley toTeko, ijkín ijkuilijto':

“Inewi kōponchoochin yej nacerowa, mochiwaskej itatki toTēko.”^a

²⁴ Iwān yajkij kimakatoj iyofrendaj Dios ken kijtowa iley toTēko: ome solin o ome jojtokotzitzin.

²⁵ Inōn vej, Jerusalén onoya se taga' itōka' Simeón, pox ye'nemiá iwān kiweyimatiltiaya Dios. Yěj kichixtoya yej kimānawiki israelitajmej. IyEspiritoj Dios onoya iwān Simeón, ²⁶ iwān kimatiltij iga aya mikis este que makita Cristo yej Dios kitapejpen iwān kititanis. ²⁷ Kua' itaj iwān iye' choolintzin Jesús kiwigakej weyitiopan iga makichiwakan ken la ley tatekimaka, iyEspiritoj Dios kitekimá' Simeón iga mayawi nō weyitiopan. ²⁸ Íkuā' Simeón kinawaj choolintzin iwān ijkín kijtoj iga kiweyimatiltij Dios:

²⁹ NoTēko, inān welja nimikis tamelá,
iga nikíta'ya yej tine-ijlij.

³⁰ Niknojma-íta'ya yej tasalvarowa,

³¹ yej tiktitan iga nochi gente.

³² Yěj ken kitawij ipan iyalmajmej nochi gente yej ayéj de Israel.

Iwān yawij kiweyimatiltij Israel iga nij naceroj yej tasalvarowa.

³³ José iwān iye' Jesús yoltrikpakej kuā' Simeón tajtowaya de choolintzin. ³⁴ Iwān Simeón kitajtanilij Dios iga maye'onokan, iwān kijlij María yej íye'pa Jesús:

—Dios kitapejpen inin choochin iga ípan, mia' de Israel mopopoloskej iwān mia' mosalvaroskej. Iwān inin poxsan yawij kijiyatij, ³⁵ ijkón nesis yej la gente kejlantokej ipan iyalmajmej. E' tej tia timopoxyolmiktiti, tikmachilij ken tikita se espada yawi mitzyolsoloti.

³⁶ Ompa nō onoya se siwa' yej Dios kitajtolmakaya, yej itōka' Ana, yej ipiltzimpa katka Fanuel, yej irrázajpa Aser. Inōn vej pox ilámaja. Yěj monamiktijka kuā' takóztino', e' siete añosan sen-onoyaj, iwān mi' iwéj. ³⁷ Iwān Ana kiwigayay ochenta y cuatro año. Ayá' kīsaya ipan weyitiopan iga kiweyimatiltiaya toTēko semilwi' iwān senyówal iga mayunarowaya iwān oradowaya. ³⁸ Kuā' tami' tajtoj Simeón, íkuā' asi' Ana iwān pewa' iga kimaka gracias Dios iwān kipowa' de xolo' iyixtaj la gente de Jerusalén yej kichixtoyaj se yej makimānawikan.

^a 2:23 Ex 13:1

Mokuepaj sej Nazaret

³⁹ Kuá' kichíjkeja inewi yej kijtowa iley toTeko, mokuepkej sej ipan estado de Galilea, ipan iyáltepemej yej itóka' Nazaret. ⁴⁰ Iwán choollintzín nemi moskaltiaya iwán asitiaya itájpal iwán pox tamatitiaya, iwán Dios kipoxye'itaya iwán kipalewiaya.

Jesús kawí ipan weyitiopan

⁴¹ Itaj iwán iye' Jesús yayaj cada año Jerusalén iga mo-ilwichiwiliá la Pascua.^a ⁴² Kuá' kipia'ya doce años Jesús, yajkij sej Jerusalén iga yejamej kitekichíwayaj iyilwi la Pascua. ⁴³ Kuá' támi'ya ilwi', inón día yáwija ichamej. E' Jesús kawí' Jerusalén, itaj iwán iye' niga kitakej kan kawí'. ⁴⁴ Yejamej kijtojkej anka Jesús yaya tatzalan kan polijtialo. Kuá' nejnénkeja semilwi', íkuao' kitemojkej kan yayaj iyikniwan iwán yej kixmatiáj; ⁴⁵ e' ayá' kasikej. Iwán mokuepakej sej Jerusalén iga kitemotoj ompiga.

⁴⁶ Este ipan eyi día kasitoj weyitiopan, ewato' kan onoyaj yej tamachtíaj ipan la ley. Iwán Jesús kikaktoya yej tamachtíaj ipan la ley iwán kitajtantoya. ⁴⁷ Iwán nochi yej kikaktoyaj san tajtachixtikawíaj iga kitayaj iga poxsan kuayamani' iwán iga kuá' kitajtaniáj, kimatiá kén kijtowaya. ⁴⁸ Kuá' itaj iwán iye' kitakej, san tajtachixtikajkej. Iwán iye' kijtoj:

—Nopiltzín, ¿te iga inín annehíwilijkej? Motaj iwán nej nimitztemojtinemiáj este ken nichókaja.

⁴⁹ Jesús kijtoj:

—¿Te iga annetemojtinemiáj? ¿Ix ayá' ankimatij iga manono kan íkal noTaj?

⁵⁰ E' yejamej ayá' kimatikej te kijtojneki yej kijtoj.

⁵¹ Iwán Jesús senyájiya iwamej altepe' Nazaret. Iwán Jesús kipoxcredowaya itaj iwán iye'. Iwán iye' Jesús nochipa kejlantoya nochi inín ipan iyalmaj. ⁵² Iwán Jesús majya nemi weyaya iwán majya tamatitiaya. Iwán Dios iwán la gente kiyé'itayaj Jesús.

Juan yej tabautizarowa ono' ipan desierto kan ayá' onolo'

3 Kuá' kipia'ya quince año iga rey Tiberio César mandarojtoya ipan mia' país, Poncio Pilato mandarojtoya ipan estado de

^a 2:41 Xikita glosario “Pascua”.

Judea, Herodes mandarojtoya ipan estado de Galilea, Felipe yej iyikn̄n Herodes mandarojtoya ipan estadojmej de Iturea iw̄n Trakonites, iw̄n Lisantias mandarojtoya ipan estado de Abilinia. ² Anás iw̄n Caifás kimandarowayaj sacerdotejmej. Inón tiempo ipan desierto Dios kitajtolmá' Juan yej ipiltz̄n Zacarías. ³ Iw̄n Juan panoj noyan ipan aṭen Jordán, kijlijtinemi' la gente iga yejamen makikajtewákanya iga kichiwaj yej ayekti iw̄n mamobautizarokan^a iga Dios makiperdonarowilikan yej kichijkej yej ayekti. ⁴ In̄n mochi ken kijkuiloj el profeta Isaías:

Mokaki a'pa tajtowa recio ipan desierto, kijtowa:

“Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti,
ijkón ankitapowaj ojti iga toTeko.

⁵ Inewi axapowewetkej motalakilij,

iw̄n inewi tepeyoj iw̄n inewi tepetzitz̄n nō moxitinas iga
makanivelarokan,

mamalich-ojtimej yawij melawayatij,

ojtimej kan aaxapoti', tayekantiás;

⁶ nochi gente kitas iga Dios tamanawía.”

⁷ Kua' la gente yayaj itenoj Juan iga mamobautizarokan, yéj ijk̄n kijliaya:

—¡Amejamen ken nokta ipilowan kowamej! ¿A'yéj mitzijlijkej iga anyawij anmomanawitij kua' Dios yawi tacastigaroti? ⁸ Xiyenemikan iga manesi iga ankikajtejkeja iga ankichiwaj yej ayekti. Iw̄n amo xikijtokan: “Nejamen no-ikyapatajwewejmej Abraham.” Nimitzijliáj iga inimej temej Dios wel kichíwa ipilowan Abraham. ⁹ Háchajwa' óno'ya iga yawi motzojtzontekiti kuawimej este ipan inelwayomej. Inochi kuawi' yej ayá' ye'taki, motzonteki iw̄n moakiá tiko.^b

¹⁰ Iw̄n la gente tatajtankej:

—¿Tétaj nikchíwaskej?

¹¹ Juan kijtoj:

—Yej kipiá ome ikuach, makimaka yej ayá' kipiá nisé. Iw̄n yej kipiá tákual makimaka yej akipiá.

¹² Walkej nō iga mamobautizarokan sekin yej kicobrarowayaj impuestos^c iga Roma iw̄n kitajtankej Juan:

—Tamachtiani, in nejamej, ¿té nikchíwaskej?

^a 3:3 Xikita glosario “Bautizar”. ^b 3:9 In̄n kijtojneki iga Dios yawi kicastigaroti yej ayompa nemij. ^c 3:12 Xikita glosario “Impuestos”.

¹³ Juan kijtoj:

—Xitacobraḍokan achonsan ke' mitztekimakaj yej mitzmandarowaj.

¹⁴ Iwán soldaḍojmej no tatajtankej:

—In nejamen, ¿té nikchiwaskej?

Juan kijtoj:

—Amo agaj xikmajmajtikan, niga xiknamolpantikan kansan xikuilikan itomin Iwán xitawelonókanya, achón ke'ya iga ankitaniáj.

¹⁵ Nochi gente kitajtachilijtoyaj Juan, iwán motajtaniáj ipan iyalmajmej: “¿Ix el Cristo in Juan?” ¹⁶ E' Juan kijtoj:

—Nej, nimitzbautizarowaj iga a'ti, e' se' yej wi', yawi mitzbautizarotij iga el Espíritu Santo iwán ti'ti. Yéj máj tayakanto' que nej, este akajasi iga nej manikxitomili imekayo iga'. ¹⁷ Yéj kikitzkijto' yej iga kichijchiwa trigo iga kitasolkixtiá. Iwán trigo kanas kan moana; e' itasolyo kitatij ipan ti'ti yej ayí' sewis.

¹⁸ Ijkón, iwán iga sekin máj tanonotzalis, Juan kipowiliaya ye'noticiaj la gente. ¹⁹ Iwán Juan kajajwa' el gobernador Herodes iga kikui' iga isiwa' ikuñada yej itoka' Herodías, yej isiwa'pa katka Felipe, iwán iga inochi yej ayekti kichiyawa Herodes. ²⁰ E' Herodes kichijo' máj yej ayekti iga kipresojuj Juan.

Juan kibautizarowa Jesús

²¹ Kuá' Juan tabautizarojtoya, kibautizaroj no Jesús. Iwán kuá' Jesús oraḍojtoya, cielo tapowi', ²² iwán iyEspíritoj Dios temoj ipan yéj, ken se jojtoko iwán mokagui' se tájtól ipan cielo, kijtoj:

—Tej nokta tinopiltzin yej nimitzpoxneki, tej tineyolchikajto'.

Iyikyapatajwan Jesús

²³ Jesús kipiaya ken treinta años kuá' pewa' itekipánol yej Dios kimá'. Momatiá iga Jesús itaj itoka' José. Elí mochij tetaj iga José, ²⁴ iwán Matat mochij tetaj iga Elí, iwán Leví mochij tetaj iga Matat, iwán Melqui mochij tetaj iga Leví, iwán Jana mochij tetaj iga Melqui, iwán José mochij tetaj iga Jana, ²⁵ iwán Matatías mochij tetaj iga José, iwán Amós mochij tetaj iga Matatías, iwán Nahúm mochij tetaj iga Amós, iwán Esli mochij tetaj iga Nahúm, iwán Nagai mochij tetaj iga Esli, ²⁶ iwán Maat mochij tetaj iga Nagai, iwán Matatías mochij tetaj iga Maat, iwán Semei mochij tetaj iga Matatías, iwán Josek mochij tetaj iga Semei, iwán Judá mochij

tətaj iga Josek, ²⁷ iwán Joanán mochij tətaj iga Judá, iwán Resa mochij tətaj iga Joanán, iwán Zorobabel mochij tətaj iga Resa, iwán Salatiel mochij tətaj iga Zorobabel, iwán Neri mochij tətaj iga Salatiel, ²⁸ iwán Melqui mochij tətaj iga Neri, iwán Adi mochij tətaj iga Melqui, iwán Cosam mochij tətaj iga Adi, iwán Elmodam mochij tətaj iga Cosam, iwán Er mochij tətaj iga Elmodam, ²⁹ iwán Josué mochij tətaj iga Er, iwán Eliezer mochij tətaj iga Jesús, iwán Jorim mochij tətaj iga Eliezer, iwán Matat mochij tətaj iga Jorim, ³⁰ iwán Leví mochij tətaj iga Matat, iwán Simeón mochij tətaj iga Leví, iwán Judá mochij tətaj iga Simeón, iwán José mochij tətaj iga Judá, iwán Jonam mochij tətaj iga José, iwán Eliaquim mochij tətaj iga Jonam, ³¹ iwán Melea mochij tətaj iga Eliaquim, iwán Mainán mochij tətaj iga Melea, iwán Matata mochij tətaj iga Mainán, iwán Natán mochij tətaj iga Matata, ³² iwán David mochij tətaj iga Natán, iwán Isaí mochij tətaj iga David, iwán Obed mochij tətaj iga Isaí, iwán Booz mochij tətaj iga Obed, iwán Salmón mochij tətaj iga Booz, iwán Naasón mochij tətaj iga Salmón, ³³ iwán Aminadab mochij tətaj iga Naasón, iwán Aram mochij tətaj iga Aminadab, iwán Esrom mochij tətaj iga Aram, iwán Fares mochij tətaj iga Esrom, iwán Judá mochij tətaj iga Fares, ³⁴ iwán Jacob mochij tətaj iga Judá, iwán Isaac mochij tətaj iga Jacob, iwán Abraham mochij tətaj iga Isaac, iwán Taré mochij tətaj iga Abraham, iwán Nacor mochij tətaj iga Taré, ³⁵ iwán Serug mochij tətaj iga Nacor, iwán Ragau mochij tətaj iga Serug, iwán Peleg mochij tətaj iga Ragau, iwán Heber mochij tətaj iga Peleg, iwán Sala mochij tətaj iga Heber, ³⁶ iwán Cainán mochij tətaj iga Sala, iwán Arfaxad mochij tətaj iga Cainán, iwán Sem mochij tətaj iga Arfaxad, iwán Noé mochij tətaj iga Sem, y Lamec mochij tətaj iga Noé, ³⁷ iwán Matusalén mochij tətaj iga Lamec, iwán Enoc mochij tətaj iga Matusalén, iwán Jared mochij tətaj iga Enoc, iwán Mahalaleel mochij tətaj iga Jared, iwán Cainán mochij tətaj iga Mahalaleel, ³⁸ iwán Enós mochij tətaj iga Cainán, iwán Set mochij tətaj iga Enós, iwán Adán mochij tətaj iga Set, iwán Dios mochij tətaj iga Adán.

Tzitzimi' kineki iga Jesús makichiwa yej ayekti

4 Kuə' Jesús kisa' ipan weya' Jordán, kipiaya nokta iyEspíritoj Dios, iwán iyEspíritoj Dios kiwiga' Jesús ipan desierto kan ayá' chantitolo'. ² Ompa onoya cuarenta días, ayá' takuaj inomej días

iwán mayana'. Iwán Tzitzimi' kinekiá iga Jesús makichiwa yej ayekti, ³ kijlij:

—Siga tejya nokta iPiltzin Dios, xikijli inín te'ti iga mamochiwa pan.

⁴ Jesús kijtoj:

—Ijkín ijkuilijto' itájtol Dios: “Ayá' gasan tákual wel ono taga', nō wel ono iga kichiwa ken kijtowa itájtol Dios.”

⁵ Iwán Tzitzimi' kiwiga' Jesús ipan se tepe' yej pox ajko iwán kinextilij nimaninsan inochi paismej yej ono' ipan inín tajli.

⁶ Tzitzimi' kijlij Jesús:

—Nej nimitztalij iga xikmandaro inochi inín monsj paismej yej nej nemakakej iwán wel nikmaka a'san nej nikneki. ⁷ Siga timotankuaketza iga tineweyimatiltiá, inochi nimitzmkas.

⁸ Jesús kijlij:

—Tzitzimi', xicholo notenōj, iga ijkín ijkuilijto' itájtol Dios: “Xikweyimatilti moTeko Dios iwán xikchiwa kensan yéj kineki.”

⁹ Iwán Tzitzimi' kiwiga' Jesús ipan weyi-áltepe' Jerusalén, kitejkawiltij este iyixko, kan máj ajko ipan inón weyitiopan, iwán kijtoj Tzitzimi':

—Siga tejya nokta iPiltzin Dios, este nigaj ximopatánalti talpan; ¹⁰ iga itájtol Dios ijkín ijkuilijto':

Dios kititanis iyangelejmej iga mamitzpalewikan.

¹¹ Mitzmajkuiťaskej,

iga amo ximokxiwiteki ipan te'ti.

¹² Jesús kijlij:

—Kijtowa nō itájtol Dios: “Amo xiktajtanili moTeko Dios iga makichiwa tejté iga san manesi iga wel kichiwa.”

¹³ Tzitzimi' kikajtejka Jesús kuá' kita' iga awel kichiwaltij yej ayekti.

Jesús pewa iga tamachtiá

¹⁴ Jesús yajki sej Galilea, iwán iyEspíroj Dios kipalewij iga nochi wel makichiwa. Ipan inón tajli noyan momatiá yej yéjpa kichiwa. ¹⁵ Jesús tamachtiaya ipan itiopamej israelitajmej, iwán nochi kiweyimatiltiayaj.

Jesús asi Nazaret

¹⁶ Jesús yajki Nazaret, kan moskaltij. Ipan día kuá' mosewilo, kala' tiopan ken iga nochipa kichiwaya. Iwán moketza' iga kileeroj itájtol Dios. ¹⁷ Kimakakej se ama' yej kijuiloj el profeta Isaías, iwán kuá' kitapoj, kasi' kan ijkín ijuilijto':

¹⁸ IyEspíritoj toTeko nepalewía,
Dios netapejpen iga manikuiguili ye'notíciay yej ayá'
motapialiáj.

Netítan iga manikachitalti yej moyolmiktijtokej,
iwán iga manikijtoki ken iga maxitomikan yej ken ilpitokej,
iwán iga maniktachalti yej pachamej.

Netítan iga manikmanawiki yej kinkochiwaj.

¹⁹ Netítan iga manikpowa iga toTeko inán tamanawikoya.

²⁰ Iwán Jesús kikikimiloj in inón ama' iwán kimá' yej mandarowa, iwán Jesús motalij. E' yej ompa onoyaj tiopan, kitachilijtikajkej Jesús. ²¹ Yéj kijtoj:

—Aman amo-ixtaj mocumpliroy inín yej nigaj ijuilijto'.

²² Nochi ye'tajtoj iga Jesús, iwán madmiradojkej iga pox monsjaj yej kijtojtoya. Motajtaniáj:

—¿In inín ayejtaj ipiltzin José?

²³ Jesús kijtoj:

—Amelá' anne-ijlijnekij yej mojtowa: “Médico, ximoachitalti momatika”; iwán anne-ijliskej: “Yej nikakikej yej tikchij Capernaum, xikchiwa no nigaj ipan mótal.”

²⁴ Iwán kijtoj sej Jesús:

—Nimitzijliáj iga nisé profeta ayá' kitajtolkuij ipan iyaltepe'.

²⁵ Nimitzijliáj iga onoyaj komati viudajmej ipan Israel kuá' onoya el profeta Elías, kuá' ayá' wetzi' tiawa' tres año y medio iwán noyan apistajtitoya; ²⁶ e', Dios ayá' kitítan Elías chan nisé yej wewejmí' de Israel, kitítan iga mayawi chan se yej wewejmí' de Sarepta yej ono' itenoj altepe' Sidón. ²⁷ Inón vej kuá' onoya Eliseo, onoyaj no komati de Israel yej palantiaya inakayomej iga kipiayaj lepra.^a E' nisé de Israel ayá' kipajtilij, setzin kipajtilij yej itoka' Naamán yej ichan ipan país de Siria.

^a 4:27 Xikita glosario “Lepra”.

²⁸ Kuḗ' inón kikakikej, inochi yej onoyaj tiopan, pox kuejkuesiwiwej. ²⁹ Mokezkej kan ejewatoyaj, kikixtijkej Jesús ipan altepe'; inón altepe' onoya iyixko tepe', iwán Jesús kiwigakej este kan máj ajko ipan tepe', iga ompa makibarrancarokan. ³⁰ E' Jesús panoj tatzalan, iwán yájkia.

Se taga' yej kipiaya malespíritoj

³¹ Jesús yajki ipan se altepe' yej itoka' Capernaum, estado de Galilea, iwán ipan día kuḗ' mosewilo, tamachtiaya. ³² Iwán yejamen madmiradowayaj ken iga tamachtiaya, porque kuḗ' tajtowaya nesía iga kimati te nemi kijtowa.

³³ Tiopan onoya se taga' yej kipiaya malespíritoj, iwán tzajtzi' iga kijtoj:

³⁴ —Xinekajtewakan; ¿té tikpiá iwán nejamen, Jesús de Nazaret? ¿Ix tiwalaj iga annepolokoj? Nej nimitzixmati a'yéj tej, tejwa' yej atikchiwa yej ayékti iwán mitztitan Dios.

³⁵ Iwán Jesús kajajwa' inón malespíritoj, kijlij:

—¡Ayo' xitzajtzito! ¡Xikajtewa inín taga'!

Iwán inón malespíritoj kiwetziltij este ipan tajli in inón taga', iyixtaj inomej gente, iwán kisa' ipan inón taga', iwán até kichiwilij.

³⁶ Nochi momajtijkej iwán mosesepan-ijliayaj:

—Ayí' tikakij yej ijkín matajto; inín taga' pox wel tatekimaka; ¡malespíritojmej kicredowaj iwán kisasj!

³⁷ Iwán nochi yej kichiwaya Jesús, noyan momatiá ipan inón tajli.

Jesús kachitialiá imonan Pedro

³⁸ Jesús kisa' tiopan iwán yajki chan Simón. Kasito imonan Simón poxsan kawanto', iwán kijlijkej Jesús iga makachitiali.

³⁹ Jesús motoloj kan wetztoya imonan Simón iwán kajajwa' kawan iwán séwi'ya ikajlo'. Iwán íkuḗ'san moketza' in imonan Pedro, iwán kichija tákual iga tatamá'.

Jesús taachitialiá

⁴⁰ Kuḗ' kála'ya tonati', nochi yej kipiayaj ichamej yej sese'pa iga wetitoyaj, kiwigakej kan onoya Jesús; iwán kitálij ima' ipan sejsé de yejamen iwán kachitaltijkej. ⁴¹ Mia' kipiayaj malespíritoj, iwán kuḗ' kisasaj, tzajtziáj, kijtowayaj:

—Tej iPiltzin Dios.

E' Jesús kajajwaya ma^{les}pirit^ojmej, ayá' kimakalti^{ya} iga matajto^{ka}n, porque kimatiáj iga Jesús el Cristo yej Dios kit^{ita}n.

Jesús kipowa itájto^l Dios ipan estado de Galilea

⁴²Kua' tanesi', Jesús kisa' ipan altepe' iwán yajki kan ayagaj ono'. E' la gente kite^mojkej iwán asikej este kan onoya. Kinekiáj iga makáwi-o' iwán aya mayawi, ⁴³e' Jesús kijlij la gente:

—Es que nia no nikpowati ye'noticiaj ipan se' altepe^mmej iga ken reinarowa Dios,^a iga inón nokta netitankej.

⁴⁴Ijkón Jesús kipojtinemiá itájto^l Dios ipan tiopamej yej ono' Galilea.

Tamatawilo ken ayi'pa mo-ita

5 Se día Jesús onoya Genesaret ipan lagunajten, iwán walkej komati gente este kipipitzkowayaj Jesús iga kikakisnekiáj itájto^l Dios. ²Iwán Jesús kita' ome ákal yej onoyaj ipan aten, iwán yej tamatawiáj temojkej iga kipajpakaj irredejmej. ³Iwán Jesús tejkaj ipan se de inomej ákal yej itátkipa Simón. Iwán Jesús kijlij Simón iga achi máj makiwejkatili ákal iga ataten. Iwán Jesús motalij ipan ákal iga kimachtij yej ompa chapantokej. ⁴Kua' támi'ya tamachtij, Jesús kijlij Simón:

—Xikuiga moákal kan majya wejkatan iwán ompa xitamatawikan.

⁵Simón kijtoj:

—Tamachtiani, senyówal nitamatawijkej iwán nisé anikitzkijkej. Ya que tej nemi tinetekimaka, nia sej nitamatawiti.

⁶Kua' inón kichijkej, kikitzkijkej komati michin, iwán este tzajtzayani' irredejmej. ⁷Iwán kimanotzkej yej onoyaj ipan se' ákal iga mayakan makipalewitij. Iwán yajkij, iwán kitemijkej iyomexti ákal, iwán este ken awetziaja. ⁸Kua' inin kita' Simón Pedro, motankuaketza' itenoj Jesús iwán kijlij:

—NoTe^{ko}, amo xinetecho iga nej ayá' niye'nemi.

⁹Ijkón kijtoj Pedro iga pox majmatoya; ijkonsan no nochi yej íwan nemiáj iga pox komati yej kikitzkijkej. ¹⁰No momajtij Jacobo iwán Juan yej ipilowan Zebedeo, yej tekipanowayaj iwán Simón. E' Jesús kijlij Simón:

^a 4:43 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

—Amo ximajmawi, inán tipewas iga tiknechkowa yej manetokakan, ken inán michin tikitzkiá.

¹¹ Iwán kuá' kikixtíjkeja iyakalmej ipan ataten, ómpaya kikajtejkej inewi iwán kitokákeja Jesús.

Jesús kachitialiá se taga' yej nemi palani ikajlo'

¹² Se día onoya Jesús ipan se altepe', walaj se taga' yej nemi palani ikajlo' iga kipiaya lepra. Iwán kuá' kita' Jesús, motankuáketza' iwán motzontoga' este ipan tajli iwán ijkín kichokistajtanilij:

—Noteko, siga tej tikneki, wel xinepajti.

¹³ Jesús kichijchin iga ima' iwán kijlij:

—Kena, nikneki xipajti.

Iwán íkuá'san pajti' kan palantiaya. ¹⁴ Jesús kijlij inón yej achitiá' iga amo agaj makijli a' kipajtij, iwán kijlij:

—Xaj kan ono' sacerdote iga mamitzita, iwán xikmaka moofrendaj Dios, ken Moisés tatekimá', iga Dios mitzpájtija iwán iga mamomati iga tipájtija.

¹⁵ Noyan momatitiaya iga taachitialiaya Jesús, iwán komati gente monechkowayaj iga makikakikan yej kijtowa iwán iga makachitilikan. ¹⁶ E' Jesús kikajteyaya la gente iga iselti yaya tajtoti iwán Dios kan ayagaj ono'.

Jesús kachitialiá se yej awel nejnemi

¹⁷ Se día tamachtijtoya Jesús, iwán ompa ewatoyaj fariseojmej^a iwán yej tamachtíaj^b ipan iley Moisés, yej walkej de inochi altepemej yej ono' ipan estado de Galilea, de Judea iwán de Jerusalén; iwán ipoder Dios monextiaya kuá' Jesús taachitialiaya. ¹⁸ Iwán asikej sekin tajtaga' yej kiwajliguilijkej ipan tapech se taga' yej awel nejnemi nokta. Kinekiáj makakikan kalijti' iga makitekakan iyixtaj Jesús. ¹⁹ E' awel kalakkej iga pox onolo'. Tejkajkej iyixko kajli iwán kixitinkej ipetayo, iwán ompa kipipilojtitemowijkej ipan itapech in inón yej awel nejnemi iga kitálkej tajkoyan, itenoj Jesús. ²⁰ Kuá' Jesús kita' ken iga moconfiarowayaj ipan yéj, kijlij yej wetitoya:

—Nochi yej tikchij yej ayekti, nimitzelkawiliaya.

^a 5:17 Xikita glosario “Fariseo”.

^b 5:17 Xikita glosario “Yej tamachtíá ipan iley Moisés”.

²¹ Iwán fariseojmej iwán yey tamachtiáj ipan iley Moisés, kijtojkej ipan iyalmajmej: “¡Inín taga' nemi kimalijliá Dios! Ayagaj wel taekawiliá yey se kichiwa yey ayekti, petz Dios san.”

²² E' Jesús kimatiá te kejlantoyaj, iwán kijtoj:

—Amejwan, ¿te iga ijkón ankejlamikij ipan amoalmajmej?

²³ ¿Katiá máj wel manikijli: “Nochi yey tikchij yey ayekti nimitzelkawiliá”, o manikijli: “Ximoketza iwán xaja”? ²⁴ An sí, nia nimitznextilitij iga nej yey iPiltzín Taga',^a ipan inín tajli wel nikelkawiliá yey se kichiwa yey ayekti.

Iwán Jesús kijlij yey awel nejnemi:

—Tej nimitzijliá, ximoketza, xikui motapech iwán xaja mochan.

²⁵ Iwán in inón yey awel nejnemiá; íkuá'san moketza' iyixtajmej, kikui' itapech kan wetztoya iwán yájkuya ichan, iwán kiweyimatiiltijtiaya Dios. ²⁶ Iwán nochi tajtachixtikajkej iwán kiweyimatiiltijkej Dios. Iwán majmatitajtojkej:

—Inán sí, tikitakej yey ayi'pa mo-ita.

Jesús kinotza Leví yey itoka' nō Mateo

²⁷ Kuá' kisa' Jesús, kita' se yey kicobrarojtoya impuestos iga Roma. Inón taga' itoka' Leví, ewatoya ompa kan kicobrarojtoya impuestos. Jesús kijlij:

—Xinetoka.

²⁸ Iwán Leví moketza', kikajtej inewi itekipánol, iwán kitoga' Jesús.

²⁹ Iwán Leví ichan, kichij weyi-ilwi' iga Jesús. Ompa onoyaj mia' yey nō kicobrarojtoya impuestos iga gobierno iwán sékino' máj yey kixnantoyaj mesa iwán yejamen. ³⁰ E' fariseojmej iwán yey tamachtiáj ipan iley Moisés, pewakej iga kipopowaj idiscipolojmej^b Jesús, kijlijkej:

—¿Te iga ansentakuj iwán ansen-atij iwán yey kicobrarowayaj impuestos iga Roma iwán yey kichiwaj yey ayekti?

³¹ Jesús kijtoj:

—Yey yektitokej ayá' kinekij yey maki-achitialtikān, sino que yey wetitokej. ³² Nej ayá' niwalaj niknotzako yey kijtowaj iga yey'nemij. Majwa' niwalaj niknotzako yey kichiwaj yey ayekti iga mamoyolpatakān.

^a 5:24 Xikita glosario “IPiltzín Taga’”. ^b 5:30 Xikita glosario “Discípulo”.

Kitajtaniĵ Jesús kén iga yeĵ mayunaṛowaj

³³ Kijlijkej Jesús:

—¿Te iga yeĵ kitokaj Juan iwán yeĵ kitokaj fariseojmej pox mayunaṛowaj iwán pox oraḍowaj, e' modiscipolojmej nochipa atij iwán takuaj?

³⁴ Jesús kijtoj:

—Awel mayunaṛoskej te-ikniwan kan monamiktילו kua' ompa ono' iwamej chokotzın yeĵ monamiktía. ³⁵ Ásissan día iga kiwigaskej in chokotzın; íkua' kena, mayunaṛoskej.

³⁶ Iwán kipowa' nō inın iga mamixkujtילו:

—Ayagaj kiteki tájkol inuevojwípıl iga makitamani iwipılsósol. Siga kichí ijkón, kisosoloj inuevojwípıl. Iwán ayá' ye'nesis wipılsósol iga tamanijtos iga tájkol yeĵ nuévojo'. ³⁷ Ipan ikyapakuetakon^a awel nō moakiá vino yeĵ kichíjkejo' iga vino yeĵ kichíjkejo' moposawa iwán kipoxonas kuetakon iwán nempoliwis vino iwán kuetakon. ³⁸ Inón iga, yeĵkti iga ipan kuetakon yeĵ móchijo' mamooki vino yeĵ kichíjkejo'. Ijkón apoliwis vino niga kuetakon. ³⁹ Iwán ni agaj yeĵ koniá ikyapavınoj kinekis makoni yeĵ kichíjkejo', iga kijtowa: “Mataj ikyapavınoj máj xochajya'.”

Idiscipolojmej Jesús kito'piyotilantiawij trigo ipan día kua' mosewilo

6 Se día kua' mosewilo, Jesús panotiaya milijti', iwán idiscipolojmej pe' iga kitektiajkij trigo iwán koxtiayaj iga imamej iwán kikuajtıayaj. ² Sekin fariseojmej kijtojkej:

—¿Te iga ankichiway tekıpánol yeĵ ayekti mamochıwa ipan día kua' mosewilo?

³ Jesús kijlij:

—¿Ix ayı' ankileerojkej yeĵ kichij David iwán yeĵ senemiáj kua' mayanakej? ⁴ Kala' tiopan, kikui' panmej yeĵ itátkipa Dios. David kikuaj inompa pan iwán kimá' nō yeĵ iwán nemiáj, malej iga ayá' wel kikuaya námol, petz sacerdotejmej wel kikuayaj.

⁵ Iwán kijtoj Jesús:

—Nej yeĵ iPiltzın Taga' wel nitatekimaka te wel mamochıwa ipan día kua' mosewilo.

^a 5:37 Xikita glosario “Kuetaxtekon”.

Taga' yej matakuaawayaxto'

⁶Ipan sewo' día kua' mosewilo, Jesús kala' tiopan iwán pewa' iga tamachtij. Iwán ompa onoya se taga' yej takuawayaxto' iye'ma'.

⁷Iwán inomej yej tamachtíaj ipan iley Moisés iwán fariseojmej kipípiayaj Jesús iga makitakaan siga kachitaltij ipan día kua' mosewilo. Iga ijkón wel makasikan ken iga makitelwikan. ⁸E' Jesús kimatiá te kejlantoyaj, iwán kijlij taga' yej matakuaawayaxto':

—Ximoketza iwán xiwiki tatajkoyan.

Iwán taga' moketza'. ⁹Iwán Jesús kijtoj:

—Nia nimitztajtanitij: ¿Té an wel mochiwa ipan día kua' mosewilo; yej yekti o yej ayekti? ¿Mamoachitalti agaj o mamomikti?

¹⁰Iwán Jesús kitachilij inochi yej ompa onoyaj iwán kijlij inón taga':

—Xikmelawa moma'.

Ijkón kichij in taga' iwán yektia'ya ima'. ¹¹Yej ompa onoyaj poxsan kuejkuesiwiwej, iwán pewakej iga motatapowijkej té wel kichiwiliayaj Jesús.

Jesús kitapejpena doce yej makipowakan itájtól

¹²Ayá' wejkatí', Jesús yajki tajtoto iwán Dios ipan se tepe' iwán senyówal oradojtoya. ¹³Kua' tanési'ya, kinotza' idisciplolomej iwán kitapejpen doce de yejamen, inomej kitokawij apostolejmej.^a

¹⁴Inín itokamej: Simón yej no kitokawij Pedro; Andrés yej iyiknín Simón, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵Mateo, Tomás, Jacobo yej ipiltzín Alfeo; Simón yej ipartidoj nacionalista,^b ¹⁶Judas, yej iyíknimpa Jacobo iwán Judas Iscariote yej máj despuéj kinextij iga makikitzkikan Jesús.

Jesús tamachtiá

¹⁷Jesús temoj iwamej ipan tepe', iwán kawitoj ipan planada. Iwán ompa onoyaj idisciplolomej iwán no komati yej walkej ipan estado de Judea, iwán yej ichamej altepe' Jerusalén iwán no yej

^a 6:13 Xikita glosario “Apóstol”.

^b 6:15 Kijliayaj nacionalista iga anka Simón, kua' aya kitokaya Jesús, senemiáj wan judiyojmej yej kikixitjnekiáj romanojmej yej kidominaroytoyaj país de Israel.

ichamej lamartenoj na' altepemej Tiro iwán Sidón. Asikej ompa iga kikakitoy itájtol Jesús iwán iga maachitiakan yej wetitokej. ¹⁸ Iwán yej kipiayaj malespíritojmej no kachitialiaya. ¹⁹ Iwán nochi kinekiáj makichijchimikan Jesús, iga ipan yéj kīsaya poder iwán inochi kachitialiaya.

Yej Dios máj kiye'ita

²⁰ Iwán Jesús kitachilij idiscipolojmej iwán kijlij:

—Xipaktokan yej ayá' anmotapialiáj, iga ankipiáj Dios iga amoTeko.

²¹ 'Xipaktokan amejamen yej inán anmayanaj iga an-ixwiskej.

'Xipaktokan yej inán anchokaj, iga anwetzkaskej.

²² 'Xipaktokan kua' mitzijiyaj, iwán kua' mitzkixtiáj ipan amoaltepe' iga akinekij xonokan iwamej, iwán kua' kuajkuantas mitzijliáj iwán kua' mitzpinajtiáj iga annetokaj nej yej iPiltzin Taga'. ²³ Xipakikan este xiwíwitonikan inón día, iga ipan cielo yawij mitzmakati yej pox yekti, iga ijkonsan no iyikyapatajmej inimej gente kipoxiknochijkej profetajmej.

²⁴ 'E' anlastimajmej yej ankipoxpiáj tomín, iga nij ampakíkeja.

²⁵ 'Anlastimajmej yej inán an-ixwitokej, porque anyawij anmayanatij.

'Anlastimajmej yej inán anwetzkej, iga anyawij anchokatij iwán anmoknomatiskej.

²⁶ 'Anlastimajmej kua' inewi tajtaga' ye'tajtoskej iga amejwan, iga ijkonsan no iyikyapatajmej yejamen ye'tajtojkej iga yej ayéj mela'profetajmej.

Xiknekikan yej ayá' mitzye'itaj

²⁷ 'E' amejamen yej annekaktokej nimitzijliáj: Xiknekikan yej ayá' mitzye'itaj, xikchíwilikan yej yekti yej mitzijiyaj.

²⁸ Xikye'ijlikan yej mitzkechtamiáj. Xiktenewikan Dios iga inomej yej mitzpantiáj. ²⁹ Siga agaj mitzxaýgatatzina, xikmaka se' moxaya' iga mamitzmaga, iwán siga agaj mitzkuiliá mochamarraj, xikmaka no mokuach iga makiwiga. ³⁰ Siga agaj mitztajtaniliá tejté, xikmaka, iwán yej mitzkuiliá yej motátkipa, amo xiktajtanili iga mamitzkuepili. ³¹ Xikchíwilikan sekin ijkón ken amejwan aninekij mamitzchíwilikan.

³² 'Siga ankinekij yejsan nō mitznekiĵ, ¿té anmotaniliskej? Este yeĵ kichiĵaj yeĵ ayekti, iĵkōn nō kichiĵaj. ³³ Siga ankichiĵiliáj yeĵ yeĵkti yejsan mitzchiĵiliáj yeĵ yeĵkti, ¿té anmotaniliskej? Iĵkōn nō kichiĵaj yeĵ ayá' ye'nemij. ³⁴ Iwán siga ankitakewaltiáj tomin inomeĵ yejsan wel mitzkuepiliáj, ¿té anmotaniliskej? Yeĵ kichiĵaj yeĵ ayekti nō kitakewaltiáj yejsan wel kikuepiliskej se' achón. ³⁵ E' amejamen xiknekikan yeĵ mitzijiĵaj iwán xikchiĵakan yeĵ yeĵkti, iwán siga antatakewaltiáj tejté, amo xikchakan iga mamitzkuepiliĵan. Iĵkōn anmotaniliskej yeĵ pox yeĵkti, iwán amejamen anmochiĵaskej ipilowan Dios yeĵ ajko ono', iga yéĵ nō kichokiliá yeĵ ayá' taagradecerowaj iwán yeĵ kichiĵaj yeĵ ayekti. ³⁶ Ameĵamen xitachokiliĵan kensan nō amoTaj Dios tachokiliá.

Amo xitajuzgarokan

³⁷ 'Amo xitajuzgarokan iwán Dios ayá' nō mitzjuzgaroskej. Amo xikijliĵan ni agaj iga ayompa nemi, iwán Dios nō ayá' mitzijliskej iga ayompa annemij. Xikelkawan yeĵ mitzchiĵiliáj yeĵ ayekti, iwán Dios nō iĵkōn mitzchiĵiliskej. ³⁸ Yeĵ ankipiáj xikmakakan sekin, iwán Dios nō mitzmasaskej. Yawi mitzmatatij ipan amomórral este temis, este teĵtekualtitos, iwán este áyo'ya kitoloĵ amomórral. Achón ke' agaj ankimakaskej, achonsan nō Dios mitzmasaskej.

³⁹ Jesús iĵkín kijoĵ iga mamixkuĩtilo:

—¿Ix wel se pacha kimawilantiá se' pacha iga makojkuĩlti? ¿Ix ayá' an wetziskej iyomextimeĵ ipan se xapo'? ⁴⁰ Yeĵ nemi momachtiá ayá' máĵ tamati ken yeĵ tamachtiá, kuá' kitámijya iga momachtij, kaxilijya yeĵ tamachtiá.

⁴¹ '¿Te iga tikixtachiliá mokinĵ iga kipiá tasoltzĵn ipan iyix iwán ayá' tikita iga teĵ tikpiá tapan ipan moyix? ⁴² Siga ayá' tikita iga tikpiá weyi tapan ipan moyix, ¿kén timixewiá iga tikijliá mokinĵ: “Nokinĵ, achi manimitzkixtili tasoltzĵn yeĵ tikpiá ipan moyix”? ¿Teĵ yeĵ timopajpantiá iga tiye'nemi!, xixixti achto inōn tapan yeĵ ono' ipan moyix iwán iĵkōn wel tikye'itas iga tikixtiliá tásol ipan iyix mokinĵ.

Kuawi' mo-ixmati ipan itakilka

⁴³ 'Nisé kuawi' yeĵ mokuáliá itakilka wel kipiá itakilka yeĵ ayá' mokua. Iwán kuawi' yeĵ ayá' mokuáliá itakilka, awel nō kipiá itakilka yeĵ mamokua. ⁴⁴ Sejsé kuawi' mo-ixmati ipansan itakilka:

ayá' moteki itákilka amakuawi' ipan witzkuawi', niga moteki uva^a ipan cháwawitz. ⁴⁵Taga' yej ye'nemi, ye'tajtowa, iga ipan iyalmaj kejlanto' yejsan yekti. Iwán taga' yej ayá' ye'nemi, kuajkuantas kijtowa iga ipan iyalmaj ono' yej ajayekti, iga yej ono' ipan iyalmaj inón kijtowa.

Kajli yej ye'taksato'

⁴⁶'¿Te iga anne-ijliáj “NoTeko, noTeko”, iwán ayá' ankichiwaj yej nimitzijliáj? ⁴⁷Nia nimitzijlitij ken nesí inón yej wí' notenoj, yej kikaki notájtól iwán kichíwa yej nikijtowa. ⁴⁸Inón ken tikita se taga' yej kichij íkal de material. Achto talichkua' wejkatan iga kajli matakato ipan weyite'ti. Kuá' weyá' a'ti iwán walaj arresomoj yej pox tajpalej ipan kajli, niga wel kolín, iga inón kajli tokto' ipan te'ti. ⁴⁹E' yej netajtolkaki iwán ayá' kichíwa yej nikijtowa, inón ken tikita se taga' yej kichij íkal ipan petz tajli iwán ayá' kipiá kan taksato'. Iwán kuá' weyá' a'ti, walaj arresomoj yej pox tajpalej ipan inón kajli iwán inón kajli wetzi' iwán mela'xixitini'.

Se taga' yej mopoxconfiarowa ipan Jesús

7 Kuá' Jesús tami' tatatapowij, yajki altepe' Capernaum. ²Ompa chantitoya se capitán yej kimandarowaya soldadojmej de Roma, kipiaya se itekipanowani yej kipoxnekiá, e' wetitoya. Alinsan poliwiá iga mikiá. ³Kuá' inón capitán kikagui' yej Jesús kichijto', kititan wewetkej yej kimandarowaj judiyojmej iga makijlitij Jesús iga makachitalti itekipanowani inón capitán. ⁴Yejamen yajkij kitatoj Jesús, iwán ijkín kitejteki'ijlijkej:

—Inón capitán kajasi iga xikpalewi, ⁵iga kiye'ita tokniwan yej no israelitajmej, iwán yéj nechíwilijkej notiopamej.

⁶Jesús yajki iwamej. E' kuá' asitiáyaja chan inón capitán, inón capitán kititan iyamigojmej iga ijkín makijlitij:

—NoTeko, akajasi xikalaki nochán, ayá' neajasi iga xasi nokalijti'. ⁷Inón iga ayá' nimixewij iga nimitztemoto nomatika. E' xikíjtosan iga mayektiá notekipanowani iwán yektiás. ⁸Nej no ono' yej netekimaka iwán no niktekimaka soldadojmej. Kuá' niktítani se mayawi kanaj, yawi; iwán kuá' se' nikijliá iga mawíki, wí'; iwán kuá' nikijliá notekipanowani iga makichíwa tejté, kichíwa.

^a 6:44 Xikita glosario “Uva”.

⁹Kua' inón kíká' Jesús, madmirádoj, iwán kitachilij yej kitokatinemiáj, kijlijkej:

—Nimitzijliáj iga anikasi' nisé israelita yej mamopoxconfiaro ipan nej ken inín taga'.

¹⁰Kua' tatitanimej yajkij ichan capitán, kasitoj tekipanowani, achitia'ya.

Jesús kichokiliá se yej wewejmí'

¹¹Jesús iwán idiscipolomej iwán komati gente nemi yayaj ipan se altepe' yej itoka' Naín. ¹²Kua' asitiáyaja ipan altepe', kita' iga nemi yawij kitokatij se yej mi', yej iselpiltzin se yej wewejmí'. Mia' kipolojtayaj yej de ompamej. ¹³Kua' toTeko kita', choga' iyalmaj iga inón viuda, iwán kijlij:

—Amo xichoka.

¹⁴Iwán kitechoj tapechtzin kan mejmelajtiaya ánimaj iwán kichijchin. Iwán mokejketzkej yej nemi kiwigayaj. Jesús kijlij ánimaj:

—Chokotzin, nimitzijliá: ximoketza!

¹⁵Iwán motalij in yej miktoyay iwán péwa'ya tajtoj. Iwán Jesús kima'ya iye'. ¹⁶Iwán nochi yej ompa onoyaj momajtijkej iwán ijkín kiweyimatiitayaj Dios:

—Te-ixnamikiko se profeta yej kipoxpiá poder.

Iwán kijtowayaj no:

—Dios walaj kipalewiko igentej.

¹⁷Iwán yej kichij Jesús, noyan Judea momati' iwán este ipan altepemej yej najna'san onokej.

Itatitanimej Juan yej tabautizarowa

¹⁸Juan kimati' yej kichij Jesús iga kipowilijkej idiscipolomej. Iwán Juan kinotza' ome idiscipolaj, ¹⁹iwán kititan iga makitajtanitij Jesús: “¿Ix teya in Cristo yej yawi wíkiti, o nikcháskejo' sewo'?”

²⁰Kua' idiscipolomej Juan kitechojkej Jesús, kijlijkej:

—Juan yej tabautizarowa netitankej iga manimitztajtanikij; “¿Ix téyaki' in Cristo yej yawi wíkiti, o nikcháskejo' sewo'?”

²¹Iwán íkua' Jesús kachitaltij mia' yej sese'pa iga wetitoyaj, iwán yej kipiayaj malespíritoj, iwán no kitachaltij mia' pachamej.

²²Iwán Jesús kijtoj:

—Xaḱaḱan xikijl̄itij Juan inochi yej ankitakej iwán yej ankikakikej: pachamej tachaja, koḱomej nejnémija, yej palantiayaj inakayomej iga kipiayaj lepra, achitiákeja, yej ayá' takakiáj, inán takákija, yej miktoyaj, ojpa-isákeja. Iwán yej ayá' motapialiáj, mopowiliaya ye'notiĉiaj ken iga Dios tasalvaḱarowa. ²³ Paĉtos yej ayá' kikajtewa iga moconfiaḱarowa ipan nej.

Jesús kitajtajtani la gente te itekiyo in Juan

²⁴ Kuá' yájkija itatitanimej Juan, Jesús pe' tatatapowij de Juan; kijtoj:

—¿Té ankitatoyaj ipan desierto? ¿Ix se ojta' yej koolina ejeka'? ²⁵ Iwán siga ayá', ¿tétaĉ ankitatoyaj? ¿Ix se taga' yej ye'taajakijto'? Amejamen ankimatij iga yej moye'taajakiáj iwán nemij ken kinekij, chantitokej čan reyejmej. ²⁶ Iwán, ¿té nokta ankitatoyaj? ¿Ix se profeta? Kena, yéj majya sej que se profeta. ²⁷ De Juan tajtoj kaḱan ijkín ijkuilijto':

Niktitani notatitan iga mo-ixtaj matayakana,
iga ken kuá' mamitzojtápoya.

²⁸ Nimitznojma-ijliáj iga ateyi nisé profeta yej máj tayakanto' que Juan yej tabautizaḱarowa, e' yej momachiá iga até iteki de inochi yej motemakaj iga Dios marreinaḱo ipan yejamen, inón yej máj tayakanto' que Juan.

²⁹ Nochi yej kikakikej itájtol Juan este yej kicobraḱarowayaj impuestos iga Roma, no mobautizaḱaroĉkej iwán ijkón kichijkej ken Dios tatekimaka. ³⁰ E' fariseojmej iwán yej tamachtiáj ipan la ley, ayá' mobautizaḱaroĉkej iná' Juan, iwán ayá' kinekikej yej Dios kinekiá makichiwa iga yejamen. ³¹ Iwán toTeko kijtoj:

—Amejwan yej inampa amonoĉkej annesij ken tikita ³² koĉone' yej mawiltiáj ipan tajkoaltepe' iwán kitzajtziá iga iyikniwan: “Nejamen nimitztapitzilijkej iga aka iwán ayá' anmijtotijkej; nejamen nimitziknotakuikilijkej iwán ayá' anchokakej.” ³³ Ijkón inimej gente; walaĉ Juan yej tabautizaḱarowa yej akikuaya paḱan niga koniaya vino iwán amejamen ankijtowaj iga kipiaya maḱalespíritoj. ³⁴ Iwán niwalaĉ nej yej iPiltzin Taga' yej nitakua iwán nikoniá vino, iwán ankijtowaj iga nipoxtakua iwán nitawana, nimotókaki' iwán yej ayá' ye'nemij iwán inomej yej kicobraḱarowaj impuestos iga Roma. ³⁵ Kuá' tikita ken iga ye'nemij yej momela'confiaḱarowaj ipan Dios, nesi iga Dios nochi kimati te kichiwa.

Jesús paxalowa chan se fariseo yej itoka' Simón

³⁶ Se fariseo kijlij Jesús iga matakuaṭi ichan, iwán kala' kalijti'. Iwán kua' kixnánto'ya mesa,^a ³⁷ asito se siwa' yej ayá' ye'nemi. Inón siwa' de ompa, iwán kimati' iga Jesús yajki takuaṭo chan inón fariseo. Kiwiga' se iboteyajtzin yej chijto' de te'ti yej itoka' alabastro. Ípan kiwiga' aceite yej pox ajwiya'. ³⁸ Iwán itepotztajpa Jesús, choga' iyikxitenoj, iwán inón siwa', iga iyixa' kixxipatzoj. Iwán kiwakiltij iga itzónkal, iwán kixxipitzoj iwán kitajtalilij aceite yej pox ajwiya'. ³⁹ Kua' fariseo yej nemi kitamaka Jesús, kita' yej nemi kichiwa inón siwa', kijtoj ipan iyalmaj: “Siga inín taga' katka mela'profetaj, kimatiá katiábapa inín siwa' yej nemi kichijchimi; ayá' ye'nemi.” ⁴⁰ Iwán Jesús kijlij fariseo:

—Simón, nimitzijlijneki achi tejté.

Fariseo kijtoj:

—Tamachtiani, xine-ijli.

⁴¹ Jesús kijtoj:

—Onoya ome taga' yej kideberowayaj yej tatakewa tomín.

Se deberowaya ke' se kitaniá quinientos días iwán se' ke' kitaniá cincuenta días. ⁴² Iwán nisé de yejamej awel kikupea' inón tomín, iwán inón yej tatakewa tomín, kijlij yej deberowaj iga ay'ya makikuepakan inón tomín. Inán xine-ijli, ¿katiapa de yejamej máj kinakis?

⁴³ Simón kijtoj:

—Anka yej máj komati tomín kelkawilij iga kideberowaya.

Jesús kijtoj:

—Ómpaya ken tikijtoj Simón.

⁴⁴ Iwán Jesús kitachilij siwa', iwán kijlij Simón:

—Ta' xikita inín siwa'. Nikala' mochan iwán ayá' tine-ikxipaga'. E' inín siwa' ne-ikxipaga' iga iyixa' iwán ne-ijikxiwakiltij iga itzónkal. ⁴⁵ Tej ayá' tinepipitzoj; e' inín siwa', desde que nikala', ayá' nemi kikajtewa iga kipipitzojowa nokxi. ⁴⁶ Ayá' tineṭalilij aceite ipan notzontekon; e' yéj neṭalilij aceite yej ajwiya' ipan nokxi. ⁴⁷ Inón iga nimitzijliá, nepoxnegui' iga nikelkawílija yej poxsan ayekti kichij. E' yej nikelkawiliá alín yej kichiwa yej ayekti, inón ayá' poxsan nenekis.

^a 7:36 Inón vej, kua' takuayaj toknimej, nochipa ken achi monagastekáyajpa iyopochkampamej, motetoniayaj iga isotkolmej miej nemi takuaj iga iye'mamej. Mesajmej poxsan chajchapati'. Inón iga siwa' wel kina'techoj itepotztajpa Jesús.

⁴⁸ Iwán Jesús kijlij inón siwa':

—Inochi yej tikchij yej ayekti nimitzelkawílija.

⁴⁹ Iwán yej iwamej ompa takuajtoyaj, motajtankej:

—¿A'yéj in yej wel nō kelkawiliá yej se kichíwa yej ayekti?

⁵⁰ Jesús kijlij inón siwa':

—Iga timoconfiarōj ipan Dios, mitzmañawija. Xiyolpaktiaya.

Siwatkej yej kipalewiáj Jesús

8 Iwán Jesús yajki ipan nochi wejweyi altepemej iwán ipan altepetzitzin iga kipojtinemiá ye'notíciáj ken iga Dios reinarowa. Nemiá iwán doce idisciplolōjmej. ² Nemiáj nō sekin siwatkej yej Jesús kachitaltij yej kipiayaj maļespíritoj iwán yej wetitoyaj. Se de yejamen María, yej itōka' nō Magdalena yej iyakapan kisa' siete maļespíritoj. ³ Nō Juana yej isiwa' Chuza, Chuza kipalewiaya Herodes kan mandarowa. Iwán se' itōka' Susana iwán sékino' máj yej kipalewiayaj Jesús iga kimakakej yej itatkimejpa.

Kén iga miḡkuḡtilo ipan yej toka

⁴ Mia' kiskej ipan i-altepemej iga kitatoj Jesús. Iwán poxsan monechkōlo'. Iwán Jesús kipowa' inín iga mamixkuḡtilo:

⁵—Se taga' yajki tokato, kipapatánaltijpa^a íyol trigo. Ono' yej wetzito ipan ojti iwán kitataksayaj yej ompa panowayaj. Walkej totōmej iwán kikuajkej. ⁶ Ono' yej wetzito tetzalan kan ono' ajalín tajli; kua' íxwa'ya, talwaḡui'. ⁷ Ono' yej wetzito ipan witzyoj. Kua' witzyoj sen-ixwakej iwán tato', witzyoj ta-ijiyomiktij. ⁸ E' ono' yej wetzito ipan yé'tal. Kua' weyakej, pox mochi; iwán ipan sejsé imiawayo kitalilij este cien íyol.

Kua' tami' kijtoj inón, Jesús recio tajtoj:

—Yej annakasyojkej, xineye'kakikan.

Jesús kijtowa tejas in kan mamixkuḡtilo

⁹ Idisciplolōjmej Jesús kitajtankej:

—¿Té kijtojneki in inín kan miḡkuḡtilo?

¹⁰ Kijtoj Jesús:

—Amejwan Dios mitzmatiltiáj ken iga yéj reinarowa, inón yej ayagaj kimati. E' sekin nikpowiliapa kan mamixkuḡtikān,

^a 8:5 Iga motōka trigo sekin kipapatánaltijpa.

ijkón malej iga tachaskej, ken kuá' ayá' tacháj, iwán malej iga matakakikan ayá' kimatiskej te kijojneki.

Jesús kijtowa te kitojneki inón yej toka

¹¹ 'Ijkín kijojneki inón kan mīxkuĩtilo: Íyol trigo kijojneki itájtol Dios. ¹² Iwán yej wetzi' ipan ojti, inón kijojneki yej kikakíkeja itájtol Dios iwán wí' Tzitzimi' iga kelkawaltíaj inón yej kikakikej iga amo makicredokan iwán amo mamomanawikan. ¹³ Yej wetzi' ipan teyoj, inón kijojneki yej este yojoyolpakij kuá' kikakij itájtol Dios; e' ayéj iga kimela'credowaj, ken tikita tato' yej ayá' nelwayoj. Inomej ayá' nochípaya kicredojtoskej, iga kuá' kitantiarowaj, kikajtejaw iyojwi Dios. ¹⁴ Inón íyol trigo yej wetzi' ipan witzyoj, kijojneki yej kikakij itájtol Dios, e' mopoypolowaj iga kiyoltilanaj yej kejlantokej, kipoxpiasnekij tomín iwán kichiwaj kensan iyalmaj kineki, akichiwaj yej yekti. ¹⁵ E' yej wetzi' ipan ye'tajli, inón kijojneki yej kicredowaj itájtol Dios iga inochi iyalmaj, iwán ayá' mosemakaj ipan iyojwi Dios iwán kichiwaj yej yekti.

Ayekti iga mamoiyana itájtol Dios

¹⁶ 'Ayagaj kixotaltía icándil iwán makikontepacho, niga kitaliá tapechtampa. Majwa' kitaliá ajko iga matawi, iga matachakan yej kalakij. ¹⁷ Ateyi nité yej iyanto' yej amo mamonexti. Ateyi yej ichtákan yej kēman amo mamomela'mati.

¹⁸ 'Ta' xikye'kakikan; yej kipiá, yawij máj kimakatij, e' yej ayá' kipiá este yej kijtowa iga kipiá yawij kikuilitij.

Iye' Jesús iwán iyokichikniwan

¹⁹ Iyokichikniwan Jesús iwán iye' yajkij kitatoj Jesús, e' awel asikej itenoj iga poxsan kipolojtoyaj. ²⁰ Iwán kijlijkej Jesús:

—Moye' iwán mookichikniwan onokej fuera iwán mitzitasnekij.

²¹ Jesús kijojoj:

—Yej kikakij itájtol Dios iwán kichiwaj ken kijtowa, inomejwa' in noye' iwán nookichikniwan.

Jesús kipacholtía ejeka' iwán maréjal

²² Se día Jesús tejkej ipan weyi ákal iwán idiscopolojmej, iwán Jesús kijojoj:

—Mati-apanokan.

Iwán yajkij. ²³ Kua' nemi apanowayaj, Jesús mokochkuilij. Iwán ipan laguna kitzintijkej se ejeka' yej pox tajpalej, iwán ákal pewa' iga ațemi' iwán este ken awetziaja. ²⁴ Iwán kixitijkej Jesús, kijlijkej:

—¡Tamachtiani! ¡Tamachtiani! ¡Némiya ti-awetzij!

Iwán moketza' Jesús, kajajwa' ejeka' iwán a'ti, iwán pachiwikej, iwán santakampolijtikawi'. ²⁵ Iwán Jesús kijlij idiscipolomej:

—¿Te iga ayá' anmoconfiarojkej ipan nej?

E' yejamen majmatikawikej iwán san tajtachixtikajkej, iwán mosepantajtankej:

—¿Ayéj an in inın taga' yej este ejeka' iwán a'ti wel kitekimaka iwán kitajtolkakij?

Se taga' de Gadara yej kipiaya malespíritoj

²⁶ Iwán kua' apanójkeja, asikej Gadara yej ono' iyikan laguna, iyixtaj Galilea. ²⁷ Iwán kua' témoja Jesús, kixnamikito se taga' de ompa yej íkyaya kipiaya malespíritoj, iwán nochípaya nemiá ipetzkan iwán ay'ya katka çanej, kochá posantoj. ²⁸ Kua' inón taga' kita' Jesús, motankuaketza' iyixtaj, iwán tzajtzi', kijtoj:

—¿Té tikneki nowan, tej Jesús yej iPiltzin Dios yej ono' pox ajko? Nimitztajtaniliá iga amo xine-iknoçhiwa.

²⁹ Ijkón kijtoj iga Jesús kitekimakatoya malespíritoj iga makisa ipan inón taga'. Máj achto malespíritoj mia' vej kikițzkiaya, malej iga kijikxi-ilpiayaj iwán kimajma-ilpiayaj iga amo macholo; e' yéj sankikokotonaya inón cadena. Iwán malespíritoj kiwigaya ipan desierto kan ayagaj chantito'. ³⁰ Jesús kitajtan:

—¿Té motoka'?

Iwán kijlij:

—Notoka' Mia'.

Kijtoj ijkón iga mia' malespíritomej onoyaj ipan inón taga'.

³¹ Kitajtanilijkej Jesús iga amo makititanikan xapoko yej ayá' kipiá kan tanto'. ³² Ipan tepe' takuajtiniemiáj mia' koyamemej, iwán malespíritomej kiteki'tajtanilijkej Jesús iga makalakikan ipan koyamemej; iwán Jesús ompa kititan inomej malespíritomej.

³³ Kua' kiskeja ipan inón taga', kalákkeja ipan koyamemej, iwán inochi momajmapetzkoťoj ipan barranko, wetzitoťoj ipan laguna iwán ompa amikikej.

³⁴ Kua' inón kitakej yej kicuidaroťtinemiáj koyamemej, moçacholoťkej iwán yajkij kipowatoťoj ipan altepe' iwán ipan

altepētztzin. ³⁵La gente yajkij kitatoj yej mochij. Iwán yajkij kan ono' Jesús; kasitoj inón taga' yej kipiaya maļespíritoj este ewato' itenoj Jesús; taajakíjto'ya iwán ye'tajlánto'ya. Iwán majmawikej. ³⁶Iwán yej kitakej, kipojkej inewi san kén kitakej iga yektiá' inón taga' yej kipiaya maļespíritoj. ³⁷Nochi gente de Gadara iwán yej najna'san ichamej kiteki'ijlijkej Jesús iga makísaya ompa iga poxsan majmawiáj. Iwán Jesús kala' ipan ákaļ iwán yayay. ³⁸Iwán inón taga' yej ípan kisa' maļespíritojmej, kiteki'tajtanilij iga mayáwiya íwan. E' Jesús kitekimá' iga makawi, kijlij:

³⁹—Xaj mochan, iwán xikpowa nochi yej Dios mitzchiwilij.

Inón taga' yajki, iwán kipowa' noyan ipan inón altepe' yej Jesús kichij ipan yéj.

Jesús kachitialtiá omen yej moconfiarowaj ipan yéj

⁴⁰Kua' Jesús asito sej Galilea, nochi kichixtoya iwán pakikej iga ki-omemawijkej. ⁴¹Iwán asi' se taga' yej itoka' Jairo yej mandarowa tiopan. Inón taga' motankuaketzato iyikxitenoj Jesús, iwán iga inewi iyalmaj kitajtanilij iga mayawi ichan ⁴²iga kipiaya iseltaochin ken de doce años yej mikisnekiaya. Kan nemi yaya Jesús, este kipipitzkowayaj iga mia' yej kitokaj.

⁴³Iwán nemi yaya no ompa se siwa' yej wetitoya, doce años kistoya ken imés yej awel pachiwíá. Kitámija inewi itomin iga yajka iwán medicojmej iwán ayagaj wel kachitialtij. ⁴⁴Inón siwa' kitechoj Jesús itepotztájbapa iwán kichijchimilij itempan itzótzol, iwán íkua' pachiwí' iga kistoya ken imés.

⁴⁵Iwán Jesús kijtoj:

—¿A'yéj nechijchin?

Nochi kijtojkej iga ayéj yejamen. Pedro iwán yej iwán nemiáj, kijtojkej:

—Tamachtiani, nemi mitzpipitzkowaj iwán mitzyayagatopewaj nijnijiga, iwán tikijtówa-o': “¿A'yéj nechijchin?”

⁴⁶E' Jesús kijtoj sej:

—Agaj nechijchin, nikmachilij iga ipan nej kisa' poder.

⁴⁷Kua' siwa' kita' iga awel miyana, kuekuechkatiajki, motankuaketzato iyikxitenoj Jesús. Kinojma-ijtoj iyixtaj la gente te iga kichijchin iwán kén iga yektiá' íkua'san. ⁴⁸Jesús kijlij:

—Nopíj, iga timoconfiaroj ipan nej, ti-achitia'ya. Xaja tamelá.

⁴⁹ Mieĵ tatapojtóyao' Jesús, a'pa asi' yej walaĵ ichan Jairo, inón yej mandarowa tiopan, kijlij:

—Mosiwapiltzín mi'ya, ay'ya máĵ xikuejkuesojto toTamachtiani.

⁵⁰ E' Jesús kika' iwán kijtoj:

—Amo ximajmawi, ximoconfiaro ipan nej iwán mopiltzín yektiás.

⁵¹ Kuá' asi' Jesús chan Jairo, ayá' kine' a'san nesí' makalaki, petz Pedro, Santiago, Juan, itaj takotzín iwán iye'. ⁵² Nochi moknomatitoyaj iwán chokatoyaj iga inón takotzín. E' Jesús kijtoj:

—Amo xichokatokan, takotzín ayá' mikto', yejwa' kochto'.

⁵³ Iwán Jesús kiwejwetzkilijkej, iga kimatiáj iga míkto'ya in inón takotzín. ⁵⁴ E' Jesús kikiťzkilij ima' iwán recio kinotza':

—ĵTakotzín, ximoketza!

⁵⁵ Iwán sej ojpa-isa' iwán nimanín moketza'. Iwán Jesús tatekimá' iga mamotamakátiya in takotzín. ⁵⁶ Itaj iwán iye' san tajtachixtikajkej; e' Jesús tatekimá' iga amo agaj makimati yej mochij.

Jesús kititan idiscipolomej iga makipowakan kén iga reinarowa Dios

9 Jesús kinechkoj doce idiscipolomej iwán kimá' poder iga wel makixitikan malespiritomej, iwán no iga makachititikan yej wetitokej. ² Kititankej iga makijtokan kén iga reinarowa Dios, iwán iga mataachititikan. ³ Iwán kijlijkej:

—Amo xikuigakan nité ipan ojti. Niga bastón, niga mórral, niga tákual, niga tomín, iwán amo xikuigakan ome amokuach.

⁴ Kan amasitij agaj ichan, ómpasan xikawikan este que matami amotekipánol iwán ankisaskej ipan inón altepe'. ⁵ Iwán kan ayá' mitzomemawiskej, xikisakan ipan inón altepe', xiktzejtzeloĵkan amokxitalpínol iga makimatikan iga ayá' kichijkej yej yekti.

⁶ Iwán kiskej, yajkij ipan inewi altepetzitzín, kipojtinenkej ye'noticiaj kén iga Dios tasalvarowa iwán kachititijtinenkej yej wetitokej.

Herodes kikaki yej kichíwa Jesús

⁷ Rey Herodes kika' yej kichijtinenmi Jesús; iwán ay'ya kimatiá te kichíwaya iga sekin kijtowayaj:

—Anka ojpa-isa' sej Juan kan miktoya.

⁸ Sekin kijtowayaj:

—O mixnextiko el profeta Elías.

Iwán sekin kijtowayaj:

—Anka ojpa-isa' sej agaj ikyapaprofetaj.

⁹ E' Herodes kijtoj:

—Esi nej nitatekimá' iga makikechtekikan Juan, ¿a'yejtaj an in inin yej nikaki kipowaj kuajkuantas iga yéj?

Inón iga Herodes kitasnekiá Jesús.

Kua' tatamá' Jesús, takuaj cinco mil

¹⁰ Kua' mokuepkej iyapostolejmej Jesús, kipowilijkej inewi yej kichijkej. Iwán Jesús kinechkoj idiscipolorejmej iwán kiwiga' kan ayagaj ono', na'san se altepe' itoka' Betsaida. ¹¹ E' kua' la gente kimati', kitokakej no, iwán Jesús ki-omemawij in inomej, iwán kitatapowijkej kén iga reinarowa Dios iwán kachitiltij yej wetitokej.

¹² Kua' tióta'ya, kitechotoj Jesús doce iyapostolejmej, iwán kijlijkej:

—Xikijli la gente mayákanya mamosewítij, iwán makitemotij tákual ipan altepe' iwán ipan altepetzitzin yej najná' onokej, iga nigaj ateyi nité.

¹³ Jesús kijtoj:

—Amejwan xiktamakakan.

Yejamen kijtojkej:

—E', nikpiajsan se mano pan iwán ome michin, ¿ix nikowatij tákual iga nochi inimej?

¹⁴ Onoyaj ken cinco mil tajtaga'. E' Jesús kijlij idiscipolorejmej:

—Xikijlikan iga mamotalikan de cincuenta en cincuenta.

¹⁵ Ijkón kichijkej, iwán nochi motajtalkej. ¹⁶ Iwán Jesús kikui' se mano pan iwán ome michin iwán ajkotachá' iwán kimá' gracias Dios iga tákual, iwán kipoposte'. Iwán kimajmakakej discipolorejmej iga makimajmakakan la gente. ¹⁷ Takuajkej inochimej este ijixwikej, iwán discipolorejmej kitemijkejo' doce chikiwi' de tákual yej ay' kikuajkej.

Pedro kinojma-ijtowa iga Jesús el Cristo

¹⁸ Se día Jesús iyoka oradojtoya. Ompa no onoyaj idiscipolorejmej, iwán Jesús tatajtan:

—In sekin, ¿té kijtowaj de nej?

¹⁹ Yejamēn kijtojkej:

—Sekin kijtowaj tej tiJuan yej tabautizarowaya; sekin kijtowaj iga tej Elías; iwán sekin kijtowaj iga tej anka tiikyapapofetaj yej ojpa-isa' sej.

²⁰ Iwán kitajtankej sej:

—In amejamēn, ¿té ankijtowaj de nej?

Iwán Pedro kijlij:

—Tej tiCristoj yej itatitan Dios.

Jesús kipowa iga yawi mikiti

²¹ E' Jesús kitekimá' idiscipolojmej iga amo makijlikan agaj iga yéj Cristo. ²² Iwán kijlijkej:

—Nej yej iPiltzín Taga', yawij ne-iknochiwatij poxsan iwán yawij ne-ijiyatij wewetkej yej mandarowaj iwán ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtíaj ipan iley Moisés. Yawij nemiktítij iwán ipan eyi día nia ni-ojpa-isati sej.

²³ Iwán Jesús kijlij nochi gente:

—Siga agaj kineki manetoka, ay'ya makichiwa yej yéj kineki, iwán manejnemi ipan noojwi nochipa malej iga makiknochiwakan poxsan este makimiktikan. ²⁴ Yej ayá' kinekis mamiki, yawi mikiti; e' yej mikis iga nej netoka, nochipa onos nowan. ²⁵ ¿Itejas in taga' siga makipiá inochi yej ono' ipan inín tajli, siga imatika mamopolo o mamiki? ²⁶ Siga agaj pinawa iga netoka iwán iga kipowa notájtól, ijkon no nej yej iPiltzín Taga', nipinawas iga yéj kua' niwi' nigobernaroki iwán iweyipoder noTaj, iwán angelejmej yej xojxotatiwitzej. ²⁷ Nimitznojma-ijliáj iga sekin yej nij onokej ayá' mikiskej este que makitakan kén iga reinarowa Dios.

Kén iga Jesús se'pay nesi iga tawía

²⁸ Kipiá' ken ocho días iga kipojtoya inón, Jesús tejkaj ipan se tepe' oradóto. Kiwiga' Pedro, Juan iwán Jacobo. ²⁹ Kua' oradótoya, moxaygapata' iwán itzótzol mokuropa' este ichkati' iwán mela'tawij. ³⁰ Iwán nesikoj omen tajtaga' iga tatapowakoj iwán Jesús, ikyapapofetajmej Moisés iwán Elías. ³¹ Íkua' kiyawalojtoyaj weyi tawilkan yej ipoderpa Dios. Iwán kipojtoyaj kén iga yawi kiknochiwatij Jesús iwán kén iga yawi mikiti en Jerusalén. ³² Malej iga Pedro iwán yej iwán nemiáj pox kochisnekiáj, e' yejamēn akochkej iwán kitakej itawilyo Jesús iwán inomej omen tajtaga'

vej onoyaj iwán Jesús. ³³ Kuá' némiya yayaj inomej tajtaga' iga kikajtéwaja Jesús, Pedro kijlij Jesús:

—Tamachtiani, ipox yekti iga nonokej nigaj! Manikchiwakan eyi ranchojtiztizin, se iga tej, se iga Moisés iwán se iga Elías.

E' Pedro akimatiá te kijtowaya. ³⁴ Kuá' inino' kijtojtoya, wálaj se mixti kitzakuakoj. Iwán majmawikej discipolomej kuá' mixtzakuikej. ³⁵ Iwán wálaj se tájtól ipan mixti, kijtoj:

—Ininwa' nokta in noPiltzin vej nikpoxneki; yéj xikakikan.

³⁶ Kuá' tami' mokagui' tájtól ipan mixti, Jesús iséltiya onoya. E' yejamen ayá' te kijtojkej iwán ayagaj kipowilijkej vej kitakej.

Jesús kachitialiá se chokotzin vej kipiá malespíritoj

³⁷ Ipan se' día kuá' temotiwitzeyaj ipan tepe', komati gente mixnankej iwamej. ³⁸ Iwán se taga' de yejamen tajtoj recio:

—Tamachtiani, nimitztajtaniliá iga achi xikita inín noselpiltzin.

³⁹ Se malespíritoj kiyokakitzkiá iwán kitzajtziltiá iwán kikuejkuekuechkaltiá iwán chijchalposontiá. Kipoxiknochíwa iwán ayá' kikajtéwasneki. ⁴⁰ Nikijljkaja modiscipolomej iga makixtilikan inín espíritu, e' ayá' welitiakej.

⁴¹ Jesús kijtoj:

—¡Mataj amejwan ayá' anmomela'confiarojtokej nopan iwán ayá' anye'nemij! ¿Este kémano' máj nia nonoti iwán amejwan, iwán nia nimitzizyowijtotij? Xikuajliga nijiga mopiltzin.

⁴² Kuá' chokotzin kina'techojtiaya Jesús, malespíritoj kitájkal este ipan tajli iga kikuejkuekuechkaltij recio. E' Jesús kajajwa' inón malespíritoj iwán kachitialtij inón chokotzin. Iwán kimá' sej itaj.

⁴³ Iwán inewi gente san tajtachixtikajkej iga kitakej iweyi poder Dios.

Jesús kijtowa sej iga yawi mikiti

Miej inewi moyolmajtijtoyaj iga vej Jesús kichij, kijlij idiscipolomej:

⁴⁴ —Xikye'kakikan inín, iwán amo xikelkawakan; nej vej iPiltzin Taga' yawij nekawatij ipan ima' vej ne-ijiyaj.

⁴⁵ E' yejamen ayá' kentenderowayaj vej kijliayaj, iga ken kuá' itzaktoyaj iga aya makentenderokan, iwán majmawiáj iga kitajtaniáj Jesús iga té kijtojneki inomej tajtolmej.

¿A'yéj máj tayakanto'?

⁴⁶ Iwán idiscipolójmej pēwakej iga mosejsepan-ijliáj iga a'yéj an de yejamēn máj tayakanto'. ⁴⁷ E' Jesús kimati' tē kejlantoyaj, kikui' sē choochin iwán kiketza' itenoj, ⁴⁸ iwán kijlijkej:

—Yej ki-omemawíá inín choochin iga netoka, nej neomemawíá; iwán yej neomemawíá nej, ki-omemawíá nō yej netitan. Iga yej moalimpamati ken inín choochin, inón yej máj importante.

Yej ayá' temalita, inón tepalewíá

⁴⁹ Juan kijlij Jesús:

—Tamachtiani, nikitakej sē taga' yej kitēnewíáyapa motoka' iga kixixtiaya maļespíritoj iwán niktekimakakej iga amo makichíwa, iga ayá' senemi towan.

⁵⁰ Jesús kijtoj;

—Amo xikawaltikan, iga yej ayá' temalita inón tepalewíá.

Jesús kajajwa Jacobo iwán Juan

⁵¹ Kuá' asitiaya iga Jesús tejkáwisya sej ipan cielo, kisentālij iyalmaj iga yawi Jerusalén. ⁵² Jesús kititan sekin iga mayakan ipan sē altepe' de Samaria^a iga kitemotoj kan kawiskej. ⁵³ E' samaritānojmej ayá' kinekikej iga ompa makawi Jesús iga kimatikej iga nemi yayaj Jerusalén. ⁵⁴ Kuá' kitakej inón, Santiago iwán Juan yej idiscipolójmejpa Jesús, kijlijkej:

—NoTēko, ¿ix tikneki maniktajtānilikan Dios iga matemo ti'ti iga makipolokan yejamēn, ken kichij el profeta Elías?

⁵⁵ Iwán Jesús kitachilij iwán kajajwa' in inomej:

—Amejamēn ayá' ankixmatij iyEspíritoj Dios yej mitznentiáj.

⁵⁶ Nej yej iPiltzin Taga' ayá' niwalaj nitapoloko, niwalaj nitamanawiko iga amo mapoliwilo.

Iwán yájkija ipan se' altepe'.

Yej kitokasnekij Jesús

⁵⁷ Kuá' nemi yayaj ipan ojti, sē taga' kijlij Jesús:

—NoTēko, nej nikneki manimitztokatinemi kansan tia.

^a 9:52 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

⁵⁸ Jesús kijtoj:

—Koyomej kipiáj ixapoyomej kan kochij, iwán totomej kipiáj ixekemej, e' nej yej iPiltzın Taga', anikpiá kan achi manimokuajtetonti.

⁵⁹ Jesús kijlij se':

—Xinetoka.

E' yéj kijtoj:

—NoTeko, maniao' achto maniktokati notaj.

⁶⁰ Jesús kijtoj:

—Xikawili yej ken miktokej iga makitokakan yej miktokej. Tej xaj, iwán xikpowa kén iga reinarowa Dios.

⁶¹ Se' kijlij:

—NoTeko, nikneki manimitztoka, e' achto maniknawatiti yej onokej nochan.

⁶² Jesús kijtoj:

—Yej nemi aradowa iwán tatachixtiá itepotztajpa, ayá' kajasi iga matekipano iga Dios.

Jesús kititani setenta idiscipolomej

10 Iwán toTeko kitapejpen se' setenta iwán kititan ojomen iga mayakan ipan nochi altepemej iwán noyan kan yéj yawi panoti. ² Kijlijkej:

—Melá'wa' iga ono' mia' yej wel moconfiarowaj ipan nej, e' ayá' mia' yej kipowaj ye'noticiaj. Yej aya kikakij, inomejwa' ken se weyi mijli yej némiya tayoksi. Inón iga xiktajtanilikan yej iTeko mijli iga makititani tekipanowanimej iga makitekítijya yej ono' pan mijli.^a ³ Amejwan xakan; nimitztitanij ken tikita amborregojmej itzalan koyomej.^b ⁴ Amo xikuigakan amomórral, niga kan ankenaj amotomimej, niga se' amogakmej; iwán amo ximokeketztiakan iga xitatapojtokan iwán agaj yej íwan anmasij ipan ojtí. ⁵ Kuá' ankalakiskej ipan se kajli, achto ijkín xikijtokan: “Xonokan tamelá.” ⁶ Siga ompa ono' se yej kineki maono tamelá, ipan yéj mochiwas inón yej ankijtowaj, e' siga ayá' kineki maono tamelá, ayá' mochiwas ken ankijtowaj. ⁷ Xikawikan ipan inonsan

^a **10:2** Kijtojneki iga makitajtanilikan Dios iga yéj makititani toknimej yej wel kipowaj ye'noticiaj nochi inimej gente. ^b **10:3** Koyomej, español: lobos. Inín kijtojneki iga yej kitokaj Cristo, ken borregojmej iwán yej kijiya Cristo, ken koyomej.

kajli, xikuḁkan iwán xikonikan yej mitzmakaj; pues yej tekipanowa kajasi iga makixtawakan. Amo xikalaktinemikan ipan sesé kajli.

⁸'Kua' amasiskej ipan se altepe' iwán mitzomemawíaj, xikuḁkan yej mitzmakaskej; ⁹xikachitaitikan yej wetitokej yej ompa onokej, iwán xikijlikan: "Ayo' wejkatis iga reinaroj Dios ipan amejwan."

¹⁰E' siga amasij ipan se altepe' iwán ayá' mitzomemawíaj, xakan ipan callejmej, iwán xikijtokan: ¹¹"Este talpo' yej ono' ipan amoaltepe' saliwí' ipan nokximej, niktzejtzelojkej iga manesi iga ayá' anneye'itakej. E' xikmatikan iga ayo' wejkatis iga reinaroj Dios." ¹²Nimitzijliáj iga kua' Dios tajuzgaroj, yej chantitokej ipan inón altepe' máj kicastigaroskej que yej ichamej katka altepe' Sodoma.

Yej ayá' moyolpataj

¹³¡Lástima yej anchantitokej altepe' Corazín! ¡Lástima yej anchantitokej altepe' Betsaida! Siga ipan altepe' Tiro iwán Sidón mochijka milagrojmej yej amejwan ankitakej, desde ikya kikajtejkaj iga kichiwaj yej ayekti, iwán monextiyaj iga kajakiyaj itzotzolmej yej moakiá kua' mikilo, iga moknomatij iwán motalíjkaja ipan nexti. ¹⁴E' kua' Dios tajuzgaroj, amejwan máj yawij mitzcastigarotij que yej chantitokej altepemej Tiro iwán Sidón. ¹⁵Iwán amejwan yej amochan altepe' Capernaum, ¿ankijtowaj an anyatij ipan cielo? ¡Yáwíjwa' mitzakitij kan onokej yej miktokej!^a

¹⁶Jesús kijlij sej idiscipolojmej:

—Yej amejwan mitzkakij, nekakij nej; iwán yej ayá' mitztajtolkuij, nej ayá' netajtolkuij, iwán yej ayá' netajtolkuij, ayá' kitajtolkuij yej netitan.

Mokuepaj sej yej Jesús kititankej

¹⁷Iwán inomej setenta yej yajkaj, yolpaktiwalkej, kijtojkej:

—AnnoTeko, este tzitzimimej kichiwaj ken niktekimakaj ipan motoka'.

¹⁸Jesús kijtoj:

—Kena, nej nikita' iga Tzitzimi' nemi wetzi ipan cielo ken se teyo'. ¹⁹Nej nimitzmakakej poder iga wel xitaksakan ipan kowamej iwán ipan kolomej, iwán iga wel xiktanilikan nochi

^a 10:15 El infierno.

amoenemigojmej, iga amo mamitzchiwilikan nité. ²⁰E' amo xiyolpakikan iga malespíritojmej mitzcredowaj, xiyolpakikan iga amotokamej ijkulíjto'ya ipan cielo.

Petz tePiltzin kimati a'yéj iTaj

²¹Íkua' Jesús yolpagui' iga iyEspíritoj Dios kiyolchikaj, iwán kijtoj:

—NoTaj yej tikchij cielo iwán tajli, nimitzweyimatíltiá iga tiknextilij yej ayá' moweyimatij inón yej ayá' tiknextilij yej tamatij, iga tej ijkón tikne'.

²²'NoTaj nēma'ya inochi yej ono'. Ayagaj nēmela'ixmati nej yej iPiltzin Dios, iséltisan teTaj Dios nēmela'ixmati. Iwán ayagaj nō kimela'ixmati teTaj; noséltisan nej yej iPiltzin, iwán inomej yej nej nikneki iga makixmatikan.

²³Iwán kitachilij idiscipoljmej, kijlij:

—Pakiskej yej makitakan yej ankitztokej; ²⁴iga nimitzjilíaj iga mia' profetajmej iwán reyejmej kitasnekiáj inín yej ankitztokej, iwán ayá' kitakej; kinekiáj makikakikan inín yej amejwan nemi ankikakij, iwán ayá' kikakikej.

Se samaritano yej te-ijknin

²⁵Iwán se yej tamachtíá ipan iley Moisés, mocketza' iga tajtoj iga san kinekiá makita te kijtoj Jesús iwán kitajtan:

—Tamachtiani, ¿té nikchiwas iga wel manono nochipa iwán Dios?

²⁶Jesús kijtoj:

—¿Té ijkulijto' ipan la ley? ¿Kén tikentenderowa?

²⁷Iwán yej tamachtíá ipan la ley, kijtoj:

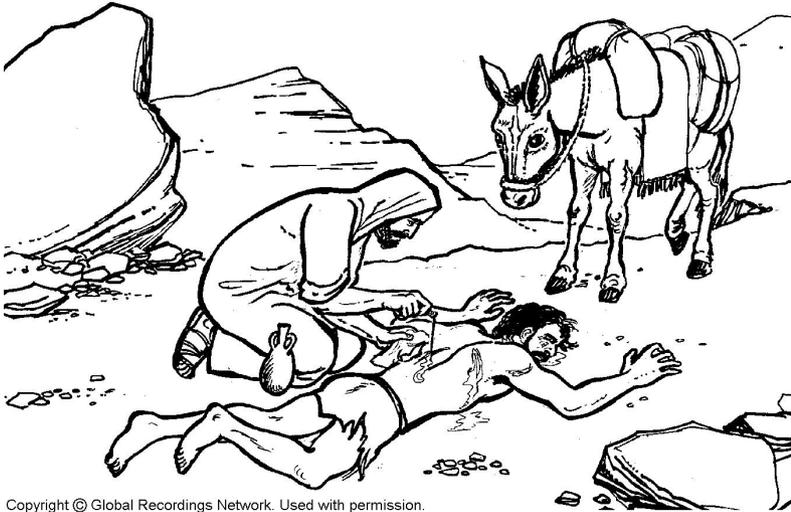
—“Xikneki moTeko Dios iga inewi moalmaj, iwán iga inochi moespíritoj iwán iga inewi motájpaj iwán yéj nochipa xikejlanto, iwán xikneki moknín kensan tej timoneki.”

²⁸Jesús kijtoj:

—Ómpaya ken tikijtoj. Siga inón tikchiwas, nochipa tonos iwán Dios.

²⁹E' inón yej tamachtíá ipan la ley moweyimatiá iyixtaj yej ompa onoyaj, iwán kitajtan Jesús:

—¿A'yejtaj in noknín?

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

10:25-37

³⁰ Jesús kijtoj:

—Se taga' kisa' Jerusalén iga yawi Jericó. Iwán ipan ojti kitachteki_{ij}kej, este itzótzol kiku_{ij}lijkej, kimagakej, iwán este kitapol_{ij}kej iwán ompa kikajtejkej. ³¹ E' kémpasan ipan inón ojti panotiaya se sacerdote; e' san kitach_{ij}lij iwán san kipat_{ij}lij. ³² Se levita^a yej tekipanowa ipan weyitiopan no ompa asi', kitach_{ij}lij iwán no san kipat_{ij}lij. ³³ E' se taga' yej chantito' Samaria^b nemi yaya ipan inonsan ojti, kuá' kita', kichok_{ij}lij. ³⁴ Iwán kina'te_{ij}ch_{ij}oj iwán kipajtilij kan kimagakej. Kit_{ij}lilij aceite iwán vino, iwán kilp_{ij}lij iga tzótzol. Kitejkaw_{ij}ltij ipan iburroj iwán kiwiga' ipan se kajli iwán ompa kicuidar_{ij}toya. ³⁵ Ipan se'ya día kuá' yáwiya, kikix_{ij}tij tomin yej valerowa ke' se kitaniá ome día iwán kimá' iteko kajli, iwán kijlij: “Xinecuidarowili inin taga', iwán siga máj tigastar_{ij}oj, nimitzkuep_{ij}lij kuá' nimokuepas.”

³⁶ Jesús kijtoj:

—De inimej eyi taga', ¿a' mochij iyikn_{ij} inón taga' yej kitachteki_{ij}kej?

³⁷ Yej tamachtiá ipan la ley kijtoj:

—Yej kichok_{ij}lij.

^a 10:32 Xikita glosario “Levita”. ^b 10:33 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

Iwán Jesús kijtoj:

—Xaj iwán ijkonsan no xikchí tej.

Jesús ono' chān Marta iwán María

³⁸ Jesús ojkui' sej iwán asi' ipan se altepetzin ompa kan se siwa' yej itōka' Marta ki-omemawij ichān. ³⁹ Marta kipiaya se isiwa-iknīn yej itōka' María, iwán motālij iyikxiteñoj Jesús iga makikaki yej yéj kijtojtoya. ⁴⁰ E' Marta, kiyoltilantoya iga kichiwa mia' itekipánol, kinā'tejoj Jesús iwán kijlij:

—NoTēko, ¿ix ayá' tikita iga nosiwa-iknīn nešenkokawiliá notekipánol? Xikijli iga manepalewi.

⁴¹ Jesús kijtoj:

—Marta, Marta, mitzyoltilanto' iwán poxsan mitzyolmiktiá kuajkuantas. ⁴² E' sesan yej māj yēkti. María kitapejpen yej yēkti iwán ayagaj yawi kikawaltiti.

Jesús kinextiliá idiscipolojmej ken iga matajtočan wan Dios

11 Se día Jesús orādojtoya ipan se lugar iwán kuā' tami' orādoj se idiscipoloj kitajtan:

—NoTēko, xinēnextilikān ken iga mani-orādočan, ijkōn ken Juan kinextilij no idiscipolojmej.

² Jesús kijtoj:

—Kua' antajtowaj wan Dios, xikijtočan:

NoTaj yej tonon' ipan cielo,

nochi makiweyimatilti motōka'.

Xirreinarókiya.

Mamochiwa ken tej tikneki ipan tajli, ijkōn ken mochiyto' ipan cielo.

³ Notakualmej yej nochipa niknekij, xinēmakakan aman.

⁴ Xineelkawilikān yej nikchijkej yej ayēkti, ijkōn ken nejamej no nikelkawiliáj yej nechiwilijkej yej ayēkti.

Xinēpalewikān iga amo manikchivasnekikan yej ayēkti; amo xinesemakakan kuā' Tzitzimi' nechiwaltijnekij yej ayēkti.

⁵ Iwán no kijlijkej:

—Siga se de amejamen makipiá se amigo iwán tajkoyówal makijliti: “Amigo, achi manimitztajtanili eyi mopān ⁶ iga se noamigoj ásigo', wālj wejka iwán anikpiá te nikualtiá.” ⁷ Iwán

vej ono' kalijti', makijto: “Amo xinekejkwesoki, nikaltzákto'ya, niwejwetzótókeja iwán nopilowantzitzin. Awel nimoketza, awel nimitzmaka nité.”⁸ Nimitzijliáj iga ayá' yawi moketzati iga san iyamigoj, sino que iga nemi kiteki'tajtanihá iwán yawi kimakati inewi vej kipolowa.⁹ Inón iga nimitzijliáj: Xiktajtanikan, iwán Dios yawi mitzmakati, xiktemokan iwán ankasiskej, xikaltzotzonakan iwán mitzkaltapowiliskej.¹⁰ Iga vej kitajtani, kimakaj; iwán vej kitemowa, kasi; iwán vej kaltzotzona, kikaltapowiliáj.

¹¹ 'Ix wel se de amejwan antetajmej kimakas ipiltzin se te'ti kua' kitajtaniliá tákual? ¿O kua' kitajtaniliá michin, kimakas se kowa'?¹² ¿O kua' kitajtaniliá pioteksis, ix kimakas se kolo'?¹³ Siga amejamej vej ankichiway vej ayekti, wel ankimakaj vej yekti amopilowan, jamoTaj vej ono' ajko ipan cielo, majya sej kimakas iyEspíritu Santo a'san kitajtanilij!

Kipantiáj Jesús iga kipiá ipoder Tzitzimi'

¹⁴ Jesús kikixtijtoya malespíritoj ipan se taga' iga inón malespíritoj kinonojtilijtoya. Kua' kisa' malespíritoj, nonoj welja tajtoj. Kua' inón kitakej vej ompa onoyaj, san tajtachixtikajkej.¹⁵ E' sekin kijtojkej:

—Tzitzimi'^a vej ijéfejpa malespíritojmej, kimá' poder inín taga' iga kikixtiá malespíritojmej.

¹⁶ Sekin iga makimawetziltikan Jesús, kitajtaniliayaj iga makichiwa tejté vej manesi iga wi' ipan cielo.¹⁷ E' Jesús kimatitoyay te kejlantoyaj in inomej, iwán kijlijkej:

—Siga se país mochiwa ome grupo iga mosepankuejkuesowaj, inón país políwiya. Iwán siga se familia mosepankuejkuesowaj, akawis ni agaj.¹⁸ Ijkón no Tzitzimi' siga iséltisan mokixtiá, ¿kén yawi kipiati ipoder? Inín nikijtowa iga amejamen ankijtowaj iga nej nikixtiá malespíritoj ipan ipoder Tzitzimi'.^b ¹⁹ E' siga annepantiáj iga nej nikixtiá malespíritoj ipan ipoder Tzitzimi', in vej mitztokaj, ¿ix iga ipoder Tzitzimi' kikixtiáj malespíritoj? Yejámejsan monexiáj iga ayéj ijkón ken anne-ijliáj.²⁰ Nej nikixtiá malespíritoj iga ipoder Dios, inón kijtojneki iga ási'ya tiempo iga Dios marreinaro ipan amejamen.

^a 11:15 Ipan griego nij kijtowa Beelzebú vej kijtojneki Satanás.

^b 11:18 Ipan griego nij kijtowa Beelzebú vej kijtojneki Satanás.

²¹ 'Kua' se taga' yej pox tajpalej kipiá yej iga momanawiá, ayagaj wel kitachtekiá ichan. ²² E' siga wi' se' yej máj tajpalej iwán kitaniliá, kikuiliá inewi yej iga momanawiá yej ípan moconfiarowaya iwán kichtekiliáj inewi yej kipiá.

²³ 'Yej ayá' kiyē'ita yej nikchiwa, inonwa' ne-ijiya; yej ayá' nepalewiá; inonwa' tapojpolowa.

Mokuepa sej malespíritoj ípan taga'

²⁴ Jesús no kijtoj:

—Kua' se malespíritoj kisa ípan se taga', nentinemi ípan wá'tal iga kitemojtinemi kan makalaki; iwán siga ayá' kasi, kijtowa: “Nia sej nimokuepati nochan, kan nikisa'.” ²⁵ Kua' mokuepa kasi inon taga' ken se kajli yej tajtachpantolo' iwán tayeje'talijtolo'. ²⁶ Iwán yawi kikuiti se' siete mal espíritu yej majya sej que yéj, iwán inochin mochantiáj ípan inon taga', iwán inon taga' kichiwawas majya sej yej ayekti que achto.

Mela'yolpakilis

²⁷ Mieĵ tatapojtáyao' Jesús, se siwa' tajtojté' recio, kijtoj:

—ĵMayolpakto inon siwa' yej mitzonoltij iwán mitziskaltij!

²⁸ Jesús kijtoj:

—ĵMáj mayolpakikan yej kikakij itájtol Dios iwán yej kichiwaj ken kijtowa!

Jesús tatapowa de Jonás

²⁹ Máj ajasitiayaj kan onoya Jesús iwán pewa' iga kijtoj:

—Inimej gente pox malojmej iga kinekij manikchiwa yej ayi'pa mo-ita, e' ayá' nia niknextilitij nité, petz yej Dios kichiwilij Jonás.^a

³⁰ Ijkón ken yej chantitoyaj Nínive kitakej ipoder Dios ípan Jonás, ijkón no yej ámampa onokej kitaskej ipoder Dios ípan nej yej iPiltzin Taga'. ³¹ Kua' Dios tajuzgaroj, moketzas no la reina yej mandaroj ípan tajli de Sabá iga mitzjuzgaroskej, iwán kijtoj iga ayompa ankichijkej. Inon reina wejka nejnen iga makikaki yej kimati rey Salomón;^b iwán nej majya sej que Salomón. ³² Kua' Dios tajuzgaroj, yej ichamej weyi-altepe' Nínive, moketzaskej iga mitzjuzgaroskej, iwán kijtoskej iga ankichijkej yej ayekti; iga yej

^a 11:29 Mt 12:40   ^b 11:31 1 R 10:1-13

chāntitokej Nínive, kuā' Jonás kipowa' itájtōl Dios, kikajtejkej iga kichīwayaj yej ayēkti; iwán nej mājya sej que Jonás.

Lámpara yej topan ono'

³³'Ayagaj kixōtaltíá icándil iwán makiyāna, niga kitālía itampa cajōn, sino que kitālía ajko iga yej kalakiskej matachakan. ³⁴Moyix ken tikita se cándil yej mitztawíá; siga moyix yēkti, mitztawijtos. E' siga ayēkti, tonos ken kuā' takomichkan. ³⁵Ximocuidaro iga inōn ti'ti yej tikpiá amo masewi. ³⁶E' siga monoyan mitztawijto' inōn ti'ti, ayá' tonos ken takomichkan, noyan titachás, ken kuā' se cándil mitztawijtos.

Jesús kajajwa fariseojmej iwán yej tamachtíaj ipan la ley

³⁷Kuā' tami' tajtoj Jesús, se fariseo kijlij iga matakuati ichan. Jesús yajki, kala' ichan iwán kíxnanya mesa. ³⁸Iwán fariseo ayá' kiye'ita' iga Jesús ayá' achto momapá' ken kitekichīwaj kuā' takuaj. ³⁹E' toTeko kijlij:

—Amejwan fariseojmej kenkuā' ankipajpakaj plato iwán posillo fuerájbapa, e' amejwan ipan amoalmajmej ankejlantokej iga antachtekiwán ankichīwasnekij yej ayēkti. ⁴⁰¡Ampachtōlmej! ¿Ix ayá' ankimatij iga yej kichij fuerájbapa kichij nō yej ta-ijtikpa?

⁴¹Nimitzijliáj iga achi xikmakakan ken tejté yej ankipiáj, inomej yej ayá' motapialiáj iwán ijkón anye'onoskej iyixtaj Dios.

⁴²¡Anlāstimajmej fariseojmej!, iga ankapartarowiliáj Dios diez por ciento de hierba buena, de chichi'kuaxiwi' iwán de inewi kuaxiwimej yej mókuapa. E' ayá' ankichīwaj ken Dios kineki iwán ayá' ankinekij Dios. Ininwa' in yej yēkti iga xikchīwakan iwán amo xikelkawakan iga xikyokatikan yej itátkipa Dios.

⁴³¡Anlāstimajmej fariseojmej!, iga kan takualo anmotaliynekiwán ipan ye'asientoj kan motaliáj yej máj tayakantokej yej onokej tiopan, iwán ankinekij iga nochi mamitzsaludarokan tajkoaltepe'.

⁴⁴¡Anlāstimajmej yej antamachtíaj ipan la ley iwán anfariseojmej, anmopajpantiáj iga anye'nemij!, ken tikita an-animajxapomej yej anesi, yej kipapatiliá la gente iwán akitaj.

⁴⁵Iwán se yej tamachtíaj ipan la ley, kijtoj:

—Tamachtiani, iga inōn tikijtoj, annepopowaj nō nejamen.

⁴⁶E' Jesús kijtoj:

—¡Anłastimajmej, yej antamachtiáj ipan la ley!, iga ankitekimakaj amogentej makichiwakan yej ayagaj wel kichywa. E' amejamen niga achi ankipalewiáj.

⁴⁷ '¡Anłastimajmej!, yej ankichiwiliáj ikalyotzitzin kan toktokej profetajmej yej kimijmiktijkej amotajwan. ⁴⁸ Iga ijkón ankichiwaj, ankiye'itaj yej kichijkej amotajwan. Yejamen kimijmiktijkej iwán amejamen ankichiwiliáj ikalmej kan toktokej.

⁴⁹ 'Inón iga Dios yej nochi kimati kijtoj: "Nia nimitztitanilitij profetajmej iwán notatitanimej, sekin de yejamej anyawij ankimiktij iwán sekin anyawij ankitalochtitij." ⁵⁰ E' Dios yawi kikulparoti la gente de inampa de inón i-esyomej inewi profetajmej yej kimijmiktijkej este iga kua' pewa' inín tajli. ⁵¹ Pewa' este iga kimiktijkej Abel iwán este iga kimiktijkej Zacarías, yej kimiktijkej iyixtaj weyitiopan, itenoj altar. Inán nimitzijliáj iga Dios yawi kicastigaroti la gente yej inán onokej iga mikikej profetajmej.

⁵² '¡Anłastimajmej yej antamachtiáj ipan la ley!, iga ankitzakuaj itájtol Dios, amejwan ayá' ankixmatij Dios iwán ankitzakuiliáj yej kixmatisnekij.

⁵³ Kua' Jesús tami' kijtoj inín, yej tamachtiáj ipan la ley iwán fariseojmej pewa' iga kuejkuesiwikej iwán kitajtajtankej poxsan Jesús; ⁵⁴ kimela'temowiliayaj kansan makijto se tájtol iga wel makimawetziltikan.

Jesús tanonotza

12 Iwán monechkojkej miles de gente este mototopewayaj. Iwán Jesús achto pewa' kijlij idiscipolojmej:

—Ta' xikakikan: amo xikchiwakan ken kitekichiwaj fariseojmej, iga yejamej nésiki' ye'nemij, siempa ayá'. ² Ateyi nisé yej mochiwa ichtákan yej ayá' mamomati, iwán ateyi nisé yej iyanto' yej amo mamomati. ³ Nimitzijliáj iga inewi yej ankijtowaj kan takomichkan, yawi mokakiti kan tachalpan iwán siga amo-ichtakatapowíáj ankaltzaktókejpa, yawi motzajtzipowati kan noyan mokaki.

Jesús kijtowa iga Dios mamomajmawili

⁴ 'Nokniwan, nimitzijliáj iga amo xikmajmawilikan yej tamiktiáj, e' máj máj awel te kichiwaj. ⁵ E' nia nimitzijlitij a'yéj

xikmajmawilikan; xikmajmawilikan Dios yej wel mitzmiktiáj iwán wel mitzmotaj kan tawewelkato', inonwa' in yej xikmajmawilikan.

⁶'Ankimatij iga monamaka cinco tototzitzin iga ome tomintzitzin, e' Dios ayá' kelkawa nisé de inón. ⁷Dios kimati ke' amotzonkalmej ankipiáj ipan amotzontekon. Amo ximajmawikan, amejamej máj anvalerowaj que mia' tototzitzin.

Amo xipinawa iga tikjowa iga tiktoka Jesús

⁸'Nimitzijiáj iga inewi yej kinojma-ijtowa iyixtaj la gente iga netoka, nej yej iPiltzin Taga', no nia nikijtoti iyixtaj iyangelejmej Dios iga netoka. ⁹E' yej makijto iyixtaj la gente iga ayá' netoka, no nia nikijtoti iyixtaj iyangelejmej Dios iga ayá' netoka.

¹⁰'Siga agaj makijto yej ayekti iga iPiltzin Taga', Dios weljo' kelkawilij yej kijtoj, e' yej mamaltajto iga iyEspíritoj Dios, inón Dios ayo' kelkawilij.

¹¹'Kua' mitzwigaskej tiopan o iyixtaj juezmej o iyixtaj yej mandarowaj; amo xitayokoyakan iga ayá' ankimatij te anyawij ankijtotij. ¹²IyEspíritoj Dios yawi mitznexlilitij te anyawij ankijtotij.

Amo ximoconfiãro ipan tomìn

¹³Se toknin itzalan gente kijlij Jesús:

—Tamachtiani, xikijli noknin iga manemaka achi yej nekawilijkej notajmej.

¹⁴E' Jesús kijlij:

—Ej, ¿a'yéj netalij iga juez iga manimitzmajmakakan yej amotatki?

¹⁵Kijtoj no:

—Ximocuidarokan, amo xikpoxpiasnekikan tejté yej awel ankipiáj. Se taga' awel ye'ono iga san makipiá komati yej pox patijoj.

¹⁶Iwán kipowilijkej se kan wel mixkuñtilo:

—Onoya se taga' yej poxsan motapialiaya iwán pox mochiwaya yej kitokaya pan imil, iwán pox mochiwaya yej kitokaya. ¹⁷Inón taga' ijkín kijtowaya ipan iyalmaj: “¿Té inán nia nikchiwati? Ayá' nikpiá kan nikana yej nikixtij ipan nómil.” ¹⁸Iwán kijtoj: “Nikmátiya te nia nikchiwati, nia nikxixitinati kan nikana nocosechaj iga manikchiwa yej máj wejweyi, iwán ompa nia nikanati inewi nocosechaj, iwán inewi yej nikpiá. ¹⁹Iwán nia nikijliti noalmaj:

Noalmaj, paréj timotaenilijto' iga mia' año; ximosewi, xitakua, xi-ati, xipaki.”²⁰ E' Dios kijlij: “Taga' yej ken atitajlanto', ininsan yówal tia timikiti, iwán yej tikanto', ¿a'yéj tikawilij?”²¹ Ijkón mochiwa se yej kinejnechkowa itomín iga yéjsan; e' iyixtaj Dios ayá' kipiá nité.

Dios ki-omemawia ipilowan

²² Jesús kijlij idiscipolojmej:

—Nimitzijliáj iga amo xikyokoyakan té anyawij ankikuatij iga wel xonokan, niga xikyokoyakan amotzotzolmej yej anyawij ankakitij.²³ Tejamej máj tivalerowaj que tákual iwán tocuerpoj máj sej que tzótzol.²⁴ Ta' xikitakan totomej ayá' mılchıwaj iwán niga tapixkaj iwán akipiáj kajli kan kanaj yej kipixkaj, iwán Dios kitamakaj. ¡Puej amejwan máj anvalerowaj que totomej!²⁵ ¿Iwán a' de amejamej iga san matayokoya iga chapati', wel weyás se' alín?²⁶ Siga awel ankichıwaj inın yej alın, ¿te iga anmoyolmikiáj ipan sewo'?

²⁷ Ta' xikitakan ken iga weyáj xochimej, ayá' tekıpanowaj iwán niga tajzomaj. E' nimitzijliáj niga el rey Salomón malej iga moye'taajakiaya; ayá' kaxilij ken inomej xochimej yej mojmınsajtikej.²⁸ Iwán siga Dios ijkón kimınsajchıwa kuaxıwiyoj yej aman ono' ipan akawalyoj iwán mosta tatas ipan ti'ti, ¿kén iga ayá' mitztotzolyotıskej, amejwan yej alın anmoconfiarowaj ipan Dios?²⁹ Amejwan amo xıtayokoyakan iga ayo' te ankıkuaskej o té anyawij ankonıtij.³⁰ Yej ayá' kixmatij iyojwi Dios, tayokoyaj iga nochi inın, e' amoTaj yej ono' ajko kimátiya te mitzpolowaj amochan.³¹ E' ximotemakakan iga Dios marreınaro ipan amejamen, iwán nochi inımej yej mitzpolowaj anyawij ankipiatij.

Amo xikpoxneki tomin

³² Jesús kijtoj:

—Amo xımajmawıkan, amejwan yej ken amborregojmej yej ayá' ankomatimej, e' toTaj kineki iga íwan xisenmandarokan.³³ Xiknamakakan yej ankipiáj iwán xikmakakan yej akipiáj. Ijkón ken ankenaj amotomın ipan yej ayı' tamis, iwán ipan cielo ken ankipiáj amotomın yej ayı'pa tami, kan ayagaj tachteki, iwán kan wechi ayá' taxıxitına.³⁴ Kan ono' yej mitzyoltilana ompa nochıpa tıkejlantıs.

Matikchixtokan toTeko iga wi'ya

Jesús kijtoj:

³⁵—Xinechixtokan iga niwi', xitaajakijtokanya iwán maxotátoya amomechomej. ³⁶Xonokan ken inón tekipanowanimej yej kichixtokej itekomej iga maasi, iga yajki kan monamiktilo, iga kuá' asis, kikaltapowiljskej kuá' kaltzotzonas. ³⁷Paktokej tekipanowanimej iga kuá' asis iteko makasikij isatokej; nimitznojma-ijliáj iga iteko yawi kixnantitij ipan mesa iwán yéjsan imatika kitalij tákual. ³⁸Paktokej yejamej siga kasitij isatokej, malej iga asis tajkoyówal o kuá' isájpasan. ³⁹Iwán inín xikmatikan, siga se iteko kajli kimatiá katka keman yawi asiti yej tachteki, ayá' mokochkuilij iwán ayá' motemakas iga makikaltapokan iga makitachtekan. ⁴⁰Inón iga amejwan xisatokan iga xinechixtokan; nej yej iPiltzin Taga' niwi' kuá' ayá' ankimatitokej.

Omen tekipanowani, se yej pox tacredowa iwán se yej ayá'

⁴¹Pedro kitajtan:

—NoTeko, ¿ix tikpowa' inín iga manimixkuitikán nejámejsan o iga inochi?

⁴²Kijtoj toTeko:

—¿A'yéj onos ken inón ye'tekipanowani yej nochipa kichíwa ken kijliá iteko, yej kitaliá iga makimandaro sekin itekipanowanimej ipan ichan iga matatamaka kuá' takualo?

⁴³Pakto' inón tekipanowani iga kuá' asis iteko makasiki kichijto' ken kitekimakakej. ⁴⁴Nimitzijliáj iga inón tekipanowani yawij kitalitij iga makimandaro inochi yej itátkipa iteko. ⁴⁵E' siga inón tekipanowani makijto ipan iyalmaj: “Noteko wejkáwaso' iga asis”, iwán pewas iga kinkochiwas sekin tekipanowanimej, tajtaga' iwán siwatkej. Iwán pewas iga takua iwán ati este tawana. ⁴⁶Yawi asiti iteko inón tekipanowani kuá' ayá' kichixto', iwán kuá' ayá' kimatito', iwán yawi kicastigaroti, kititanis kansan yawij yej ayá' tacredowaj.

⁴⁷Tekipanowani yej kimajmati te kineki iteko iwán ayá' keklamikis iga makichíwa, yawij kimagatij poxsan. ⁴⁸E' yej ayá' kimatito' iga kichíwa yej kajasi iga makicastigarokan, inón ayá' poxsan yawij kimagatij. Siga agaj Dios kimaka komati, no

kitajtaniġ komati; siga agaj Dios poxsan kipialiá confianza, poxsan maye'nemi.

Itechko Jesús iga moyoyokatilo

⁴⁹ 'Nej niwajaj niktikuiltiko ti'ti ipan inin tajli, iwán nejwa' niknekiá iga mawewelóntoya! ⁵⁰ Nia nipanoti ken ipan se bautismo iga yawij nepoxiknochiwatij, ipoxsan nimoyolmiktijto' malej ga aya asi inon día iga mamochiwa! ⁵¹ ¿Ankijtowaj an niwajaj iga xonokan tamelá ipan inin tajli? Nimitzijiá iga ayá'; niwajaj iga ximoyoyokatikan. ⁵² Desde inán, cinco ipan se kajli yawij yoyokatitotij, eyi kijiwaskej yej omemej, iwán omen kijiwaskej eyi. ⁵³ Tetaj yawi kijiwati ipiltzin iwán tepiltzin yawi kijiwati itaj; teye' yawi kijiwati isiwapiltzin, isiwapiltzin yawi kijiwati iye'; mónanti yawi kijiwati isiwamon iwán siwamon yawi kijiwati imonan.

Ayá' kitaj yej Dios nemi kichiwa

⁵⁴ Jesús kijlij no la gente:

—Kua' ankitaj moketza mixti ikalakiyan tonati', ankijtowaj iga yawi wikiti tiawa', iwán ijkón mochiwa. ⁵⁵ Iwán kua' tejkawi ejeka', ankijtowaj iga yawi tadotonitiati, iwán ijkón mochiwa. ⁵⁶ ¡Amejwan antakajkawawaj iga ankitokaj Dios! Amejamej ankimatij yej kijtojneki mixti iwán yej mochiwas ipan tajli, iwán te íga awel an kentenderowaj yej nejpa nemi nikchiwa yej Dios nemi mitznexiliáj?

Ximoyoltaikan iwán yej anmo-ijiyaj

⁵⁷ '¿Te iga ayá' amogánajsan anmo-ijliáj iga ankichijtokej yej ayekti? ⁵⁸ Siga agaj mitzdemandarowa iwán mitzwiga kan mandarolo, ximoyoltaikansan ipan ojti. Porque siga mitzwiga iyixtaj juez, juez kitekimakas policiyajmej iga mitzakiskej kuákalko. ⁵⁹ Nimitzijiá iga atikisas ompa este que xixixtawaw inewi ke' mitztajtaniáj.

Ximoyolpatakan o anyawij ampoliwitij

13 Íkua'san walkej sekin iwán kitatapowijkej Jesús iga Pilato kimijmiktij sekin tajtaga' de Galilea kua' onoyaj tiopan, iwán inomej iyesyomej kisenetiliw iwán iyesyoyolkamej yej kimakayaj iga iyofrendaj Dios. ² Iwán Jesús kijtoj:

—¿Ankijtowaj amejwan iga ijkón kichiwilijkej inomej de Galilea iga máj kichijkej yej ayekti que sekin galileos? ³Nimitzijliáj iga ayá'; siga ayá' anmoyolpataj, amonochin anyawij ampoliwitij no. ⁴¿O amejwan ankijtowaj iga inomej dieciocho yej mikikej kua' torre de Siloé wetzi' iwán kitepachojkej, máj kichijkej yej ayekti que sekin yej chantitokej Jerusalén? ⁵Nimitzijliáj iga ayá'; siga ayá' anmoyolpataj, amonochin anyawij ampoliwitij no.

Higuerajkuawi' yej ayá' taki

⁶Jesús kijtoj inín iga mamixkuñtilo:

—Se taga' kipiaya se higuerajkuawi'^a yej ixwatoya ipan ítal, iwán yajki kitato siga ayá' takto'; e' ayá' kasilij nité. ⁷Kijlij yej kicuidarowa tajli: “Kipiaya eyi xiwi' iga niktekitemoliki itakilka inín higuerajkuawi' iwán ayí' nikasiliá. Xiktzontékiya; ¿te iga yawi talpolojtoti, ayéj iga taki?” ⁸Inón yej kicuidarowaya tajli kijtoj: “Patrón, achó' xikajtewa inín xiwi'; manikaxaníli-o' tajli iwán nia niktaliliti abono. ⁹Ijkón sí, anka takisya; e' siga ayá' takis, xiktzontekiy.”

Jesús kachitialiá se siwa' ipan día kua' mosewilo

¹⁰Jesús tamachtijtoya tiopan ipan se día kua' mosewilo ¹¹iwán ompa onoya se siwa' yej kipiaya dieciocho año iga wetito'. Se malespíritoj kitepo'wijkolojtoya iwán ni alín awel kimelawaya itepotz. ¹²Kua' Jesús kita', kinotza' iwán kijlij:

—Ti-achitia'ya.

¹³Iwán kitalilij imamej ipan inón siwa' iwán íkua'san tepo'melawaya' iwán pewa' kiweyimatiltij Dios. ¹⁴E' yej mandarowa tiopan kuejkuesiwi' iga Jesús taachitiltij ipan día kua' mosewilo, kijlij yej ompa onoyaj:

—Ono' seis día iga tekipanolo. Ipan inomej día xiwikikan, ximoachitiltikij, ayéj ipan día kua' mosewilo.

¹⁵Iwán toTeko kijtoj:

—Amejwan antakajkawawaj iga ankitokaj Dios, ¿ix ayá' ankixitomaj amotoroj o amoburroj ipan día kua' mosewilo iga anyawij ankamatij? ¹⁶Iwán inín siwa' ipiltzin ipilówampa

^a 13:6 Xikita glosario “Higo”.

Abraham. Iwán Tzitzimi' kenkuá' kilpitoya iga kokolis dieciocho año, ¿ix ayá' katka mamoxitoma malej iga ipan día kuá' mosewilo?

¹⁷ Kuá' Jesús tami' inín kijtoj, nochi yej ta-ijiyayaj mopinajtijkej. E' nochi pakíaj kuá' kitayaj iga Jesús kichíwaya yej ayi'pa mo-ita.

Íyol mostaza

¹⁸ Jesús kijtoj:

—¿Kén wel nimitzijliskej iga reinarowa Dios?, ¿iwán té wel nikmachotij? ¹⁹ Nikmachotía iwán se íyol mostaza yej kitoka se taga' ipan ítal, ixwa iwán weyá este que mochiwa weyikuawi', iwán toťomej moxeketiáj ipan imajma'.

Levadura yej kipoşawayaltía itixyo pan

²⁰ Kijtoj no Jesús:

—¿Iga té iwán wel nikmachotía ken iga Dios reinarowa? ²¹ Nikmachotía iwán levadura^a yej se siwa' kaxakualowa iwán komati harina, iwán mopoşawa inewi tixti.

Se kajli yej tzolti' ikaltenyo

²² Kuá' Jesús nemi yaya Jerusalén, panotiaya ipan altepemej iwán ipan altepetzitzin iga tamachtijtiaya. ²³ Iwán a'pa kijtoj:

—NoTeko, ¿ix ayá' ke' yej momanawíaj?

Jesús kijtoj:

²⁴ —Xiteki'kalakikan ipan kalten yej tzolti', nimitzijliáj iga mia' kalakisnekiskej iwán ayá' welitiaskej. ²⁵ Kuá' iteko kajli mokétzasya iwán kitzákuasya kalten, amejamej yej amonokej fuera ankaltzotzonaskej iwán ankijoskej: “Noków, noków, achi xinekaltapokan.” E' yéj mitzijliskej: “Ayá' nimitzixmatij.” ²⁶ Iwán ankijoskej: “Tisentakuajkej iwán tisen-atikej, iwán annemachtijkej ipan nocallejmej.” ²⁷ E' yéj mitzijliskej: “Nimitzijlíjkeja iga ayá' nimitzixmatij. Xicholokan notenoj, amonochin yej ankichiwaj yej ayekti.” ²⁸ Ankitaskej Abraham, Isaac, Jacob iwán inewi profetajmej yej onokej kan reinarowa Dios, miej amejwan amonoskej fuera, anyawij anchokatij iwán antanguetzekaskej. ²⁹ Witzeloz del nóртеpa iwán del sur iwán kan ikisáyampa tonati' iwán

^a 13:21 Xikita glosario “Levadura”.

ikalakíyampa iga mamotalikān iga matakuaqān kān reinarowa Dios. ³⁰Yej inān onokej tatepotztaj yawij tayakāntotij, iwān yej inān tayakāntokej yawij kawitij tatepotztaj.

Jesús chōka iga Jerusalén

³¹Íkuā'san asikej sekin fariseojmej iwān kijlijkej:

—Xikísaya nigaj iwān xaja iga Herodes mitzmiktijneki.

³²E' yéj kijtoj:

—Xakān iwān xikijlikān inōn koyo^a yej takajkayawa: “Iga aman iwān mosta nia nikijixtiti malespīrotoymej iwān nia nitaachitialtiti iwān mosta se día niktamij notekipānol.” ³³E' kipiá iga aman, mosta iwān mosta se día nia ninejnemiti, iga awel mamiki se profeta siga ayá' ono' Jerusalén.

³⁴'jAmejwān, amejwān, yej anchantitokej Jerusalén, yej ankimiktiáj profetajmej iwān ankitejtemiktiáj tatitanimej yej Dios mitztitaniliáj! ¡Mia' vej nikne' manimitznechkōkān ken pio-ilamaj kinechkowa ipilowāntiztizin iyastakapaltampa, e' ayá' ankinekikej! ³⁵Ta' xikitakān, inān amoweyitiopan^b yawi kawiti iselti; iwān nimitzijliáj iga ayá' máj anyawij anne-itatij este kuā' antajtoskej de nej ijkín: “Matikweyimatiltikān yej wi', yej toTēko Dios kititani.”

Jesús kachitialiá se taga' yej pojposawa

14 Se día kuā' mosewilo, Jesús yajki takuato chan se ijefej fariseojmej, iwān sekin fariseojmej kipipixtoyaj. ²Ompa nō onoya iyixtaj Jesús se taga' yej pojposawa. ³Iwān Jesús kitajtan yej tamachtíaj ipan la ley iwān fariseojmej:

—¿Ix wel taachitialtilo ipan día kuā' mosewilo, o ayá'?

⁴E' yejamej até kijtojkej. Jesús kikitzkij yej wetitoya iwān kachitaltij, iwān kijlij iga mayáwiya ichan. ⁵Iwān kijlij sej fariseojmej:

—¿A'yéj de amejwān, siga iburroj o itorowwéj mawetzi xapoko, ix ayá' íkuā'san kikixtij malej iga día kuā' mosewilo?

⁶Iwān ayá' nokta wel kitenkuepiliayaj.

^a 13:32 Español: zorro.

^b 13:35 Jesús kijtoj “amókal”, yej nij kijtojneki “amoweyitiopan”. Jer 22:5

Te-ikniwan kan monamiktilo

⁷ Kua' Jesús kitaya iga yejamej kitapejpenayaj iga mamotalikan kan motaliáj yej máj tayakantokej, ijkín kinonotzkej:

⁸—Kua' agaj mitzinvitarowa kan monamiktilo, amo ximotali kan motaliáj yej paréj tayakantokej, iga wel asi se' yej máj tayakanto' que tej, ⁹ iwán yej mitzinvitaroj wel mitzijliá: “Achi ximoketza iga mamotali inín toknín.” Iwán tia timopinajtiti iga tia timotaliti kan motaliá námol. ¹⁰ Kua' mitzinvitarowaj, ximotali kan motaliá námol; iga kua' mawiki yej mitzinvitaroj, mamitzi: “Amigo, ximotali kan motaliá yej máj tayakanto'.” Ijkón mitzye'itaskej poxsan yej kixnantoskej mesa. ¹¹ Porque yej igánajsan moweyimati, inón yawij kalimpamatitij, iwán yej moalimpamati, yawij kiweyimatitij.

¹² Jesús kijlij nō inón yej ta-invitarowa:

—Kua' tikchiwa ilwi' o se cena, amo xikinvaro yej íwan timoye'ita, niga mokniwan, niga moparientejmej, niga movecinojmej yej motapialiáj; iga yejamej wel mitzinvitaroskej iwán ijkón mitzmakuepaskej. ¹³ Kua' titatamakasneki, xiknotza iga mawikikan yej ayá' motapialiáj, matepomej, koxomej iwán pachamej. ¹⁴ Iwán tipoxpaktos iga yejamej awel mitzmakuepaskej; e' tej yawij mitzmakuepatij kua' yej ye'nemij ojpa-isaskej kan miktokej.

Se taga' kichiwa weyi-ilwi'

¹⁵ Kua' kika' inín, se yej kixnantoya mesa kijlij Jesús:

—Pakto' yej takua ipan ilwi' yej kichiwiliáj inomej yej motemakaj iga Dios marreinaro ipan yejamen.

¹⁶ Iwán Jesús kijlij:

—Se vej se taga' kichij komati tákual, iwán tatitan iga makinotzatij mia' gente. ¹⁷ Iwán kua' takuáloya, kititan imonsoj iga ijkín makijliti: “Xiwikikanya, iga óno'ya nochi.” ¹⁸ E' inochi pewakej iga ijkín kijtojkej; yej achto kijtoj: “Achi xinēdisculparo, nikówago' se tajli iwán kipiá iga nia nikitati.” ¹⁹ Se' kijtoj: “Nikówago' cinco yunta iwán nia nikitati ken tekipanowaj. Nimitztajtaniá iga amo ximoyolmikti iga awel ompa nonos.”

²⁰ Iwán se' kijtoj: “Nimonamiktijo' inón iga awel niati.” ²¹ Iwán inón monsoj yajki kipowilito iteko inewi kensan kijlijkej. Iwán tetaj kuejkuesiwi', iwán kijlij imonsoj: “Xaj tajkoaltepe' iwán ipan ojtimej, iwán xikijli iga mawikikan yej ayá' motapialiáj,

matepomej, koxomej iwán pachamej.”²² Máj máj monsoj kijtoj: “Noteko níkchija ken tine-ijlij, iwán kitolówa-o' máj kan motalilo.”²³ Tetaj kijlij imonsoj: “Xaj ipan callejmej, ipan ojtimej iwán xikteki'yolyamanakan sekin iga makalakikan iga matemí nókal.²⁴ Nimitzijliáj iga nisé de inomej yej achto nikijlijkaj, yawij takuati.”

Makisentali iyalmaj iga se kitoka Cristo

²⁵ Mia' gente kitokaya Jesús, iwán yéj mokuepa' iga kijtoj:

²⁶—Siga agaj wi' iga netoka, iwán ayá' neneki máj que itaj, máj que iye', máj que isiwa', máj que ipilowan, iwán máj que iyiknimej, iwán manetoka, malej iga este makimiktikan iga nej, inón awel mochiwa nodiscipoloj.²⁷ Yej kinakis manetoka, e' ayá' kikechpanowa icruz,^a awel mochiwas nodiscipoloj.²⁸ Siga se de amejwan kichwasneki se torre, ¿ix ayá' achto kitas ke' tomin kiwigas iga makita ken kiyekawiltij? ²⁹ Siga san makipewalti iwán awel makiyekawilti, nochi yej kitas yawi kipinajtiti.³⁰ Iwán kijtoskej: “Inín taga' san kipewaltij iwán awel kiyekawiltij.”³¹ Kua' se rey yawi momijmiktiti iwán se' rey, ¿ix ayá' achto kitas siga wel kitaniá sigá kimatito' iga isoldadojmej ono' diez mil, iwán yej íwan yawij momijmiktiti onokej veinte mil? ³² Siga momachiliá iga yawi kipoloti, kua' se' rey maónoo' wejka, kitatitanilij iga amo mamomijmiktikan.³³ Ijkón nokta, a'san nesi' de amejwan yej ayá' makikajtewa inewi yej kipiá, awel mochiwa nodiscipoloj.

Kua' iga ista' kikajtewa ikoko'ka

³⁴ Jesús no kijtoj:

—Ista' pox yekti; e' siga ay'ya istaweli', ¿kéno' tawelialtij? ³⁵ Ayo' yekti iga nité, motajkáliya. Yej kipiá inakasmej, makikakikan.^b

Borregoitzin yej poliwiki

15 Nochi yej kicobrarowayaj impuestos^c iga Roma iwán yej najnamolnemiáj yayaj iná' Jesús iga kikakitij.² Fariseojmej iwán yej tamachtiáj ipan la ley, ijkín kipopowayaj Jesús:

—Inín komemawia' yej ayá' ye'nemij, iwán este íwan sentakuaj.

^a 14:27 “Kikechpanowa icruz”: anka kijtojneki motemaka iga wel makiknochiwakan, este mamiki iga kitoka Cristo. ^b 14:35 Yej kitoka Cristo, e' ayá' de mela', ken ista' yej ayá' koko'. ^c 15:1 Xikita glosario “Impuestos”.

³ Iwán Jesús kipowa' se kan mamixkuñtilo, kijtoj:

⁴—Siga se de amejwan makipiá cien borrego iwán se makipolo, ¿ix ayá' ómpao' kikajtewas inón noventa y nueve ipan sakayoj, iwán yaj kitemoti yej poliwi' este kan casis? ⁵ Iwán kua' kásisya, pakis iwán kikechpánøjya iga kiwigas. ⁶ Iwán kua' ásisya ichan, kinechkoj iyamigøjmej iwán ivecinojmej, kijtoj: “Matipakikan, iga inán nikási'ya noborregoj yej nikpolojka.” ⁷ Pues nej nimitzijliáj iga máj pakiloj ipan cielo kua' se yej kichiwaya yej ayekti moyolpata, que iga inomej noventa y nueve yej ye'nemij iga moyolpatákeja.

Tomín yej poliwiki

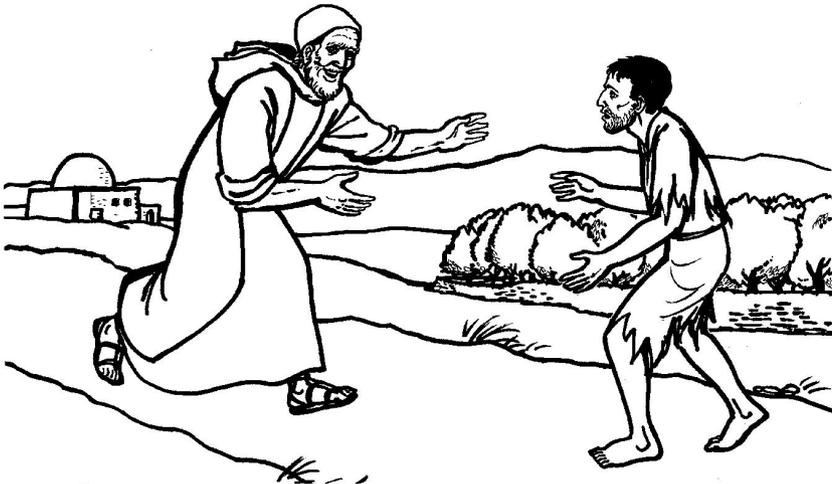
⁸ Siga se siwa' makipiá diez tomín iwán se makipolo, ¿ix ayá' kixotaltij ti'ti iwán tachpanas kalijti', iyolpan kitemoj este kan casis? ⁹ Iwán kua' kásisya, kinechkoj iyamigajmej iwán ivecinajmej, kijliskej: “Matisempakikan iga nikási'ya notomín yej nikpolojka.” ¹⁰ Ijkonan no pakij iyangelejmej Dios kua' se yej kichiwaya yej ayekti moyolpata.

Tepiltzín yej kitoloj itomín iga ayompa nemi'

¹¹ Iwán kijtoj no Jesús:

—Se taga' kipiaya ome ipilowan, ¹² iwán yej tetzoyo' kijlij itaj: “Notaj, xinemákaya yej mochiwas notatki.” Iwán itaj kimá' ke' kitocarowaj sejsé. ¹³ Iwán ayá' wejkatí', yej tetzoyo' kinamá' inewi yej kimakakaj, iwán yajki wejka ipan se'ya estado. Iwán ompiga kitolo to itomín iga ayá' ye'nemiá. ¹⁴ E' kua' motatámija, íkua'san no pox apistajtiá' ipan inón estado iwán pewa' iga mayana. ¹⁵ Iwán yajki chan se taga' yej de ompa iga kitajtanilito tekipánol, iwán kititan rancho iga makicuidaroti koyamemej. ¹⁶ Iwán kinekiá magui' makíkuaya algarroba^a yej itákualpa koyamemej, e' ayagaj kimakaya. ¹⁷ Iwán ijkin kijtoj ipan iyalmaj: “¿Notaj kipiá mia' itekipanowanimej iwán ompa ichan kipiáj komati tákual, e' nej nigaj nemi nimayanmiki! ¹⁸ Nej niati sej chan notaj, iwán kua' nasiti nikijlij: Notaj, nikchij yej ayekti iyixtaj Dios iwán no nimitzchiwilij

^a 15:16 Algarroba ken kuaxinékuil, se kuawi' yej momati Palestina. Inimej algarroba kikuayaj koyamemej wan toknimej yej amotapialiyaj. Judiyojmej ni alín akiye'litayaj koyamemej, inón iga inín patrón nesi iga ayéj judío. Iga se makicuidaro koyamemej poxsan ayéj ye'tekipánol iga se judío, wan máj ayekti iga makikua itákual koyamemej.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

15:11-32

yej ayekti. ¹⁹ Ayo' kajasi iga xine-ita ken mopiltzın; e' achō' xineomemawı malej kenya se motekipanowani." ²⁰ Máj máj ojkuı' iga yajki çan itaj.

'Iwán kuá' asitiayay, tetaj wéjkan kita' ipiltzın iwán kıknelij. Iwán motalojtıajki, kixnamıkito, kikechnapaloj iwán este kipipitzoj. ²¹ Iwán tepiltzın kijlij itaj: "Notaj, nikchij yej ayekti iyıxtaj Dios iwán no nimitzchıwılij yej ayekti, iwán ayo' kajasi iga xine-ita ken mopiltzın." ²² E' itaj ijkın kitekimá' itekipanowanimej: "Xikuajliguilıkan yej máj ye'tzótzol iwán xıktaajakıltıkan; iwán xıktaıılıkan se anillo ipan imájpil iwán xıkakıltıkan iga'. ²³ Iwán xıkuitij torojtızın yej máj tomakti', iwán xıkmıktıkanya iga matitakuakan iga tiawij tikilwichıwılıtij. ²⁴ Iga inın nopiltzın, ken kuá' miktoyay, iwán inán sej isa'. Poliwıkaya, iwán inán sej wııaj." Iwán pewakej iga kilwichıwılıjkej.

²⁵ 'E' inón sewo' tepiltzın yej máj tekoko, ayá' onoya, nemiá ipan kuayoj. Iwán kuá' asitiwıtzıaya ichan, kıkagui' iga nento' ilwi' iwán nemi mıjtotılo. ²⁶ Kuá' inón kıkagui', kınotza' se çokotızın, kijlij: "¿Tétaj moçıwa?" ²⁷ Iwán kijlij: "Asi' sej moknın yej yájkaya. Iwán motaj tatekimá' iga mamomıkti se torojtızın yej máj tomakti', iga ye'asi' sej ipiltzın." ²⁸ Iwán poxsan kuesıwi' iyıkının yej máj tekoko, iwán ayo' kinekiá makalaki kalıjti'. Máj máj kısa' itaj, iwán kılıto iga makalaki. ²⁹ Tepiltzın yej tekoko kıjtoj: "Nej

ikyay nimitzpalewijo', iwán nochipa nikchiwa ken tine-ijliá. Iwán ayí' tinemaka nisé chivojtzin^a iga mani-ilwichiwakan iwán noamigojwan. ³⁰E' inán asi' inín mopiltzin yej nemitoyay iwán siwatkej, yej kitoloj inewi yej tikmakaka, iwán inán tikmiktilij se torojtzin yej máj tomakti'." ³¹Itaj kijtoj: "Ta' xinekaki nopiltzin, tej nochipa tonó' notenó, iwán inewi yej nej nikpiá, tej motatki. ³²E' inán yekti iga mati-ilwichiwakan iwán matipakikan iga moknin ken kuá' mikikay, iwán sej isa'. Poliwíkaya, iwán inán sej wáaj."

Se taga' yej takajkayawa

16 Jesús nō kipowilij idiscipolójmej:
 —Onoya se taga' yej poxsan motapialiaya, kipiaya nō se iyencargadoj, iwán inón iyencargadoj yajkij kitelwitoj iná' ipatrón iga nemi kimalgastarowiliá itomín. ²Iwán ipatrón kinotza', kijlij: "¿Té iteki in yej ne-ijliáj iga tej? Xinematilti de inochi motekipánol yej tikchij iga ay'ya máj tonos iga tino-encargadoj." ³Iwán inón encargado kijtoj ipan iyalmaj: "¿Té nikchiwas?, nopatrón némiya nekixtiá iga nej iyencargadoj ipan itekipánol. Ayá' wel niktekipanowa tajli, iwán nipiná iga maniktajtantinemi tomín. ⁴Nikmátiya te nia nikchiwati, iga manikpiá a'yéj maneomemawikan ipan ichamej kuá' ay'ya nikpiás tekipánol." ⁵Iwán kinotza' sejsé sejsé yej kideberowayaj ipatrón. Yej áchtosan kitajtan, kijlij: "¿Ké' tikdeberowa nopatrón?" ⁶Iwán yéj kijtoj: "Nikdeberowa cuatro mil litros de aceite." Inón yej encargado kijlij: "Xikui morreciboj iwán nimanín xikijkuilo iga dos mil litros tikdeberowa." ⁷Iwán kitajtan sewo': "In tej, ¿ké' tikdeberowa?" Iwán kijlij: "Cien koya'kóxtal de harina." Iwán el encargado kijlij: "Xikui morreciboj iwán nimanín xikijkuilo iga ochéntajsan tikdeberowa." ⁸Malej iga el encargado takajkayaj, ipatrón kiye'ita' ken kichij iga kimati kén iga wel mopalewiá.

Wan kijtoj sej Jesús:

—Yej ayá' kixmatij toTeko, máj kimatij ken iga mopalewiáj que yej kixmatij toTeko. ⁹Nej nimitznonotzaj iga amotomín yej de inín tajli, xikuikan iga xikpalewikán toknimej, iga ijkón kuá' anmikiskej, támisya tomín iga amejwan, iwán onos yej mitzomemawiskej ipan cielo.

^a 15:29 Xikita glosario "Chivo".

¹⁰Yej ye'nemi kuá' kipiá alín, nō ye'nemis kuá' kipiás komati; yej takajkayawa kuá' kipiá alín, nō takajkayawas kuá' kipiás komati. ¹¹Siga ayá' ankichiway yej yēkti wān tomīn yej ono' ipan inín tajli, ayagaj wel mitzmakaskej yej máj valerowa ipan cielo ¹²Siga ipan yej ayéj amotatki ayá' ankichiway yej yēkti, ayagaj wel mitzmakaj tejté iga amotatki.

¹³'Ayagaj wel kipiá ome ipatrón, iga sésanwa' in yej kiye'itas, iwán se' kijiyas, o se kitokas iwán se' kikajtewas. Inón iga awel ankitokaj Dios siga mitzyoltilanaj tomīn.

¹⁴Fariseojmej yej poxsan kipiásnekij tomīn kikaktoyaj inewi inimej tájtol, iwán kipinajtiayaj Jesús. ¹⁵Iwán Jesús kijlij fariseojmej:

—Améjwanya nokta yej ankijtowaj iyixtaj toknimej iga anye'nemij, e' Dios kixmati amoalmajmej; yej tajtaga' kipoxye'itaj, Dios ayá' kiye'ita.

Iley Moisés iwán kén iga reinarowa Dios

¹⁶'Este kuá' onóyao' Juan yej tabautizarowa, inón vej onóyao' iley Moisés iwán yej tanextilijkej profetajmej. Inán mopowa ye'noticiaj kén iga reinarowa Dios, iwán mia' kalakisnekij.

¹⁷'Máj fácil iga cielo iwán tajli mapoliwi, que iga amo mamocumpliño inochi iley Moisés.

Jesús tamachtiá iga amo mamokawalo

¹⁸'Nochi taga' yej kiyokakawa isiwa' iwán monamiktiá wān se' siwa', kichiwa yej ayēkti; iwán yej monamiktiá iwán siwa' yej kikajto' iwewej, nō kichiwa yej ayēkti.

Lázaro iwán se taga' yej poxsan motapialiaya

¹⁹'Onoya se taga' yej poxsan motapialiaya, kakaia yejsan ye'tzótzol yej monajti' iwán nochipa kichiwaya weyi-ilwi'. ²⁰Onoya nō se taga' yej ayá' motapialiaya, itoka' Lázaro, yej palantoya ikajlo' inoyan, iwán motaliaya talpan ipan ikalten inón yej motapialiaya. ²¹Iwán kinekiá makikua ipotzkilka tákual yej xixxini ipan imesaj inón yej motapialiaya; iwán pelomej kina'techowayaj iga kipajpalowilitij ikajlo' kan palanto'. ²²E' se día migui' yej ayá' motapialiaya, iwán angelejmej kiwigakej ipan cielo itenoj Abraham. Iwán yej motapialiaya nō migui' iwán kitokkej. ²³Inón

vej motapialiaya kinknochijtoyaj ipan ti'ti vej ayí! sewis, wéjkanan kita' Abraham, iwán Lázaro itenoj. ²⁴ Iwán tzajtzi: “Notaj Abraham, xinechokili, xiktítani Lázaro iga makapacho imajpilpuntaj ipan a'ti, iwán mawiki makiseseliki nolenguaj iga nemi ne-iknochiwa poxsan inín tiwelon.” ²⁵ E' Abraham kijtoj: “Nopiltzin, xikejlamiki iga tej kua' tisatoya, timotapialiaya, Lázaro poxsan mo-iknochij. Inán yéj yolpakto' nigaj, iwán tej inán timoknochiwa. ²⁶ Iwán awel nokta se yawi ompígapa, iga ono' se axapowewej vej teyokatiá iga amo matimona'techokan, inón iga vej kineki mayawi ompí, ayá! wel, niga vej de ompí awel witezaj nijiga.” ²⁷ Iwán vej motapialiaya kijtoj: “Nimitzijliá, notaj Abraham iga xiktítani Lázaro chan notaj, ²⁸ iga nikpiá cinco nokniwan, iga makitapowitij iga amo mawikikan nigaj kan moknochiwalo.” ²⁹ E' Abraham kijlij: “Ompiga ono' vej kijkuiloj Moisés iwán profetajmej, jinón makikakikan!” ³⁰ Vej motapialiaya kijtoj: “Kena notaj Abraham, e' siga agaj de inimej vej miktókeja mayawi, kipataskej kén iga nemij.” ³¹ E' Abraham kijlij: “Siga ayá! kicredowaj vej Moisés iwán profetajmej kijkuilojkej, ayá! no kitajtolkuiskej se vej mikto' malej iga maojpa-isa.”

Xikperdonaro moknin

17 Jesús kijlij idiscipolojmej: —Nochipa onos vej kiyoltilana se iga makichiwa vej ayekti; e' ipoxsan kinknochiwaskej vej matachiwalti vej ayekti! ² Máj yekti katka makimotakan lámako wan se weyite'ti makilpilikan ipan ikech, que iga yéj itechko se de inimej vej netokaj makichiwalti vej ayekti. ³ Ximocuidarokan.

'Siga moknin mitzchiwiliá vej ayekti, xiknonotza; siga moyolpata, xikelkawili vej mitzchiwilij. ⁴ Malej iga mitzchiwiliá vej ayekti siete vej ipan se día, iwán siete vej mamitzijliki: “Ay' inán nikchiwas ijkón.” Xikelkawili vej mitzchiwilij.

Yej wel mochiwa iga moconfiarolo ipan Dios

⁵ Itatitanimej kijlijkej toTeko:

—Xinepalewikan iga máj manimoconfiarokan pan tej.

⁶ Iwán toTeko kijtoj:

—Siga anmoconfiarowaj malej alín ke' se íyol ajonjolín, wel ankijliyaj kuawewej: “Xiwiwita nigaj iwán xixwati ipan lámak”, iwán inón kuawi' mitztajtolkuiskej.

Kén makichíwa se esclavo

⁷ Siga se de amejwan kipiá se esclavo^a iwán kuá' ásigo' iga yajka mīlpan, iga támi'ya arádojtōya o kicuidarōjtōya ganádojmej, ¿ix tikijlij: “Ximopanōlti iwán ximotāli iga xitakua?” ⁸ Ayá', majwa' tikijliá: “Xiktāli momándil wan xinechíwili iga manitakua iwán manāti. Iwán tej sej titakuaj iwán tātis.” ⁹ Anka ayá' tikijlij: “Gracias”, iga moesclavoj kichij ken tiktekimá'. ¹⁰ Ijkón nō amejamen, kuá' ankitamiskej iga ankichíwaj inewi yej Dios mitztekimakaj, xikijtokān: “Ni-esclavojmej yej awel máj te nikchíwaj, iga nikchijkej yejsan netekimakakej.”

Jesús kipajtiá diez tajtaga' yej palanto' inakayomej

¹¹ Kuá' Jesús nemi yawi Jerusalén, panōtiajki kan mīxnānto' itālmej Samaria iwán Galilea. ¹² Kuá'san asi' ipan se altepētzin, mīxnān iwán diez tajtaga' yej palantokej ikajlōmej iga kipiayaj lepra, e' mokejketzkej wéjkasan de kan onoya Jesús ¹³ iwán tzajtzikej:

—¿Jesús, Tamachtiani, achi xinechokilikān!

¹⁴ Kuá' Jesús kita', kijlijkej:

—Xakan iná' sacerdotejmej.

Miej nemi yayaj, achitiakej. ¹⁵ Iwán se de yejamen, kuá' mo-ita' iga achitia'ya, mokuēpa', este tzájtzi'pa iga kiweyimatiltijtiwalaj Dios. ¹⁶ Motankuāketza' iyixtaj Jesús, motzontōga' este ipan tajli, iga kimá' gracias. Inín taga' katka de Samaria.^b ¹⁷ Iwán Jesús kijtoj:

—¿Ix ayá'taj diejmej yej pajtikej? ¿Kan onokej inōmej sewo' nueve? ¹⁸ ¿Ix inīnsan iselti yej ayéj israelita mokuēpa' iga kiweyimatiltiko Dios?

¹⁹ Iwán kijlij taga':

—Ximoketza iwán xaja; tiyektia'ya iga timoconfiāroj ipan Dios.

Kén an iga reināroj Dios

²⁰ Fariseojmej kitajtankej Jesús iga kéman pewas iga reināroj Dios. Iwán yéj kijtoj:

^a 17:7 Xikita glosario “Esclavo”. ^b 17:16 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

—Kua' pewas iga reinarowa Dios, ayéj ken tejté yej mo-ítapa.
²¹ Ayá' yawi mo-ijtoti: “Nigaj ono”, o “Ompa ono”; iga Dios reinarówaya ipan amoalmajmej.

²² Iwán Jesús kijlij idiscipolojmej:

—Wi'o' kua' ankinekiskej xonokan wan nej yej iPiltzin Taga', e' ayá' anne-itaskej. ²³ Sekin mitzijliskej: “Nigaj ono”, o “Ompa ono'.” E' amo xakan iwán niga xitokakan. ²⁴ Iga ijkón ken kua' mo-ita iga tapetani iwán kitawia noyan cielo, ijkón kua' nia niwikiti, nej yej iPiltzin Taga'. ²⁵ E' achto yawij ne-iknochiwatij poxsan, iwán yej inán onokej ayá' netajtolkuiskej. ²⁶ Ken mochij kua' onoya Noé, ijkonsan no mochibas inón día kua' nimokuepas nej yej iPiltzin Taga'. ²⁷ Nemi takualowaya iwán nemi atilowaya, monamiktayaj iwán kinamiktayaj isiwapilowan, este ipan inón día kua' Noé kala' ipan weyi ákal. Iwán walaj pox recio tiawa' iwán inochin amikikej. ²⁸ Ijkonsan no mochij kua' onóyao' Lot: nemi takualowaya iwán nemi atilowaya, takowayaj iwán tanamakayaj, tokayaj iwán mokaltayaj; ²⁹ e' kua' Lot kisa' ipan altepe' Sodoma, wetzi' ti'ti iwán azufre yej walaj ipan cielo, iwán kimiktij nochi. ³⁰ Ijkón yawi mochiwati kua' nej yej iPiltzin Taga' niwi'.

³¹ 'Íkua', siga agaj onos iyixko kajli ipan ipetayo, ay'ya matemo iga matakijkixti; siga agaj onos imilpan, ay'ya mamokuepa ichan. ³² Xikejlamikikansan yej isíwa'pa Lot. ³³ Yej ayá' kinekis mamiki iga netoka, yawi mopoypoloti; e' yej mikis iga netoka, nochipa onos nowan.

³⁴ Nimitzijliáj iga ipan inón yówal kua' niwi', omen senkochtoskej; se kiwigaskej, iwán se' kikajtewaskej. ³⁵ Omen siwatkej tapayantoskej; se kiwigaskej, iwán se' kikajtewaskej. ³⁶ Ome taga' sen-onoskej milpan; se kiwigaskej, iwán se' kikajtewaskej.

³⁷ Kua' kikakikej inín, kitajtankej:

—¿NoTeko in inón kan mochibas?

Iwán Jesús kijtoj:

—Kan onos yej mikto', ompa monechkoskej moximej.

Kan mamixkuitulo de se yej wewejmí' iwán se Juez

18 Jesús kipowilij idiscipolojmej kan mamixkuítikan, kinextilijkej iga nochipa makitenewikan Dios iwán amo mamosemakakan. ² Kijtoj:

—Ipan se altepe' onoya se juez yey ayá' kimajmawiliaya Dios niga kitajtolkuiá agaj. ³Ipan inonsan altepe' onoya no se siwa' yey mi' iwéj, tekiyaya kitati el juez iwán kijliaya: “Xinepalewi iga maniktanili yey ne-ijiya.” ⁴Áwil wéjkaja iwán el juez ayá' nemi kichiwa nité, e' māj, māj, kijtoj: “Malej iga ayá' nikhmajmawiliá Dios niga niktajtolkuiá agaj, ⁵e' inín yey wewejmí', nekuejkuesojtinemi, nia nikmanawiti iga ayo' mawiwiki, amo santá' nemela'kuejkuesoj.”

⁶Iwán toTeko kijtoj:

—Inón yey kijtoj juez yey ayá' ye'nemi. ⁷¿In Dios ix ayá' kimanawij no yey kitapejpen, yey tanotztokej nochipa?, in Dios, ¿ix wejkawas iga kimanawij? ⁸Nimitzijliáj iga ayá' wejkawas iga kimanawiskej. E' kuá' nej yey iPiltzín Taga' niwi', ¿ix nikasíki-o' ipan inín tajli yey moconfiarowaj ipan nej?

Kan mamixkujtilo de fariseo iwán yey kicobrarowa impuestos iga Roma

⁹Jesús kipowa' inín se' kan mixkujtilo iga inomej yey momachiliáj iga ye'nemij, malej iga ta-ijiya:

¹⁰—Ome taga' yajkij tiopan oradoj, se fariseo katka iwán sewo' inón yey kicobrarowaya impuestos iga Roma. ¹¹Fariseo ejkati-oradoj, kijliá Dios: “Tej tinoTaj, nimitzmaka gracias iga nej ayéj ken sekin, tachtekij, ayá' ye'nemij, iwán yawij iwán siwatkej. Nej ayéj ken inín yey kicobrarowa impuestos iga Roma. ¹²Nej nimayunarowa ome vej ipan semana iwán nimitzmaka diez ipan cada cien inewi yey niktaniá.” ¹³Yey kicobrarowaya impuestos iga Roma kawí' este ken nepa iwán ayá' mixewiaya iga ajkotachaya, majwa' moelwitekiá iwán kijtowaya: “¡Dios, xinechokili iga nej nikchijto' yey ayekti!”

¹⁴Kijtoj no Jesús:

—Nimitzijliáj iga kuá' inín taga' tami' oradoj, yajki ichan iwán Dios kiye'íta'ya, e' inón fariseo Dios ayá' kiye'íta'. Yey moweyimati, yawij kalimpamatitij, e' yey moalimpamati, yawij kiweyimatitij.

Jesús kiye'ijliá kokonetzitzin

¹⁵Kiwigayaj no kokonetzitzin iná' Jesús, iga makitajtanili Dios iga maye'onokan; e' kuá' discipolomej kitakej, pewakej iga

kajajwakej yej kiwigayaj kōkone'. ¹⁶Iwán Jesús kinotzkej iwán kijtoj:

—Xikawakan in kōkone', kama manetechokan, amo kikojtzakuilikan; iga yej mochiwawa ken inimej kōkone', kajasi iga Dios marreinaro ipan yéj. ¹⁷Nimitznojma-ijliáj iga yej ayá' motemakas iga Dios makimandarō ken se yej aya yolej, awel kalakis kan reinarowa Dios.

Se taga' yej motapialíá tajtowa iwán Jesús

¹⁸Se yej mandarowa kitajtan Jesús:

—Tamachtiani yej tiye'nemi, ¿té nikchiwas iga manono nochipa iwán Dios?

¹⁹Jesús kijtoj:

—¿Te iga tine-ijliá iga niye'nemi? Sésanwa' in yej kichiwa yej yekti, inonwa' Dios. ²⁰Tikmátiya yej Dios tatekimaka iga mamochiwa: “Yej namiktito' amo mayawi wan se', amo xitamikti, amo xitachteki, amo xitakajkayawa, xiky'e'ita motaj iwán moye'.”

²¹Taga' kijlij:

—Inón nochipa nikchijto' desde ga aya niyolej.

²²Kua' inón kiká' Jesús, kijtoj:

—Mitzpolówao' sesan: xiknamaka inewi yej tikpiá iwán xikmaka yej ayá' motapialíáj, iwán ijkón tikpiás yej Dios máj kiy'e'ita; iwán xiwiki iga xinetoka.

²³E' kua' taga' kiká' inín, moknomati' iga poxsan kipiaya tomin.

²⁴Kua' kita' iga moknomati', kijtoj Jesús:

—¡Pox difícil iga yej motapialíáj mamotemakakan iga Dios marreinaro ipan yejamen! ²⁵Máj wel panowa se camello^a ipan ixapoyo akoxaj que se yej motapialíá mamotemaka iga Dios marreinaro ipan yéj.

²⁶Yej kikakikej, tatajtankej:

—Iwán, ¿a'taj wel momanawij?

²⁷Jesús kijtoj:

—Yej awel kichiwa tajtaga', Dios wel kichiwa.

²⁸Pedro kijlij:

—NoTeko, nejamej nikajtejkej inewi yej notatkímejpa iga nimitztokákeja.

^a 18:25 Xikita glosario “Camello”.

²⁹ Yéj kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj siga agaj iga san kineki iga Dios marreinaꝛo ipan yéj, kikajtewa íkal, o kikajtewa isiwa', o iyikniwan, o itaj iwán iye' o ipilowan, ³⁰ inón yawi kipiati yej yekti ipan inín tajli, iwán ipan se' vida nochipa onos iwán Dios.

Jesús ki-ojpa-ijtowa iga yawi mikiti

³¹ Jesús kinotza' iyokamej doce idiscipolomej iwán kijlijkej:

—Nimitzijliáj iga matiakan Jerusalén, iwán yáwiya mochiwati inewi yej kijkuilojkej profetajmej iga nej yej iPiltzín Taga'. ³² Puej yawij netitanitij itenojmej yej ayéj de Israel, iwán yawij nepinajtítij, iwán kuajkuantas yej ayekti ne-ijliskej, iwán nechijchaskej.

³³ Nemaskej iwán yawij nemiktítij; e' ipan eyi día nia ni-ojpa-isati kan nimiktos.

³⁴ Yejamen ayá' kentenderojkej yej kijtoj, iwán aya wel kimatiáj te kijtojneki itájtól, iwán ayá' kentenderowayaj.

Jesús kachitialtiá se pacha ipan altepe' Jericó

³⁵ Kuá' Jesús asitiájkiya altepetenoj Jericó, se pacha ewatoya ojtеноj kitajtantoya tomin. ³⁶ Kuá' kika' iga poxsan nemi panolo, tatajtan té mochíwa. ³⁷ Kijlijkej iga Jesús de Nazaret nemi panowa ompa. ³⁸ Iwán tzajtzi', kijtoj:

—¡Jesús, iPiltzín David, achi xinechokili!

³⁹ Iwán yej tayakantiayaj, kajajwayaj yej pacha iga ay'ya matzajtzito, e' yéj tzajtzi' máj:

—¡Piltzín David, áchikej xinechokili!

⁴⁰ Jesús moketza' iwán tatitan iga makiwajliguilikan. Kuá' ina'ya onoya, Jesús kitajtan:

⁴¹ —¿Té tikneki manimitzchiwili?

Pacha kijtoj:

—NoTeko, nikneki manitachá.

⁴² Jesús kijlij:

—¡Xitachaya! Iga timoconfiaroj ipan nej, ti-achitiá'.

⁴³ Íkuá'san tachá' in pacha iwán kitóga'ya Jesús, iwán kiweyimatiltijtaiki Dios. Nochi kita' inín iwán no kiweyimatiltijkej Dios.

Jesús wān Zaqueo

19 Jesús kala' ipan altepe' Jericó iwān panōtiaya ompa. ²Chantitoya ompa se ricojtaga' itoka' Zaqueo. Zaqueo ijefejmej katka yej kicobrārowaya impuestos iga Roma. ³Yéj kinekiá makixmati Jesús, e' ayá' kixasiá iga pox onolo' iwān Zaqueo chapati' katka. ⁴Iwān motalojtiajki iga tayakan, tejkawito ipan amakuawi' iga makita, iga Jesús ompa yawi panōti. ⁵Kua' Jesús asi' ompa, ajkotachá', iwān kijlij:

—Zaqueo, xitemo nimanin iga aman nia nikawiti mochan.

⁶Zaqueo temoj imanin iwān pagui' iga komemawij Jesús. ⁷Kua' kitakej inin, nochi pewakej iga kipopowaj Jesús iga yajki kawito chan se yej ayompa nemi. ⁸Iwān Zaqueo moketza', kijlij toTeko:

—Ta' xikita noTeko, nia nikmakati la mitad notomin yej amotapialiáj; iwān siga agaj nikichtekilij tejté, nia nikuepiliti cuatro vej máj.

⁹Jesús kijlij:

—Aman Dios mitzmanawij tej wān mofamiliaj iga timoconfiaroj pan yéj, kensan Abraham moconfiaroj. ¹⁰Nej yej iPiltzin Taga', niwalaj niktemoko iwān nikmanawiko yej polijtokej.

Kan mamixkuitulo ken kichijkej wān tomīn

¹¹Kua' kikakikej inin, Jesús kipowa' no se kan mixkuitulo, iga na'ya onoya ipan altepe' Jerusalén iwān la gente kijtojkej iga ayá' wejkatís, wi'ya reinaroki Dios. ¹²Kijlijkej:

—Onoya se taga' yej ye'nemi iwān yajki wejka ipan se'ya país iga makitalikan iga rey iwān sej mokuepas. ¹³Kua' aya yawi, kinotza' diez itekipanowanimej iwān kimá' komati tomīn sejsé de yejamen, kijlijkej: “Xiktekipanokan inin tomīn este que manimokuropa.”

¹⁴E' ipaisanojmej kijiyayaj iwān kititankej yej makijlitij: “Ayá' niknekij iga inin taga' manemandarokan.” ¹⁵E' taga' kitalijkej iga rey, iwān mokuropa' ipan ipaís. Kua' asi', tatitan iga makinotzatij tekipanowanimej yej kimakakej tomīn, iga makimati ke' kitankej sejsé de yejamej. ¹⁶Yej achto asi', kijlij: “Noteko, motomin piwi' diez vej máj.” ¹⁷El rey kijtoj: “Yektia; tej tiye'tekipanowani; iga tikchij yej yekti ipan inon alin, nia nimitztaliti iga xikmandaro

diez altepe'." ¹⁸ Iwán asi' se' iwán kijlij: "Noteko, motomín piwi' cinco vej máj." ¹⁹ Inón nō kijlij: "Tej tia tikmandaroti cinco altepe'." ²⁰ E' se' asi' iwán kijtoj: "Noteko, nigaj ono' motomín. Niktzotzolkimilojtoya; ²¹ puej nimitzmajmawilij iga tiyoltakuakti', iga tikui yej ayá'pa tiktekipanoj iwán titapixka kan ayá' titoga'." ²² Iwán kijlij el rey: "Tej ayéj tiye'tekipanowani, iga yejsan kijtoj moten, nia nimitzjuzgaroti. Siga tikmatía iga nej niyoltakuakti', nikui yej ayá'pa niktekipanoj iwán nitapixka kan ayá' nitoga', ²³ ¿te ígataj ayá' tikawato notomín ipan banco, iga kuá' nimokuepas nochán, makitani se' alín?" ²⁴ Iwán rey kijlij yej ompa onoyaj: "Xikuilikan inón tomín iwán xikmakakan yej kipiwiłtij diez vej máj." ²⁵ Yejamej kijlijkej: "Annoteko, ¡e' yéj kipiáy diez vej máj!" ²⁶ Yéj kijtoj: "Pues nimitzijliáj iga yej kipiá, yawij máj kimakati; e' yej ayá' kipiá, este yej alín kipiá, yawij kikuilítij. ²⁷ Iwán yej ne-ijiyaj, yej ayá' kinekiáj iga manikgobernarokan, xikuajligakan nigaj iwán xikmiktikan no-ixtaj."

Jesús kalaki Jerusalén

²⁸ Kuá' Jesús tami' kijtoj inín, ójkui'ya iga yajki Jerusalén. ²⁹ Kuá' asitiáyaja altepe' Betfagé iwán Betania, iná' tepe' yej itoka' Olivos, kititan ome idiscipolojmej, ³⁰ kijtoj:

—Xakan ipan altepetzín yej máj nijígasan ono', iwán kuá' an-asiskej, anyawij ankasitij se burro ilpito', yej aya agaj kitejkawiliá. Xikxitomakan iwán xikuajligakan. ³¹ Siga agaj mitztajtaniy te íga ankixitomaj, xikijlikan iga toTeko kineki.

³² Idiscipolojmej yajkiy iwán kasitoj kenya nokta kijtoj Jesús.

³³ Kuá' nemi kixitomaj in burro, itekomej kitajtankej:

—¿Te iga ankixitomaj?

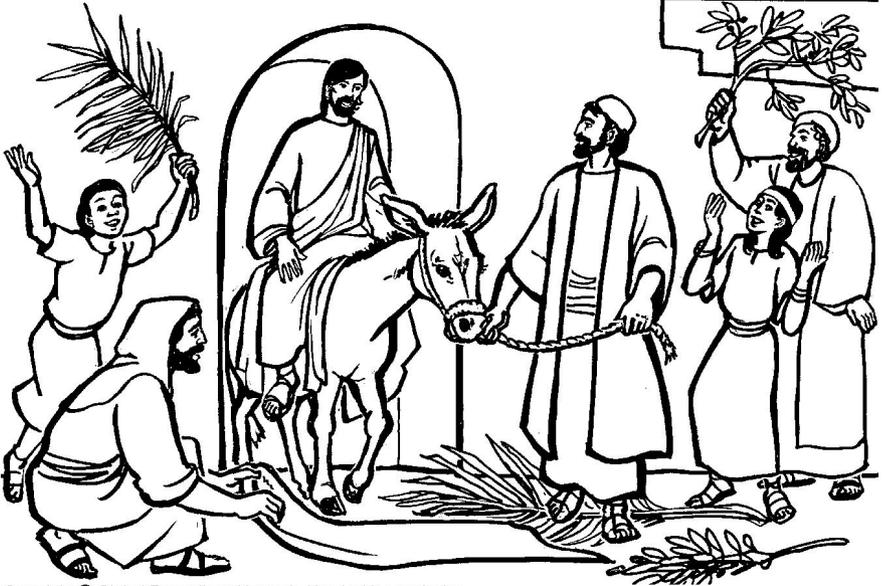
³⁴ Yejamen kijlijkej:

—Iga toTeko kineki.

³⁵ Iwán kiwigakej kan ono' Jesús iwán kipechtijkej burro iga yejamej itzotzolmej iwán ompa kitejkawilítijkej Jesús. ³⁶ Ken iga Jesús nemi yaya, la gente kipatawilijtiajkij itzotzolmej ipan ojti.

³⁷ Iwán kuá' asikej kan péwaya iga temowaj ipan tepe' yej itoka' Olivos, inewi idiscipolojmej pewakej iga koyowilijkej iga pakij iwán kiweyimatilítijkej Dios iga nochi yej kichij yej ayi'pa mo-ita.

³⁸ Kijtowayaj:

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

19:28-40

—¡Mamoweyimatĩlti Rey yej kitĩtani toTeko Dios!
 ¡Matikweyimatĩltikān Dios iwān matiye'onokān iyixtaj!
³⁹ Iwān sekīn fariseojmej yej onoyaj tatzalan, kijlijkej Jesús:
 —Tamachtiani, xikijli modiscipolojmej iga ay'ya matzajtzitokān.
⁴⁰ E' Jesús kijtoj:
 —Nimitzijliáj siga inimej ay' tajtowaj, temej tzajtziskej.
⁴¹ Kuā' Jesús asitiájkiya Jerusalén, iwān kita' inōn altepe',
 choga', ⁴² kijtoj:
 —¡Siga ankimateiáj iga aman wel anye'onoskej iyixtaj Dios,
 anye'onóyaja! E' inān inōn iyanto', awel ankitaj. ⁴³ Wī' día kuā' yej
 mitzijiyaj noyan mitzyawaloskej, nijnijí mitztzakuiliskej ⁴⁴ iwān
 mitzxitiniliskej amokalmej. Mitzmijmiktiskej iwān ayá' kawis nisé
 te'ti yej manekpanijto; iga ayá' ankiye'itakej kuā' Dios wāljaj
 mitzmañawikoj.

Jesús kikixtiá tanamakanimej ipan weyitiopan

⁴⁵ Iwān Jesús kala' ipan ipatiojyo weyitiopan iwān pewa'
 kikijkixtij yej ompa tanamakatoj yaj iwān yej ompa takojtoj yaj,
⁴⁶ iwān kijtoj:

—Ipan itájtɔl toTɛko ijkuilijto': “Nókal yawi motokawiti kajli kan oradolo”; e' amejwan ankikueptokey kan miyanaj yej tachtekiy.

⁴⁷ Iwán nochipa Jesús tamachtiaya ipan weyitiopan. E' ijefejmej sacerdotejmej, iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés iwán yej mandarowaj kitemowayaj kén iga makimiktikan Jesús. ⁴⁸ E' ayá' kasiáj ken kichiwaj, iga inochin kikakisnekiáj yej Jesús kijtojtoya.

¿Ix Dios yej kititan Jesús?

20 Se día kuá' Jesús tamachtijtoya ipan weyitiopan wan kipojtoya ye'noticiaj, asikoj ijefejmej sacerdotejmej, yej tamachtiáj ipan la ley iwán yej kimandarowaj judiyojmej. ² Iwán kijlijkej:

—Xine-ijlikan té moteki in tej iga tikchiwa ijkín. ¿A' mitztekimá' iga wel xikchiwa inín?

³ Iwán Jesús kijtoj:

—Nej no nia nimitztajtaniy. Xine-ijlikan: ⁴ ¿a'yéj kititan Juan iga matabautizaro?, ¿ix Dios kititan, o tajtaga'?

⁵ Iwán pewakej iga mosepantajtaniy:

—Siga tikijliáj iga Dios kititan, yawi kijtoti. “¿Te ígataj ayá' ankitajtolkakikej?” ⁶ Iwán awel tikijtowaj iga kititan tajtaga' iga toknimej wel tetemiktiáj, iga nochi kimatij iga Juan Dios kitajtolmakaya.

⁷ Iwán kijtojkej iga ayá' kimatij a'yéj kititan Juan iga matabautizaroki. ⁸ Iwán Jesús tajtoj sej:

—Nej no ayá' nimitzijliáj a'yéj netekimaka iga manikchiwa ijkín.

Kan mixkuitulo de tekipanowanimej yej kichiwaj yej ayékti

⁹ Iwán Jesús pewa' kipowa' inín kan mamixkuitulo:

—Se taga' kitó' uvajjoj, iwán kitakewaltija^a tekipanowanimej iga makitekipanokan, iwán inón taga' kisa', wejkawato. ¹⁰ Kuá' tágui'ya uva, kititan se imonsoj iga tekipanowanimej makimakakan yej yéjpa kikuis. E' yejamej kimagakej iwán kititankej ijkán. ¹¹ Iwán iteko mijli kititan se' imonsoj, e' inón no kijlijkej kuajkuantas, kimagakej iwán no kititankej ijkán. ¹² Iwán kititan sewo', e' tekipanowanimej no kimagakej in inón tatitan iwán no kikixtijkej.

^a 20:9 Ikuayo uva pox wejkawa, wel taki 20 años o máj, ijkón iga wel kitakewaltij uvajjoj.

¹³ Iwán iteko uvajyoj kijtoj: “¿Té nikchiwas? Nia niktitaniti nopiltzin yej nikpoxneki; anka yéj kirrespetaroskej.” ¹⁴ E' kuá' tekipanowanimej kitakej, mosepan-ijlijkej: “Inínyawa' in yej yawi mochiwati iteko inín tajli yej itajpa kikajtewas, matikmiktíkanya nokta iga makawi ital iga tejamej.” ¹⁵ Kikixtijkej ipan uvajyoj iwán kimiktijkej.

Iwán Jesús tatajtan:

—Amejwan, ¿kén ankitaj? Iteko uvajyoj, ¿té an kichiwilij in inomej? ¹⁶ Puej yati iwán yawi kimiktiti inomej tekipanowanimej iwán sékinwa' in kimakas uvajyoj.

Kuá' kikakikej inín, kijtojkej:

—¡Amo Dios monekiltij!

¹⁷ E' Jesús kitachilij inomej iwán kijtoj:

—¿Té kijtojneki in yej ijkuilijto' ijkín?:

Te'ti yej ayá' kikuikej yej kalchiwaj,
inón inán yej máj moneki.

¹⁸ A'san wetzis ipan inón te'ti, popostekis; iwán siga te'ti wetzi ipan agaj, mochiwas ken pínol.

Kimawetziltijnekij Jesús

¹⁹ Kuá' kimatikej iga inín tájtól yejamej nemi kikakistiliáj, ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtíáj ipan iley Moisés kinekiáj makikitzkikan Jesús iga makipresojuwikan. E' ayá' kichijkej nité iga kimajmawiliayaj la gente. ²⁰ Kititankej yej makipipiakan Jesús yej nésiajki' ye'nemij iga san makimawetziltikan Jesús, yejamej kinekiáj iga Jesús makijto tejté kansan wel makiwigakan iná' gobernador. ²¹ Tatajtankej yej tapipiáj:

—Tamachtiani, nikmatij iga yej tej tikijtowa iwán yej tej titanextiliá mela'ciertoj iwán tej ayá' titayokajuzgarowa. Tej sí titanextiliá iga se manemi ken Dios te-ijliá. ²² Xine-ijlikan: ¿Ix yekti iga matikixtawakan to-impuestoj rey César^a de Roma, o ayá'?

²³ Jesús kimati' iga inomej kimawetziltijnekiáj iwán kijtoj:

—¿Te iga annetantearowaj? ²⁴ Xinenextilikan se tomin. ¿A'yéj ixaya' iwán a'yéj itoka' yej nigaj ijkuilijto'?

Kijtojkej:

—Rey César.

^a 20:22 Xikita glosario “César”.

²⁵ Jesús kijtoj:

—Puej xikmakakan rey César yej yéjpa itatki iwán xikmakakan Dios yej itatki Dios.

²⁶ Awel kimawetziltijkej iga yej kijtoj iyixtaj la gente, e' poxsan kiye'itakej yej kijtoj iwán até kijtojkej.

Kua' ojpa-isaloj

²⁷ Iwán sekin yej kijliáj saduceojmej,^a yajkij kitatoj Jesús. Inomej saduceojmej tamachtiáj iga ayá' ojpa-isaj yej miktokej, inón iga kitajtankej ijkín:

²⁸—Tamachtiani, ijkuilijto' ipan iley Moisés ijkín: siga se taga' yej namiktito' miki, iwán ayá' kikajtewa nisé ipiltzin wan isiwa', iyiknin yej mi' mamonamikti iwán viuda iga ken makipiá ipilowan inón yej mi'. ²⁹ Onoyaj siete tajtaga' yej sesan itajmej iwán sesan iyemej. Yej tekoko achto monamiktij, e' migui' kua' aya pilwaj.

³⁰ Iwán imámil monamiktij no iwán inonsan siwa', iwán no migui' kua' aya pilwaj. ³¹ Iwán iyojpamámil no monamiktij iwán. Iwán inewi los siete ijkonsan no kichijkej iwán mikikej, nisé de yejamej akipiá' ipiltzin. ³² Iwán máj máj siwa' no migui'. ³³ In kua' ojpa-isaskej yej miktokej, ¿katiapa an de inón siete mochiwas iwéj in inón siwa', iga namiktitoya iwán inochimej?

³⁴ Jesús kijtoj:

—Ipan inín tajli tajtaga' iwán siwatkej monamiktiáj. ³⁵ E' yej kajasiskej iga maasikan ipan se' vida iga ojpa-isaskej, ay'ya monamiktiskej, niga kinamiktiskej ipilowan. ³⁶ Ay'ya wel mikiskej puej yawij mochiwatij ken angelejmej, iwán yawij mochiwatij ipilowan Dios iga ojpa-isákeja. ³⁷ E' iga yej miktokej ojpa-isaskej, Moisés tenextiliá kan ijkuilijto' de inón witztako' yej wewelontoya, ompa ijkín kinotza' toTeko: “IDios Abraham, iwán iDios Isaac iwán iDios Jacob.”^b ³⁸ Dios ayéj iDios yej miktokej, sino que iDios yej isatokej. Iga Dios, nochi isatokej.

³⁹ Iwán sekin yej tamachtiáj ipan iley Moisés kijlijkej:

—Ómpaya ken tikijtoj, Tamachtiani.

⁴⁰ Iwán ay'ya máj mixewijkej iga kitajtankej.

^a 20:27 Xikita glosario “Saduceo”.

^b 20:37 Kua' ijkín kijtoj Dios, ikay mikikej inimej tajtaga'.

¿A'yéj itajwéwejpa Cristo yej kitapejpen Dios?

⁴¹ Jesús tatajtán:

—¿Te iga kijtowaj iga el Cristo ipiltzín David? ⁴² Puej Davidsan kijtōj ipan libro de los Salmos, kijtōj:

ToTēko Dios kijlij noTēko:

“Ximotāli ilādoj noyē'mā' kán nimandarowa,

⁴³ este que maniktāli mokxitampa yej mitzijiyaj.”

⁴⁴ ¿Kén wel Cristo yej itatítan Dios ma-ipiltzín David, esi David nō kijliá iga iTēko?

Jesús kajajwa yej tamachtíaj ipan iley Moisés

⁴⁵ Nochi kikaktoya, iwán Jesús kijlij idiscipolōjmej:

⁴⁶—Amo mamitzkajkawakan yej tamachtíaj ipan iley Moisés, puej kiye'matij iga makinentikān sotantzótzol, iwán kinēkij makisaludarōkan tajkoaltepe'. Yejamen motālijnekij tiopan-ijti' pan ye'asientōj kán motāliáj yej máj tayakantōkej, iwán ijkonan nō kinēkij makichiwakan kán takualo. ⁴⁷ Iwán kichtekiliáj ikalmej viudajmej iwán iga amo manēsi iga ayompa nemij, pox wejkawaj iga oradowaj. Yejamej Dios máj yawij kicastigarōtij.

Iyofrendaj se yej wewejmí' yej ayá' motapialiá

21 Jesús kitachilijtoya yej motapialiáj kuá' nemi kakiayaj iyofrendajmej ipan se cajōn kán moana tomin. ² Iwán kita'

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

no se yej wewejmí' yej ayá' motapialíá, nemi kakiá ome tomín de cobre yej ayá' pox valerowa. ³Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga inín viuda yej ayá' motapialíá, kakij máj que nochi; ⁴puej nochi kitalijkej yej kisobrarrowaj; e' yéj, malej ayá' motapialíá, kimá' inewi yej kipiaya iga takuaya.

Jesús kijtowa iga weyitiopan xixitinis

⁵Sekin t̄atapojoyaj de weyitiopan iga pox m̄onsaj temej yej iga chijto'. Iwán no kijtojtoyaj de yej kimajmakakej iga mamonsajtachá weyitiopan. Iwán Jesús kijtoj:

⁶—Inán ankitztokej, e' wí' se día kuá' akawis nisé te'ti yej manenekpanijto. Nochi yawij moxixitinatij.

Yej mo-itas kuá' aya poliwilo

⁷Iwán kitajtankej:

—Tamachtiani, ¿in inín, kéman mochiwas? ¿Té an mo-itas kuá' ay'ya wejkatis iga yawi mochiwati?

⁸Jesús kijtoj:

—Amo agaj mitzkajkayawaskej; iga mia' yawij wíkitij iwán mopajpantiskej iga nej, siempa ayéj. Ijkín kijtoskej: “Nejya el Cristo”, iwán “Na'ya iga poliwilo.” E' amejwan amo xitokakan.

⁹Kuá' ankikakiskej iga kanaj némiya momijmiktilo, iwán ipan se país mokuejkuesolo, amo ximajmawikan, puej inín wí' achto, e' aya yéj iga poliwilo.

¹⁰Iwán kijtoj sej:

—Mokuejkuesoskej se nación iwán se', iwán se país momijmiktiskej iwán se'. ¹¹Pox molinas tajli, iwán pox apistajtiás, onos noyan kokolis, iwán pox majmawiloj iga mo-itas ipan cielo yej ayi'pa mo-ita.

¹²E' kuá' aya mochiwa inín, mitzkizkiskej iwán mitzknochiwaskej. Mitzwigaskej ipan tiopamej iga mamitzjuzgarokan, mitzakiskej kuákalko, mitzwigaskej itenoy reyejmej iwán iyixtaj gobernadornej iga annetokaj. ¹³Íkuá'ya wel antajtoskej de nej. ¹⁴Xiksentalikan amoalmajmej iga amo xikeejlantokan te ankijtoskej iga ximotajtowilikan. ¹⁵Porque nej nimitztajtolmakaskej iga xikmatikan te ankijtoskej iwán nisé yej mitzijiay wel mitztenkuepiliskej. ¹⁶E' amejamej amótajsan, amokniwan iwán yej iwan anmoye'itaj mitznexiskej iga annetokaj. Iwán sekin de amejwan mitzmiktiskej. ¹⁷Iwán nochi mitzijiyaskej

iga annetokaj. ¹⁸E' nisé amotzónkal yej ono' ipan amotzontekon yawi poliwiiti. ¹⁹Nochipa ximoconfiarojtokan ipan toTeko iwán yéj mitzmanawiskej.

²⁰'Kua' ankitaskej Jerusalén kiyawalójt'ya soldadojmej, xikmatikan iga yáwija kixixitinatij. ²¹Iwán yej onokej ipan estado de Judea, mayákanya ipan tepeyoj; yej onokej ipan altepe' Jerusalén, makisakan, iwán yej onokej imilpamej, amo mamokuepakan pan altepe'. ²²Iga inomej días Dios kicastigaroj yej ayompa nemij, iga yawi mochiwati inewi kensan ijkuilijto' ipan itájtol Dios. ²³¡Pox moknomatiskej siwatkej yej íkua' xoloyojkej o yej nemi tachichitiáj! Iga Dios poxsan yawij kicastigarotij yej chantitokej Israel iga kikuesowiliáj. ²⁴Sekin kimiktiskej iga espada iwán sekin yawij kiwigatij preso ipan sekin paismej; yej ayéj de Israel yawij kitataksatij yej chantitokej Jerusalén. Inín kichiwaskej este kua' kijtoj Dios.

Kua' wi' Jesús yej iPiltzín Taga'

²⁵Jesús nō kijtoj:

—Nesis yej ayi'pa mo-ita ipan el sol, ipan metzti^a iwán ipan sitalimej; iwán ipan tajli la gente ay'ya yawij kimatitij te yawij kichiwatij iwán momajtiskej iga pox tikuinto' lámár iwán maréjal. ²⁶La gente tapoliwiskej iga majmawiskej iga kejlantoskej te nokta yawi mochiwati ipan inín tajli; iwán este sitalimej mojolinaskej. ²⁷Iwán ne-itaskej nej yej iPiltzín Taga' iga niwi' ipan mixti, nitawijtiwi' iga noweyipoder. ²⁸Kua' pēwas mochiwa inín yej nimitzijlíjkejo', máj ximanimarokan, iwán xajkotachakan iga na'ya wi' yej mitzmanawiskej.

²⁹Kipowilijkej nō se kan mixkujtilo:

—Ta' xikitakan higuerajkuawi^b o se' namolkuawi'. ³⁰Kua' ankitaj iga selkayokisay, ankimatij iga wi'ya tonalis. ³¹Ijkonsan nō, kua' ankitaskej iga mochiwas inín yej nimitzijlíjkejo', xikmatikan iga na'ya wi' reinaroki Dios.

³²'Nimitznojma-ijliáj iga yawi mochiwati nochi inín, kua' aya mikij yej inán onokej. ³³Inín cielo iwán tajli poliwiskej, e' yej nikijtoj, nochi yawi mochiwati.

³⁴'Xiyē'tajlantokan; amo xikyolmakakan iga ankichiwaj yej mitzyoltilanaj yej ayekti, amo xitawanakan iwán amo

^a 21:25 Metzti: luna. ^b 21:29 Xikita glosario "Higo".

mamitzo_lmiktikān yej ankipiasnekij, iga kuā' tajuzgaroloj amo mitzwejasikij ³⁵ ken se yej wetzi ipan trampa. Yej chantitokej ipan inin tajli, inewi kiwejasikij. ³⁶ Amejwan xikchijtokan yej yekti iwān xiktenewijtokan Dios nochipa iga wel mamitzmanawikan ipan nochi yej yawi mochiwati, iwān iga wel xonokan no-ixtaj, nej yej iPiltzin Taga'.

³⁷ Jesús nochipa tamachtia_ya weyitiopan, iwān tayowakan kawia_i ipan tepe' yej itoka' Olivos. ³⁸ Iwān nochi yayaj weyitiopan isajpa iga kikakitij.

Kikitzkijnekij Jesús

22 Ay' wejka iga mochiwa ilwi' kuā' mokua pan yej ayá' kipiá levadura yej kijliáj nō iyilwiyo la Pascua,^a ² ijefejmej sacerdotejmej iwān yej tamachtia_ij ipan iley Moisés kitemowayaj ken iga wel makimiktikān Jesús, e' awel kichwayaj iga kimajmawiliayaj la gente.

³ Iwān Tzitzimi' kala' ipan Judas yej nō kijliayaj Iscariote, se de idiscopolojpa Jesús. ⁴ Yéj yajki kitato ijefejmej sacerdotejmej iwān ijefejmej policiyajmej^b yej mandarowaj weyitiopan, iga kijlito iga yéj yawi kipalewiti iga makikitzkikān Jesús. ⁵ Yejamej pakikej iwān kijlijkej Judas iga yawij kimakatij tom_in; ⁶ Judas motemá' iga kichiwas, iwān kitemowaya kén iga makikitzkikān Jesús kuā' ayagaj ono'.

La Santa Cena

⁷ Asi' día kuā' pewa' iyilwiyo la Pascua, kuā' mokua pan yej ayá' kipiá levadura iwān kimiktiáj borrego_jtzin iga mokua. ⁸ Jesús kititan Pedro iwān Juan, kijlijkej:

—Xakan xikchiwatij tákual iga tisentakuaskej ipan iyilwi la Pascua.

⁹ Yejamej kitajtankej:

—¿Kan tikneki manikchiwakan?

¹⁰ Jesús kijtoj:

—Kuā' ankalakiskej Jerusalén, anyawij ankasitij se taga' kiwiga a'ti ipan se akomi'. Xiktokakan este kan kalakis kalijti'. ¹¹ Iwān

^a 22:1 Xikita glosario “Pascua”.

^b 22:4 Xikita glosario “Policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan”.

xikijlikan iteko kajli: “Tamachtiani mitztajtani: ¿Ipan katiapa cuarto nicenaroj ipan iyilwi la Pascua iwán nodiscipolomej?” ¹²Yéj yawi mitznextilitij se weyi cuarto pan segundo piso kan óno'ya nochi yej aninekiskej; ompa xikchiwakan tákual.

¹³Yejamen yajkij iwán kasikej nochi ken Jesús kijlijkej, iwán kichijkej tákual iga kilwichiwiliáj la Pascua.

¹⁴Kuá' asi' hora, Jesús iwán iyapostolejmej kixnankej mesa. ¹⁵Jesús kijtoj:

—¡Poxsan niknektoya matisentakuakan ipan la Pascua miej aya nimiki! ¹⁶Iga nimitzijliáj iga ayo' máj nikchiwas, este que mamochiwa kan reinarowa Dios.

¹⁷Iwán kikui' vaso yej kipiaya vino iwán kimá' gracias Dios, iwán kijtoj:

—Xikuikan inín vaso iwán ajachi xikonikan; ¹⁸nimitzijliáj iga ayo' nia nikoniti vino este que mawiki marreinaroki Dios.

¹⁹Iwán kikui' pan iwán kimá' gracias Dios, kitatajkoloj iwán kimajmakakej sejsé de yejamej, kijlijkej:

—Ininwa' nocuerpoj yej nikmaka iga nimikis iga amejwan. Kiktekuakan inín iga amo xine-elkawakan.

²⁰Ijkonsan no kichij iwán vaso yej kipiá vino, kuá' támi'ya cenarojkej, kijtoj:

—Inín yej nemi ankoniáj, kijtojneki noesyo yej yawi toyawiti iga amejamej iga nikchiwa nuevo pacto iga wel anye'onoskej iyixtaj Dios.

²¹'E' inán yej yawi ne-ichtakanextiti, nigaj íwan nemi nisentakua. ²²Nimitzijliáj iga nej yej iPiltzin Taga' yawij nemiktítij ken ikayay mo-ijkuloj, e' ¡Dios poxsan kinkochiwas yej yawi ne-ichtakanextiti iga manemiktikan!

²³Iwán pewakej iga mosepantajtaniy iga a'yéj an in yej kichtakanextiti Jesús.

A'yéj an máj tayakanto'

²⁴Iwán idiscipolomej mosejsepan-ijlijkej iga katiapa de yejamej máj tayakanto'. ²⁵E' Jesús kijtoj:

—Ipan inín tajli, reyejmej yej mandarowaj poxsan kitajtaksa igentej, e' yejámensan mojliáj iga kipalewiáj igentej. ²⁶E' amejwan amo xikchiwakan ijkón, majwa' yej tayakanto', mamochiwa ken yej máj chokótzino'; iwán yej mandarowa, inón achto makipalewi

tokñimej. ²⁷ Puej, ¿a'yéj máj tayakanto', yej ewato' iga takua o yej taservirowa iga kitaliá tákual? ¿Ix aya'taj máj tayakanto' yej kixnanto' mesa? Puej nej nigaj nono' iwán amejamej ken se yej taservirowa.

²⁸ 'Amejwan nochipa amonoyaj nowan kuá' netantiarojkej.

²⁹ Inón iga nej nimitzmakaj iga xitagobernaro kan ken noTaj nemá' iga manitagobernaro. ³⁰ Iwán amejwan antakuaskej iwán an-átiskej ipan nomesaj kan nitagobernaroj iwán nia nimitzmakatij iga xikjuzgaro kan inomej doce tribu^a yej walkej ipan ipilowan Israel.

Jesús kijtowa iga Pedro yawi kijtoti iga ayá' kixmati

³¹ Kijtoj sej toTeko:

—Simón, Simón, ta' xikita, Tzitzimi' kineki mamitztejtzelokan ken kitzejtzelowaj trigo iga makisa itasolyo. ³² E' niktenéwija Dios iga tej, iga amo xikajtewa iga timoconfiarowa ipan nej. Kuá' timomela'confiároja, xikpalewi mokniwan iga nochipa mamomconfiarojtokan ipan nej.

³³ Simón kijlij:

—NoTeko, nej niksentalija noalmaj iga mania mowan ipan carcel, iwán este manimiki iwán tej.

³⁴ Jesús kijtoj:

—Pedro, nimitzijliá iga amansan nokta, kuá' ayapa tzajtzi kayo, eyi vej tikijtoj iga ayá' tine-ixmati.

Ay'ya wejka iga kikitziá Jesús

³⁵ Jesús kitajtan idiscipolomej:

—Kuá' nimitztitankaj iwán ayá' ankiwigakaj tomin, niga amomórral iwán niga amogakmej, ¿ix mitzpolojkej tejté?

Yejamen kijtojkej:

—Nité.

³⁶ Iwán kijlijkej sej:

—Inán sí, yej kipiá imórral makiwiga, iwán yej kipiá kan kacia itomin, no makiwiga; iwán yej ayá' kipiá iyepadaj,^b makinamaka ikuach iga makikowa. ³⁷ Iga nimitzijliá iga yawisan mochiwati ipan nej yej ijkuilijto': "Kijtowaj iga motoka iwán yej ayompa nemij." Puej yej ijkuilijto' iga nej, inewi mochiwas.

^a 22:30 Xikita glosario "Tribu". ^b 22:36 Xikita glosario "Espada".

³⁸Yejamej kijtojkej:

—NoTeko, nigaj ono' ome espada.

Iwán yéj kijtoj:

—Ómpasan yej ankichijtokej.

Jesús kitenewiá Dios

³⁹Iwán Jesús yajki ken iga nochipa yaya ipan tepe' yej itoka' Olivos, iwán idiscipolomej kitokakej. ⁴⁰Kua' ási'ya ompa, kijlijkej: —Xi-oradókan iga amo mamitztanilikan Tzitzimi'.

⁴¹Iwán Jesús yajki achi máj wejka, ke' kan se kaxitiá iga kaventarowa te'ti, motankuaketza' iwán tajtoj wan Dios. ⁴²Kijtoj: —Notaj, siga tikneki, xinemanawi iga amo mane-iknochiwakan; e' amo mamochiwa ken nej nikneki, mamochiwa ken tej tikneki.

⁴³Kua' kijtoj inón, kixnextiliko se ángel yej walaj pan cielo iga kiyolchikawako. ⁴⁴Jesús máj kitenewij Dios iga pox tayokoxtoya, iwán iyiton chichipikaya ipan tajli kenya esti.

⁴⁵Kua' moketza' iga tami' oradoj, yajki kan onoyaj idiscipolomej, iwán kasitoy kojkochokej iga pox moknomatij. ⁴⁶Iwán kijlijkej: —¿Te iga ankojkochokej? Ximoketzakan iwán xi-oradókan, iga amo mamitztanilikan Tzitzimi'.

Kikitzkiáj Jesús

⁴⁷Tajtojtóyao' Jesús, kua' asiko mia' gente yej kiwajli' Judas, se de inón doce idiscipolomej. Judas tayakantiaya iwán kiná'tejoj iga kipipitzoto Jesús. ⁴⁸Jesús kijlij:

—Judas, ¿ix tinepipitzówapa iga tinenextiá iga manekitzkikan, nej yej iPiltzin Taga'?

⁴⁹Yej onoyaj iwán Jesús, kitztoyaj yej nemi mochiwa, kitajtankej: —NoTeko, ¡maniktzojtzontekíkanya iga espada!

⁵⁰Iwán se de yejamej kinagastzonte' se itekipanowani yej ijéfejpa sacerdotejmej, kitekilij inakas yej iládojpa iye'ma'. ⁵¹Jesús kijtoj: —Xikajtewakan; ómpaya matami.

Iwán kinagaschijchin inón taga', iwán kiyektialtij. ⁵²Iwán Jesús kijlij ijéfejmej sacerdotejmej, policijamej yej de weyitiópampa iwán yej kimandarowaj judiyojmej yej walkej iga kikuikoj:

—¿Ix anwalkej annekuikoj ken kua' se yej tachte'? ¿Ix inón iga ankiwajligakej espada iwán kuawi'? ⁵³Nochipa nonoya amowan

weyitiopan, iwán ayá' annekĩtzkijkej, e' ási'ya hora iga amejamej, iga inán Tzitzimi' mandarowa.

Pedro kijtowa iga akixmati Jesús

⁵⁴ Kikĩtzkijkej Jesús iwán kiwigakej chan ijefej sacerdotejmej; iwán Pedro kiwejkatokatiaya. ⁵⁵ Iwán titaliykej tajkopatioj, iwán kiyawalojkej inón ti'ti; Pedro no ompa motalij iwamej. ⁵⁶ Iwán se sirvienta kuá' kita' este ewato' iná' ti'ti, kitachilijtiká' iwán kijtoj:

—Ininwa' no nemiá iwán Jesús.

⁵⁷ E' Pedro kijtoj iga ayá', kijtoj:

—Maj, nej ayá' nikixmati.

⁵⁸ Ayá' wejkatil', se' kita' iwán kijlij:

—Tej no de yejámempa.

Pedro kijtoj:

—Ayá' ej, ayéj nej.

⁵⁹ Kipiá' ken se hora, se' kijlij:

—Mataj inín no onoya iwán yéj. Kéntaj nesí iga de Galilea.

⁶⁰ Pedro kijtoj:

—Ej, anikmati de te titajtowa.

Kua' nokta tajtojtoya Pedro, tzajtzi' se kayo. ⁶¹ ToTeko mokuropa' iwán kitachilij Pedro. Iwán Pedro keylan yej toTeko kijlij: “Kua' aya tzajtzi kayo, tia tikijtoti eyi vej iga ayá' tine-ixmati.” ⁶² Iwán Pedro kisa' ompa iwán pox choga' este kualo' iyalmaj.

Kipinajtiáj Jesús

⁶³ Tajtaga' yej kicuidarojtoyaj Jesús, kipinajtiayaj iwán kimagayaj. ⁶⁴ Kixtzakuayaj iga tzótzol iwán kixaygatatzinayaj, iwán kitajtaniáj:

—¡Siga tiprofetaj, ta' xikijto a'yéj mitzmaga'!

⁶⁵ Iwán kuajkuantas kijlijkej yej ayekti.

Jesús ono' iyixtaj yej mandarowaj judiyojmej

⁶⁶ Kua' tanési'ya, monechkojkej yej kimandarowaj judiyojmej, ijefejmej sacerdotejmej iwán yej tamachtiáj ipan iley Moisés iwán kiwigakej Jesús iyixtajmej. Iwán ompa kitajtankej:

⁶⁷ —Ta' xine-ijlikan, ¿ix tejya in Cristo?

Jesús kijtoj:

—Siga nimitzjiliáj iga kena, ayá' annetajtolkuiskej. ⁶⁸ Iwán siga nimitztajtaniskej, ayá' annecontestaroskej, niga annemajkawaskej. ⁶⁹ E' nej yej iPiltzín Taga' ámansan nia nimotaliti iládoj iye'ma' Dios yej nochi wel kichiwa.

⁷⁰ Iwán nochi kitajtankej:

—¿Ix tejtaj in iPiltzín Dios?

Jesús kijtoj:

—Nejya nokta, ken amejamen ankijtojkej.

⁷¹ Iwán yejamej kijtojkej:

—Ay' tiknekiy agaj máj mate-ijli de yéj; tomatika nokta tikakikej yej kijtoj.

Jesús kiwigaj kan mandarowa Pilato

23 Nochi moketzkej, iwán Jesús kiwigakej kan mandarowa Pilato. ² Iwán iyixtaj pewakej iga kitelwiáj Jesús:

—Inín taga' nikasitoj kan kikajkayajtinemi noknimej, kijtowa iga ámoki' manikixtawakan impuesto iga rey César, iwán kijtowa iga yéjwa' in Cristo, se rey.

³ Pilato kitajtan:

—¿Ix tejya in iRrey judiyojmej?

Jesús kijtoj:

—Ijkonya ken tej tikijtowa.

⁴ Iwán Pilato kijlij ijefejmej sacerdotejmej iwán la gente:

—Inín taga' ayá' nikasiliá siga kichij yej ayekti.

⁵ E' yejamej majsan kijtojkej:

—Ijkón ken tamachtijtinemi, kikajkayajtinemi nochi ipan estado de Judea. Pewa' in estado de Galilea iwán asi' este nigaj.

Jesús ono' iyixtaj Herodes

⁶ Kuá' Pilato kika' inín, tatajtan siga inón taga' de Galilea. ⁷ Iwán kuá' Pilato kimati' iga Jesús de Galilea, estado kan mandarowa Herodes,^a kititan Jesús iná' Herodes. Inomej día Herodes no nemiá Jerusalén. ⁸ Kuá' Herodes kita' Jesús, poxsan yolpagui' iga kipox-itasnekiá, puej kipoxkakiá kan kipowaj de Jesús, iwán kichaya iga makichiwa iyixtaj tejté yej ayi'pa mo-ita. ⁹ Kitajtajtan

^a 23:7 Xikita glosario “Herodes”.

mia' vej, e' Jesús ayá' kijtoj nité. ¹⁰ Ompa no onoyaj ijefejmej sacerdojmej iwán yej tamachtíaj ipan la ley, poxsan kitelwijtoyaj. ¹¹ Herodes iwán isoldadojmej kajawilkuikej Jesús, iwán iga kipinajtijkej, kajakiltijkej tzótzol yej patiyoj ken yej kakiá se rey. Iwán Herodes kititan sej kan ono' Pilato. ¹² Iwán íkuá'ya Pilato iwán Herodes moye'itákeja iga mo-ijiyayaj.

Mojtowa iga mamiki Jesús

¹³ Pilato kinechkoy ijefejmej sacerdojmej iwán la gente iwán yej mandarowaj. ¹⁴ Iwán kijlijkej:

—Amejamej annewajliguilijkej inín taga' iwán anne-ijliáj iga takajkayajtinemi: e' nej niktájtanya amo-ixtaj iwán ayá' nemi nikasiliá yej kichij yej ayekti ken amejamej ankijtowaj. ¹⁵ Niga Herodes akasilij, puej tetitanilij sej. Ankitaj iga ayá' kichij nité yej kajasi iga mamomikti. ¹⁶ Niasan nikiknochiwati iwán nia sej nikmajkawati.

¹⁷ Kuá' iyilwi la Pascua, Pilato nochipa kimajkawaya se preso yej kitapejpenaya la gente. ¹⁸ E' inochi gente tzajtzikej:

—¡Inón xikmikti! ¡Xikmajkawa Barrabás!

¹⁹ Inón Barrabás kakijkaj ipan cárcel iga kichij revolución ipan altepe' icontraj gobernador iwán iga tamiktij. ²⁰ Pilato kimajkawasnekiá Jesús iwán sej kitajtan la gente, ²¹ e' yejamen tzajtzikej máj recio:

—¡Xikmikti ipan cruz! ¡Xikmikti ipan cruz!

²² Ipan eyi vej iga tatajtan Pilato, kijtoj:

—Puej, ¿tétaj kichij yej ayekti? Nej ayá' nikasiliá nité yej kajasi iga mamiki. Nia nicastigaroti iwán nia nikmajkawati.

²³ E' la gente iwán ijefejmej sacerdojmej tzajtzikej máj recio iga makimiktikan ipan cruz, este que kitajtolkuikej. ²⁴ Iwán Pilato tatekimá' iga mamochiwa ken kitajtanilijtoyaj. ²⁵ Iwán kimajkaj inón taga' yej yejamen kitapejpenkej yej onoya ipan cárcel iga kichij revolución iwán iga tamiktij. Iwán Pilato kentregárojsan Jesús iga la gente makichiwilikan ken kinekiáj.

Jesús kiclavarowaj ipan cruz

²⁶ Kuá' kiwigakej Jesús iga kiclavarótija ipan cruz, nemi witzeya ipan mīlojti se taga' yej itōka' Simón, yej ichan altepe' Cirene, iwán yej kimakakej cruz iga makisalojtiá itepotztaj Jesús.

²⁷ Kitokatiyay Jesús mia' gente iwán siwatkej yej chokatiyay iga Jesús, iwán tzajtziáj iga moknomatiáj. ²⁸ E' Jesús kitachilijkej iwán kijlijkej:

—Siwatkej yej anchantitokej Jerusalén, amo xichokakan iga nej; xichokakanwa' iga amejwan iwán iga amopilowan. ²⁹ Porque wi' día kua' mojttoj: “Pakto' yej ayá' pilowa, siwatkej yej ayí' taonoltij, chichiwalmey yej ayí' tachichitij.” ³⁰ Iwán la gente de inón tiempo pewas iga kijlij tepemej: “Xinetepachokan”, iwán tepetzitzin: “Xine-iyanakan.” ³¹ Siga inín nechiwiliáj nej, yej anikchij yej ayekti, ¿ix ayá' majya kiknochiwaskej yej kichijtokej yej ayekti?

³² Kiwigayaj no omen yej kichijkej yej ayekti iga makisenmiktikan iwán Jesús. ³³ Kua' asíkeja ompa kan kijliáj Kuaomi', ompa kiclavarojkej Jesús ipan cruz. No kiclavarojkej ipan sejsé icruz, omen yej kichijkej yej ayekti, se iladoj iye'ma' iwán se' iyopochkampa. ³⁴ Jesús kijtoj:

—NoTaj, xikelkawilikan yej nemi kichiwaj, iga ayá' kimatij te kichijtokej.

Iwán soldadojmej kirrifarojkej itzótzol Jesús iga makitakan aja'yéj kikuis. ³⁵ La gente ompa tachixtoyaj. Iwán este yej mandarowaj kipinajtiyay Jesús, kijliayaj:

—Sekin kimanawij; mamomanawi igánajsan, siga melá' iga yeja in Cristo yej Dios kitapejpen.

³⁶ Soldadojmej no kipinajtiyay Jesús. Kitechojkej iwán kimakakej iga makoni xoko'vinoj. ³⁷ Kijlijkej:

—Siga tej in iRrey judiyojmej, moganaj ximomanawi.

³⁸ Iwán onoya se tajkuflol ikuapan ipan tájtol griego, latín iwán hebreo, kijtowaya: “ININWA' IN IRREY JUDIYOJMEJ.”

³⁹ Se yej kichij yej ayekti, yej no pipiltojtoya ipan cruz, kimalijlij Jesús:

—¿Siga tej in el Cristo, ximomanawi iwán xinemanawikan no nejamej!

⁴⁰ E' sewo' kajajwa' in inón, kijlij:

—¿Ni alín ayá' tikmajmawiliá Dios? Tikmatito' iga nemi no mitzcastigarowaj. ⁴¹ Tejamej kajasi iga nemi tecastigarowaj, iga nemi tikixtawaj yej tikchijkej yej ayekti; e' inín taga' ayá' kichij yej ayekti.

⁴² Iwán kijtoj sej:

—Jesús, xineeJamiki kua' tiaj kan titagobernaraj.

⁴³ Jesús kijtoj:

—Nimitzijliá iga ámansan tonos nowan kan paréj tayekān ipan cielo.

Miki Jesús

⁴⁴ Tajkodía takomiti' noyan ipan tajli este las tres tiotakpan.

⁴⁵ Ay'ya tonaya iwán tastalyo' ay'ya nesíá. Tzótzol^a yej iga tajkotzaktoya weyitiopan de Jerusalén tzayani' itajkoayan. ⁴⁶ Jesús tzajtzi' recio iwán kijtoj:

—¡Notaj, ipan moma' niktaliá noespíritoj!

Kua' kijtoj inín, migui'.

⁴⁷ Kua' ijefej soldadojmej kita' yej nemi mochíwa, kiweyimatiiltij Dios, kijtoj:

—Mataj melá' inín taga' ayá' kichij yej ayekti.

⁴⁸ Nochi yej ompa onoyaj, iwán kitakej yej mochij, pox moknomatitajkij. ⁴⁹ Inewi iyamigojwan Jesús, iwán siwatkej yej kitokatinemiáj este ipan estado de Galilea, wéjkasan kitachilijtoyaj.

Kitokaj Jesús

⁵⁰ Onoya se taga' pox te-ijiknín iwán ye'nemiá, itoka' José. Yéj ichan altepe' Arimatea, ipan el estado de Judea, inón taga' no senmandarowaya iwán ijefejmej judiyojmej. ⁵¹ E' yéj ayá' kinekiá makichíwa ken kichijkej nochi jefejmej kua' kijtojkej iga mamiki Jesús. Inín José kichaya iga marreñaro Dios. ⁵² Yajki kitato Pilato iga kitajtanilito icuerpoj Jesús iga makitoka. ⁵³ Kua' kitemówija ipan cruz, kikikimiloj iga sábana iwán kakij ipan se animajtexapo' kan aya agaj motoka. ⁵⁴ Inín mochij kua' mopreparadolo iga mostapa mosewilo iwán inón hora pewasnekiáy.

⁵⁵ Iwán siwatkej yej kitokatinemiáj Jesús este ipan estado de Galilea, yajkij kitatoj kan motó' iwán kitakej kén nokta kitalijkej icuerpoj Jesús. ⁵⁶ Kua' mokuépejeja ichamej kichijkej yej ajwiya' iwán pomada; siwatkej mosejkej ipan día kua' mosewilo ken iga kitekimakaj iley Moisés.

^a 23:45 Xikita glosario “Cortina”.

Ojpa-isa Jesús kan miktoya

24 Isájpasan domingo, siwatkej yajkij sej posantoj. Kiwigakej yej ajwiya' yej yejámejsan kichijkej iwán senyajki iwán sékino' máj siwatkej. ²Kua' asíkeja ompa, weyite'ti yej kitentzaktoya animajtexapo', kimimilójkeja. ³Iwán kalakkej, e' ayo' kasikej icuerpoj in toTeko Jesús. ⁴Momajtijtikawikej iwán ay'ya kimatiáj te kichíwayaj, kua' kitakej omen tajtaga' ejekatokej itenojmej, este pepetani itzotzolmej. ⁵Siwatkej poxsan momajtijkej iwán motzontolojkej; e' inomej tajtaga' kijtojkej:

—¿Te iga ankitemowaj yej isato' kan ono' yej miktokej? ⁶Ay'ya nigaj ono', yejwa' ojpa-ísalya. Xikejlamikíkansan yej mitzijlijkej kua' onóyao' ipan estado de Galilea. ⁷Kijtoj iga iPiltzın Taga' wetziasan ipan imamej yej kichíway yej ayekti iwán kimiktiskej ipan cruz, iwán ipan eyi día ojpa-isas sej.

⁸Iwán siwatkej kejlänkej yej kijtoj Jesús. ⁹Kua' mokuépkeja iga onoyaj kan animajtexapo', kipowilijkej inewi yej sucederoj inón once apostolejmej iwán yej iwamej onoyaj. ¹⁰Inín itokamej yej kipowilijkej apostolejmej: María Magdalena, Juana, María yej íye'pa Jacobo, iwán sekin máj siwatkej. ¹¹E' apostolejmej kijtojkej anka lokajtiákeja, iwán ayá' kitajtolkuikej.

¹²E' Pedro moketza' iwán motalajtiajki iga yajki posantoj. Iwán kua' tachato texapoko, ayá' kita' nité, petz iyókaya onoya ista'tzótzolmej yej iga kimilijtoya Jesús iwán yajki sej ichan, yolmajmatiajki iga yej kita'.

Jesús mixnextiá ipan Emaús ojti

¹³Ipansan inón día omen discipolajmej nemi yayaj se altepe' yej itoká' Emaús. Kipiaya ken once kilómetros este Jerusalén.

¹⁴Kipojtiajay inewi yej mochij. ¹⁵Kua' nokta tatapojtiajay, Jesús kiná'tejoj inón omen, iwán némiya senyayaj. ¹⁶E' yejamej ken tejté kixzaktoyaj iga amo makixmatikan a'yéj in inón taga'. ¹⁷Jesús tatajtan:

—¿Té ankipojtiawij, iwán te íga anmoknoomatij?

¹⁸Iwán se de yejamej yej itoká' Cleofas kijtoj:

—Nochi kimati yej mochij Jerusalén inimej días. ¿Ix tejsan yej ompa tonoya yej atikmati?

¹⁹ Yéj tatajtan:

—¿Té sucederój?

Yejamin kijlijkej:

—Yej kichiwilijkej Jesús yej ichan Nazaret, se profeta katka yej kichij yej pox yekti iga ipoder iwán iga itájtol, ijkón Dios kipoxye'ita' iwán la gente nō kiye-ita'. ²⁰ Ijefejmej sacerdotejmej iwán yej mandarowaj kentregarojkej iga mamiki ipan cruz.

²¹ Nejamej nikchixtoyaj iga yéj kimanawiaya el país de Israel. Anwa' kipiáy eyi día iga panoj inewi inón. ²² E' sekin siwatkej yeguñ nemajmajtijkej iga yajkaj posantoj kua' tanestíwi'o' ²³ iwán ayá' kasikej icuerpoj Jesús. Iwán walkej nepowiliko' iga kixnextilijkej omen angelejmej iwán kijlijkej iga Jesús isato'. ²⁴ Sekin nokniwan yajkij nō posantoj, iwán yajkij kasitō animajtexapo' kenya nokta siwatkej kijtojkej, e' ayá' kitakej Jesús.

²⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Amejamin pox ankuatakuaktikej iwán ayá' wel ankitajtolkuij profetajmej. ²⁶ E' Dios kine' iga Cristo makiknochikwan antes iga mayawi ipan cielo

²⁷ Iwán pewa' iga kinejnextilijkej itájtol Dios kan tajtowa de Cristo, pewa' pan ilibroj Moisés iwán kinextilijtiajkij pan inewi ilibrojmej profetajmej.

²⁸ Kua' asitíajkija ipan altepe' kan yayaj, Jesús kichij ken kua' yaya máj wejka. ²⁹ E' yejamej kijlijkej:

—Xikawi iwán nejamej, iga tióta'ya, némiya takomitiá.

Iwán Jesús kala' kalijti' iga kawí' iwamej. ³⁰ Kua' kixnantókeja mesa, kikui' pan iwán kua' tami' oradoj, kipoposte' iwán kimajmakakej. ³¹ Iwán íkua'ya ixtapowikej iwán kixmatíkeja iga Jesús: e' yéj sanpolijtewa'. ³² Iwán mosepan-ijlijkej:

—Inón iga este yekti tikmachiliayaj ipan toalmaj kua' tetatapowiaya ipan ojti iga tenextilijtiwizeya itájtol Dios.

³³ Iwán íkua'san sej ojkuikej iga yajkij Jerusalén iwán kasitō nechkatokej once apostolejmej iwán icompañerowan. ³⁴ Iwán kijtojkej yej nechkatoyaj:

—Mataj kena ojpa-isa' sej toTeko, porque kixnextílija Simón.

³⁵ Iwán inomej omen nō kipowakej yej kisucederójkej ipan ojti. Iwán kijlijkej iga kixmatikej Jesús este kua' kimajmakákeja pan.

Jesús kixnextiliáj idiscipolojmej

³⁶ Mieĵ inón kipojtoyaj, Jesús miĵnextiko tatajkoyan iwán kisaludarojkej iĵkín:

—Tamelá xonokan.

³⁷ Yejamej poxsan momajtijkej, kijtojkej iga kitztoyaj ánimaj.

³⁸ E' Jesús kijtoj:

—¿Te iga anmajmatokej?, iwán ¿te iga iĵkón ankeĵlamikij?

³⁹ Ta' xikitakan nomamej iwán nokximej. Nej nokta. Ta'ki' xineĵijchimikan iwán xine-itakan: ánimaj ayá' nakayoj iwán ayá' omiyoj, e' nej ni-omiyoj iwán ninakayoj iwán anne-itztokej.

⁴⁰ Kuá' kijtoj inón, kinextij imamej iwán iyixximej. ⁴¹ E' yejamej iga paĵtoyaj iwán iga moyolmajtjtoyaj, ayá' kicredowayaj. Iwán Jesús kijtoj:

—¿Ix ankipiáj achi tákual?

⁴² Kimakakej tájkol ta-ixkalmichin iwán tájkol pánaĵ. ⁴³ Iwán yéj kikuí', iwán kikuaj kan kitztokej. ⁴⁴ Iwán kijtoj:

—Inĵnya nokta yej nimitzpowilijkej kuá' nonóyao' amowan: iga mamochiwa ipan nej inewi yej iĵkuilijto' ipan iley Moisés iwán ipan ilibrojmej profetajmej iwán ipan libro de los salmos.

⁴⁵ Iwán kichij iga makentenderokan itájtol Dios. ⁴⁶ Iwán kijtoj:

—Iĵkuilijto' iga Cristo mikiasan iwán ojpa-isaya sej ipan eyi día.

⁴⁷ Iwán inĵn ye'noticiaj mopowas ipan notoka' desde Jerusalén iwán ipan nochi paĵmej. Mopowas iga mamoyolpatakan iga Dios wel makeĵkawili yej kichiwaj yej ayekti. ⁴⁸ Amejwan ankitakej inĵmej yej mochij. ⁴⁹ Iwán nia nimitztitanilĵtij yej noTaj kijtoj iga mitzmasukkej. E' amejwan xikawikan nigaj, ipan altepe' Jerusalén este que xikpiakan poder yej wi' ipan cielo.

Jesús teĵkawi ipan cielo

⁵⁰ Iwán Jesús kiwiga' idiscipolojmej na' altepe' Betania iwán kajajko' imá' iwán kitenewij Dios iga maye'onokan. ⁵¹ Kuá' kitajtánĵija Dios iga maye'onokan, majkejtiajki iga yajki ipan cielo. ⁵² Iwán yejamej kiweyimatiĵtijkej Jesús iwán paĵtiájkija iga yajkij Jerusalén. ⁵³ Iwán nochipa onoyaj weyitiopan iga kiweyimatiĵtiayaj Dios. Iĵkónyawa'.

Itájtol Jesucristo yej kijekuiloj

San Juan

Dios mochij taga'

1 Kuá' pewa' nochi, onóyaya in Tájtoł;^a iwán inón Tájtoł onoya iwán Dios iwán yéj in Dios. ²Puej kuá' pewa', yéj onoya iwán Dios. ³Ipan yéj, Dios kichij nochi yej ono'; ateyi nité yej ono' yej inón Tájtoł ayá' kichij. ⁴Yéj kichij iga nochi yej isato' maonokan, wan kitawíaya pan iyalmajmej nochi gente. ⁵Inín tawilyo'^b tawíá kan takomi iwán takomitilyo' awel kisewiá.

⁶Onoya se taga' itoka' Juan, yej Dios kititan, ⁷walaj kinojma-ijtoko itekiyo inón tawilyo', iga nochi makicredokan ipan tawilyo'. ⁸Juan ayéj inón tawilyo', kitítánkejsan iga ye'tajtoko de tawilyo'. ⁹Inón mela'tawilyo' yej kitawíá nochi gente, itoka' Jesucristo, némi-o' asiá ipan inín tajli.

¹⁰Inón Tájtoł onoya ipan tajli; iwán malej iga Dios kichij ipan Jesucristo nochi yej ono', yej chantitokej ipan tajli akixmatikej. ¹¹Jesús walaj ipan ital, e' judiyojmej yej igéntejpa akomemawijkej. ¹²E' yej komemawijkej iwán moconfiarojkej ipan yéj, yéj kichij iga inimej mamochiwakan ipilowan Dios. ¹³Ayéj ken ipilowan namoltetajmej yej nacerowaj iga ijkón kineki taga', sino que inimej ipilowan nokta Dios.

¹⁴Iwán inón Tájtoł mochij taga', iwán chantitoya iwán nejamen, poxsan te-ijiknín iwán ayí' takajkayawa. Iwán nikitakej iweyipoder, inonwa' iweyipoder iselpiltzín toTaj. ¹⁵Juan tajtoj de yéj, iwán kijtoj:

—De inín nitajtoj kuá' nikijtoj iga yej wi' despuéj de nej, achto que nej, iga onóyaya kuá' nej aya nono'.

¹⁶Dios temaka yej yekti, ayéj se vej, mia' vej, iga tepoxneki. ¹⁷Dios kimá' iley Moisés iga yéj matenextili, e' ipan Jesucristo tenextilij kén iga teneki iwán ayá' tekajkayawa. ¹⁸Aya i' nokta agaj

^a **1:1** Ken tenextiliá ipan versículo 14, Tájtoł kijtojneki Jesucristo. Iga itájtol yej agaj kijtowa, se' wel kimati yej nemi kejlámiki. Ijkón kuá' mojtowa iga Jesucristo in Tájtoł, kijtojneki iga yéj nokta tenextiliá ken Dios kejlámiki.

^b **1:5** Tawilyo' no kijtojneki Jesucristo.

kita Dios; iselpiltzín, yej mela'setito' iwán toTaj, yéj tenextilij kén in Dios.

Juan yej tabautizárowa tajtowa de Jesucristo

¹⁹ Judiyojmej yej ichamej Jerusalén kititankej sacerdotejmej iwán levitajmej^a iga mayakan kan ono' Juan iwán kitajtankej:

—¿A'yéj in tej?

²⁰ Iwán Juan kinojma-ijtoj:

—Nej ayéj niCristoj.^b

²¹ Iwán sej kitajtankej:

—¿A'taj yej in tej? ¿Ix tiprofetaj^c Elías?

Juan kijtoj:

—Ayéj.

Iwán kitajtankej:

—¿Ixtaj tej in inón profeta yej momatiá iga asiá?

Kijtoj:

—Ayéj.

²² Iwán kijlijkej:

—¿A'taj yéj nokta in tej? Niknekij manikmatiltikan yej netitankej. ¿Té wel anne-ijliáj de tej?

²³ Juan kijtoj:

—Nej inón yej ijkín kijtowa ipan desierto:^d “Xiktapowilikan toTeko se weyi-ojti yej melakti” —ijkón ken kijtoj el profeta Isaías.

²⁴ Yej tajtotoyaj iwán Juan, kititankej fariseojmej,^e ²⁵ iwán tatajtankej:

—Sigataj ayéj tiCristoj, niga ti-Elías, niga tiprofetaj ¿Te ígataj titabautizárowa?^f

²⁶ Juan kijtoj:

—Nej nitabautizárowa iga a'ti; e' iwán amejwan ono' se yej ayá' ankixmatij ²⁷ iwán netokatiwi', malej iga yéj tayakanto' máj que nej. Nej aneajasi ni alín iga manixitomili imekayo iga'.

²⁸ Inochi inín mochij pan altepe' Betania, iyikampa weya' Jordán ikisáyampa tonati', kan Juan tabautizarojtoya.

^a 1:19 Xikita glosario “Levita”.

^b 1:20 Xikita glosario “Cristo”.

^c 1:21 Xikita glosario “Profeta”.

^d 1:23 Xikita glosario “Desierto”.

^e 1:24 Xikita glosario “Fariseo”.

^f 1:25 Xikita glosario “Bautizar”.

Te itekiyo Jesús

²⁹ Ipanya se' día, Juan kita' Jesús iga kiná'techojtiwí', iwán kijtoj:

—Ta' xikitakān, ininwa' in yej Dios iCorderoj^a yej wel kiperdonarowa yej ayekti yej kichij la gente. ³⁰ De yéj nitajtoj kuá' nikijtoj: “Notepotztaj wí' se yej achto que nej, iga onóyaya achto que nej.” ³¹ Nej nō ayá' nikixmatiá; e' nej nitabautizarojtiwalaj iga á'ti, iga nokta la gente de Israel makixmati.

³² Juan nō kijtoj:

—Nej nikita' iyEspíritoj Dios temoj ipan cielo ken se jojtoko, iwán sālīwito ipan yéj. ³³ Nej aya nikmatiá á'yéj; e' yej neṭitan iga manitabautizarōki iga á'ti, ne-ijlij: “Yej tikitas ipan yéj temowa iyEspíritoj Dios iwán moketza iyakapan, inónyawa' in yej tabautizarowa iga iyEspíritoj Dios.” ³⁴ Nej niknojma-íta'ya, iwán nej nikijtowa iga yéj nokta iPiltzīn Dios.

Yej áchtopa idiscipolomej Jesús

³⁵ Ipanya se' día, Juan onoya ómpasan sej iwán ome yej kitokatinemiáj. ³⁶ Kuá' kita' nemi panowa Jesús, Juan kijtoj:

—;Ta' xikitakān, inépawa' in Dios iCorderoj!

³⁷ Iyomextīn yej kitokatinemiáj Juan, kikakikej iga ijkōn kijtoj, iwán kitokakej Jesús. ³⁸ Iwán Jesús tachá' tatepotztaj, iwán kita' iga kitokatiawij, iwán kijlijkej:

—¿Té ankitemowaj?

Yejamēn kijtojkej:

—Tamachtiani, ¿kan inán tichantito'?

³⁹ Jesús kijtoj:

—Xiwīkikān xikitakij.

Iwán yajkij iwán kitakej kan onoya. Inōn hora las cuatro tiotakpan iwán ompa tayowatiakej.

⁴⁰ Andrés yej iyiknīn Simón Pedro, se de inōn omen yej kikakikej Juan iwán kitokakej Jesús. ⁴¹ Andrés, lo que kichij, achto yajki kitēmōto iyiknīn yej itōkā' Simón iwán kijlij:

—Nikasíkeja in Mesías —yej kijtojneki Cristo.

^a 1:29 Cordero ken tikita borregojtīn. Xikita glosario “Borrego” wān “Cordero”.

⁴² Iwán Andrés kiwiga' Simón kan onoya Jesús, iwán kuá' Jesús kita' kijlij:

—Tej tiSimón, ipiltzín Jonás, e' inán tia timotokawiti Cefas —yej kijtojneki Pedro.

Jesús kinotza Felipe wán Natanael

⁴³ Ipanya se' día, Jesús kiyolmá' iga yawi ipan ítal Galilea, iwán kasi' Felipe iwán kijlij:

—Xinetoka.

⁴⁴ Inín Felipe ichan katka altepe' Betsaida, kansan nō chantitoyaj Andrés iwán Pedro. ⁴⁵ Felipe yajki kitemoto Natanael, iwán kijlij:

—Nikasíkeja inón taga' yej Moisés ikyay kijkuiloj ipan libro de la ley, de Yéj nō kijkuilojkej profetajmej. Inonwa' nokta Jesús yej ipiltzín José yej ichan altepe' Nazaret.

⁴⁶ Kijtoj Natanael:

—¿Ix wel kisa tejté yej yekti ipan altepe' Nazaret?

Felipe kijtoj:

—Ta'ki' xikitaki.

⁴⁷ Kuá' Jesús kita' iga kina'techojtiaya Natanael, kijtoj:

—Nigaj wí' se yej mela'israelitaj, yej ayí' takajkayawa.

⁴⁸ Iwán Natanael tatajtan:

—¿Kén iga tine-ixmati?

Iwán Jesús kijlij:

—Nej achto nimitzita' kuá' Felipe aya mitznōtza, kuá' tonoya itampa higuerajkuawi'.^a

⁴⁹ Natanael kijtoj:

—Tamachtiani, tej iPiltzín Dios, tej tiRrey ipan Israel.

⁵⁰ Jesús kijtoj:

—¿Ix tinecredowa iga san nimitzijlij iga nimitzita' itampa higuerajkuawi'? Tia-o' máj tikitati yej ayí'pa mo-ita que yej inán nimitzijlij.

⁵¹ Nō kijtoj Jesús:

—Nimitznojma-ijliáj, iga amejwan anyawij ankitatij iga cielo tapojto', iwán iyangelejmej Dios tejkawiskej iwán temoskej ipan nej yej iPiltzín Taga'.^b

^a 1:48 Xikita glosario “Higo”. ^b 1:51 Xikita glosario “IPiltzín Taga”.

Monamiktulo Caná de Galilea

2 Kuá' panoj eyi día, monamiktulo' ipan altepe' Caná, ipan ital Galilea. Iye' Jesús ompa onoya. ² Jesús iwán idiscipolomej^a no motalkej kan monamiktulo. ³ Tami' vino, iwán iye' Jesús kijtoj:

—Ay'ya kipiáj vino.

⁴ Jesús kijtoj:

—Nomáw, inón tejamej ayá' tikmatij. Aya kajasi iga manimonexti a'yéj nej.

⁵ Iwán María kijlij yej kikixtijtoyaj vino:

—Xikchiwakan nochí kensan Jesús mitzijliáj.

⁶ Ompa onoya seis akómi' de te'ti, kan judiyoymej kakiáj a'ti iga moewiltiayaj iga ijkón kitekichiwayaj. Ipan sejsé akómi' kitolowaya ken cien litros a'ti. ⁷ Jesús kijlij yej kikixtijtoyaj vino:

—Xiktemikan iga a'ti inimej akómimej.

Iwán kakilijkej a'ti este yejye'temi', ⁸ iwán Jesús kijtoj:

—Inán xikixtikán alín, iwán xikuiguilikan yej mencargarowa inín ilwi'.

Ijkón kichijkej. ⁹ Iwán yej kitálkej iga makita te moneki ipan inón ilwi', kimachilij a'ti yej mochij vino, niga kimati' kan wálaj; petz yej kikixtijtoyaj vino kimatiáj iga yejamen kajakijkej a'ti. Iwán yej mencargarowa ipan inón ilwi', kinotza' chokotzin yej monamiktiá, ¹⁰ iwán kijlij:

—Nóyansan kan monamiktulo, achto mooniá vino yej máj yekti, iwán kuá' te-ikniwan koníjkeja poxsan, mooniaya sej namolvinoj. E' tej tikena' vino yej máj yekti, este inán-o' nemi mooniá.

¹¹ Inín yej Jesús kichij Caná ipan estado de Galilea, áchto-o' kichij milagro kan kinextij iweyipoder; iwán idiscipolomej kicredojkej ipan yéj.

¹² Kuá' móchija inón, yajki ipan altepe' yej itoka' Capernaum, yajki iwán iye', iyikniwan iwán idiscipolomej; iwán ayá' pox mia' día ompa onoyaj.

^a 2:2 Xikita glosario “Discípulo”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

2:13-21

Jesús kikijkixtiá yej tanamakaj tiopan

¹³ Kua' na'ya iyilwi la Pascua^a yej kitekichiwaj judiyojmej, Jesús yajki ipan weyi-altepe' Jerusalén. ¹⁴ Iwán pan ipatiojyo weyitiopan^b kasito yej kinamakaj torojmej, borregojmej iwán jojtokomej, iwán yej ewatoyaj iga kipatatoyaj namoltomín iga tiopantomín.^c ¹⁵ Kua' inón kita', Jesús kikui' tájkol reata iga tamajmaga' iwán kikixtij nochi ipan ipatiojyo tiopan, iwanya iborregojmej iwán itorojmej. Iwán yej kikambiarowayaj tomín kitatajkalilijkej talpan in tomín iwán kitzijtzinkuepilijkej imesajmej. ¹⁶ Yej kinamakaj jojtokomej kijlij:

—¡Inochi inín kikijkixtikán nigaj! ¡Amo xikchiwakan iga íkal noTaj mamokuepa ken kajli kan monamaka kuajkuantas!

¹⁷ Iwán idiscipoloymej kejlánkej yej ijkuilijto' pan itájtól Dios kan kijtowa: “Poxsan nikneki íkal noDios, inón iga poxsan nikuesiwi.”^d

¹⁸ Iwán judiyojmej tatajtankej:

—¿Te wel annenextiliáj iga manesi iga wel tikchiwa inín yej tikchij?

^a 2:13 Xikita glosario “Pascua”.

^b 2:14 Xikita glosario “Weyitiopan”.

^c 2:14 Tiopantomín se'pa tomín iga kikowaya yej ki-ofreçerowiliayaj Dios. Awel mokowaya iga namoltomín. ^d 2:17 Sal 69:9

¹⁹ Iwán Jesús kijtoj:

—Xikxitinakan inín tiopan, iwán eyi día newiguilij iga sej nikojpachíwas.

²⁰ Iwán judiyojmej kijtojkej:

—Cuarenta y seis años tekipanolo' iga mochiy inín tiopan; ¿ix eyi día mitzwiguilij iga sej tikojpachíwas?

²¹ E' inón tiopan yey Jesús kijtojtoya, kijtojneki icuerpoj. ²² Inón iga, kua' Jesús ojpa-isa' kan miktoya, idiscipoloymej keylankej inín yey kijtoj, iwán kicredojkej itájtól Dios yey ijkuilijto' iwán tajtolmej yey Jesús kijtoj.

Jesús kixmati nochi

²³ Kua' Jesús onoya Jerusalén, kan mo-ilwichiwiliá la Pascua, mia' kicredojkej ipan yéy iga kitayaj kichijchíwaya milagro. ²⁴ E' Jesús ayá' moconfiarowaya ipan yejamej, iga Jesús kixmatiáj nochi inomej. ²⁵ Malej iga ayagaj kijlij kén kejlámiki la gente, yéy kimatiaya ken kejlámiki nochi gente.

Jesús iwán Nicodemo

3 Onoya se taga' itoka' Nicodemo, yéy fariseo^a katka, se de ijefejmej judiyojmej. ² Nicodemo yajki tayowakan kipaxalowilito Jesús, iwán kijlij:

—Tamachtiani, nikmatij iga Dios mitztitan iga xinemachtikan, iga ayagaj wel kichiwa milagro ken yey tej tikchiwa siga Dios ayá' ono' íwan.

³ Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliá nokta, yey ayá' ojpanacerowa, awel kita kan reinarowa^b Dios.

⁴ Nicodemo tatajtan:

—¿Kén wel maojpanacero se taga' yey wéweja? ¿Ix wel sej ojpakalaki iyijtiko iye' iga maojpanacero?

⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliá, yey ayá' nacerowa iga a'ti iwán iga Espiritu, awel kalaki kan reinarowa Dios. ⁶ Taga' wan siwa' kitaj ipilowan; e' petz iyEspiritoj Dios wel kichiwa iga ximochiwa ipiltzin Dios.

⁷ Amo ximadmirado iga nimitzijliá: “Mitzpolowaj iga amonochin

^a 3:1 Xikita glosario “Fariseo”. ^b 3:3 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

xi-ojpanacerokan sej.”⁸ Ejeka' nóyansan panowa, tikaki iga nawati, e' ayá' tikmati kan wí' niga kan yawi. Ijkonan no inochi yej nacerowaj iga iyEspíritoj Dios.

⁹ Nicodemo sej ki-ojpatajtan:

—¿In on, ken an iga mochiwa?

¹⁰ Jesús kijtoj:

—¿Tej yej tikmachtiá israelitajmej, iwán ayá' tikmati in inín?

¹¹ Nej nimitznojma-ijliá iga nejamej nikijtowaj yejsan nikmatij, iwán niknojma-ijtowaj yej nikitákeja, e' amejwan ayá' ankicredowaj yej nejamej nimitzijliáj. ¹² Siga ayá' annecredowaj kuá' nej nimitzijliáj de yej ono' ipan inín tajli, ¿kén anyawij annecredotij siga nimitztatapowíaj de yej ono' ipan cielo?

¹³ 'Aya agaj tejkawi ipan cielo, sino que yej temoj ipan cielo; ken tikijtowaj nej yej iPiltzín Taga'. ¹⁴ Ijkón ken Moisés kuá' ipan desierto kajko' pan kuawi' se kowa' yej chijto' iga tepos,^a ijkón nej yej iPiltzín Taga' yawij neajkokuitij, ¹⁵ iga inochi yej mamocnfiarokan ipan nej, amo mapoliwikán, majwa' nochipa maonokan wan Dios.

Ken iga Dios kipoxneki la gente

¹⁶ Dios poxsan kine' inochimej yej onokej ipan inín tajli, este kimá' iselpiltzín, iga inochi yej makicredo ipan yéj amo mapoliwi, majwa' nochipa maono wan Dios. ¹⁷ Dios ayá' kitítan iPiltzín ipan inín tajli iga makijto iga makicastigaró la gente, majwa' iga makimanawi.

¹⁸ Yej kicredowa ipan iPiltzín Dios, ayo' kicastigaroskej iga kichij yej ayekti; e' yej ayá' kicredowa, Dios kíjtoja iga yawi kicastigaroti iga kichij yej ayekti iga ayá' kicredowa ipan iselpiltzín Dios.

¹⁹ Yej ayá' kicredowaj, ono' iga yawij mikitij, iga kuá' wálaj yej tatawiko ipan inín tajli, máj kinekkej maonokan kan takomichkan iga kichíwayaj yej ayekti. ²⁰ Inochi yej kichíway yej ayekti kijiay yej yekti, iwán ayá' kiná'techowaj tawilyo' iga amo mamó-ita yej kichijtokej. ²¹ E' yej kichijtokej ken kijtowa itájtól Dios, kiná'techowaj tawilyo' iga manesi iga kichijtokej ken kineki Dios.

^a 3:14 Num 21:9

Juan wej tabautizarowa tajtowa sej de Jesús

²² Kuá' tami' kijtoj inín, Jesús yajki iwán idiscipolojmej ipan ital Judea, kan kawí' iwamej iga tabautizarojtoya.

²³ Juan nō tabautizarojtoya ipan altepe' wej itoká' Enón, iná' altepe' Salim, iga ompa onoya weya'; iwán la gente yayaj iwán mobautizarowayaj. ²⁴ Inín mochij kuá' Juan aya kipresojwiáj.

²⁵ E' sekin wej kitokatinemiáj Juan pewakej iga motenkítzkijkej iwán sekin judiyojmej, iga san kén iga moewiltilo iga maye'onolo iyixtaj Dios. ²⁶ Iwán yajkij kijlitoj Juan:

—Tamachtiani, wej onoya mowan asentápal weya' Jordán, ikisáyampa tonatí', de inón wej annetatapowijkej de yéj, inán nemi tabautizarowa iwán nochi gente kitoka.

²⁷ Juan kijtoj:

—Ayagaj wel kipiá nité siga Dios ayá' kimaka. ²⁸ Amejwan nokta anekakikej iga niknojma-ijtoj iga nej ayéj niCristoj, nejwa' se wej kititankej achto que yéj. ²⁹ Kan monamiktilo, chokótzinwa' in wej kipiá takotzin; iwán wej chokotzin iyamigoj wej ompa nō ono', san takaki, poxsan paki iga kikakto' nemi tatapowa chokotzin. Ijkonsan nō nej inán nipoxyolpaki. ³⁰ Inán yéj sej yawij kiweyimatiiltitij, iwán nej yawij nealimpamatitij.

Wej wí' ajko

³¹ 'Ipiltzin Dios wej wí' ajko inón wej nochi kimandarowa. Wej ono' ipan tajli inón de nigaj, iwán kijtowa de wej ono' ipan tajli. E' wej wí' ipan cielo inón kimandarowa nochi, ³² iwán kijtowa yejsan kita' iwán wej kikagui'; e' ayagaj kicredowa wej yéj kijtowa. ³³ E' siga agaj kicredowa, kinextiá iga wej Dios kijtowa ijkonya nokta; ³⁴ pues wej Dios kititan, kijtowa tájtōl wej Dios kijtowa, iga Dios nokta kimaka iyEspíritoj. ³⁵ TeTaj kineki iPiltzin, iwán kimá' iga wel makimandaro inochi wej ono'. ³⁶ Wej kicredowa ipan tePiltzin, nochipa yawi onoti wan Dios; e' wej ayá' kineki kicredowa ipan tePiltzin, ayá' yawi onoti wan Dios, sino que Dios yawi kicastigaroti poxsan.

Jesús tajtowa w̄an se siw̄a' de Samaria

4 Fariseojmej kimatikej iga Jesús máj komati gente kitokatinemiáj iw̄an tabautizarow̄aya máj sej que Juan ² (malej iga ayejwa' in Jesús yej tabautizarow̄aya, sino que idiscipolojmej). ³ Kua' Jesús kimati' yej mojtow̄aya, k̄isa' Judea w̄an yajki sej Galilea.

⁴ Inón ojti kan nemi yaya, panow̄aya ipan ít̄al Samaria. ⁵ Inón iga asi' ipan se altepe' yej itok̄a' Sicar yej ono' ipan ít̄al Samaria, na'san ít̄al José yej pox ik̄yay kimá' itaj yej itok̄a' Jacob. ⁶ Ompa onoya pozo yej Jacob kichij. Jesús siawi' iga nejnen, mot̄alij posojtenoj ken tajkodía. ⁷ W̄alaj se siw̄a' de Samaria atakuiko, iw̄an Jesús kijlij:

—Achi xinemaka a'ti manikoni.

⁸ Íkua' idiscipolojmej yájkija ipan altepe' kikowatoj te kikuaj.

⁹ Siw̄a' de Samaria kijtoj:

—¿Te iga tin̄etajtaniliá a'ti iga xikoni, tej tijudiyoj, iw̄an nej nisiw̄a'^a de Samaria?

(Iga judiyojmej iw̄an samaritanojmej^b ayá' moye'itayaj.) ¹⁰ Jesús kijtoj:

—Siga tikmatía katka yej Dios tamaka iw̄an a'yéj nej yej nemi nimitztajtaniliá a'ti, tej tin̄etajtaniliaya, iw̄an nimitzmakaya a'ti yej isato'.

¹¹ Siw̄a' kijtoj:

—Esi atikpiá ga te tikixtiá a'ti, iw̄an pozo poxsan wejkatan. ¿Kan tia tikasiti a'ti yej isato' iga xinemaka? ¹² Notajwewejmej Jacob nekawilijkej in̄in pozo, yéj nō nigaj kikixtiaya a'ti iga koniaya iw̄an ipilowan iw̄an iyolkamej. In tej, ¿ix majya sej que yéj?

¹³ Jesús kijtoj:

—Nochi yej koniáj in̄impa a'ti, sejo' atanekiskej; ¹⁴ e' yej makoni a'ti yej nej nia nikmakati, ayí'o' atanekis. Iga inón a'ti yej nikmakas, k̄istos ipan yéj ken se atzontekon yej kich̄iwa iga wel maono nochipa w̄an Dios.

¹⁵ Siw̄a' kijtoj:

—Áchiwa' xinemaka in in̄ompa a'ti, iga ay'ya mani-ataneki iw̄an ay' manik̄ix̄t̄iki nigaj.

^a 4:9 Judiyojmej akiye'itaya iga taga' matajto w̄an siw̄a' pan calle.

^b 4:9 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

¹⁶ Jesús kijtoj:

—Xaj xiknotzati mowewej iwán xiwiki sej.

¹⁷ Siwá' kijtoj:

—Ayá' niwewejoy.

Jesús kijlij:

—Ómpaya ken tikijtoj iga ayá' tiwewejoy; ¹⁸ iga tikasíkaya cinco mowewej, iwán yej inán tikpiá ayéj mowewej. Ómpaya nokta ken tikijtoj.

¹⁹ Kuá' inín kikagui' siwá', kijtoj:

—Nej nikita iga tej tiprofetaj. ²⁰ Notajwewetkej, samaritanojmej, kiweyimatiltijkej Dios nigaj ipan inín tepe'; e' amejwán anjudiyojmej ankijtowaj iga Jerusalensan petz ómpasan wel moweyimatiltiá Dios.

²¹ Jesús kijtoj:

—Tej xinēcredo, yawi asiti hora iga amejwán anyawij ankiweyimatiltitij toTaj, ay'ya anwikiskej ipan inín tepe' niga anyáskejo' Jerusalén. ²² Amejwán ansamaritanojmej ayá' ankimatij a'yéj ankiweyimatiltiáj; e' nejamen nikmatij a'yéj nemi nikweyimatiltiáj, puej Dios kitapejpen judiyojmej iga pan nejamej makísa yej tasalvarowa. ²³ E' asis hora, iwán inanya nokta kuá' yej kimela'weyimatiltiáj toTaj, yawij kichiwatij ijkón ken kineki iyEspíritoj Dios. Iga toTaj ijkón kineki makichiwakan yej kiweyimatiltiáj. ²⁴ Dioswa' Espíritu, iwán yej kiweyimatiltiáj makichiwakan ken kajasi, ijkón ken kineki Dios iyEspíritoj.

²⁵ Siwá' kijtoj:

—Nej nikmati iga yawi wikiti in Mesías —yej kitojneki Cristo—; iwán kuá' yéj mawiki, nochi nenojma-ijliskej yej ayá' nikmatij.

²⁶ Jesús kijtoj:

—Inonwa' nej, yej nemi tatapowa mowan.

²⁷ Iwán íkuá' asikej idiscipolojmej, iwán san tajtachixtikajkej iga kitakej Jesús tatapojto' iwán siwá'. E' ayagaj mixewij iga makitajtani te kinekiá inón siwá', o te kipojtoyaj. ²⁸ Siwá' kikajtej iyakon iwán yajki altepe', iwán kijlij la gente:

²⁹ —Xikitatij se taga' yej nenojma-ijlij inochi yej nikchij. ¿Ix ayéj an ininya in Mesías?

³⁰ Iwán kiskej ipan altepe' iga yajkij kan onoya Jesús. ³¹ Miejj discipolojmej kitejteki'ijlijtoyaj Jesús:

—Tamachtiani, achi xitakua.

³² E' yéj kijtoj:

—Nej nikípiá tákual yej amejwan ayá' ankixmatij.

³³ Iwán idiscipolomej pewakej iga mosesepantajtanij:

—¿Ix ayá' an kiwajliguilijkej tejté yej kikuaj?

³⁴ E' Jesús kijtoj:

—Iga manikchiwa ken kineki yej netitan, iwán maniktamili itekipánol; inonwa' in notákual. ³⁵ Amejwan ankijtowaj: “Políwi-o' cuatro meses iga la cosecha”; e' nej nimitzijliáj: Xikitakan mijlimej, chiká'ya yej motojtoga' iwán welja moteki. ³⁶ Yej kinechkowa yej kikixtiá pan mijli,^a Dios yawi kimakati yej yekti. Iwán yej kicredowaj, nochipa onoskej wan Dios iga yej kipowa itájtol Dios iwán yej kinechkowa yej kikixtiá pan mijli, masempaikán. ³⁷ Iga melá' nokta ken yej mojtowa: “Sewa' in yej kitoka, iwán se' in yej kinechkowa yej kikixtiá pan mijli.” ³⁸ Nej nimitztitankej amejwan iga xicosecharokan kan ayá' antekipanojkej; séwo'wa' in yej tekipanojkej, e' améjwanwa' in yej ankitekij yej yejamen kitokkej.

³⁹ Mia' yej chantitokej ipan inon altepe' de Samaria kicredojkej Jesús iga ijkín kijtoj siwa': “Ne-ijlij inochi yej nikchij.” ⁴⁰ Iwán kuá' asikej yej walkej Samaria, kitejteki'ijlijkej Jesús iga makáwi-o' iwán yejamen. Yéj kawí' ompa ome días, ⁴¹ iwán mia' máj kicredojkej iga kikakikej yej yéj kijtowaya. ⁴² Iwán kijlijkej siwa':

—Inán nicredowaj, ayejsan iga inon yej tej anne-ijlijkej, sino que iga nejamen no nikakikej iwán nikmatij iga yéj nokta in Cristo yej kisalvarowa nochi gente yej ono' ipan inín tajli.

Jesús kachitialtiá gobierno itekipanowani ipiltzin

⁴³ Kuá' pánoja inon ome días, Jesús kisa' Samaria iwán yajki ipan ital Galilea. ⁴⁴ Porque Jesús kijtoj iga nisé profeta ayá' kiye'itaj ipan iyaltepe'. ⁴⁵ Kuá' asi' Galilea, yej ompa chantitoyaj ki-omemawijkej Jesús, iga la gente no yajkaj Jerusalén iga kilwichiwilitoyaj la Pascua iwán kitakej inochi yej íkuá' kichij Jesús.

⁴⁶ Jesús yajki sej altepe' yej itoka' Caná yej ono' estado de Galilea, kan kichij vino iga a'ti. Iwán ompa onoya se taga' yej itekipanowani el rey. Inon taga' ichan altepe' Capernaum wan

^a 4:36 Inín kijtojneki, yej kipowaj ye'noticiaj iga makicredokan ipan Jesús.

wetitoya ipiltzín. ⁴⁷ Kuá' inón tekipanowani kimati' iga Jesús kisa'ya Judea iwán asi'ya Galilea, yajki kitato iwán kitejteki'ijlij iga mayawi ichan iga maki-achitalti ipiltzín, yej mikisnekiaya. ⁴⁸ Jesús kijtoj:

—Amejwan ayá' ankiçedowaj, siga ayá' ankitaj tejté yej ayi'pa mo-ita.

⁴⁹ E' inón tekipanowani kijtoj:

—NoTeko, nimanín xaj, miej aya miki nopiltzín.

⁵⁰ Jesús kijtoj:

—Xaj mochan; mopiltzín isato'.

Inón taga' kicredoj yej Jesús kijlij, iwán yajki. ⁵¹ Miej asitiaya ichan, itekipanowanimej kixnamikitoj iwán kijlijkej:

—¡Mopiltzín isato'!

⁵² Yéj kitajtan itekipanowanimej tē hora pewa' iga yéktiya kimachilij ipiltzín, iwán kijlijkej:

—Yalwa a la una de la tarde pojpoliwi' iga kawantoya.

⁵³ Tetaj kejlán iga inón hora nokta kuá' Jesús kijlij: “Mopiltzín isato'”; iwán yéj iwán inochi ifamiliaj kicredojkej ipan Jesús.

⁵⁴ Iga ininya ome vej Jesús kichij milagro kuá' yajki Galilea iga kisa' Judea.

Jesús kachitaltia se yej takuawayaxto' yej ichan Betesda

5 Máj máj judiyojmej nemi ilwichiwayaj ken kitekimakaj itájtól Dios, iwán Jesús yajki sej Jerusalén kan nento' ilwi'. ² Ipan inón altepe', itenoj puerta yej itoka' borregojmej^a onoya se ayawalwéj, ipan hebreo^b itoka' Betesda, kipiá cinco itasejkanyo. ³ Ompa wejwetztoyaj komati yej wetitokej, pachamej, koxomej iwán sekin yej awel molinayaj yej kichixtoyaj mamolina a'ti. ⁴ Iga kuá'san iyángel^c Dios temowaya ipan a'ti iwán kipepeyawaltiaya; iwán yej achto kalakia ipan a'ti, kuá' pachiwia iga pepeyawaya, achitiaya san katiapa kokolis makipia. ⁵ Ompa onoya se taga' yej wetitoya treinta y ocho años. ⁶ Kuá' Jesús kita' iga ompa wetzto', kimati' iga ikyay ompa ono', kitajtan:

—¿Ix tikneki xi-achitia?

^a 5:2 Weyi-altepe' Jerusalén tzaktoya iga tekólal wan kipiaya mia' kan kalakilo, sejsé de inimej kipiaya itoka'.

^b 5:2 Xikita glosario “Hebreo”.

^c 5:4 Xikita glosario “Ángel”.

⁷ Yej wētito' kijtoj:

—NoTeko, ayagaj ne-akiá atampa kua' pepeyawayá a'ti. Kua' nikneki manikalaki, sewo' achto kalaki.

⁸ Jesús kijlij:

—Ximoketza, xikui motapech iwán xaja.

⁹ Íkuá'san in inón taga' achitiá', kikui' itapech iwán pewa' nejnen. E' como inón día mosewilo, ¹⁰ judiyojmej kijlijkej yej achitiá':

—Inín día mosewilo; ayekti iga xikuiga motapech.

¹¹ Inón taga' kijtoj:

—Yej neachitaltij, ne-ijlij: “Xikui motapech iwán xaja.”

¹² Yejamen kitajtankej:

—¿A'yéj in inón yej mitzijlij: “Xikui motapech iwán xaja”?

¹³ E' inón taga' ayá' kimatiá a'yéj kachitaltij, iga Jesús kajkakala' tatzatzalan, inón iga akixmati'. ¹⁴ Iwán Jesús kasi' weyitiopan in inón yej kachitaltij, iwán kijlij:

—Ta' xinekaki, inán ti-achitia'ya, ay'ya xikchiwa yej ayekti, iga amo majya sej tiwetías.

¹⁵ Iwán inón taga' yajki, iwán kijlij judiyojmej iga Jesúswa' in yej ki-achitaltij. ¹⁶ Inón iga judiyojmej kitemowayaj Jesús iwán kimiktijnekiáj, iga taachitaltiaya ipan día kua' mosewilo. ¹⁷ E' Jesús kijtoj:

—NoTaj nochipa tekipanowa, iwán nej nō nitekipanowa.

¹⁸ Inón iga judiyojmej majya kimiktijnekiáj Jesús, ayejsan iga ayá' kichiwaya ken tatekimaka la ley iga amo matekipano ipan día kua' mosewilo, nō kijtowaya iga iTaj Dios, ijkón kijtojneki iga yéj nō Dios.

Ken iga reinarowa iPiltzın Dios

¹⁹ Iwán Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga nej yej iPiltzın Dios noselti awel nikchiwa nité; nikchiwasan petz yejsan nikita iga kichiwa noTaj. Inochi yej kichiwa noTaj, nō nikchiwa nej yej nitePiltzın. ²⁰ NoTaj nepoxneki iwán nenextiliá inochi yej kichiwa; iwán yáwi-o' máj nenextilíti mia' yej ayagaj wel kichiwa, iga inón ankitaskej, te anmoyolmajtiskej. ²¹ Iga ijkón ken noTaj kixitiá yej miktokej iwán kimaka vida, nō nej yej tePiltzın yej nej niknekis, nikmakas vida. ²² TeTaj ayá' tajuzgarowa, nej yej iPiltzınya nemá' iga wel manitajuzgaro, ²³ iga inochi gente maneweyimatilti nej yej tePiltzın

kensan noTaj nō kiweyimatĩtiaj. Yej ayá' kiweyimatĩtiaj tePiltzĩn, ayá' nō kiweyimatĩtia noTaj yej netĩtan.

²⁴ Nimitznojma-ijliáj: Yej kikaki yej nikijtowa iwán kicredowa ipan yej netĩtan, nochipa yawi onoti wān Dios; ayo' mojtōj iga makicastigarokan iga kichij yej ayekti, mikikaya wān ojpa-ísa'ya sej. ²⁵ Nimitznojma-ijliáj, iga yawi asiti la hora, iwán amansan nokta, kuá' yej miktokej^a yawij kikakitij notájtōl nej yej iPiltzĩn Dios; iwán yej kicredoskej yawij isatij. ²⁶ Iga noTaj Dios wel tamaka vida, nō nemá' nej yej iPiltzĩn iga manitamaka vida. ²⁷ Iwán nemá' poder iga wel manitajuzgaro, iga nej iPiltzĩn Taga'. ²⁸ Amo ximoyolmajtikān iga inín nikijtowa, iga yawi asiti kuá' nochi yej miktokej yawij kikakitij notájtōl ²⁹ iwán kikkisaskej kajkán toktokej. Yej kichijkej yej yekti, yawij ojpa-isatij iwán nochípaya onoskej wān Dios; e' yej kichijkej yej ayekti, yawij ojpa-isatij iga yawij kicastigarotij.

Monextiá iga Jesús mandarowa

³⁰ 'Nej awel nikchiwa nitē yej nejsan nikneki. Nitajuzgarowa ijkōn ken netekimaka noTaj, iwán yej nej nikchiwa ijkonya nokta, iga ayá' nemi nikchiwa ken nej nikneki, sino que nemi nikchiwa ijkōn ken kineki toTaj yej netĩtan. ³¹ Siga nejsan katka manikijto iga ómpaya ken nikchijto', wel mojtowa iga nemi nitakajkayawa. ³² E' ono' sewo' yej ye'tatapowa iga nej, iwán nej nikmati iga inōn yej nemi ye'tajtowa iga nej, ayá' takajkayawa. ³³ Amejwān ankititankej yej makitajtanitij Juan, iwán yej yéj kijtoj, melá' nokta. ³⁴ E' nej ayá' nikneki iga agaj maye'tajto de nej, inín nikijtowa iga xicredokan yej kijtoj Juan wān ximosalvarokan. ³⁵ Juan kuá' tamachtij, itájtōl ken tikita katka se ti'ti yej wewelontoya iwán tawiaaya, iwán amejwān ankinikekej xipakikan iga inōn ti'ti yej ayá' wejkaj mitztawijtoyaj. ³⁶ E' nej nikpiá kan niktaksaltia notájtōl, máj yekti que yej kijtoj Juan. Yej nej nikchiwa, inōn yej toTaj ne-ijlij iga manikchiwa, iwán inōn yej nikchiwa, kinextiá iga kena, toTaj netĩtan. ³⁷ Iwán toTaj yej netĩtan, nō ye'tajtowa iga nej, iwán amejwān ayí' ankikakij itájtōl, niga ayí' ankitaj, ³⁸ niga ankipiáj itájtōl ipan amoalmajmej iga ayá' ankicredowaj ipan nej yej netĩtan toTaj. ³⁹ Amejwān anmoyemachtiaj itájtōl Dios, iga amejwān ankijtowaj iga wel ompa ankasiy yej mitznextiliaj kén wel xonokan nochipa wān Dios;

^a 5:25 "Yej miktokej" anka kijtojneki yej aya kixmatij Dios.

ompa kan ijkuilijto' tajtowa de nej, ⁴⁰ e' amejwan ayá' ankineki xinetchokan iga xonokan nochipa wan Dios.

⁴¹ 'Nej ayá' nikneki agaj maye'tajto de nej. ⁴² Iwán nej nimitzixmatij, iwán nikmati iga ayá' ankineki Dios. ⁴³ Nej netitan noTaj, iwán amejwan ayá' annetajtolkuij; iwán siga se' mayokawiki vej ayagaj kititan, inón sí ankitajtolkuiliskej. ⁴⁴ ¿Kén wel annecredoskej, siga améjwansan ankineki iga toknimej mamitzweyimatiltikan, iwán ayí' annemij ken kajasi iga Dios mamitzye'itakan? ⁴⁵ Amo ankijoskej iga nej nimitztelwiskej iyixtaj noTaj; vejwa' mitztelwiáj Moisés, vej amejwan ípan anmoconfiarojtokej. ⁴⁶ Siga katka amejwan xicredokan vej Moisés kijtoj, nej no katka annecredowayaj, iga vej kijkuiloj Moisés tajtowa de nej. ⁴⁷ E' siga ayá' ankicredowaj vej yéj kijkuiloj, ¿kén anyawij ankicredotij vej nimitzijliáj?

Jesús kitamaka cinco mil tajtaga'

6 Kua' Jesús tami' tajtoj, yajki iyikampa lago de Galilea, vej no itoka' lago de Tiberias. ² Mia' kitokatinemiáj iga kitakej kichij milagro kua' kachitiltijtinemi' vej wetitokej. ³ Iwán Jesús tejkaj ípan tepe' iwán ompa motalij iwán idiscipolojmej. ⁴ Na'ya katka iga la Pascua,^a vej iyilwi judiyojmej. ⁵ Kua' Jesús kita' iga pox komati vej nemi asij, kijlij Felipe:

—¿Kan tiaskej tikowatij tákual iga inochi inimej gente?

⁶ Inón kijtoj iga makikaki te kijtoj Felipe, iga Jesús kimatiá te yawi kichiwati. ⁷ Felipe kijtoj:

—Ke' se kitaniá ocho meses ni alín ayá' kimaka iga matikowakan tákual iga matikmajmakakan ajachi inimej gente.

⁸ Iwán Andrés vej iyiknin Simón Pedro, vej no idiscipoloj Jesús, kijtoj:

⁹—Nigaj ono' se choochin, kipiá cinco pan de cebada iwán ome michin; e' inín ni alín ayá' kimaka iga poxsan timiakejmej.

¹⁰ Iwán Jesús kijtoj:

—Xikijlikan inochi mamotalikan.

Ompa onoya sakatzitzin, iwán motajtalijkej ken cinco mil tajtaga'. ¹¹ Iwán Jesús kikui' inomej pan, kua' támi'ya kimá' gracias Dios, kimajmá' idiscipolojmej iga yejamej makimajmakakan vej

^a 6:4 Xikita glosario "Pascua".

ejewatoyaj. Ijkonsan nō kichij iwán michin, kimajmakakej este ke' kinেকে. ¹² Kua' ixwíkeja, Jesús kijlij idiscipolójmej:

—Inochi xiknechkōkan yej ay' kikuajkej, iga amo mapetzpoliwi nité.

¹³ Yejamēn nochi kikuikej, iwán kitemijkej doce chikiwimej itatajkolka yej ay'ya mokuaj de inón cinco pan de cebada. ¹⁴ Kua' la gente kita' iga Jesús kichij milagro, kijtojkej:

—Kena, inín profeta yej momatiá iga yawi wíkiti ipan inín tajli.

¹⁵ E' como Jesús kimati' iga kinekiáj makiteki'wigakan iga makitalikan de rey, kisa' ompa, iwán yajki iyixko tepe', iga kinekiá maono iselti.

Jesús nejnemi iyixko a'ti

¹⁶ Kua' tayowáti'ya, idiscipolójmej Jesús yajkij laguna, ¹⁷ tejkajkej ipan se ákal iwán pewakej apanowaj iga maasikan Capernaum.

Inón hora mela'takomíchkanya nokta, iwán Jesús aya asiá. ¹⁸ Iwán íkua' pewa' ejeka' yej pox tajpalej iwán mopapalakachowaya a'ti.

¹⁹ Kua' nejnénkeja ipan ákal ken cinco o seis kilómetros, kitakej

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

Jesús iga nejnentiwi' iyixko a'ti iga kina'techojtiwi' ákal, iwán majmawikej. ²⁰ Jesús kijtoj:

—jNej niJesús, amo ximajmawikan!

²¹ Iwán yejamen taomemawijkej iga kitejkawiltijkej Jesús ipan ákal, iwán nimaninsan asikej ompiga kan nemi yayaj.

La gente kitemowa Jesús

²² Ipanya se' día, yej kawikej iyikampa a'ti, kimatikej iga Jesús idiscipolojmej yajkij ipan inón setzin ákal yej ompa onoya, iwán Jesús ayá' yaya iwamej. ²³ Mie' se' akalmej asikej yej kiskej ipan altepe' Tiberias, asikej na'san kan takuajkej kua' toTeko kimá' gracias Dios iga tákual. ²⁴ Inón iga kua' la gente kitakej iga ompa ateyi Jesús, niga idiscipolojmej, tejtejkajkej ipan akalmej iwán yajkij Capernaum iga kitemotoj.

Jesús kenkua' pan yej tamaka vida

²⁵ Kua' yejamen asikej iyikampa laguna, kasikej Jesús iwán kitajtankej:

—Tamachtiani, ¿keman tiwalaj nijiga?

²⁶ Jesús kijtoj:

—Nej nikijtowa iga amejwan anetemojtinemij iga san antakuajkej este amixwikej, ayéj iga ancredojkej yej ankitakej iga nikchiwa milagro. ²⁷ Amo xitekipanokan iga san tákual yej tami, sino que iga tákual yej kichiwa iga xonokan nochipa wan Dios. Inompawa' in tákual yej nia nimitzmakatij, nej yej iPiltzin Taga', iga Dios yej tóTajpa kijlij iga ijkón makichiwa.

²⁸ Kitajtankej:

—¿Te nikchiwaskej iga manikchiwakan ken Dios kineki?

²⁹ Jesús kijtoj:

—Dios kineki iga xicredokan ipan inón yej yéj kititan.

³⁰ Iwán kitajtankej:

—¿Te milagro wel annenextiliáj iga manikitakan iga manimitzcredokan? ¿Te wel tikchiwa? ³¹ Ikyá notajwewejmej kikuajkej maná^a ipan desierto, ken kijtowa kan ijkulijto': "Dios kimá' inomej iga makikuakan pan yej walaj ipan cielo."

^a 6:31 Dios kimá' maná israelitajmej iga makikuakan, kua' nemi yayaj ipan desierto. Ex 16

³² Jesús kijtoj:

—Nej nimitzijliáj: Ayéj Moisés yej tamajmaka pañ yej wí' ipan cielo, sino que noTaj yej tamajmaka in mela'pañ yej wí' ipan cielo.

³³ Iga inón pañ yej Dios tamaka, inón yej temoj ipan cielo, iwán kimaka vida nochi gente.

³⁴ Iwán yejamen kijtojkej:

—NoTeko, nochipa xinemakakan inompa pañ.

³⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Nejwa' in inón pañ yej tamaka vida. Yej netoka ayí' yawi mayanati; iwán yej necredowa, ayí' yawi atanekiti. ³⁶ E' ken nimitzijlíjkeja, ayá' annecredowaj, malej iga anne-itákeja. ³⁷ Nochi yej toTaj nemaka, netokaj; iwán yej netokaj, aniksenkokajtewaskej.

³⁸ Iga nej ayá' niwáľaj ipan cielo iga san manikchiwaki kensan nikneki, sino que iga manikchiwa ken kineki yej netitan. ³⁹ Iwán ijkín kineki toTaj yej netitan; iga amo manikpolo nisé yej yéj netitanilij, sino que manikojpa-ixiti keman kua' yéj wí' tajuzgaroki. ⁴⁰ Yej netitan kineki iga inochi yej kitachiliá iPiltzín Dios, iwán kicredowa ipan yéj, nikeman ay'ya mikis, iwán nej nia nikojpa-ixititi kua' Dios wí' tajuzgaroki.

⁴¹ Inón iga judiyojmej pewakej kipopowakej Jesús, iga sanki' kijtoj: “Nej nipañ yej temoj ipan cielo.” ⁴² Iwán kijtojkej:

—¿In inín ayejtaj Jesús yej ipiltzín José? Tejamen tikixmatij itaj iwán iye'. ¿Iwán inán kijtowa igaki' temoj ipan cielo?

⁴³ Iwán Jesús kijtoj:

—Ay'ya xinepopojtokan. ⁴⁴ Ayagaj wel netoka siga ayá' kiwajliga toTaj yej netitan; iwán nej nia nikojpa-ixititi kua' Dios wí' tajuzgaroki. ⁴⁵ Ipan amamej kan kijkuilojkej profetajmej, kijtowa: “Dios yawi kimachtiti inochi.” Nochi yej kikaki toTaj, momachtia ípan, iwán netoka.

⁴⁶ Ayéj iga ágaja kita' toTaj; níkita'san nej yej niwáľaj de Dios. ⁴⁷ Nej nimitzijliáj, yej necredowa, nochipa yawi onoti wañ Dios. ⁴⁸ Nejwa' in pañ yej nitamaka vida. ⁴⁹ Amo-ikyapatajwan kikuajkej maná ipan desierto, iwán malej ijkón, mikíkejsan; ⁵⁰ e' nej nitajtowa de inón pañ yej temowa ipan cielo; yej kikua inón pañ, ayá' mikis. ⁵¹ Nejwa' in inón pañ yej isato'; yej temoj ipan cielo. Yej kikua inín pañ, yawi onoti nochipa wañ Dios. Inín pañ yej nia nikmakati, ininwa' nonakayo. Nia nikmakati iga makipia vida nochi gente.

⁵² Judiyojmej pewakej iga moseſepan-ijliáj:

—¿Kén matemaka inakayo iga matikuakan?

⁵³ Jesús kijtoj:

—Nej nimitzijliáj, siga ayá' ankikuaj nonakayo nej yej iPiltzın Taga' iwán ayá' ankoniáj noesyó, awel amisoskej iyixtaj Dios.

⁵⁴ Yej kikua nonakayo iwán koniá noesyó, nochipa yawi onoti wán Dios; iwán nia nikojpa-ixititi kua' Dios wı' tajuzgaroki. ⁵⁵ Iga nonakayo mela'tákual nokta, iwán noesyó melá' nokta yej mooniá.

⁵⁶ Yej kikua nonakayo iwán koniá noesyó, setito' nowán, iwán nej nisetito' iwán. ⁵⁷ ToTaj yej netitan isato', iwán nej nisato' iga yéj; ijkonsan nō yej kikua nonakayo, onos iga nej. ⁵⁸ Nej ayéj ken inón pan yej kijliáj maná yej kikuajkej amo-ikyapatajwán, malej iga kikuajkej, e' mikíkejsan. Nej pan yej temoj ipan cielo. Yej kikua inınbapa pan, yawi onoti nochipa wán Dios.

⁵⁹ Jesús ijkón tamachtij tiopan ipan altepe' Capernaum.

Tájtol yej kichıwa iga nochipa matonokan wán Dios

⁶⁰ Kua' kikakikej kén iga Jesús tamachtıá, mia' yej kitokatinemiáj Jesús kijtojkej:

—Inın yej kijtowa ayagaj kojasi; ¿A' wel kitajtolkuılij?

⁶¹ Jesús kimati' iga yej kitokatinemiáj kipopojtoyaj, tatajtan:

—¿Ix mitzkuesowaj iga ijkón nitamachtij? ⁶² ¿Te ankijtowayaj siga xine-itakan nej yej iPiltzın Taga', nemi nitejkawi kan achto nonoya? ⁶³ Espıritojwa' in yej kichıwa iga matonokan; iselti tonakayo akichıwa nité, iwán tajtolmej yej nimitzijlijkej wıljaj ipan Espıritu iwán tamaka vida. ⁶⁴ E' ónogo' sekin de amejwán yej ayá' kicredowaj.

E' Jesús kimatiáy aja'yéj yej ayá' kicredowayaj, iwán a'yéj yawi kinextiti iga makikitzkikan. ⁶⁵ Iwán kijtoj:

—Inón iga nimitzijlijkeja iga ayagaj wel wı' kan nono', siga toTaj ayá' kiwajliga.

⁶⁶ Iwán íkuay'a, mia' yej kitokatinemiáj Jesús kikajtejkej, iwán ay'ya nemiáj iwán Jesús. ⁶⁷ Jesús kitajtan doce idiscipoloymej:

—¿Amejwán nō anyajnékija?

⁶⁸ Simón Pedro kijtoj:

—NoTeko, ¿a'ya se' maniktokakan? Motájtol nenextiliáj kén iga wel manonokan nochipa wán Dios. ⁶⁹ Nejamen nicredójkeja, iwán nikmatij iga tej tiCristoj yej iPiltzın Dios yej isato'.

⁷⁰ Jesús kijtoj:

—¿Ix aya'taj andocejmej nimitztapejpenkej? Iwán se de amejwan tzitzimi'.

⁷¹ Kuá' inín kijtoj, Jesús nemi tajtowa de Judas Iscariote, ipiltzín Simón, iga Judas yawi kinextiti iga makikitzkikan, malej iga yéj se de inón doce idiscípoloj Jesús.

Iyikniwan Jesús akicredowayaj

7 Kuá' nochi inín panoj, Jesús nemiá ipan ítal Galilea; ayá' kinekiá maono ipan ítal Judea, iga ompa judiyojmej kimiktijnekiáj Jesús. ²E' como asitiyay iyilwi ranchojtztzín^a, se ilwi' yej kichiwayaj judiyojmej, ³iyikniwan kijlijkej:

—Amo xikawi nigaj; xaj Judea iga yej mitztokaj yej ompiga onokej, no makitakan yej tikchiwa yej ayi'pa mo-ita. ⁴Siga agaj kineki makixmatikan, ayá' kichiwa tejté ichtákan, e' siga tikneki mamitzixmatikan, yej tikchiwa, xikchiwa kan nochi mamitzita.

⁵Niga iyikniwan ayá' kicredowayaj. ⁶Iwán Jesús kijtoj:

—Aya asi nohoraj, e' iga amejwan malej iga námol hora, nochi yekti. ⁷Yej ayá' necredojskej, amejwan awel mitzijiyaj, e' nej, kena ne-ijiyaj, iga niknextiliáj iga kichijtokej yej ayekti. ⁸Amejwan xakan ilwitaj; nej ayá' nia iga aya asi nohoraj.

⁹Kuá' tami' inín kijtoj, Jesús kawi' Galilea.

Jesús yawi ipan iyilwi ranchojtztzín

¹⁰E' kuá' yájkija iyikniwan, Jesús yajki no ilwitaj, malej iga ayagaj kita', ken kuá' ichtakayajki. ¹¹Judiyojmej kitemowayaj Jesús ilwitaj, iwán kijtowayaj:

—¿Ix kan an ono' in inón taga'?

¹²Iwán poxsan mia' tatapowayaj de Jesús. Sekin kijtowayaj: “Inín taga' pox kichiwa yej yekti”, e' sekin kijtowayaj: “Inín ayá' kichiwa yej yekti; takajkayawa.”

¹³E' la gente ichtákan tajtowayaj de Jesús iga kimajmawiliyayaj judiyojmej yej mandarowayaj.

^a 7:2 Xikita glosario “Tabernáculos o iyilwi ranchojtztzín”.

¹⁴ Kuá' náwiya día iga nentoya ilwi',^a Jesús kala' tiopan-ijti' iwán pe' iga tamachtiá. ¹⁵ Judiyojmej madmiradowayaj, iwán kijtowayaj: —¿Kén kichiwa in inín taga' iga pox wel tamachtiá? Ayá' momachtij.

¹⁶ Jesús kijtoj:

—Ken nimitzmachtiáj ayéj nejsan nikijtowa, iga ijkón kijtowa yej neṭitan. ¹⁷ Siga agaj kineki makichiwa ken kineki Dios, yawi kixmatiti siga yej nitamachtiá wi' de Dios o nejsan nikijtowa. ¹⁸ Siga nogánajsan niknekiá manimoweyimati, nejsan nimotajtowiliaya. E' nikneki mamoweyimatilti yej neṭitan. Inón iga yej nikijtowa, ijkonya nokta iwán ayá' nitakajkayawa.

¹⁹ ¿Ix ayejtaj Moisés mitzmakakej la ley? Iwán nisé de amejwan ayá' kichiwa ken ijkuilijto'. ¿Te iga annemiktijnekij?

²⁰ La gente kijtojkej:

—¿Tinemi wan Tzitzimi!! ¿A'yéj mitzmiktijneki?

²¹ Jesús kijtoj:

—Igasan nikchij yej yekti ipan día kuá' mosewilo, ayá' ankiye'itakej. ²² E' Moisés mitznexutilijkej iga ximocircuncidarokan,^b (malej iga ayéj achto Moisés yej tatekimá' iga mamocircuncidarolo, yajkij amo-ikyapatajwan), inón iga amejwan anki-circuncidarowaj se choochin malej iga ipan día kuá' mosewilo. ²³ Iwán inán amejwan iga san ankichiwaj ken kijtowa iley Moisés, anki-circuncidarowaj se choochin ipan día kuá' mosewilo, ¿te ígataj mitzkuesowaj iga nitaachitiltij ipan día kuá' mosewilo? ²⁴ Amo xitajuzgarokan san ken ankitaaj, kuá' agaj ankijuzgarowaj, xitaye'juzgarokan.

Jesús kijtowa kan walaj

²⁵ Sekin yej chantitoyaj Jerusalén, pewakej tatajtankej:

—¿Ix ayéj inín in yej kitemojtinemij iga makimiktikan? ²⁶ Ta' xikitakan, ne tatajtojto' kan onolo', iwán ayagaj kijliá nité, in yej mandarowaj, ¿ix an kimela'kredójkeja iga inín taga' in Cristo? ²⁷ E' tejamen tikmatij de kan wi'; iwán kuá' mawiki Cristo, ayagaj yawi kimatiti de kan wi'.

²⁸ Kuá' Jesús kikagui' inín, tamachtijtoya tiopan-ijti', iwán tajtoj recio:

^a 7:14 Lev 23:33-36   ^b 7:22 Xikita glosario “Circuncisión”.

—¡Wantaj ankijtowaj iga anne-ixmatij wan ankimatij kan niwalaj! E' ayá' niyokawalaj, sino que netitan se yey ayí' takajkawawa, yey amejwan ayá' ankixmatij. ²⁹ Nej sí nikixmati iga ipan yéj nikisa', iwán yéj netitan.

³⁰ Iwán kinekiáj makikitzkikan, e' ayagaj kimatalilij iga Dios aya kine'. ³¹ Mia' yey kicredojkej ipan yéj, iwán kijtojkej:

—Kua' mawiki Cristo, ¿ix majya yawi kichiwati milagro que inin taga' kichiwa?

Fariseojmej kitekimaka policiyajmej iga makipresojuwikan Jesús

³² Fariseojmej kikakikej yey la gente kipojtoyaj de Jesús; iwán fariseojmej iwán ijefejmej sacerdotejmej kititankej policiyajmej^a yey tacuidarowaj weyitiopan iga makikitzkikan Jesús. ³³ Iwán Jesús kijtoj:

—Ayá' niwejkawas iga amowan nia nonoti, iwán niati sej kan ono' yey netitan. ³⁴ Amejwan annetemoskej, e' ayá' anneasiskej, iga awel anyaskej kan nej nonos.

³⁵ Judiyojmej pewakej iga mosesepantajtanij:

—In inin, ¿kan an yati iga ay'ya wel tikasiskej? ¿Ix an yati kimachtiti judiyojmej yey chantitokej ipan ital griegojmej, inomej yey papayintinemij iwán kimachtij no griegojmej? ³⁶ ¿Ix te an kijtojneki in inon yey kijtoj: “Annetemoskej, e' ayá' anneasiskej, iga awel anyaskej kan nia nonoti”?

Weyamej yey kipiá a'ti yey isato'

³⁷ Kua' asi'ya día iga tami ilwi', inon día nokta yey máj weyi-ilwi'; inon día, Jesús moketza' iwán tajtoj recio:

—Siga agaj ataneki, mawiki kan nono' iwán maati. ³⁸ Xicredokan notájtól iwán ipan amoalmajmej kistos ken weyamej yey kichiwaj iga xonokan nochipa wan Dios. Ijkón kijtowa kan ijkuilijto' itájtól Dios.

³⁹ Iga inon kijtoj Jesús, kijtoj iga yey kicredoj itájtól, kipiás iyEspíritoj Dios; íkua' aya witzíá iyEspíritoj Dios, iga Jesús aya kiweyimatiltiyaj ipan cielo iga aya ojpa-isa.

^a 7:32 Xikita glosario “Policiyajmej yey tacuidarowaj weyitiopan”.

Moyojoykatilo

⁴⁰ Sekin yej ompa onoyaj kuá' kikakikej inín, kijtojkej:

—Inín taga' profeta nokta yej tikchixtoyaj.

⁴¹ Sekin kijtowayaj:

—Ininya in Cristo.

E' sekin kijtojkej:

—¿Ix wel Cristo ma de Galilea? ⁴² Kan ijkuilijto' kijtowa iga Cristo yawi kixati ipan ipilowampa ipilowan rey David iwán naceroj Belén, ipansan inón altepe' kan ichan David.

⁴³ Inón iga moyojoykatilo' iga itechko Jesús. ⁴⁴ Sekin kinekiáj makipresojwikān Jesús, e' ayagaj mixewij.

Tekiwajmej akicredowaj Jesús

⁴⁵ Policiyajmej yajkij kan onokej fariseojmej iwán ijefejmej sacerdotejmej, iwán kitajtankej:

—¿Te iga ayá' ankiwajligakej?

⁴⁶ Policiyajmej kijtojkej:

—¿Ayí' nikakij agaj matajto ken inín taga'!

⁴⁷ Iwán fariseojmej kijtojkej:

—¿Amejwan noya mitzkajkayajkej? ⁴⁸ ¿Ix ágaja de tojefejmej o de tejámejpa fariseojmej kicrédoja ipan yéj? ⁴⁹ E' inimej yej kitokaj Jesús akixmatij iley Moisés, inón iga Dios yawi kicastigaroti.

⁵⁰ Nicodemo yej se vej yajka tayowa kitatoya Jesús, yej no katka fariseo, kijtoj:

⁵¹ —Toley tatekimaka iga awel tikijtowaj iga mamiki se taga' siga ayá' achto tikakij wan tikmatij te kikometeroj.

⁵² Iwán kijlijkej:

—¿In tej no ticalileo? Ximomachti kan ijkuilijto', iwán tikitas iga nisé profeta ayá' wālj de Galilea.

Siwā' yej najnamolnemi

⁵³ Iwán sejsé de yejamej yájkija ichamej.

8 E' Jesús yajki ipan tepe' yej itōkā' Olivos. ² Ipan se' día, yowalti' yajki tiopan. Iwán nochi gente kitechoj, iwán Jesús motalij iwán pewa' tamachtij. ³ Iwán yej tamachtiáj ipan la ley iwán fariseojmej, kiwajliguilijkej Jesús se siwā' yej kimawetziltijkej wan se taga'

vej ayá' íwān namiktito' iwān kitālkej itajkoyan la gente, ⁴ iwān kijlijkej Jesús:

—Tamachtiani, inín siwa' nikmawetziltijkej iwān se taga' vej ayá' íwān namiktito'. ⁵ Iley Moisés tetekimaka iga ijkimpa siwa' matiktemiktikan. ¿In tej, ken tikijtowa?

⁶ Inón kijlijkej kansan makimawetziltikan, iga ijkón wel makitelwikan. Iwān Jesús mokototzoj iwān pewa' tajkuiloj ipan tajli iga imájpil. ⁷ E' como kitajtantóyajsan, moketza' iwān kijtoj:

—Agaj de amejamej vej momachiliá iga ayí' kichij vej ayekti, inón achto makipatanaltili te'ti inín siwa'.

⁸ Iwān sej mokototzoj iwān majo' tajkuiloj ipan tajli. ⁹ E' yejamej kua' inín kikakikej, momachilijkej iga aye'nemij, iwān sejsé sejsé kistiajki. Achto kiskej vej wewétkeja. Iwān kua' nóchiya kiskej, Jesús káwi'san iwān siwa' iga ompay kikajtejkej. ¹⁰ Iwān Jesús moketza' iwān como kita' iga petz síwa'san onoya, kijlij:

—Siwa', ¿kan onokej in vej mitzmiktijnekiáj? ¿Ix ayagaj kijtoj iga ximiki?

¹¹ Siwa' kijtoj:

—Ayagaj, noTeko.

Jesús kijtoj:

—Nej no ayá' nikijtowa iga ximiki; inán xaja iwān ayo' xikchiwa vej ayekti.

Jesús vej tetawiá pan toalmaj

¹² Jesús tajtoj sej iwān la gente, iwān kijtoj:

—Nej vej niktawiá nochi gente pan iyalmajmej; vej netoka ayí' nemis kan takomichkan, majwa' kipiás vej kitawiá ipan iyalmaj iwān kipiás nokta vida.

¹³ Fariseojmej kijtojkej:

—Tejsan timotajtowiliá, iwān iga mogánajsan timotajtowiliá, avalerowa.

¹⁴ Jesús kijtoj:

—Malej iga nejsan nimotajtowiliá, e' kena valerowa, iga nikmati kan niwalaj iwān nikmati kan nia, e' amejwan ayá' ankimatij kan niwalaj niga kan nia. ¹⁵ Amejamej antajuzgarowaj ken kiye'ita taga'. Nej ayagaj nikjuzgarowa, ¹⁶ e' siga nitajuzgarowa, nikchiwa ken kajasi iga ayá' nikchiwa noselti, sino que iwān noTaj vej netitan, iwān nitajuzgarowa. ¹⁷ Ipan amoley ijkuilijto', iga kua' ome

kitakej te mochij iwán sansé kijtowaj yej kitakej, inón yej kijtowaj, ijkonya. ¹⁸ Nej nimotajtowiliá, iwán noTaj yej netitan mochiwa se' yej netajtowiliá.

¹⁹ Iwán kitajtankej:

—¿Kān ono' moTaj?

Jesús kijtoj:

—Amejamej ayá' ane-ixmatij, iwán ayá' nō ankixmatij noTaj, siga ane-ixmatiáj, nō ankixmatiáj noTaj.

²⁰ Inín tajtolmej kijtoj Jesús kuá' nemi tamachtiá weyitiopan, itenoj cajontzīn kān moakiá tomīn iga ofrenda. E' ni agaj ayá' kikitzkij, iga Dios aya kine'.

Kān nej niāj amejwān awel anyawij

²¹ Jesús kijlij sej judiyojmej:

—Nej niāti, iwán amejamej annetemoskej, e' anyawij anmikitiy iga ankichijtokej yej ayēkti wān ayá' mitzperdonarowiliskej yej ankichiwaj. Kān nej nia, amejamej awel anyawij.

²² Iwán judiyojmej kijtojkej:

—¿Ix anka kejlāmiki iga momiktij, anka inón iga kijtowa iga awel tiāskej kān yéj yawi?

²³ Jesús kijtoj:

—Amejwān nigaj amochān ipan inín tajli, nej nochān ajko. Amejamej de inín tajli, iwán nej ayéj de inín tajli. ²⁴ Inón iga nimitzijlijkej iga amejamej anyawij anmikitiy iga ankichijtokej yej ayēkti wān ayá' mitzperdonarowiliskej yej ankichiwaj. Siga amejamej ayá' ankreḏoskej iga nej niCristoj,^a anmikiskej wān ayá' mitzperdonarowiliskej yej ankichiwaj yej ayēkti.

²⁵ Iwán kitajtankej Jesús:

—¿A'taj yej in tej?

Jesús kijtoj:

—Inōnsan ken nimitzijlijkej achto. ²⁶ Ónogo' komati yej wel nimitzijliáj yej ayompa ankichiwaj. E' yej netitan ayá' takajkayāwa iwán nikijliá la gente kensan nikagui' kijtowa yej netitan.

²⁷ E' yejamej ayá' kimatikej iga nemi tajtowa de Dios yej iTaj.

²⁸ Inón iga Jesús kijtoj:

^a 8:24 Español: “Yo Soy”; judiyojmej kimatiáj iga Dios nō motokawij: “Yo Soy”. Ex 3:14; 6:2. Jesús kuá' kijtowa “Yo Soy”, monextiá iga yéj el Cristo yej Dios kititan.

—Kua' amejamej anyawij anneajkokuitij ipan cruz, nej yej iPiltz̄in Taga', íkua' ankimatiskej a'yéj nej. Ayá' nikchiwa yej nej nikneki, nikijtowa kensan noTaj nenextilij. ²⁹ Iga yej net̄itan ono' nowan; noTaj ayá' nesemaka, iga nochipa nikchiwa yej yejpa kiye'ita.

³⁰ Kua' Jesús kijtoj inimej tájt̄ol, mia' kicredoꝝ ipan yéj.

Ipilowan Dios iwán yej kichijtokej yej ayekti

³¹ Jesús kijlij judiyojmej yej kicredoꝝkej ipan yéj:

—Siga amejamej amoconfiarojtoskej ipan notájt̄ol, amochiwaskej annomela'discipolomej. ³² Iwán ankixmatiskej yej melá' nokta, iwán ken kua' ayo' nité mitzilpitoskej.

³³ Yejamej kijtojkej:

—Nejamej ipilowan ipilowampa Abraham iwán ayí' nimochiwaskej agaj iyesclavoj;^a ¿te iga tej tikijtowa iga nexitomaskej?

³⁴ Jesús kijlij judiyojmej:

—Nimitzijliáj iga inochi yej kichiwa yej ayekti, ilpito' iga inón yej kichiwa yej ayekti. ³⁵ Se esclavo ayá' nochipa onos ipan se kajli. E' se tepiltz̄in, kena, kajasi maono nochipa pan se kajli. ³⁶ Inón iga, siga nej yej iPiltz̄in Dios nimitzxitomaj, amejamen anmela'xitontoskej. ³⁷ Nikmati iga amejamej ipilowampa Abraham. E' annemiktijnekij iga ayá' ankichiway ken nikijtowa. ³⁸ Nej nikijtowa yej nenextilij noTaj, iwán amejamej ankichiway yej amotaj mitznextilijkej.

³⁹ Yejamej kijtojkej:

—Notájmejwa' Abraham.

Iwán Jesús kijtoj:

—Siga katka amejamej ipilowan Abraham, ankichiwayaj ken yéj kichij. ⁴⁰ E' inán amejwan annemiktijnekij iga san nimitzijlijkej yej melá', yej Dios nenextilij. ¡Abraham ayí' ijkón kichij! ⁴¹ Amejamej ankichiwayaj ken kichiwa amotaj.

Iwán yejamej kijtojkej:

—Nejamej ayéj nipejpemej. Nikpiáj sesan notajmej, inonwa' Dios.

⁴² Jesús kijtoj:

—Siga melá' iga Dios amotaj, amejamej annenekíáj, iga nej net̄itan Dios. Ayá' niyokawajaj, sino que Dios net̄itan.

^a 8:33 Xikita glosario “Esclavo”.

⁴³ ¿Te iga ayá' an kentenderowaj yej nikijtowa? Iga ayá' nokta ankikakisnekij notájtól. ⁴⁴ Amejamej amotaj tzitzimi', iwán ankichiwanekej ken amotaj kineki. Tzitzimi' nochipa tamiktiá iwán takajkawawa. Ayí' kijtowa yej melá' nokta, wan kuá' takajkawawa momela'nextiá ken iga yéj nokta. Yéjwa' takajkawawa nokta iwán kichiwa iga matakajkawawalo. ⁴⁵ E' nej nimitziá yej melá' iwán amejamej ayá' ane credowaj. ⁴⁶ ¿A'yéj de amejamej wel nenextiliá iga nikchij yej ayekti? Iwán siga nej nikijtowa yej melá', ¿te iga ayá' ane credowaj? ⁴⁷ Yej itatki Dios, kikaki itájtól Dios. E' iga amejamej ayéj de Dios, inón iga ayá' ankikakij notájtól.

Cristo onoyay kuá' aya onoya Abraham

⁴⁸ Iwán judiyojmej kijtojkej:

—Ómpaya ken nikijtowaj iga tej tisamaritanoj^a iwán tikpiá iyepíritoj tzitzimi'.

⁴⁹ Jesús kijtoj:

—Ayá' nikpiá nisé malespíritoj. Nej nikweyimatiltiá noTaj iwán amejwan annealimpamatij. ⁵⁰ Nej ayá' niktemowa iga maneweyimatiltikan, e' ono' se yej kineki iga maneweyimatiltikan, iwán yéj tajuzgarowa. ⁵¹ Nimitznojma-ijliáj siga agaj kichiwa ken nej nikijtowa, nikeman ayá' mikis.

⁵² Iwán judiyojmej kijtojkej:

—An sí nikmatij iga tikpiá malespíritoj. Abraham iwán nochi profetajmej mikikej iwán tej tikijtowa: “Siga agaj kichiwa ken nej nikijtowa, nikeman ayá' mikis.” ⁵³ ¿In tej, ix majya sej que to-ikyapatajwewej Abraham? Porque yéj migui', iwán profetajmej no mikikej, ¿a'taj yéj timomachiliá in tej?

⁵⁴ Jesús kijtoj:

—Siga nejsan nimoweyimatiltiá, ijkón ayá' movalerowa. E' noTaj yej neweyimatiltiá, inonsan yej ankijtowaj iga amoDios. ⁵⁵ E' amejamej ayá' ankixmatij. Nej sí nikixmati; iwán siga nikijtoj iga ayá' nikixmati, no tewan nitakajkawawas ken amejamej. E' nej sí nikixmati iwán nikchiwa ken yéj kijtowa. ⁵⁶ Abraham, yej amo-ikyapatajmej, pagui' iga kitasnekiá iga niwitzíá; iwán kita', iwán poxsan yolpagui'.

^a 8:48 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

⁵⁷ Judiyojmej kijlijkej Jesús:

—Aya tikpiá niga cincuenta años, ¿iwán tikijtowa iga tikita'ya Abraham?

⁵⁸ Jesús kijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj iga kuá' aya teyá Abraham, nej nonoyay.

⁵⁹ Iwán kikuikej te'ti iga kitemiktiayaj Jesús; e' Jesús miyan, iwán kisa' ipan weyitiopan; panoj tatzalan iwán yajki.

Jesús kachitialtiá se pacha

9 Kan panotiaya Jesús, kita' se taga' yej itékiya iga pacha. ² Iwán idiscipolojmej kitajtankej:

—Tamachtiani, ¿te iga an itékiya ga pacha inín taga'? ¿Ix iga itaj o iye' kichijkej yej ayekti o iga yéj nokta kichij yej ayekti?

³ Jesús kijtoj:

—Ayéj iga yéj kichij yej ayekti, niga itaj niga iye' kichijkej yej ayekti, sino que iga ipan yéj mamonexti yej Dios wel kichíwa. ⁴ Mie j nono' amowan nia nikchíwati itekipánol yej netitan, iga kuá' yawi tayowatiati, ayágajo' wel tekipanoj.

⁵ Mie j nono' ipan inín tajli nej kenkuá' niktawía la gente pan iyalmajmej.

⁶ Kuá' Jesús tami' inín kijtoj, chijcha' talpan wan kichij alín soki' iga ichíjchal, iwán inón soki' kitalilij ipan iyix yej pacha. ⁷ Iwán Jesús kijtoj:

—Xaj ximo-ixpakati ipan ayawalwéj yej itoka' Siloé —Siloé kijtojneki “yej kititankej”.

Pacha yajki iwán mo-ixpaga', iwán kuá' mokuropa', welja tachaya. ⁸ Iwán yej najna'san ichamej iwán yej kixmatiajya iga pacha, kijtojkej:

—¿Ix ayéj inín yej motaliaya iga kitajtaniá tomin?

⁹ Sekin kijtojkej:

—Kena, yéjya.

Sekin sej kijtojkej:

—Ayéj yéj, e' ijkómpasan ken yéj.

E' yej katka pacha kijtoj:

—Nejya yej katka nipacha.

¹⁰ Iwán kitajtankej:

—¿Te mitzchíwilijkej iga wel xitachá?

¹¹ Yéj kijtoj:

—Inón taga' yej itoka' Jesús, kichij alín soki' iwán netalilij ipan noyix iwán ne-ijlij: “Xaj ipan ayáwal yej itoka' Siloé iwán ximo-ixpaka.” Nej niajki iwán kuá' nimo-ixpaga', welja nitachá'.

¹² Iwán kitajtankej:

—¿Kan ono' inón taga'?

Iwán yéj kijtoj:

—Anikmati.

Fariseojmej kitajtaniy pacha yej achitiá'

¹³ Iwán yej katka pacha kiwigakej iyixtaj fariseojmej. ¹⁴ E' kuá' Jesús kichij soki' iga kachitij pacha, inón día katka kuá' mosewilo, ¹⁵ inón iga fariseojmej sej kitajtankej yej katka pacha kén iga ixtapowi'. Yej katka pacha kijtoj:

—Netalilij soki' ipan noyix, iwán nimo-ixpaga' inán welja nitachá'.

¹⁶ Sekin fariseojmej kijtojkej:

—Inón taga' yej kichij ijkón, ayéj Dios kititan, iga tekipanowa malej iga día kuá' mosewilo.

E' sekin kijtojkej:

—¿Kén wel kichiwas milagro se taga' yej ayompa nemi?

Iwán ayá' sansé kijtowayaj, ¹⁷ iwán sej ki-ojpatajtankej inón yej katka pacha:

—Tej, ¿te tikijtowa de inón yej mitzixtapoj?

Iwán yéj kijtoj:

—Nej nikijtowa iga yéj profeta.^a

¹⁸ E' judiyojmej ayá' kicredowayaj iga inón taga' pacha katka, iwán inán welja tachá, este que kinotzkej itaj iwán iye'. ¹⁹ Iwán kitajtankej:

—¿Ix inín in amopiltzín yej ankijtowaj itékiya iga pacha? ¿Kén iga inán welja tachá?

²⁰ Itaj iwán iye' pacha kijtojkej:

—Nikmatij iga inín nopiltzín, itékiya iga pacha. ²¹ E' ayá' nikmatij ken kichij iga inán welja tachá, niga no nikmatij a'yéj kixtapoj. Yéj xiktajtanikan, yéjwa' yóleja, wel imatika mitzijliáj ken kichij iga inán ay'ya pacha.

^a 9:17 Xikita glosario “Profeta”.

²² Itaj iwán iye' ijkín kijtojkej iga kimajmawiliayaj judiyojmej, iga judiyojmej motajtoltíjkaja iga kikixtiayaj ipan tiopan yej kijtowaya iga Jesús el Mesías. ²³ Inón iga itaj iwán iye' kijtojkej: “Yéj xiktajtanikan, yéjwa' yóleja.”

²⁴ Iwán judiyojmej sej kinotzkej yej katka pacha, iwán kijlijkej: —Xinenojma-ijlikan iyixtaj Dios; nejamej nikmatij iga inón taga' kichijto' yej ayekti.

²⁵ Yej katka pacha kijtoj:

—Nej anikmati siga kichijto' yej ayekti o ayá', yej sí nikmati iga nej katka nipacha iwán inán welja nitachá.

²⁶ Sej kitajtankej:

—¿Te mitzchiwilij? ¿Kén iga mitzixtapoj?

²⁷ Yéj kijtoj:

—Nimitzijlijkejakej, e' amejamej ayá' annecredowaj, ¿te iga ankinekij iga sej manikojpa-ijto? ¿Ixtaj nō ankinekij xiktokakan?

²⁸ Judiyojmej kajajwakej yej katka pacha, iwán kijlijkej:

—Tej sí tiktoka nokta in inón taga'. E' nejamej niktokaj Moisés.

²⁹ Nejamej nikmatij iga Dios tajtoj iwán Moisés, e' inón taga' anikmatij kan wəłaj.

³⁰ Taga' yej katka pacha kijtoj:

—¡Nej inín sí anikojasi! Amejamej ayá' ankimatij kan wəłaj iwán nej ne-ixtapoj. ³¹ Tikmatij iga Dios ayá' kikaki yej kichiwa yej ayekti, kikákisan yej kiweyimatiłtiáj iwán kichiwap ken kineki Dios. ³² Nikeman ayí' mokaki iga se yej itékiya iga pacha, agaj wel makixtapo. ³³ Siga katka inín taga' ayá' wəłaj de Dios, awel nité kichiwaya.

³⁴ Iwán judiyojmej kijtojkej:

—Tej yej motékiya iga tikchijto'ya yej ayekti, ¿tikneki xinemachtikan?

Iwán kikixtijkej ipan tiopan.

Yej tacháj mochiwaj ken pachamej

³⁵ Jesús kimati' iga kikixtijkej ipan tiopan inón yej pacha katka, iwán kuə' Jesús kasi', kitajtan:

—¿In tej, ix ticredowa ipan iPiltzín Dios?

³⁶ Yej pacha katka kijtoj:

—Nokoko, xine-ijli ə'yéj on iga nej manicredo ipan yéj.

³⁷ Jesús kijtoj:

—Tikíta'ya, nej yej nemi nitatapowa mowan.

³⁸ Iwán inón taga', motankuaketza' itenoj Jesús, iwán kijtoj:

—Niredowa, noTeko.

³⁹ Jesús kijtoj:

—Nej niwalaj ipan inin tajli iga maniknexti katiapa yej yekti iwán katiapa yej ayekti. Nej niwalaj iga yej pachamej matachakan, iwán yej iga tacháj, mamochiwakan ken pachamej.

⁴⁰ Iwán sekin fariseojmej yej onoyaj itenoj Jesús, kua' inin kikakikej, kitajtankej:

—¿In nejamej, no nipachamej?

⁴¹ Jesús kijtoj:

—Siga amejamej katka ampachamej, Dios ayá' mitzitayaj iga ankichijkej yej ayekti. E' iga ankijtowaj iga antacháj, Dios mitzitaj iga ankichijtokej yej ayekti.

Kan mixkuitilo pan borregojmej

10 Jesús sej kijlij fariseojmej:

—Nimitznojma-ijliáj iga yej ayá' kalaki ipan ipuertajyo kólall kan onokej borregojmej, majwa' kalaki se' lado, inonwa' yej tachteki, iwán tamaga iga kikui yej ayej itatki. ²E' yej kalaki ipan puerta, inonwa' in pastor yej kicuidarowa borregojmej. ³Yej tacuidarowa pan puerta, kitapowiliál puerta iga makalaki pastor, iwán borregojmej kitajtolkkaj. Pastor kinotza ipan itokamej, iwán kikijkixtiá kólallko. ⁴Iwán kua' kikijkixtija inochi borregojmej, in pastor tapanowa, iwán borregojmej kitokaj iga kitajtolkkaj. ⁵E' ayá' kitokaj se' yej akixmatij, majwa' senchollowaj, iga ayá' kitajtolkkaj yej námol.

⁶Jesús kinextilij kan mamixkuitikan, e' yejamej akimatikej te kijtojneki.

Jesús yej kiye'cuidarowa borregojmej

⁷Inón iga Jesús sej kijlij fariseojmej:

—Nimitznojma-ijliáj iga nej ken nipuertaj kan kalaki borregojmej. ⁸Inochi yej walkej achto que nej, inómejwa' yej tachteki iwán tamagaj iga kikuij yej ayej itatkimej; e' borregojmej ayá' kitajtolkkakikej. ⁹Nej nipuertaj, yej ipan nej kalaki, momanawiá, ken tikita inón borrego yej kisa iwán kalaki iwán kasi saka'.

¹⁰ 'Jey tachteki wí' iga san tachtekiki, tamiktiá iwán tapolowa, e' nej niwalaj iga xiye'onokan nochipa, wan amo mamitzpolokan nité.

¹¹ Nej yey nikye'cuidarowa borregojmej. Pastor yey kiyé'cuidarowa borregojmej este motemaka iga mamiki. ¹² E' yey tekipanowa iga san tataniá, kuá' kita wí' se weyi koyo',^a ompa kikajtewa borregojmej, iwán cholowa, iga ayéj pastor iwán iga ayéj itatki borregojmej. Iwán weyi koyo' kitatalochtiá borregojmej, iwán sempapayinij. ¹³ Inón taga' cholowa iga yéj kinékisan tomín, ayéj borregojmej.

¹⁴ 'Nej yey nikye'cuidarowa borregojmej, inón iga nikixmati noborregojmej iwán noborregojmej no ne-ixmatij. ¹⁵ Ijkón ken noTaj ne-ixmati nej no nikixmati noTaj; iwán nej nimotemaka iga manimiki iga noborregojmej. ¹⁶ Nikpiá no se' noborregojmej, yey ayá' ono' ipan inín kólal, iwán nia no nikuajligati ipan inín kólal. Ijkón yejamej no netajtolkakiskej, iwán onos sesan kólal iga borregojmej iwán sesan pastor.

¹⁷ 'Inón iga noTaj neneki, iga nimotemaka iga nimiki iga noborregojmej iwán sej ni-ojpa-isas. ¹⁸ Ayagaj wel nemiktiá, sino que nej nimoyokatemaka iga nimiki. Nej wel nimotemaka iga manemiktikan iwán wel sej ni-ojpa-isa. Ijkón netekimá' noTaj.

¹⁹ Kuá' judiyojmej kikakikej inón tajtolmej, sej moyojyokatijkej. ²⁰ Mía' kijtowayaj:

—¿Te iga ankichiwiliáj caso, yejwa' kipiá malespíritoj iwán lokojtito'?

²¹ E' sekin kijtowayaj:

—Ayagaj yey kipiá malespíritoj wel ijkón tajtowa. ¿Ix wel se malespíritoj kixtapowa pachamej?

Judiyojmej ta-ijiyaj

²² Inón vej sektaj, iwán Jerusalén nemi kilwichiwiliayaj weyitiopan. ²³ Jesús onoya weyitiopan, iladoj kalten yey itoka' Salomón, ²⁴ iwán judiyojmej kiyawalojkej Jesús, iwán tatajtankej:

—¿Este kēman nikmela'matiskej a'yéj in tej? Siga tej tiCrístojinenojma-ijlikan nokta.

²⁵ Jesús kijtoj:

—Nimitzijlįkeja iwán ayá' anneçredoņkej. Yey ankitaj nikchiwa iga ijkón nokta netekimaka noTaj, inón kimela'nextiá a'yéj in nej.

^a 10:12 Español: lobo. Lobo ken weyi koyo'.

²⁶ E' amejamej ayá' ankiçredowaj iga ayéj anoborregojmej, ijkón ken nimitziłijkeja. ²⁷ Noborregojmej netajtolkakij, iwán nej nõ nikixmatij iwán netokaj. ²⁸ Nej nikchiwa iga nochipa maonokan iwán noTaj, iwán ayagaj nekułij. ²⁹ Nochi noborregojmej nemá' noTaj, yéj máj kipiá poder que nochi, iwán ayagaj wel kikułiá yej kipiá ipan ima'. ³⁰ Nej iwán noTaj sesan.

³¹ Iwán judiyojmej sej kikuikej te'ti iga kipatanaltiliáj Jesús.

³² Iwán Jesús kijtoj:

—Níkchija mia' yej yekti amo-ixtaj iga ipoder noTaj; ¿iga katiapa de inón yej nikchij annetemiktijnekij?

³³ Judiyojmej kijtojkej:

—Ayá' niawij nimitztewitij iga tikchij yej yekti, sino que iga timáltajtoj iga Dios; tej titaga' iwán tikjtowna iga tiDios.

³⁴ Jesús kijlij judiyojmej:

—Ipan amoley ijkulijto' yej Dios kijtoj: “Amejwan andiosmej.”^a ³⁵ Tikmatij iga yej kjtowna itájtł Dios ijkonya nokta, iwán Dios kitokawij diosmej inomej yej kikakikej itájtł. ³⁶ Siga Dios netapejpen iwán netitan ipan inın tajli, ¿kén ankijoskej iga nimaltajtoj iga nikijtoj iga nej iPiltzin Dios? ³⁷ Siga ayá' nikchiwa yej kichiwa noTaj, amo xinecredokan. ³⁸ E' siga nikchiwa yej kichiwa noTaj, malej ayá' annecredowaj nej, e' xicredokan yej nikchiwa, iga xikmela'matikan nokta iga noTaj ono' nowan iwán nej nono' iwán noTaj.

³⁹ Sej kiwigasnekiáj preso, e' Jesús choloj.

⁴⁰ Iwán Jesús yajki ipan weya' Jordán ikisáyampa tonati', iwán ompa kawı', kan Juan tekitabautizarowaya. ⁴¹ Mia' gente yajkij kitatoj, iwán kjtowayaj:

—Melá' iga Juan ayá' kichij nisé milagro, e' nochi ken kijtoj Jesús, ómpaya nokta.

⁴² Mia' kicredoj Jesús ompa kan onoyaj.

Miki Lázaro

11 Onoya se taga' yej wetitoya yej itoká' Lázaro. Isiwa-iknimej itoká' María iwán Marta, Lázaro iwán isiwa-iknimej ichamej Betania. ² Inın María yej isiwa-iknın Lázaro yej wetitoya, inınya María yej kitoyawilij aceite yej ajwiya' ipan iyikxi toTeko iwán

^a 10:34 Sal 82:6

kiwakiltij iga itzónkal. ³Inomej ome siwatkej tatitankej iga ijkín makijlitij Jesús:

—NoTeko, moamigoj yej tikpoxneki, wetito'.

⁴Kua' Jesús inón kikagui', kijtoj:

—Inín kokolis ayá' kimiktij, inonwa' iga mamoweyimatilti Dios kua' monextiá yej yéj wel kichiwa iwán iga no mamonexti iga nej iPiltzin Dios.

⁵Malej iga Jesús kipoxnekiá Marta, María iwán Lázaro, ⁶kua' kijlijkej iga Lázaro wetito', Jesús káwigo' ome día ompa kan onoya.

⁷Iwán kijlij idiscipolojmej:

—Tiakan sej Judea.

⁸Idiscipolojmej kijlijkej:

—Tamachtiani, ikín judiyojmej mitztemiktijnekiáj, ¿inán sej tiajneki ompiga?

⁹Jesús kijtoj:

—¿Ix aya'taj ankimatij iga día kipiá doce hora? Siga se nejnemi ipan día, ayá' mokxiwiteki iga tawilpan. ¹⁰E' siga se nejnemi tayowakan, mokxiwiteki iga ayá' tawilpan.

¹¹Iwán Jesús kijtoj:

—Toamigoj Lázaro kóchi'ya, e' nia nikixititi.

¹²Discipolojmej kijtojkej:

—NoTeko, siga kóchi'ya, inón kitojneki iga yawi achitiati.

¹³E' Jesús inín kijtoj iga Lázaro mígui'ya, iwán idiscipolojmej kejlantoyaj anka kochtoya. ¹⁴Iwán Jesús kinojma-ijtoj:

—Lázaro mígui'ya. ¹⁵Nipaki iga ayá' ompa nonoya, iga ijkón máj yekti iga amejamej xincredokan. E' tiakan matikitatij.

¹⁶Iwán Tomás yej kijliáj Kuatej, kijlij sekin yej no discipolojmej:

—Tiakan no iga matimikikan wan Jesús.

Jesús wel ki-ojpa-ixitiá yej mikto'

¹⁷Kua' asi' ompiga, Jesús kimati' iga Lázaro kiwígaya nawí día iga kitokakej. ¹⁸Betania onoya itenoj Jerusalén, mo-itztoyaj ken eyi kilómetro; ¹⁹iwán mia' judiyojmej yajkij kipaxalowilitoj Marta iwán María iga kiyolchikawatoj, iga migui' iyiknin. ²⁰Kua' Marta kimati' iga Jesús nemi asi, yajki komemawito, e' María kawí kalijti'. ²¹Iwán Marta kijli Jesús:

—NoTeko, siga nigaj katka tonoya, nokn_n ayá' mikiá. ²²E' malej ijkón, nej nikmati iga Dios yawi mitzmakati nochi yej tej tiktajtani_lij.

²³Jesús kijtoj:

—Mokn_n yawi ojpa-isati.

²⁴Marta kijtoj:

—Kena, nej nikmati iga yawi ojpa-isati kuá' yej miktókeja ojpa-isaskej ipan último día.

²⁵Iwán Jesús kijtoj:

—Nejwa' in yej nita_ojp_a-ixitiá iwán yej nitamaka vida. Yej kicredowa ipan nej, malej iga mamiki, ojpa-isas, ²⁶iwán nochi yej isatokej iwán kicredowaj ipan nej, ayá' mikiskej nikeman. ¿Ix ticredowa yej nikijtowa?

²⁷Marta kijtoj:

—Kena noTeko, nej nicredowa iga tej el Cristo yej iPiltz_n Dios, yej witz_iá ipan in_n tajli.

Jesús choka iten_oj kan motoga' Lázaro

²⁸Kuá' tami' in_n kijtoj, Marta yajki kinotzato María yej iyíkn_impa iwán ki-ichtaka-ijlij:

—In Tamachtiani nígaja ono' iwán mitzn_otza.

²⁹Kuá' María in_on kikagui', niman_n moketza' iwán yajki kan ono' Jesús. ³⁰Jesús aya asiá ipan in_on altepe', onoya ompa kan Marta kixnamikito. ³¹Kuá' kitakej María moketza' iwán kistewa', judiyojmej yej onoyaj chan María iga kiyolchikawaj, kitokakej, yejamej kijtojkej anka yawi kan motoga' Lázaro iga chokati.

³²Kuá' María asi' kan ono' Jesús, motankuaketza' iten_oj iwán kijlij:

—NoTeko, siga nigaj tonoya, nokn_n ayá' mikiá.

³³Kuá' Jesús kita' iga chokato' María iwán judiyojmej yej íwan walkej, Jesús poxsan moknomati' este kualo' iyalmaj. ³⁴Iwán Jesús tatajtan:

—¿Kan ankitokakej in Lázaro?

Yejamej kijtojkej:

—NoTeko, xiwiki xikitaki.

³⁵Iwán Jesús choga'. ³⁶Judiyojmej kijtojkej:

—Ta' xikitakan ken iga kipoxnekiá Lázaro.

³⁷ E' sekin de yejamej kijtojkej:

—In inín yej kitachaltij yej pacha, ¿ix awel katka tejté kichij iga Lázaro amo mamiki?

Ojpa-isa Lázaro

³⁸ Jesús sej choga' iyalmaj, kitechoj animajxapo', inón xapo' tentzaktoya iga se weyite'ti. ³⁹ Jesús kijtoj:

—Xikanakan inón te'ti.

E' Marta yej iyiknín yej migui', kijlij Jesús:

—NoTeko, anka machaya an in noknín, iga kiwigaya nawí día iga migui'.

⁴⁰ E' Jesús kijtoj:

—¿Ix ayá' nimitzijlij, siga ticredowa tia tikitati iweyipoder Dios?

⁴¹ Iwán kenakej te'ti kan kitalkaj yej mikto'. Iwán Jesús ajkotachá' ipan cielo iwán kijtoj:

—NoTaj, nimitzmaka gracias iga tinekagui'. ⁴² Nej nikmati iga nochipa tinekaki, e' nikijtoj inín iga inimej gente yej nij onokej makicredokan iga tej tinetitan.

⁴³ Kuá' tami' inín kijtoj, tzájtzi'pa iga kijtoj:

—¡Lázaro, xikisa ompa!

⁴⁴Lázaro yej miktoyay, kisa', majma-ilpitoya iwán ijikxiilpitoya iga tzótzol iwán xaygatzaktoya iga tzótzol. Jesús kijtoj:

—Xikxixitomakan iwán mayáwiya.

Motajtoltiáj iga kipresojwiáj Jesús

⁴⁵Iwán mia' judiyojmej yej senyajkiw iwán María kuá' kitakej yej kichij Jesús, kicredojkej ipan yéj. ⁴⁶E' sekin de yejamej yajkiw kitatoj fariseojmej, iwán kipowilijkej yej kichij Jesús. ⁴⁷Iwán fariseojmej iwán ijefejmej sacerdojmej monechkojkej wan yej kimandarowaj judiyojmej iga motatapowijkej iwán kijtojkej:

—¿Te tikchiwaskej? Inín taga' nemi kichiwa mia' milagro.

⁴⁸Siga ijkonsan tikajtejaw, nochi gente yawi kicredoti ipan yéj, iwán yej mandarowaj Roma witezey iga kixixitinakij toweyitiopan iwán topaís.

⁴⁹E' se de yejamej yej itoka' Caifás yej inón año onoya iga ijefej sacerdojmej, kijtoj:

—Amejamej ayá' ankimatij nité, ⁵⁰niga ankimatij iga máj yekti mamiki se taga' iga nochi gente, e' amo mapoliwi nochi tokniwan.

⁵¹E' Caifás ayejsan iga yéj kiyoka-ijtoj; iga yéj katka ijefej sacerdojmej inón año, kijtoj ijkón iga Dios kitajtolmá' iga Jesús yawi mikiti iga inewi judiyojmej. ⁵²Ayejsan iga judiyojmej, sino que yawi mikiti iga makinechko nochi ipilowan Dios yej papayintokej noyan pan tajli. ⁵³Inón iga este íkuá', yej kimandarowaj judiyojmej motajtojkej iga makimiktikan Jesús.

⁵⁴Inón iga Jesús ay'ya monextiaya iyixtaj judiyojmej, sino que kisa' ipan inón ital Judea iwán yajki itenoj desierto ipan se altepe' yej itoka' Efraín. Iwán ompa kawí' iwán idisciplojmej.

⁵⁵Ay'ya wejka iga judiyojmej kichiwaj ilwi' yej kijliáj Pascua,^a iwán mia' gente de mia' altepemej yajkiw Jerusalén iga kichiwaj yej moneki^b iga wel makiweyimatiltikan Dios, inín kichiwajay kuá' aya pewa iyilwi la Pascua. ⁵⁶Kitemojtinemiáj Jesús, iwán kuá' onoyaj tiopan, mosesepantajtaniáj:

—¿Kén ankijtowaj? ¿Ix wi' an ilwitaj, o ayá'?

^a 11:55 Xikita glosario “Pascua”.

^b 11:55 Maltiayaj wan kitajtanilijkej perdón. Lev 15

⁵⁷ Fariseojmej iwán ijefejmej sacerdotejmej tatekimakakej iga si agaj kimati kan ono' Jesús, makijto, iga makikitzkikan.

Se siwa' kixipatzowa Jesús

12 Poliwiao' seis día iga mochiwa ilwi' yej kijliáj la Pascua. Jesús yajki Betania kan chantitoya Lázaro, inón yej ki-ojpa-ixitij kan miktoya. ²Ompa kichijkej tákual iga komemawijkej Jesús; Marta kitajtaliaya tákual, iwán Lázaro se de inomej yej takuajtoyaj iwán Jesús ipan mesa. ³Iwán María kiwajli' ken medio litro aceite yej ajwiya' yej chijto' de se xochi' yej itoka' nardo, yej poxsan patiyoy iwán kitoyawilij Jesús ipan iyixi, iwán kiwakiltij iga itzónkal. Iwán noyan kalijti' taajwiyayaya. ⁴Iwán Judas Iscariote, yej ipiltzin Simón, se de idiscipoloj Jesús yej yawi kinextiti Jesús iga makikitzkikan, kijtoj:

⁵—¿Te iga ayá' monamá' inín yej ajwiya' iga mamopalēwi yej amotapialiáj? Inín ipatiyo ke' se kitaniá ipan trescientos días.

⁶E' Judas kijtoj inín, ayéj iga kineki mamopalēwi yej amotapialiáj, sino que iga tachteki, como yéj kinechkowaya tomin, kichtekiá yej ompa kenaya. ⁷Iwán Jesús kijtoj:

—Xikajtewa, iga yéj nemi machtowiá iga netajtaliliá yej netaliliskej kua' netokaskej. ⁸Yej amotapialiáj, nochipa onos amowan, e' nej ayá' nochipa nij annepiaskej.

Motajtołtiáj iga makimiktikan Lázaro

⁹Mia' judiyojmej kimatikej iga Jesús ono' Betania, iwán yajkij ompiga, ayejsan iga kitatoj Jesús, no kitatoj Lázaro yej Jesús ki-ojpa-ixitij kan miktoya. ¹⁰Iwán ijefejmej sacerdotejmej motajtołtijkej iga no yawij kimiktij Lázaro, ¹¹iga itechko yéj, mia' judiyojmej kikajtejkej iga kitokaj sacerdotejmej iga kitókaja Jesús.

Jesús asi weyi-altepe' Jerusalén

¹²Mia' gente yajki Jerusalén iga kilwichiwiliáj la Pascua; ipan se'ya día kimatikej iga Jesús yawi asiti ipan inón altepe'. ¹³Iwán kimajmatekkej soya' iwán yajkij kixnamikitoj Jesús, tzajtzitiajkij:

—¡Mamoweyimatilti Dios! ¡Mamoweyimatilti yej kititani toTeko Dios! ¡Maye'tajtoło iga iRrey Israel!

¹⁴Jesús kasi' se burro iwán tejkaj ípan, ken kijtowa kan ijkuilijto' itajtł Dios:

¹⁵ Amo ximajmawikan yej anchantitokej ipan altepe'
 Jerusalén;
 xikitakan iga wi' moRrey,
 tejkatiwí' ipan se burro.

¹⁶ Kua' inón kichij Jesús idiscipolomej ayá' kentenderowayaj,
 e' máj máj kua' Jesús yáykiya ipan cielo, kejlankej iga nochi inón
 ijkulijtoya de yéj, inón iga ijkón mochi.

¹⁷ La gente yej onoyaj kua' Jesús kinotza' Lázaro xapoko iwán
 kitakej kén iga ki-ojpa-ixitij, kipowayaj yej kitakej. ¹⁸ Inón iga la
 gente kixnamikitoj Jesús, iga kimatikej iga kichij inón milagro.
¹⁹ Iwán fariseojmej mosepan-ijlijkej:

—Ankitákeja, awel te tikchiwaj. Ta' xikitakan, nochi gente
 kitoka Jesús.

Sekin griegojmej kitemowaj Jesús

²⁰ Yajkij no sekin griegojmej iwán inomej gente yej yajkij
 Jerusalén ilwitaj iga kiweyimatiltitoj Dios. ²¹ Inimej griegojmej
 kitechojkej Felipe, yej de Betsaida, estado de Galilea, iwán
 kitajtankej:

—Ej, niknekij manikitakan Jesús.

²² Felipe yajki kijlito Andrés iwán iyomextimej yajkij kijlito
 Jesús. ²³ Iwán Jesús kijtoj:

—Ási'ya hora iga iPiltzin Taga' yawij kiweyimatiltitij.

²⁴ Nimitzijliáj siga se íyol trigo ayá' wetzi ipan tajli iwán miki,
 seguirówasan iga ono sesan; e' siga miki yawi piwiti komati
 íyol. ²⁵ Yej igánajsan moneki, yawi poliwiti, e' yej ipan inín tajli
 motemaka iga makisufriro iga nej netoka, nochipa yawi onoti
 wan Dios. ²⁶ Siga agaj kineki matekipano iga nej, manetoka; iwán
 kan nej nonos, ompa no onos yej tekipanowa iga nej. Siga agaj
 tekipanowa iga nej, noTaj yawi kiye'litati.

Jesús kijtowa iga yawi mikiti

²⁷ 'Inán pox nitayokoxtó'; ¿te nia nikijtoti? ¿Ix manikijto: “NoTaj,
 xinemanawi ipan inín yej yawij nechiwilitij inán”? E' iga inón nokta
 niwalaj. ²⁸ NoTaj, xikchiwa iga makiweyimatiltikan motoka'.

Iwán moká' se tájtol ipan cielo yej kijtoj:

—Nikchiya iga mamoweyimatilti, iwán sej nia nikweyimatilti.

²⁹ Yej ompa takaktoyaj, kijtowayaj iga tatikuḡni', iwán sekin kijtowayaj:

—Se ángel kinotza'.

³⁰ Iwán Jesús kijtoj:

—Ayéj iga nej mokagui' inín tájtol, sino que iga amejamej.

³¹ Ámánya nokta, Dios yawi kijuzgaroti nochi yej onokej ipan inín tajli, iwán aman yawi kikixtítij tzitzimi' yej mandarowa ipan inín tajli. ³² Iwán kuá' neajkokuiskej ipan cruz, nochi yawi necredoti.

³³ Iga inín yej Jesús kijtoj, kijtoj kén iga yawi mikiti. ³⁴ Iwán la gente kijtoj:

—Kan ijkuilijto' la ley kijtowa iga Cristo nochipa onos. ¿Te ígataj tikijtowa iga iPiltzín Taga' yawij kajkokuitij ipan se cruz? ¿A'yéj inón iPiltzín Taga'?

³⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Yej tawiá ónoso' iwán amejamej, e' ayá' wejkwawas iga onos amowan. Xinemikan miej ankipajo' inón yej tawiá, iga amo mamitztechokan yówal; iga yej nejnemi takomichkan akimati kan yawi. ³⁶ Xicredokan ipan yej mitztawiáj, miej ónogo' amowan, ijkón annemiskej kan taxotalpan.

Kuá' tami' inón kijtoj, Jesús yajki kan awel kasikej.

Judiyojmej akicredowaj ipan Jesús

³⁷ Malej iga Jesús kíchija mia' milagro iyixtaj yejamej, ayá' kicredojkej ipan yéj ³⁸ iga mamochiwa ken kijkuiloj el profeta Isaías:

NoTeko, ¿a'yéj kicredoj notájtol?

¿A'yéj kinextilij toTeko ipoder? ^a

³⁹ Inón iga awel kicredowayaj iga ijkín no kijkuiloj Isaías:

⁴⁰ Dios kipajpachatilij iwán kiyoltakuawilij,

iga amo matachakan iga iyixmej,

niga makentenderokan iga iyalmajmej,

niga mawikikan notenoj iga manikachitiltikan.^b

⁴¹ Isaías kijtoj inón iga kita' iweyipoder Jesús, iwán tajtowaya de yéj.

⁴² E' malej ijkón, mia' judiyojmej kicredojkej Jesús, este yej máj tayakantokej, e' ayá' momela'nexxiayaj iga kimajmawiliayaj

^a 12:38 Is. 53:1   ^b 12:40 Is. 6:10

fariseojmej iga amo makikixtikān tiopan. ⁴³ Akicredojkej ipan Jesús iga máj kinekiáj iga la gente makiye'itakān, que Dios makiye'ita.

Itájtōl Jesús yawi kijuzgarōti la gente

⁴⁴ Jesús tajtoj recio:

—Yej kicredowa ipan nej, ayá' ipansan nej kicredowa, nō ipan noTaj yej netītan. ⁴⁵Yej nej ne-ita, nō kita yej netītan. ⁴⁶Nej yej nitawíá, niwalaj ipan inín tajli iga yej necredowa amo maono kan takomichkan. ⁴⁷E' siga agaj kikaki notájtōl iwán ayá' kichiwa ken nikijtowa; ayéj nej yej nikjuzgarowa iga nej ayá' niwalaj iga nitajuzgaroko, sino que iga nitalvaroko. ⁴⁸Yej aneye'ita iwán ayá' netajtol kui, óno'ya a' kijuzgarowa: notájtōl yej nikijtoj, inón yawi kijuzgarōti ipan último día. ⁴⁹Iga yej nikijtowa, ayá' nejsan niktēchiwa; noTaj yej netītan netekimaka iwán nenextiliá te manikijto. ⁵⁰Nikmati iga inón yej tatekimaka noTaj, kichiwa iga yej kicredowaj nochipa maonokan wan yéj. Yej nikijtowa, nikijtowa ken noTaj netekimaka.

Jesús kikxipaka idiscipoljmej

13 Kuá' mostápaya iyilwiyo la Pascua, Jesús kimatiáy iga ási'ya hora iga yawi kikajtewati inín tajli iga yáwiya kan ono' toTaj. Yéj nochipa kine' yej kitokatinemiáj, yej onoyaj ipan inín tajli, iwán iga mikis nesis iga kipoxneki inimej yej yéj itatki.

²Nemi cenarowayaj. Ompa nō onoya Judas Iscariote yej ipiltzimpa Simón. Tzitzimi' áchtoya kijlij Judas ipan iyalmaj iga makinexti Jesús iga makikitzkikan. ³Jesús kimatiáy iga toTaj kima'ya nochi poder, kimatiá iga yéj kitītan iwán yawi sej kan ono' Dios. ⁴Moketza' kan nemi cenarowa, kikixtij isotantzótzol iwán motajko-ilpij iga toalla. ⁵Iwán kakij a'ti ipan se xikal iwán pewa' kikxipaka idiscipoljmej, iwán kijikxiwatztiajki iga tzótzol yej iga tajko-ilpitoya.

⁶Kuá' asi' itēnoj Simón Pedro, Pedro kijtoj:

—NoTēko, ¿ix kajasi iga tej xine-ikxipaka?

⁷Jesús kijtoj:

—Inán ayá' tikentenderowa yej nemi nikchiwa, e' keman tikentenderoj.

⁸Pedro kijlij:

—Ayí' nimomakas iga xine-ikxipaka.

Jesús kijtoj:

—Siga ayá' nimitzixipaka, awelwa' timochiwa tinodiscipoloj.

⁹ Simón Pedro kijtoj:

—NoTeko, ámosanwa' xine-ixipaka; no xinemapaka iwán no xinekuapaka.

¹⁰ E' Jesús kijtoj:

—Yej máltijo' kinékisan mamó-ixipaka iga inoyan ejto'. Iwán amejamen an-ejtokej, malej iga ayá' amonochin.

¹¹ Kijtoj iga ayá' inochin ejtokej, iga kimatiá a'yéj yawi kinextiti iga makikitzkikan.

¹² Kua' tami' ta-ijixipaga', Jesús sej kakij isotantzótzol, iwán sej kixnan mesa iwán kijtoj:

—¿Ix an kentenderowaj yej nimitzchiwilijkej? ¹³ Amejwan anne-ijliáj iga nej amoMaestroj iwán iga amoTeko, iwán ómpaya iga ijkón anne-ijliáj. ¹⁴ Siga nej amoMaestroj iwán amoTeko, nimitzixipakakej, ijkonsan no amejwan ximosepan-ixipakakan. ¹⁵ Nej nimitznextilijkej ken xikchiwakan, iga ijkonsan no xikchiwakan ken nimitzchiwilijkej. ¹⁶ Nimitznojma-ijliáj iga nisé tekipanowani awel mochiwa majya sej que ipatrón, iwán nisé yej kititankej ayá' majya sej que yej tatitan. ¹⁷ Siga an kentenderowaj inin yej nimitzijlijkej iwán ankichiwaj, anyolpaktoskej.

¹⁸ Inin ayá' nemi nimitzijliáj amonochin, iga nikye'ixmati aja'yéj niktapejpen. E' yawi mochiwati yej kijtowa kan ijkulijto': “Yej takua nowan, ne-ijiyay.” ¹⁹ Áchtoya inin nimitzijliáj iga kua' mochiwas, amejwan xikmatikan a'yéj nej. ²⁰ Nimitznojma-ijliáj iga yej ki-omemawia yej nej niktitani, nej neomemawia, iwán yej neomemawia, ki-omemawia yej netitan.

Judas yawi kinextiti Jesús iga makikitzkikan

²¹ Kua' tami' inin kijtoj, Jesús poxsan moyolmiktij, iwán kinoxma-ijtoj:

—Nimitznojma-ijliáj, iga se de amejwan yawi nenextiti iga manekitzkikan.

²² Iwán discipolomej mosesepantachilijkej iga ayá' kimatiáj de a'yéj nemi tajtowaya. ²³ Se de idiscipoloj, yej Jesús kipoxnekiá, takuajtoyaj itenoj; ²⁴ iwán Simón Pedro kimanotza' iga kitajtan de

a'yéj nemi tajtowa. ²⁵Iwán inón discípulo máj kina'techoj Jesús, iwán kitajtan:

—NoTeko, ¿a'yéj?

²⁶Jesús kijtoj:

—Nia nitapaloṭi iga tájkol paṇ, iwán yej nikmakas, inonya nokta.

Iwán tapaloj iga tájkol paṇ iwán kimá' Judas Iscariote, yej ipiltzṇ Simón. ²⁷Kua' Judas kikui' paṇ, Tzitzimi' kala' ipan iyalmaj. Iwán Jesús kijtoj:

—Yej tia tikchíwati, xikchíwaya sémiya.

²⁸E' ni agaj yej kixnantoyaj mesa akimati' te iga ijkón kijlij. ²⁹Judas kinentiaya kuetaxbolsaj kaṇ kenaya toṇin, sekin kijtojkej anka Jesús nemi kijliá iga makikowa tejté yej moneki ipan ilwi' o makimaka tejté yej ayá' motapialiáj. ³⁰Kua' Judas kíkui'ya in paṇ, kisa'. Íkua'wa' takómiya.

Yej Jesús tatekimaka

³¹Kua' Judas kisa'ya, Jesús kijtoj:

—Inán monextiá iweyipoder iPiltzṇ Taga', iwán iweyipoder Dios monextiá ipan yéj. ³²Siga iPiltzṇ Taga' kinextiá iweyipoder Dios, Dios kinextij iweyipoder iPiltzṇ, iwán inañwa' yáwiya kinextiti. ³³Nopilowantzitzṇ, ayo' máj nonos amowaṇ. Amejwaṇ annetemoskej; e' inonsan yej nikijlij judiyojmej, inonsan no nimitzijliáj amejwaṇ: Ayá' wel anyaskej kaṇ nej nia. ³⁴Nimitzmakaj inṇn nuevo mandamiento: ximosepannekikaṇ. Ijkón ken nej nimitznej, amejwaṇ no ximosepannekikaṇ. ³⁵Siga anmosepannekij, nochi kimatis iga amejwaṇ annodiscipolojmej.

Pedro kijtoj iga akixmati Jesús

³⁶Simón Pedro kitajtan Jesús:

—NoTeko, ¿kaṇ tia?

Jesús kijtoj:

—Kaṇ nej nia; inán awel tinetokas, e' keman tinetokas.

³⁷Iwán Pedro kijtoj:

—NoTeko, ¿te iga inán awel nimitztokas? Nej niksentalija noalmaj iga manimiki iga tej.

³⁸ Jesús kijtoj:

—¿Ix melá' iga tiksentálijja moalmaj iga timikis iga nej? Nimitznojma-ijliá iga kua' áyapa tzajtzi kayo, tia tikijtoti eyi vej iga ayá' tine-ixmati.

Jesús kijtowa iga yéj ojti yej yawi kan ono' toTaj

14 Kijtoj Jesús:

—Amo xitayokoxtokan, ximoconfiarokan ipan Dios iwán ipan nej nō. ² Ipan íkal noTaj pox ono' kan wel mochantilo, siga ayéj ijkón, nimitzijliayaj katka. Niáo'wa' nikchiwati kan ximochantikan. ³ Kua' niajya iwán nimitzchiwilískeja kan amonoskej, niwi' sej iga nimitzkuikij, iga kan nonos nej, ompa nō xonokan amejwan. ⁴ Amejwan ankimatij kan nia, iwán ankixmatij ojti.

⁵ Tomás kijtoj:

—NoTeko ayá' nikmatij kan tia; ¿kén nikmatiskej in inón ojti?

⁶ Jesús kijtoj:

—Nejwa' in inón ojti, nej yej anitakajkayawa, wan nitamaka vida. Ayagaj wel asi kan ono' toTaj Dios siga ayá' moconfiarowa ipan nej. ⁷ Siga katka xine-ixmatikan, nō ankixmatiaj noTaj; iwán inán ankixmátija, iwán ankitákeja.

⁸ Felipe kijtoj:

—NoTeko, xinenextilikanwa' in toTaj, iwán ayo' máj nimitztajtantoskej.

⁹ Jesús kijtoj:

—Felipe, ikyay ninemi iwán amejwan, ¿iwán áyataj tine-ixmati? Yej ne-íta'ya, kita' nō toTaj; ¿te ígataj tine-ijliá iga manimitznextilikan toTaj? ¹⁰ ¿Ayá' ticredowa iga nej nisetito' wan toTaj iwán toTaj setito' wan nej? Yej nimitzijliáj, ayá' nejsan niktENCHIWA, toTaj yej iwán nisetito', netajtolmaka. Nochi yej nikchiwa, yéjwa' in yej kichijto'. ¹¹ Xinecredokan iga nej nisetito' wan toTaj, iwán toTaj setito' wan nej; siga ayá' annecredowaj, xicredokan ipan yej ankitaj nikchiwa. ¹² Nimitznojma-ijliáj, yej necredowa, yawi nō kichiwati yej nej nikchiwa; iwán yawi kichiwati majya sej que nej nikchij, iga nej nia kan ono' toTaj. ¹³ Iwán nochi yej ankitajtanilískej toTaj iga anmoconfiarowaj nopan, nej nimitzmasukkej, iga ipoder toTaj mamonexti ipan nej yej iPiltzin. ¹⁴ Nej nikchiwas nochi tesan amejwan annetajtanilískej iga anmoconfiarowaj nopan.

Jesús kijtowa iga kititanis el Espíritu Santo

¹⁵ Jesús no kijtoj:

—Siga amejwan annenekij, xikchiwakan ken nimitztekimakaj.

¹⁶ Iwán nia niktajtaniłiti toTaj iga mamitztitanilikan se' yej mamitzpalewikan, iwán mamitzjolchikawakan iga nochipa maono amowan: ¹⁷ inín iyEspíritoj Dios yej ijkonya nokta ken tanextiliá. Yej akixmatij Dios awel kipiaskaj iyEspíritoj, iga ayá' kitaj iwán akixmatij; e' amejwan ankixmatij iga yéj ono' iwán amejwan iwán nochipa onos ipan amejwan. ¹⁸ Ayá' nimitzsenkokajtewaskej; niwí' sej iga nonos iwán amejwan. ¹⁹ Alín poliwi iga la gente ay'ya máj ne-itas, e' amejwan anne-itaskej; iwán iga nej nisato', amejwan no an-isatoskej. ²⁰ Íkuá' amejwan ankimatiskej iga nej nisetito' wan noTaj, iwán nej nisetito' iwán amejwan, iwán amejwan ansetitokej wan nej. ²¹ Yej kimati iwán kichíwa ken nitatekimaka, nesi iga neneki nokta, iwán noTaj kinekis inón yej neneki iwán nej no nikknekis, iwán nimonextij iyixtaj kén nokta in nej.

²² Judas (ayéj yej kitokawiaj Iscariote) kijtoj:

—NoTeko, ¿te iga tia timonextiti no-ixtajmej iwán ayéj iyixtajmej la gente yej amitzixmatij?

²³ Jesús kijtoj:

—Yej neneki, netajtolkaki; iwán noTaj yawi kinekiti, iwán noTaj iwán nej niwítzej iga nisen-onokij wan yéj. ²⁴ Yej ayá' neneki, ayá' netajtolkui; yej inán nemi nimitzijliáj ayéj nejsan nikyoka-ijtowa, sino que noTaj yej netitan netajtolmaka.

²⁵ 'Nemi nimitzijliáj nochi inín miéj nóno' amowan; ²⁶ e' iyEspíritoj Dios yej mitzjolchikawaj, yej toTaj mitztitaniliskej iga makikui notekipánol, yawi mitznextilitij nochi, iwán mitzejlantiskej inewi yej nimitzijlijkej.

²⁷ 'Nej niaya, e' nikchiwas iga xonokan tamelá. Ijkón iga amonoskej tamelá, ayéj ken onokej inomej yej ayá' kixmatij Dios. Amo ximoyolmiktikan niga ximajmawikan. ²⁸ Annekakíkeja iga nimitzijlijkej iga niaya, iwán niwí' sej iga nonoki iwán amejwan. Siga melá' iga annenekij, ampakiáj iga ankimatij iga nia kan ono' toTaj iga yéj majya sej que nej. ²⁹ Inín áchtoya nimitzijliáj iga kua' mochíwas, ximoconfiarokan pan nej.

³⁰ 'Ay'ya máj nitajtoj iwán amejwan; iga wí'ya Tzitzimi' yej mandarowa ipan inín tajli. Malej iga nej ni alín awel te nechíwiliá,

³¹ ijkón nokta yawi mochiwati, iga la gente yey ayá' kixmatij Dios, makimatikan iga nikpoxneki toTaj iwán nikchiwa ken iga yéj netekimá'. Ximoketzakan, matiákanya.

Imekayo uva iwán imajma'

15 Kijtoj Jesús:

—Nejwa' kenkuá' imela'mekayo uva,^a iwán noTaj kenkuá' yey kicuidarowa inón imekayo. ²Nomajma' yey ayá' takilyowij, kimajmachijchiwaj; e' yey kita iga taki, kitejtekiá imajmatzitzin kajkán kineki iga máj mataki. ³Amejwan kenkuá' imajma' uva yey kitejtekiá imajmatzitzin iwán anye'onókeja iga inón yey nimitzmachtijkej. ⁴Ijkón xisetitokan iwán nej, ken nej nisetito' iwán amejwan. Ken ima' uva awel taki iséltisan siga ayá' salijto' ipan imekayo; ijkonsan no amejwan, awel ankichiawaj nité yey yekti, siga ayá' ansetitokej wan nej.

⁵Nejwa' in uvajmeka', iwán amejwan imajma'. Yey setito' wan nej, nej nisetito' iwán yéj iwán poxsan taki. Siga ayá' amonokej nowan, awel ankichiawaj nité. ⁶Yey ayá' setito' iwán nej, yawij kitajkalitij, iwán wakis ken tikita imajma' kuawi' yey monejnechkowa iwán kitatiáj.

⁷Siga amejamej ansetitokej iwán nej, iwán ankichiawaj kensan nimitznextilijkej, xiktajtanikan yey ankinekij iwán noTaj mitzmakaskej. ⁸NoTaj poxsan kiweyimatiltiáj kuá' amejwan ankichiawaj yey yekti, iwán ijkón nesi iga annemela'tokaj. ⁹Nej nimitzpoxnekij ken noTaj nepoxneki; nochipa xikchiwakan ken nimitzijliáj iga nimitzpoxnekij. ¹⁰Siga ankichiawaj ken nimitzijlijkej, nochipa nimitznekiskej, ijkón ken noTaj neneki iga nikchiwa yey yéj netekimaka.

¹¹Nimitzijliáj nochi inín iga xipaktokan ken nej, ijkón anmela'paktoskej. ¹²Ininwa' in nimitztekimakaj iga xikchiwakan: ximosepannekikan ken nej nimitznekij. ¹³Ayagaj máj wel kinextij iga kineki iyamigojmej sino que yejsan momaka iga mamiki iga yejamej. ¹⁴Amejwan anmochiwaskej anoamigojmej siga ankichiawaj yey nimitztekimakaj. ¹⁵Ay'ya nimitzijliskej iga annosiervojmej, iga siervo ayá' kimati yey kichiwa ipatrón. Nimitzijliáj iga anoamigojmej, iga nimitznextilijkeja nochi yey noTaj ne-ijlij. ¹⁶Ayéj

^a 15:1 Xikita glosario "Uva".

amejwan yej annetapejpenkej; sino que nej yej nimitztapejpenkej iga nimitzijliáj iga xakan iwán xikchiwakan yej yekti ken tikita se uvajmeká' yej pox taki iwán itakilka ayá' nimanín palanis. Ijkón toTaj mitzmakaskej nochi yej ankitajtaniłiskej iga anmoconfiarowaj pan nej. ¹⁷ Inín yej nimitztekimakaj iga xikchiwakan: iga ximosepannekikan sewo' iwán se'.

Yej ayá' kixmatij Dios kijiyaj Jesús iwán yej kitokaj

¹⁸ Siga yej ayá' kixmatij Dios mitzijiyaj, xikmatikan iga nej achto ne-ijiyakej. ¹⁹ Siga amejwan aya katka ankixmatiáj Dios, yej ayá' kixmatij Dios mitznekiáj, ken kinekij yej de yejámempasan. E' nej nimitztapejpenkej kan amonoyaj itzalan yej ayá' kixmatij Dios, inón iga yejamej mitzijiyaj iga ay'ya ankichiwaj ken yejamej. ²⁰ Xikejlamikikan inín yej nimitzijlijkej: “Nisé tekipanowani máj mandarowa que ipatrón.” Siga nej ne-ijiyakej, amejwan no yawij mitzijiyatij; siga inomej kichijkej ken niknextilijkej, no kichiwaskaj ken ankinextiliskej. ²¹ Nochi inín yawij mitzchwililitij iga annetokaj, iga ayá' kixmatij yej netitan.

²² Siga ayá' niwítziá iga nikpowiliyay notájtól, ayá' kimatiáj siga kichijtokej yej ayekti, e' inán awel kijtowaj iga ayá' kichijtokej yej ayekti. ²³ Yej nej ne-ijiya, no kijiya noTaj. ²⁴ Ayá' nesía siga kichijtokej yej ayekti siga nej ayá' nikchijka iyixtajmej milagrojmej yej ayagaj wel kichíwa, e' kitákeja yej nikchij; e' malej ijkón, ne-ijiyaj iwán no kijiyaj noTaj. ²⁵ E' inín mochij iga mamochiwa ken ijkuilijto' ipan iley yejamej: “Ne-ijiyakej malej ayá' nemi nikchiwa yej ayekti.”

²⁶ Nia niktajtaniłiti toTaj iga mamitztitanili iyEspíritoj. Inón iyEspíritoj mitzpalewiáj iwán mitzyolchikawaj iga mitznexiliáj yej mela'ciertoj de nej, ²⁷ iwán amejwan no ankipowaskaj de nej, iga este kua' pewa' iga nij ninemi, ansenemikey nowan.

16 Jesús kijlij idiscipolojmej:
—Inín nimitzijliáj iga amo xikajtewakan iga ximoconfiarokan ipan nej. ² Yawij mitzkiłitij ipan amotiopamej, iwán kua' agaj de yejamej mitzmiktiskej, yejamej kejlantoskej iga ijkón kichiwaj, nemi kichiwaj ken Dios kineki. ³ Inín kichiwaskaj iga aya kixmatij toTaj niga nej. ⁴ Nimitzijliáj inín, iga kua' ijkón mochíwas, xikejlamikikan iga nej nimitzijlijkeja.

Yej kichiwa el Espíritu Santo

'Inín animitzijlijkej achto iga nonoya amowan. ⁵E' inán nia iga manono iwán yej netítan; iwán nisé de amejwan ayá' netajtani kan nia. ⁶Majwa', amoknomatikej iga yej nimitzijlijkej. ⁷E' ayá' nimitzkajkayawaj: yekti iga manía, iga siga ayá' nia, el Espíritu Santo yej mitzyolchikawaj ayá' wí' iga maonoki amowan; e' siga nia, nia nimitztitanilitij. ⁸Kua' yéj wí', yawi kinextilíti la gente iga kichijtokej yej ayekti iwán kinextiliskej iga ono' se ojti kan ye'nemilo iwán iga Dios yawi tajuzgaroti. ⁹Kichijtokej yej ayekti iga ayá' moconfiarowaj nopan; ¹⁰kimatiskej katiapa in ye'ojti iga nej nia kan ono' toTaj, iwán amejamen ay'ya anne-itaskej. ¹¹Kimatiskej iga Dios yawi tajuzgaroti, iga yej mandarowa noyan ipan inín tajli óno'ya iga yawij kicastigarotij.

¹²'Majo' nimitzijlijnekij, e' amejamen inán aya wel ankentenderowaj. ¹³Kua' wí' iyEspíritoj Dios, yéj mitzmachtiskej nochi yej mela'ciertoj, iwán ayá' tajtoj kensan yéj kineki, yawi kijtoti inewi yejsan kikakis, iwán yawi mitzmatiltitij nochi yej mochiwas. ¹⁴Yéj yawi neweyimatiltiti, iga kikuis yej nej notájtol, iwán mitznextiliskej amejwan. ¹⁵Inewi yej kipiá toTaj, notatki no; inón iga nikijtoj iga el Espíritu kikuis notájtol iwán mitznextiliskej amejwan.

Yej moknomatij, pakiskej

¹⁶'Alín poliwi iga ay'ya ane-itaskej, e' panoj se' alín tiempo anyawij sej anne-itatij iga nia kan ono' toTaj.

¹⁷Iwán sekin idiscipolomej mosepantajtankej se' iwán se':

—¿Ix te an te-ijlijneki iga te-ijliá? “Alín poliwi iga ay'ya ane-itaskej, e' panoj se' alín tiempo anyawij sej anne-itatij”, iwán te iteki on, “Nia kan ono' toTaj.” ¹⁸¿Te an kijtojneki in inón “alín tiempo”? Ayá' tikmatij de te nemi tajtowa.

¹⁹Jesús kimati' iga kitajtanisnekiáj, iwán kijlijkej:

—Nej nimitzijlijkej iga poliwi alín iga ayo' anne-itaskej iwán panoj se' alín tiempo sej anne-itaskej. ¿Ix inín in yej anmotajtantokej amejwan? ²⁰Nimitznojma-ijliáj iga anyawij anchokatij iwán anmoknomatiskej, e' yej akixmatij Dios yawij pakitij. E' malej iga anmoknomatitoskej, anyawij ampakitij. ²¹Kua' se siwa' yawi taonoltiti, pilkualoto', iga ási'ya hora; e' kua' nacéroja xolo'

kelkáwaya iga pilkualo', iga pákto'ya iga kíta'ya ixolo'. ²² Ijkón no amejwan amoknomatij inán; e' nej nimokuepas iga nimitzitakij sej, iwán anyolpakiskej, iwán ayagaj wel mitzkawaltiskej iga ampakij.

²³ Ipan inón día ay'ya anetajtaniskej nité. Nimitznojma-ijliáj iga toTaj yawi mitzmakatij inewi yej xiktajtanilikán iga anmoconfiarowaj ipan nej. ²⁴ Este inán ayá' nemi ankitajtanij nité ipan notoka'; xiktajtanikan, iwán mitzmaskaskej iga ximela'pakikan.

Jesús kitaniliá nochi yej ono' ipan inín tajli

²⁵ Jesús kijtoj:

—Nimitzijlijkej nochi inín kan ximixkuítikan, e' yawi asiti hora iga ay'ya nimitzmachtiskej kan ximixkuítikan, iga nimitzmela'tatapowiskej de toTaj. ²⁶ Inón día amejwan ankitajtaniliskej ipan notoka', iwán ayá' nikijtowa iga nia niktajtaniliti toTaj iga amejwan, ²⁷ iga toTaj mitzpoznekij. Mitznejij iga amejwan annenekij, iwán ankiçredojkej iga nej niwáaj de Dios. ²⁸ Nikísa' iyixtaj toTaj iga niwáaj ipan inín tajli, e' inán nikajtewa inín tajli iga nia sej kan ono' toTaj.

²⁹ Iwán idiscipolojmej kijtojkej:

—Inán sí nemi anne-ijliáj yej wel nikentenderowaj, ayejo' kan manimixkuítikan. ³⁰ Inán nikitaj iga nochi tikmati, iwán ay' kineki iga agaj mamitztajtani, inón iga niçredowaj iga tiwáaj kan ono' Dios.

³¹ Jesús kijtoj:

—¿Inán ankiçredówaja? ³² Pues ásiya la hora, iwán inanya nokta kuá' amejwan ampapayiniskej iwán nijnijiga anyaskej, iwán annesenekojtewaskej. E' ayá' noselti nonos, toTaj ono' nowan. ³³ Nimitzijliáj inín iga xonokan tamelá iga ansetitókeja nowan. Ipan inín tajli amejwan yawij mitziknoçiwatij; e' xiksentalikan amoalmaj ipan nej, nej niktanília nochi yej ono' ipan inín tajli.

Jesús oradowa iga idiscipolojmej

17 Kuá' tami' inín kijtoj, Jesús tachá' çielojkóbapa iwán kijtoj: —NoTaj, ási'ya hora. Xikweyimatilti moPiltzin, iga nej yej moPiltzin no manimitzweyimatilti. ² Puej tej tikchij iga moPiltzin makipiá poder ipan inewi gente, puej tej tikmá' iga wel makijto iga nochi yej tej tikmá' nochipa maonokan wan tej. ³ Iga se

maono nochipa mowaṇ, kineki mamitzixmati, tej yej moséltisan timela'Dios, iwán nej Jesucristo yej tej tiktitan.

⁴'Nej nimitzweyimatiltija nij ipan inín tajli, iwán niktámija yej tineṭitan manikchiwaki. ⁵NoTaj, inán xinemaka inón poder yej nikpiaya kua' nonoya mowaṇ kua' aya teyá tajli.

⁶'Inimej yej tiktapejpen ipan inín tajli iwán tinemá' iga manetokakan, nikmatiltijkeja a'yéj tej. Tejpa katka motatki, iwán tej tinemá', iwán kichijkej ken kijtowa motájtol. ⁷Inán kimatij iga inewi yej nikpiá, tej tinemá'. ⁸Puej nikpowilij motájtol yej tej tinemá', iwán yejamen kiye'kuikej. Kicredójkeja iga tej nokta tineṭitan.

⁹'Nimitztajtaniliá iga yejamen; ayá' nimitztajtaniliá iga yej ayá' mitzixmatij, sino que iga inomej yej tinemá' iga tej motatki. ¹⁰Inewi yej notatki, tej no motatki, iwán yej motatki, notatki no; neweyimatiltiáj iga yejamen moconfiarowaj ipan nej.

¹¹'Nej ay'ya máj nonos ipan inín tajli; e' yejamej kena, káwijo' ipan inín tajli, iwán nej nia iga manono mowaṇ. NoTaj yej mitzajasi iga mamitzweyimatiltikan, iga mopoder xikomemawi yej tinemá', iga maonokan sesan iyalmajmej kensan tej iwán nej. ¹²Kua' nonoya iwamej ipan inín tajli, nicuidarowaya iga mopoder inomej yej tej tinemá', iwán nikomemawiyaj. Iwán nisé de yejamen apoliwi', petz inón yej walaṇ iga yawi mela'poliwiti, iga mamochiwa ken kijtowa kan ijkuilijto' motájtol.

¹³'Inán nia kan tej tonó'; iwán nikijtowa inín miej nóngo' ipan tajli, iga yejamej no mapakikan ken nej nipakto'. ¹⁴Nej nikpowilijkeja motájtol, e' yej amitzixmatij kijiyaj yej mitzixmatij, iga yejamej ayo' kichiwaj ken yej ayá' mitzcredowaj, kensan nej no ayá' nikchiwa ken yej ayá' mitzcredowaj. ¹⁵Ayá' nimitztajtaniliá iga xixixti ipan inín tajli, sino que xikmanawikan iga Tzitzimi' amo makina'techo yejamej. ¹⁶Ijkón ken nej ayá' nikchiwa ken yej amitzcredowaj, yejamen no ayá' kichiwaj ken yej amitzcredowaj. ¹⁷Motájtol mela'ciertoj; xikchiwa iga kua' kikakij, makisentalikan iyalmajmej iga makichiwakan ken tej tikneki. ¹⁸Ken nej tineṭitan kan onokej yej ayá' mitzixmatij, ijkon no niktitanij yejamen kan onokej yej ayá' mitzixmatij. ¹⁹Niksentaliá noalmaj iga manikchiwa ken tej tikneki. Nikchiwa iga yejamen, iga yejamej no makisentalikan iyalmajmej iga makichiwakan ken kijtowa motájtol yej mela'ciertoj.

²⁰ 'Ayá' nimitztajtanihá iga yejámejsan, no iga yej necredóskejo' kua' kikakiskej motájtol yej kipowaskej. ²¹ Nimitztajtanihá iga yejamej maonokan sesan iyalmajmej kensan tej tinoTaj, tisetitokej. Iwán makipiakan sesan iyalmajmej ipan tejamej, iga yej aya mitzixmatij makicredokan iga tej tinetitan. ²² Nikmakakej inonsan poder yej tej tinemá', iga maonokan ken sesan, ijkón ken tej iwán nej tisetitokej. ²³ Nej nono' ipan yejamen, iwán tej tono' ipan nej, iga yejamej mamela'setiakan, iwán ijkón yej ayá' mitzixmatij, makimatikan iga tej tinetitan, iwán tikpoxneki yejamej kensan nej tineneki.

²⁴ 'NoTaj, inimej yej netokaj, tej tinemá', nikneki maonokan kan nej nonos, iga makitakan inón weyipoder yej tinemá'; iga tinenegui' desde kua' aya mochíwa inín tajli. ²⁵ NoTaj, yej nochipa tikchíwa yej yekti, yej amitzcredowaj, ayá' mitzixmatij; e' nej nimitzixmati, iwán inimej yej netokaj kimatij iga tej tinetitan. ²⁶ Niknextilíjkeja a'yéj tej, iwán ijkón nia nikchijtoti, iga ken tej tineneki, ijkonsan no yejamen makinekikan sekin iwán masetitokan wan nej.

Kikitzkiáj Jesús

18 Kua' tami' inín kijtoj, Jesús kisa' iwán idiscipolomej iga yajkij iyikampa atzin yej itoka' Cedrón. Ompa onoya se huerto kan Jesús kala' iwán idiscipolomej. ² Iwán Judas yej yawi kinextiti Jesús iga makikitzkikan, no kixmatia inón huerto iga mia' vej Jesús ompa monechkoj iwán idiscipolomej. ³ Iwán Judas asiko iwán komati soldadojmej iwán sekin policiyajmeja^a yej tacuidarowaj weyitiopan yej kititankej ijefejmej sacerdotejmej iwán fariseojmej, kinentiyaj iyepadajmej,^b iwán mechomej iwán candilmej. ⁴ E' Jesús kimatiaya te yawij kichiwilitij, iwán tatajtan:

—¿A'yéj ankitemowaj?

⁵ Yejamen kijtojkej:

—Jesús de Nazaret.

Jesús kijtoj:

—Nejya nokta.

^a 18:3 Xikita glosario “Policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan”.

^b 18:3 Xikita glosario “Espada”.

Judas yej nemi kinextiá Jesús iga makikitzkikan, ompa no onoya iwán yejamej. ⁶ Kua' Jesús kijtoj: “Nejya nokta”, tzincholoykej iwán wejwetzikej este ipan tajli. ⁷ Jesús sej tatajtan:

—¿Ayéj ankitemowaj?

Yejamen kijtojkej:

—Jesús de Nazaret.

⁸ Jesús kijtoj:

—Nimitzijlíjkeja iga nej nokta. Siga nej annetemowaj xikajtewákanya inimej iga mayakan.

⁹ Inín mochij iga mamochiwa yej Jesús kijlij iTaj: “Yej tinemá', nisé ayá' nikpoloj.” ¹⁰ Iwán Simón Pedro kipiaya se espada, kikixtij, iwán kitekilij inakas yej iládojpa iye'ma' se yej itoka' Malco, yej itekipanowaní ijefej sacerdotejmej. ¹¹ E' Jesús kijlij Pedro:

—Xikaki sej moespada' pan ikajlo'. Siga toTaj kinekis iga mane-iknochiwakan, ¿ix ayá'taj mane-iknochiwakan?

Jesús ono' iyixtaj ijefej sacerdotejmej.

¹² Iwán soldadojmej iwán icomandantejmej iwán judiyojmej ipoliciyajmej, kikitzkijkej Jesús iwán kilpijkej. ¹³ Kiwigakej ichan Anás yej imontaj Caifás, yej inón año onoya iga ijefej sacerdotejmej. ¹⁴ Inín Caifás inonsan yej kijlij judiyojmej iga máj yekti mamiki sesan taga' iga inochi gente.

Pedro kijtowa iga akixmati Jesús

¹⁵ Simón Pedro iwán se' discípulo kitokatiyaj Jesús. Inón se' discípulo kixmatiá ijefej sacerdotejmej, inón iga kala' iwán Jesús ipan ipatíoj ijefej sacerdotejmej. ¹⁶ E' Pedro kawí' kaltenoj. Inón iga inón sewo' discípulo yej kixmati ijefej sacerdotejmej kisa' iwán tajtoj iwán takotzin yej tacuidaroytoya pan kalten, iwán ijkón iga wel kala' Pedro. ¹⁷ Takotzin kitajtan Pedro:

—¿Ayéj tej se idiscípuloj Jesús?

Pedro kijtoj:

—Ayéj, ayéj nej.

¹⁸ Puej sektaj katka, tekipanowanimej iwán policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan, titálkej, iwán ompa moskojtoyaj. Pedro no ompa ejkatoya iwamej iga moskojtoya.

Ijefej sacerdotejmej kitajtani Jesús

¹⁹ Ijefej sacerdotejmej pewa' kitajtani Jesús iga de te tamachtiaya iwán aja'yéj idiscipolorej. ²⁰ Jesús kijtoj:

—Nej nitajtoj iyixtaj nochi gente; nochipa nitamachtij tiopamej iwán ipan weyitiopan yej ono' Jerusalén kan monechkowaj nochi judiyorej, iwán até nikichtaka-ijtoj. ²¹ ¿Te iga nej tinetajtani? Xiktajtani yej nekakikej, iwán yejamen makijtokan te nikijtoj. Yejamen kimatij te nikijtoj.

²² Kuá' Jesús kijtoj inín, se policia yej kicuidarowa weyitiopan, yej ompa onoya, kixaygatatzin, iwán kijlij:

—¿Ijkón tiktenkuepiliá ijefej sacerdotejmej?

²³ Jesús kijtoj:

—Siga ayompa nitajtoj, xikijto te nikijtoj yej ayekti; e' siga ompay ken nikijtoj, ¿te iga nemi tinemaga?

²⁴ Iwán Anás kititan Jesús, ilpitiajki kan mandarowa Caifás, yej ijéfejpa sacerdotejmej.

Pedro sej kijtowa iga ayá' kixmati Jesús

²⁵ Mieј Pedro ómpasan ejkatoya iga moskojtoya titenoј, kitajtankej:

—¿In tej ayéj se idiscipolorej Jesús?

Pedro kijtoj iga ayá' kixmati Jesús, kijtoj:

—Ayá', ayéj nej.

²⁶ Iwán kitajtan itekipanowani ijéfejpa sacerdotejmej iparientej inón taga' yej kinagastajkolojka Pedro:

—¿Ix animitzita' iga íwan tonoya ipan huerto?

²⁷ Pedro kijtoj sej iga akixmati, iwán íkuá'ya tzajtzi' kayo.

Jesús ono' iyixtaj Pilato.

²⁸ Iwán kikixtijkej Jesús ichan Caifás iga kiwigakej ipan palacio kan ono' gobernador yej itoka' Pilato. Íkuá' tanestiwitzeyay, judiyorej ayá' kalakikej ipan palacio igaki' wel kimopaj^a iga ompa onokej yej ayéj judiyorej, iwán ijkón awel cenarowayaj

^a 18:28 Se judío yej onoya wan agaj yej ayéj judío awel kikuaya inón cena yej kijliá la Pascua iga kijtojkej iga yej ayéj judío, Dios akiye'ita, wan ken kimopa iga sen-onokej íwan. Inón iga akalakiáj ipan palacio iga Pilato ayéj katka judío.

pan iyilwi la Pascua. ²⁹Inón iga Pilato kisa' iga tajtoj iwamej; iwán kijtoj:

—¿In inín taga' te kichij yej ayekti?

³⁰Yejamej kijtojkej:

—Siga inín katka ayá' kichij yej ayekti, ayá' katka nimitzwajliguiliyaj.

³¹Pilato kijtoj:

—Xikuigakan amejamen iwán xikchiwilikan ijkón ken tatekimaka amoleymej.

Judiyojmej kijtojkej:

—E' nejamej nijudiyojmej nemandarówajsan^a no iwán awel nitatekimakaj iga agaj mamiki.

³²Ijkón mochij yej Jesús kijtoj iga ken iga yawi mikiti. ³³Pilato sej kala' ipan palacio, kinotza' Jesús iwán kitajtan:

—¿Ix teja in irrey judiyojmej?

³⁴Jesús kijtoj:

—¿Ix pan tejsan ijkón tinetajtani o agaj mitztatapowij de nej?

³⁵Pilato kijtoj:

—Tikmati iga ayéj nijudiyoj. Yej mogéntejpa iwán ijefejmej sacerdotejmej mitzkawakoj nij no-ixtaj. ¿Tetaj tikchij yej ayekti?

³⁶Iwán Jesús kijtoj:

—Kān nirreinarowa ayéj ipan inín tajli. Siga ijkón katka, yej netokaj wel nemanawiyaj iga amo manekitzkikan judiyojmej. E' norreinoj ayá' ono' nigaj.

³⁷Iwán Pilato kijtoj:

—¿In tejtaj se rey?

Jesús kijtoj:

—Nej nirrey, ken tej tikijtowa. Nej inón iga ninaceroj iwán niwalaj ipan inín tajli iga nikijtoko yej melá' nokta. Nochi yej kixmatij iwán kijtowaj yej mela'ciertoj, netajtolkakij.

³⁸Pilato kijtoj:

—¿Te iteki in yej mela'ciertoj?

Mojtowa iga miki Jesús

Kua' tami' kitajtajan, Pilato sej kisa' iga tajtoto iwán judiyojmej, iwán kijtoj:

^a 18:31 Romanojmej mandarowayaj ipan itaj judiyojmej.

—Nej ayá' nikasiliá siga inín taga' kichij yej ayekti. ³⁹E' amejamen nochipa ankitekimajkawaj se preso kua' iyilwiyo la Pascua, ¿inán, ix ankinekij manikmajkawa irrey judiyojmej?

⁴⁰Iwán sej nochi tzajtzikej:

—¡Inón amo xikmajkawa! ¡Xikmajkawa Barrabás!

E' Barrabás se yej tachteki.

19 Iwán Pilato tatekimá' iga makimagakan Jesús. ²Soldadojmej kitalilijkej ipan itzontekon Jesús se corona^a de witzti yej kiyawalchijkej iwán kakiltijkej se tzótzol yej este ken tata'chapoti'.

³Iwán kina'tejojkej iga kijlitoj:

—¡Nimitzweyimatiltiáj tej iRrey judiyojmej!

Iwán kixaygatatzinkej.

⁴Pilato kisa' sej, iwán kijtoj:

—Ta' xikitakan, nikixtij iga xikmatikan iga ayá' nikasiliá siga kichij yej ayekti.

⁵Iwán kisa' Jesús iwán icoronaj yej chijto' iga witzti ipan itzontekon iwán kakijtiaya tzótzol yej chilti' yej este achapoti'. Pilato kijtoj:

—¡Nija ono' in inín taga'!

⁶Kua' kitakej ijefejmej sacerdotejmej iwán policiyajmej, pewakej iga tzajtzikej:

—¡Xikmikti ipan cruz! ¡Xikmikti ipan cruz!

Pilato kijtoj:

—Puej xikuigákanya iwán xikmiktikān ipan cruz amejwan, nej ayá' nikasiliá siga kichij yej ayekti.

⁷E' judiyojmej kijtojkej:

—Nejamen nikpiáj se ley, inón ley kijtowa iga yawi mikiti, iga igánajsan mojliaya iga yéj iPiltzin Dios.

⁸Kua' inín kika' Pilato, majya majmawi'. ⁹Kala' sej al palacio iwán kitajtan Jesús:

—¿Kántaj in tej mochan?

E' Jesús até kijtoj.

¹⁰Iwán Pilato kijtoj:

—¿Iwán aya'taj tinenotza? ¿Ix ayá' tikmati iga nej wel nitatekimaka iga mamitzmiktikān ipan cruz iwán wel no nimitzmajkawa?

^a 19:2 Xikita glosario “Corona”.

¹¹ Jesús kijtoj:

—Awel tikchiwa nité ipan nej siga Dios ayá' kineki; inón iga yej nij nekawakoj mo-ixtaj, máj kichijkej yej ayekti que tej.

¹² Desde íkuá' Pilato kitemowaya ken iga makimajkawa Jesús; e' judiyojmej tzajtzikej:

—¡Siga tikmajkawa, tej ayéj iyamigoj el rey César!^a ¡Nochi yej mochiwa rey, mochiwasneki iyenemigoj el rey César!

¹³ Kua' Pilato inín kiká', tatekimá' iga makikixtikān Jesús, iwán Pilato motālij ipan iweyi-asientoj kan mandarowa, ompa kan ipan hebreo itōka' Gabata, yej kijtojneki piso de te'ti. ¹⁴ Inón mochij kuá' kipolowaya se día iga mochiwa iyilwi la Pascua, ken tajkodía. Iwán Pilato kijlij judiyojmej:

—¡Nigaj ono' amorrey!

¹⁵ E' yejamen tzajtzikej:

—¡Mamiki! ¡Mamiki! ¡Xiclaváropa ipan cruz!

Pilato tatajtan:

—¿Ix nikmiktíá ipan cruz amorrey?

E' ijefej sacerdotejmej kijtoj:

—Nejamen ayá' nikpiáj se' rey, petz iséltisan rey César.

¹⁶ Iwán Pilato kentregaroj Jesús iga makimiktikān ipan cruz, iwán yejamej kiwigakej.

Jesús kiclavarowaj ipan cruz

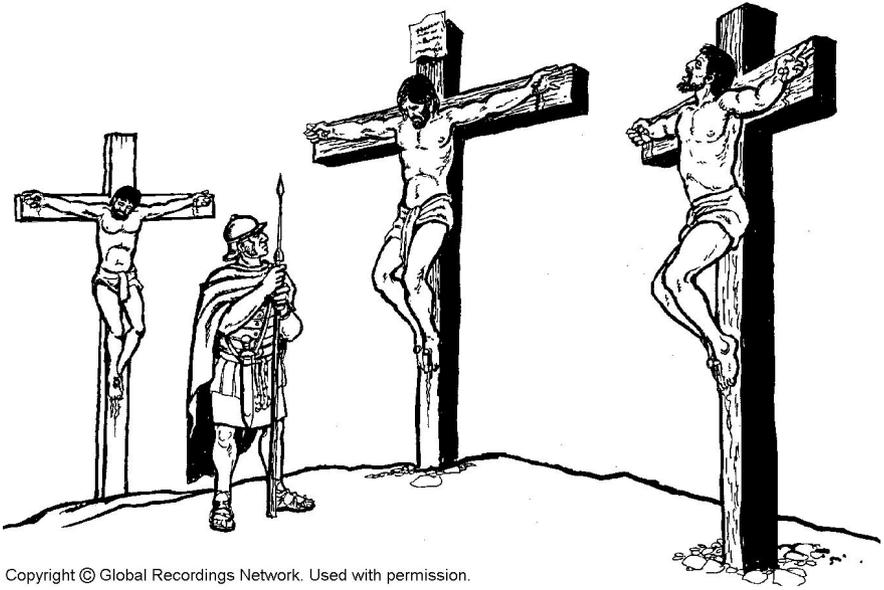
¹⁷ Iwán Jesús kisa', kiwigaya icruz iga yajki kan itōka' Kuaomi', ipan hebreo kijliáj Gólgota. ¹⁸ Ompa kiclavarojkej Jesús ipan cruz. Nō kiclavarojkej itēnoj ome tajtaga' ipan sejsé icruz, se de cada lado, Jesús onoya tatajkoyan. ¹⁹ Pilato tatitan iga makitalilitij se tajkuíloj ipan icruz, yej kijtowaya: “JESÚS DE NAZARET, IRREY JUDIYOJMEJ.” ²⁰ Kan kiclavarojkej Jesús ipan cruz, na'san weyi-áltepe! Jerusalén, inón iga mia' judiyojmej kitajtoitijkej inón tajkuíloj yej ijkuilijtoya ipan hebreo, ipan griego iwán ipan latín. ²¹ Inón iga ijefejmej sacerdotejmej kijlijkej Pilato:

—Amo xikijkuilo “iRrey judiyojmej”; máj yekti xikijkuilo “Inín mojlíá iga iRrey judiyojmej.”

²² E' Pilato kijtoj:

—Yej nikijkuíloja, ijkonya makāwi.

^a 19:12 Xikita glosario “César”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

19:17-24

²³ Kuá' kiclavarójkeja Jesús ipan cruz, nawí soldadojmej morrepartírowilijkej itzotzolmej Jesús. Ijkón nō kichíwayaj wān isotantzótzol, e' como inón tzótzol ayá' sasalijtoya, sešan iga ijkítitoya desde ajko wān este tani, ²⁴ soldadojmej mosepan-ijlijkej:

—Amo matiktzatzayanakan; matik-rifarokan iga matikitakan a'yéj kikuis.

Ijkón mochij ken ijkuilijto' itájtōl Dios kan kijtowa: “Motatajkolowilijkej notzótzol iwán kirrifarojkej nosotantzótzol.”^a Ijkón kichijkej soldadojmej.

²⁵ Iye' Jesús iwán isiwa-iknīn iye' onoyaj itenoj cruz kan Jesús onoya, nō onoyaj María yej isiwa' Cleofas iwán María Magdalena. ²⁶ Kuá' Jesús kita' iye' iwán iná' ono' idiscípoloj yej máj kinekiá, kijlij iye':

—Nomáj, inepa xikita ken mopiltzīn.

²⁷ Iwán kijlij inón idiscípoloj:

—Xikneki noye' ken moye'.

Iwán desde íkuá', íchān inón discípulo ki-omemawij María.

^a 19:24 Sal 22:18

Miki Jesús

²⁸ Kuá' nochi panoj inín, Jesús kimati' iga nóchiya mochi, iwán iga mamochiwa ken ijkuilijto', kijtoj:

—Nataneki.

²⁹ Ompa onoya se jarro yej tentoya iga xoko'vinoj, iwán kapachojkej tejté yej ken ichka' ipan xoko'vinoj, iwán kilpijkej ipan se ima' kuawi' yej itoka' hisopo^a iwán kitenwiltijkej iga makichichina. ³⁰ Kuá' Jesús konij xoko'vinoj, kijtoj:

—Móchija nochi.

Iwán motzompiloj, íkuá'ya migui'.

Se soldado kisolowa Jesús isekatan iga ilanraj

³¹ Kipolowaya se día iga mochiwa iyilwi la Pascua, iwán judiyojmej ayá' kinekiáj iga animajmej makawikan ipan icruzmej ipan día sábado, iga inón día kipoxweyimatiáj. Inón iga kijlijkej Pilato iga matatekimaka iga makipojpostekilikan iyikximej yej onokej ipan icruzmej iga máj nimanín mamikikan iwán makitemowikanya. ³² Iwán soldadojmej yajkij, iwán kipopostekilijkej iyikximej yej achto taga', iwán se' taga' yej onoya no ipan icruz iná' Jesús. ³³ E' kuá' kina'techojkej Jesús, kitakej iga míkto'ya, inón iga ayá' kijikxipostekikej.

³⁴ E' se soldado kisoloj isekatenoj iga ilanraj, iwán kisa' esti iwán a'ti. ³⁵ Inín kipowa yej kita', iwán ijkonya ken kijtowa, yéj kimati iga ijkonya nokta yej kijtowa iga amejwan no xicredokan. ³⁶ Inín mochi iga mamochiwa ken ijkuilijto': "Ayá' kipopostekilijkej nisé iyomiyo." ³⁷ Iwán se' kan ijkuilijto' itájtol Dios kijtowa: "Kitaskej yej kisolojkej."

Kitokaj Jesús

³⁸ Kuá' nochi inín mochi, José yej ichan altepe' Arimatea, kitajtanilij Pilato iga wel makiwiga icuerpoj Jesús iga makitoka. José no kitokaya Jesús, malej iga ichtákasán iga kimajmawiliaya judiyojmej. Pilato kijlij iga wel kiwiga' icuerpoj Jesús, iwán José yajki kikuito. ³⁹ Asi' no Nicodemo yej se yówal yajka tajtotoya iwán Jesús, kiwajli' ken treinta kilos yej ajwiya', nelijto' iga mirra iwán

^a 19:29 Xikita glosario "Hisopo".

áloes.^a ⁴⁰ Ijkón iga José iwán Nicodemo kikuikej icuerpoj Jesús, iwán kikikimilojkej iga venda yej kakalijto' iga yej ajwiya', ken iga kitekichíwayaj judiyojmej iga kitokaj animajmej. ⁴¹ Ompa kan kimiktijkej Jesús ipan cruz onoya se huerto, iwán ipan huerto onoya se animajtexapo' yej kichíjkejo', kan aya agaj kitokaj. ⁴² Ompa kakijkej icuerpoj Jesús, iga inón animajtexapo' na'san onoya, iwán pewasnekiáy inón día kua' mosewiáj judiyojmej.

Ojpa-isa Jesús

20 Ipan domingo, María Magdalena yajki isájpasan posantoj, kua' takómi-o'; iwán kita' iga ay'ya teyá weyite'ti yej kitentzaktoya animajtexapo'. ² Iwán motalojtiajki kan ono' Simón Pedro iwán se' discípulo, inón yej Jesús kipoxnekiá, iwán kijlijkej: —¡Kichtékkeja toTeko ompa kan onoya ipan animajtexapo', iwán inán atikmatij kan kiwigakej!

³ Pedro iwán sewo' discípulo yajkij kan ono' animajtexapo'. ⁴ Iyomextimej mosentalojtiajkij; e' sewo' motaloj máj nimanín que Pedro iwán máj achto asi' kan ono' animajtexapo'. ⁵ Iwán motoloj iga kitachilij, iwán kita' iga ompa ono' tzotzolmej yej iga kikimilijtoya Jesús, e' inón discípulo ayá' kala' este ta-ijti'. ⁶ Iwán Simón Pedro asi' no iwán kala' ipan animajtexapo'. Yéj no kita' iga ompa ono' tzotzolmej, ⁷ iwán tzótzol yej iga kikuakimilojkej Jesús, ay'ya onoya sekán iwán se' tzotzolmej, iyokay kimilijtoya. ⁸ Iwán kala' ipan animajtexapo' se' discípulo yej achto asi' iwán kita' no yej mochij iwán kicređoj. ⁹ Puej aya kentenderowayaj yej kitojwa itájtol Dios iga Jesús ojpa-isas kan miktos. ¹⁰ Iwán inomej discipolomej yajkij sej ichamej.

Jesús kixnextiliá María Magdalena

¹¹ E' María chokatikawi' fuera itenoj animajtexapo' iwán motoloj iga tachá' xapo-ijti'. ¹² Iwán kita' omen angelejmej yej este ijichkati' itzotzolmej, ejewatokej kan kitalkaj icuerpoj Jesús; se ewato' kan katka ikuapan iwán se' iyikxitan. ¹³ Angelejmej tatajtankej:

—In tej, ¿te iga tichokato'?

Yéj kijtoj:

—Iga kiwigakej noTeko, iwán anikmati kan kikawatoj.

^a 19:39 Mirra iwán áloes kikuikej iga kembalsamarowaj ánimaj.

¹⁴Tami' kijtoj inín, kua' tachá' itepotztajpa, ompa kita' Jesús, e' ayá' kimatiá siga Jesús. ¹⁵Jesús kitajtan:

—In tej, ¿te iga tichokato'? ¿A'yéj tiktemowa?

Yéj kijtoj anka yej kicuidarowaya huerto, iwán kijlij:

—Nokój, siga tej tikuiga' animaj, xine-ijli kan tikawato iga mania manikuiti.

¹⁶Iwán Jesús kijlij:

—¡María!

Yéj mokuépa' iwán kijlij ipan hebreo:

—¡Raboni! —yej kijtojneki Tamachtiani.

¹⁷Jesús kijtoj:

—Xinemajkawa iga aya nitejkawi kan ono' noTaj. E' xaj iwán xikijli nokniwan iga nia kan ono' noTaj iwán amoTaj no amejwan, noDios iwán amejwan no amodios.

¹⁸Iwán María Magdalena yajki kimatiltito discipolojmej iwán kijtoj:

—Nikita' toTeko.

Iwán kijlijkej nochi yej toTeko kijtoj.

Jesús kixnextiliá idiscipolojmej

¹⁹Inonsan domingo, kua' tayoway, discipolojmej nechkatoyaj iwán kaltzaktoyaj iga kimajmawiliayaj judiyojmej. Jesús kala' iwán moketza' itajkoyan discipolojmej, iwán kijtoj ijkín:

—¡Tamelá xonokan!

²⁰Tami' kijtoj inín, kinextilijkej kan kisolojkej, ipan imamej iwán isekatenoj. Iwán yejamen pakikej kua' kitakej toTeko. ²¹Iwán Jesús kijtoj sej:

—Tamelá xonokan. Ijkón ken toTaj netitan, nej no nimitztitanij amejwan.

²²Iwán Jesús kipitza' yejamen, iwán kijtoj:

—Manimitzmakakanya iyEspítoj Dios. ²³Yej amejwan ankiperdonarowiliskej agaj yej kichij yej ayékti, Dios no kiperdonaroj; yej ayá' ankiperdonarowiliskej, inón Dios no ayá' kiperdonaroj.

Tomás kita toTeko iga ojpa-ísa'ya

²⁴ E' Tomás se de inomej doce idiscípuloj, yej kijliayaj Kuatej, ayá' ompa onoya kuá' asi' Jesús. ²⁵ Iwán sekin discipolomej kijlijkej:

—Nikitákeja toTeko.

E' Tomás kijtoj:

—Siga ayá' nikitaliá imamej kan panoj clavojmej, iwán ayá' nikakiá nomájpil kan kisoloj clavojmej, iwán siga anikakiá noma' kan kisolojkej iseċatan, ayá' nicredowa.

²⁶ Kuá' panoj ocho días, discipolomej sej nechkatoyaj kalijti', iwán íkuá' Tomás ompa no onoya. Malej iga tzajtzaktoya kalten, e' Jesús kala', moketza' tajkoyan kan onokej yejamen iwán ijkín kijtoj:

—Tamelá xonokan.

²⁷ Iwán kijlij Tomás:

—Xikaki nigaj momájpil, iwán xikita nomamej; iwán xikuajliga moma' iwán xikaki noseċatan. Amo xiyoltakuakti', sino que xicredo ipan nej.

²⁸ Iwán Tomás kijtoj:

—¡TinoTeko iwán tinoDios!

²⁹ Jesús kijtoj:

—Tomás, inán ticredowa iga tine-ita'. ¡Pakij yej necredowaj malej iga ayá' ne-itaj!

Tejas in inín libro

³⁰ Jesús kichijo' mia' milagro iyixtaj idiscipolomej, e' ayá' ijkuilijto' ipan inín ama'. ³¹ E' inín mo-ijkuiloj iga xicredokan iga Jesús in Cristo, iPiltzin Dios, iga ankicredowaj ipan yéj, wel nochipa xonokan wan Dios.

Jesús kixnextiliá siete idiscipolomej

21 Kuá' tami' inín, Jesús kixnextilij sej idiscipolomej ipan lagunajten. Inón laguna itoka' Tiberias. Ijkín kichij: ² Sekan onoyaj Simón Pedro, Tomás yej kijliayaj Kuatej, Natanael yej de Caná del estado de Galilea, ipilowan Zebedeo iwán sewo' máj omen discipolomej. ³ Simón Pedro kijtoj:

—Nia nimichmati.

Yejamej kijtojkej:

—Nejamej nō niawij mowan.

Tejkajkej ipan se ákal, iwán yajkij; e' inón yówal ayá' kikitzkijkej nisé. ⁴ Kuá' tanestiwitzeyay, Jesús nesiko ipan aten, e' idiscipolomej ayá' kimatiáj siga yéj. ⁵ Iwán Jesús kijtoj:

—Nokniwan, ¿ix achá ankikitzkijkej michin?

Yejamen kijtojkej:

—Ni se.

⁶ Iwán Jesús kijtoj:

—Xikmotakan amorredej iladoj moye'kampa amoákal iwán ankikitzkiskej.

Ijkón kichijkej, iwán ay'ya wel kikixtiayaj redej iga komati michin kipiaya. ⁷ Iwán inón discípulo yej Jesús kipoxnekiá, kijlij Pedro:

—¡Inonwa' toTeko!

Kuá' kika' Simón Pedro iga toTeko, motaajakij, iga ayá' kakijtoya itzótzol, iwán momota' atampa. ⁸ Sekin discípulomej asikej ipan playa iwán ákal, kitilantiajkij redej yej kipiaya komati michimej, puej onoyaj ken cien metros iga aten. ⁹ Kuá' temójkeja ipan ákal kasitoj Jesús kipiá pan iwán nemi kixka se michin pan tékol. ¹⁰ Jesús kijtoj:

—Xikuajligakan achi michin yej ankikitzkíjkejo'.

¹¹ Simón Pedro tejkaj ipan ákal iwán kiwawatatzoj este ipan playa inón redej yej kiwajligaya ciento cincuenta y tres wejweyi michin; malej iga komati, e' redej ayá' tzayani' ¹² Iwán Jesús kijtoj:

—Xitakuákija.

Iwán nisé de idiscipolomej amixewiaya iga kitajtaniáj a'yéj in yéj, iga kimatiáj iga toTeko. ¹³ Iwán Jesús tana'tejoj, kikui' pan iwán kimajmakakej yejamen; ijkonsan nō kichij iwán michin.

¹⁴ Iga inín eyi veja iga Jesús kixnextilij idiscipolomej kuá' ojpa-isa'.

Jesús tajtowa iwán Simón Pedro

¹⁵ Kuá' tami' takuajkej, Jesús kitajtan Simón Pedro:

—Simón, ipiltzin Jonás, ¿ix tinenekei máj que inimej? Pedro kijtoj:

—Kena noTeko, tej tikmati iga nimitzneki.

Iwán Jesús kijtoj:

—Xinecuidarowiliwa' noborregoitzitzin.^a

¹⁶ Sej kitajtan, iga inín ome vejya:

—Simón, ipiltzín Jonás, ¿ix tineneke?

Pedro kijtoj:

—Kena noTeko, tej tikmati iga nimitzneki.

Jesús kijtoj:

—Xicuidaro noborregoimej.

¹⁷ Iga inín eyi veja kitajtan:

—Simón, ipiltzín Jonás, ¿ix tineneke?

Pedro moknomati' iga eyi veja kitajtanij iga si kineke; iwán kijlij:

—NoTeko, tej nochi tikmati; tej tikmati iga nimitzneki.

Jesús kijtoj:

—Xicuidaro noborregoitzitzin. ¹⁸ Nimitznojma-ijliá iga kuá' tichokótzino', timotaajakiaya iga tiaya kan tej tikneke; e' kuá' tiwéweja, tikmelawas moma' iwán se' mitztaajakiltij iwán mitzwigas kan ayá' tikneke.

¹⁹ Iga inín kijtoj, Jesús nemi kijtowa kén iga Pedro yawi mikiti iwán ijkón kiweyimatiltij Dios. Iwán Jesús kijtoj:

—¡Xinetoka!

Discípulo yej Jesús kipoxneki

²⁰ Kuá' Pedro tachá' itepotztajpa, kita' iga kitokatiwalaj inón yej Jesús kipoxnekiá, inonsan yej ewatoya itenoj kuá' cenarojtoyaj iwán kitajtan: “NoTeko, ¿a'yéj in yej yawi mitznexiti iga mamitzkizkikan?” ²¹ Kuá' Pedro kita', kitajtan Jesús:

—NoTeko, in inín ¿te yawi kipasaroti?

²² Jesús kijtoj:

—Siga nikneki ma-isato este kuá' nej niwí', inón tej atikmati. Tej xinetoka.

²³ Iwán mopowa' iga inón discípulo ayá' mikis. E' Jesús ayá' kijtoj iga ayá' mikis, sino que kijtoj: “Siga nikneki ma-isato este kuá' nej niwí', inón tej atikmati.”

²⁴ Nejsan in inón discípulo yej nikpowa nochi inín yej nikita', iwán nikijkuiloj. Iwán nikmati iga ayá' nitakajkayawa.

^a 21:15 Kuá' Jesús kijtoj “naborregoitzitzin”, kijtojneki nochi yej ípan kicredowaj iwán kitokaj.

²⁵ Ónogo' máj yej Jesús kichij; siga mamó-ijkuilo katka sejsé sejsé, anka ipan inewi tajli akitoloj amamej yej mo-ijkuiloj. Ijkónyawa'.

Ken kichijkej iyapostolejmej Jesús

Hechos

Jesús kijtowa iga wi' el Espíritu Santo

1 Teófilo yej nimitzpoxye'ita, ipan yej achto nolibro, nimitzijkuilowilij nochi ken iga Jesús kichij wān tamachtij este iga pewa' itekipánol, ² iwán este iga tejkaj ipan cielo. Kuā' aya yawi ipan cielo kitapejpen iyapostolejmej^a wān iga el Espíritu Santo kitekimakakej tē makichiwakan. ³ Kuā' Jesús ojpa-isa' kan miktoya, yéj imatika mīxnēxtij iyixtaj yejamej, iwán cuarenta día kīxnēxtilijtoya iga makitakan iga melá' iga isato'. Kitatapowiyayj kén iga reinarowa^b Dios.

⁴ Mieĵ Jesús sen-onoyaj iwán iyapostolejmej kijlij iga aya makisakan Jerusalén, kijtoj:

—Xikchakan este iga maasi yej toTaj kijtoj iga yawi mitzmakatij, ijkón kensan nimitzijlijkej. ⁵ Melá' iga Juan tabautizaroj^c iga a'ti, e' amejamen ayo' ke' poliwi iga Dios yawi mitzbautizarotij iga el Espíritu Santo.

Jesús tejkawi ipan cielo

⁶ Yeĵ ompa nechkatoyaj iwán Jesús, kitajtankej:

—NoTēko, ĵix ámanya tikchīwas iga sej isēlti mamomandarō topaĵs Israel?

⁷ Iwán Jesús kijtoj:

—Inōnwa' ayá' kajasi iga amejwān xikmatikan kēman mochiwas, petz toTaj kimati kēman yawi kichiwati. Inōn yéjsan wel kichīwa.

⁸ E' kuā' el Espíritu Santo onos ipan amejwān, ankipiáskeja poder, iwán ankīsaskej iga antatapowaskej de nej. Anyatij Jerusalén iwán noyan ipan estado de Judea, iwán este Samaria,^d iwán este kan máĵ wejwejka ipan nochi tajli.

⁹ Kuā' tami' kijtoj inōn, mieĵ kitajtachilijtoyaj, Jesús pe' tejkaj iga yajki ipan cielo; iwán se mixti kitzakuako iwán ayo' máĵ kitakej.

^a 1:2 Xikita glosario “Apóstol”. ^b 1:3 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

^c 1:5 Xikita glosario “Bautizar”. ^d 1:8 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

1:9-11

¹⁰Iwán miej ajajkotachixtoyaj iga Jesús nemi tejkawi, íkuá'ya nesikoj itenojmej omen tajtaga' yej este ijista' itzotzolmej, ¹¹iwán kijlijkej:

—Tajtaga' de Galilea, ¿te iga antajtachixtokej ipan cielo? Inñsan Jesús yej amo-ixtaj tejkaj ipan cielo, yawi sej wíkiti kensan inán ankítakej yajki.

Apostolejmej kitapejpenaj Matías iga ipatka Judas

¹²Iwán kiskej ipan tepe' yej itoka' Olivojyoy iga yajkij Jerusalén. Ayá' pox wejka nejnenkej, ken se kilómetro, ke'san la ley tatekimakaya iga wel manejnemilo ipan día kua' mosewilo.

¹³Kua' asikej Jerusalén, tejkajkej ipan segundo piso ipan kajli kan kawíaj. Ompa onoyaj Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo yej Alfeo ipiltzín, Simón yej ipartidoj nacionalista, iwán Judas yej iyiknín Jacobo. ¹⁴Nochi yejamej nochipa monechkowayaj iga oradowayaj iwán iyikniwan Jesús iwán María yej íye'pa Jesús iwán sekin siwatkej.

¹⁵Inomej días Pedro moketza' tajkoyan kan nechkatokej ken ciento veinte yej kitokaj toTeko, wan kijtoj:

¹⁶—Nokniwān, sányasan mochiwaya yej ijkuilijto' yej el Espíritu Santo áchtoya kitajtolmá' David, iga tajtoj de Judas yej kojkuiltij inomej yej kikitzkijkej Jesús. ¹⁷Judas tejámempa katka, iwán tisentekipanojtoyaj íwān. ¹⁸Yéj kikowa' se tajli iga inón tomīn yej kimakakej iga kichij yej ayēkti, iwán ompa tzontōktiajki, este talaxpoxōni', kīsa' nochi ikuitáxkol. ¹⁹Kua' yej chāntitokej Jerusalén kimatikej, kitokawijkej inón tajli Acéldama, yej ipan itajtolmej yejamen kijtojneki Tajli yej Esoj. ²⁰Iga ipan Salmos kijtowa ijkīn:

Íkal makāwi iselti,
ayo' agaj mamochānti ompa.

Iwán kijtowa nō:

Se' makikui yej yejpa katka itekipánol.

²¹'Nigaj iwán tejamej onokej tajtaga' yej nemiáj nochipa iwán tejamej kuā' toTēko Jesús onoya towān, ²²este iga Juan kibautizāroj iwán este iga tejkej ipan cielo. Yēkti iga se de yejamej mamoseṭili wān tejamej iga nō makipowa iga ojpa-isa' toTēko Jesús.

²³Iwán kitapejpenkej omen de yejamej: Matías wān José yej nō kipiaya se' ome itōka': Barsabás iwán Justo. ²⁴Ijkīn kitenewijkej Dios:

—NoTēko, tej yej tikixmati nochi noalmajmej, xinēnextilīkan de inimej omen katiapa tiktapejpena ²⁵iga matekipano ken apóstol, yej katka itekipánol Judas yej kipoloj iga kichij yej ayēkti iwán yajki kan kajasi.

²⁶Iwán kichijkej rifa iwán kitanij Matías. Iwán desde íkuā' mosetīlija iwán inomej once apostolejmej.

Asi el Espíritu Santo

2 Kuā' asi' iga mochiwa ilwi' yej kijliáj Pentecostés,^a nochi yej kitokaj Jesús, sékansan onoyaj. ²Kuā' kikakikej wejtiukuiniko yej wālaw ipan cielo ken se ejeka' yej pox tajpalej. Iwán nawatitoya noyan kalijti' kan ejewatoyaj. ³Iwán nesiko ken tilenguaj, xojxōtato ipan sejsé sejsé de yejamej. ⁴Iwán el Espíritu Santo asi' ipan yejamen, iwán pe' tajtojkej ipan sese'pa tájtol kensan el Espíritu Santo kitajtoltiayaj.

⁵Inomej días Jerusalén onoyaj judiyojmej yej kitekiweyimatiṭliayaj Dios, yej noyan wālkej ipan paismej. ⁶Kuā'

^a 2:1 Xikita glosario "Pentecostés".

kikakikej tatikuĭnto', monechkolo' iwán ayo' kimatiáj tē kichiwayaj, iga kikaktokej nemi tajtowaj ipan sejsé itajtōlmej yejamej.

⁷ Madmiradojkej, iwán este moyolmajtijkej, iwán mojliayaj:

—In inimej, ¿ayejtaj de Galilea in yej nemi tajtowaj? ⁸ ¿Kéntaj welij tikakij nemi tajtowaj ipan sejsepa totájtōl? ⁹ Nigaj onokej yej walkej Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto iwán tajli yej itoka' Asia, ¹⁰ Frigia iwán Panfilia, Egipto, wan altepemej África yej ono' iyikan Cirene. No yej walkej Roma yej nigaj chantitokej; sekin de yejamej mela'judiyojmej, sekin yej kicredojkej ken kicredowaj judiyojmej. ¹¹ Onokej no yej walkej Creta iwán Arabia; e' tonochin tikakij ipan totajtōlmej tepowiliáj yej Dios kichiwa yej pox yekti.

¹² Inochin moyolmajtijtoyaj este ay'ya kimatiáj tē kichiwayaj, iwán motajtaniáj:

—¿Nochi inín, té an kijtojneki?

¹³ E' sekin kipinajtiayaj iwán kijtowayaj:

—Inimejwa' tawamej.

Pedro kitatapowiá la gente

¹⁴ Iwán Pedro moketza' iwán inomej once apostolejmej; kijtoj recio:

—Judiyojmej iwán nochi yej anchantitokej Jerusalén; xikmatikan iwán xikye'kakikan inín yej nia nimitzijlitij. ¹⁵ Inimej ayá' tawamej ken amejwan ankijtowaj, ¿ix ayá' ankitaj iga yowáltigo'? Las nuevejo'. ¹⁶ Ininwa' nemi mochiwa yej el profeta^a Joel íkyaya kijtoj ijkín:

¹⁷ Kijtoj Dios; kua' ayo' wejka iga nitajuzgaroki, nia nikmakati noEspíritoj nochi gente, amookichpilowan iwán amosiwapilowan nia niktajtōlmakati, iwán chokomej kitaskej yej nej Dios niknextiliskej, iwán yej wewetkej temikiskej.

¹⁸ Inomej días nikmakas noEspíritoj tajtaga' wan siwatkej yej netokaj,

iwán yawij tajtotij de nej.

¹⁹ Nia niknextiti nopoder ajko ipan cielo,

iwán tani ipan tajli onos yej tanextiliá:

^a 2:16 Xikita glosario “Profeta”.

esti, ti'ti iwán mixti de pōkti.

²⁰ El sol ay'ya tawij,

iwán metzti^a mochiwas ken tikita esti,

inón mochiwas kuá' aya asi inón día kuá' poxsan majmawilōj
iga wi' toTeko.

²¹ E' nochi yej kitenewiá itōka' toTeko, momanawiskej.

²² 'Nokniⁿmej yej nō an-israelitajmej, xikakikan yej nia nimitzijiⁿtij: Dios kiyē'ita' Jesús yej ichan Nazaret. Iwán amo-ixtaj Jesús kichij mia' milagro, iwán yej pox yēkti iga Dios kipalewⁿij. Inⁿ amejwan ankimátija. ²³ Dios kejlantoya desde ikya iga Jesús makiknochiwakan wan mawetzi pan imamej yej kijiyaj. Amejamen ankikitzkijkej iwán ankikawatoj ipan imamej tajtaga' yej poxsan ayompa nemij, wan kimiktijkej Jesús ipan cruz. ²⁴ E' Dios sej kixitij, ijkón iga kikixtij kan miktoya, porque Jesús wel ojpa-isa' kan miktoya. ²⁵ El rey David tajtoj ijkín de Jesús:

Nochipa toTeko ono' no-ixtaj;

iga yéj ono' noná', nitē anekuekuechkaltía.

²⁶ Inón iga nipoxyolchikajto' iwán nitakuika iga nipakto', malej iga se día nimikis, niye'ono' iga nimoconfiarowa ipan Dios.

²⁷ Ayá' tinekajtewas kan ono' yej miktokej;

ayá' nō tiknekis iga nej yej nochipa nimitzweyimatiltía,
mapalāni nonakayo.

²⁸ Tinenextilij ojtimej yej newiga kan wel niye'onos,
iwán poxsan niyōlpakis iga tonō' nowan.

²⁹ Pedro nō kijtoj:

—Nokniwan, nochi kimati iga to-ikyapatajwewej David migui' iwán motōga', iwán este inán tikmatij kan tōkto'. ³⁰ E' David yajki profeta, iwán kimatitoyay iga Dios kinojma-ijlij iga ipan se de ipilowan ipilowampa yawi kisati Cristo^b yej yawi mochiwati rey. ³¹ Inón iga David, este ikay kenkuá' kitztoyay, kijtoj iga Cristo yawi ojpa-isati iwán ayá' kawis kan onokej yej miktokej iwán ayá' palānis inakayo. ³² Pues Dios ki-ojpa-ixitij ininya Jesús, iwán inón nonochimej nikmela'itakej. ³³ Jesús yajki ipan cielo iga Dios kiwiga' iwán motālij ilādoj iye'mā', iwán toTaj Dios kimá' iyEspíritu Santo

^a 2:20 Metzti: luna. ^b 2:30 Xikita glosario “Cristo”.

kensan kijtoj. Inín yej inán amejwan nemi ankitaj iwán ankikakij wí' de yéj. ³⁴ E' ayéj David yej tejkaj ipan cielo; puej yéjsan kijtoj ijkín:

ToTeko kijlij noTeko:

“Ximotali iládoj noyemá' kan nimandarowa,

³⁵ este que maniktali mokxitampa yej mitzijiyaj.”

³⁶ 'Amonochimej an-israelitajmej, xikmatikan iga inón Jesús yej ankimiktijkej ipan cruz, Dios kitalij iga mamochiwa toTeko iwán iga mamochiwa Cristo.

³⁷ Kuá' inón kikakikej, pox moknomatikej iwán kitajtankej Pedro iwán sekin apostolejmej:

—Nokniwan, ¿te wel manikchiwakan?

³⁸ Iwán Pedro kijtoj:

—Xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti wan xikna'techokan Dios iwán ximobautizarokan sejsé de amejwan ipan itoka' Jesucristo, iga mamitzperdonarowilikan yej ankichijkej yej ayekti; iwán Dios mitzmaskej iyEspíritu Santo. ³⁹ ToTeko Dios mitzijliáj, iga inín mitzmaskej amejamen iwán amopilowan, iwán inomej yej wejka onokej; sanké' toTeko kinotzas.

⁴⁰ Ayejsan ijkón tanonotza' Pedro, majo' no tanonotza' ijkín:

—Ximomanawikan iga Dios amo mamitziknochiwakan ken kichiwawaskej inomej yej kimiktijkej Jesús.

⁴¹ Yej kitajtolkuilij Pedro, mobautizarojkej; yej íkuá' kicredojkej Jesús, asi' este ken tres mil. ⁴² Iwán inochin kichiwaj kensan apostolejmej kinextiliayaj, iwán sesan iyalmajmej kipiayaj, sekan kichiwaj la Santa Cena^a wan sen-oradowajaj.

Ken iga nemij yej achto kitokaj Jesús

⁴³ Iwán inochin madmiradojkej iga kitayaj iga Dios kinextiaya ipoder ipan apostolejmej kuá' kichiwajaj mia' milagro. ⁴⁴ Iwán inochin yej kicredojkej toTeko sesan iyalmajmej kipiayaj iwán nochi yej itatkimej kisémpiyajaj. ⁴⁵ Iwán kinamakayaj nochi yej itakímejpa, iwán itominyo mopartirowiliayaj ke'san iga se kipolowa. ⁴⁶ Iwán nochipa monechkowayaj weyitiopan,^b iwán sentakuayaj ichamej sekin, inochin paktoyaj iwán ayagaj moweyimatiá. ⁴⁷ Kiweyimatiltiayaj Dios iwán nochi gente kiyelitaya

^a 2:42 Xikita glosario “Santa Cena”. ^b 2:46 Xikita glosario “Weyitiopan”.

vej kichijtokej; iwán toTeko cada día kichiwaya iga makomatiakan vej momanawijkej iga moconfiarojkej ipan Jesús.

Kachitialtiá se vej awel nejnemi

3 Pedro iwán Juan nemi senyayaj weyitiopan tiota' las tres, iga inón hora nokta kitenewiyaj Dios. ² Ompa tiopan onoya se taga' vej itékiya nokta iga awel nejnemi, nochipa katka kikawatij tiopan, ipan kalten vej itoka' Mōnsajti' iga kitajtaniliaya tomin vej ompa kalakiáj. ³ Kua' inón vej awel nejnemi kita' Pedro iwán Juan iga nemi kalakij tiopan, kitajtanilijkej tomin. ⁴ Entonces Pedro iwán Juan kitachilijkej inón vej awel nejnemi, iwán Pedro kijlij:

—Xinetachilikān.

⁵ Vej awel nejnemi tachixtikisa', yéj kijtoj anka yawij kimakatiij tejté. ⁶ E' Pedro kijtoj:

—Anikpiá plata niga oro, e' vej nikpiá nia nimitzmakati: Jesucristo vej de Nazaret nochi wel kichiwa iwán yéj netitan, inón iga nimitzijiá, ximoketza wan xinejnemi.

⁷ Pedro, kikitzkilij iye'ma' iwán kiketza', iwán íkua'san tojtomi' inochi iyikxi. ⁸ Iwán inón vej awel nejnejmi witóni'pa iga moketza', iwán pe'ya nejnen, senkalákkeja tiopan iwán Pedro wan Juan, wiwitoninemiá iwán kiweyimatiltitjinemiá Dios. ⁹ Nochi kitakej iga nejnemiaya iwán kiweyimatiltiaya Dios. ¹⁰ Kixmatiáj iga inonya taga' vej motaliaya ipan tiopan ikaltenyo vej itoka' Mōnsajti' iga kitajtaniá tomin, iwán poxsan madmiradojkej wan moyolmajtijkej iga inón kitakej.

Pedro kitatapowiá la gente ipan tiopan icorredoryo

¹¹ Inón vej awel nejnejmiá, ayo' kinekiá makikajtewa Pedro iwán Juan, iwán nochi gente madmiradojkej iwán yajkij weyitiópampa kan ikaltenyo vej itoka' Salomón kan vejamen onoyaj. ¹² Inón kita' Pedro, kijtoj:

—Noknimej vej no an-israelitajmej, ¿te iga anmoyolmajtiáj? ¿Te iga nejamen annetachiliáj kenkua' nejamej nikachitiltijkej inin taga'? ¿Ix nikachitiltijkej iga nejamej niwelitij o iga niye'nemij iyixtaj Dios? ¹³ Ayéj ijkón, majwa' inonsan iDios to-ikyapatajwan Abraham, Isaac iwán Jacob kichij inin iga kipoxye'ita Jesús vej iPiltzin. Inón Jesús vej amejamen ankiijyakej iwán ankikawatij ipan ima' Pilato vej gobernador. Kua' Pilato kinekiá makimajkawa,

amejamen ayá' ankinékikej. ¹⁴ Amejamej katka xiktajtowilikan iga makimajkawakan Jesús yej ayá' kichij yej ayekti, majwa' ankijtojkej iga makimajkawakan se' taga' yej tamiktij. ¹⁵ Ijkón iga ankimiktijkej inón yej temaka vida. E' Dios ki-ojpa-ixitij kan miktoya, inón nejamej niknojma-itakej. ¹⁶ Iga nimoconfiarowaj iga Jesús wel nochi kichiwa, achitiá' inín taga' yej inán ankitaj iwán ankixmatij. Igasan nimoconfiarowaj ipan Jesús inón nokta iga mela'achitiá' in inín taga' yej ono' amo-ixtaj.

¹⁷ Nokniwan, nikmati iga kuá' amejwan iwán yej mitzmandarowaj ankimiktijkej Jesús, ayá' ankimatiá' te nemi ankichiwaj. ¹⁸ E' ijkón Dios kichij iga mamochiwa ken ikya kijtojkej profetajmej iga Cristo yawij kinkochiwatij. ¹⁹ Inón iga xikajtewákanya iga ankichiwaj yej ayekti wan xikna'techokan Dios, iga mamitzperdonarowilikan yej ankichijkej yej ayekti. Iwán toTeko kichiwás iga xiye'onokan. ²⁰ Iwán Dios no mitztitaniliskej Jesús yej el Cristo yej íkyaya kitapejpen iga mitztitaniliayaj. ²¹ Malej iga inán Jesucristo káwiso' ipan cielo este que Dios makiyejye'tali nochi, ken kijtoj ipan iprofetajmej yej ye'nemikej yej ikay onoyaj. ²² Ijkón Moisés kijlij to-ikyapatajwan: “ToTeko Dios yawi mitztitanilitij se profeta yej de améjwampa, ijkón ken nej netitan. Xikchiwakán nochi yej yéj mitzijliskej, ²³ iga nochi yej ayá' kitajtolkuis inón profeta, ay'ya wel onos kan onoskej ipilowan Dios.”

²⁴ Iwán nochi profetajmej desde Samuel iwán yej despueja tajtojkej, no kijtojkej yej inán nemi mochiwa. ²⁵ Yej Dios kijlij profetajmej iga kichiwás, inón iga amejamen xiye'onokan. Dios kichij se pacto iwán to-ikyapatajwewetkej, kuá' ijkín kijlij Abraham: “Nej nikchiwas iga pan mopilowan ipilowampa, nochi gente yej onokej ipan inín tajli maye'onokan.” ²⁶ Kuá' Dios ki-ojpa-ixitij iPiltzin, amejamej achto mitztitanilijkej iga mamitzjolchikawakan iwán iga xikajtewakan iga ankichiwaj yej ayekti.

Pedro iwán Juan onokej iyixtaj yej mandarowaj

4 Mieñ Pedro iwán Juan tatapojtóyajo' iwán la gente, asikeñ sacerdotejmej iwán saduceojmej^a iwán ijefej policiyajmej^b yej kicuidarowaj weyitiopan. ² Kuesitoyaj iga Pedro iwán Juan

^a 4:1 Xikita glosario “Saduceo”.

^b 4:1 Xikita glosario “Policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan”.

tanex̄tilijtoyaj iga kena, ojpa-isaskej yej miktokej iwán inón monex̄tij kua' ojpa-isa' Jesús. ³Kikitzkijkej Pedro iwán Juan e' iga tióta'ya katka kiwigakej ipan cárcel, iwán senyówal ompa onoyaj, kikix̄tijkej este iga taneši'. ⁴E' mia' yej kikakikej yej kipojtoya Pedro, kicredoijkej; iwán yej kitokaj Jesús masi' ken cinco mil, petz tajtága'san iyoka siwatkej.

⁵Ipan se'ya día, monechkojkej Jerusalén ijefejmej judiyojmej, totajwewetkej yej mandarowaj iwán yej tamachtiáj ipan la ley. ⁶Ompa no onoya Anás yej kimandarowa sacerdotejmej, Caifás, Juan, Alejandro, iwán inewi iyikniwán sacerdotejmej yej mandarowaj. ⁷Iwán kikuitoj Pedro iwán Juan, iwán kitálkej tajkoyan, iwán ijkín kitajtankej:

—¿A' mitzijlijkej iga wel antamachtiáj ijkín? ¿A'yéj mitzmakakej poder iga wel antaachitialiáj?

⁸Iwán el Espíritu Santo kitajtolmá' Pedro, kijtoj:

—Amejwan yej anmandarowaj, iwán notajwewetkej de Israel: ⁹ya que amejwan annetajtanij te iga nikchiwilijkej yej yekti inín taga' yej wetitoya iwán ankinekij xikmatikan kén iga achitiá', ¹⁰niknojma-ijtoya amo-ixtaj iga makimati nochi israelitajmej, iga inín taga' yej to-ixtaj ono', achitiá' iga ipoder Jesucristo de Nazaret, inón Jesús yej amejamej ankimiktijkej ipan cruz iwán Dios ki-ojpa-ixitij kan miktoya. ¹¹Amejamej yej ken ankalchiwaj, inín Jesús ken se te'ti yej ankitajkalkej, e' inín te'ti kitakej iga majya se yej yekti iwán kikuikej iga ípan pewa' iga mochi kajli. ¹²Petz Jesús wel tēmanawíá; iga Dios tetitanilij Jesús iwán ateyi se' ipan inín tajli yej ípan wel timomanawíáj.

¹³Kua' yej mandarowaj kitakej iga Pedro iwán Juan pox tajtolmatij, madmiradojkej iga kimatiáj iga Pedro wan Juan, namolmej yej ayá' pox momachtijkej; wan kicredoijkej iga nemiáj wan Jesús. ¹⁴Ompa ejkatoya iwán yejamen inón taga' yej achitiá', inón iga awel te kijliayaj.

¹⁵Entonces kitekimakakej Pedro iwán Juan iga makisakan kan monechkowaj yej mandarowaj iga kinekiáj yejámensan makawikan iga matatapowakan. ¹⁶Kijtowayaj:

—¿Te yej tiawij tikchiwilítij inimej tajtaga'? Nochi de Jerusalén kimatij iga kichijkej inín milagro, inón awel tikijtowaj iga ayá'. ¹⁷E' iga ayo' máj mapíwi inín tájtol ipan altepe', matikmajmajtikan iga ayo' agaj makipowilikan de Jesús.

¹⁸ Iwán kinotzkej, kitekimakakej iga ayo' nokta matajtokan niga matamachtikan de Jesús. ¹⁹ Pedro iwán Juan kijtojkej:

—Amejwan, ¿kén ankitaj?, ¿ix máj yekti iyixtaj Dios manimitztajtolkuilikan amejwan o maniktajtolkuilikan Dios? ²⁰ Puej nejamej awel nikajtejwaj iga nikijtowaj yej nikitakej iwán nikakikej.

²¹ Iwán yej mandarowaj kimajmajtijkej Pedro wan Juan iwán kimajkajkej. Akasikej kén iga wel makiknochiwakan iga nochi gente kiweyimatiltiaya Dios iga inón taga' yej achitiá'. ²² Inón taga' yej ipan yéj mochij milagro iga achitiá', kipiayay máj de cuarenta años.

Yej kitokaj Jesús kitajtaniliáj Dios iga makipalewikan

²³ Kuá' Pedro iwán Juan kimajkájkeja, yajkij kan onokej yej kicredowaj Jesucristo, iwán kipowilijkej inewi yej kijtojkej ijefejmej sacerdotejmej iwán wewetkej yej mandarowaj. ²⁴ Kuá' inón kikakikej, inochin kisentewijkej Dios, kijtojkej:

—NoTeko, tej tiDios yej tikchij cielo, tajli, lámár iwán inewi yej ono'. ²⁵ Tej iga moEspíritu Santo tiktajtolmá' David yej mitztoka, kijtoj:

¿Te iga kuejkuesiwilo ipan paismej,
iwán la gente kejlamikij iga kichiwaj yej ayekti yej niga
kipalewiáj?

²⁶ Reyejmej yej onokej ipan inín tajli inochin monechkojkej,
yej mandarowaj ipan altepemej mosenechkojkej,
yajkij icontraj toTeko wan icontraj Cristo yej kititan.

²⁷ 'Melá' iga nigaj ipan inín altepe' mosenechkojkej Herodes^a
iwán Poncio Pilato iwán la gente de Israel iwán yej ayéj de
Israel, motalkej icontraj moPiltzin Jesús yej tej tiktapejpen iga
marreinaro. ²⁸ Iga inón, yejamej kichijkej nochi yej tej tikejlantoya
iga ijkón yawi mochiwati. ²⁹ NoTeko xikita iga nemiktijnekij iwán
xinepalewikan iga amo manimajmawikan iga manikpowakan
motájtol. ³⁰ Iwán iga mopoder maachitiakan yej wetitokej iwán
mamochiwa weyi milagrojmej ipan itoka' moPiltzin Jesús yej ayí'
kichij yej ayekti.

³¹ Kuá' tami' oradojkej, ompa kan nechkatoyaj takuekuechka';
iwán inochimej kipiayaj nokta el Espíritu Santo, iwán ay'ya
majmawikej iga kipowaj itájtol Dios.

^a 4:27 Xikita glosario "Herodes".

Nochi yej kipiayaj isentatkimej

³²Nochi yej kicređojkej toTeko sesan iyalmajmej kipiayaj. Ayagaj motatkinekiá tejté yej kipiaya, majwa' inewi yej kipiayaj, kijtowayaj iga nochi isentatkimej. ³³Iwán apostolejmej kipowilijkej nochi gente iga toTeko Jesús ojpa-isa', iwán kicređojkej. Dios poxsan kipałewiayaj inochimej. ³⁴Ateyá ni agaj de yejamen yej amakipiá tejté, iga inochimej yej kipiayaj italmej o ikalmej kinamakayaj, iwán itominyo kiwigayaj ³⁵iwán kimakayaj apostolejmej, iwán yejamej kimajmakayaj nochi tokniwan sanké' kipolowayaj. ³⁶Ijkón kichij se levita^a yej itoka' José, yej naceroj ipan tajkótal^b yej itoka' Chipre. Apostolejmej kitálilijkej José se' itoka', kitokawijkej Bernabé, yej kijtojneki Yej Tayolchikawa; ³⁷inín taga' kipiaya se ital iwán kinamá', iwán itominyo kikawilito apostolejmej.

Ananías iwán Safira kichiwaj yej ayekti

5 E' se taga' yej itoka' Ananías iwán Safira yej isiwa', kinamakakej italmej. ²Inín taga' kikui' achi inón tomin, iwán achi kikawilitoj apostolejmej ken tikita achonya nokta iga kinamakakej. Iwán isiwa' nochi kimatiá. ³Iwán Pedro kijtoj:

—Ananías, ¿te iga kala' Tzitzimi' ipan moalmaj iwán tikne' xikajkayawa el Espíritu Santo iga tikui' achi itominyo inón tajli yej tiknamá'? ⁴¿Ix ayéj motatki katka in tajli? Iwán siga tiknamá', ¿ix ayéj motatki no in tomin? ¿Te iga ijkón tikchij? Ayéj nejamej anekajkayajkej, Diqswa' in tikne' xikajkayawa.

⁵Kua' inón kika' Ananías, mikiwétzi'ya. Iwán nochi yej kimatikej, poxsan majmawikej. ⁶Iwán asikej sekin chokomej, kikimilojkej iga tzótzol iwán yajkij kitokatoj.

⁷Panoj ken eyi horas, kalakito isiwa' Ananías, yéj aya kimatiá iga mígui'ya iwéj. ⁸Pedro kitajtan:

—Ta' xine-ijli, ¿ix achón iga ankinamakakej in amótal ke' ankijtowaj?

Iwán siwa' kijtoj:

—Kena, achón.

^a 4:36 Xikita glosario “Levita”. ^b 4:36 Xikita glosario “Tajkótal o Isla”.

⁹ Iwán Pedro kijlij:

—¿Te iga anmotaajtoltijkej iga ankinekikej xikajkayawakan iyEspíritoj toTeko? Ta' xikita, ne wítzej yej kitokatojay mowéj; inán tej no yawij mitzwígatij.

¹⁰ Iwán íkua'san miktiwetzil' iyikxitenoj Pedro. Kua' kalakkej chokomej kasitoy siwa' míkto'ya, iwán kikixtijkej iwán kitokkej itenoy iwéj. ¹¹ Iwán inochimej yej kicredojtoyaj Jesucristo iwán nochi yej kimatikej yej mochij, poxsan majmawikej.

Dios kichíwa mia' milagro

¹² Iga Dios kipalewij apostolejmej, kichíwayaj mia' milagrojmej iyixtaj la gente. Inochin yej kicredowayaj toTeko monechkowayaj weyitiopan, itenoy puerta yej itoka' Salomón. ¹³ Ni agaj yej ayá' kicredowaya Jesucristo mixewiaya iga masen-onokan iwamej, e' la gente poxsan kiye'itayaj inomej toknimej. ¹⁴ Yej kicredowayaj toTeko, majya miakiayaj, tajtaga' iwán siwatkej. ¹⁵ Este kikixtiayaj ipan calle yej wetitokej, kitekayaj ipan tapech iwán ipan peta', iga kua' panoj Pedro, malej itónal maasi ipan sekin de yejamej. ¹⁶ Iwán mia' no yej najna'san iyaltepemej, yayaj Jerusalén, kiwigayaj iyenfermojmej iwán yej kinkochijtoyaj malespíritojmej iwán nochi achitiakej.

Pedro wan Juan kiwigaj preso

¹⁷ Iwán ijefej sacerdotejmej iwán nochi saduceojmej yej íwan onoyaj, kixitayaj apostolejmej. ¹⁸ Iwán kikitzkijkej apostolejmej iwán kipresojujkej. ¹⁹ E' se iyángel^a toTeko yajki tayowakan kitapowilitoj cárcel, iwán kikixtijkej, kijlijkej:

²⁰ —Xakan, ximoketzatij weyitiopan iwán xiktatapowítij la gente ken iga wel manejnemikan ipan iyojwi Dios.

²¹ Iga inón kikakikej, ipan se'ya día isájpasan kalakkej weyitiopan iwán pewakej tamachtijkej.

E' ijefej sacerdotejmej iwán yej íwan ompa onoyaj, kinechkojkej nochi yej kimandarowaj israelítajmej, iwán tatekimakakej iga mamokuiti apostolejmej kanki' onokej cárcelijti'. ²² Kititankej policiyamej yej tacuidarowaj weyitiopan. E' kua' asitoy ipan cárcel, akasíkejo', iwán mokuepkej iga tamatiltitoy. ²³ Kijtojkej:

^a 5:19 Xikita glosario “Ángel”.

—Nikasitoj cárcel ye'tzakto' iwán ipan kalten ejejkatokej policiyajmej. E' kuá' niktapojkej, ompa ayagaj onoya.

²⁴ Kuá' inón kikakikej ijefej sacerdotejmej iwán ijefej policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan iwán inomej sacerdotejmej yej no mandarowaj, mojlíayaj: atikmatij kēman tamatis inín. ²⁵ Íkuá' asito se taga' iwán kijtoj:

—Tajtaga' yej ankakijkaj ipan cárcel onókeja weyitiopan, némiya tamachtíaj.

²⁶ Ijefej policiyajmej iwán policiyajmej yej tacuidarowaj, yajkij kikuitoj tamelá iga kimajmawiliayaj la gente iga wel kitemiktiáj. ²⁷ Kuá' kaxititōj, kiwigakej iyixtaj yej kimandarowaj judiyojmej, iwán ijefej sacerdotejmej kijlij apostolejmej:

²⁸ —Nejamen nimitzijlíkeja iga ayo' nokta xitamachtikan yej kichij Jesús. ¿Iwán te ankichijkej? Amejwan antamachtijtinénkeja noyan Jerusalén iwán ankinekij xinepantikan iga nejamej nikmiktijkej inón taga'.

²⁹ Iwán Pedro iwán sekin apostolejmej kijtojkej:

—Máj yekti manikchiwakan ken kijtowa Dios, que manikchiwakan ken kijtowaj tajtaga'. ³⁰ IDios to-ikyapatajwan, ki-ojpa-ixitij Jesús; inón yej aniclavarojkej ipan se cruz iga ankimiktijkej. ³¹ Dios kiwiga' ajko iwán kitalij iladoj iye'ma', kitalij iga mamandaro iwán matasalvaro. Ijkón israelitajmej wel makikajtewakan iga ayompa nemij iga Dios makiperdonaro yejamej. ³² Inón nejamej niknojma-itakej iwán nimitzpowiliáj, iwán no mitznextiliáj el Espíritu Santo. Inón Espíritu, Dios kimaka yejsan kichiwa ken yéj kijtowa.

³³ Kuá' inón kikakikej, kuejkuesiwiwej iwán kinekiáj makimiktikan. ³⁴ Iwán ompa kan nechkatoyaj yej mandarowaj onoya se fariseo^a yej itōka' Gamaliel yej tamachtíaj ipan iley Moisés, inón taga' poxsan kiye'itayaj. Mocketza' iwán kijtoj iga achi alín makisakan apostolejmej. ³⁵ Iwán Gamaliel kijlij yej mandarowaj:

—Nokniwan de Israel, cuidáj tejté ankichiwiliáj inimej tajtaga'. ³⁶ Xikejlamikikan ken ikya kichij Teudas, yéj kiyolmakatoya iga mamandaro. Iwán kitokakej ken cuatrocientos tajtaga'; e' yéj kimiktijkejsan, iwán nochi yej kitokayaj papayinikej iwán ompa nochi tami'. ³⁷ Máj despuéj, kuá' nemi mocensarolo, Judas yej de

^a 5:34 Xikita glosario “Fariseo”.

Galilea poxsan mia' kinechkoj yej kitokayaj; e' yéj nō kimiktijkej, iwán yej kitokayaj inochimej papayinikej. ³⁸Inón iga nimitzijliáj iga xikajtewakan kama manemikan inimej tajtaga', amo te xikchiwilikan. Porque siga nemi kichiwaj kensan yejamen kinekij, yáwisan tamiti. ³⁹E' siga kichiwaj yej Dios kineki iga mamochiwa, amejwan awel te ankichiwiliskej. Achi xitamajmawilikan, amo santá' ankikuejkuesojtoskej Dios.

⁴⁰Iwán nochi kitajtolkuilij inón taga'. Iwán kinotzkej apostolejmej, kimagakej iwán kitekimakakej iga ayo' máj matatapowakan ipan itoka' Jesús; iwán kimajkajkej. ⁴¹Iwán apostolejmej kiskeja iyixtaj yej mandarowaj, poxsan paktiajkij iga Dios kita' iga wel kijyowiáj kuá' kiknochijkej iga moconfiarojkej ipan Jesús. ⁴²Iwán nochipa tamachtiayaj iwán kipowayaj itájtōl Jesucristo. Yayaj ipan weyitiopan, iwán nō tamachtijtinemiáj ipan kajlimej.

Kitapejpenaj siete diaconojmej

6 Iwán inón vej yej kitokaj Jesucristo nemi máj miakiayaj. Iwán yej tajtowaj hebreo^a nochipa tamajmakayaj tákual. Iwán yej tajtowaj griego motelwijkej wan yej tajtowaj hebreo. Kijtojkej iga kuá' momajmakayaj tákual, ayá' kiye'atenderowaj siwatkej yej tajtowaj griego yej mikikeja iwewejmej. ²Iwán inomej doce apostolejmej kinechkojkej nochi yej kitokaj Jesús iwán kijtojkej:

—Akajasi iga manikajtewakan iga nikpowaj itájtōl Dios iga san tákual manikmajmakakan tokniwan. ³Inón iga nokniwan, xitapejpenakan siete tajtaga' yej ankitaj ye'nemij, iwán yej kimatij te kichiwaj, iwán yej kipiáj nokta el Espíritu Santo iga yejamen makichiwakan inín tekipánōl. ⁴Nejamen niktewijtoskej Dios, iwán nitamachtijtoskej ipan itájtōl.

⁵Iwán nochi kiye'itakej yej kijtojkej apostolejmej. Iwán kitapejpenkej Esteban, se taga' yej poxsan moconfiarowaya ipan Dios, iwán kipiaya nokta el Espíritu Santo. Nō kitapejpenkej Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas iwán Nicolás de Antioquía yej ayéj judío, yéj íkyaya kicreoj ken iga tanextiliayaj judiyojmej.

⁶Iwán kiwigakej itenoj apostolejmej, yejamej kitálijkej imamej ipan itzontekomej inomej siete toknimej iwán ki-oradowilijkej.

^a 6:1 Xikita glosario "Hebreo".

⁷ Iwán itájtɔl Dios mia'ya nemi kicredowaya, iwán yej kitokaj Jesús poxsan miakiakej ompa Jerusalén. Este nɔ mia' sacerdotejmej yej judiyojmej kicredojkej Jesús.

Kipresowiáj Esteban

⁸ Dios kimá' poder Esteban iga makichiwa milagroymej iga la gente makicredokan Jesús. ⁹ E' sekin judiyojmej yej asij tiopan yej itoka' “Esclavojmej yej itekomej kimajkájkeja”, iwán sekin yej de Cirene, de Alejandría, de Cilicia, de Asia, pewayej iga motenkitzkiáj iwán Esteban. ¹⁰ E' awel kitanilijkej iga el Espíritu Santo kipaləwij Esteban iga kimá' tájtɔl yej ómpaya nokta ken kijtoj. ¹¹ Iwán inomej kixtawakej sekin iga makijtokan iga Esteban máltajtowa iga iley Moisés, iwán máltajtowa iga Dios. ¹² Ijkón kichijkej iga makuejkuesiwikan la gente iwán nochi wewetkej yej mandarowaj iwán yej tamachtiáj ipan la ley iwán ki-onkawijkej Esteban; kikitziqijkej iwán kiwigakej iyixtaj kan monechkowaj yej kimandarowaj nochi judiyojmej. ¹³ Iwán nɔ kitemojkej yej tapantiáj, kijtojkej:

—Inín taga' atami iga máltajtowa iga inín toweyitiopan kan moweyimati Dios, iwán tajtowa icontraj iley Moisés. ¹⁴ Nikakikej kijtojto' iga Jesús de Nazaret yawi kixitinati inín weyitiopan iwán yawi kipatati ken tiktekichiwaj ken Moisés tenextilij iga matikchiwakan.

¹⁵ Yej mandarowaj iwán nochi yej ompa ewatoyaj, kuá' kitachilijkej Esteban, kitakej iga ixaya' kenya se ángel.

Esteban motajtowiliá

7 Ijefej sacerdotejmej ijkín kitajtan Esteban:

—¿Ix melá' iga ijkón?

² Iwán yéj kijtoj:

—Nokniwan iwán annotajwewetkej, xinekakikan yej nia nimitziqlitij. Inón toDios yej nochi wel kichiwa, kixnextilij to-ikyapatajwewej Abraham kuá' onoya ipan tajli yej itoka' Mesopotamia, kuá' aya yawi mochantiti altepe' Harán. ³ Iwán Dios kijlij: “Xikajtewa mótal iwán mokniwan iwán xaj ipan inón tajli yej nej nia nimitznextiliti.” ⁴ Iwán Abraham kisa' pan país yej itoka' Caldea iwán yajki mochantito altepe' Harán. Kuá' Abraham mi'ya' itaj, Dios sej kikixtij ompa iwán kiwajli' kan inán amejwan

anchantitokej. ⁵E' ayá' kimá' ítal yej ma-itátkipay; ni alín nokta ayá' kimá' kan wel matakسا. E' Dios kijlij iga yawi kimakati yej mochiwas itatki, iwán kuá' míkisyá, kawis iga ipilowan ipilówampa, malej íkuá' Abraham aya kipiaya ipilowan. ⁶Iwán Dios kijlij iga yej ipilowan ipilówampa yatij mochantitij ipan se' tajli yej ayéj itatkimej. Ompa yawij onotij iga esclavojmej iwán kinknochitoskej cuatrocientos años. ⁷Iwán Dios no kijlij: “Nej nia nicastigaroti yej mitzesclavojtiliskej. Iwán mopilowan ipilówampa yawij kisatij ompa, iwán wítzej neweyimatiltikij nigaj.” ⁸Dios motajtołtij iwán Abraham, kimá' inón costumbre yej mojliá circuncisión^a iga manesi iga motajtołtij iwán. Inón iga kuá' Isaac kipiaya ocho días iga naceroj, Abraham kicircuncidaroj, iwán ijkonsan no kichij Isaac iwán ipiltzin yej itoka' Jacob. Iwán ijkonsan no kichij Jacob iwán ipilowan, inomej doce ipilowan yej mochiwej iga tetajmej ipan nación de Israel.

⁹Inomej ipilowan Jacob yej yajkij to-ikyapatajwan kijiya keje itzoyomej yej itoka' José, iwán kinamakakej, iwán inomej yej takojkej kiwigakej Egipto. E' Dios onoya iwán José ¹⁰wan kimanawij kuá' kinkochiwayaj. Dios kinextilij ken wel makichiwa iga wel makiye'ita Faraón el rey de Egipto. Inón iga Faraón kitālij José iga mamochiwa gobernador ipan Egipto iwán no mandarowaya chan Faraón.

¹¹Iwán poxsan apistajtiá' iwán tayokoyayaj noyan ipan ítal Egipto iwán Canaán, wan totajwan akasiajo' te kikuayaj. ¹²Kuá' Jacob kimati' iga Egipto ono' trigo, kititan ipilowan yej to-ikyapatajwan matakowatij. Ijkón iga achto vej yajkij Egipto. ¹³Entonces kuá' se' vej yajkij yejamen, José motenxítonya iyixtaj iyikniwan, wan íkuá'ya el rey Faraón kimati' katiapa itaj wan iyikniwej José. ¹⁴Iwán José tatitan makikuitij Jacob yej itajpa iwán inochi iyikniwan; iga inochimej masi' setenta y cinco. ¹⁵Ijkón iga Jacob yajki mochantito Egipto iwán ompa migui', iwán ompa mikikej no ipilowan yej to-ikyapatajwan. ¹⁶Iwán iyomiyomej Jacob kiwigakej ipan tajli yej itoka' Siquem, iwán kitokakej ipan animajtexapo' yej Abraham kikowilij ipilowan Hamor.

¹⁷Kuá' ayo' wejka iga mochiwas yej Dios kijlij Abraham iga yawi kichiwati nokta, judiyojmej poxsan piwiwej Egipto.

^a 7:8 Xikita glosario “Circuncisión”.

¹⁸ Ompa Egipto pe' mandaroj se' rey yej akixmatiá José. ¹⁹ Inín rey kikajkayaj totajwan iwán kinknochijkej, kitekimakakej iga makisenkokajtewakan seli' chooilin iga mamijmikikan.^a ²⁰ Íkuá' naceroj Moisés. Yéj kuá' séligo', Dios poxsan kiye'ita'. Itaj iwán iye' kiskaltijkej eyi mes ompa ichamej. ²¹ Kuá' tatekimakakej iga kikajtéjkeja iselti iga mamiki, isiwapiltzin el rey de Egipto kasi' iwán kiskaltij ken ipiltzin. ²² Inón iga Moisés momachtij ken momachtíaj egipciojmej. Yéj mandarowaya poxsan iwán nochi ken tatekimakaya mochiwaya.

²³ 'Kua' kipiaya cuarenta años, Moisés yajki kipaxalowilito iyikniwan, inomej yej de Israel. ²⁴ Ompa kita' se egipcio kimagatoya se yej iyikniwejpa. Iwán kimanawito iwán kimiktij inón egipcio yej tamagatoya. ²⁵ Yéj kijtoj anka iyikniwan kimatiskej iga Dios kititan iga makimanawikan, e' yejamen ayá' kimatikej. ²⁶ Iwán ipan se'ya día, Moisés kasito omen israelita nemi momagaj, iwán kitakawaltiyaj, kijlijkej: “¿Te iga anmomagaj? Esi de améjwampasan.” ²⁷ Kuá' kika' inón yej tamagatoya, este kiyagatopej Moisés, kijlij: “Tej ayagaj mitztalij iga tijefej o tijuez iga xinetakawaltikan. ²⁸ ¿Ix tikneki no xinemikti ken yalwa tikmiktij inón egipcio?” ²⁹ Kuá' Moisés inón kika', choloj iwán yajki mochantito ipan tajli yej itoka' Madián. Ompa onoya ken yej wejkachanej iwán kipiá' omen ipilowan.

³⁰ 'Kua' pánoja cuarenta años, Moisés onoya ipan desierto^b iná' tepe' yej itoka' Sinaí. Ompa kixnextilij se ángel ipan se witztako' yej wewelontoya. ³¹ Moisés momajtij iga inón yej kitztoya, iwán kuá' kitechoj iga makiye'ita, kika' itájtol toTeko, kijlij: ³² “Nej yej iDiospa amo-ikyapatajwewetkej, Abraham, Isaac, iwán Jacob.” Iwán Moisés kuekuechkatoya iga majmawiá, iwán ayo' mixewiaya iga kitachiliaya. ³³ Iwán toTeko kijlij: “Xikixti moga' yej tikakijto', porque nij kan titaksato', nej nono'. ³⁴ Nikitzto' ken iga kinkochiwan nogentej yej onokej Egipto, nikaki iga este tejtenaj. Inón iga niwalaj iga nikmanawikoj. Inán xiwiki iga nia sej nimitztitaniti Egipto.”

³⁵ Malej iga yejamen kimalilijkej Moisés, kuá' kijlijkej: “¿A'yéj mitztalij iga tijefej o tijuez?” E' Dios kititan ken jefe iga makimanawiti igentej. Kititan iyángel makixnextiliti Moisés ipan witztako'. ³⁶ Moiseswa' in yej kikixtij Egipto to-ikyapatajwan.

^a 7:19 Ex 1:22   ^b 7:30 Xikita glosario “Desierto”.

Yéj kichij milagro ompiga Egipto iwán ipan inón Tata'lámar iwán ipan desierto kan nemiáj cuarenta años. ³⁷ Inonsan Moisés kijlij israelítajmej: “Dios yawi mitztítanilitij se profeta yej de améjwampasan, ken nej netitan. Xikakikan yej yéj mitzijiáj.” ³⁸ Inín Moisés yej onoya iwán la gente ompiga ipan desierto, iwán el ángel yej kinotza' ipan tepe' Sinaí. Iwán onoya wan to-ikyapatajwan, Moisés yej kimakakej itájtól yej tamaka vida iga tejamej sej matemakakan.

³⁹ 'E' inomej totajwan ayá' kinekikej makichiwakan ken kijtowa, majwa' kinekiáj sej mamokuepakan Egipto. ⁴⁰ Iwán kijlijkej Aarón: “Niknekij xinechiwilikan diosmej iga mateojkuiltijtiakan tejamej. Porque atikmatij te kichij inón Moisés yej tekixtij Egipto.” ⁴¹ Iwán kichijkej ken se torojtzin iga idiosmej iga makiweyimatiłtikan, iwán kikuikkej mia' yolqamej iga kimiktilijkej tepostorojtzin iwán yejamen pakikej iga kichijkej inón. ⁴² Iwán Dios kikajtej yejamen, kismakákeja iga makiweyimatiłtikan sitalimej. Ijkin ikuilijto' ipan ilibroj profetajmej:

Amejwan de Israel, ¿ix amejwan ankimiktijkej yolqamej iga annemakakej ofrenda

kuá' amonoyaj ipan desierto cuarenta años?

⁴³ ¡Ayá! Majwa' ankinentiayaj ikuetaxtiopan dios Moloc,

iwán ankinentiayaj sitalin yej kijliáj dios Renfán.

Inomej imágenes yej améjwansan ankichijkej iga

xikweyimatiłtikan.

Inón iga niawij nimitzkixtítij kan amonokej; nimitzwigaskej este iyikampa país de Babilonia.

⁴⁴ 'Ipan desierto to-ikyapatajwan kipiayaj se kuetaxtiopan^a kan kanayaj inón ome patachte'ti kan ikuilijtoya la ley. Inón kuetaxtiopan kichij Moisés kensan Dios kinextilij iga makichíwa. ⁴⁵ To-ikyapatajwan kimakakej inón kuetaxtiopan ipilowan iwán kaxitijkej este nigaj. Senwalkej iwán Josué iga kitalkuiliłkoj se' gente yej nigaj chantitoyaj. Inomej gente Dios kikixtij iga kimakakej ital totajwan. Ijkonya iga kawiko inón kuetaxtiopan este iga mandaroj el rey David. ⁴⁶ Dios poxsan kiye'ita' el rey David iwán yéj kine' makichiwili se íkal Dios yej iDiospa Jacob, kan wel maono. ⁴⁷ 'E' rey Salomón in yej kichij Dios íkal. ⁴⁸ Malej iga Dios yej kipoxpiá

^a 7:44 Xikita glosario “Kuetaxtiopan”.

poder, ayá' mochantiá ipan tiopamej yej kimachíwajpa tajtaga'.
Ken kijtoj se profeta:

⁴⁹ Ipan cielo nimotaliá iga nimandarowa,

iwán ipan tajli nimokxitetoniá.

¿Katiábapa nókal nechiwiliskej?

¿Kan wel nimosewij?, kijtowa toTeko.

⁵⁰ ¿Ixtaj ayéj nej nikchij iga noma' nochi yej ono'?

⁵¹ Esteban kįjtojo' no:

—E' amejwan nochipa anyoltakuaktikej, amonakas iwán amoalmaj ken yej ayá' kįxmatij Dios. Nochipa ankichiwaj yej ayá' kineki el Espíritu Santo. Amejwan kensan amo-ikyapatajwan.

⁵² Amo-ikyapatajwan kiknochijkej nochi profetajmej, este kimijmiktijkej yej kijtojkej iga yawi wįkiti Cristo, yej ye'nemi. Iwán kuá' wáľaj, améjwansan sej an kentregarojkej iwán ankimiktijkej.

⁵³ Malej iga angelejmej mitzmakakej iley Dios, e' amejwan ayá' ankichijkej ken kijtowa.

Miki Esteban

⁵⁴ Kuá' kikakikej yej kijtojtoya Esteban, poxsan kuejkuesiwikej este kigueuetzekaltijkej itamej iga kijiyaj Esteban. ⁵⁵ E' yéj kimela'piaya el Espíritu Santo, ajkotachá' ipan cielo iwán kita' kan

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

Dios tawijto', wan kita' ompa ejkato' Jesús iladoj iye'ma' Dios.
⁵⁶ Iwán kijtoj:

—¡Ta' xikitakan! Nikitzto' tapojto' cielo, iwán ompa ono' Jesús^a
 iladoj iye'ma' Dios.

⁵⁷ E' yejamej monajnagastzakkej iga imamej, tzajtzikej iwán
 kisémpoloykej Esteban. ⁵⁸ Kiwawatatzojtikixtijkej ipan altepe'
 iga kitemiktijtoj. Iwán inomej yej nemi tatemiktiáj kikawatoyaj
 isotantzotzolmej^b iyikxitenoj se taga' yej itoka' Saulo iga
 makicuidarowilikan. ⁵⁹ Mij nemi kitemiktiáj, Esteban kitenewij
 Dios, kijtoj:

—NoTeko Jesús, xikomemawi noespíritoj.

⁶⁰ Iwán motankuaketza', iwán tajtoj recio, kijtoj:

—NoTeko, amo xikwelkuili yej ayekti yej nemi nechiwiliáj.

Kua' tami' inón kijtoj, mígui'ya.

Saulo kitemowa iga kiknochiwa yej kicredowaj Jesús

8 Saulo kiye'ita' iga kimiktijkej Esteban.

Inonsan día pewakej iga paréj kitemojkej iga kiknochiwaj
 yej kicredojtokej Jesús yej ichamej Jerusalén. Nochi papayinikej,
 ono' yej yajki ipan ital Judea iwán Samaria. Apostolójmejsan kajkej
 Jerusalén. ² Sekin tajtaga' yej kicredojtokej Dios, kitokkej Esteban,
 iwán poxsan chokakej. ³ Iwán Saulo kiknochiwaya yej kicredojtokej
 Jesús, kalakiá ipan sejsé kajli iga kiwawatatzojtikixtiaya tajtaga'
 iwán siwatkej iwán kiwigayaj preso.

Mopowa ye'noticiaj Samaria

⁴ E' yej choloykej Jerusalén, noyan san kan yajki kipowayaj
 itajtól Dios yej tasalvarowa, ⁵ Se de yejamen yej itoka' Felipe, yajki
 se altepe' yej ono' ipan ital Samaria,^c iwán ompa pewa' kipowa'
 itajtól Cristo. ⁶ Ompa monechkolowaya iwán nochi kikakiáj yej
 kijtowaya Felipe, iwán no kitayaj iga kichiwaya milagro. ⁷ Mia'
 yej kipiaya malespíritoj achitiakej, iwán malespíritojmej kua'
 kisayaj ipan inomej este tzajtzitikisayaj. Iwán no achitiakej yej

^a 7:56 Esteban kijtoj “iPiltzin Taga”, toka' yej Jesús kijtoj kua' motokawij. Lc
 5:24 ^b 7:58 Anka iga sektaj kinentiayaj sotantzótzol, wan kikixtijkej iga máj
 wel matatemiktikan. Ayéj iga onoyaj ipetzkafej.

^c 8:5 Xikita glosario “Samaria, Samaritanos”.

takuawayaxtoyaj iwán yej koxomej. ⁸Inón iga poxsan paktoyaj ipan inón altepe'.

⁹E' onoya nō se taga' yej itōka' Simón yej motamatiliá iwán kikajkayajtoya la gente de Samaria, kinekiá iga makita la gente iga yéj ayéj námōl. ¹⁰Kitajtolkakiá yej máj aya yolej este yej máj yoleja, kijtowayaj:

—Inín Simón kinentiá nokta iweyipoder Dios.

¹¹Kitajtolkuiliayaj iga inón itamatilis, íkyaya kikajkayajtokej.

¹²E' kuá' kicredojkej inón ye'noticiaj yej Felipe kipowa' ken iga reinarowa Dios, iwán iga mamosalvarokan ipan itōka' Jesucristo, mobautizarojkej tajtaga' iwán siwatkej.

¹³Kicredoj nō inón Simón, iwán mobautizaroj, iwán kitokatinemiáy Felipe, madmiradojtoya iga kitaya iga kichíwaya milagros.

¹⁴Kuá' apostolejmej yej onoyaj Jerusalén kimatikej iga yej ichamej Samaria kicredójkeja itájtōl Dios, kitítankej mayakan ompiga Pedro iwán Juan. ¹⁵Asitoj ompiga, oradojkej iga inomej yej kicredojkej Jesús iga makipiakan el Espíritu Santo. ¹⁶Porque aya wítziá iyEspíritoj Dios niga ipan se de yejámempa, onóyajsan bautizado ipan itōka' toTēko Jesús. ¹⁷Iwán Pedro iwán Juan kitálkej imamej ipan inomej, iwán inomej kipiákeja iyEspíritoj Dios.

¹⁸Kuá' Simón kita' iga walaj iyEspíritoj Dios iga apostolejmej kitáljkejsan imamej ipan inomej, Simón kinekiá makixtawa apostolejmej; ¹⁹kijtoj:

—Xinēmakakan nō inón poder iga a'san ípan maniktālili noma' makipiá nō iyEspíritoj Dios.

²⁰Iwán Pedro kijlij:

—Ximiki wan motomín iga tikowasneki imakōka Dios. ²¹Tej ayá' mitzajasi iga xikpiá; iyixtaj Dios tej tikchijto' yej ayēkti. ²²Xikajtéwaya iga tikchíwa yej ayēkti, iwán xiktajtanili Dios siga wel mitzēlkawilij inón yej tikejlan ipan moalmaj. ²³Nimitzita iga ipan moalmaj titapox-ixita, iwán tikchijto' yej ayēkti, inón kenkuá' mitzilpito'.

²⁴Iwán kijtoj Simón:

—Amejwan xiktenewikan Dios iga nej iga amo mamochíwa inón yej anne-ijlijkej.

²⁵ Kuḗ' apostolejmej tami' tḗtapowakej ipan itájtḗl Dios, mokuepkej Jerusalén. Ipan ojti kipojtiwalkej ye'noticiaj ipan mia' alpetzitzin yej onokej ipan ital Samaria.

Felipe iwán se taga' de Etiopía

²⁶ Después se iyángel toTeko kijlij Felipe:

—Ximoketza, iwán xaj taníbapa ipan ojti yej kisa Jerusalén iwán yawi altepe' Gaza.

Inón ojti panowa ipan desierto. ²⁷ Ijkón Felipe moketza' wan yajki ompiga; iwán ipan ojti masi' iwán se taga' yej ichan ipan tajli Etiopía. Inón taga' poxsan tayakantoya, yéj kenilijtoya itomin la reina de Etiopía yej itoka' Candace. Inón taga' yajka Jerusalén iga kiweyimatiłtitoya Dios. ²⁸ Inón taga' némiya yaya íchan; ewatiaya ipan ikuacarretaj, kileerojtiaya inón libro yej kijkuiloj el profeta Isaías. ²⁹ IyEspíritoj Dios kijlij Felipe:

—Xiktecho inón kuacarretaj iwán xisenyawí itenoj.

³⁰ Kuḗ' Felipe kitechoj, kiká' iga kileerojtiaya inón libro yej kijkuiloj Isaías, iwán kitajtan:

—¿Ix tikmati te kijojneki in yej tikleerojtiá?

³¹ Iwán kijtoj inón taga':

—¿Kén nia nikmatiti si ayagaj ne-ijliá te kijojneki?

Iwán kijlij Felipe iga matejkawi iga mamotali itenoj.

³² Kan kileerojtiaya ijkín ijkulijto':

Kiwigakej kimiktitoj ken se borrego;^a

iwán ken borregołtzin kuḗ' kitejtekiłiáj itzojmiyo, atzajtzi, ijkonsan yéj no atajtoj.

³³ Kalimpamatikej, ayá' kitajtolkuilij yej kijuzgarowa.

¿Iwán a' tajtowa iga ipilowan?,

iga kimiktijkej ipan inín tajli.

³⁴ Iwán inón taga' de Etiopía kitajtan Felipe:

—Achi xine-ijli de a'yéj tajtowa inín profeta. ¿Ix iga yéjsan o iga sewo'?

³⁵ Iwán Felipe pewa' tajtoj de inón yej kileerojtiaya inón taga' de Etiopía, iwán kipowilij ye'noticiaj de Jesús. ³⁶ Kan nemi yawij, asitoj kan ono' a'ti. Kijtoj inón taga':

—Nij ono' a'ti; ¿ix awel tinebautizaroj?

^a 8:32 Xikita glosario “Borrego”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

8:26-40

³⁷ Felipe kijtoj:

—Siga tikmela'creḏowa iga inewi moalmaj, wel.

Iwán kijtoj:

—Nicreḏowa iga Jesucristo iPiltzin Dios.

³⁸ Iwán kiketzeltij ikuacarretaj; iwán iyomextimej yajkij a-ijti'. Iwán ómpaya Felipe kibautizaroj inón taga'. ³⁹ Kua' kiskeja a-ijti', iyEspíritoj toTeko kiwiga' Felipe. Inón taga' ayo' máj kita' Felipe; e' taga' kikui' iyojwi este paktiajki. ⁴⁰ Felipe asito sej este ipan altepe' yej itoka' Azoto, iwán panotiajki ipan sejsé altepe' iga kipojtinemi' ye'noticiaj de Jesús este que asi' altepe' Cesarea.

Saulo pewa iga kitoka Jesús

9 Saulo kijtojtóyasan iga yawi kimiktiti yej kitokaj Jesús. Inón iga yajki kitato ijefej sacerdotejmej,^a ² kitajtanito amamej kan makijto iga yejamej kitekimakaj iga mayawi Damasco iga makitemoti ipan itiopamej judiyojmej yejsan kitokaj iyojwi Jesucristo. San a' casis, kiwigas preso este Jerusalén, tajtaga' o siwatkej. ³ E' kua' nemi yaya ipan ojti iga asitiayay Damasco, walaj ipan cielo se ti'ti yej kiwejtawiko. ⁴ Saulo wetzi' este talpan, kika' a'pa ijkín kijlij:

—Saulo, Saulo, ¿te iga tine-iknochiwa?

^a 9:1 Inín ijefej sacerdotejmej, ichan Jerusalén.

⁵ Saulo kijtoj:

—¿A'yejtaj in tej?

Iwán kijlij:

—Nej niJesús. Nejwa' in yej nemi tine-iknochiwa. Iga ijkón tikchiwa, tejsan momatika nemi timo-iknochiwa, ken kuá' se toro kitiliksa ipuntaj kuawi' yej iga momajmajtiá.

⁶ Iwán Saulo este kuekuechka' iga majmawi, kijlij:

—NoTeko, ¿tetaj tikneki manikchiwa?

ToTeko kijlij:

—Ximokéztaya, xaj Damasco. Ompiga yawij mitzijliti tē tia tikchiwati.

⁷ Inomej tajtaga' yej nemi yayaj iwán Saulo pox momajtiktakkej iga kikakikej a'pa tajtoj, e' akitakej ni agaj.

⁸ Iwán Saulo moketza' kan wetztoya, kuá' mixtapoj, ayo' wel tachaya. Iwán kimawilantiajkij. Ijkón kaxititoj Damasco.

⁹ Ompa onoya eyi día, awel tachaya, atakuaj niga konij nité.

¹⁰ Ompa Damasco onoya se yej itoka' Ananías yej kitoka Jesucristo, wan toTeko kixnextilij, kijlij:

—¡Ananías!

Iwán yéj kijlij:

—Nigaj nono' noTeko.

¹¹ Iwán toTeko kijlij:

—Xi-ójkuiya, xaj ipan calle yej itoka' Melakti'. Ompa chan Judas, xiktemoti se de Tarso yej itoka' Saulo, yéj inán nemi netenewiá.

¹² Nikixnextilija iga kalakito se taga' yej itoka' Ananías iwán kitililij ima' iga sej matachá.

¹³ Kuá' inón kika' Ananías, kitenkuepilij:

—NoTeko, e' inón taga', mia' toknimej ne-ijlikej kén iga yéj poxsan kinkochij inomej yej Jerusalén mitztokaj.

¹⁴ Iwán inán walaj no este nigaj. Este kiwajli' se ama' kan ijefej sacerdotejmej kitekimá' iga wel makiwigakan preso yej mitzweyimatiltiá.

¹⁵ E' toTeko, kijlij:

—Xaja, iga yéj niktapejpen iga makipowa notájtol. Makipowiliti yej ayéj de Israel iwán irreyejmej, iwán no yej de Israel. ¹⁶ Nej nia niknextiliti iga yéj yawij poxsan kinkochiwatij iga netoka.

¹⁷ Iwán Ananías yajki ipan inón kajli kan onoya Saulo. Kuá' kala', kitalilij ima', iwán kijlij:

—Saulo, tinoknin, toTéko Jesús yej mitzixnextilij ipan ojti kan nemi tiwitzia', netitan iga wel sej xitachá, no iga xikpiaya el Espíritu Santo.

¹⁸ Íkuá'san kojkopé' ipan iyixmej tejté ken michin iyajwayo; ijkón iga welya sej tachá'. Iwán yajki mobautizaroto; ¹⁹ tami' inón, takuaj wan kikui' sej itájpál.

Saulo kipowa itájtól toTéko ipan Damasco

Iwán acho' ompa kawí' wan tokniwan yej kitokaj Jesucristo yej ichamej Damasco. ²⁰ Íkuá'san pewa' iga kipowa itájtól Jesucristo ipan itiopamej judiyojmej, kijohtinemiá iga Jesús, Dios nokta iPiltzin. ²¹ Iwán nochi yej kikaktoyaj madmiradowayaj, kijtowayaj:

—¿Ix ayejtaj inín taga' yej Jerusalén kitemojtinemiá iga makiknochiwa yej kitenewiáj itoka' Jesús? ¿Ix ayéj yejsan no yej wálah nigaj iga makijilpitiwiga katka itenoj ijefejmej sacerdotejmej?

²² E' Saulo máj kiyolmakaya iga kipowa toTéko itájtól ipan altepe' Damasco. Kinojma-ijtowaya iga makimatikan iga Jesusya nokta in el Cristo yej Dios kitapejpen; judiyojmej este akojasiáj ken iga makitenkuepilikan.

Saulo kicholowiliá judiyojmej

²³ Kuá' pánoja mia' día, judiyojmej motajtohtijkej iga makimiktikan Saulo; ²⁴ e' yéj kimati' iga kimiktijnekiáj. Kichixtoyaj kajkan kjsalo ipan altepe' semilwi' iwán senyówal iga makimiktikan; ²⁵ e' yej kitokaj Saulo, tayowakan kakijkej ipan se panchikiwéj, iwán kipipilojtitemowijkej ipan muro yej iga koláhtitoya altepe', ijkón iga choloj.

Saulo asi Jerusalén

²⁶ Kuá' Saulo asito Jerusalén, kinekiá mamosenechkokan iwán yej no kitokaj Jesús; e' inochimej kimajmawiliayaj iga akicredowayaj siga yéj no kitókaya Jesús. ²⁷ E' Bernabé kiwiga' kan ono' apostolejmej. Iwán kipowa' kén iga ipan ojti toTéko kixnextilij Saulo, iga toTéko kinotza', iwán kén iga kuá' onoya Damasco, Saulo amajmawi' iga kipowa' itájtól Jesús. ²⁸ Ijkón Saulo kawí' Jerusalén, yayaj iwamej kansan kinekiá. ²⁹ Amajmawiá iga

kipowaya itájtɔl toTɛko, este motenkítzkiaya iwán judiyojmej yej tajtowayaj griego. E' yejamen kinekiáj makimiktikan. ³⁰ Kua' yej kitokaj Jesús kimatikej iga kimiktijnekiáj Saulo, kiwigakej Cesarea iwán kitítankej iga mayawi Tarso.

³¹ Iwán tokniwan yej kicredojoyaj Jesús yej onoyaj noyan Judea, Galilea iwán Samaria, tamelá onoyaj iga ay'ya kinkochiwayaj, majya kisentaliyay iyalmajmej ipan Dios. Ye'nemiáj ken tatekimaka toTɛko iwán nemi miakiyay iga el Espíritu Santo kipalewiayaj.

Eneas yektiá

³² Kua' Pedro kipaxalowilijtnemiá yej kitokaj Jesús, yajki no kitato yej chantitokej altepe' Lida. ³³ Ompa kasito se taga' yej itoka' Eneas yej wetztoya ipan itapech ocho años, awel moketzaya iga takuawayaxtoya. ³⁴ Iwán Pedro kijlij:

—Eneas, Jesucristo mitzachitiáltija. Ximoketza iwán xi'yetáliya kan tiwetztoya.

Eneas nimanin moketza'. ³⁵ Iwán nochi kitakej yej chantitokej altepe' Lida wan ipan tajli de Sarón, iwán kitokákeja toTɛko Jesús yej el Mesías.

Dorcac ojpa-isa

³⁶ Ipan altepe' Jope onoya se siwa' yej kitoka Jesucristo, itoka' Tabita. Ipan griego kijtojneki Dorcas.^a Yéj nochipa kichijtoya yej yekti; kipalewiaya yej ayá' motapaliayaj. ³⁷ Iwán inomej días wetiá' wan migui'. Kua' kaltíjkeja, kiwigakej ajko ipan se' piso. ³⁸ Iwán Jope ayá' wejka iga Lida; kua' yej kitokaj Jesús kimatikej iga Pedro ono' Lida, kitítankej omen iga ijkin makijlitij:

—¿Ix wel sémisan tiaj Jope nowamej?

³⁹ Iwán Pedro motemá', yajki iwamej. Kua' asikej Jope, kiwigakej kan ono' animaj, iwán nochi yej wewejmikej chojchokatókejpa iga kiyawalojkej Pedro, kinextilijkej wipilmej iwán kuachtimej yej Dorcas kichij kua' aya miki. ⁴⁰ Iwán Pedro kikijkixtij nochi yej ompa onoyaj iwán motankuaketza' iga kitenewij Dios; iwán kitachilij animaj, kijtoj:

—Tabita, ximoketza.

^a 9:36 Ipan mela'tájtɔl Dorcas kijtojneki Masatzin.

Iwán kitapoj iyix, kita' iga ompa ono' Pedro, motalij. ⁴¹ Iwán Pedro kimakitzkij iga kiketza'. Iwán kinotzkej yej kitokaj Jesús, wán yej wewejmikikej, iga makitakan iga Tabita isa' sej. ⁴² Inón momati' noyan ipan altepe' Jope, iwán mia' kicredojekej ipan toTeko Jesucristo. ⁴³ Iwán Pedro wejkaj achi kaw' ipan inón altepe' chan se yej itoka' Simón, yej kichiwa kuajkuantas iga kuetax.

Pedro iwán Cornelio

10 Ipan altepe' Cesarea onoya se taga' yej itoka' Cornelio yej icapitán cien soldado romanojmej, inómejwa' kijliayaj Italiano. ² Inón taga' wán nochi yej ono' ichan kicredowayaj wán kimajmawiliayaj Dios. No kipalewiaya mia' judiyojmej yej amotapialiayaj iwán nochipa kitenewiaya Dios. ³ Se tiota' ken las tres, kixnextiliko se iyángel Dios, kinojma-ita' kalakiko kan yéj ono', kijlij:

—¡Cornelio!

⁴ Iwán yéj kitachilijtikisa' el ángel wán kimokatajtan:

—¿Anka tejté iga?

El ángel kijtoj:

—Dios mitzkaki kuá' tiktenewiá iwán mitzita kuá' tikpalewiá yej ayá' motapialiáj. ⁵ Inán xiktitani sekin tajtaga' iga mayakan Jope, iga makinotzatij Simón, yej itoka' no Pedro, ⁶ ono' chan sewo' Simón yej tekipanowa iga kuetax, yej chantito' lamartenoj. Yéj yawi mitzijliti yej tia tikchiwati.

⁷ Kuá' yájkija el ángel yej tajtojtoya íwan, Cornelio kinotza' omen itekipanowanimej iwán se soldado yej kiye'itaya, yej no kicredowa Dios. ⁸ Iwán kuá' támi'ya kipowilij nochi kén iga kita', kititan iga mayakan altepe' Jope.

⁹ Ipan se'ya día miéj nemi yawij ipan ojti iwán asitiyaya Jope, Pedro tejkaj iyixko kajli^a ken tajkodía iga kitenewiá Dios. ¹⁰ Iwán poxsan mayanaya, kinekiá magui' matákuaya. Kuá' nemi kichiwiliáj itákual, Dios kinextilij Pedro tepa iteki en visión. ¹¹ Kimela'ita' iga cielo tapowi', pilojtiwizíá te tani se ken tikita weyimántial, ijilpitiwizíá ipan nawí inakas. ¹² Ipan inón weyimántial onoya

^a 10:9 Ikalmey judiyojmej iteçhoj kikuiáj iga mejekawiyayaj kuá' pox tadotoni wán iga oradowayaj.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

10:9-16

sese'pa yolkamej; yej kipiáj nawi iyikximej, yej moelwawatatzowaj iwán yej patanij.^a ¹³ Iwán kikagui' se tájtól yej kijlij:

—Pedro, ximoketza, xikmikti iwán xikua.

¹⁴ E' Pedro kijtoj:

—NoTeko, awel, iga nej ayí' nikua yej kijtowa motájtól iga amokua.

¹⁵ Iwán inón yej kinotza', sej kijlij:

—Yej Dios kijtowa iga wel mokua, tej amo xikijli iga ayekti.

¹⁶ Ijkón mochij eyi vej, iwán inón weyimántial sej tejkaj ipan cielo. ¹⁷ Kuá' Pedro tayokoxtoya iga akimatiá te kijtojneki inón yej Dios kinextilij, asitoj tajtaga' yej Cornelio kititan. Tatajtantiwalkej kan ichan Simón, este asikej ipan ikalten. ¹⁸ Tanotzkej, tatajtankej:

—¿Ix nigaj ono' se yej itoká' Simón yej no itoká' Pedro?

¹⁹ Kuá' Pedro kejlántogo' inón yej kita', el Espíritu Santo kijlij:

—Ta' xikaki; eyi tajtaga' mitztemowaj. ²⁰ Ximokéztaya, iwán xitemo. Amo te xikejlamiki, xaj iwamej iga inomej nej niktitan.

^a 10:12 Iley Dios kijtowa iga judiyojmej awel kikuaj sekin inimpa yolkamej. Lev 11

²¹ Iwán Pedro temoj, kitechoj inomej tajtaga' yej Cornelio kitítan. Kijlij:

—Nejwa' in yej annetemowaj; ¿te iga anwalkej?

²² Iwán yejamen kijtojkej:

—Niwalkej iga netitankej el capitán Cornelio. Yéj poxsan ye'nemi iwán kiweyimati'tiá Dios. Nochi judiyojmej kipoxye'itaj Cornelio iwán kipoxnekij. Se iyá'ngel Dios kitekimá' iga mamitznotzaki iga xajki' íchan, iga makikaki yej tej tia tikijliti.

²³ Iwán Pedro kijlij iga makalakikan kalijti', iwán ompa kawikej iga kochkej.

Kua' tanési'ya, Pedro yajki iwán yejamen; yajkij nō sekin yej kitokaj Jesús yej ompa ichamej Jope.

²⁴ Ipan se' día asitoj Cesarea kan Cornelio kichixtóyaja iwán sekin iyikniwampa wan iyamigojmej yej íwan moye'itaj, yej yéj kijlij iga ompa maonokan. ²⁵ Kua' Pedro asito, Cornelio kixnamikito, iwán motankuaketza' iyixtaj iga katka makiweyimati'ti. ²⁶ E' Pedro kiketza', kijlij:

—Ximoketza. Nej nō nitaga' kensan tej.

²⁷ Iwán t̄atapojtiajkij te kalijti', ompa kasitoj mia' yej nechkatokej. ²⁸ Iwán Pedro kijtoj:

—Amejwan ankimátija iga nej yej nijudiyoj, noley nenextiliá iga awel manimonechko iwán yej ayéj judío, niga manikalaki íchan; e' Dios nenextilij iga amo manikijli ni agaj iga akajasi iga makina'techo Dios. ²⁹ Inón iga kua' nenotzatoj, niwalaj; ayá' nikijtoj iga ayá' nia. Inán nikmatisneki te iga annenotzakej.

³⁰ Cornelio kijtoj:

—Kipiá nawi días, ken las tres tiotakpan, nigaj nochan nimayunarojtoya iwán niktenewijtoya Dios ken tiktekichiwaj,^a iwán ne-ixnextiliko se taga', nikita' iga kinentiá itzótzol yej este pepetani.

³¹ Iwán nenotza', ne-ijlij: “Cornelio, Dios mitzkaki kua' tiktenewiá iwán mitzitzto' iga tikpalewiá yej amotapialiáj. ³² Inán xiktítani yej mayakan Jope iga makikuitij Simón yej itoka' nō Pedro. Ono' chan sewo' Simón yej kicurtirowa kuetax, yej chantito' lamartenoj. Kua' ásisya, mitztatapowij.” ³³ Inón iga imanín nimitztatitanilij, iwán yektia iga tiwalaj. Inán nigaj nonokej nonochin iyixtaj Dios wan niknekij manikakikan nochi yej Dios mitztekimá' iga xine-ijlikan.

^a 10:30 Judiyojmej teki-oradowayaj a las nueve yowalti' wan a las tres tiotakpan.

Pedro kipowa itájtɔl Jesús çan Cornelio

³⁴ Iwán Pedro pewa' tajtoj:

—Inán sí nikhela'mati iga Dios ayá' sesan kiye'ita, ³⁵ kiye'ita yey kimajmawiliáj iwán kichiwa yey yekti, judío o a'san nesi yey ono' ipan tajli. ³⁶ Dios kinotza' ipilowan ipilowampa Israel, kipowilijkej iga wel onoj tamelá iyixtaj siga moconfiarowaj pan Jesús yey Mesías, yey tonochin toTeko. ³⁷ Amejwan ankimatij yey mochi noyan ipan ital judiyojmej, pewa' Galilea kuá' Juan kipowa' itájtɔl Dios iwán tabautizaroj. ³⁸ Ankimatij no ken iga Dios kimá' Jesús de Nazaret iyEspíritu Santo iga wel makichitinemi yey yekti iwán makachitiltitinemi nochi yey tzitzimi' kinkochijtoya. Jesús kichiwaya inon iga Dios onoya íwan.

³⁹ 'Nejamej sí nikitakej inochi yey kichitinemi' Jesús ipan estado de Judea wan ipan altepe' Jerusalén. Ompa kimiktijkej, kiclavarójkejpa ipan kuacruz. ⁴⁰ Inín Jesús, Dios ki-ojpa-ixitij ipan tercer día, iwán kichij iga mane-ixnextilikan nejamej.

⁴¹ Ayá' inochin kixnextilijkej, ne-ixnextilijkej nejámensan yey ikay netapejpenkej iga manikpowakan iga isato' Jesús. Nejamen nisentakujkej iwán nisen-atikej iwán yéj, kuá' ojpa-ísa'ya kan miktoya. ⁴² Iwán netitankej iga manikpowakan, manikijlitij nochi iga Dios kitalij Jesús iga makijuzgaro yey isatokej iwán yey miktokej. ⁴³ Iwán te ikay profetajmej tajtowaj iga Jesús, kijtowaj iga nochi yey kisentaliáj iyalmaj ipan Jesús, kiperdonarowa yey kichijkej yey ayekti.

Dios kimaka iyEspíritoj yey ayéj judiyojmej

⁴⁴ Tatapojtóyao' Pedro, kuá' walaj el Espíritu Santo ipan inochin yey takatoyaj. ⁴⁵ Iwán judiyojmej yey kitokaj Jesús yey walkej wan Pedro, san tajtachixtikajkej iga Dios no kimá' iyEspíritu Santo yey ayéj judiyojmej, ⁴⁶ iga kikakiáj iga tajtojtokej ipan sesé'paya tájtɔl iwán kiweyimatiiltijtoyaj Dios. ⁴⁷ Iwán Pedro kijtoj:

—¿Ix wel agaj kijtowa iga amo mamobautizarokan ipan a'ti inimej yey Dios kimajma'ya no iyEspíritu Santo kensan tejamen temajmá'?

⁴⁸ Iwán tatekimá' iga mamobautizarokan ipan itoka' Jesucristo. Kuá' tami' mobautizarojkej, kijlijkej Pedro iga makáwi-o' acho' días máj iwán yejamen.

Pedro tajtowa iwán yej kitokaj Jesús yej chantitokej Jerusalén

11 Apostolejmej iwán yej kitokaj Jesús yej onoyaj Judea, kimatikej iga **no** kicredójkeja itájtol Dios yej ayéj judiyojmej. ²Kua' Pedro asi' Jerusalén, judiyojmej yej tatekimakaj iga mamocircuncidarokan^a yej ayéj judiyojmej, **pe'** ta-ijixko-ijlijkej, ³kijtojkej:

—Tejámejpa tijudiyojmej, ¿te iga tikpaxalowilito inomej yej ayéj judiyojmej, iwán este titakuaj iwamej?

⁴Iwán Pedro kipowa' inochi yej mochij este kan **pewa'**, kijtoj:

⁵—Nej nonoya Jope, iwán kua' niktene wijtoya Dios, yéj ne-ixnextilij tejté. Nikita' ken se weyimántial, temotiwajalaj ipan cielo, ijilpitiwajalaj ipan nawí inajnakastan, temoj este kan nej nonoya. ⁶Niktachilijtikawi' iga manikita' te kipiaya, ompa nikita' yolcamej yej kipiá nawí iyikxi, yej tekuaj, yej moelwawatatzowaj iwán yej patanij. ⁷Iwán níká' se tájtol ne-ijlij: “Ximoketza Pedro, xikmikti iwán xikua.” ⁸E' nej nikijlij: “Awel noTeko, iga nej ayí' nikua yej kijtowa motájtol iga amokua.” ⁹Iwán sej níká' inón tájtol yej wajalaj ipan cielo, ne-ijlij: “Yej Dios kijtowa iga wel mokua, tej amo xikijli iga ayekti.” ¹⁰Ijkón nikita' eyi vej, iwán nochi sej tejkaj ipan cielo. ¹¹Íkua'san asikej kalijti' kan nonoya eyi tajtaga' yej wajalkej Cesarea iga netemokoj. ¹²IyEspíritoj Dios ne-ijlij iga manía, e' amo manimajmawi. **No** yajkaj inimej seis yej kitokaj Jesús, iwán nikalakkej chan se taga' ¹³yéj nepowilijkej ken iga ichan kita' se iyángel Dios ejkatoya iwán kijlij: “Agaj xiktitani ipan altepe' Jope iga makinotzatij Simón yej **no** itoka' Pedro; ¹⁴yéj yawi mitzjiljiti ken iga wel ximomanawi, tej iwán inochi mofamiliaj.” ¹⁵Kua' **pe'** niktatapowijkej, el Espíritu Santo wajalaj iyakapamej, kensan tejamej **no** kua' achto asi' ipan tejamej. ¹⁶Íkua'ya nikejlan yej kijtoj toTeko: “Juan tabautizarowa iga a'ti, e' amejwan mitzbautizaroskej iga el Espíritu Santo.” ¹⁷Siga Dios kimakakej yejamej yej tejamej **no** temakakej yej ticredojkej toTeko Jesucristo, ¿te noteki in nej iga amo manikchiwa ken kineki Dios?

¹⁸Iwán kua' yej de Jerusalén yej kitokaj Jesús kikakikej inón, ate-o' kijtojkej, iwán kiweyimatiltijkej Dios, kijtojkej:

^a 11:2 Xikita glosario “Circuncisión”.

—¡Mataj nō yej ayéj judiyojmej Dios kine' iga nō makikajtewakan iga kichi_wawj yej ayékti iga nō maonokan nochipa itenoj!

Yej ichamej altepe' Antioquía yej kitokaj Jesús

¹⁹ Kuá' kimiktíjkeja Esteban, pēwakej kinkochijkej yej kitokaj Jesús, sekin cholojkej iwán yajkij Fenicia, Chipre iwán Antioquía.^a Ompa kipowilijkej itájtōl Dios yejsan judiyojmej, e' yej ayéj judiyojmej ayá' kipowilijkej. ²⁰ E' sekin yej kitokaj Jesucristo yej ichamej Chipre iwán Cirene asikej pan altepe' Antioquía iwán nō kitatapowijkej yej ayéj judiyojmej, kipowilijkej ye'notíciay de Jesús yej toTēko. ²¹ Ipoder toTēko onoya wān yejamej. Iwán mia' kicredojkej toTēko iwán kikajtejkej ken ikya kicredojtoyaj.

²² Kuá' tokniwān de Jerusalén yej kicredojtokej toTēko, kimatikej nochi inín yej mochij, kititankej Bernabé iga mayawi Antioquía. ²³ Kuá' ompiga asito, kita' kén iga Dios kiye'ita' inomej, iwán poxsan yolpagui'. Kinonotzkej iga makicredokan toTēko iga nochi iyalmajmej iwán makichiwakan ken yéj kineki. ²⁴ Bernabé poxsan te-ijiknīn, kipiaya el Espíritu Santo, iwán poxsan moconfiarojtoya ipan Dios. Iwán mia'ya gente kicredojkej toTēko iga yéj kitatapowij.

²⁵ Iwán Bernabé yajki Tarso iga kitemoto Saulo; iwán kuá' kasi' kiwiga' Antioquía. ²⁶ Ompa monechkojtoyaj se año iwán tokniwān iwán kimachtijkej mia' gente; ompa Antioquía achto vej kitokawijkej cristianojmej yej kitokaj Jesucristo.

²⁷ Inón tiempo sekin profetajmej^b kiskej Jerusalén iga yajkij Antioquía. ²⁸ Se de yejamej yej itoká' Agabo moketztkiśa' kan nechkatoyaj yej kitokaj Jesús, iwán kijtoj ken iga Dios iyEspíritoj kitajtolmá' iga yawi apistajtiati noyan. Inín mochij kuá' gobernarojtoya rey Claudio.^c ²⁹ Entonces yej kitokaj Jesús yej ichamej Antioquía kijtojkej iga yawij kititanilitij tomīn iga kipalewiáj yej kitokaj Jesús yej chantitokej Judea, ke'ya iga se wel kimaka. ³⁰ Iwán ijkōn kichijkej, iwán inón tomīn kika_watoj Bernabé iwán Saulo, kimakakej iyancianojmej^d inomej yej kicredowaj Jesucristo yej onokej Judea.

^a 11:19 Fenicia ken estado, Chipre tajkótāl iwán Antioquía altepe'.

^b 11:27 Xikita glosario “Profeta”.

^c 11:28 Claudio katka itoká' rey o emperador, wān kijliáj César iga kigobernaroj nochi itāl Roma. Xikita glosario “César”. ^d 11:30 Xikita glosario “Anciano”.

Miki Jacobo iwán kipresojuwíaj Pedro

12 Inón vej el rey Herodes^a pewa' iga kikitkij sekin vej kitokaj Jesucristo iga kinkochiwaj. ² Iwán iga espada kimiktijkej Jacobo vej Juan iyiknín. ³ Iwán kuá' el rey kita' iga nochi judiyojmej kiyē'itakej iga kimiktijkej Jacobo, tatekimá' iga nō mamokitzki Pedro. Inón mochij kuá' nentoya ilwi' vej kijliáj Pascua^b kuá' mokua pan vej ayá' kipiá levadura.^c ⁴ Kuá' kikitkíjkeja Pedro, Herodes kipresojuwíaj, ompa kicuidarojtoyaj nawi grupo soldadojmej, ipan cada grupo onoya nawi soldadojmej. Herodes kejlantoya iga kiwigaya iyixtaj la gente kuá' pánojya iyilwiyo la Pascua. ⁵ Iwán Pedro onoya preso, e' paréj kicuidarojtoyaj. E' tokniwan vej kitokaj Jesucristo ayá' siawiáj iga kitenewijtoyaj Dios iga makipalewi Pedro.

Dios kikixtiá Pedro ipan cárcel

⁶ Inonsan yówal antes iga Herodes makiwiga Pedro iyixtaj la gente, Pedro kochtoya itajkoyan ome soldado, majma-ilpitoya iga ome cadena, iwán sekin soldadojmej kicuidarojtoyaj ikaltenyo cárcel. ⁷ Iwán wejksako se iyángel toTeko, este tawilpanya onoyaj carcelijti'. Iwán inón ángel kichijchin Pedro ipan iyájkol iga kixitij iwán kijlij:

—Nimanín ximokétzaya.

Iwán inomej cadena vej iga ma-ilpitoya, xixxitomi'. ⁸ Iwán el ángel kijlij:

—Ximotajko-ílpíya iga mocintoron iwán xikajákiya moga'.

Kuá' Pedro kichija ijkón, el ángel kijlij:

—Xikaki mosotantzótzol iwán xinétoka.

⁹ Pedro kisa' iwán kitokatiya el ángel, e' ayá' kitawelcredowaya vej el ángel nemi kichiwa. Yéj kijtowaya anka kitemiktoya.

¹⁰ E' kuá' kita' kipatilíjkeja vej áchtopa guardia, kuá' kita' se'ya kipatilijkej, iwán kuá' asíkeja kan kalten de tepos vej ono' callejtenoj, inón kalten yokatapowi', kiskej, iwán kuá' kipatilijkej se calle, el ángel ómpaya kikajtej Pedro. ¹¹ Íkuá'ya Pedro kimati', iwán kijtoj:

^a 12:1 Xikita glosario “Herodes”.

^b 12:3 Xikita glosario “Pascua”.

^c 12:3 Xikita glosario “Levadura”.

—Inán sí niknojmamati' iga toTeko kititan iyáŋgel iga manemaŋawi ipan ima' Herodes iwán de inochi yej judiyojmej kinekiáj manechiwilikan.

¹² Mij inón kejlantoya, Pedro yajki chan María, yej iye' Juan yej itoqa' nō Marcos, ompa nechkatoyaj mia' yej kitenewijtoyaj Dios.

¹³ Kua' Pedro kaltzotzon ipan puerta yej ono' ojtēnoj, se takotzīn yej itoqa' Rode yajki kitato a'yéj tanotztoya. ¹⁴ Kua' kitajtolkagui' iga Pedro, ayá' kikaltapoj, sino que iga yolpagui', motalojtiajki kaliĵti' iga tamatiłtito iga Pedro óno'ya ipan kalten. ¹⁵ Iwán kijlijkej:

—Tej anka ay'ya titajlanto'.

E' yéj kijtowaya iga kena. Iwán yejamen kijtojkej:

—Anka ayéj yéj; anka iyáŋgel.

¹⁶ E' Pedro tanotztóyasan ipan kalten. Iwán kua' kikaltapowilijkeja iwán kitakej, momajtijej. ¹⁷ E' Pedro tamanotza' iga ayo' matajtojtokan, iwán pe' kipowa' kén iga toTeko kikixtij ipan cárcel; iwán kijtoj:

—Inín xikmatilīkan nō Jacobo^a iwán yej kitokaj Jesús.

Después kisa' ompa; yajki se' lado.

¹⁸ Kua' tanesi', soldadojmej ay'ya nokta kojasiáj te kichīwayaj iga ayá' kimatiáj kan yajki Pedro. ¹⁹ Herodes tatekimá' iga makitemotij, e' como ayá' kasikej, kua' támi'ya kitajtajtankej in soldadojmej, tatekimá' iga makimijmiktikan soldadojmej igaki' itechkomej choloj Pedro. Iwán Herodes kisa' Judea iwán yajki mochantito Cesarea.

Miki Herodes

²⁰ Herodes kikuesowilijtoya la gente yej chantitoyaj altepemej Tiro iwán Sidón, e' inomej gente kikowayaj te kikuaj ipan ipaís el rey Herodes. Inón iga sekin de yejamej yajki kitatoj se taga' yej itoqa' Blasto yej kipiaya itekipánol kan mandarowa Herodes, iwán yéj kitajtowilijkej iga maonokan tamelá. ²¹ Se día Herodes kitatitanilij inomej, iwán inón día Herodes kakij ye'tzótzol iga manesi iga rey; iwán motalij ipan iweyi asiento kan mandarowa iwán tajtoj iyixtaj la gente. ²² La gente pe' tzajtzikej iga kijtojkej:

—¡Inín yej nemi tajtowa, se nokta dios, ayéj namoltaga'!

^a 12:17 Ayéj in apóstol Jacobo yej mi'ya (v 2), inín iyiknīn Jesús. Mt 13:55; Jn 7:3-5; Hch 1:14

²³ Iwán íkuá'san wáľaj se iyáŋgel toTeko, kichij iga Herodes mamenfermaro iga ayá' kiweyimatiľtij Dios. Iwán máj máj okuilyowi' iwán migui'.

²⁴ E' itájtł toTeko majya momatiá, iwán nóyanya momatitiya.

²⁵ Kuá' Bernabé iwán Saulo tami' itekipanłmej, yajkij Jerusalén, senyajkij iwán Juan yej itoká' nō Marcos.

Bernabé wān Saulo yawij wejka iga kipowatij itájtł Dios

13 Ipan áltepe' Antioquía kan monechkowayaj yej kitokaj Jesucristo onoya profetajmej^a iwán yej tamachtiaayaj. Onoya Bernabé iwán Simón (yej kijliayaj Písti'taga'), iwán Lucio de Cirene, Manaén (yej moskaltijkej sekan iwán Herodes el gobernador de Galilea) iwán Saulo. ² Se día, kuá' inomej monechkojtoyaj iga kiweyimatiľtiáj toTeko, iwán mayunarojtoyaj, kijtoj el Espíritu Santo:

—Xinetapejpenilikān Bernabé iwán Saulo, iga makichiwatij tekipanł yej iga niktōtzakej.

³ Iwán kuá' támi'ya oradojkej, iwán mayunarojkej, kitalilijkej imamej ipan itzontekomej, iwán kinawatijkej Bernabé iwán Saulo.

Apostolejmej kipowaj itájtł Cristo ipan tajkótāl Chipre

⁴ Iwán iyEspíritoj Dios kititankej Bernabé iwán Saulo iga mayakan áltepe' Seleucia iwán ompa tejkajkej ipan weyi ákal iga yajkij tajkótāl^b Chipre. ⁵ Kuá' asikej Salamina kan moketza akalmej, pewayej iga kipowaj itájtł Dios ipan itiopamej judiyojmej. Juan ompa nō nemiá iga kipalewijtinemiá inomej. ⁶ Nejenkej noyan ipan inōn tajkótāl este asikej ipan áltepe' Pafos. Ompa kasikej se judío yej itoká' Barjesús. Motamatiliá iwán takajkayajtinemiá, kijtowaya iga Dios kitajtłmakaya. ⁷ Inōn yej motamatiliá moye-itaya iwán el gobernador Sergio Paulo. Inōn gobernador poxsan kuayamani', wān kinōtzkej Bernabé iwán Saulo, iga kinekiá makikaki itájtł Dios. ⁸ Yej motamatiliá, ipan tájtł griego nō itoká' Elimas. Elimas ayá' kiye'ita' inomej iwán akine' iga el gobernador makicredo itájtł Dios. ⁹ Iwán Saulo yej nō itoká' Pablo, poxsan kipiaya nokta iyEspíritoj Dios, kitachilijtiká' ¹⁰ iwán kijlij:

^a 13:1 Xikita glosario “Profeta”. ^b 13:4 Xikita glosario “Tajkótāl o Isla”.

—¡Tejya yej poxsan titakajkayajto' iwán tikchijto' yej ayekti, tej motaj Tzitzimi' yej kijiya nochi yej yekti! ¿Te iga tiktzakuiliá iga sekin amo makicredokan Dios? ¹¹ Inán yawi mitzcastigaroti toTeko; tia tipachatiati. Wejkawas iga atikitas tonati'.

Iwán íkuá'san pachatiá'; mela'takompachijtikawi'. Kitemojtinemi' a'yéj wel makimawilantiá. ¹² Kuá' el gobernador kita' inón yej mochij, kicredoj iga madmiradoj kén iga kipowakej itájtol toTeko.

Pedro wan Bernabé onokej Antioquía yej ono' ipan estado de Pisidia

¹³ Iwán Pablo iwán yej senemiáj tejkajkej ipan weyi ákal ompa Pafos, yajkij asitoj ipan altepe' yej itoka' Perge, yej ono' ipan estado de Panfilia. E' Juan kikajtej yejamej, mokuropa' Jerusalén. ¹⁴ Pablo iwán sekin kiskej Perge, iwán asitoj ipan altepe' Antioquía, yej ono' ipan estado de Pisidia. Kuá' asi' día kuá' mosewilo, yajkij ipan itiopamej judiyojmej, kalakkej iwán motalkej. ¹⁵ Kuá' moleéroja iley Moisés iwán yej kijuilojkej profetajmej, yej mandarowaj tiopan kinotzkej Pablo iwán sekin, kijlijkej:

—Noknimej siga tejté anne-ijlijnekij yej nigaj nonokej iga annenonotzaj, xine-ijlikan inán.

¹⁶ Iwán Pablo moketza' iwán tamanotza' iga amo agaj matatapojo, iwán kijtoj:

—Xinekakikan, amejwan tajtaga' de Israel iwán yej ankimajmawiliáj Dios: ¹⁷ IDios israelitajmej kitapejpen to-ikyapatajwan, iwán kichij iga mapiwikan poxsan ipilowan kuá' chantitoyaj ipan tajli yej itoka' Egipto. Iwán imatika kikixtijkej ompiga. ¹⁸ Dios kijyowij cuarenta años ken kichijtinemiáj ipan desierto, ¹⁹ iwán kipoloj siete naciones yej onoyaj ipan ítal Canaán, iwán inón tajli kimá' to-ikyapatajwan. ²⁰ Iwán máj máj, cuatrocientos cincuenta años mandarojtiwalkej juezmej este iga profeta Samuel onoko. ²¹ Iwán la gente kinekikej iga makipiakan se rey iga makimandarokan. Iwán Dios kitalij Saúl iga mamandaro cuarenta años, yej ipiltzimpa Cis. Inón Cis irrazaj Benjamín. ²² Después Dios kikixtij Saúl, iwán kitalij David iga rey. Dios ye'tajtoj iga David, kijtoj: “Nikasi' David, yej ipiltzimpa Isaí, se taga' yej nikpoxye'ita iwán yéj yawi kichiwati ken nej nikneki.” ²³ Jesús yajki se de ipilowan ipilowampa David. Jesús yej Dios kitapejpen iga makimanawi israelitajmej kensan kijtoj. ²⁴ Kuá'

aya wí' Jesús, Juan kipowiliaya itájtɔl Dios nochi israelítajmej. Kijliayaj iga makikajtewákanya iga kichiwayej yej ayekti iwán mamobautizarokan. ²⁵ Kua' Juan ay'ya wejka iga mikis, kijtoj: “Nej ayéj inón yej amejwan ankejlantokej; yéj wí'o'. Nej ayá' neajasi iga manikxitomili imekayo iga'.”

²⁶ 'Nokniwan yej ipilówampa Abraham, iwán amonochin yej ankimajmawiliáj Dios: iga améjwanya nokta mitztitanilijkej inín tájtɔl yej mitzmanawiáj. ²⁷ Iga yej chantitoyaj Jerusalén iwán yej ompa mandarowayaj ayá' kimatikej a'yéj in Jesús. Niga kentenderowayaj itajtɔlmej profetajmej, yej moleerowa nochipa pan día kua' mosewilo; ijkón kua' kimiktijkej Jesús kichijkej ken kijkuilojkej profetajmej. ²⁸ Malej akasilijkej te iga makimiktikan, e' kiteki'tajtanilijkej Pilato iga matatekimaka iga makimiktikan Jesús. ²⁹ Kua' kichijkeja nochi kensan ijkulijto' itájtɔl Dios kan tajtowa de yéj, kitemowijkej ipan cruz, iwán kitokátoja. ³⁰ E' Dios ki-ojpa-ixitij kan miktoya. ³¹ Iwán mia' días Jesús kixnēxtilij yej íwan senemiáj Galilea iwán Jerusalén. Inán yejamej yej kitatapowíaj la gente ken iga kitakej.

³² 'Inán nejamej nemi nimitzpowiliáj ye'noticiaj de inón yej Dios kijlij to-ikyapatajwan. ³³ Tejamej ipilówampa yejamej, Dios kichija yej kijtoj iga ki-ojpa-ixitij Jesús kan miktoya, ijkón ijkulijto' ipan salmos dos: “Tej tinopiltzin; aman nej nikchij iga wel xono.” ³⁴ Dios kijtoj iga yawi ki-ojpa-ixititi kan mikto' iga amo mapalani, ijkón kijtowa kan ijkulijto' pan itájtɔl Dios: “Nia nimitzmatatij yej yekti ken nikijlij David.” ³⁵ Inón iga nō ipan se' salmo, kijtowa ijkín: “Tej Dios, ayá' tiksemakas iga mapalani inakayo motekipanowani yej tikpoxneki.” ³⁶ Melá' iga David kimandarōj la gente de inón tiempo, ken kitekimá' Dios iwán máj máj migui', kitokatoj kan toktokej itajwan, iwán palani' inakayo. ³⁷ E' inakayo inón yej Dios kixitij kan miktoya, ayá' palani'. ³⁸ Nokniwan, inín yej nimitzmatiltiáj: Jesús wel mitzperdonarowiliáj yej ankichijkej yej ayekti. ³⁹ Iley Moisés awel tepalewíá kua' tikchiwayej yej ayekti, e' Dios teperdonarowiliáj yej tikchijkej yej ayekti iga ticredowaj ipan Jesús. ⁴⁰ Xikchiwakan iga amo mawiki ipan amejwan yej kijkuilojkej profetajmej, kan kijtojkej ijkín:

⁴¹ Ta' xikitakan amejwan yej ankajawilmattij itájtɔl Dios,
ximomajtikan, iwán xipoliwíkanya;
iga nej yej niDios, nikchiwa ipan inimej días,

vej ayí' ankitaj, este ayá' ankicreḏoskej, malej iga agaj mitzpowiliskej.

⁴² Kuá' Pablo iwán vej iwán nemiáj kiskej ipan itiopamej judiyojmej, la gente kitajtaniłijkej iga ipan se'ya día kuá' mosewilo makitatapowikan de inómpasan. ⁴³ Kuá' mojmoyawilo'ya tiopan, mia' judiyojmej iwán vej ayéj judiyojmej e' kicreḏojkej ken tamachtiáj judiyojmej, kitokatiajkij Pablo iwán Bernabé. Iwán vejamej kinonotzkej iga amo makikajtewakan iyojwi Dios vej teneki.

⁴⁴ Ipan se'ya semana, ipan día kuá' mosewilo, monechkoj nochi gente de inón altepe' iga kikakitoj itájtol Dios. ⁴⁵ E' kuá' judiyojmej kitakej komati gente nechkatokej, kixitakej iwán pewakej kipopowakej Pablo iwán kajajwakej. ⁴⁶ Iwán Pablo iwán Bernabé ayá' majmawikej iga tajtojkej; kijtojkej:

—Yekti katka achto amejamen manimitzpowilikan itájtol Dios, amejwan vej anjudiyojmej; e' ayá' ankikakisnékijo' iwán ayá' ankinekij xonokan kan nochipa onoloj wan Dios. Inán niawij niktatapowitij vej ayéj judiyojmej. ⁴⁷ Iga ijkón netekimakakej toTeko, kijtoj:

Tej nimitztapejpen iga xiktawi nochi vej ayéj judiyojmej, iga xikpowilitij nochi vej ono' ipan inín tajli iga mamomanawikan.

⁴⁸ Kuá' kikakikej vej ayéj judiyojmej pakikej, pewakej kijtojkej iga itájtol toTeko pox yekti. Iwán kicreḏojkej inochin vej ijkonya onóyaya iga vejamen vej yawij onotij nochipa wan Dios. ⁴⁹ Iwán ijkón iga itájtol Dios mopowa' noyan ipan inón tajli. ⁵⁰ E' judiyojmej tajtojkej iwán sekin siwatkej vej kiyé'itaj iwanki' kimajmawiliáj Dios. Judiyojmej no tajtojkej iwán tajtaga' vej tayakantokej vej ompa ichamej, kitejtekimakakej iga makitalochtikān Pablo iwán Bernabé este que makisakan ompa. ⁵¹ Iwán Pablo iwán Bernabé kitzejtzelojkej iyikxitalpinolmej iga makitakan iga ayompa kichijkej judiyojmej, iwán yajkij asitoj Iconio. ⁵² E' vej kitokaj Jesús, pox paktoyaj iwán kipiayaj el Espíritu Santo.

Pablo iwán Bernabé onokej altepe' Iconio

14 Ipan altepe' Iconio, Pablo iwán Bernabé senyajki ipan itiopan judiyojmej iwán tatapowakej de Jesús, iwán pox mia' kicreḏojkej. Kicreḏojkej no sekin vej ayéj judiyojmej. ² E' judiyojmej

yej ayá' kicredojkej Jesús kijijlijkej yej ayéj judiyojmej iga amo makiye'itakān yej kitokaj Jesús. ³Inón iga Pablo iwán Bernabé wejkajkej iga ompa onoyaj, amajmawikej iga tatapojkej, iga yejamen moconfiarojtoyaj ipan toTēko. Iwán toTēko kipalewiayaj iga manesi iga teneki Dios, iwán kimá' poder iga kichīwayaj mia' milagro. ⁴E' la gente yej chantitokej altepe' Iconio, yojoykatitoyaj; sekin kitajtowiliayaj judiyojmej iwán sekin apostolejmej. ⁵Iwán judiyojmej iwán yej ayéj judiyojmej motajtołtijkej iwán yej mandarowaj, motajtołtijkej iga makajawakan iwán makitemiktikan apostolejmej. ⁶E' kimatikej Pablo iwán Bernabé; cholojkej, yajkij altepemej Listra iwán Derbe, yej ono' ipan itāl Licaonia. Nentinemikej ipan altepetzitzin yej ompasan najná' ono', ⁷ompa no kipojtinenej itájtōł Jesucristo.

Kitewiáj Pablo ipan altepe' Listra

⁸Ompa Listra kasitoj se taga' ewato', koxo. Awel nejnemi iga itekiya. ⁹Kua' Pablo nemi tatapowa, inón taga' takaktoya. Pablo kitachilij iwán kita' iga inón taga' moconfiaroj iga wel maachitiá. ¹⁰Iwán kitzajtzilijpa iga kijlij:

—Ximoye'ketza.

Iwán taga' moketza', este tzikuini' iwán péwa'ya iga nejnen.

¹¹Kua' kitakej yej kichij Pablo, pe' tzajtzikej; tajtojkej ipan itájtōł yej de Licaonia, kijtojkej:

—¡Mataj temójkeja in diosmej ken tajtaga'! ¡Nija onokej iwán tejamen!

¹²Iwán Bernabé kitokawijkej dios Júpiter, iwán Pablo kitokawijkej dios Mercurio,^a iga yéjwa' in yej tajtowaya. ¹³Iwán isacerdotej Júpiter yej kipiaya itiopan ipansan taten altepe', kiwiguilijkej torojmej iwán koskamej de xochi'. Iwán sacerdote iwán la gente kinekiáj makiweyimatiltikan, makimijmiktilikampa torojmej. ¹⁴Kua' inón kimatikej apostolejmej Bernabé iwán Pablo, kitzatzayankej itzotzolmej, yajkij kan nechkatokej la gente, este tajkoyan, iwán tzajtzikej:

¹⁵—¡Ayombrej amejwan! ¿Te iga ijkón nemi ankichiwaj? Esi nejamen no nitajtagamej kensan amejwan, inón iga niwalkej

^a 14:12 Júpiter iwán Mercurio katka idiosmej romanojmej. Griegojmej kitokawijkej inómejsan diosmej Zeus wan Hermes.

nimitzijlikoj iga xikajtewakan iga ankichiwaj yej ajayekti iwán xiktokákanya inón Dios yej isato', yej kichij cielo, tajli iwán lám̄ar iwán nochi yej ono' ipan inín tajli. ¹⁶ Ikyá Dios kiséma' nochi gente iga manemikan ken yejamej kinekij, ¹⁷ malej iga nochipa tenextiliayaj a'yéj in yéj iga techiwiliayaj yej yekti. Dios tewetziltiliá kiawá' iga mamochiwa yej tiktokaj. Temaka komati yej matikuakan iga matipakikan.

¹⁸ E' malej apostolejmej ijkón kijtojkej, alín poliwiá iga awel kikawaltiyaj iga makimiktikan torojmej iga makiweyimatiltikan.

¹⁹ Iwán asikej sekin judiyojmej de Antioquía iwán de Iconio, inomej kiyolyamankej la gente yej ompa ichamej iga makitemiktikan, iwán kitewijkej Pablo. Yejamej kijtojkej anka kimiktíjkeja iwán kiwawatatzojkej, kikixtijkej ipan altepe'. ²⁰ Kuá' yej kitokaj Jesucristo kiyawalojkej Pablo, yéj moketza' iwán yajki sej ipan altepe'. Kuá' tanesi', Pablo iwán Bernabé yájkija altepe' Derbe.

²¹ Kuá' kipójkeja itájt̄ol Jesús ipan altepe' Derbe, ompa mia' kicredojkej. Iwán yajkij sej altepemej Listra, Iconio iwán Antioquía. ²² Ompa kanimarajtinenkej tokniwan yej kitokaj Jesús, kijlijtinenkej iga nochipa mamofiarokan pan toTeko; kijlijkej iga poxsan kiknochiwaskej iga wel makalakikan kan reinarowa Dios. ²³ Iwán no kitálkej ancianojmeja^a yej mamandarokan sejsé kan monechkowaj yej kitokaj Jesucristo. Kuá' támi'ya orádojkej iwán mayunarojkej, kikajtéjkeja ipan ima' toTeko yej ípan kicredojkej.

Pablo wan Bernabé yawij sej Antioquía yej ono' ipan itál Siria

²⁴ No panojkej pan estado de Pisidia iwán asikej ipan estado de Panfilia. ²⁵ Kipojkej itájt̄ol Jesucristo ipan altepe' Perge, iwán yájkija altepe' Atalia. ²⁶ Ompa tejkajkej ipan weyi ákal iga mokupekej sej altepe' Antioquía. Ipan inón altepe', toknimej yej kitokaj Jesucristo kititankej Pablo wan Bernabé iga mayakan wejka iga makipowatij itájt̄ol Dios, iwán kitajtanilijkej Dios iga makicuidarokan. Inón vej tami' kichijkej inón tekipánol, inón iga mokupekej sej.

²⁷ Kuá' Pablo wan Bernabé asikej Antioquía, kinechkojkej yej kitokaj Jesucristo iwán kipowilijkej nochi ken Dios kichij iwán yejamen, iwán kén iga Dios kichij iga yej ayéj judiyojmej no

^a 14:23 Xikita glosario "Anciano".

makicredokan. ²⁸ Iwán Pablo iwán Bernabé wejkajkej iga ompa onoyaj iwán tokniwan yej kitokaj Jesucristo.

Monechkolo Jerusalén

15 Inón tiempo asikej Antioquía sekin tajtaga' yej walkej ipan tajli de Judea. Ijkin kijlijkej yej kitokaj Jesucristo:

—Awel anmomanawiskej siga ayá' anmocircuncidaroskej^a ijkón ken tatekimaka iley Moisés.

² Pablo iwán Bernabé motenkitzkijkej iwán inomej yej walkej Judea. Después Pablo iwán Bernabé iwán sekin tokniwan kitapejpenkej iga mayakan Jerusalén iga matajtotij iwán apostolejmej iwán yej iyancianojmej^b inomej yej kicredowaj Jesucristo ipan inón altepe'.

³ Tokniwan yej kitokaj Jesús yej chantitokej Antioquía, kititankej; wan kua' panojkej ipan italmej Fenicia iwán Samaria kipojkej ken iga yej ayéj judiyojmej kikajtejkej ken ikya kichiwayaj iga kitokákeja Dios. Iwán kua' inón kikakiáj tokniwan yej kitokaj Jesús, poxsan pakikej.

⁴ Kua' Pablo iwán Bernabé asikej Jerusalén ki-omemawijkej yej kitokaj Jesús, apostolejmej iwán ancianojmej. Pablo iwán Bernabé kipojkej nochi yej Dios kichij iwán yejamen. ⁵ E' sekin fariseojmej yej nō kicredojtokej Jesús, moketzkej iwán kijtojkej:

—Nō mamocircuncidarokan yej kicredowaj Jesús yej ayéj judiyojmej iwán mamotekimaka iga makichiwakan ken kijtowa iley Moisés.

⁶ Iwán monechkojkej apostolejmej iwán ancianojmej iga tajtojkej de inón. ⁷ Kua' wéjkaja iga tatapowakej, Pedro moketza', iwán kijtoj:

—Nokniwan, amejwan ankimátija ken iga Dios ikya netapejpen iga manikpowili yej ayéj judiyojmej ye'noticiaj yej tasalvarowa iga nō makicredokan Dios. ⁸ Iwán Dios, yej kixmati nochi iyalmaj, tanextilij iga nō kinekij inomej gente iwán kimakakej iyEspíritoj kensan tejamen nō temakakej. ⁹ Dios ayá' tejámensan teye'ita, nō yejamen kiye'itaj. Iga yejamen moconfiarojkej ipan Jesús, kajkej ken tikita yej ayá' kichijkej yej ayekti. ¹⁰ Inán, ¿te iga ayá' ankitawelcredowaj yej Dios kichij, iwán ankitekimakaj toknimej

^a 15:1 Xikita glosario “Circuncisión”. ^b 15:2 Xikita glosario “Anciano”.

vej kitokaj Jesús iga makichiwakan vej niga tejamej awel tikchijawaj, niga to-ikyapatajwan awel kichijkej? ¹¹ Majwa' tejamej ticredowaj iga toTeko Jesús temanawij iga tepoxnegui', ayéj iga tikixtawaj; ijksan nō yejamen momanawiaj iga kicredowaj.

¹² Iwán ayagaj tajtoj. Tajtakatikajkej kua' pe' tatapowakej Bernabé iwán Pablo. Kipojkej kén iga Dios kipalewijkej iga makichiwakan milagrojmej ipan inomej vej ayéj judiyojmej iga mamixkuitikān iwán makicredokān. ¹³ Kua' tami' tatapowakej Bernabé iwán Pablo, Jacobo kijtoj:

—Nokniwan, ta' xinekakikan: ¹⁴ Simón Pedro tepowilij kén iga Dios achto vej ki-omemawij inomej vej ayéj judiyojmej iga nō mamochiwakan itatki. ¹⁵ Inín nemi mochīwa ijkōn ken kijkuilojkej profetajmej. Ijkin kijtowa kan ijkuilijto':

¹⁶ Nej amoteko Dios,

iwán niwi' sej.

Nikchīwas iga marreinaroj sej
se ipiltzin vej ipilowampa David.

¹⁷ Iga nochi manetemokān,

iga vej ayéj judiyojmej makitenewi notoka'.

¹⁸ Ijkon kijtowa toTeko, vej desde ikay kijtoj iga mochīwas.

¹⁹ Jacobo nō kijtoj:

—Inón iga nej nikijtowa iga vej ayéj judiyojmej amo matiktekimakakan iga makichiwakan vej akipalewiaj; vejamej kikajtēja vej ikya kichīwaya iga kitókaja Dios. ²⁰ Majwa' matikijkuilowilikān iga amo makikuakan naka' vej momiktiliapa idolojmej, iwán amo agaj mamasi iwán vej ayá' iwán namiktito', iwán amo makikuakan inakayo yolkamej vej mokechmekānajpa, iwán amo nō makikuakan esti. ²¹ Porque desde ikya ono' ipan sejsé altepe' vej tanextilia ken ijkuilijto' ipan iley Moisés, cada día kua' mosewilo moleerowa ipan itiopamej judiyojmej.

Kititaniliaj se ama' vej ayéj judiyojmej

²² Apostolejmej iwán ancianojmej iwán nochi vej kitokaj Jesucristo kijtojkej iga mamotapejpena sekin de vejámempasan iga masenyakan Antioquia iwán Pablo iwán Bernabé. Iwán kitapejpenkej Judas, vej itoka' nō Barsabás, nō kitapejpenkej Silas. Yejamen achi máj tayakantokej ipan vej kitokaj Jesús. ²³ Iwán yejamen kiwigakej ama', ijkin kijtowa:

“Nejamej apostolejmej, ancianojmej iwán amokniwán yej nō kitokaj Jesús, nimitztitaniliáj saludos amejwán anokniwán yej ayéj anjudiyojmej, yej anchantitokej Antioquía iwán yej anchantitokej ipan italmej Siria iwán Cilicia. ²⁴ Nikmatikej iga yájkajki' ompiga sekin de nijpamej, e' ayéj nejamej niktitankej. Yajkij mitzyolpatatoj iga mitzijlitoj iga ximocircuncidarokan wán xikchijtokan ken kijtowa iley Moisés. ²⁵ Nejamen nitatapowakej, iwán nikye'itakej iga niktapejpenkej sekin yej kitokaj Jesús yej yawij mitzitatij, senyawij iwán toknimej yej nikpoxnekij, Bernabé iwán Pablo. ²⁶ Inimej tajtaga' kisentalkkej iyalmajmej malej kanaj kimijtinékija iga kitokaj toTeko Jesucristo. ²⁷ Inón iga nimitztitaniliáj Judas iwán Silas. Yejamej imatikamej yawij mitzatatapowitij de inín yej nimitzijlijkej. ²⁸ Iyespíritoj Dios nenextilijkej iwán nejamej nikye'itaj iga amo mamitztekimakakan iga xikchiwakán nochi yej tatekimaka iley Moisés, xikchiwákansan inín yej niawij nimitzijlitij: ²⁹ Ayo' xikuakán naka' yej momiktiliajpa idolojmej, iwán amo nō xikuakán esti, niga inakayo nō animal yej mokechmekánapa, iwán amo agaj mamasi iwán yej ayá' iwán namiktito'. Siga ankichiwaj ken nimitzijliáj, anye'nemiskej. Xiye'onokan.”

³⁰ Iwán inomej yej kitapejpenkej yajkij Antioquía, ompa kinechkojkej toknimej yej kitokaj Jesucristo iwán kimakakej ama'. ³¹ Kuá' yej kitokaj Jesús kileerojkej inón ama', poxsan yolpakikej iga kiyolchikajkej. ³² Wán como Judas iwán Silas nō profetajmej, kanimarojkej iwán kiyolchikajkej yej kitokaj Jesús kuá' kitatapowijkej. ³³ Kuá' inomej yej walkej Jerusalén wejkájkeja iga onokej Antioquía, yej kitokaj Jesús kinawatijkej iga maye'yakan sej kan onokej yej kititankej. ³⁴ E' Silas kijtoj iga makáwi-o' ompa. ³⁵ Nō Pablo iwán Bernabé kawikej Antioquía. Yejamen wán komati toknimej tamachtijkej itájtol toTeko.

Pablo yawi sej wejka iga kipowati itájtol Jesucristo

³⁶ Kuá' achá wejkatil' iga ompa onokej, Pablo kijlij Bernabé: —Matiakan matikpaxalowilitij yej kitokaj Jesús noyan ipan altepemej kajkán tikpojkej itájtol toTeko iga matikitakan ken onokej.

³⁷ Iwán Bernabé kinekiá iga mayawi nō Juan, yej itoká' nō Marcos; ³⁸ e' Pablo ayá' kine' iga mayawi Marcos iwamej, iga Marcos ikya takajtej ipan tajli de Panfilia, ay'ya tapalewija iga kipowaj

itájtɔl Dios. ³⁹Iwán awel motajtɔlkuilijkej iwán mokakajtejkej. Bernabé yájkisan iwán Marcos. Tejkajkej ipan weyi ákal iga yajkij tajkótal^a Chipre, ⁴⁰e' Pablo kitapejpen Silas. Iwán wej kitokaj Jesús kitajtanilijkej toTɛko iga maye'yakan iwán makipalewikan. ⁴¹Iwán panojkej ipan tajli de Siria iwán Cilicia iga kanimarɔjtinenekej kajkán monechkowaj tokniwan wej kitokaj Jesucristo.

Timoteo yawi wan Pablo wan Silas

16 Pablo iwán Silas asikej ipan altepemej wej itoká' Derbe iwán Lистра, ompa kasikej se wej itoká' Timoteo wej nɔ kitoka Jesús, ipiltzin se siwa' judía wej nɔ kitoka Jesús, e' itaj irrázajpa griego. ²Iwán tokniwan de Lистра iwán de Iconio ye'tajtowayaj de Timoteo. ³Pablo kine' iga Timoteo mayawi iwán, e' achto kicircuncidarɔj iga makiye'itakan judiyojmej wej de ompígapa, iga nochi kimatiáj iga itaj Timoteo irrázajpa griego. ⁴Iwán kajkán panotiayaj ipan altepemej, kijliayaj iga makichiwakan tokniwan kensan kijtojkej apostolejmej iwán ancianojmej^b wej onokej Jerusalén. ⁵Iwán tokniwan wej kitokaj Jesús kimela'sentalijkej iyalmajmej ipan yéj, iwán cada día máj komatiayaj.

Dios kinextiliá Pablo iga mayawi ipan estado wej itoká' Macedonia

⁶IyEspíritɔj Dios akimakaltij iga mamopowa itájtɔl Dios ipan el estado de Asia. Inón iga panojkej ipan estado de Frigia iwán estado de Galacia. ⁷Iwán asikej kan tanto' estado de Misia. Kejlankej iga mayakan estado de Bitinia, e' iyEspíritɔj Jesús akimakaltij iga mayakan ompiga. ⁸Iwán sanpanojkej Misia iwán asikej altepe' wej itoká' Troas kan moketza akalmej. ⁹Ompa tayowakan Pablo kita' se visión. Kita' iga ejkato' se taga' del estado de Macedonia, kijlij: “Xaj Macedonia iga xinepalewitij.” ¹⁰Kua' Pablo kita' inón visión, nimanín nimajabiɔrojkej,^c iga nikmatikej iga Dios nemi nenotzaj iga ompiga manikpowatij itájtɔl Jesucristo.

^a 15:39 Xikita glosario “Tajkótal o Isla”

^b 16:4 Xikita glosario “Anciano”.

^c 16:10 Lucas, wej kijkuiloj inín libro de Hechos, senemiá iwamej inín wej.

Pablo iwán Silas onokej Filipos

¹¹ Ompa Troas nitejkajkej ipan weyi ákal iga niajkij ipan tajkótala^a yej itoka' Samotracia. Iwán ipan se'ya día nasikej altepe' Neápolis. ¹² De ompa niajkij Filipos, inón weyi-altepe' yej ono' ipan estado de Macedonia, ompa ayá' nipoxwejkajkej. ¹³ Se día kuá' mosewilo, nikiskej ipan weyi-altepe' iwán niajkij ipan aten kan nochipa oradolo. Nimotajtalkej, iwán nikpowilijkej itájtol Jesucristo siwatkej yej ompa monechkojkej. ¹⁴ Iwán ompa onoya se siwa' yej walaj altepe' Tiatira yej itoka' Lidia, yej kinamakaya axokotzótzol yej este xolakti'. Inón siwa' no kiweyimatiłtiaya Dios. Takaktoya, iwán toTeko kichij iga inón siwa' makitajtol kui Pablo. ¹⁵ Iwán mobautizaroj iwán inochi ifamiliay. Después kine' manikākan ichan; neteki'ijlijkej:

—Siga ankitaj iga nicrédoja toTeko Jesús, xakan nochan iwán ompa xikawikan.

Iwán neteki'ijlijkej iga ompa manikawikan.

¹⁶ Iwán se día kuá' nemi niayaj kan ni-oradotij, nimasikej iwán se takotzin yej kipiaya espíritu yej tanextiliaya yej mochíwaso'. Kipiaya itekomej yej kikojoyaj. Iga takotzin taadivinarowaya itekomej kitaniayaj komati tomin. ¹⁷ Inón takotzin netokatiayaj kan nemi niayaj iwán Pablo; kijtojtiaya recio:

—Inimej tajtaga' yej kiservirowaj mela'Dios yej ono' pox ajko, yejamen mitziłiáj katiapa ojti xiktokakan iga ximosalvarokan.

¹⁸ Ijkón kichijtoya mia' días este que Pablo kuejkuesiwi', iwán kijlij inón espíritu yej onoya ipan inón takotzin:

—Nimitztekimaka ipan itoka' Jesucristo iga xikisa ipan inin takotzin.

Iwán íkuá'san kisa' inón espíritu.

¹⁹ Kuá' itekomej inón takotzin kitakej iga ay'ya wel kitatāniliskej, kikitkijkej Pablo iwán Silas, iwán kiwigakej tajkoaltepe', kan ono' yej mandarowaj. ²⁰ Kuá' asikeja iyixtaj juezmej, kijtojkej:

—Inimej judiyojmej nemi kikuejkuesowaj togentej. ²¹ Iwán tanextiliáj iga mamochiwa ken yejamej kichiway, inón tejamen awel tikchiway iga tejamej tirromanojmej.^b

^a 16:11 Xikita glosario “Tajkótala o Isla”. ^b 16:21 Xikita glosario “Roma”.

²² Iwán la gente ki-onkawijkej Pablo iwán Silas. Iwán yej mandarowaj tatekimakakej iga makikixtilikán itzotzolmej iwán makimagakan iga kuatakó'. ²³ Kuá' póxsanya kimagakej, kakijkej ipan cárcel. Iwán yej kicuidarowa presoymej kijlijkej iga makiye'cuidarokan iga amo choloskej. ²⁴ Kuá' inón kiká' yej kicuidarowa presoymej, yajki kakitoj kan máj ta-ijti' ipan cárcel, kijikxi-ilpijkej iga cadena ipan kuawi' yej pox eti'.

²⁵ E' tajkoyówal, Pablo iwán Silas oradojtoyaj iwán kitakuikilijtoyaj Dios, iwán sekin presoymej yej ompa onoyaj takaktoyaj, ²⁶ iwán paréj wejmolínako tajli. Iwán mojolínkej itaketzalyomej cárcel. Iwán íkuá' tapowikej nochi kaltemej, iwán xijxitomikej nochi cadena yej iga ijilpitoyaj presoymej. ²⁷ Kuá' isatewa' yej kicuidarowa presoymej, kita' iga tapójtó'ya cárcel, iwán kikixtij iyepadaj,^a momiktiáyaya, iga yéj kijtoj anka cholójkeja presoymej.^b ²⁸ E' Pablo kitzajtzilij:

—Amo ximomikti, nigaj nonokej nonochin.

²⁹ Iwán yej kicuidarowaya presoymej kitajtan ti'ti, iwán motalojtikalakito kan onokej Pablo iwán Silas, kuekuechkatiajki, motankuaketzato itenoymej. ³⁰ Iwán kikixtij Pablo iwán Silas, iwán yej kicuidarowa cárcel tatajtan:

—¿Té nikchiwas iga manimosalvaro iga Dios amo mane-iknochiwa?

³¹ Yejamej kijtojkej:

—Xicredo toTeko Jesucristo iwán timosalvaroj, tej, mosiwa' wan mopilowan.

³² Iwán kipowilijkej itájtól Dios inón yej kicuidarowa presoymej iwán inochin nō yej onokej ompa íchan. ³³ Iwán inonsan yówal inón yéj kicuidarowa presoymej kipaakilij ikajlo' Pablo iwán Silas kan kimagakej. Después mobautizaroj iwán nochi yej ono' ichan. ³⁴ Iwán kiwiga' íchan kitamakatoj. Inón yej kicuidarowa presoymej iwán inochi yej ono' ichan pakikej iga kicredójkeja Dios.

³⁵ Kuá' tanési'ya, yej mandarowaj kititankej policiyajmej iga kijlijtoj yej kicuidarowa presoymej iga makimajkawakan Pablo iwán Silas. ³⁶ Iwán yej kicuidarowa presoymej kijlij Pablo:

^a 16:27 Xikita glosario “Espada”.

^b 16:27 Inón tiempo, se yej kicuidaroj presoymej kimiktijkej siga kikajtej iga macholokan presoymej.

—Yeḡ mandarowaj neṡekimakakeḡ iga manimitzmajkawakan. Iwán welja anye'yawij.

³⁷ E' Pablo kijlij policiyajmej:

—Nejamen niciudadanojmej romano.^a Iwán iyixtaj la gente neyokamagakeḡ iwán neakijkeḡ ipan cárcel kuá' aya mojtowa siga ayompa nikchijkeḡ. ¿Iwán inán kinekij manemajkawakan ichtákasan? ¡Ijkón awel! Mawikikan yejameḡ iga manekixtikán.

³⁸ Iwán policiyajmej inón yajkij kijlitoḡ yeḡ mandarowaj. Kuá' yeḡ mandarowaj kimatikey iga Pablo iwán Silas no ciudadanojmej romano, majmawikeḡ. ³⁹ Iwán yeḡ mandarowaj yajkij kitatoḡ Pablo iwán Silas iga kijlitoḡ iga amo makiwelkuilikán iga kipresoḡwijkeḡ. Kijlijkeḡ iga makisákanya ipan inón altepe'. ⁴⁰ Kuá' kiskeḡ ipan cárcel, yajkij çan Lidia. Ompa tatarojkeḡ iwán tokniwan iga kanimarojkeḡ, iwán yájkija.

Mokuejkuesolo altepe' Tesalónica

17 Pablo iwán Silas panojkeḡ ipan altepemeḡ yeḡ itoká' Anfípolis iwán Apolonia. Iwán asikeḡ Tesalónica. Ompa onoya se itiopan judiyojmej. ² Pablo, ken iga nochipa kichiwaya, yajki tiopan iga tatarowatoḡ iwán inomeḡ gente. Eyi semanas ijkón kichijtoya cada día kuá' mosewilo. ³ Kuá' tatarowaya, itájtol kitaksaltiaya kan ijkuilijto' itájtol Dios, kan kijtowa iga Cristo yawi kiknochiwatij iwán yawi mikiti iwán yawi sej ojpa-isati. Pablo kijlijkeḡ:

—Ininsan Jesús yeḡ nemi nimitzijliáj, yéjyawa' in Cristo.

⁴ Iwán sekin judiyojmej kicredojkeḡ iwán senemikeḡ iwán Pablo iwán Silas. No kicredojkeḡ mia' griegojmej yeḡ kiweyimatiltiáj Dios. Iwán no kicredojkeḡ mia' siwatkeḡ yeḡ tayakantokeḡ ipan inón altepe'. ⁵ E' judiyojmej yeḡ akicredowayaj ipan Jesús ta-ixitakeḡ, iwán kitemojkeḡ tajtaga' yeḡ ayá' ye'nemij yeḡ akipiáj te kichiwaj, kinechkojkeḡ mia' gente de inón altepe' iga kiyokachijkeḡ iga ooyowaj iwán iga takuejkuesowaj. Iwán yajkij çan Jasón iga makixtikán Pablo iwán Silas iga makiwigakan iyixtaj la gente. ⁶ E' como ayá' kasikeḡ ompa, kiwawatatzojtiajkij Jasón iwán sekin toknimeḡ iyixtaj yeḡ mandarowaj ipan inón altepe'; ijkín tzajtzikeḡ:

^a 16:37 Ciudadano romano se yeḡ naceroḡ Roma, o yeḡ kipiá' ama' kan neḡi iga kiperteneceroḡ Roma. La ley de Roma kimanawaya iciudadanojmej.

—Pablo wan Silas tayojoyloxelotjinemij noyan ipan inin tajli, inan este nigaja no asikej, ⁷ iwán Jasón ki-omemawij ichan. Nochi yejamej ayá' kichiwaj ken tatekimaka torrey César,^a iga kijtowaj iga ono' se' rey yej itoka' Jesús.

⁸ Kua' inin kikagui' la gente iwán yej mandarowaj este yolchichiyakej. ⁹ E' Jasón iwán sekin kixtajkej iga wel makimajkawákano' iwán kimajkajkej.

Pablo iwán Silas asij altepe' Berea

¹⁰ Iwán tayowakan yej kitokaj Jesús nimanin kikixtijkej Pablo iwán Silas iga mayakan Berea. Kua' asitoj ompiga yajkij itiopan judiyojmej. ¹¹ Inimej judiyojmej poxsan te-ijiknimej ayéj ken de Tesalónica, iga yolpakikej iga kicredojkej yej kipowa' Pablo, iwán nochipa momachtayaj ipan itajtól Dios iga makimatikan siga ijkonya ken kinextilijkej. ¹² Ijkón iga mia' judiyojmej kicredojkej, iwán no mia' tajtaga' iwán siwatkej yej tayakantokej yej irrázajpa griego. ¹³ E' kua' judiyojmej de Tesalónica kimatikej iga Pablo no nemi kipowa itajtól Dios ipan altepe' yej itoka' Berea, yajkij ompiga iga kijichtakawitoj la gente iga amo makiye'itakan Pablo. ¹⁴ E' tokniwan kititankej Pablo iga mayawi lamartenoj, miej Silas iwán Timoteo kawíkejo' Berea. ¹⁵ Yej kojmakatoj Pablo kikawatoj este ipan altepe' Atenas. Iwán ompay mokuepkej; Pablo kijlij yej kojmakatoj iga makijlikan Silas iwán Timoteo iga sémiya ompígaya makasitij.

Pablo ono altepe' Atenas

¹⁶ Mie' Pablo kichixtoya Silas iwán Timoteo ipan altepe' Atenas, tatatzkay iyalmaj iga ompa kita' poxsan idolojmej. ¹⁷ Inón iga kitatapowiayaj judiyojmej ipan itiopan, iwán ompa no kitatapowiayaj sekin yej kiweyimatiáj Dios. Iwán nochipa kitatapowiaya gente yej monechkowayaj plaza. ¹⁸ Iwán sekin yej momachtayaj yej kijliayaj epicúreos,^b iwán sekin yej momachtayaj yej kijliayaj estoicos,^c pewa' tatapowakej iwán Pablo. Kijtowayaj:
—¿Ix te an te-ijlijneki in inin taga' yej pox tajtowa?

^a 17:7 Xikita glosario “César”.
kimachtij iga wel se nochipa paki.

^b 17:18 Epicúreos kitokakej se taga' yej
^c 17:18 Estoicos kitokakej se taga' yej

kimachtij iga se amo makichíwasan ken kineki iyalmaj, sino maye'nemi.

Iwán sekin kijtowayaj:

—Nesi ken tepowiliá de sé'paya diosmej.

Ijkón kijtojkej iga Pablo kitatapowiyay itájtɔl Jesús iwán kijtwaya nɔ iga ojpa-isalo. ¹⁹Iwán kiwigakej kan kitokawíaj Areópago, kan nochipa monechkowayaj sekin yej tamachtíayaj, iwán kitajtankej Pablo:

—¿Ix wel nikmatiskej te iteki yej nemo' annenextiliáj? ²⁰Iga nemi annepowiliáj yej ayí'pa nokta nikakij, iwán niknekij manikmatikan té nokta kijtojneki.

²¹Iga nochi yej ichan Atenas iwán tilitikmej yej ompa chantitoyaj poxsan kiyolmakayaj iga makikakikan yej áyapa i' mokaki.

²²Iwán Pablo moketza' iyixtaj yej monechkojkej iwán kijtoj:
—Amejwan de Atenas, nej nikita iga poxsan ankiçredojskej ipan diosmej. ²³Kua' nej nipanoj iwán nitachá' kan amejwan anmonechkowaj iga ankiweyimatiltiáj amodiosmej, nikasi' nɔ se altar^a kan ijkuilijto' inin tájtɔl: “DIOS YEJ AYÁ' MO-IXMATI”. Pues de inon Dios yej amejwan ankiweyimatiltiáj malej iga ayá' ankixmatij, inonyawa' nokta nemi nimitzpowiliáj.

²⁴'Dios yej kichij inin tajli iwán nochi yej ono' ipan, yéj itatki cielo iwán tajli. Ayá' mochantiá ipan tiopamej yej tajtaga' kichiwaj. ²⁵Yéj akipolowa nité iga matikpalewikán. Iga yejwa' in yej kichíwa iga matonokan iwán wel matimijneltikan iwán yéj temaka nochi yej tejamej tikpiáj.

²⁶'Ipan se taga' Dios kichij iga mapiwilo noyan ipan inin tajli. Iwán yéj kijtoj keman se nación yawi onoti iwán kan yawij mochantitij. ²⁷Dios ijkón kichij iga makitemokan malej ken tamamatemojtinémijpa iga makasikan, malej iga Dios ayá' wejka ono' ipan sejsé de tejamej. ²⁸Iga Dios tonokej, tinejnemij, iwán tonoskej. Achi ijkón kijoja se yej de amejámempa yej wel kichíwa monsjatájtɔl, kijtoj: “Tejamen nɔ ipilowan Dios.” ²⁹Siga tejamen ipilowan Dios, awel tikuiskej iga toDiosmej tejté yej chijto' de oro o de plata o de te'ti, yej kichíwa taga' kensan yéj kejlamiki. ³⁰Desde ikay Dios ayá' kiknoçhij la gente ken iga kajasiá iga yejamej aya kimatiáj itájtɔl. E' inán tatekimaka iga nochi gente noyan kan onolo', makikajtewakán iga kichijtokej yej ayekti. ³¹Iga Dios kitapejpen se día kua' yawi kijuzgaroti inochi gente kensan

^a 17:23 Xikita glosario “Altar”.

iga kichijkej. Dios kitapéjpenya se taga' yej yawi tajuzgaroti, inón monextij kua' ki-ojpa-ixitij kan miktoya.

³² Kua' kikakikej iga ojpa-isaj yej miktokej, sekin kajawilmatikej iwán sekin kijtowayaj:

—Anka se' día niawij nimitzkakitij de ininsan sej.

³³ Iwán Pablo kisa' kan nechkatoyaj. ³⁴ E' sekin kitokakej Pablo iwán kicredojkej itájtol Jesús. Se de yejamej itoka' Dionisio, yéj de inomej yej mandarowaj yej monechkojkej ipan se tepe' yej kijliáj Areópago, iwán se siwa' yej itoka' Dámaris, iwán sekin máj no kicredojkej.

Pablo ono' altepe' Corinto

18 Kua' nochi inín panoj, Pablo kisa' Atenas, iwán yajki Corinto. ² Ompa kasi' se taga' judío yej itoka' Aquila, yej naceroj ipan ital Ponto. Aya kipiaya días iga asikej, walkej de Italia iwán isiwa' yej itoka' Priscila. Kiskej Italia iga rey Claudio César tatekimá' iga makisakan Roma nochi judiyojmej. Iwán Pablo yajki kipaxalowilítoj. ³ Iwán como inómpasan tekípánol kipiaya ken yejamen iga kichíwayaj kajli de kuetax, inón iga ompa kawí' iwán yejamej iga sentekipanowaj. ⁴ Iwán cada día kua' mosewilo, Pablo yaya itiopan judiyojmej. Ompa kipowaya itájtol toTeko iga kinekiá makiyolyamana judiyojmej iwán yej ayéj judiyojmej.

⁵ Kua' Silas iwán Timoteo asikej iga walkej ipan estado de Macedonia, Pablo kikajtej se' tekípánol iga kipetzpowáyan itájtol Dios; kijliaya judiyojmej iga Jesús nokta in el Cristo yej yejamej kichixtoyaj. ⁶ E' yejamej motalkej a contra iwán kuajkuantas kijlijkej Pablo. Iwán Pablo kitzejtzeloz itzótzol iga makimatikan iga ayompa kichijkej iwán kijtoj:

—Siga ampoliwiskej iyixtaj Dios, amejwan amotechko; nej ayo' nikmati. Amansan nia nikpowilíti ye'noticiaj yej ayéj judiyojmej.

⁷ Pablo kisa' tiopan iwán yajki chan se taga' yej itoka' Ticio Justo, yej ichan tiopantenoj, yéj no kiweyimatiltiaya Dios. ⁸ Iwán Crispo, yej mandarowa tiopan, iwán inochi yej ono' ichan kicredojkej toTeko. Iwán no mia' de Corinto, kua' kikakikej itájtol Dios, kicredojkej wan mobautizarojkej. ⁹ Iwán se yówal toTeko ijkín kijlij Pablo ipan visión:

—Amo ximajmawi; xa xikpowa notájtɔl iwán amo xitensewi.
¹⁰Iga nej nono' mowaṅ, iwán ayagaj wel tejté mitzchiwilij yej ayekti, ipan inín weyi-áltepe' ono' mia' yej yawij necredotij.

¹¹Iwán Pablo ompa kawí' Corinto se xiwi' iwán tajko iga kipowilijtoya la gente itájtɔl Dios.

¹²E' kuá' Galión gobernarrowaya ipan estado de Acaya, judiyojmej ki-onkawijkej Pablo. Kiwigakej kan tajuzgarolo, ¹³iwán kijlijkej el gobernador:

—Inín taga' kiyolyamana la gente iga se'pa makiweyimatiłtikan Dios, ayo' ken kijtowa toley.

¹⁴Pablo tajtowayay kuá' Galión kijlij judiyojmej:

—Siga kichij tejté yej pox ayekti, ijkón sí nimitztajtɔlkuiliayaj amejwan yej anjudiyojmej; ¹⁵e' como iga san tajtɔlmej iwán tokamej iwán de amoleymej, ómpaya amejwan xikitakan, nej inón awel nikjuzgarowa.

¹⁶Iwán kikixtijkej ompa kan tajuzgarolo. ¹⁷Wan nochi griegojmej kikitzkijkej Sóstenes yej mandarowa tiopan iwán kimagakej ómpasan iyixtaj gobernador. E' Galión mochij kenkuá' ayá' kitzto'.

Pablo mokuropa sej áltepe' Antioquía

¹⁸Pablo káwigo' mia' días ompa Corinto. Después monawatijkej iwán yej kitokaj Jesús iwán tejkaj ipan weyi ákal iwán yajki ital Siria, senyajki iwán Priscila iwán Aquila. Ompa áltepe' Cencrea mokuatetexoj Pablo. Ijkón kichij yej kijtoj iyixtaj Dios iga tejté kichiyaya.^a ¹⁹Kuá' asikej áltepe' Éfeso, ómpaya kawikej Priscila iwán Aquila. Pablo yajki tiopan iwán tatapowa' iwán judiyojmej yej ompa monechkowayaj. ²⁰Yejamen kijlijkej iga makáwi-o' ompa, e' yéj ayo' kine'. ²¹Sino que monawatij iwamej, kijtoj:

—Nia Jerusalén, iga ompa manetecho ilwi'; e' siga Dios kineki niwí' sej nimitzitakij.

Después tejkaj ipan weyi ákal, yajki, kisa' Éfeso. ²²Kuá' asi' áltepe' Cesarea, Pablo yajki Jerusalén kisaludarotoj tokniwan yej kitokaj Jesús, iwán yájkia áltepe' Antioquía. ²³Kuá' achá wejkaj iga ompa ono', yajki kipaxalowilító tokniwan yej onokej ital Galacia

^a **18:18** Anka Pablo kijlij iyixtaj Dios iga mawejkawa iga akoniaya vino niga motzonkixtiaya, e' atikmatij te iga.

iwán yej onokej ital Frigia, iwán ipan sejsé altepe' kipalewijkej iga máj mamofiarokan yej kitokaj Jesucristo.

Apolos kipowa itájtol Dios altepe' Éfeso

²⁴Inón tiempo asi' ompa Éfeso se judío yej itoka' Apolos. Yéj íchan katka ipan altepe' yej itoka' Alejandría. Poxsan wel predicarowaya iwán poxsan kimatiá itájtol Dios. ²⁵Yéj machtitoya ipan toTeko iyojwi iwán kipoxyolmakaya iga taye'nextiliá itájtol Dios kan tajtowa de Jesús, malej iga kimatiasan ken iga tabautizaroj Juan. ²⁶Apolos pewa' iga tajtoj tiopan-ijti' ken kuá' nochi kimati; e' kuá' kikakikej Priscila iwán Aquila kén iga tamachtijtoya, kinotzkej, iwán kiwigakej kan iseltimej iga kinextilijkej yej aya kimatiá de iyojwi Dios. ²⁷Kuá' Apolos kine' mayawi ipan estado de Acaya, tokniwan de Éfeso yej kitokaj Jesús kichiwilijkej se ama' iga tokniwan de ompiga maki-omemawikan Apolos. Kuá' Apolos asi' Acaya pe' tamachtij. Ijkón poxsan kipalewijkej tokniwan yej Dios kichokilij iga makicredokan. ²⁸Porque Apolos motenkitzkij wan judiyojmej yej akicredojkej ipan Jesús, iwán awel kitenkuepiliayaj. Iwán iyixtaj la gente Apolos kinextiliayaj iga itájtol Dios kijtowa iga Jesús in el Cristo yej yejamej kichixtoyaj.

Pablo ono' Éfeso

19 Mieĵ Apolos onoya Corinto, Pablo panoj ipan tepeyoj iwán asi' altepe' Éfeso, ompa kasi' mia' yej kitokaj Jesús. ²Iwán Pablo tatajtan:

—¿Ix Dios mitzmakakej iyEspíritu Santo kuá' ankiaredojkej ipan Jesús?

Yejamej kijtojkej:

—Nejamen ayí' nikakiáj siga ono' el Espíritu Santo.

³Pablo kitajtán tokniwan:

—¿Kéntaj anmobautizarojkej?

Yejamen kijtojkej:

—Kensan tabautizaroj Juan el Bautista.

⁴Pablo kijtoj:

—Kena, Juan kibautizaroj yejsan kikajtejkej iga kichiwaj yej ayekti, e' kijliayaj iga makicredokan ipan itoka' yej wi'o' tatepotztaj, ken tikijtowaj ipan Jesús yej el Cristo.

⁵ Kua' inón kikakikej, mobautizarojkej ipan itoka' toTeko Jesús; ⁶ iwán kua' Pablo kitalij ima' ipan sejsé de inomej, iyEspíritoj Dios wala'j ipan yejamej, iwán sesé'paya iga tajtojkej ay'yéj ipan itajtolmej, iwán kijtojkej kensan Dios kitajtolmakakej. ⁷ Iga inochimej, ken doce tajtaga'.

⁸ Pablo yayajtoya tres meses itiopan judiyojmej, ompa kipowaya itájtol Dios iwán ayá' majmawiá. Iwán kua' tajtowaya, kiyolyamanaya la gente iga kinextiliayaj ken iga reinarowa Dios. ⁹ E' sekin moyoltakuawilijkej iwán ayá' kicredojkej, majwa' iyixtaj la gente kijtojkej iga kijiya' itájtol Jesucristo. Pablo kikajtey yej maltajtowaj, iwán kiwiga' yej kitokaj Jesús kan tamachtiá se yej itoka' Tiranno, iwán ompa kitatapowiayaj cada día. ¹⁰ Iwán ijkón kichijtoya dos años, ijkón yej chantitoyaj ipan tajli de Asia kikakikej itájtol toTeko Jesús, yej judiyojmej iwán yej ayéj. ¹¹ Iwán Dios kipalewij Pablo iga kichij milagrojmej. ¹² Malej se panyitoy o se tzótzol yej Pablo kichijchimiá, kitaliayaj ipan yej wetitokej iwán achitiayaj, iwán malespíritojmej kisayaj.

¹³ E' sekin judiyojmej yej nejnenka' yej kikixtiliáj la gente malespíritojmej, no kiyejyekojkaj iga kitenewiáj itoka' toTeko Jesús iga makikixtikán malespíritojmej, kijtowayaj:

—Ipan itoka' Jesús yej Pablo kipowa, nimitztekimakaj iga kikisakan.

¹⁴ Ijkón kichiwayaj siete ipilówampa Esceva, se judío yej ijéfejpa sacerdotejmej. ¹⁵ E' kua' kichijkej, malespíritoj kijtoj:

—Jesús nikixmati, iwán no nikmati a'yéj in Pablo; e', ¿a'yéj in amejwan?

¹⁶ E' inón taga' yej kipiaya mal espíritu mopatanaltij iyakapamej, iwán como yéj máj tajpalej, nochi kitānilij, iwán paréj kimagakej iwán cholojtikískeja ipejpetzkamej iwán espatitiájkija. ¹⁷ Nochi kimatikej yej chantitokej Éfeso, judiyojmej iwán yej ayéj judiyojmej iwán pox momajtijkej. Ijkón iga itoka' toTeko Jesús majya kiweyimatiiltijkej.

¹⁸ Iwán mia' yej kicredowayaj Jesús, witzeyaj iga motenxitomayaj iga kichijkej yej ayekti. ¹⁹ Iwán mia' yej motamatiliáj kiwigakej ilibrojmej, kitatitoy iyixtajmej la gente. De inomej libro ipatiyo masi' ken cincuenta mil tomín de plata. ²⁰ Ijkón iga itájtol toTeko noyan momatitiaya iwán nesiá iga kipiá poder.

²¹ Kuá' pánoja nochi inín, Pablo kejlán iga yawi estado de Macedonia iwán Acaya iwán yawi este Jerusalén. Kuá' pánoja noyan ipan altepemej kejlán nō iga yawi Roma. ²² Iwán kititan Macedonia omen yej kipalewíaj, Timoteo iwán Erasto, e' Pablo acho' kawí' Asia.

Mokuejkuesolo altepe' Éfeso

²³ Inón tiempo Éfeso monechkolo' iwán mokuesojkej iga mopowa' yej aya i' mopowaya de iyojwi Jesucristo. ²⁴ Mokuesojkej itechko se taga' yej itoka' Demetrio, yej kitekipanowaya plata. Inín taga' kichiwaya kaltzitzin de plata kensan tachaya itiopan se diosa yej itoka' Diana, iwán poxsan tataniayaj yej tekipanowayaj iwán Demetrio. ²⁵ Iwán inomej kinechkoj, iwán sekin yej nō kipiáj inompasan tekipánol. Demetrio kijlijkej:

—Nokniwan, amejwan ankimatij iga ipan inín tekipánol titataniáj. ²⁶ E' amejwan ankitaj iwán ankikakij iga Pablo kijtojinemi iga diosmej yej kichíwajpa taga' ayéj diosmej; iwán mia'ya gente kicredoltijkej, ayejsan nigaj Éfeso sino que casi noyan ipan inín tajli de Asia. ²⁷ Inón poxsan ayekti, wel tikpolowaj totekipánol, iwán itiopan kan ono' weyi dios Diana ay'ya agaj kiweyimatis. Inán nochi yej chantitokej ipan tajli de Asia iwán inewi de inín tajli kiweyimatiltiáj, e' siga ijkón ken kijtowa Pablo, nochi kelkawaskej Diana.

²⁸ Kuá' inón kikakikej yej ompa nechkatoyaj, kuesiwiwej poxsan, iwán tzajtzikejpa iga kijtojkej:

—¡Mamoweyimatilti Diana yej idiosmej efesiojmej!

²⁹ Iwán nochi ipan weyi-altepe' ayo' kimatiáj te kichiwayaj. Kikitzkitoj Gayo iwán Aristarco omen tajtaga' de Macedonia yej senemiáj iwán Pablo. Iwán kiwawatatzojtiajkij este ipan wékal kan motekinechkolo. ³⁰ Pablo kinekiá makalaki ompa iga matajto iwán la gente, e' tokniwan yej kitokaj Jesús ayá' kikalaktijkej. ³¹ Nō sekin yej mandarowaj Asia yej iyamigojmej Pablo, tatitankej iga amo mayawi kan chapantolo'. ³² Ompa kan nechkatolo', sekin tzajtziáj iga kijtowayaj tejté iwán sekin tzajtziáj iga se'pa kijtowayaj iga kuejkuesitoyaj, iwán mia' ayá' kimatiáj te íga ompa nechkatoyaj. ³³ E' sekin yej ompa chapantoyaj kimatiltijkej Alejandro te nemi mochiwa, iwán yej judiyojmej kitopejkej iga kitálkej tatajkoyan. Iwán Alejandro kajko' imá' iga ayo' matzajtzitolo iga

makitajtowilikan judiyojmej iyixtaj la gente. ³⁴ E' kuq' kimatikej iga Alejandro no judío, nochi tzajtzitoyaj ken dos horas. Kijtojtoyaj:

—¡Mamoweyimatilti Diana idios efesiojmej!

³⁵ Iwán tajkuilowani yej ompa ichan, kuq' kiyoltálija yej tzajtzitoyaj, kijtoj:

—Nokniwan de Éfeso, amejwan ankimatij iga noyan momati iga inin altepe' kicuidarowa itiopan weyi diosa Diana iwán imagen yej walaĵ ipan cielo. ³⁶ Ayagaj wel kijtowa iga ayá'. Inón iga ay'ya xi-oyojtokan, amo xikchiwakan nité siga aya ankimatij te nemi mochiwa. ³⁷ Iga inimej tajtaga' yej ankiwajligakej, até nemi kijtowaj yej ayekti, niga nemi maltajtowaj de tejamen todios Diana. ³⁸ Siga Demetrio iwán yej íwan tekipanowaj, kitelwijneki agaj, inonya iga ono' juezmej iwán kan tajuzgarolo iwán wel motajtowiliáj itenojmej yejamej iga makimakakan yej kinekij. ³⁹ E' siga se'pa yej ankitajtaniĵ, mamochiwa kuq' monechkowaj yej mandarowaj ipan inin altepe'. ⁴⁰ Porque iga ijkín tikchiwaj, wel tepantiáj iga tikuejkuesowaj la gente iga inón yej mochiĵ aman. Iwán awel timotajtowiliškej siga tetajtaniškej te íga nemi mokuejkuesolo.

⁴¹ Kuq' tami' inin kijtoj, mojmoyawílo'ya.

Pablo yawi Macedonia iwán Grecia

20 Kuq' pachíwi'ya iga mokuejkuesolo', Pablo kinotza' yej kitokaj Jesucristo iga kinonotzkej. Iwán kinajnapaloĵ tokniwan iga monawatijkej, iwán yáĵkiya estado de Macedonia. ² Kipaxalowilítoj altepemej yej onokej Macedonia iga kitatapowijtinemi' yej kitokaj Jesús iga amo makikajtewakan iyojwi Dios, iwán asito ipan país de Grecia. ³ Ompa onoya tres meses, ay'ya ke' poliwiá iga majkiltiaya pan weyi ákal iga yawi Siria, kuq' kimati' iga sekin judiyojmej kinekiáj makikitzkikan. Inón iga ayo' yajki Siria, ikxinejnen iga yajki sej Macedonia. ⁴ Íwan senyajkiĵ inimej tajtaga': Sópater yej ichan Berea, iwán Aristarco iwán Segundo yej ichamej Tesalónica, Gayo yej ichan Derbe, iwán Timoteo iwán yajkiĵ no Tíquico iwán Trófimo yej chantitokej ipan ítal Asia. ⁵ Inimej tokniwan tayakankej iga yajkiĵ nechatoj ipan altepe' Troas. ⁶ Nejamej, kuq' pánoja iyilwi kuq' mokua pan yej akipiá levadura, nimajkiltijkej Filipos ipan weyi ákal. Iwán este ipan cinco días nikasitoj ipan altepe' Troas tokniwan yej ompí nechatoj. Ompa nikajkej siete días.

Pablo kipaxalowiliá altepe' Troas iga monawatiá

⁷ Ipan achto día de la semana nimonechkojkej wan tokniwan yej kitokaj Jesús iga sekan nikuajkej la Santa Cena.^a Pablo kimachtijtoya tokniwan. E' como kimatiá iga yawi kisati mostapa, inón iga tatapojtoya este tajkoyówal. ⁸ Ompa ajko ipan se' piso kan ninechkatoyaj, paréj taxojxotatoya. ⁹ Iwán se chokotzin itoka' Eutico ewatoya ipan ventana este ipan tercer piso. E' como Pablo pox wejkaj iga tatapojtoya, chokotzin pox kochisnekiá iwán mokochkuilij iwán wetzi'. Iwán kuá' kiketajtoj, míkto'ya. ¹⁰ Iwán Pablo temoj, kina'tejoj wan kinapaloj. Iwán kijtoj:

—Amo ximajmawikan; isato'.

¹¹ Iwán Pablo tejkaj sej ajko iwán kikui' pan wan kitatajkoloj, iwán kimajmá' tokniwan, iwán tamachtijtoya este ijkón tanesi', iwán yájkiya. ¹² E' inón chokotzin yej wetzi', kiwigakej ichan isatiajki, iwán nochi pakikej.

Pablo kisa Troas iga yawi altepe' Mileto

¹³ Neamej nitapanojkej iwán niajkij ipan weyi ákal este ipan altepe' yej itoka' Asón iga ompa nikuitewaskej Pablo, iga yéj kine' matalnejnémipa, áchtoya ijkón nimojlijkej. ¹⁴ Iwán ompígaya Asón, nimasikej wan Pablo, ómpaya tejkaj ipan weyi ákal iwán niajkij este ipan altepe' Mitilene. ¹⁵ Ompa nikiskej, iwán ipan se'ya día nipanojkej itennoj tajkótál^b yej itoka' Quío. Iwán ipan se' día nasikej ipan altepe' yej itoka' Samos, ompa kan moketza akalmej. No nimoketzkej altepe' Trogilio, iwán ipan se'ya día nasitoy altepe' Mileto. ¹⁶ Ijkón nikchijkej iga Pablo ayá' kine' mawejkawa poxsan ipan tajli yej itoka' Asia, ayá' kine' mayawi Éfeso iga kinekiá magui' maásiya Jerusalén iga maono ompa siga wel kuá' mochibas ilwi' yej kijliáj Pentecostés.^c

Pablo monawatiá wan yej ichamej Éfeso

¹⁷ Kuá' asikej Mileto, Pablo tatitan iga mawikikan yej tayakantokej yej kitokaj Jesucristo yej chantitokej Éfeso. ¹⁸ Kuá' asikej, Pablo kijtoj:

^a 20:7 Xikita glosario “Santa Cena”. ^b 20:15 Xikita glosario “Tajkótál o Isla”.

^c 20:16 Xikita glosario “Pentecostés”.

—Amejwan ankimatij ken iga ninemi' este kuá' achto nasi' Asia. ¹⁹Nochipa nonoya amowan iwán nikchij ken netekimaka toTeko, iwán ayá' nimoweyimati. Ne-iknochijkej wan este nemiktijnekiáj sekin judiyojmej. ²⁰E' ayá' nikajtej iga nimitznextiliáj nochi yej mitzpaléwiáj. Nimitzmachtijkej tajkoaltepe' kan anmiakejmej anntakaktoyaj iwán no amochajchamej. ²¹Niknextiliaya judiyojmej iwán no yej ayéj judiyojmej iga makikajtewákanya iga kichiwaj yej ayekti wan makina'techokan Dios iwán makicredokan toTeko Jesucristo. ²²Inán netekimaka el Espíritu Santo iga manía Jerusalén, e' nej ayá' nikmati te yawij nechiwilitij ompiga. ²³Nikmátisan iga el Espíritu Santo ne-ijliá iga ipan nochi altepemej kansan niati yawij nepresojwitij iwán yawij ne-iknochiwatij. ²⁴E' nej nité ayá' neyolmikiá malej iga manimiki; san nikneki manikyeltami notekipánol yej toTeko Jesús nemá'. Inón tekipánol iga manikpowa ye'noticiaj yej tenextiliá iga Dios tepoxneki, iwán nipaki iga inón nikchiwa.

²⁵Iwán inán nikmati iga nisé de amejwan yej nimitzpowilijkej ken reinarowa Dios, nikeman ayo' anne-itaskej. ²⁶Inón iga nikneki manimitzijlikan iga ayéj nej notechko siga agaj ayá' kicredoj. ²⁷Nej nochi nimitzijlijkej ken Dios kineki iga xikmatikan, nité ayá' iyantikawi'. ²⁸Inón iga xikitakan ken iga xiye'nemikan. Ijkonan no xikitakan iga maye'nemikan tokniwan yej kitokaj Jesucristo. Porque amejwan el Espíritu Santo mitztalkej iga xikitakan tokniwan yej toTeko Jesucristo kikowa' iga iyesyó. ²⁹Pues nej nikmati iga kuá' nimitzkajtewáskeja, wikiskej sekin yej kinekiskej mamitzpojpolokan amejwan yej ankitokaj toTeko. Ayompa mitzmachtiskej iga xikisakan pan ye'ohti, ken tikita mitzkuajnekij ken lojojmej^a kikuaj borregojmej. ³⁰Iwán onoskej de améjwansan yej yawij mitzmachtitij, e' takajkawáskejpa kansan makitokakan tokniwan yej kitókaja Cristo. ³¹Inón iga ximocuidarokan iwán xikejlamikikan iga eyi años, semilwi' iwán senyówal este nichokaya iga nimitznonotztoyaj sejsé de amejwan.

³²Inán nokniwan nimitztaliáj ipan ima' Dios iga mamitzomemawikan iga yéj poxsan mitznekij. Amo xikelkawakan itájtól yej tepaléwiá iwán te-ijliá iga Dios poxsan techokiliá iwán mitzmaskej yej yekti kuá' tonoskej sekan wan nochi toknimej yej

^a 20:29 Lobo ken weyi koyó'.

yéj kitapejpen. ³³ Ayí' nikne' manikuili agaj itomín niga itzótzol. ³⁴ Majwa', amejwan ankimatij iga nej nitekipanoj iga wel manikipiá yej nepolowa iwán iga yej íwan nisenemiáj. ³⁵ Ijkón nochipa nimitznexutilijkej iga se matekipano. Ijkón wel tikpalewiáj yej akipiáj nité, amo matikelkawakan itájtól toTeko Jesús, kan kijtoj: “Máj paki yej tamaka, que yej kimakaj.”

³⁶ Kuá' tami' inón kijtoj, Pablo motankuaketza', iwán sen-oradojkej iwamej. ³⁷ Nochi chokakej, kikechnapalojkej, iwán kipipitzojkej Pablo. ³⁸ Iwán poxsan moknomatikej iga Pablo kijtoj iga ayo' máj kitaskej. Iwán kojmakatoj este kan tejkaj ipan weyi ákal.

Pablo yawi Jerusalén

21 Kuá' nikajtéjkeja tokniwan yej kitokaj Jesucristo, nitejkajkej ipan weyi ákal iwán niajkij ipan altepe' yej itoka' Cos. Ipan se'ya día niajkij ipan se'ya altepe' yej itoka' Rodas. Iwán después nasitoy ipan altepe' yej itoka' Pátara. ² Ompa Pátara nikasikej se weyi ákal yej yawi Fenicia, iwán ipan nitejkajkej iwán niájkija. ³ Kuá' nemi nipanowaj nikitakej tajkótala^a yej itoka' Chipre, inón tajkótala kawi' noopochkampamej, iwán niajki este Siria. Iwán nitemojkej altepe' Tiro porque inón weyi ákal kan niayaj ompa kitatemowijkej. ⁴ Ompa nikasitoy tokniwan yej kitokaj Jesucristo, iwán nikajkej iwamej siete días. Iwán el Espíritu Santo kitajlantijkej inomej tokniwan iga makijlikan Pablo iga amo mayawi Jerusalén. ⁵ E' kuá' pánoja siete días, nikiskej ompa. Iwán nochi tokniwan iwán isiwamej iwán ipilowan, neojmakatoj este playa. Ompa nimotankuaketzkej iga ni-oradojkej. ⁶ Iwán nimonawatijkej este nimonapalojkej iwán nitejkájkeja ipan weyi ákal; iwán tokniwan yájkija ichamej.

⁷ Nikiskej Tiro iwán nasitoy ipan altepe' yej itoka' Tolemaida, ompa tamati' iga ninemiáj ipan weyi ákal. Ompa niksaludarotoj tokniwan yej kitokaj Jesucristo, iwán se día ompa nikawikej iwamej. ⁸ Ipan se'ya día, Pablo iwán yej íwan nonoyaj nikiskej wan nasikej altepe' Cesarea. Ompa niajkij chan Felipe yej kipowa ye'noticiaj de Jesucristo, yejwa' se de inomej siete diaconojmej yej kitapejpenkej apostolejmej; iwán nikajkej ichan. ⁹ Felipe kipiaya

^a 21:3 Xikita glosario “Tajkótala o Isla”.

nawi itakomej yej Dios kitajtołmakayaj. ¹⁰Iwán kuá' mia'ya días ompa nonokej, asito se profeta yej walaj Judea, itoka' Agabo, ¹¹walaj nepaxalowilikoj. Iwán kikui' icintoron Pablo, mokxi-ilpij iwán moma-ilpij iwán kijtoj:

—IyEspírotoj Dios kijtowa iga Jerusalén judiyojmej ijkín yawij kilpitij yej itatki inín cintoron, iwán yawij kentregarotij ipan ima' yej ayéj judiyojmej.

¹²Kuá' inón nikakikej nejamej iwán inomej yej ompa ichamej Cesarea, nikijlijkej Pablo iga ayo' mayawi Jerusalén. ¹³E' Pablo kijtoj:

—¿Te iga anchokaj?, ijkón annehokismakaj. Nej niksentáliza nokta noalmaj ayejsan iga mane-ilpikan sino que no niksemaka noalmaj iga manemiktikan ompiga Jerusalén iga niktoka toTeko Jesús.

¹⁴Iwán como awel nikyolyamankej, ijkón nikajtejkej iwán nikijlijkej:

—Mamochiwa ken kineki toTeko.

¹⁵Kuá' nochi panoj inín, nimajabiarojkej wan niajkij Jerusalén. ¹⁶Senyajki nowamej sekin tokniwan de Cesarea yej kitokaj Jesús. Yaya no se taga' yej naceroj tajkotal Chipre yej itoka' Mnasón. Mnasón ikayay kicredojto' Jesús iwán ompa nikajkej ichan.

Pablo kipaxalowiliá Jacobo

¹⁷Kuá' nasikej Jerusalén, yej kitokaj Jesucristo neomemawijkej iwán poxsan pakikej. ¹⁸Ipan se'ya día niajkij wan Pablo iga nikpaxalowilitoj Jacobo, ompa no nechkatoyaj nochi ancianojmej.^a ¹⁹Pablo tasaludaroj iwán kipowa' nochi ken iga Dios kichij iga kicredojkej no kesiá yej ayéj judiyojmej kuá' yéj kipowa' itajtol Dios. ²⁰Kuá' kikakikej inón, kiweyimatiltijkej Dios, iwán kijlijkej Pablo:

—Ta' xikítawa' noknín, nigaj ono' miles yej judiyojmej yej kicredójkeja ipan Jesús, iwán yejamej kijtówajo' iga mamochiwa ken tatekimaka iley Moisés. ²¹Inomej kimatiltijkej iga tej tikmachtijtinemi nochi tokniwan yej ayéj judiyojmej, teyki' tikijtowa iga ayo' mamochiwa ken tatekimaka Moisés, iwán titatekimaka iga ayo' makicircuncidarokan ipilowan, niga ayo'

^a 21:18 Xikita glosario “Anciano”.

makichiwakan ken tejamej tiktekichiwaj. ²² ¿Tej, té tikijtowa? Porque la gente yawij monechkotij kuá' kimatiskej iga nigaj tono'. ²³ Máj yekti ijkn̄ xikchiwa ken nimitzijliáj: Onokej nigaj iwán nejamej nawí tokniwan yej yawij kichiwatij ken motajtoltijkej wan Dios. ²⁴ Xikuigakan inimej nawí tokniwan, iwán xikchiwa ken kijtowa la ley iga ximochipawakan.^a Iwán tej xixixtawa iga yejamej mamokuatagalokan. Ijkon yawij kitatij iga ayéj cierto yej mitzpantiáj; kitaskej iga tej tikchiwa ken kijtowa iley Moisés. ²⁵ E' iga inomej yej ayéj judiyojmej, yej no kicredojkej ipan Jesús, nejamej nikijkuilowilíjkeja iga ininsan makichiwakan: Amo makikuakan naka' yej momiktliapa idolojmej, iwán amo no makikuakan esti, niga inakayo yolka' yej mokechmekánapa, iwán amo agaj mamoteka iwán yej ayá' iwán namiktito'.

Pablo kikitziáj ipan weyitiopan iga kipresojiáj

²⁶ Iwán Pablo yajki iwán inomej nawí tajtaga', iwán ipan se' día kichijkej ken kijtowa iley Moisés iga mamochipawakan^b iyixtaj Dios iwán kala' weyitiopan-ijti'. Después yajki kijtoto keman yawi tamiti iga inon kichijoskej, iga sejsé de yejamej yawi kimakati iyofrendaj.

²⁷ E' kuá' asiaya siete día, sekin judiyojmej yej walkej ipan tajli de Asia kitakej iga Pablo ono' weyitiopan iwán kiyokachijkej iga makuejkuesiwikan nochi gente, iwán ki-onkawijkej Pablo ²⁸ iwán tzajtzikej:

—¡Nokniwan de Israel, xinepalewikán! Porque inin taga' tamachtijtiniemi noyan iga ayá' tiye'nemij tejamen tjudiyojmej, iga ayekti iley Moisés iwán ay' kiye'ita toweyitiopan. Iwán ayejsan iga inon, sino que inan no kakij weyitiopan-ijti' sekin griegojmej.^c Iga ijkon kichiwaj yej ayekti kan moweyimatiltiá Dios.

²⁹ Ijkon kijtowayaj iga kitakej senemiáj iwán se yej itoka' Trófimo yej ichan Éfeso, yejamej kijtojkej anka senkalakkej ipan weyitiopan.

³⁰ Iwán la gente kuejkuesiwikej, motalojkej iga kikitziáj Pablo. Kiawatatzojtikixtijkej weyitiopan-ijti', iwán nimanin kitzajtzakkej

^a 21:24 Atikmatij te kichijkej, anka kichijkej ken iga tanextiliá ipan Números 6:1-21.

^b 21:26 Xikita v 24. ^c 21:28 Inimej taga' kijliáj griegojmej iga walkej de se' país yej itoka' grecia iwán judiyojmej ayá' kiye'itakej. No kijliayaj griego a'san nesi yej tilti'. Yej ayéj judío awel kalakis tiopan, siga makalaki, kimiktijkej.

kaltēmej. ³¹ Kimiktiáyaja Pablo kuá' kimatiltijkej comandante yej kimandarowa soldadojmej iga nochi gente de Jerusalén kuejkuesitokej. ³² Iwán comandante kinechkoy isoldadojmej iwán soldadojmej yej máj tayakantokej. Iwán motalojtiajkij kan monechkolo'. Kuá' kitakej iga némiya asij soldadojmej, ayo' máj kimagakej Pablo. ³³ Iwán comandante yej kimandarowa soldadojmej kikitzkij Pablo iwán tatekimá' iga mamoi-lpi iga ome cadena. Iwán tatajtan a'yéj in, iwán te kichij. ³⁴ E' la gente tzajtzitoyaj, iwán ayá' sansé kijtowayaj, sekin kijtowayaj se', iwán sekin se'pa kijtowayaj. Iwán akojasía te kijojoyaj la gente iga oyojoyaj. Iwán tatekimá' iga makiwigakan Pablo iwékal soldadojmej kan chantitokej. ³⁵ Kuá' asitoj kan iyescalerajoyo wékal, soldadojmej kajkoktiajkij Pablo iga amo te makichiwilikan iga poxsan kuesitoyaj. ³⁶ Porque itepotztajmej nochi tzajtziwitiá. Kijtowayaj:

—¡Mamíkiya!

Pablo motajtowiliá iyixtaj la gente

³⁷ Kuá' némiya kakiáj Pablo ipan iwékal soldadojmej, Pablo tatajtan, kijlij comandante:

—¿Ix wel nitajtoj mowan?

Iwán comandante kijtoj:

—¡Mataj wel no titajtowa griego! ³⁸ Mataj tej ayéj inón egipcio yej ikya kipewaltijka guerra iwán kiwiga' ipan desierto cuatro mil yej tamiktiáj.

³⁹ Pablo kijtoj:

—Nej nijudiyoj. Nej ninaceroj Tarso, se altepe' yej ayéj námol yej ono' ipan ítal Cilicia. E' nimitztajtaniliá iga achi manitajto iwán la gente.

⁴⁰ Iwán comandante kijlij iga wel. Entonces Pablo moketza' ompa kan onoya ipan iyescalerajoyo wékal. Iwán kajko' ima' iga la gente ay'ya matzajtzitokan. Iwán ni agaj ayo' tajtoj iwán Pablo tajtoj ipan hebreo, kijtoj:

22 —Nokniwan iwán tetajwan, xikakikan ken iga nia nimotajtowiliti amo-ixtaj.

² Kuá' kikakikej iga nemi tajtowa ipan hebreo, ay'ya nokta semi te kijtokej, san takatikajkej. Iwán Pablo kijtoj:

³ —Nejwa' nijudiyoj. Ninaceroj altepe' Tarso yej ono' ipan ítal Cilicia, e' nimoskaltij nigaj Jerusalén iwán nemachtij Gamaliel.

Ijkón nimomachtij ken iga motoka la ley yej Dios tamá', kimá' to-ikyapatajwān. Nochipa nikyolmaka iga manikchiwa ken kineki toDios, ijkón kensan inán amejwān ankichiwaj. ⁴ Ikya nej niktemojtinemiáj iga nikmiktiayaj yej kitokaj iyojwi Jesús iwán nikpresojwiayaj tajtaga' iwán siwatkej. ⁵ Ijefej sacerdotejmej iwán wewetkej yej tayakantokej ipan topaís kimela'matij iga inín nikchiwaya. Yejamej nemakakej ama' iga manikuiguili yej mandarowaj Damasco. Niajki ompiga iga niktemoto yej kitokaj Jesús iga manikuajligakān Jerusalén iga manikiknochiwakan.

Pablo kipowa ken iga moyolpata'

⁶ 'E' kuā' nemi nia ipan ojti iwán nasitiayay Damasco, ken tajkodía newejtawiko se ti'ti yej wāljaj ipan cielo. ⁷ Iwán niwetzi' este talpan. Iwán nikagui' a'pa ijkín ne-ijlij: “Saulo, Saulo, ¿te iga tinetemojtinemi iga tine-iknochiwa?” ⁸ Iwán nej niktajtan: “¿A'yéj in tej, noTeko?” Iwán ne-ijlij: “Nej niJesús de Nazaret yej nemi tine-iknochiwa.” ⁹ Yej iwán nisenyayaj kitakej inón ti'ti iwán majmawikej; e' ayá' kikakikej itájtōl yej nenotza'. ¹⁰ Iwán niktajtan: “¿NoTeko, te nikchiwas?” Iwán toTeko ne-ijlij: “Ximoketza, iwán xaj Damasco. Ompiga yawij mitzijlijitij nochi te tia tikchiwati.” ¹¹ E' como inón ti'ti nepachatilij, yej iwán ninemiáj newilantiajkij este Damasco.

¹² Ompa onoya se taga' yej itōka' Ananías, yéj nochipa kichiwa ken kijtowa iley Moisés, nochi judiyojmej yej ompa ichamej Damasco ye'tajtowayaj iga inón Ananías. ¹³ Ananías wāljaj ne-itako. Kuā' asi' ne-ijlij: “Noknīn Saulo, sejya xitachá.” Iwán íkuā'san sej nitachá', iwán nikíta'ya Ananías. ¹⁴ Iwán ne-ijlij: “IDios to-ikyapatajwān mitztapejpen ikyay iga xikmati te kichiwasneki iwán tej, iwán iga xikixmati Jesús yej ayí' kichiwa yej ayekti iwán iga xikaki imatika tajtowa. ¹⁵ Porque tej tia titajtoti de yéj iyixtaj nochi gente iwán tikpowas yej tikita' iwán yej tiká'.” ¹⁶ Ne-ijlij: “¿Teo' máj tikchá? Ximoketza iwán ximobautizaro, xiktajtanili toTeko Jesús iga mamitzelkawili yej tikchij yej ayekti.”

Pablo kipowa ken iga kititankej kan onokej yej ayéj judiyojmej

¹⁷ 'Kua' niájkiya Jerusalén, niajki weyitiopan iga ni-oradoto, iwán nikita' se visión. ¹⁸ Nikita' toTeko iwán ne-ijlij: “Xikísaya nimanín Jerusalén, porque ayá' mitztajtolkuiskej kuā' titajtoj de nej.” ¹⁹ Nej

nikijlij: “NoTēko, yejamej kimatij iga nej niya ipan nochi itiopamej iga nikpresojwiayaj iwán nikmagayaj yej mitzcredojtokej. ²⁰ Iwán kuá' kimiktijkej Esteban yej kipowaya motájtōl, ompa nonoya iwán no nikijtowaya iga makimiktikan. Iwán inomej yej tamiktijkej, nej nicuidarowilijtoyaj itzotzolmej.” ²¹ E' toTēko ne-ijlij: “Xaja, porque nia nimitztitaniti wejka iga xiktatapowitij yej ayéj judiyojmej.”

Kikitzkiáj Pablo

²² Ompa tamati' iga santakaktoyaj la gente, pe' tzajtzikey iga kijtojkej:

—¡Mamikiya! ¡Inín taga' akajasi iga maono!

²³ Majsan tzajtziáj, kitzejzelowayaj itzotzolmej iwán kipatanaltiyaj talpínol.^a ²⁴ Comandante tatekimá' iga Pablo makakikan ipan iwékal soldadojmej, iwán tatekimá' iga makimagakan iga wel makijto te íga nokta ijkón kitzajtziáj. ²⁵ E' kuá' kilpitókeja in Pablo iga yáwija kimagatij, kijlij capitán yej kimandarowa sekin soldadojmej:

—¿Ix yēkti iga anneyokamagaj kuá' aya ankimatij siga ayompa nikchij? Nej niciudadano romano. ^b

²⁶ Kuá' inón kikagui' capitán, yajki kitato comandante, iwán kijlij:

—¿Tetaj nemi tikchiwa? Matajki' ininwa' taga' se ciudadano romano.

²⁷ Entonces inón comandante yej máj mandarowa yajki kitajtanito Pablo, kijlij:

—¿Ix melá' iga tej ciudadano romano?

Pablo kijtoj:

—Kena.

²⁸ Entonces inón comandante kijtoj:

—Nej newiguilij komati tomín iga manimochiwa ciudadano romano.

Pablo kijtoj:

—E' nej ijkón nokta ninaceroj iga notaj no ciudadano.

^a 22:23 Ijkín kichijkej iga manesi iga akiye'itayaj yej kijtoj Pablo.

^b 22:25 Ciudadano romano se yej naceroj Roma o yej kipiá' ama' kan nesi iga kiperteneceroj Roma. La ley de Roma kimanawaya iciudadanojmej.

²⁹ Iga inón kijtoj, yej kimagayaj Pablo kikajtéjkeja iwán este inón comandante momajtij iga kimati' iga Pablo cuidadano romano iwán iga kilpitoyaj iga cadena.

Pablo iyixtaj yej kimandarowaj judiyojmej

³⁰ Ipan se'ya día, comandante kinekiá makimati te íga judiyojmej kitelwijkej Pablo, iwán kixiton kan ilpitoya iga cadena, iwán kinechkoj yej kimandarowa sacerdotejmej iwán nochi judiyojmej yej mandarowaj. Entonces kikixtij Pablo kan ilpitoya, iwán kiwigakej kan nechkatokej.

23 Pablo kitachilij yej kimandarowaj judiyojmej, iwán kijtoj: —Nokniwan, nej nikmati ipan noalmaj iga este inán, niye'nemi iyixtaj Dios.

² Entonces Ananías yej kimandarowa sacerdotejmej tatekimá' iga yej onoyaj iná' Pablo makitentatzinakan. ³ E' Pablo kijtoj:

—Dios yawi mitzmagati tej. Ígasan timoweyimati iga tiye'nemi, sien ayá'. Siga tej ompa tewato' iga titajuzgarowa kensan kijtowa la ley, ¿te iga titatekimaka iga manemagakan?, ayá' ijkón kijtowa la ley.

⁴ Yej ompa onoyaj kijtojkej:

—¿Iwán ijkón tiktenkuepiliá ijefej sacerdotejmej yej kiservirowa Dios?

⁵ Iwán Pablo kijtoj:

—Nokniwan, nej anikmatia' siga inín in yej kimandarowa sacerdotejmej. Pues ijkín kijtowa kan ijkuilijto': “Amo xikmalijli yej kimandarowa mogentej.”

⁶ Entonces Pablo kita' iga ompa onoyaj saduceojmej^a iwán sekin fariseojmej.^b Iwán tajtoj recio:

—Nokniwan, nej no nifariseo, iwán notajwan no fariseojmej. Nemi annejuzgarowaj iga nicredowa iga ojpa-isaskej yej miktokej.

⁷ Kuá' inón kijtoj Pablo, fariseojmej iwán saduceojmej pe' iga mokuękuejkuesojkej iwán moyojoyokatijkej. ⁸ Porque yej saduceojpa kijtowaj iga ay'ya ojpa-isaskej yej mikikej. Kijtowaj iga ateyi angelejmej niga espiritojmej; e' yej fariseo kena kicredowaj inimej.

⁹ Iwán nochi tzajtzikej iga tajtajtojkej; iwán sekin fariseojmej yej tamachtiáj ipan iley Moisés moketzkej iwán kijtojkej:

^a 23:6 Xikita glosario “Saduceo”. ^b 23:6 Xikita glosario “Fariseo”.

—Inín taga' ayá' nemi kichiwa yej ayekti. ¿Qué tal si se espíritu o se ángel kimá' iga ijkón matajto? Amo tiaskej icontraj Dios.

¹⁰ E' como némiya máj kuejkuesiwilo, comandante majmawi' iga wel kitatajkoztayanaj Pablo. Iwán kitekimá' isoldadojmej iga makiwigakan sej Pablo ipan iwékal soldadojmej.

¹¹ Iwán inonsan yówal Pablo kixnextilij toTeko iwán kijlij:

—Pablo, amo ximajmawi. Kensan titajtoj Jerusalén iga nej, ijkonsan no tia titajtoti Roma.

Kejlamikij iga kimiktiáj Pablo

¹² Kuá' tanési'ya, sekin judiyojmej motajtojtijkej iga yawij kimiktij Pablo. Iwán kijtojkej iyixtaj Dios iga ayá' nokta yawij takuajtij niga koniskej nité este que makimiktikan Pablo. ¹³ Máj de cuarenta tajtaga' yej ijkón kijtojkej. ¹⁴ Yajkij kitatoj ijefejmej sacerdotejmej iwán yej kimandarowaj judiyojmej, kijlijtoj:

—Nejamej nimotajtojtijkeja iwán nikijtojkej iyixtaj Dios iga ayá' nokta niawij nitakuajtij siga aya nikmiktij Pablo. ¹⁵ Inán amejwan iwán nochi yej amandarowaj, xikijlikan comandante iga mosta mamitzwajliguilikan Pablo, ximopajpantikan iga ankimatisnekij máj yej kichij; iwán nejamej nikchixtóskeja iga niawij nikmiktij ipan san-ojti.

¹⁶ E' ipiltzín isiwa-iknín Pablo, kimati' iga kimiktijnékija Pablo. Yajki kimatiltito este kan presojtito'. ¹⁷ Entonces Pablo kinotza' se capitán yej kimandarowa soldadojmej iwán kijlij:

—Xikuiga inín chokotzín kan ono' comandante, porque yéj yawi kijliti tepa iteki.

¹⁸ Entonces in capitán kiwiga' inón chokotzín kan ono' comandante iwán kijlij:

—Pablo, yej ono' preso, ne-ijlij iga manimitzwajliguili inín chokotzín, porque tepa mitzijlijneki.

¹⁹ Inón comandante kiwilantiajki inón chokotzín iga kiwiga' kan iyokamej, iwán kitajtan:

—¿Té tine-ijlijneki?

²⁰ Inón chokotzín kijtoj:

—Judiyojmej motajtojtijkej iga yawij mitztatitanilitij iga mosta xikuiga Pablo iná' yej kimandarowaj judiyojmej, kansanki' makimatiltikan té nokta kichij. ²¹ E' amo xiktajtolkuili. Porque máj de cuarenta tajtaga' yej yejámempa kojchaskej. Kijtojkeja iyixtaj

Dios iga atakuaskej niga koniskej nité este que makimiktikan Pablo, iwán inán kichixtokej iga makimatikan te tia tikijtoti tej.

²² Iwán comandante kijtoj iga welja yawi chokotzin; e' kijlij iga amo agaj makijli nité yej kijtojtoyaj.

Pablo kititanij iyixtaj el gobernador Félix

²³ Entonces inón comandante kinotza' ome yej no kimandarowa soldadojmej iga makitekimaka mamalistarokan doscientos soldadojmej yej nejnentiaskej iwán setenta soldado yej mayakan ipan kawayoj, iwán doscientos yej makiwigakan ilanzajmeja^a iga mayakan altepe' Cesarea tayowakan las nueve. ²⁴ Iwán kijlijkej no iga makixilajtikan se kawayoj kan Pablo tejkatiaj. Iwán tatekimá' iga makitakan iga Pablo maye'asiti itenoj gobernador Félix. ²⁵ Iwán inón comandante kititan wan yejamej se ama':

²⁶ “Annogobernadormej Félix yej nimitzpoxye'itaj, mitsaludarowa Claudio Lisias. ²⁷ Inín taga' kikitzkijkej judiyojmej iga kimiktiayaja. Iwán kuá' nikmati' iga no ciudadano romano, niajki iwán nosoldadojmej iwán nikmanawij. ²⁸ Iwán nikuiga' itenoj yej kimandarowaj judiyojmej iga manikmati te iga kikitzkijkej. ²⁹ Iwán nikmati' iga kikitzkijkej iga san itechko ileymej, e' akajasi iga mamomikti niga mayawi kuákalko. ³⁰ E' kuá' nikmati' iga judiyojmej motajtolitjkeja iga yawij kimiktij, inán ompiga nimitztitaniliá. Iwán nikijlij yej tatelwiáj iga makijtokan motenoj te kikuesowaj. Xiye'ono.”

³¹ Iwán soldadojmej kichijkej kensan kitekimakakej iwán tayowakan kiwigakej Pablo, este ipan se altepe' yej itoka' Antipatris.

³² Ipan se'ya día inomej soldadojmej yej ikxinejnentiajkij ómpaya mokuepkej, yájkija sej iwékal soldadojmej, iwán yej nemiáj ipan kawayoj yajkij iwán Pablo. ³³ Kuá' asikeja Cesarea, ama' kimakakej el gobernador, iwán ompa no kikawatoj Pablo. ³⁴ Kuá' el gobernador tami' kileeroj inón ama', tatajtan kan ichan Pablo. Kuá' kimati' iga Pablo ichan estado de Cilicia, ³⁵ kijlij:

—Nimitzkakis kuá' wikiskej yej mitztelwijkej.

Iwán tatekimá' iga makakitijo' kuákalko ipan ipalacioj Herodes.

^a 23:23 Xikita glosario “Lanza”.

Pablo motajtowiliá iyixtaj Félix

24 Kua' pánoja cinco días, Ananías, yej kimandarowa sacerdotejmej yajki Cesarea iwán sekin ancianojmej^a iwán se yej tatajtowiliá yej itoka' Tértulo. Inimej yajki itenoj el gobernador iga kitelwitoj Pablo. ²Kua' ómpaya kiwajligakej Pablo, Tértulo pewa' iga tatelwiá. Ijkin kijlij Félix:

—Señor gobernador, nimitzmakaj gracias, porque iga tej inán nonokej tamelá. Iwán iga tikmati ken iga titamandarowa, noyan ye'onolo'. ³Nochi inín yej tikchiwa poxsan nikye'itaj iwán poxsan nimitzagraderowaj tej weyi tekiwaj Félix. ⁴E' aniknekij máj manimitzatararokan, nimitztajtaniá achi xinekakikan. ⁵Pues nikasikej inín taga' tayojoykatijtinemi noyan ipan inín tajli iwán kichiwa iga mamoyojoykatikan judiyojmej, iwán yéjwa' in yej ken tzontekon de inomej yej kitokaj Jesús de Nazaret, yej motokawiaj nazarenos. ⁶No kichijnekiá yej pox ayekti iyijtiko noweyitiopamej de nejamen, inón iga nikitzkijkej iwán niknekiá manikjuzgarokan ken kijtowa inón ley yej Moisés nemakakej. ⁷E' comandante Lisias kala' iwán neteki'tilanilijkej iga nekuilijkej, ⁸kijtoj iga yej kitelwiá Pablo mawikikan motenoj. Inán tej momatika wel tiktajtani iga xikmati te iga nikelwiá.

⁹Iwán judiyojmej yej ompa onoyaj kijtowayaj iga ijkón nokta. ¹⁰Iwán el gobernador kimanotza' Pablo iga matajto, iwán Pablo kijtoj:

—Kena, nipaki iga manimotajtowili mo-ixtaj, nej nikmati iga tej desde ikyay tono' iga juez ipan inín país. ¹¹Tej momatika wel titatajtani iga kipiao' doce día iga nasi' Jerusalén iga nikweyimatiitiko noDios. ¹²Iwán ayagaj neasito nimokuesojto' iwán agaj, niga nikuejkuesojtoya la gente, niga ipan weyitiopan, niga ipan itiopamej, niga kanaj ipan altepe'. ¹³Inimej gente awel mitznextiliá kan neasitoj nemi nikchiwa inón yej nepantiá. ¹⁴E' kena, nikijtowa iga niktoka iyojwi Jesucristo, inón yej yejamej kijtowaj iga ayompa tamachtiá. Nikservirowa iDios notajwan iwán niredowa nochi yej ijkuilijto' ipan la ley iwán yej kijkuilijkej profetajmej. ¹⁵Iwán nikchixto', kensan inimej yej nepantiá kichixtokej, iga keman Dios yawi ki-ojpa-ixitij yej miktokej, yej

^a 24:1 Xikita glosario “Anciano”.

kichijkej yej yekti iwán nō yej kichijkej yej ayekti. ¹⁶ Inón iga nikneki nochipa maniyolchipaktito iyixtaj Dios iwán iyixtaj la gente.

¹⁷ 'Mia' xiwi' ninentinemi' wejwejka, inán niwajaj ipan nopaís nikuajli' tomín iga nikmakaj yej amotapialiáj iwán nikmakako ofrenda noDios. ¹⁸ Inón nikchijtoya kuá' sekin judiyojmej yej

ichamej ipan estado de Asia neasitoj weyitiopan-ijti', nemi nimochipawa^a ken kijtowa iley Moisés, e' ayá' nimiakejmej niga ni-oooyojtoyaj. ¹⁹ Inomej judiyojmej katka nigaj maonokan iga manetelwikan motenoj siga kitakej iga nemi nikchiwa yej ayekti. ²⁰ Siga ayéj ijkón, inimej makijtokan siga neasilijkej tejté yej

ayekti kuá' nonoya itenoj yej kimandarowa judiyojmej. ²¹ O anka netelwiáj iga nikijtoj recio iyixtaj yejamej: "Aman annejuzgarowaj iga niredowa iga ojpa-isaskej yej miktokej."

²² Kuá' inón kiká' Félix, iga kipoxmati de iyojwi Jesucristo, kijtoj:

—Ijkonó' makawi este que maasi in comandante Lisias iga yáwi-o' nepowiliti ken kita' yej ankichijkej.

²³ Iwán Félix kitekimá' capitán iga Pablo ompa makipiakan, e' achi makichiwa ken kinekis wan kuá' asij yej kipaxalowiliáj wel mapanokan iga makiyolchikawakan.

Pablo tajtowa iyixtaj Félix iwán Drusila

²⁴ Kuá' pánoja achi mia' días, Félix iwán Drusila yej isíwa'pa yej nō judío, walkej kan ono' Pablo. Entonces Félix tatítan iga makinotzatij Pablo iwán kikakikej yej kijtoj iga kén se wel mamoonfiaro ipan Jesucristo. ²⁵ Tatapowa' ken iga se taga' maye'nemi, iwán ken iga se wel mamoyoltakuawili iga amo makichiwa yej ayekti, iwán ken iga Dios yawi tajuzgaroti keman. Kuá' inón kiká' Félix, momajtij. Kijtoj:

—Inán xaja. Kuá' até nikchijos nimitztatitanilij sej iga xiwiki.

²⁶ Félix kinekiá iga Pablo makimaka tomín iga wel makimajkawa. Inón iga kinotza' mia' vej iga matatapowa íwan. ²⁷ Kuá' pánoja ome años kisa'ya Félix iga gobernador iwán kawí' Porcio Festo. E' Félix kinekiá makiye'itan judiyojmej, inón iga kikajtej preso Pablo.

^a 24:18 Hch 21:24

Pablo iyixtaj Festo

25 Festo asi' altepe' Cesarea iga móchija gobernador. Iwán kuá' pánoja eyi días kisa' Cesarea iga yáikiya Jerusalén. ²Ompa yej ijefejmej sacerdotejmej iwán judiyojmej yej máj tayakantokej yajkij kan onoya Festo iga kitelwitoj Pablo. ³Kijlijkej iga achi matatekimaka iga Pablo makiwigakan Jerusalén. Inomej kejlantoyaj iga Pablo makimiktikan ipan ójtisan. ⁴E' Festo kijtoj iga Pablo presojtito' Cesarea. Iwán kijtoj iga awejkawas imatika yaj ompiga. ⁵Ijkín kijtoj:

—Mayakan nowan yej mitzmandarowaj, iwán siga inón taga' kichij tejté yej ayekti, ompigaya makitelwikan.

⁶Festo onoya Jerusalén ken ocho o diez días iwán mokupea' Cesarea. Ipan se'ya día yajki motalito kan tajuzgarowa iwán tatekimá' iga mamokuiti Pablo. ⁷Kuá' asi' Pablo, kiyawalojkej inomej judiyojmej yej walkej Jerusalén. Kijtojkej iga kichij kuajkuantas yej ayekti kansan makimawetziltikan, e' awel nokta kinextijkej iga kichij tejté. ⁸Pablo ijkín motajtowilij:

—Nej ayá' nemi nikchiwa nité yej ayekti, niga icontraj ileyemej judiyojmej, niga icontraj weyitiopan, niga icontraj rey César yej kigobernarowa Roma.

⁹E' Festo kinekiá makiye'itakan judiyojmej. Entonces kitajtan Pablo:

—¿Ix tiajneki Jerusalén iga ompiga manikita ix ijkonya ken nemi mitzpantiáj?

¹⁰Pablo kijtoj:

—Nija nono' kan rey César mitztalij iga xitajuzgaro, kajasi iga nigaj manejuzgarokan. Tej tikmati iga judiyojmej ayá' nemi nikchiwiliá yej ayekti. ¹¹Siga nikchij yej ayekti yej kajasi iga manemiktikan, puej manemiktikan; e' siga nemi nepantiajsan, ijkón ayagaj wel maneyokawiga ipan imamej judiyojmej. Niktajtani iga manejuzgaro imatika rey César.

¹²Festo tajtoj iwán yej tanonotzaj iga makimati te kichibas, wan kijlij Pablo:

—Tiktajtan iga mamitzuzgaro rey César, pues nia nimitztitaniti ompiga kan ono' yéj.

Pablo iyixtaj rey Agripa

¹³ Kuá' panoj sekin días, rey Agripa^a iwán Berenice yej isiwa' yajkij Cesarea iga kipaxálowilītoj Festo. ¹⁴ Como ompa onoyaj mia' días, Festo kipowilij Agripa te iga Pablo ono' preso, kijlij:

—Nigaj ono' se taga' yej Félix kikajtej preso. ¹⁵ Kuá' nonoya Jerusalén ne-itatoj yej kimandarowaj sacerdotejmej iwán ancianojmej^b yej kimandarowaj judiyojmej. Netajtaniliyay iga manikijto iga kajasi iga mamomikti Pablo. ¹⁶ Nej nikijlij iga yej mandarowa Roma ayí' tatekimaka iga mamomikti agaj siga yej kitelwiáj aya motajtowiliá iyixtaj yej tatelwiáj. ¹⁷ Inón iga kuá' inomej walkej nigaj, ay'ya máj te nikijtoj sino que kuá' tanesi' niajki kan nitajuzgarowa, iwán nitatekimá' iga makiwajligakan inón taga'. ¹⁸ E' kuá' ómpaya onokej yej tatelwiáj, ayá' kijtojkej nité ken nej nikeljantoya. ¹⁹ Sino que kitelwiayaj iga kén iga yéj kicredowa Dios, iwán iga se yej itoká' Jesús yej migui'. Iwán Pablo kijtowa iga inín Jesús isato'. ²⁰ E' como nej ay'ya nikmatia' te nikchiwaya, niktajtan Pablo siga kinekiá iga mayawi Jerusalén iga ompiga makijuzgarokan iga inón yej kitelwiáj. ²¹ E' yéj kitajtan iga makijuzgaro el rey César, iwán nitatekimá' iga mapresojtito este kuá' niktitanis iyixtaj César.

²² Iwán Agripa kijtoj:

—Nej nō nikakisneki ken iga tatapowa inón taga'.

Iwán Festo kijtoj:

—Mošta tikakis.

²³ Ipan se'ya día asitoj Agripa iwán Berenice iwán sekin yej mandarowaj ipan weyi-altepe' nō kitokatiayaj yej kimandarowaj soldadojmej. Kilwichiwilijitajkij este ijkón kalakkej kan mandarolo. Iwán Festo tatekimá' iga makiwajligakan Pablo. ²⁴ Festo kijtoj:

—Rey Agripa, iwán amejwan yej nij amonokej, nija ono' in inín taga'. Mia' judiyojmej yej de Jerusalén iwán nō yej de nigaj Cesarea kitelwijkej iwán este tzajtzikej iga netajtanilijkej iga mamomikti. ²⁵ E' nej anikasilij tejté yej ayekti yej kajasi iga mamomikti, e' como yéj kitajtan iga makijuzgaro rey César Augusto, inón iga nia niktitanilīti yéj. ²⁶ E' como anikasi te nikijkuilowiliá rey César iga anikasiliá nité yej ayekti kichij inín taga', inón iga

^a 25:13 Xikita glosario “Herodes”. ^b 25:15 Xikita glosario “Anciano”.

nimitzwajliguilikej amejwan. Nimitzwajliguiliá tej nokta Rey Agripa. Tej xikita siga kichij tejté yej ayekti, ijkón welja tejté nikijkuilowilij. ²⁷ Porque akajasi iga maniktitani se preso siga anikmati te nokta kichij.

Pablo motajtowiliá itenoj el rey Agripa

26 Iwán Agripa kijlij Pablo:
—Wel ximotajtowili.

Iwán Pablo kajko' imá', iwán pe' tajtoj, kijtoj:

²—Nipaki iga nono' motenoj rey Agripa, iga wel manimotajtowili de inochi yej nepantiáj judiyojmej. ³ Porque tej tikmati nochi ken nochipa kichiwaj judiyojmej iwán no tikixmati ileymej. Inón iga nimitztajtaniliá acho' xinekaki.

Pablo kipowa ken iga nemiá kuá' aya kicredowa Jesucristo

⁴ 'Nochi judiyojmej ne-ixmatij este kuá' aya niyolej. Kimatij ken iga ninemi' ipan nótal wan ipan Jerusalén. ⁵ Iwán kimatij iwán wel kinojma-ijtowaj siga kinekij, iga nejwa' nokta nifariseoj este iga nichokótzino'. Inómejpa fariseojmej yej máj kichiwaj ken nemachtiáj noleymej nejamej nijudiyojmej. ⁶ Inán nigaj nono' iga nejuzgarowaj iga san nikchixto yej Dios kijlij no-ikyapatajwan iga yawi ki-ojpa-ixititi yej miktokej. ⁷ Nonochimej de Israel, nikchixtokej iga yawi mochiwati inón yej kijtoj Dios. Inón iga judiyojmej kiweyimatiltiáj Dios iwán kichiwaj ken yéj kineki, semilwi' iwán senyówal. Inán gobernador Agripa, sekin judiyojmej nej netelwijkej iga nikchixto' no ipan inón yej kijtoj Dios. ⁸ ¿Ix amejwan ayá' ankiaredowaj iga Dios wel ki-ojpa-ixitiá yej miktokej?

Pablo kipowa ken kinkochiwaya yej kitokaj Jesucristo

⁹ 'Nej no ikya nikijto waya iga manikchiwa nochi yej wel iga manikinkochiwakan yej moconfiarowaj ipan Jesús de Nazaret. ¹⁰ Iwán ijkón nikchij Jerusalén. Ijefejmej sacerdotejmej kiye'itakej wan kijtojkej iga manikpresojwikan yej kitokaj Jesucristo; iwán kuá' kimiktiayaj no nikijto wayaj iga mamomikti. ¹¹ Iwán mia' vej nej nikinkochiwayaj kansan makikajte wakan iga moconfiarowaj ipan Jesucristo. Inón nikchiwaya noyan ipan tiopamej iwán poxsan nikijiyayaj iwán niktemowayaj este ipan altepemej yej onokej ipan se'ya país.

Pablo sej kipowa ken iga kicredoj Jesucristo

¹² 'Iga inón nokta nej niayaj weyi-altepe' Damasco. Niknentiáyaya ama' kan netekimakakej ijefejmej sacerdotejmej ken manikchiwa. ¹³ E' ipan ojti, tej tinorrey, ken tajkodía, nikita' ipan cielo kisa' se ti'ti yej tawia majya sej que tonati', netawij nej iwán yej íwan nisenyayaj. ¹⁴ Iwán nisenwetzikej nonochin este talpan, iwán nikagui' se tájtól, nenotza' ipan hebreo; ne-ijlij: "Saulo, Saulo, ¿te iga tine-iknochiwa? Tejsan momatika nemi timo-iknochiwa, ken kua' se toro kitiliksa ipuntaj kuawi' yej iga momajmajiá." ¹⁵ Iwán nej nikijlij: "¿A'yéj in tej, noTeko?" Iwán toTeko kijtoj: "Nej niJesús yej tej nemi tine-iknochiwa. ¹⁶ Inán ximoketza. Nimitzixnextilij iga xikchiwa ken nimitzijliá iwán iga xiknojma-ijto yej inán tikita' iwán yej niao' nimitznextiliti. ¹⁷ Kan inán nimitztitani xaj, nia nimitzmanawiti ipan imamej judiyojmej iwán yej ayéj judiyojmej. ¹⁸ Nimitztitani kan onokej yejamej iga ken kua' xixitapokan iga ayo' manemikan kan takomichkan sino que manemikan ipan tawilpan, iwán ayo' makimandarokan Tzitzimi', sino que makitokakan Dios; iwán iga mamocofiarokan ipan nej iwán ijkón nikperdonarowiliáj yej kichiwaj yej ayekti. Ijkón onoskej ken itatki Dios."

Pablo kichiwa ken kita'

¹⁹ 'Inón iga rey Agripa, nej nikchij ken ne-ijlij inón yej nikita' yej walaj ipan cielo. ²⁰ Iwán pewa' iga nikpowa' itájtól Dios ipan altepe' Damasco. Después niajki Jerusalén iwán noyan ipan ítal Judea. Iwán niktatapowijkej no yej ayéj judiyojmej. Nej nikijlijkej iga makikajtewakan iga kichiwaj yej ayekti, iwán makicredokan Dios, iwán makichiwákanya yej yekti iga manesi iga kipatákeja ividajmej. ²¹ Inón iga judiyojmej nekitzkijkej ipan weyitiopan, iwán kinekiáj manemiktikan. ²² E' Dios nepalewij, iwán este inansan niktatapowiáj la gente, yej motapialiáj iwán yej ayá' motapialiáj. Nikpowa kensan kijtojkej profetajmej iwán Moisés iga yawi mochiwati. ²³ Yejamen kijtojkej iga Cristo kiknochiwayaj iwán kimiktayaj iwán yéj yej achto ojpa-isas, iwán yawi kipowati itájtól yej ken kua' tetawia iga wel mamosalvarokan judiyojmej iwán yej ayéj judiyojmej.

Pablo kiyolyamanasneki el rey Agripa iga makitoka Cristo

²⁴ Kua' inón kijtoj Pablo iga motajtowilij, Festo kijtoj recio:

—iTej, Pablo, anka ay'ya titajlanto! Iga póxsanya timomachtij, inón iga ay'ya titajlanto'.

²⁵ E' Pablo kijtoj:

—Ayéj iga ay'ya nitajlanto', rey Festo; majwa' nemi nikijtowa yej ayá' nemi niktenchiwa wan yej mela'ciertoj. ²⁶ Nigaj ono' rey Agripa, yéj kimati nochi de inimej, inón iga animajmawi iga nikijtowa iyixtaj iga nikmati iga yéj no kimati nochi, porque inín ayá' mo-ichtakachij. ²⁷ In tej rey Agripa, ¿ix ticredowa yej kijtojkej profetajmej? Nej nikmati iga ticredowa.

²⁸ Agripa kijtoj:

—Alín poliwiá iga tineyolyamana iga no maniktoka Cristo.

²⁹ Pablo kijtoj:

—Dios makijto iga alín o komati, amo tejsan, sino que inochi no yej nigaj nekaktokej mamochiwakan ken nej, e' amo ma-ilpitokan iga cadena.

³⁰ Kua' tami' inón kijtoj Pablo, el rey iwán el gobernador iwán Berenice, mojeketztejkej iwán nochi yej ompa ewatoyaj ³¹ iwán yajkij iyokamej iga motatapowitoj, mosepan-ijlijkej:

—Inín taga' ayá' kichij nité yej ayekti yej kajasi iga mamomikti niga mamopresojwi.

³² Iwán Agripa kijlij Festo:

—Inín taga' wel katka momajkawaya siga ayá' kijtojka iga makijuzgaro rey César.

Pablo yawi weyi-altepe' Roma

27 Kua' motajtołtíjkeja iga nețitanískeja Italia, Pablo iwán sekin presoymej kititankej iwán se capitán yej itoka' Julio yej kimandarowaj sekin isoldadoymej rey César. ² Nitejkajkej ipan weyi akal kan moketzaj akalmej, inón altepe' itoka' Adramitio. Inón weyi akal némiya kisaya iga yawi aten Asia. Tejkaj nowamej se yej itoka' Aristarco yej ichan Tesalónica, yej ono' ipan estado de Macedonia. ³ Ipan se'ya día nasikej se altepe' yej itoka' Sidón kan moketza weyi akalmej ompa inón capitán yej itoka' Julio, kiyeyita' Pablo, kimá' permiso iga makipaxalowiliti iyamigoymej, iga yejamej maki-omemawikan. ⁴ Después nikiskej Sidón, iwán nipanojkej na'

tajkótal^a Chipre iga ompígapa ayá' níxixtajmakaj ejeka' yej paréj tajpalej. ⁵Nipanojkej ipan lám̄ar, itenoj altepemej yej itōka' Cilicia iwán Panfilia. Iwán nasitōj ipan altepe' yej itōka' Mira yej ono' ipan ít̄al Licia.

⁶Iwán yej kimandarowa soldadojmej kasi' se weyi ákal de Alejandría yej yawi Italia. Iwán ipan inón netejkawiltijkej. ⁷Mia' días noyolpamej niakij. Wán nasikej Gnido e' ijkonya í'paskan niakij iga poxsan ejekataj. E' como níxixnamikiajpa ejeka' inón iga nipanojkej iyixtaj altepe' Salmón, nikyawalojkej tajkótal yej itōka' Creta. ⁸Iwán ijkón í'san niakij, níkweya'kuikej at̄en este que nasikej ipan se altepe' yej itōka' Buenos Puertos, yej ono' itenoj altepe' yej itōka' Lasea.

⁹E' como níkpolojkej mia' tiempo iga í'san niwalkej ay'ya wel máj niawij ipan weyi ákal iga asitiwí' invierno kuá' poxsan ejekataj. Inón iga Pablo tanonotza', ¹⁰ijkín kijtoj:

—Nokniwán, níkita siga májsan tiawij, wel motzínkuupa weyi ákal. Poliwis weyi ákal iwán yej kiwiga, iwán wel nō tejamej ti-amikij.

¹¹E' capitán yej kimandarowa soldadojmej akitajtolkuilij Pablo, máj kitajtolkuilij yej iteko weyi ákal iwán capitán yej kinentiaya ákal. ¹²Iwán ompa Buenos Puertos kan moketza ákalmej, kitakej iga awel onoskej kuá' pox ejekataj. Iwán nochi kijtojkej iga anka máj yekti iga makisakan ompa iwán mayakan altepe' Fenice kan moketza weyi ákalmej. Fenice ono' ipan tajkótal Creta wán kipiá ome kan wel k̄isaj ákalmej, se al noroeste iwán se al suroeste iwán ompa wel kipanoltiskej kuá' ejekataj wán sektaj.

Ejeka' yej pox tajpalej ipan lám̄ar

¹³Iwán nemi pewayaya se tonalejekatzin, inón iga kijtojkej welja sej ojkuíaj. Ojkuikej, yajkij at̄en yej ono' Creta. ¹⁴E' aya wejka yawij kuá' tzinti' se ejeka' yej poxsan tajpalej yej itōka' Nordeste wán kitopewayaya ákal. ¹⁵Iwán como inón weyi ákal k̄ixnamiktiáyapa ejeka', ay'ya wel máj niakij, níájkis̄an ken iga ejeka' kitopejtiá weyi ákal. ¹⁶Nipanojkej iyikan se tajkotaltzin yej itōka' Clauda. Ompa weyi ákal ayá' poxsan kiwitekiá ejeka'. Weyi ákal kitilantiwítzeya se akaltzin kan se wel momanawia iwán yoli'

^a 27:4 Xikita glosario “Tajkótal o Isla”.

nikakijkej akaltzın akalijti' iga amo maawetzi akaltzın. ¹⁷ Kuq' nikakijkeja in inón akaltzın, kitajko-ilpijkej inón weyi ákal iga maréjal amo makitapaná. Iwán kitemowilijkej tzotzolmej yej ajko pajpatajtiayaj ipan weyi ákal iga amo poxsan makitopewa ejeka' iga majmawíkeja iwán iga amo kuakawiti weyi ákal ipan xalyoj yej itoka' Sirte. Iwán yajkij san ken inón weyi ákal kitopejtiajki ejeka'. ¹⁸ Ipan se'ya día, nentóyasan ejeka' yej tajpalej iwán pewa' iga kipajpatanaltijkej ipan lám̄ar yej kiwigaya weyi ákal. ¹⁹ Ipan eyi días, nejamej nikijkixtilijkej inejkiyomej weyi ákal iwán nikpatanaltijkej ipan lám̄ar. ²⁰ Mia' día tamixtzaktoya anikitáyajo' tonati' niga sitalimej, iwán ayo' nikmatiáj siga nimomanawiyaj iga póxsanya nentoya ejeka' iwán tiawa'.

²¹ Kuq' kiwigaya mia' días iga ayo' nitakuayaj, Pablo moketza' tajkoyan kan onolo', kijtoj:

—Nokniwán, maséj annecredojkej ken nimitzijlijkej iga amo matikisakan Creta iga san timoknochiwakoj iwán timotapolowilikoj. ²² Inán nimitzijliáj iga amo ximajmawikan, ayagaj yawi mikiti, weyi ákal, kena yawi xixitniti. ²³ Pues yowan ne-ixnextilikoya se iyánel Dios, inón Dios yej noTeko yej niktoka. ²⁴ Iwán el ángel ne-ijlij: “Amo ximajmawi Pablo, iga tiati itenoj el rey César, iwán iga tej Dios yawij kimanawitij no inomej yej mowan amonokej ipan weyi ákal.” Ijkón ne-ijlij el ángel. ²⁵ Inón iga nimitzijliáj xipakikan, nej nimoconfiarowa ipan Dios iga yawi mochiwati ijkón ken ne-ijlij. ²⁶ E' ejeka' yawi tetajkalitij ipan se tajkótal.

²⁷ Nikuigáyaja catorce días iga nemi niawij. Nonoyaj ipan lám̄ar yej itoka' Adriático, nijnijiga newigayaj ejeka'. Tajkoyówal yej tekipanowaj ipan weyi ákal kitakej iga na'ya kiwiga taltén. ²⁸ Kimotakej ipan lám̄ar yej iga wel makimedirokan iwejkatanka; kipiaya treinta y seis metros. Achi máj nejnenkej sej kimedirojkej. Ompa sí kipiáyasan veintisiete metro. ²⁹ Iga majmawiáj iga wel motawitekij ipan te'ti, kimajkawilijkej nawi anclas^a itzinkóbapa weyi ákal iga ayo' manejnemi. Iwán ijkón majmatoyaj, kichakej este que matanesi. ³⁰ Marinerojmej^b kinekiáj macholokan. Inón iga pewa' iga kitemowiáj akaltzın kan momanawilo, kichichijtoyaj ken

^a 27:29 Ancla se tepos yej chijto' ken akawalon yej tejtentito' imajma', kilpiliáj reata iwán kimotaj atampa iga kiketzeltiá ákal.

^b 27:30 Marinerojmej: ijkón kijliáj tajtaga' yej kinentiayaj ákal.

kuꝗ' yawij kimajkawatij ancla ikuapan weyi ákal. ³¹ E' Pablo kijlij capitán yej itoka' Julio iwán isoldadojmej:

—Siga marinerojmej ayá' kawiskej ipan weyi ákal, amejwan awel anmomanawiskej.

³² Iwán soldadojmej kitekilijkej reatajmej yej iga ilpitoya akaltzin iga mawétziya ipan a'ti.

³³ Isajpa kuꝗ' tanestíwi'o', Pablo tanonotza' iga nochi matakuaꝗan, kijtoj:

—Kiwígaya catorce días iga anemi ankochej niga ankikuaj nité. ³⁴ Inón iga nimitzijliáj iga xitakuꝗan, iga ijkón wel anmomanawiskej. Nimitzijliáj iga nisé amotzónkal yawi poliwiti.

³⁵ Kuꝗ' inón kijtoj, Pablo kikui' se pan iwán kimá' gracias Dios iyixtaj yej ompa onokej, kiposte' iwán pe' iga takuaj. ³⁶ Iwán nochi moyolkuikej iwán takuajkej no. ³⁷ Iga nochi yej nonoyaj ipan weyi ákal doscientos setenta y seis. ³⁸ Kuꝗ' ixwíkeja, kimojmotakej trigo lamarijti' iga maajkatiá weyi ákal.

Awetzi weyi ákal

³⁹ Kuꝗ' tanesi', marinerojmej ayá' ta-ixtalijkej. Kitakej iga ono' playa kan xomoltito' lám̄ar. Iwán kijtojkej siga ompa wel

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

kinejma'wigayaj weyi ákal. ⁴⁰ Kitekiliŋkej ancla irreatajyo iga welya mayawi weyi ákal, anclajmej ómpaya kawikej, iwán kikaxaniliŋkej reŋojmej yej iga kitenkuepaltiájpa weyi ákal. Kitejkawiltiliŋkej weyi ákal itzotzolyo yej yawi ikuapan. Iŋkón iga niktechojtiaŋkij playa. ⁴¹ Nasitoj kan máj tajpalej iga mosekantia óme corriente iwán weyi ákal kuakawito itzontekon ipan xalyoj yej ono' atampa. Niga weljo' molin. Iwán yej itzinkóbapa, pe' xixitini' iga tajpalej maréjal. ⁴² Soldadojmej kimiktijnekiáj presojmej iga amo agaj maapatanticholo. ⁴³ E' yej kimandarowa soldadojmej akine' iga makimiktikan Pablo. Inón iga tatekimá' iga amo makimiktikan presojmej, majwa' tatekimá' iga yej wel apatani, yejamen achto mamomotakan a-ijti' iga wel maasíkanya ipan tajli. ⁴⁴ Iwán sekin, majkiltiŋkej ipan tabljamej o ipan itatajkolka weyi ákal. Iŋkón nochi nasikej ipan tatén.

Pablo ipan tajkótal Malta

28 Kuá' nonochimej nimomanawíŋkeja, nikmatikej iga inón tajkótala itoka' Malta. ² Yej ompa ichamej poxsan neomemawijkej nejamen. Kitálkej ti'ti, iwán ne-ijliŋkej iga manimoskokan nonochimej, iga tiawataj iwán sektaj. ³ Iwán Pablo kipejpen kuajkuáwil yej waktó', iwán nemi kakiaya tiko. Ompa kistewa' se kowa' ipan kuajkuáwil iga kimachilij iga nemi totonia, iwán kimatankuaj Pablo. ⁴ Iwán yej ompa ichamej, kuá' kitakej iga kowa' pipilojtiká' ipan ima' Pablo, mojlíŋkej yejámensan:

—Anka inín taga' tamiktij, malej momanawij ipan lámara, e' anka todios yej tajuzgarowa akineki iga ma-isátoo'.

⁵ E' Pablo kitzejtzeloj ima', iwán kowa' wetzi' tiko wan até kichiwilij. ⁶ Inomej gente kejlantoyaj iga yawi posawayati ima' o miktiwetzi. Kichakej, e' kuá' kitakej iga até nemi kichiwiliá, kipatakej ken iga kejlamikiáj wan kijtojkej iga Pablo se dios.

⁷ Ompa kan inón sucederoj, na'san onoya ital se taga' yej itoka' Publio. Yéj yej kimandarowaya inón tajkótal. Neomemawijkej nejamen, iwán niye'onoyaj ichan eyi días. ⁸ Iwán itaj Publio wetztoya iga kawantoya, iwán kimakatoya kīsalis. Pablo yajki kitato, iwán kuá' tami' ki-oradoj, kitálilij ima' iwán kachitiltij.

^a 28:1 Xikita glosario “Tajkótal o Isla”.

⁹Iga inón kichij, walkej no sekin yej ichamej inón tajkótal yej wetitokej, asikej kan ono' Pablo iwán achitiakej.

Pablo asi altepe' Roma

¹⁰⁻¹¹ Nonoyaj eyi mej ipan inón tajkótal. Iwán pox neye'itakej, iwán kuá' niáwija nimajkiltitij, nemajmakakej nochi yej niknekiskej ipan ojtí. Nikuikkej weyi ákal yej no ompa onoya kuá' sektaj. Inón weyi ákal walaj altepe' Alejandría wan motokawij Cástor iwán Pólux. ¹²Iwán nasitoy kan moketza akalmej, itoká' Siracusa, ompa nikawikej eyi día. ¹³Iwán niajkij taten taten este que nasikej kan moketzaj akalmej, ompa itoká' Regio. Ipan se'ya día, nentoya tonalejeka', iwán ipan se'ya día nasítoja ipan altepe' Puteoli. ¹⁴Ompa nimasikej iwán sekin yej kitokaj Jesucristo. Yejamen ne-ijlijkej iga manikawikan iwamej se semana. Iwán despuéj niájkija Roma. ¹⁵Yej kitokaj Jesucristo yej ichamej Roma ne-ixnamikikoj ipan ojtí, iga kimatitóyaja iga niawij nasitij. Nimixnamikikoj iwamej kan kijliáj Foro de Apio iwán Tres Tabernas. Kuá' Pablo kita' tokniwan, pagui' iwán kimá' gracias Dios. ¹⁶Kuá' nasíkeja Roma, el capitán kentregaroy presoymej ijefej yej tacuidarowaj. E' Pablo kiyokatijkej, kitalkej sesan soldado yej makitzto.

Pablo kipowiliá itájtól Jesús yej ichamej Roma

¹⁷Kuá' kiwigaya eyi día iga nasikej, Pablo kinechkoj judiyojmej yej ompa ichamej Roma yej máj tayakantokej iwán kijlijkej:

—Nokniwan, malej iga nej ayá' nikchiwilij yej ayekti judiyojmej, niga nikmalijlij ken tamachtiayaj to-ikyapatajwan, e' nekitzkijkej Jerusalén iwán nekajtejkej ipan imamej romanoymej. ¹⁸Iwán kuá' netajtatankej, kinekiáj manemajkawakan iga ayá' neasilijkej tejté yej kajasi iga manemiktikan. ¹⁹E' judiyojmej akinekikej manemajkawakan, inón iga niktajtan, manejuzgaro el rey César, malej iga nej anikpiá nité yej nikjtowa icontraj nogentej. ²⁰Inón iga nimitznotzkej. Niknekiá manimitzitakan iwán manimitztatapowikan iga tikmatij iga tejamej yej ti-israelitajmej tikchixtokej iga timomanawiskej kuá' wí' toTeko, inón nikpowa, iwán inón iga ne-ilpitokej iga cadena.

²¹Iwán kijlijkej:

—Nejamej ayá' nemi nemakaj nisé ama' yej mawiki de Judea yej matajto iga tej, iwán nisé tokniwan judiyojmej anemi wí' ne-ijlikij

iga tikchij yej ayekti. ²² Niknekij manikakikan te tikijtowa tej iga nikmatij iga nøyansan maltajtowaj de inin nuevo grupo yej nemi tikchiwa.

²³ Ijkon iga kitalkej se dia iga yawij monechkotij. Iwan poxsan asilo' kan Pablo onoya, iwan desde yowalti' iwan este tiota' tajtojtoya ken iga Dios reinarowa. Kinekiá makiyolyamanakan ipan iley Moisés iwan yej kijkuilojkej profetajmej iga makicredokan Jesús. ²⁴ Iwan sekin kitajtolkuikej Pablo iwan sekin ayá'. ²⁵ Iwan como ayá' sesan iyalmajmej kipiayaj, pewakej iga kijkiskej. Iwan Pablo kijtoj:

—Ómpaya ken el Espíritu Santo kijlij to-ikyapatajwan ipan profeta Isaías, kijtoj:

²⁶ Xaj xikijlitij inomej gente:

Ankikakiskej, e' ayá' ankimatiskej te kijtojneki.

Ankitaskej, e' ayá' ankixmatiskej.

²⁷ Iga inimej poxsan moyoltakuawilijkej,

ayá' ye'takakij,

ijixtzaktokej;

iga amo matachakan iga iyixmej,

niga matakakikan iga inakasmej,

niga ipan iyalmajmej wel makentenderokan,

niga mawikikan notennoj iga manikachitiltikan.

²⁸ Inan sí, xikmatikan iga yawi mopowiliti itajtöl Dios iga mamosalvarokan yej ayéj judiyojmej. Yejamen kena yawij kikakitij.

²⁹ Kuá' Pablo tami' kijtoj inon, judiyojmej poxsan mosepankuesojtiajkij.

³⁰ Pablo kawí' ome años ipan inon kajli yej kitakejtoya iwan yéj ki-omemawiyaya nochi yej yawi kitatij. ³¹ Iwan ayagaj te kijliaya iga kipowaya ken iga reinarowa Dios iwan tanextiliaya itajtöl toTeko Jesucristo.

*Ama' yej kijuiloj San Pablo iga tokniwan
yej chantitokej altepe' Roma*

Romanos

Pablo kijuilowiliá tokniwan yej kitokaj Cristo yej ichamej Roma

1 Nej niPablo, nikchiwa ken netekimaka Jesucristo.^a Dios nenotza' iwán netapejpen iga manimochiwa iyapóstol^b iga manikpowa ye'noticiaj yej tasalvarowa.

²Dios ipan profetajmej^c icyay tamatiltij iga asis inín ye'noticiaj, ijkón ijuilijto' ipan itájtól Dios, ³ompa pan ye'noticiaj tajtowa de toTeko Jesucristo yej Dios iPiltzín, yej naceroko pan ipilówampa ipilowan el rey David. ⁴Iwán Dios kijtoj iga Jesucristo yéj iPiltzín iwán kimá' poder, ken iyEspíritoj Dios tanextilij iga ki-ojpa-ixitij kan miktoya. ⁵Jesucristo netapejpen iga manimochiwa iyapóstol iga manía ipan nochi paismej iga makicredokan, iwán makichiwakan nochi ken Dios kineki. ⁶Iwán améjwanwa' in sekin de inomej yej Dios kinotza' iga ximochiwakan itatki Jesucristo.

⁷Nimitzijkuilowiliáj amonochin amejwan yej anchantitokej ipan weyi-altepe' Roma. Amejwan yej Dios mitzneki, iwán mitztapejpenkej iga ximochiwakan itatki. Dios yej toTaj wan toTeko Jesucristo mamitzmakakan yej yekti iwán makichiwa iga xonokan tamelá.

Pablo paxalojneki Roma

⁸Acho nismaka gracias Dios ipan itoká' Jesucristo iga nochi amejwan, iga noyan mojtowa iga anmoconfiarojtokej ipan Cristo. ⁹Dios kita iga ayí' nikajtewa iga niktajtaniliá iga mamitzpalewikán amejwan. Nikyolmaka iga nitekipanowa iga Dios iga nikpojtó' ye'noticiaj de iPiltzín. ¹⁰Nochipa niktajtaniliá Dios siga yéj kineki, wel manía manimitzpaxalwilítij. ¹¹Iga pox nimitzitasnekij iga wel manimitzpalewikán pan Dios itájtól, iga máj ximoconfiarokan

---

^a 1:1 Xikita glosario "Cristo".

^b 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

^c 1:2 Xikita glosario "Profeta".

pan Dios; ¹²ken tikijtowaj, matimosepan-palewikan iga majya sej matimoconfiarokan ipan toTeko.

¹³Nokniwan, xikmatikan iga mia' vej nikne' manimitzitatij, e' este inan awelsan nia. Niagneki pan amoaltepe' Roma iga manikpowa itajtol Dios iga makicredokan mia', kensan nikchij kajkan nikpowilij sekin yej ayej judiyojmej. ¹⁴Nikmachilia ken nikdeberowa Dios, inon iga manikuiguili Dios itajtol nochi gente, yej griegojmej iwan yej ayej, yej tejte iteki o ayá'. ¹⁵Inan pox nikyolmakato' iga manikpowati ye'noticiaj iga nochi yej anchantitokej Roma.

Itajtol Dios tasalvarowa

¹⁶Ayá' nipinawa iga nikpowa ye'noticiaj, iga inon tajtol ipoder Dios iga kisalvarowa nochi yej yej kicredowa; achto judiyojmej iwan no yej ayej. ¹⁷Ipan inin ye'noticiaj tenextilia iga san ticredowaj iwan timoconfiarowaj ipan Cristo, teye'ita Dios. Kan ijkuilijto' ijkín kijtowa: “Yej kichiwa ken kineki Dios, Dios kiye'ita iwan yawi onoti nochipa wan yej.”

Tonochimej ayompa tikchijtokej

¹⁸Inon iga Dios kinextia desde ipan cielo iga kikuesowilijto' inomej yej kichijtokej yej ayekti, iga ijkon kichiway, kitzakuiliaj iga sekin makixmatikan Dios. ¹⁹Yejamej kimatij yej wel momati de Dios, iga Dios imatika kinextilijkeja; ²⁰puej Dios awel tikitaj, e' wel tikixmatij pan yej kichij. Este kuá'san Dios kichij inin tajli, ompa monojma-ita' iga yej nokta Dios iwan nochi wel kichiwa; inon iga yejamej awel motajtowiliskej. ²¹Puej malej iga kimatiayaj iga ono' Dios, e' ayá' kiweyimatiltijkej ken Dios, niga kimakakej gracias. Majwa' keklamikij yej ajayekti, iwan yolpoliwiwej ken se yej ayá' ye'tajlamiki. ²²Kijtowaj iga nochi kimatij, e' xetoktikej. ²³Kikajtejkej yej mela'Dios, yej nochi wel kichiwa, wan ayi'pa miki, iga kiweyimatiltiaj idolojmej yej tamachíwal. Ono' ídolo yej tacháj ken taga', e' taga' míkisan, ono' ídolo yej tacháj ken toto', ono' ídolo yej tacháj ken yej moelwawatatzowaj iwan ono' ídolo yej tacháj ken yolkamej yej nawí iyikxi.

²⁴Inon iga Dios kisenkokajtej inomej iga makichiwakan yej pox ayekti, yej keklamikij iga makichiwakan. Iwan yejámensan mosepanchíwilijkej yej poxsan ajayekti yej este tipinawaj iga

tikitaj. ²⁵ Inomej ayá' kikuikej iyojwi Dios, majwa' mokajkayajke ipan yey ayéj ye'ojti iga kiweyimatiltijkej yey Diospa kichij, en lugar iga makiweyimatiltikan Dios, yey nochi kichij, yey kajasi iga mamoweyimatilti nochipa. Ijkónyawa'.

²⁶ Inón iga Dios kisenkokajtej inomej iga makichiwakan ken kineki iyalmajmej, iga siwatkej ayo' motekayaj iwán taga', iga motekáyaja iwán yey siwa' nō iga kichiwaj yey ayekti. ²⁷ Iwán ijkonsan nō tajtaga' kikajtejkej iga motekaj iwán siwa', iga motekaj iwán itaga-ikniwan iga kichiwaj yey ayekti. Poxsan moelewijkej se' iwán se', iwán Dios kicastigarōj inomej iga mosepanchiwiliáj yey ayekti.

²⁸ Iwán yejamen ay'ya kinekikej nité wan Dios. Dios kisenkokajtej inomej iga makichiwakan kensan kineki iyalmajmej iga makichiwakan yey ayekti. ²⁹ Nochipa kichiwaj nochi yey ayekti, masij wan yey ayá' íwan namiktitokej, motekaj iwán itaga-iknin, kipoxnekij tomín, namolnemij, ta-ixitaj, tamiktiáj, mokesowaj, takajkawawaj iwán kejlamikij iga kichiwaj yey ayekti. ³⁰ Tapopowaj, tapantiáj, kijiay Dios, taajawaj, moweyimatij, mokichmatij, pox welitij iga kichiwaj yey ayekti, akichiwaj ken kitekimakaj itajmej. ³¹ Xetoktikej, kijtowaj tejté iwán akichiwaj, ayéj te-ijiknimej, poxsamej iwán ayá' tachokiliáj. ³² Yejamej kimatij yey Dios tatekimaka iga mamochiwa, kimatij iga yey kichiwaj yey ayekti, kajasi iga mamikikan, e' malej ijkón, majsan kichiwaj, wan este kiye'itaj kuá' kitaj agaj kichiwa yey ayekti.

Dios tajuzgarowa ken kajasi

2 Kuá' tikijliá se' iga kichij yey ayekti, mogánajsan timotikomōta iga tej nō tikchijto' ijkón ken se' nemi tikjuzgarowa. Inón iga ay'ya wel timotajtowilij, a'san nesi in tej. ² E' tikmatij iga Dios kichiwa ken kajasi kuá' kijuzgarowa inomej yey ijkón kichiwaj. ³ Tej yey tikijliá sekin iga kichiwaj yey ayekti iwán tej nō tikchiwa ijkón, tej an tikjotowa anka wel timiyanas iyixtaj Dios kuá' tajuzgarōj ⁴ ¿Anka tikijiya yey Dios mitzmaka iga Dios pox tachokiliá wan ayá' nimanín kuesiwi? ¿Ix atikmati iga pox tachokiliá iga mitznextiliá iga xikajtewa iga tikchiwa yey ayekti? ⁵ E' tej timoyoltakuawiliá, iwán ayá' tikneki tikajtewa iga tikchiwa yey ayekti. Inón iga nemi tikuesowa Dios iwán mogánajsan nemi timochiwiliá iga mamitzjuzgarōkan kuá' kēman Dios wí' iga tacastigarōki ken kajasi.

⁶Iwán yawi kixtawati sejsé kensan kichij. ⁷Ono' yej nochipa kitemowaj iga kichiwaj yej yekti iga Dios makiye'ita. Dios yawi kitaliti inomej iga iyixtaj maye'onokan nochipa iwán nochipa onoskej wan yéj. ⁸E' Dios kuesiwi iwán yawi kicastigaroti yej ayompa kichijtokej iwán iga ayá' kinekij makichiwakan ken Dios kineki, majwa' kichiwaj yej ayekti. ⁹Yawij kinkochiwatij iwán yawij moyolmiktitij nochi yej kichiwaj yej ayekti; achto judiyojmej iwán no yej ayéj. ¹⁰Dios yawi kitaliti iga iyixtaj maye'onokan, iwán mapaktokan wan maonokan tamelá nochi yej kichiwaj yej yekti; achto judiyojmej iwán no yej ayéj.

¹¹Iga Dios ayá' sesan kiye'ita. ¹²Inochi yej kichiwaj yej ayekti, yej ayá' kixmatikej iley Moisés ijkón mikiskej; iwán yej kixmatikej iley Moisés iwán kichiwasekej yej ayekti; iga inón ley yawij kijuzgarotij. ¹³Iga Dios awel kiye'itas inomej yej iga san kikakij iley Moisés, yéj kiye'ita yej kichiwaj ken kijtowa inón ley. ¹⁴Kua' inomej gente yej ayéj judiyojmej, kichiwaj ken kijtowa la ley, malej iga ayá' kixmatij inón ley. Yejámensan iseltimej kichiwaj ken la ley tatekimaka; ¹⁵iga ken nemij kinextiáj iga ijkuilijto' se ley ipan iyalmajmej, iwán momachiliáj siga kichijkej yej yekti o ayekti. ¹⁶Inín mochiwás inón día kua' Dios kimakas iga Jesucristo makijuzgaro inewi yej kichtakachijkej nochi tokniwan, kensan kijtowa ye'noticiaj yej nej nikpowa.

Judiyojmej iwán iley Moisés

¹⁷Tej yej timokichmati iga tijudiyoj, iwán tikchiwa ken kijtowa iley Moisés, iwán timoweyimati iga tiye'ono' iwán Dios. ¹⁸Tej yej tikijtowa iga tikmati katiá yej Diospa kineki iga mamochiwa, iwán la ley mitznextiliá iga wel tikye'tapejpena katiapa yej yekti. ¹⁹Timomachiliá iga wel tikye'ojkuiltiá yej ayá' ye'nemij iwán ken tiktawia yej onokej ken kan takomichkan. ²⁰Tikijtowa iga wel tikmachiá yej ayá' kixmatij itájtól Dios, iwán yej némi-o' pewa kixmati iyowji Dios, iga san tikpiá la ley iwán timomachiliá iga tej yej wel titamachiá nokta. ²¹Tej yej tikmachiá se', ¿ix ayá' achto tej ximomachi? Tej titamachiá iga amo matachtekilo, ¿in tej, te íga titachteki? ²²Tej tikijtowa iga ayekti iga yej namiktito' mayawi wan se', ¿in tej, te íga ijkón tikchiwa? Siga tej tikijiya idolojmej, ¿te iga titachteki ipan itiopamej idolojmej? ²³Timoweyimati iga tikpiá la ley, e' tikajawilmati Dios iga ayá' tikchiwa ken tatekimaka la ley.

²⁴Yej ígawa' ijkín kijtowa kan ijkuilijto': "Amotechko amejwan iga yej ayéj judiyojmej kipopowaj Dios."

²⁵Mela'wa' siga timocircuncidarowa,^a mitzpalewiá achi, e' siga tikchíjto'san ken tatekimaka iley Moisés; e' siga ayá' tikchíwa nochi, ken tikita ayá' timocircuncidaroj. ²⁶Iwán siga yej ayá' ono' circuncidado makichíwa ken tatekimaka la ley, inón mo-itas ken tikita yej mocircuncidaroj, malej iga ayá' ono' circuncidado. ²⁷Iwán yej ayá' ono' circuncidado, iga ayá' tekto' ikajlo', iwán makichíwa ken tatekimaka la ley, yéj yawi mitzjuzgaroti iga ayá' tikchíwa ken kijtowaj la ley, malej iga tikpiá la ley iwán tono' circuncidado.

²⁸Se ayéj judío iga san ijkón nesi, malej se mamocircuncidaro, iga mamoteki ipan ikajlo'. ²⁹Majwa' yej mela'judiyoj kicredowa Dios este ipan iyalmaj, wan yej ono' circuncidado ayejsan ipan ikajlo' sino que no este ipan iyalmaj, iwán inón awel kichíwa la ley, sino que iyEspíritoj Dios. Yej ijkón ono', Dios kiye'ita malej iga tajtaga' ayá' kiye'itaj.

3 ¿Te motaniliá siga se majudiyoj?, ¿o te motaniliá siga se maono circuncidado?^b ²Poxsan, iwán ono' mia' yej wel nimitznexiliá iga ijkón nokta; achto nimitzijliáj iga Dios kiye'ita' judiyojmej iwán kimá' iley. ³¿Te kichij siga sekin de yejamej kikajtewaj iga moconfiarowaj ipan Dios? ¿Ix iga inonsan Dios kikajtewas iga kichíwas yej kijtoj? ⁴¡Ayéj ijkón! Majwa' Dios kichíwa nochi kensan kijtoj, malej iga nochi tajtaga' matakajkayawakan; iga kan ijkuilijto' itájtol Dios kijtowa:

Pan motájtol nesis iga ompay ken tikijtowa,
iwán tiktanilij yej mitztelwiskej.

⁵Kua' tikchíwaj yej ayekti, tiknextiáj iga Dios kajasi makuesiwi iwán matecastigararo. ¿Ix wel iga inón tikijtowaj iga Dios kichíwa yej ayekti kua' tecastigarowa? (Nemi nitajtowa ken se taga' tajlamiki.) ⁶¡Ayéj ijkón! Siga Dios katka kichíwaya yej ayekti, ¿kén wel kijuzgaroj nochi yej onokej ipan inín tajli?

⁷Ono' sekin no yej ayá' ye'tajlamikij yej kijtowaj: "Kua' nej nitakajkayawa, máj nesi iga kajasi iga Dios mamoweyimatilti iga yéj ayá' takajkayawa. Wel an nikijtowa, ¿te iga Dios mane-ítao' ken se yej ayekti kichíwa?" ⁸Siga ijkón, ¿te iga ayá' tikijoskej iga matikchíwakan yej ayekti iga mawiki yej yekti? Ken nejamej sekin

^a 2:25 Xikita glosario "Circuncisión". ^b 3:1 Xikita glosario "Circuncisión".

nepantiáj iga ijkón nitamachtiáj. Inomej yej ijkón nepantiáj, kajasi iga Dios makicastigaro.

Ateyi nisé yej maye'nemi

⁹ ¿Kéntaj? ¿Ix tejamen judiyojmej yej máj tiye'nemij que yejamej? ¡Ayéj ijkón! Nimitznexutiljkeja iga kensan judiyojmej kensan yej ayéj, no kichijtokej yej ayékti. ¹⁰ Kan ijkuilijto' itájtól Dios kijtowa:

Ateyi nisé yej ye'nemi, nisé nokta;

¹¹ Ateyi ni agaj yej kimatisneki yej yekti, niga yej kitemowa Dios iga makitoka iyojwi.

¹² Inewi kiskej ipan ye'ojti, iwán inochi momela'pojpolojkej. Ateyi yej kichíwa yej yekti, ateyi nisé nokta.

¹³ Itoskamej ken tikita animajxapo' yej tentapojto'; iga ompa kisasj ken iga takajkawaj.

Itajtólmej yej kisasj ipan itemej kualo ken tikita kowa' iyayo.

¹⁴ San kijtojtokej yej ajayékti iwán san tayólmiktijtokej.

¹⁵ Nimaninsan kuesiwij este wel tamiktiáj;

¹⁶ san kan iga yawij, tapolowaj iwán tayólmiktiáj,

¹⁷ iwán ayá' kixmatij ojti yej tenextiliá iga matonokan tamelá.

¹⁸ Ni alín ayá' kimajmawiliáj Dios.

¹⁹ Nochi inín ijkuilijto' ipan itájtól Dios. Tikmatij iga yej kipiáj iley Dios makichiwakan ken kijtowa. E', como ayá' kichíwaj, ayagaj wel kijtowa iga ye'nemi, iga ipan inín ley nesí iga tonochin ayompa tinemij wan kajasi iga Dios matecastigaro. ²⁰ Ayagaj wel ye'ono iyixtaj Dios iga san kichíwa ken kijtowa la ley, iga la ley tenextiliajsan iga tonochin tikchíwaj yej ayékti.

Se wel momanawia iga san moconfiarowa ipan Jesucristo

²¹ E' inán Dios tenextiliá ken iga wel tiye'onoj iyixtaj yéj, ayéj iga tikchíwaj ken kijtowa la ley; inín wel timomachtiáj kan ijkuilijto' pan la ley iwán kan kijklulojkej profetajmej. ²² Yej moconfiarowa ipan Jesucristo, Dios nochi kiye'ita, a'san nesí yej kicredowaj ipan yéj. ²³ Tonochin tikchijkej yej ayékti iwán inón iga timoyokatijtokej wan Dios. ²⁴ E' Dios kiyokachij iga matiye'onokan iyixtaj iga san teneki. Techokilij iwán temanawij iga Jesucristo migui' iga tejamej. ²⁵ Dios kititan iPiltzin iga mikiko; kitoyaj iyesyó iga totechko iga wel mateperdonarowili yej tikchijkej yej ayékti. Inón

teperdonarowiliá iga san ticredowaj ipan Cristo. Ijkón Dios kichij yej yekti iga kiperdonarow yej ikyay la gente kichijkej yej ayekti. ²⁶Inán iga Cristo migui' tenextiliá iga nochi yej ayekti kichijkej la gente, kiperdonarowilíjkeja. Iwán momela'mati iga ijkonya nokta ken Dios tajuzgarowa, iga ayo' kejlanto' yej ayekti yej kichijkej yej inán moconfiarowaj ipan Jesucristo.

²⁷ ¿Kántaj kawí iga pox timokichmatij iyixtaj Dios? Támí'ya. ¿Te iga an? Ayéj iga tikchijkej ken kijtowa la ley, majwa' iga ticredójkejsan. ²⁸Ijkón tikawij; se wel ye'ono iyixtaj Dios iga kicredowa Jesucristo, ayéj iga kichíwa ken kijtowa la ley.

²⁹ ¿In Dios, ix iDiossan judiyojmej? ¿Ix ayéj iDios no yej ayéj judiyojmej? Kena, yejamen no. ³⁰Iga Dios sesan ono' iwán kichíwas iga nochi maye'onokan iyixtaj yéj iga san moconfiarowaj ípan, até kichij siga judiyojmej o ayéj. ³¹Iga timoconfiarowaj ipan Cristo, ¿ix ay'ya te iteki la ley? ¿Ayéj ijkón! Majwa' tiknextiáj te nokta iteki la ley.

Matimixkuítikan pan yej kichij Abraham

4 ¿Inán te tikijoskej, te motanilij to-ikyapatajwewej Abraham? ²Siga Dios kiyé'ita' Abraham iga san yej kichij, kajasi iga mamoweyimati, e' Abraham ayí' moweyimati' iyixtaj Dios. ³Puej ¿te kijtowa kan ikuilijto' itájtól Dios? “Dios kiyé'ita' Abraham ken se yej akichij yej ayekti iga moconfiarowaj ipan Dios.” ⁴E' siga se tekipanowa, itomín ayá' san kipetzmakaj, majwa' kajasi iga makimakakan iga tatánija. ⁵E' siga agaj yej niga te kichíwa iga maye'nemi iwán kicredowa ipan Dios iga yéj wel kiyé'itas, Dios kiyé'ita iga san kicredowa ipan yéj. ⁶Ijkonsan no kijtowa David iga mapaki yej Dios kiyé'ita, malej iga ayá' kichij nité iga makiye'ita. ⁷David kijtoj:

Yolpaktókeja yej Dios kiperdonarowílija yej kichijkej yej ayekti iwán kelkawílija yej ayompa kichijkej.

⁸Yolpakto' taga' yej toTeko ay'ya kejlamikiliá inón yej ayekti kichij.

⁹ ¿Ix yolpaktokej inómejsan yej onokej circuncidado, o no yolpaktokej yej ayá' onokej circuncidado? Tikitákeja iga Dios kiyé'ita' Abraham ken se yej akichij yej ayekti iga moconfiarowaj ipan Dios. ¹⁰E' ¿keman ijkón kita'? ¿Ix kuá' Abraham onoyay circuncidado, o kuá' aya? Áchtosan, kuá' aya mocircuncidarowa.

¹¹ Iwán Abraham mocircuncidarōj iga manesi iga Dios ki-omemáwija ken se yej ye'nemi, iga san moconfiarōj ipan Dios. Ijkón iga Abraham mochij ken tetajwéj de inochi yej moconfiarowaj ipan Dios, malej iga ayá' onokej circuncidado; ijkón Dios kita nochi inomej ken kuá' ayá' kichijkej yej ayekti. ¹² Abraham nō tetajwewej de inomej yej onokej circuncidado, e' yej nō moconfiarowaj kensan totajwewej Abraham moconfiarōj kuá' aya onoya circuncidado.

Dios kichiwa yej kijtoj iga se moconfiarówasan ípan

¹³ Pues Dios kijlij Abraham iwán ipilówampa ipilowan iga yejamen yawij kimakatij nochi tajli iga mamochiwa itatkimej. E' inín mochij ayéj iga Abraham kichijtoya ken kijtowa la ley, sino que iga moconfiarōj ipan Dios, iwán Dios kita' Abraham kenkuá' ayá' kichij nité yej ayekti. ¹⁴ Siga katka yejsan kichiway ken kijtowa la ley kimakaskej yej Dios kijtoj, báldejsan iga timoconfiarowaj ipan Dios. Iwán ay'ya valerōj yej Dios kijtoj iga temakas. ¹⁵ Iga atikchiway ken kijtowa la ley, kajasi iga matecastigarokan; e' kan ateyi la ley, ayagaj itechko iga akichiwa ken tatekimaka la ley.

¹⁶ Inón iga yej Dios kijlij Abraham iga kimakaskej nochi ipilowan ipilówampa, san kipetzmakaskej iga Abraham moconfiarōj ipan yéj. Ijkón nochi ipilowan ipilówampa Abraham kimatij iga kimakaskej yej Dios kijtoj; ayéj iga yejsan kichiway ken kijtowa la ley, sino que nō iga nochi yej kicredowaj ken kicredoj Abraham. Yéj mochij tetaj iga nochi tejamej. ¹⁷ Itájtōl Dios tajtowa de Abraham: “Tej nimitztalij iga itetajwewej mia' naciomej.” Inín itájtōl, Dios kimá' Abraham iga Abraham kicredoj ipan Dios yej wel ki-ojpa-ixitiá yej miktokej, iwán iga itájtōl kichiwa yej aya teyi.

¹⁸ Malej iga nesiá iga isiwa' akitaya ipiltzin, Abraham kicredoj iga mochibas nochi yej Dios kijlij. Ijkón iga mochij “tetaj iga mia' paismej”, ijkón ken Dios kijlij: “Poxsan piwis ipilowan mopilowan.”

¹⁹ Abraham ayá' kikajtej iga moconfiarōj ipan Dios, malej iga kipiayay ken cien años, iwán yéj kimatiá iga yéj iwán Sara ayo' wejka iga mikiaja wan poxsan yolejkej iga makipiakan ipilowan.

²⁰ Yéj ayá' kijtoj iga akicredowa yej Dios kijlij, majwa' moconfiarōj poxsan ipan itájtōl Dios iwán kiweyimatiltij, ²¹ kimela'mati iga Dios wel kichiwa inewi yej kijlij. ²² Inón iga Dios kita' Abraham ken se yej ye'nemi iyixtaj iga moconfiarōj ipan yéj.

²³ Iwán ayejsan iga Abraham inín mo-ijkuiloj iga Dios kita' ken se yej ye'nemi iyixtaj; ²⁴ sino iga tejamen no. Puej Dios no te-ita ken yej tiye'nemij iyixtaj iga timoconfiarowaj ipan yéj, yej ki-ojpa-ixitij Jesús toTéko. ²⁵ Dios kine' iga makimiktikan Jesús iga yej tikchijkej yej ayekti, iwán ki-ojpa-ixitij iga matiye'onokan iyixtaj yéj.

Wel tiye'onokej iyixtaj Dios

5 Inán welja teye'ita Dios iga timoconfiarowaj ipan yéj, tonókeja tamelá wan yéj iga yej kichij toTéko Jesucristo iga tejamen. ² Inán iga timoconfiarojkej ipan Cristo, tikmatij iga Dios tēchokiliá iga welya tiye'onoj iyixtaj. Iwán tipakij iga tikmatij iga wi' día kuá' tikitaskkej yej yekti yej Dios temakas. ³ Iwán ayejsan iga inón tipaktokej, sino que no tipakij kuá' te-iknochiwaj, iga tikmatij iga kuá' te-iknochiwaj ompa timomachtiáj ken iga wel matikijyowikan kuá' te-iknochiwaj. ⁴ Iwán iga tikijyowiáj kuá' te-iknochiwaj, Dios teye'ita, iwán siga teye'ita Dios, wel tikmatij iga keman tonoskej íwan. ⁵ Iwán iga tikmatij iga keman tonoskej íwan, ayá' tipinawaj iga tikmatij iga temá' iyEspíritoj yej tenextiliá ken iga yéj tepoxneki. ⁶ Kuá' awel timomanawiyaj toganaj, íkuá'wa' in Cristo migui' iga tejamen yej tikchiwaj yej ayekti. ⁷ Ayí' agaj kiyolmaka iga mamiki iga se', niga wel miki iga se yej ye'nemi; anka wel ono se yej wel mamiki iga se yej mela'ye'nemi nokta. ⁸ E', Dios tenextiliá iga tepoxneki iga Cristo migui' iga tejamen, malej iga tikchijtokej yej ayekti. ⁹ Inán Dios teye'ita iga Cristo kitoyaj iyesyoy kuá' migui' iga tejamen; majya sej Cristo wel temanawij kuá' Dios kuesiwis wan kicastigaroj yej ayompa nemij. ¹⁰ Siga kuá' tejamej aya teye'itaya Dios, Cristo kichij iga teye'ítaya iga mi' iga tejamej, kuantí máj iga inán teye'ítaya, no tesalvarowa iga Cristo ojpa-isa' sej. ¹¹ Ayejsan iga inón, sino que no tipaktokej ipan Dios iga ticredowaj pan toTéko Jesucristo, iwán iga Cristo kichij iga matonokan tamelá wan Dios.

Adán iwán Cristo

¹² Ijkón inán, iga itechko se taga' yej akichij ken Dios kine', ómpaya pewa' iga mochiwa yej ayekti ipan inín tajli, inón iga mikilo, iwán inán nochi miki iga nochi kichiwaj yej ayekti. ¹³ Áchtosan kuá' aya onoya ley, mochiytoyay yej ayekti ipan inín tajli; e' kuá' ateyi ley, ayagaj wel kitelwiá iga kichijto' yej ayekti. ¹⁴ Desde iga onoya Adán este iga Dios kimá' ley in Moisés, mikikej

nochi gente. Mikikej malej iga ayá' kiyokachijkej yej Dios kijtoj iga amo mamochiwa; Adán, kena, kiyokachij yej Dios kijtoj iga amo mamochiwa.

Wel mojtowa iga Adán achi ijkómpasan ken Cristo. ¹⁵ E' yej kichij Adán awel tikijtowaj iga ijkómpasan iwán inón yej Dios tepetzmakokawij. Iga itechko Adán mia' mikikej, e' majya sej Jesucristo iselti kichij iga Dios mateye'ita iwán temakokawij iga tesalvarowa. ¹⁶ Inón yej Adán kichij yej ayekti, awel tikijtowa iga ijkómpasan ken imakoka Dios yej temaka iga tesalvarowa. Iga se yej Adán kichij yej ayekti, mojtowa iga kajasi iga nochi mocastigarowa; e' imakoka Dios kichiwa iga wel teye'ita, malej iga tikchijkej mia' yej ayekti ¹⁷ Puej siga itechko sesan taga' yej kichij yej ayekti, nochi gente miki; iga yej kichij se' taga' yej itoka' Jesucristo, majya sej wel tepalewiá iga ayí' timikiskej iga Dios techokiliá.

¹⁸ Ijkón ken itechko Adán iga kichij yej ayekti, nochi gente mikij, ijkonsan no iga Cristo yej kichij yej pox yekti, kichij iga Dios makiye'ita nochi gente wan maonokan íwan nochipa. ¹⁹ Ken tikijtowaj igan se taga' ayá' tacredoj iga kichij yej ayekti, nochi kimopa'; ijkonsan no iga se taga' yej itoka' Jesús tacredoj, kichij iga Dios makiye'ita pox miakejmej.

²⁰ Dios kimá' iley Moisés iga matikmatikan iga tikchijaw yej ayekti. E' malej iga pox nesí iga mochiwa yej ayekti, majya sej Dios kinextij iga techokiliá. ²¹ Ijkón iga nochi tejamen tikchijaw yej ayekti, iwán inón iga nochi timikij; e' inán iga Dios pox techokiliá iwán teye'ita iga timoconfiarowaj pan toTeko Jesucristo, nochipa tonoskej wan yéj.

Tisenmikíjeja iwán Cristo, ijkonsan no íwan tisen-ojpa-isaskej

6 ¿Te tikijoskej? ¿Ix tikteki'chijoskej yej ayekti iga Dios majo' mateperdonaro? ² ¡Ayá'! Tejamen ken kuá' timikíjeja iga tikajtéjjeja iga tiktekichijaw yej ayekti; ¿kén weljo' matikchijtokansan yej ayekti? ³ ¿Ix ayá' ankimatij iga yej timobautizarojkej^a iga ticredojkej ipan Cristo Jesús, no ken kuá' tisenmikíjeja íwan? ⁴ Iga kuá' timobautizarojkej, íkuá' timosentokkej íwan. Ijkón ken toTaj ki-ojpa-ixitij Cristo iga iweyi poder, ijkón inán teojpa-ixitij iga matiye'nemíkanya pan iyojwi.

^a 6:3 Xikita glosario "Bautizar".

⁵Siga kua' timobautizarojkej, tisenmikíkeja iwán Cristo, ijkonsan nō iwán tisen-ojpa-isaskej. ⁶Tikmatij iga to-ikyapanemilis moclavaroj wán Cristo ipan cruz, iga inón vej teyoltilanaya iga matikchiwakan vej ayekti mamíkiya iga ayo' máj matikchijtokan vej ayekti. ⁷Yej mi'ya, ayo' kichíwa vej ayekti. ⁸Siga tisenmikíkeja iwán Cristo, tikmatij nō iga tonoskej iwán. ⁹Tikmatij iga kua' Cristo ojpa-ísa'ya kan miktoya, ayo' sej mikis nikeman. ¹⁰Cristo migui' sesan vej iga makiperdonaro nochi vej mochiwa vej ayekti; e' inán iga sej isato', kichijto' ken Dios kineki. ¹¹Ijkonsan nō amejwán ximomachijikan kenkua' anmiktókeja iga ayo' wel ankichiwaj vej ayekti, e' xisatokan iga xikchiwakan ken kineki Dios, iga ansetitokej wán Cristo Jesús vej toTeko.

¹²Amocuerpoj kēman mikis, e' inán mitztekimakasnekij iga xikchiwakan vej ayekti, inón iga amo ximoyolyamanakan iga xikchiwakan vej ayekti ken mitzyoltilanaj amocuerpoj. ¹³Ni alín amocuerpoj amo makichíwa vej ayekti. Majwa' xikchiwakan vej Dios kineki iga manesi iga anmikíkeja wán an-ojpa-ísákeja sej. Ximomakakan iga nochi amocuerpoj makichíwa vej yekti ken Dios kineki. ¹⁴Ijkón ay'ya wel mitztekimakaj amocuerpoj iga xikchiwakan vej ayekti iga ayo' mitztekimakatokej la ley, sino que inán amonokej iga Dios mitzchokiliáj.

Matimixkuítikan ipan toknimej vej tekoyojkej, vej kijliáj esclavo^a

¹⁵¿Kén tikijtoskej? ¿Ix tiawij tikchíwatij vej ayekti iga ay'ya tētekimaka la ley, iwán iga san Dios tēchokiliáj? ¡Ayéj ijkón!
¹⁶Amejwán ankimatij siga ankitemowaj iga agaj mamochíwa amoteko, amonoskej ken iyesclavojmej iwán ankichíwaskej ken yéj mitztekimakaj; siga mitztekimakaj iga xikchiwakan vej ayekti, anmikiskej. E' siga ankichíwaskej iga Dios maono iga amoTeko, ankichiwaj ken yéj kiye'ita. ¹⁷Nikmaka gracias Dios, malej iga ikay ankitekichijtoyaj vej ayekti, e' inán ankimela'credójeja iga inochi amoalmaj kensan mitzmachtijkej. ¹⁸Inán ken kua' anxitomíkeja iga ay'ya ankichijtokej vej ayekti, inán ankichíwaja ken mitztekimakaj amoTeko Dios. ¹⁹(Nimitzijkuilowiliáj ijkín iga ximixkuítikan ipan toknimej vej esclavojmej iga amejwán máj wel xikentenderokan nochi.) Ijkón ken ikya ankiyolmakakej iga

^a 6:15 Xikita glosario “Esclavo”.

ankichijkej kua_jkuantas yej ayekti iga amocuerpojmej, ijkón inán ximomakakan iga xiye'nemikan, iwán xonokan petz san iga Dios.

²⁰ Kua' amejwan an-ilpitóyajo' iga nochipa ankichijtoyaj yej ayekti, ayá' katka ankichíwayaj ken kineki Dios; ²¹ e' ¿te anmotanilijkej ipan yej ikya ankichijkej, yej inán mitzpinajtiáj? Nité. Yej nemij ipan inón ojti, yawij mikitij. ²² E' inán ayo' an-ilpitokej iga ayo' ankitekichijtokej yej ayekti, majwa' ankichíwaja ken kineki Dios. Inán sí, mitzpalewiáj iga inán annemiskej ken kineki Dios, wan después nochipay amonoskej iwán Dios. ²³ Yej kichíwa yej ayekti, motaniliá iga mamiki, e' yej temakokatiá Dios, inón iga nochipa matonokan íwan iga tisetitókeja wan Cristo Jesús yej toTeko.

Mixkuñtilo ipan yej namiktitokej

7 Nokniwan yej ankixmatij la ley, ankimátija iga la ley kimandarowa se mij iga isátogo'. ² Wel timixkuñtiáj ipan se siwa' yej namiktito'; la ley kijtowa iga awel yawi wan se' taga' mij ónogo' iwewej, e' siga miki iwewej, la ley kixitoma iga wel mamonamikti wan se'. ³ Siga se siwa' kitoka se' taga' mij isátogo' iwewej, kijliskej iga najnamolnemi; e' siga miki iwewej, siwa' xitomi de la ley, iwán wel monamiktiá iwán se' taga' iwán ayá' mojtowa iga najnamolnemi.

⁴ Ijkonsan no amejwan nokniwan, ken ansenmikíkeja wan Cristo, ay' mitzjuzgarowaj la ley. Inán amejwan itatki se'ya, inonwa' toTeko yej ojpa-isa' kan miktoya, inón iga matikchijtókana ken Dios kineki. ⁵ Mij tikchijtoyaj yej ayompa kensan kinekiá toalmaj, la ley tetajlantiko iga máj tikelewijkej yej ayekti iga matikchíwakan iga tocuerpoj, iwán ijkón tewiga' kan matimikikan. ⁶ E' inán iga tisenmikikej wan Cristo, ay'ya tejuzgarowa la ley. Inán timoyolpatákeja iwán tikchíwaj ken kineki iyEspíritoj Dios, iga ay'ya tonokej ipan ima' inón ley yej ikyay ijkuilijto'.

Ipan nej chantito' yej ayekti

⁷ ¿Tetaj tikijoskej inán? ¿Ix ayekti in la ley? ¡Ayá! Ayéj ijkón. E' nej ayá' katka nikixmatiá yej ayekti siga ayéj iga la ley. Nej ayá' nikmatiá siga ayekti iga manikpiasneki yej ayéj notatki siga la ley ayá' ijkín kijtowa_ya: “Amo xikpiasneki yej ayéj motatki.” ⁸ E' el pecado momatij de la ley, iwán itechko yej tatekimaka la ley, pan nej kixitij iga manikyolmaka iga manikchíwa nochi yej ajayekti.

Siga ateyi la ley, el pecado ken mikto' iga até wel kichíwa. ⁹ Ikya nej aya nikixmatía la ley wán nitawelonoya; e' kua' nikixmati' la ley, ken kixitij iga manikchiwa yej ayékti, iwán nimigui' iga neyokatij wán Dios. ¹⁰ Iwán nikasi' iga inonsan ley yej katka manemaka vida, majwa' nemiktij iga neyokatij wán Dios. ¹¹ Iga el pecado momatij de yej tatekimaka la ley, nekajkayaj iwán iga inonsan yej tatekimaka, nemiktij iga neyokatij wán Dios.

¹² Inán tikijtowaj iga la ley nokta walaj de Dios, iwán nochi yej tatekimaka pox yékti, Dios kiye'ita wán tanextiliá ken iga se maye'nemi. ¹³ La ley yékti, e' inantaj, ¿ix iga itechko la ley iga nimigui'? ¡Ayéj ijkón! Nej notechko iga nimigui' iga nikchij yej ayékti kua' la ley nenextilij yej yékti; iwán ijkón iga ipan la ley nesi iga yej ayékti nikchiwa, poxsay sej ayékti nesi.

¹⁴ Tikmatij iga la ley wí' de Dios; e' nej ninakayoj wán nochipa neyoltilana iga nikchiwa yej ayékti. ¹⁵ Nej anikojasi yej nikchiwa, iga ayá' nikchiwa yej nikneki, majwa' nikchiwa yej nikijiya. ¹⁶ Malej iga ayá' nikchiwa yej yékti yej nikchiwasneki, kena, nikmati iga pox yékti la ley. ¹⁷ Ijkón ayo' nej yej nikchiwa, sino que yej ayékti yej chantito' pan noalmaj neyoltilana. ¹⁸ Iwán nej nikmati iga ayá' chantito' yej yékti pan noalmaj, iga nochipa neyoltilana iga manikchiwa yej ayékti; puej nej nikchiwasneki yej yékti, e' awal nikchiwa. ¹⁹ Anikchiwa yej yékti ken nikneki, majwa' nikchíjto'san yej anikneki. ²⁰ Iwán siga nikchiwa yej ayá' nikneki, ayo' nej yej nikchiwa, sino que yej ayékti yej chantito' pan noalmaj.

²¹ Ijkón inán nikmati; malej iga nej nikneкто' manikchiwa yej yékti, nej nikchíjto'san yej ayékti. ²² Ipan noalmaj nikye'ita iley Dios; ²³ e' nikita iga chantito' ipan nej ken tejté yej netekimakato' yej akineki manikchiwa ken nikeljamiki; inonwa' yej ayékti yej chantito' pan nej yej nepresojujto'.

²⁴ ¡Nimoknomati ken nono! ¿A' nemanawij de inín nocuerpoj yej ken míkto'ya? ²⁵ ¡Gracias nikmaka Dios iga toTéko Jesucristo nemanawij!

Ijkón inán, nikneki iga manikchiwa yej kijtowa iley Dios, e' ipan nocuerpoj ono' se' ken tejté yej netekimakato' iwán nechiwaltiá yej ayékti.

IyEspíritoj Dios teojmaka

8 Inón iga, Dios ayí' kicastigaroj yej setitokej wān Cristo Jesús, yej ayo' nemij ken yejamej kinekij, sino que nemij ken kineki iyEspíritoj Dios. ²Iga tisetitokej wān Cristo Jesús, iyEspíritoj Dios temaka vida iga ay'ya tikchīwaj yej ayekti; tesalvaroj iwān ay'ya tetekimaka inón ley yej kijtowa iga timikiskej iga tikchīwaj yej ayekti. ³Iga Dios kichij iga tejamej yej ileypa Moisés awel kichīwaya. Inón ley awel tepalewía iga tikchīwaj yej tatekimaka, iga nochipa toalmaj kineki matikchīwakān yej ayekti. Dios kitītan iPiltzīn yej mochij taga' yej nesiá kensan tejamej, yej ayekti tikchīwaj,^a iga mamiki iga totechko. Dios ipan icuerpoj iPiltzīn kipoloj nochi yej ayekti tikchīwaj. ⁴Inón kichij iga tejamej wel matikchīwakān ken kijtowa la ley, puej ayo' tikchijtokej ken tiknekij tejamej sino que ken kineki iyEspíritoj Dios.

⁵Puej yej kichijtokej yej kiyoltilantokej yej ayekti, kejlantokej iga kichīwaj ken yej yejámejpa kinekij; e' yej kichijtokej ken kineki iyEspíritoj Dios, kejlantokej iga kichīwaj ken kineki Dios. ⁶Siga matikchijtokān ken teyoltilāna yej ayekti, inón temiktiá, e' siga matikchijtokān ken kineki el Espíritu Santo, nochipa tonoskej wān Dios iwān tonoskej tamelá. ⁷Iga yej kejlamíkijsan yej ayekti, inómejwa' kijiya' Dios; iga akichīwaj ken kineki iley Dios, niga welitij kichīwaj. ⁸Inón iga, yej kichijtokej yej kiyoltilānaj yej ayekti, Dios awel kiye'ita.

⁹E' amejwān ay'ya ankichijtokej ken mitzyoltilānaj yej ayekti, sino ken kineki iyEspíritoj Dios, iyEspíritoj Dios ono' ipan amejwān. Yej ayá' kipiá iyEspíritoj Cristo, inón ayéj de Cristo. ¹⁰Malej iga amocuerpoj mikis iga ankichīwaj yej ayekti, e' siga Cristo chantito' pan amejamej, amoespíritoj isato' iga anye'onokej iyixtaj Dios. ¹¹Iwān siga chantito' pan amejamej iyEspíritoj Dios, inón yej ki-ojpa-ixitij Jesús kān miktoya; inonsan nō Dios yej ki-ojpa-ixitij, nō mitzojpa-ixitiskej iga iyEspíritoj yej chantito' pan amejamej.

¹²Ijkón nokniwān, inān Dios kineki iga matikchīwakān ayéj ken toalmaj kineki iga matikchīwakān yej ayekti. ¹³Siga amejwān ankichijtokej ken amoalmaj kineki iga xikchīwakān yej ayekti,

^a **8:3** Ayéj iga Jesús kichij yej ayekti; Heb 4:15 kijtowa iga Jesús ayí' kichij yej ayekti.

anyawij anmikitiĵ iga anyokatitoskej de Dios; e' siga iyEspíritoj Dios mitzkawaltiáj iga ayo' xikchiwakān yeĵ ayēkti, nochipa amonoskej wān Dios.

¹⁴Ipilowān Dios momakaj iga kitokaj ken kinextiliá iyEspíritoj Dios. ¹⁵Pueĵ iyEspíritoj Dios yeĵ mitzmakakeĵ, ayéĵ sē espíritu yeĵ mitzesclavojtiliáj iga seĵ ximajmawikān, sino que Espíritu yeĵ kichiwa iga ximochiwakān ipilowān Dios. Iwān inĵn Espíritu kichiwa iga matikijlikān Dios: ¡Nopáj! ¹⁶Inĵnsan Espíritu mosetiliá iwān toespíritoj iwān kijtowa iga teĵamen ipilówanya Dios. ¹⁷Iwān iga teĵamen ipilowān Dios, kajasi iga nō matemakakān yeĵ itatki Dios, yeĵ kijtoj iga temakas, iwān tosentatki mochiwas wān Cristo, siga inān iwān tiksensufrīrowaj, wel nō tonoskej ipan cielo kān ono' yéĵ.

¹⁸Pueĵ nikmati iga inān teĵameĵ yeĵ tiksufrīrowaj, ni alĵn ayá' kaxiliá iwān inōn, kuā' kēman tisen-onoskej wān Jesús. ¹⁹Inochi yeĵ ono', yeĵ kichij Dios kichixtokej iga magui' maásiya inōn día kuā' Dios kichiwas iga manesi aja'yéĵ ipilowān. ²⁰Iga inochi yeĵ ono', yeĵ kichij Dios yéĵ kijtoj iga amo maye'onokān,^a ayéĵ iga kinekij, sino iga Dios ijkón kijtoj; e' weljo' seĵ kēman moye'talij ²¹iga nochi yeĵ kichij Dios ay' yawij mikitij niga palāniskej, wān paktoskej nō kensan ipilowān Dios. ²²Tikmatij iga inān nochi yeĵ Dios kichij tenatokeĵ iwān kimachiliáj ken sē siwa' yeĵ pilkualoto' iga taonoltiá. ²³Iwān ayeĵsan nochi yeĵ Dios kichij yeĵ kualotokej, sino que teĵamen nō, e' tikpiaĵa iyEspíritoj Dios yeĵ achto temá'. Iwān tikmatij iga inōn kijtojneki iga temákasō' máĵ. Tikmachiliáj iga poxsan tikualotokej, iwān tikchixtokej iga kēman techiwas ipilowān Dios, íkuā' timomachiliskej íjkanya iga tikpiaskej sé'paya tocuerpoj. ²⁴Iga tikchixtokej Dios tikmatij iga timomanawíĵkejĵa; e' siga sē kichixto' yeĵ kíztto'pa, inōn ayo' kichixto'. Yeĵ sē kíztto'ya, ĵtéĵaso' iga makichixto? ²⁵E' siga tikchixtokej yeĵ aya tikitaj, melā'wa' iga atisiawij iga tikchixtokej.

²⁶Iĵkonsan nō iyEspíritoj Dios tepalewiá kuā' timosemakasnékija. Iga kuā' titajtowaj wān Dios ayá' tikmatij te tiktajtaniiliáj, e' iyEspíritoj Dios tetajtowiliá iyixtaj Dios, te ken tēnapa iga kijtowa yeĵ teĵameĵ atikojasij kēn tikijtowaj. ²⁷Iwān Dios yeĵ kixmati te tikeĵlantokeĵ, kimati te nemi kijtowa iyEspíritoj Dios; iga iyEspíritoj

^a 8:20 Gn 3:17

Dios kitajtowiliá yej kicredowaj Dios, ijkón iga Dios kineki iga maye'onokan.

Nochipa tiktaniáj iga Cristo tepalewiá

²⁸Tikmatij iga Dios tekipanowa iga nochi maye'kisa inomej yej kinekij, inomej yej Dios kitapejpen iga mamochiwa ken yéj nochipa kejlanto'. ²⁹Iga yejamej yej Dios ikayay kixmati', áchtoya no kitapejpen iga mamochiwakan kensan Jesucristo yej iPiltzín Dios, iga Jesucristo mamochiwa tekoko pan nochi tokniwan. ³⁰Iwán yej desde áchtoya Dios kitapejpen, kinotza' no, iwán yej kinotza', no ki-omemawij, iwán yej ki-omemawij, no kitalij iga maono itenoj yéj.

³¹Inán, ¿tē tikijtoskej de inín? Siga Dios de tejámempa, ¿a'yéj yej wel techiwilij yej ayekti? ³²Dios kine' iga mamiki iPiltzín iga nochi tejamej; ¿kén iga ayá' yawi no temakati nochi yej yéj kipiá? ³³¿A'yéj wel kitelwij yej Dios kitapejpen? Ayagaj, iga Dioswa' in yej kijtowa a'yéj ye'nemi; ³⁴¿A'yéj wel tecastigaroj? Ni agaj, iga Crístojwa' in yej migui' iga tejamen, ayejsan iga inón, sino que ojpa-isa' iwán ono' iladoj iye'ma' Dios iga tetajtowilijto'. ³⁵¿A'yéj wel kikawaltij iga Cristo mateneki? Ayagaj, niga nité wel kikawaltij iga Cristo mateneki. ¿Ix wel kua' tecastigarowaj, o kua' tejté teyolmiktijto', iwán kua' tetemojtinemij iga matecastigarokan, o kua' apistaj, o kua' ayo' tikpiáj totzótzol, o kua' temiktijnekij? ³⁶Ken kijtowa kan ikuilijto':

Iga san nimitztokaj, nochipa nemiktijnekij.

Ne-itaj ken borregojmeja yej yawij kimiktij.

³⁷E' ipan nochi inín, nochipa tiye'kisaj iga tepalewiá Cristo yej teneki. ³⁸Inán nikmela'mati iga ateyi nité yej wel kikawaltij iga Dios mateneki. Niga matemiktikan, niga kua' tísatokej, niga angelejmej,^b niga Tzitzimi' iyangelejmej, niga yej ono' inán, niga yej wi'o', ³⁹niga yej ajko ono', niga yej ono' taltampa. Nité yej Dios kichij, awel kikawaltia iga Dios mateneki ken yéj tenextilij ipan Cristo Jesús yej toTeko.

Ken iga Dios kitapejpen la gente de Israel

9 Nej niktoka Cristo, iwán iyEspíritoj Dios nenextilia pan noalmaj iwán ne-ijliá iga ayá' nemi nitakajkayawa; nemi nimitzijliáj

^a 8:36 Xikita glosario “Borrego”. ^b 8:38 Xikita glosario “Ángel”.

nokta iga ²poxsan nimokno^mati, iwán nochipa kwaloto' noalmaj. ³Niknekiá katka manikpalewikan nokniwan israelitajmej yej de nejámempasan. Este katka Dios ayo' maneye'ita iwán manikajtewa iyojwi Cristo, e' siga katka inón kipalewiayaj yejamej iga makina'techokan Dios. ⁴Yejamej israelitajmej, iwán Dios kitapejpen iga mamochiwakan ipilowan. Dios kinextilij ipoder iga onoya iwamej kuá' kichij pacto iwán yejamej. Dios kimá' iley Moisés. Dios kinextilij ken iga makiweyimatiltikan kuá' monechkowaj tiopan, iwán kijlij yej yawi kimakatij. ⁵Yejamej ipilowan ipilowampa to-ikyapatajwewetkej, ipan inomej walaj Cristo, iwán yéj Dios yej kimandarrowa nochi, nochipa mamoweyimatilti. Ijkónyawa'.

⁶Ayéj iga Dios ayá' kichij ken kijlij israelitajmej; iga ayéj nochi gente yej israelitajmej imela'pilowan Dios, iga ayá' nochi moconfiarowaj ipan Dios ken iyikyapatajwewejmej Israel^a yej no itoká' Jacob. ⁷Niga nochi ipilowan Abraham ayéj nochi imela'pilowan; sino que Dios ijkín kijlij: “Petz mopiltzin Isaac yawi kipiwiti mopilowan.”^b ⁸Inín te-ijlijneki iga ijkón ken Isaac nacerroj iga Abraham moconfiaroj ipan yej kijtoj Dios; tejamej no ipilowan Dios ayéj iga tejamej ipilowan Abraham, majwa' iga timoconfiarowaj ipan yej kijtoj Dios. ⁹Dios kijlij Abraham yej yawi mochiwati: “Se xiwi' sej niwi', iwán íkuá' Sara kítasya se ipiltzin.”^c

Dios wel kichiwa ken kiye'ita

¹⁰Amo xikelkawakan yej mochi wán kuatejmej yej ipilowan Rebeca wán Isaac yej to-ikyapatajwewej; ¹¹⁻¹³kuá' aya katka onoyaj kuatejmej, niga kichíjkaja yej yekti niga yej ayekti, e' Dios kijlij Rebeca: “Yej tekoko yawi kichiwati ken kineki tetzojo'.” Inón no senyawi wán se' kan ijkuilijto', kijtowa: “Nikne' Jacob, e' Esaú nikijiya'.” Ijkón nesi iga Dios wel kitapejpena ken kineki, ayéj iga agaj kichiwa tejté, sino que iga Dios kiyokanotza'.^d

¹⁴Inán ¿té tikijtoskej? In Dios, ¿ix kichiwa yej ayekti? ¡Ayéj ijkón! ¹⁵Iga Dios kijlij Moisés: “Nia nikchokiliti yej nej nikneki manikchokili, iwán nikiknelij yej nej nia nikikneliti.”^e ¹⁶Inón iga ayejsan iga agaj makineki, niga mamoteki'topewa iga makalaki, tájma'wa' Dios yej yéj kichokiliá. ¹⁷Iga kan ijkuilijto' kijliá

^a 9:6 Israel; taga' yej no itoká' Jacob.

^b 9:7 Gn 21:12

^c 9:9 Gn 18:10

^d 9:11 Gn 25:23; Mal 1:2,3

^e 9:15 Ex 33:19

Faraón: “Nimitztalij iga rey iga nimitznex̄tilij nopoder iwán iga ipan inín tajli noyan mane-ixmatikan.”¹⁸ Inón iga Dios kichokiliá a'ya iga yéj kichokilijneki, iwán kiyoltakuawiliá, a'ya iga yéj kiyoltakuawilijneki.

¹⁹ Iwán tej tine-ijlij: “Siga ijkón, ¿te iga Dios kijtowa iga itechko taga? ¿A'yéj wel kijtowa iga amo mamochiwa ken Dios kineki?”

²⁰ ¡E! tej taga! ¿Te moteki in tej iga ximokueso iwán Dios? ¿Ix wel an se komi' makijli yej kichij: “¿Te iga ijkín tinechij?”^a ²¹ Pues yej kichiwa komi' wel kichiwa ken yéj kineki, iwán ipan inonsan konsoki' wel nō kichiwa yej námol awel kikui, iwán se' yej a'san nesi' wel kikui.

²² ¿Iwán te tikijtosej?, Dios kine' matanex̄tili ken tacastigarowa iwán iga nochi makitakan ipoder, inón iga Dios ayá' kikuesowilij yej kajasiá iga makicastigarokan yej onóyaja ga poliwisej. ²³ Ijkón kichij iga kinex̄tij iweyipoder ipan tejamen yej techokilij, yej desde áchtosan tetapejpen iga matonokan kan yéj ono'. ²⁴ Dios tenotza', akita siga tjudiyojmej o ayéj. ²⁵ Ken ijkuilijto' ipan ama' yej kijkuiloj Oseas:

Yej ayéj katka nopilowan, nia nikijliti iga nopilowan.

Yej aniknekiá, niknekis.^b

²⁶ Iwán ompa kan mitzijlijkej: “Amejwan ayéj nopilowan”, ompa yawij mitzijliti ipilowan Dios yej isato'.^c

²⁷ E' iga israelitajmej, Isaías kijtoj ijkín: “Malej iga israelitajmej pox miakej ken tikita xajli yej ono' lamartenoj, petz alín kawiskej yej yawij mosalvarotij. ²⁸ Ayá' wejkatis toTeko yawi kijuzgaroti nochi yej onokej ipan inín tajli.”^d ²⁹ Ken Isaías ikya kijtoj:

Siga toTeko yej nochi wel kichiwa, ayá' katka kikajteyaya alín toknimej iga tejamej matonokan,

tipoliwíkaja ken yej chantitoyaj altepe' Sodoma^e iwán Gomorra.^f

Judiyojmej akentenderojkej

³⁰ ¿Te tikijtosej? Iga yej ayéj israelitajmej yej ayá' kitemowayaj iga maye'onokan iyixtaj Dios, yejámejwa' in yej máj ye'onokej

^a 9:20 Is 29:16

^b 9:25 Os 2:23

^c 9:26 Os 1:10

^d 9:28 Is 10:22, 23

^e 9:29 Dios kitatij yej chantitoyaj altepemej Sodoma iwán Gomorra iga kichijkej yej ayekti. Gn 19.

^f 9:29 Is 1:9

iyixtaj Dios iga moconfiarowaj. ³¹ E' israelitajmej yej kitokayaj la ley, yej katka maye'onókanya iyixtaj Dios, awel kichijkej ken kijtowa inón ley. ³² ¿Te iga? Iga ayá' kitemojkej iga maye'onokan iyixtaj Dios iga san moconfiarowaj ipan Cristo, majwa' kinekiáj iga Dios makiye'ita yej kichijwayaj. Inón iga ken mokxiwitekikej ipan te'ti, iwán inonwa' te'ti kijtojneki Cristo.^a ³³ Ken kijtowa kan ijkuilijto':

Nej niktaliá ipan altepe' Sion^b se te'ti kan mokxiwitekilo, se te'ti yej tawetziltiá.

Yej moconfiarowa ipan inón te'ti ayá' mopinajtij.^c

10 Nokniwan, noalmaj kineki iga israelitajmej mamosalvarokan, iwán kuá' niktenuwiá Dios, inón niktajtaniliá. ² Niyetajtowa iga yejamej, poxsan kiweyimatiłtiáj Dios, e' ayá' kimatij ken iga makiye'chijwakan. ³ Iga ayá' kimatij ga Diossan yej kichijwa iga se maye'ono iyixtaj yéj, majwa' yejámensan kitemowayaj imatikamej iga maye'onokan iyixtaj Dios, e' ayá' kichijwaj ken yéj kijtowa. ⁴ Iga wálaj Cristo, kitamiko iley Moisés, inán nochi yej moconfiarowaj pan Cristo ye'onoskej iyixtaj Dios.

⁵ Iga se maye'ono iyixtaj Dios iga kichijwa ken kijtowa la ley, Moisés ijkin kijkuiloj: “Yej kichijwa ken kijtowa la ley, iga inón mosalvaroj.”^d ⁶ E' yej kisentaliá iyalmaj pan Dios iga maye'ono iyixtaj, ayí' tatajtani: “¿A'yéj tejkawis ipan cielo? —inín kijtojneki iga matiktemowikan Cristo, ⁷ niga ayí' tatajtani: ¿A'yéj temoj kan onokej iyalmajmej yej miktokaj?” —inín kijtojneki iga matikojpa-ixitikan sej Cristo ken kuá' míkto'o'. ⁸ ¿Wan tetaj kijtojneki? “Itájtol Dios mona'san ono', iga ono' ipan moten iwán ipan moalmaj.” Ininwa' in itájtol yej ipan matimoconfiarokan, yej nejamej nikpowaj.^e ⁹ Siga tikijtowa iga Jesús toTeko, iwán ipan moalmaj ticredowa iga Dios ki-ojpa-ixitij kan miktoya, mitzsalvaroj. ¹⁰ Puej iga toalmaj ticredowaj, iwán ijkon iga tiye'onoj iyixtaj Dios, e' iga toten tiknojma-ijtowaj iga Jesús toTeko iwán ijkon iga Dios tesalvarowa.

¹¹ Kan ijkuilijto' itájtol Dios kijtowa: “Nochi yej kisentaliá iyalmaj pan yéj, ayá' mopinajtij.”^f ¹² Dios kiye'ita judiyojmej wan yej ayéj judiyojmej; puej tonochin tikpiáj sesan toTeko, iwán a'san

^a 9:32 Is 18:14

^b 9:33 Sion se' itoká' Jerusalén.

^c 9:33 Is 28:16

^d 10:5 Lv 18:5

^e 10:8 Dt 30:12-14

^f 10:11 Sal 34:22

nesi kipalewiá yej kitajtaniá. ¹³Iga ijkín kijtowa itájtɔl Dios kan ijkuilijto': "Nochi yej kitenewiá itoka' toTeko yawi mosalvaroti." ^a

¹⁴E' ¿kén yawij kitenewitij toTeko Jesucristo siga ayá' nemi kicredowaj ipan yéj? ¿Iwán kén kicredoskej ipan yéj siga aya nemi kikakij de yéj? ¿Iwán kén yawij kikakitij siga ayagaj nemi kitatapowiáj de yéj? ¹⁵¿Kén yaskej kipowatij ye'noticiaj siga ayagaj kititaniy? Ken kijtowa kan ijkuilijto' itájtɔl Dios: "¡Pox monsj kua' asij yej kipowaj ken iga matonokan tamelá, yej tematiltikoj ye'noticiaj!" ^b

¹⁶E' ayá' nochi kicredojkej ye'noticiaj. Ken kijtowa profeta Isaías: "NoTeko, ¿ix agaj netajtɔlkuilijkej yej nikpojkej?" ^c ¹⁷Ijkón yej moconfiarowaj ipan Cristo, achto kikakij itájtɔl. Iga makikakikan, kineki agaj makipowa inón ye'noticiaj.

¹⁸E' nimitztajtaniy: ¿Ix an kikakikej in itájtɔl Dios? ¡Kena, kikakikej! Kan ikyay ijkuilijto' kijtowa:

Itájtɔl yejamen mokagui' noyan ipan tajli,
iwán itájtɔl ási'ya este ipan itajtamiyan inín tajli. ^d

¹⁹E' sej nitatajtani: In israelitajmej, ¿ix an aya kimatij? Moisés áchtoya kijtoj:

Nia nikchiwati iga xiyolkuesiwi iga se país yej ayéj niga país;
nikchiwas iga ximokuejkuesokan wan se país yej pox
yoltakuakti'. ^e

²⁰Isaías sej mixewiá iga kijtowa:

Yej ayá' netemowayaj, neasikej;
iwán nikixnextilijkej yej ayá' netemowayaj. ^f

²¹Iwán kua' tajtowa de israelitajmej, Isaías kijtowa: "Semilwi' nimapatajtoya iga niknotztoyaj yej pox yoltakuaktikej iwán akinekij manetokakan." ^g

Dios ayá' kisenkokajtej israelitajmej

11 Inán nitatajtani: ¿Ix an Dios kitepo'má' israelitajmej? ¡Ayéj ijkón! Nej no ni-israelitaj yej ipilówampa Abraham ipilowan, iwán itríbuja Benjamín. ²Dios ayá' nemi kitepo'maka yej yéj kitapejpen, inón yej pox ikyay kixmati. ¿Ix ayá' ankimatij kan ijkuilijto' ipan itájtɔl Dios yej kichij Elías, kén iga yéj kua' kitenewij

^a 10:13 Jl 2:32

^b 10:15 Is 52:7

^c 10:16 Is 53:1

^d 10:18 Sal 19:4

^e 10:19 Dt 32:21

^f 10:20 Is 65:1

^g 10:21 Is 65:2

Dios kitelwij israelitajmej? Kijtoj: ³“NoTeko, kimijmiktíjkeja moprofetajmej, inewi moaltar kixixitinkej, iwán nejsan nikawi' noselti, e' nej no nemiktijnékija.”^a ⁴E' Dios kijlij: “Nikpiao' siete mil tajtaga' yej netokaj, yej ayá' motankuaketzaj iyixtaj ídolo yej kijliáj dios Baal.”^b ⁵Puej ijkonsan no inán, achó' kawikej sekin israelitajmej yej Dios kichokilij iwán kitapejpen. ⁶Iwán siga san kitapejpen iga yéj ijkón kichokilij, ayejwa' iga se kichij yej yékti; porque siga se makichiwapa yej yékti, ayejwa' iga tachokiliá Dios.

⁷Inán, ¿kén tikijoskej? Israelitajmej ayá' kasikej yej kitemowayaj, e' yej Dios kitapejpen, kena kasikej. Sekin moyoltakuawilijkej. ⁸Ken kijtowa kan ijkuilijto' itájtól Dios: “Dios kikuatapololtij inomej; kimá' iyixmej, e' kixtzakua' iga amo matachakan iwán kimá' inakasmey, e' ayá' takakij, iwán este inán ijkón onokej.”^c ⁹David no kijtowa:

Kua' nemi ilwichiwaj, mamawetzikan ken toto' yej kawí ipan
kuakakax

iga makikitzkikan iga makicastigarokan.^d

¹⁰Iyixmej, mapajpachatiakan, iga amo matachakan,
matepotzwijkoliwikan iwán ijkón makawikan.^e

Kén iga mosalvarowaj yej ayéj judiyojmej

¹¹Nimitztajtaniy inán: ¿Ix an mela'wetzikej in israelitajmej wan ayí' moketzaskej? ¡Ayá'!, e' kua' israelitajmej ayá' kichijkej ken kijtowa Dios, iga inón mosalvarojkej yej ayéj israelitajmej, iga inán mamixkuítikan israelitajmej iga makicredokan no. ¹²Iwán siga pan yej ayompa kichijkej judiyojmej, moye'chijkej nochi tokniwan yej onokej ipan inín tajli, iwán siga kan wetzikej judiyojmej, moye'chijkej yej ayéj judiyojmej, imajya sej moye'chíwaskej siga judiyojmej inochimej sej makitokakan Dios!

¹³E' nimitzijlijnekiy tejté amejwan yej ayéj anjudiyojmej. Nej iyapóstol Dios iwán yéj netítan iga itájtól manikpowili yej ayéj judiyojmej, pox nikye'ita iwán nikyolmaka iga nikchiwa yej netekimakakej. ¹⁴Nikneki iga tokniwan yej de nejámenpasan judiyojmej makichíwasnekikan yej amejwan ankichiwaj iga ankixmatij Cristo, iwán ijkón wel mamosalvarokan. ¹⁵Puej siga

^a 11:3 1 R 19:14

^b 11:4 1 R 19:18

^c 11:8 Is 29:10

^d 11:9 Sal 69:22

^e 11:10 Sal 69:23

kua' judiyojmej moyokatijtoyaj wan Dios, ompa pewa' iga yej ayéj judiyojmej wel moyoltaliáj wan Dios, ¿ix aya'taj majya sej kua' yejamej mamokuepakān? Iga ijkón kichiwaskkej, ken ojpa-isaskej sej kan miktoyaj.

¹⁶Puej siga agaj kimaka iga ofrenda Dios yej áchtopa pan yej mochiwa iga itixyo trigo, inón kijtojneki iga nochi tixti nō Dios kiyē'ita. Iwán siga agaj kimaka iga ofrenda Dios inelwayo se kuawi', nō nochi imajma' inón kuawi' Dios kiyē'ita.

¹⁷Sekin judiyojmej yej ken imela'majma' olivojkuawi',^a kimajmatzontekkej iga Dios ay' kiyē'ita'. Iwán tej ken se imajma' olivojkuawi' yej momati ipan kuayoj yej ípan mitzinjertarōjkej. Ijkón iga tej tixwato' ipansan inón inelwayo iwán wel tono' iga san inón iyayo. ¹⁸E' amo ximomachili iga tej majya sej que imela'majma' olivo, yej kitojneki judiyojmej. Siga timomachiliá iga tej majya sej, xikejlamiki iga ayéj mopan ixwato' inelwayo, sino tej tixwato' pan inelwayo mela'olivoj.

¹⁹Anka tikijtoj: “Kena, e' imajma' kitzojtzontekkej iga nej mane-injertarōkan ipan olivojkuawi'.” ²⁰Ijkón; e' kitzojtzontekkej iga ayá' moconfiarōjkej ipan Dios, iwán tej ompa tono' iga san timoconfiarōj ipan Dios. Inón iga amo ximoweyimati, sino que achi xikmajmawili Dios. ²¹Siga Dios ayá' kichokilij imela'majma' olivo, welsan nō tej ijkón mitzchwilij. ²²Ta' xikita kén iga Dios pox tachokiliá, e' nō kikuesowa yej ayá' kichiwa ken yéj kijtowa. Ijkón kichij wan inomej yej wetzikej, e' tej pox mitzchokilij. Dios mitzchokiliao' miej timoconfiarowa ipan yéj; e' siga ayá', tej nō yawij mitzontekitij. ²³E' siga judiyojmej sej kicredowaj, yejamej sej ki-injertarōskej pan olivojkuawi'; iga Dios kipiá poder iga sej makichiwa. ²⁴Siga tej yej ayéj tijudiyoj, mitzontekkej ipan kuayojolivoj, iwán mitzinjertarōjkej ipan ye'olivojkuawi', malej iga tej ayéj de inómbapa kuawi', imajya sej judiyojmej, yej imela'majma' olivojkuawi', yawij ki-injertarōtij kan achto onoyaj!

Kén iga yawij mosalvarōtij judiyojmej

²⁵Puej nokniwan, nikneki xikmatikan yej aya momatiá, yej Dios kichiwaskkej, iga amo ximomachilikān iga poxsan antamatij: israelitajmej ayá' momela'yoltakuawilijkej inochimej, e' ijkón

^a 11:17 Xikita glosario “Olivo”.

onoskej este que mamasi yej ayéj judiyojmej, yej yawij kicredotij ipan Cristo. ²⁶ Kua' inón mochiwas, íkua' nochi israelitajmej mosalvaroskej, puej kan ijkuilijto' kijtowa:

Yej tasalvarowa yawi wíkiti de Sion,^a

iwán yej ayekti kichijkej israelitajmej, yawij kiperdonarotij.^b

²⁷ Iwán inín nikchiwas wan yejamen,

kua' nikperdonarowilij yej kichijkej yej ayekti.

²⁸ Iga judiyojmej akicredojkej ye'noticiaj, kijiyakej Dios, ijkón inán mitzoztapowilijkej amejwan yej ayéj anjudiyojmej iga wel xicredokan ye'noticiaj. E' Dios kinéki-o' in judiyojmej iga Dios kitapejpen iyikyapatajmej. ²⁹ Puej yej Dios temaka, ayo' sej tekuiliá, niga yej kinotza', ayá' ompay kisenkokajtewa. ³⁰ Amejwan ikya ayá' ankichijkej ken kinéki Dios, e' iga judiyojmej ayá' kichijkej ken Dios kinéki, inón iga inán amejwan Dios mitzchokiliáj. ³¹ Ijkonsan no yejamen inán ayá' kichiwaj ken Dios kinéki, e' iga san Dios makinextili iga wel kichokiliáj yejamen, kensan no amejwan mitzchokilijkej. ³² Dios kikajtej nochi iga makichiwakan yej ayekti, iga inán Dios nochi wel makichokili.

³³ ¡Poxsan weyi itamatilis Dios iwán Yéj pox kojasi yej kichíwa! Ayá' wel tikojasij ken yéj kejlámiki, niga wel tikentenderowaj yej yéj kichíwa. ³⁴ Puej, ¿a'yéj kimati yej toTeko kejlámiki? ¿O a'yéj kimachtij?^c ³⁵ ¿Ix ono' an agaj yej achto kimá' tejté toTeko iga yéj inán kenkua' kixtawa yej kimakakej? ³⁶ Nochi itatki Dios, iga yéj nochi kichij iga yéjsan. ¡Nochipa mamoweyimatilti Dios! Ijkónyawa'.

Xiksentalikán amoalmaj ipan Dios

12 Nokniwan, Dios techokiliá, inón iga nimitztajtaniliáj iga amejwan nochipa xiye'nemikan ipan iyojwi. Iga ijkón ankichiwaj, ken tikita ankimakaj Dios se ofrenda yej isato'. Inón Dios kiye'ita, ijkón nokta kajasi iga matikye'weyimatiltikan. ² Ayo' xikchiwakan ken kichijtokej toknimej yej ayá' kixmatij Dios, majwa' ximomakakan iga Dios mamitzyolpatakan iga se'ya ken antajlamikij, ijkón ankimatiskej yej Dios kinéki iga xikchiwakan, yej pox yekti, yej kiye'ita Dios.

^a 11:26 Sion se' itoka' Jerusalén. ^b 11:26 Is 59:20, 21 ^c 11:34 Is 40:13,14

³Nikmati iga Dios poxsan neçhokilij iga neṭalij iga iyapóstol, inón iga nimitzijliáj iga sejsé de amejwan, amo agaj mamomachili iga majya sej que se'. Majwa' sejsé de amejwan ximomachilikan kén amonokej, ke'san Dios mitzchiwaltiáj iga ximoconfiarokan ipan yéj. ⁴Ijkón ken tejamej ayá' tikpiáj petz tokxi wan toma', sino que tikpajao' máj sekin miembros iwán nochi inomej ayá' sesan itekipanolmej kipiáj, ⁵ijkonsan no tejamen, malej iga timiakejmej, e' pan Cristo sesan timochiwaj, iwán tonochin tisetitokej ipansan se.

⁶Dios temá' sese'pa yej wel tikchiwaj, kensan yéj kiyé'ita temá'. Siga Dios tetajtolumaka iga matikijtokan itájtol, matikchiwakan san ke' iga timoconfiarowaj pan yéj. ⁷Siga Dios temá' iga wel matikchiwakan tejté iga agaj, matikyechiwakan. Siga Dios temá' iga wel titamachtiáj, inón nokta matikchijtokan. ⁸Siga Dios temá' iga wel titayolchikawaj, inón matikchijtokan. Siga Dios temá' iga wel matitamakokawikan tejté, matikyolmakakan iga tikchiwaj. Yej ono' iga ken tzontekon pan tejté kan Dios kitálij, makiyechiwa itekipánol; yej kipalewiá yej amotapialiáj, mapaki iga kichiwa.

Kén makichiwa yej kitoka Cristo

⁹Ximomela'sepannekikan wan amoknimej. Xikijiyakan yej ayekti iwán xikchiwakan yej yekti. ¹⁰Ximosepannekikan wan amoknin ken sesan amotaj; xikita moknin majya sej que tej.

¹¹Amo ximosemakakan, xikyolmakakan yej ankichiwaj, te xiyolpaktokan iga xikchiwakan yej Dios kineki.

¹²Miej ankichixtokej toTeko, xipaktokan. Kuá' tejté mitzyolmiktiáj, xikijyowikan iwán amo xikajtewakan iga ankitenewiáj toTeko.

¹³Xikpalewikan tokniwan yej kitokaj Dios yej amotapialiáj. Xikomemawikan wejkachanej yej akipiáj kan kochij.

¹⁴Xiktajtanilikan Dios iga maye'onokan yej mitziknochiwaj iwán ayá' xikmalijlikan.

¹⁵Xipakikan wan yej paktokej, iwán xisenchokakan wan yej nemi chokaj.

¹⁶Xonokan ken sesan amoalmaj wan amokniwan. Amo ximoweyimatikan, ximomachilikan kensan inomej yej ayá' motapialiáj. Amo pansan amejamen ximomachilikan iga poxsan antamatij.

¹⁷ Siga agaj mitzchīwiliáj yej ayēkti, amo nō ijkón xikchīwilikān. Nochipa xiktemōkān yej yēkti iga xikchīwilikān nochi tokniwān.

¹⁸ Xikchīwakān este kān máj anwelitij iga xonokān tamelá iwān nochi. ¹⁹ Nokniwān yej nimitzpozneki, amo ximomatīkān kuá' agaj mitzchīwiliáj yej ayēkti, xikajtewilikān iga Dios makicastigarō yej mitzchīwilijkej yej ayēkti; iga ijkín kijtowa kān ijkuilijto': "Nejwa' in yej nitacastigarowa; nej nia nimomatīti wān inōn yej kichij yej ayēkti, kijtowa toTeko."^a ²⁰ Iwān nō kijtowa: "Siga yej mitzijiya mayāna, xiktamaka, siga ātaneki, xikāmaka; iga inōn tikchīwas, este xajxaygatatawīás iga pīnāwas."^b ²¹ Amo ximoyōlyamāna iga xikchīwa yej ayēkti, majwa' xiktānili yej ayēkti iga xikchīwa yej yēkti.

13 Nochi toknīn makichīwa ken tatekimaka tekiwajmej. Iga ateyi nisé tekiwaj yej ayá' kitālij Dios, iwān yej inān mandārowa, Dios kitālij. ² Inōn iga yej ayá' kichīwa ken tatekimaka tekiwajmej, ayá' nemi kichīwa ken Dios tatekimaka. Yej akichīwa ken tatekimaka tekiwajmej, inōn yawij kicastigarōtij. ³ Tekiwajmej ayá' onokej iga makimajmajtikān yej kichīwaj yej yēkti, yejamēn onokej iga yej kichīwaj yej ayēkti. Siga ayá' tikneki xikmajmawilijto tekiwajmej, xitawelono, iwān tekiwajmej mitzye'itaskej. ⁴ Tekiwajmej nemi kichīwaj ken Dios kineki iga xitawelono. E' siga ayá' tiye'nemi, ijkón sí ximajmawi; tekiwaj ayá' báldejsan mandārowa, wel nō tacastigarowa. Tekiwaj kichijto' ken Dios kineki iga kicastigarowa yej kichīwa yej ayēkti. ⁵ Inōn iga matiktajtolkuikān tekiwajmej, ayejsan iga amo matecastigarō, sino que tikmatitokej ipan toālmaj iga matiye'nemikān nokta. ⁶ Inōn iga amejwān ankixtāwaj yej kijliáj impuestos,^c iga Dios ompa kitālij tekiwajmej iga makichīwakān itekipanōlmej ken kajasi.

⁷ Nochi yej mo-ixtāwa, xixixtāwakān, san katiapa impuesto yej ono', xik-respetarōkān nochi yej kajasi.

Matimosepannekikān

⁸ Amo agaj xikdeberōkān ni alīn, majwa' ximosepannekikān; iga yej kineki iyiknīn, kichija ken tatekimaka la ley. ⁹ Ijkín tatekimaka Dios: "Siga tināmiktito', amo xaj wān se'; amo xitamikti, amo xitachteki, amo xitanāmōlpanti, amo xikpiasneki yej se' itatki"; e'

^a 12:19 Dt 32:35   ^b 12:20 Pr 25:21, 22   ^c 13:6 Xikita glosario "Impuestos".

sigá “tikneki mokn_n kensan tej timoneki”, nemi tikchi_wwa nochi ken tatekimaka la ley. ¹⁰Yej kineki iyikn_n awel kichi_wwiliá yej ayekti; in_on iga, sigá tiknekij tokn_n, pan in_on tikchi_wwaj ken kijtowa nochi la ley.

¹¹Xikchi_wwak_an nochi in_on iga ankimatij na_’ya wi_’ toT_eko. Akajasi iga matikochtok_an, maj_wa_’ matisatok_an iga maj_ya na_’ ono_’ iga tem_anawiki Dios que ku_a_’ iga achto ticredojkej itájt_ol. ¹²Ken tikita pox tayówaya, iw_an ayo_’ wejk_aj iga tanesis; in_on iga matikajtewak_an iga tikchi_wwaj yej ayekti, yej kichi_wwa yej ayekti ken ku_a_’ ono_’ kan takomichkan. Matikchi_wwak_anya yej yekti ken kichi_wwa yej nemi kan tawilpan iw_an nochi kita. ¹³Matiye_’nemik_anya ken se nejnemi ku_a_’ tanesto_’. Amo matitaw_anak_an niga mati_akan ilwitaj kan taw_analo, niga mati-ajapanemikan iw_an amo matikchi_wwak_an nit_e yej ajayekti, amo matitakuejkuesok_an, niga matita-ixitak_an. ¹⁴Iga ijk_on ankichi_wwaj, toT_eko Jesucristo mitzpalewiá j iga anye_’nemij, iw_an amo xikejlamikikan iga ankichi_wwaj yej ayekti ken mitzyoltilanaj amoalmaj.

Amo xikpopowa mokn_n

14 Sigá se aya momela_’confiarowa ipan^a Cristo, xikomemawikan iw_an amo ximotenkitzkikan iw_an igan ayá_’ kichi_wwa yej amejwan ankiye_’itaj. ²Sekin kijtowaj iga wel kikuaj nochi tákual, e_’ sekin yej aya momela_’confiarowaj ipan Dios, kikuaj petz verdura. ³Yej kikua nochi, amo makipinajti yej akikua nochi, iw_an yej akikua nochi, amo makijto iga ayompa kichijto_’ yej kikua nochi, iga Dios ijk_on kiye_’ita in_on tokn_n. ⁴In tej, ¿te moteki iga tikijtowa iga ayompa kichijto_’ yej se_’ itekipanowani? Sigá kichij yej yekti o ayekti, in_onwa_’ kimati iteko. Iw_an toT_eko Dios kena kiye_’itas in_on tokn_n, iga Diossan yej wel kichi_wwa iga matiye_’onok_an iyixtaj.

⁵Ono_’ sekin yej máj kiye_’itaj se dí_a^b que se_’ dí_a, iw_an sekin kimatij iga nochi dí_a kensan nochi dí_a. Sejsé makimela_’matito iga ijk_onya ken kejlanto_’. ⁶Yej máj kiye_’ita se dí_a que se_’, in_onwa_’ iga kiweyimatiltiá toT_eko; iw_an yej ayá_’ máj kiye_’ita nisé dí_a, no

^a 14:1 Español: “débil en la fe”, kijtojneki iga anka némi-o_’ p_ewa iga moconfiarowaj ipan Jesucristo yej achto katka judiyojmej iw_an awel kikuayaj nochi tákual iga ijk_on kijtowa iley Moisés. ^b 14:5 Judiyojmej motekisewiyaj el sábado wan kipiayaj sekin máj dí_a iga kilwichiwiliyay Dios, e_’ ayá_’ nochi yej kitokayaj Jesús ijk_on kichi_wwayaj.

kiweyimatĩtiá toTēko. Wān yej nochi kikua yej mókuapa, kuā' kikua, kiweyimatĩtiá toTēko iga kimaka gracias Dios; wān yej kíkuasan petz verdura, akikua naka' iga kiweyimatĩtiá toTēko iwān kimaka gracias Dios.

⁷ Ayagaj de tejamej ono' iga yéjsan mamoweyimati, niga agaj mateweyimatĩti kuā' timikíkeja. ⁸ Puej siga tisatokej, matonokān iga matikweyimatĩtikān toTēko, iwān siga timikij, mamoweyimatĩti toTēko. Inōn iga siga tisatokej o timiktoskej, tejamej itatki toTēko. ⁹ Inōn iga Cristo migui' iwān sej ojpa-isa', iga mochij iTēko yej miktokej iwān yej isatokej.

¹⁰ In tej, ¿te iga tikijtowa iga ayompa kichijto' moknīn? ¿O te iga tikpīnajtíá? Tonochīn tiawij tonotij iyixtaj Cristo kuā' yéj yawi tejuzgaroti. ¹¹ Kan ijkūilijto' itájtōl Dios kijtowa ijkīn:

Niknojma-ijtowa nokta iga inīn mochīwas, kijtowa toTēko,
   iga no-ixtaj yawij motankuāketzatij nochi,
 iwān nochi kitēnewij notōka' iga yawij kiweyimatĩtītij.^a

¹² Inōn iga sejsé de tejamej tiawij tikijtoj iyixtaj Dios yej tikchijkej.

Amo xikwetzĩti moknīn ipan iyojwi Dios

¹³ Inōn iga ayo' matikijtokān iga toknīn ayompa kichijto'. Majwa' xiksentalīkān amoalmajmej iga amo xikchīwakān nité yej makikxipolo moknīn niga makikixti ipan iyojwi toTēko. ¹⁴ Nej nikmati iga toTēko Jesús nenextilij iga ateyi tákual yej ayá' nokta mokua; e' siga agaj kejlāmiki iga iley Moisés te-ijliao' iga se tákual ayēkti iga mokua, amo makikua. ¹⁵ Iwān siga yej tej tikua, iga inōn tikyōlmiktiá moknīn, ayēkti tikchīwa iga ompa neši ayo' tikneki moknīn. Cristo migui' iga inōn moknīn, iwān amo xikchīwa iga san yej tikua, mapoliwi moknīn. ¹⁶ Amo xikchīwakān iga mamaltajtolō iga inōn yej amejwān ankiye'itaj iga ankichīwaj. ¹⁷ Iga inān Dios reinarowa^b pan tejamen, ayéj máj importante tákual niga yej mooniá, majwa' matiye'nemikān, matonokān tamelá iwān matipaktokān. Inōn kichīwa iyEspīritoj Dios pan tejamen. ¹⁸ Yej ijkōn kichīwa iga kitoka Cristo, Dios kiye'ita iwān toknīmej nō.

¹⁹ Inōn iga matiktemokān yej kichīwa iga matonokān tamelá, iga ijkōn wel timosepampalewiáj iga máj matimoconfiarokān ipan Cristo. ²⁰ Amo matikawaltikān yej Dios nemi kichīwa ipan se'

^a 14:11 Is 45:23   ^b 14:17 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

tokn_n, iga san yej tikuaj. Nochi tákual ye_kti, e' siga tikua tákual w_n se' mitzita yej kimati iga ay_ekti mamokua, iga in_on tikchi_wa, tokn_n tikchi_waltíá yej ay_ekti. ²¹Ye_kti iga amo mamokua naka', niga mamooni vino, nit_e amo xikchi_wa yej mokn_n makich_walti yej ay_ekti. Amo matikchi_wakan nit_e yej makixipolo tokn_n ipan iyojwi toT_eko. ²²Ken iga timoconfiaro_jto', tej ijk_on xikchijto iyixtaj Dios. ¡Mapakto in_on taga' yej kimatito' iga yej nemi kich_wa ijkonya nokta! ²³E' siga agaj kikua tejt_e iw_n ay_a' kimela'mati iga ye_kti mamokua, ye_j itechko siga kich_wa yej ay_ekti iga kikua, iga ay_a' sesan iy_almaj iga kikua. Iw_n nochi yej se kich_wa ku_a' kimatito' iga amo makich_wa, in_on ay_ekti nokta.

Xikchi_wakan ken kiye'ita amokn_n

15 Tejamej yej timoconfiar_owaja ipan toT_eko, matikpalew_ikan tokn_nw_n yej aya momela'confiarowaj ipan toT_eko. Amo matikchi_wakan yejsan tejamej tiknekij. ²Sejsé de tejamej matikchi_wilik_n yej tokn_n kiye'ita iga maye'ono, iw_n matikpalew_ikan iga mamocoñfaro máj pan Dios. ³Niga Cristo ay_a' kichij yej ye_j kine'; majwa' mochij ken kan ijkuilijto' Dios itájt_ol: “Yej mitzm_alijlijkej, in_an nej n_o nem_alijlijkej.”^a ⁴Puej nochi yej ikyay ijkuilijto' itájt_ol Dios, mo-ijkuiloj iga matimomachtikan iw_n tepalew_iá iga amo matimosemakakan. In_on tájt_ol tey_olchikawa w_n ten_extiliá iga keman Dios temakas yej kijtoj. ⁵Dioswa' in yej tepalew_iá iga amo matimosemakakan iw_n tey_olchikawa, ye_jwa' in yej niktajtaniliá iga mamitzpalew_ikan iga xikpiakan sesan amo_almaj, ijk_on ken kineki Cristo Jesús, ⁶iga amonoch_n xisentakuikakan iga xikweyimatiltikan Dios yej iTaj toT_eko Jesucristo.

Mopowiliá ye'noticiaj yej ay_ej judiyojmej

⁷In_on iga ximosepan-omemaw_ikan, ijk_on kensan Cristo n_o teomemaw_ij, iga ijk_on Dios makiweyimatiltikan. ⁸Puej nimitzijlijá iga Cristo w_alaj iga makipalew_i judiyojmej iga mamoch_wa ken Dios ikya kijlij iyikyapatajw_n, iga ijk_on Dios kin_extij iga kich_wa yej kijtoj. ⁹Cristo w_alaj n_o iga yej ay_ej judiyojmej makiweyimatiltikan Dios iga kichokiliáj, ken kijtowa kan ijkuilijto' itájt_ol Dios:

^a 15:3 Sal. 69:9

Inón iga nia nikpowati motájtɔl ipan paismej,
iwán nimitztakuikilij iga nimitzweyimatiltij.^a

¹⁰ Ono' se' kan ijkuiijto', kijtowa:

Xisempakikan amejamen yej ayéj anjudiyojmej, xipakikan
iwán inomej yej itatki Dios.^b

¹¹ Ono' se' kan ijkuiijto', kijtowa:

Nochi paismej, xiktakuikilikan toTeko,
iwán nochi xikweyimatiltikan Dios.^c

¹² Isaías nɔ kijkuiloj:

Kisas ipan ipilowan ipilowampa Isaí,^d
se yej yawi kigobnaroti yej ayéj judiyojmej;
yej ayéj judiyojmej moconfiaroskej ipansan yéj.^e

¹³ Niktajtaniliá Dios yej tepalewiá iga wel timoconfiarowaj ipan
yéj iga nochi ye'kisas, mamitzyolchikawakan iwán makichiwa iga
xonokan tamelá iga pan yéj ankisentalijkej amoalmaj. Inón iga wel
máj anmoconfiarowaj ipan yéj iga nochi ye'kisas iga mitzpalewiáj
iyEspíritoj Dios.

¹⁴ Nokniwan nej nikmati iga amejwan poxsan ante-ijknimej
iwán ankimátija itájtɔl Dios iwán welya anmosepannotzaj.

¹⁵ E' ipan inín ama' nimixewij sej iga nimitzijkuilowilijkej inimej
tajtɔlmej iga amo xikelkawakan. Inín nikchiwa iga Dios nechokilij
iwán nemá' inín tekipánɔl ¹⁶ iga nej itekipanowani Jesucristo.
Nikuiguiliá itájtɔl Dios yej ayéj judiyojmej iga inón notekipánɔl.
Ijkón yej ayéj judiyojmej Dios makikui iga ofrenda yej makiye'ita.
El Espíritu Santo mitztapejpenkej iga xonokan ken ofrenda iga Dios.

¹⁷ Iga nej Cristo Jesús netapejpen iwán niyolpaki iga nikchiwa
itekipánɔl Dios. ¹⁸ Yej nikijtowa, petz yej Cristo kichij iga nepalewij
iga manikchiwa, iwán manikpowa itájtɔl iga ijkón yej ayéj
judiyojmej makichiwakan ken kineki Dios. Yej ayéj judiyojmej
kicredojkej yej nikijtoj wan yej nikchij. ¹⁹ Yejamen kicredojkej
iga kitakej milagro wan yej ayi'pa mo-ita yej mochij iga ipoder
iyEspíritoj Dios. Noyan nikpówa'ya itájtɔl Cristo yej tamanawiá,
nipewa' Jerusalén iwán niajka este ipan ítal Ilírico. ²⁰ Ijkón nochipa
nikne' manikpowa itájtɔl Dios yej tamanawiá kan aya i' kikakij

^a 15:9 Sal 18:49   ^b 15:10 Dt 32:43   ^c 15:11 Sal 117:1   ^d 15:12 Cristo de la familia de David yej ipiltzın Jesé yej nɔ itoqa' Isaí. Mt 1:6, 1 Sam 16:10-13

^e 15:12 Is 11:1,10

itoká' Cristo, iga amo manitekipano kan se'ya kipewaltij tekípánol.
²¹ Majwa', mochij ken kijtowa kan ijkuilijto' Dios itájtol:

Yawij kitatij inomej yej ayí' kimatikej de yéj,
 iwán kentenderoskej yej ayí' kikakikej de yéj.^a

Pablo yajneki Roma

²² Inón iga nokta ayá' nemi nia nimitzpaxalowilítij, malej iga mia' vej niajnekiá. ²³ E' inán iga niktámija notekipánol nigaj kan ninemi, ay' te netzakuiiá, iwán íkyaya niknektó' iga manono amowan. ²⁴ Kua' niaj España, niaj nimitzpaxalowilítij. Nikneki iga ompa manipano iga matisenyolpakikan, malej iga nimaninsan, iwán kua' ni-ójkuisya, nikijtowa iga achi xinepalewikan. ²⁵ Inán nia Jerusalén, nikuiga tomín iga tokniwan yej amotapialiáj yej ompa onokej. ²⁶ Iga yej chantitokej estado de Macedonia iwán Acaya kejlankej iga kinechkokkej achi tomín iga kititaniliáj tokniwan yej amotapialiáj yej onokej Jerusalén. ²⁷ Kiye'itakej iga kichiwwaj inín, iwán yejamej nokta kimatantokej in judiyojmej; iga judiyojmej yej kicredowaj Jesús kimakokatijkej nō itájtol Dios yej ayéj judiyojmej, inán yejamej nō makipalewikan iga tomín judiyojmej. ²⁸ Inón iga, kua' tamis nikchiwas inín, iwán nikmakáskeja tomín, niajya España, e' ompa nipanōj iga nimitzpaxalowiliskej. ²⁹ Nikmati iga kua' niaj ompiga Roma, ayo' tepoloskej nité iga Cristo tesenyolchikawas.

³⁰ Nokniwan, iga timoconfiarowaj ipan toTēko Jesucristo, iwán iga iyEspíritoj Dios kichiwa iga matimonekikan, nimitztajtaniiliáj iga achi xinepalewikan iga xiktajtaniilikan Dios iga nej. ³¹ Xiktajtaniilikan Dios iga manemanawi ipan inomej yej akicredowaj Dios yej onokej Judea. Xiktajtaniilikan nō iga inín tomín yej nikuiguiliá tokniwan yej onokej Jerusalén wel manewelkuilikan. ³² Iwán siga Dios ijkón kineki, nia nipakti-asiti wan amejwan iga nimitzitaskej, iwán ompay timoyolchikawaskej. ³³ Dios yej kichiwa iga matonokan tamelá, maono wan amejwan. Ijkónyawa'.

Pablo tanōtza

16 Nimitzmatiltiáj iga xikye'itakan la hermana Febe. Yéj kitálkej^b iga makipalewi yej kicredowaj Dios yej chantitokej

^a 15:21 Is 52:15

^b 16:1 Español: diaconisa, xikita glosario “Díacono wan diaconisa”.

altepe' Cencrea. ²Xikye'omemawikan ken kajasi iga mamochiwili yej tiksentakaj toDios, iwán xikpalewikan siga tejté kipolowa, iga yéj mia'ya kipalewuj, iwán nej no nepalewuj.

³Xikijlikan la hermana Priscila wan el hermano Aquila^a iga nikeljamikij; iwamej nisentekipanojkej iga nikpojkej itajtól Cristo Jesús. ⁴Yejamej ayá' majmawikej iga mamikikan kua' nemanawijkej. Inón iga nikmakaj gracias, ayejsan nej, nochi tokniwan kajkan monechkolo yej ayéj judiyojmej, yej kitokaj Dios. ⁵Ijkonsan no xikijlikan tokniwan yej monechkowaj chan Priscila iwán Aquila iga nikeljamikij. No xikijlikan noamigoj Epeneto iga nikeljamiki, yéj achto yej kicredoj Cristo ipan estado de Acaya. ⁶Xikijlikan no María iga nikeljamiki iga yéj poxsan tekipanoj iga amejwan. ⁷Xikijlikan no nikeljamiki Andrónico iwán Junias, yejamen no judiyojmej kensan nej, iwamej nonoyaj carcelijti'. Poxsan kiye'itakej apostolejmej, iwán yejamej máj achto kicredojkej Cristo que nej.

⁸Xikijlikan no nikeljamiki Amplias, yéj noamigoj yej no kitoka toTeko. ⁹Xikijlikan no nikeljamiki Urbano, yej iwán nisentekipanojkej iga nikpojkej itajtól Cristo Jesús, iwán Estaquis yej nikpoxneki. ¹⁰Xikijlikan no nikeljamiki Apeles, yej monéxtija iga kisentáljito'ya iyalmaj pan Cristo. Iwán xikijlikan no nikeljamiki tokniwan yej onokej íchan Aristóbulo. ¹¹Xikijlikan no nikeljamiki Herodión yej no judío kensan nej, iwán yej onokej íchan Narciso, yej kitokaj toTeko. ¹²Xikijlikan no nikeljamiki Trifena iwán Trifosa, yej tekipanowaj iga kipowaj itajtól toTeko, iwán la hermana Pérsida, yej poxsan tekipanoj ipan iyowji toTeko. ¹³Xikijlikan no nikeljamiki Rufo yej toTeko kitapejpen iwán xikijlikan no nikeljamiki iye', iye' Rufo ken tikita noye' no. ¹⁴Xikijlikan no nikeljamiki Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes iwán tokniwan yej onokej iwamej. ¹⁵Xikijlikan no nikeljamiki Filólogo iwán Julia, Nereo wan isiwa-iknin, iwán Olimpas iwán nochi tokniwan yej kitokaj toTeko yej onokej iwamej.

¹⁶Ximopipitzokan iga ximosaludarokan ken Dios kiye'ita. Nochi tokniwan yej kitokaj Cristo, no mitzejlamikij.

¹⁷Nokniwan, nimitztajtaniáaj iga amo xikwelkujlikan itajtólmej yej tayojoyokatiáaj iwán tapojpolowaj, iga tamachtiáaj ayéj ijkón

^a 16:3 Hch 18:2

ken mitzmachtijkej. Amo ximotokakan iwamej, ¹⁸ iga inomej ayá' kichiwaj ken kineki toTeko Jesucristo, majwa' kichiwaj ken kinekij yejamej, iwán kiyolyamanaj tokniwan yej aya kojasiy iyojwi Dios, iga tajtolmej yej te tzojtzopéli'san este teye'asi, e' takajkayawaj. ¹⁹ Nochi kimati iga ankichijkej ken mitztekimakakej. Inón iga nipaki iwán nikneki iga xikye'tapejpenakan iga ankichiwaj yej yekti, e' xikajtewakan yej ayekti. ²⁰ Iwán Dios yej kichywa iga matonokan tamelá ay' ke' poliwi, yawi kitaniliti Tzitzimi' iwán kitalij amokxitan. ToTeko Jesucristo mamitzjolchikawakan.

²¹ Mitzejlamikij nō Timoteo yej íwan nisentekipanowa, iwán nō Lucio, Jasón wan Sosípater, yej judiyojmej nō kensan nej.

²² Nej notoká' Tercio, yej nemi nikijkuilowa itajtolmej Pablo pan inín ama', nō nimitzejlamikij ipan itoká' toTeko.

²³ Mitzejlamikij nō Gayo. Nej Pablo nono' íchan Gayo, iwán nij íchan motekinechkowaj nochi tokniwan yej nij kitokaj Cristo. Nō mitzejlamikij Erasto yej kena tomín iga tekiwajmej de inín altepe', iwán mitzejlamikij nō toknín Cuarto.

²⁴ ToTeko Jesucristo mamitzjolchikawakan amonochin. Ijkónyawa'.

Pablo kiweyimati toDios

²⁵ Inán matikweyimatiłtikan Dios yej kichywa iga máj ximoconfiarokan ipan yéj. Dios mitzpalewiáj iga ankiçredoijkej kuá' nimitzpowilijkej itájtōl Jesucristo yej tamanawia. Inín ijkonsan ken Dios kinextij yej kichivasnekiá yej aya momatiá, inón iyantoya este pox ikayay este iga aya ono' inín tajli, ²⁶ e' inán momátiya. Dios yej nochipa ono', tatekimá' iga profetajmej makijkuilokan itájtōl Dios iga mamomátiya ipan nochi paismej iga makicredokan iwán makichiwakan ken yéj kineki.

²⁷ ¡Dios ateyi se' ken yéj, iwán yéj nochi kimati te kichywa; mamoweyimatiłti nochipa iga yej kichywa Jesucristo! Ijkónyawa'.

Áchtopa ama' yej kijekuiloj San Pablo iga tokniwan yej chantitokej altepe' Corinto

Corintios

Pablo kijekuilowiliá yej chantitokej altepe' Corinto

1 Nej niPablo, nenotza' Dios iga kine' manimochiwa iyapóstol^a Jesucristo, ken tikijtowaj se yej yéj nokta kititan. Nej iwán toknín Sóstenes, ²nimitzijkuilowiliáj inín ama' amejwan yej ankitokaj Dios yej amochan altepe' Corinto, yej itátkipa Dios iga ansetitokej iwán Cristo Jesús. Dios mitznótzakej iga xiye'nemikan, kensan yej noyan kitenewiáj itoka' toTeko Jesucristo, yej iTekomej wan toTeko no tejamej. ³Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzmakakan yej yékti, iwán xonokan tamelá.

Cristo teyolchikawa

⁴Nochipa nikkama gracias Dios iga amejwan, iga Dios mitzmakokawijkej Jesucristo. ⁵Iga ansetitokej iwán Jesucristo, Dios mitzmakakej nochi yej poxsan yékti, mitzpalewijkej iga ankipowaj itájtól wan ankiye'entenderowaj. ⁶Inón iga yej mopowa de Jesucristo momela'nextij ipan amejwan. ⁷Inón iga, miej ankichixtokej iga mawiki toTeko Jesucristo, ayá' mitzpoloskej nité yej Dios temaka. ⁸Yéj yawi mitzpalewijtotij iga xonokan ipan iyojwi este que yéj mawiki, iga kua' wi' toTeko Jesucristo amo agaj mamitzijlikan iga ayá' anye'nemij. ⁹Dios nochipa kichiwa yej kijtowa, iwán yejwa' in yej mitznótzkej iga xonokan iwán toTeko Jesucristo yej iPiltzin Dios.

¿Ix yokatito' in Cristo?

¹⁰Nokniwan, nimitzijliáj ipan itoka' toTeko Jesucristo iga xikpiakan sesan amotájtól, amo xiyojyokatitokan. Majwa' xonokan tamelá iwán sesan xikejlantokan ken sesan amoalmajmej.

¹¹Nokniwan, inín nimitzijliáj iga iyikniwan Cloé ne-ijlijkej iga

---

^a 1:1 Xikita glosario “Apóstol”.

anmokuejkuesojtokej. ¹²Inón nikijtojneki iga sejsé de amejwan sese'pa ankijtowaj; sekin kijtowaj: “Nej niktoka Pablo”; sekin kijtowaj: “Nej niktoka Apolos”; sekin kijtowaj: “Nej niktoka Pedro”; iwán sekin: “Nej niktoka Cristo.” ¹³¿Ix yojoykatito' in Cristo? ¿Ix kimiktijkej Pablo ipan cruz iga amejwan? ¿O ix anmobautizarojkej^a ipan itoka' Pablo? ¹⁴Nikmaka gracias Dios iga nisé de amejwan ayá' nikbautizaroj, nikbautizárojsan Crispo iwán Gayo; ¹⁵ijkón ayagaj wel kijtowa iga mobautizaroj ipan notoka'. ¹⁶Kena, no nikbautizaroj ifamíliaj Estéfanas, e' ayá' nikeljamiki si agaj máj nikbautizaroj. ¹⁷Iga Cristo ayá' netitan iga manitabautizaro, sino que iga manikpowa itájtól iga mamosalvarolo, e' ayá' nikpowa iga manesi iga poxsan wel nitajtowa, siga nikpowa iga nej maneye'itakan, iwán ayéj Cristo makiye'itakan, ijkón, báldejsan migui' Cristo ipan cruz.

Cristo nochi wel kichiwa

¹⁸Yej poliwisekej akojasij te kijtojneki kua' mopowa iga Cristo migui' ipan cruz, kijtowaj iga xeto'tájtól; e' iga tejamej yej tiawij timomanawitij, kijtojneki iga Dios nochi wel kichiwa. ¹⁹Ken kijtowa kan ijkuilijto' ipan itájtól Dios:^b

Nia nikchiwati iga amo mamochiwa yej kejlantokej yej kijtowaj iga tamatij,
ayá' niktajtolkuilij yej machtitokej.

²⁰Ono' yej kijtowaj iga tamatij, ono' yej kimatij iga wel tamachtiáj iwán ono' yej kijtowaj iga nochi kimatij ipan inín tajli, e' Dios kijtowa iga inimej tamatilismej, xeto'tajlamikilis. ²¹Dios, yej kimati te kichiwa, kichij iga yej onokej ipan inín tajli amo makixmatikan iga itamatilismej; majwa' kine' Dios iga makimanawi yej moconfiarowa ipan iga inón ye'noticiaj yej mopowa, malej iga yej ayá' kicredowaj inón ye'noticiaj, nesi ken xeto'tájtól.

²²Judiyojmej kinekij makitakan milagro, iwán griegojmej kitemowaj tamatilis; ²³e' nejamej nikpowaj itájtól Jesucristo yej migui' ipan cruz. Inimej tajtolmej ayá' kiye'itaj judiyojmej, iwán yej ayéj judiyojmej kitaj ken xeto'nemilis; ²⁴e' iga yej Dios kinotza', judiyojmej iwán griegojmej, kimatij iga ipan Cristo monextiá iga Dios nochi kimati iwán nochi wel kichiwa. ²⁵Malej iga itájtól Dios

^a 1:13 Xikita glosario “Bautizar”. ^b 1:19 Is 29:14

wel nesi ken xeto'nemilis, e' majya sej tamati que nochi; iwán yej ipan Dios nesi ayá' kipiá poder, inón yej majya sej wel kichiwa que inochi yej kichiwa taga'.

²⁶Nokniwan, xikmatikan iga Dios mitznótzkej, malej iga ayá' mia' de amejwan yej antamatiáj ken momachtilo ipan inín tajli, iwán ayá' mia' yej anmandarowaj, niga mia' de amejwan ayéj ipilówampa yej motapialiáj. ²⁷E' Dios kitapejpen yej iyixtaj la gente nesi iga xetoki' iga makipinajti yej tamatij; Dios kitapejpen yej iyixtaj la gente ayéj te iteki iga makipinajti yej kipiáj poder. ²⁸Dios kitapejpen yej ipan inín tajli ayá' te itekimej iwán kipinajtiáj, ken tikijtowaj yej nité nokta itekimej, iga inimej makalimpamatikan yej tayakantokej. ²⁹Ijkón ayagaj mokichmatis iyixtaj Dios. ³⁰E' Dios mitzsetilijkej wan Cristo Jesús, iga ipan Cristo wel matikmatikan yej yekti; iwán iga matiye'onokan iyixtaj Dios, tiyokatitókeja iga timochiwaskej itátkipa Dios iwán ayo' te-ilpito' yej ayekti. ³¹Ijkin ijkuilijto': "Siga agaj moweyimatisneki, mamoweyimati iga yej kichij toTeko."

Mopowa iga Cristo migui' ipan cruz

2 Nokniwan, kuá' nimitzitatoyaj iga nimitzpowilijtoj itájtól Dios, ayá' nitajtoj ken se yej pox ye'tajtowa iga manesi iga nipoxtamati. ²Kuá' nonoya iwán amejwan, ayá' nikne' manimitzmatilijkan de se', petz de Jesucristo, inón Jesucristo yej migui' ipan cruz. ³Kuá' nasi' amotenoj, nikmachilij iga ayá' nitajpalej iwán nikuekuechkatoya iga nimajmawi. ⁴Iwán kuá' nimitzatatapowijkej iga nimitzpowilijkej itájtól Dios, ayá' nikne' manimitzyolyamanakan iga tajtolmej ken tajtowaj yej tajtolmatij. Majwa' iyEspíritoj Dios mitzyolyamankej iga ipoder. ⁵Iga amo ximoconfiarokan ipan yej kimati tajtaga', majwa' ipan yej Dios wel kichiwa.

Dios monextiá iga iyEspíritoj

⁶E' kuá' nitatapowaj iwán yej kimela'tókaja iyojwi Dios, nitajtowa ken se yej pox tajtolmati, e' ayéj iga itamatilis námol taga' iwán yej gobernarowaj ipan inín tajli, iga inomej tamatilismej yawij poliwitij. ⁷Majwa' nitajtowaj de inón tamatilis yej Dios kiyantoya este ikay kuá' aya kichiwa inín tajli, iwán tenextilij iga wel nochipa matisen-onokan íwan kan tawijto' iweyipoder. ⁸Nisé

vej mandarowaj ipan inín tajli kimatiá inín; siga katka kimatiáj, ayá' kimiktijkaj ipan cruz toTeko vej nochi temakato' vida. ⁹E', ken kijtowa itájtól Dios:

Iga vej kitokaj iyojwi, Dios kimakas vej ayí' agaj kita iwán vej ayí' mokaki,
ni agaj akejlantoya.

¹⁰Inón Dios tenextilij iga iyEspíritoj, iga iyEspíritoj Dios kita inewi, este no kixmati inewi vej Dios kimati.

¹¹Iga tajtaga', ¿a'yéj wel kimati vej ono' ipan iyalmaj se' taga'? Petz iyespíritoj san inón taga' kimati. Ijkonsan no, petz iyEspíritoj Dios kimati vej kejlanto' Dios. ¹²Iwán tejamen ayá' temakakej espíritu vej ono' ipan inín tajli, majwa' Espíritu vej wí' ipan Dios iga matikmatikan vej Dios temá' iga tepoxneki. ¹³Nejamej nitajtowaj de inín iga tájtól vej iyEspíritoj Dios nenextilijkej, ayéj tajtólmej vej kisa ipansan nejamej. Ijkón iyEspíritoj Dios nepalewiáj iga nikmachiáj vej kipiáj iyEspíritoj Dios.

¹⁴Yej ayá' kipiá iyEspíritoj Dios, ayá' kineki vej wí' ipan iyEspíritoj Dios, iga yéj kita ken xeto'nemilis. Iwán no awel kentenderowa, wel kentenderówasan vej kipiá iyEspíritoj Dios. ¹⁵E' vej kipiá iyEspíritoj Dios wel kijuzgarowa inewi vej mochiwa ipan inín tajli iwán yéj ayagaj wel kijliá: “Tej ayompa tikchijto.” ¹⁶Pues ipan itájtól Dios kijtowa: “¿A'yéj kimati te kejlanto' toTeko? ¿A'yéj wel kimachiá Dios?” Cristo tepalewiá iga matitajlamikikan ken yéj.

Yej sentekipanowaj iga Dios

3 Nokniwan, awel nimitztatapowijkej ken vej kimela'tókaja iyojwi Cristo, sino ken annamólmej, iga kenkuá' aya anyolejkej ipan inón ojti. ²Nimitzmachtijkej ken iga máj wel xikentenderokan, ken tikita ankokonemey vej anchíhijo' iga amejwan kenkuá' aya wel antakuayaj. Iwán este inán ijkón amonokej, ³iga ankichiwajo' ken kineki amoalmaj. Mij anmokej kuesowajo', anmo-ixitaj, anmoyoyokatiáj, nemi ankichiwaj ken vej ayá' kixmatij Dios, iga ankichiwaj ken kichíwa namóltaga'. ⁴Iga kuá' se kijtowa: “Nej niktoka Pablo”, iwán se' kijtowa: “Nej niktoka Apolos”, iga ijkón nemi ankichiwaj ken kichíwa namóltoknín.

⁵Puej, ¿a'yejtaj in Pablo? ¿A'yéj in Apolos? Nejamen petz itekipanowanimej Dios vej nimitzpowilijkej itájtól toTeko vej ankređojkej. Sejsé de nejamej nikchijkej notekipanólmej ken

toTeko ne-ijlijkej. ⁶Nej niktoga' iwán Apolos kaapachoj, e' Dioswa' in yej kiweyaltij. ⁷Inón iga, niga yej kitoka niga yej kaapachowa ayéj té iteki; e' Dioswa' in yej kichiwa nochi, pues yéj kiweyaltia' tatot'. ⁸Yej tokaj iwán yej taapachowaj inomej petz tekipanowanimej, iwán Dios kixtawas sejsé de yejamen san ke' kichijkej. ⁹Nejamej nisentekipanowaj iga Dios, iwán amejwan ken tikita inón tajli yej Dios nemi kitekpanowa.

Wel no nikijtowa iga amejwan kenkua' kajli yej Dios nemi kichiwa. ¹⁰Nej ken ni-albáñil yej kine' Dios iga maniktali basejmej, iwán se' nemi kalchiwa ipan inón basejmej. E' sejsé makita ken iga kichiwás iga amo ayompa kisas. ¹¹Ayagaj wel kitaliá se' base kan chíto'ya, inonwa' Jesucristo nokta; ¹²Iyixko inón base, se wel kichiwa kajli de oro, plata o de te'ti yej mojmónsajti', de kuawi', de saka' o de ojta'.^a ¹³Itekipánol de sejsé nesiti kua' tajuzgaroj Dios; iga inón día wí' wan ti'ti, iwán ti'ti yawi kinextiti katiábapa tekípánol yej kichij sejsé. ¹⁴Siga agaj kichij se kajli yej ayá' tatas, yawij kixtawatij. ¹⁵E' siga inón kajli yej kichij tatas, yawi kipoloti nochi yej kichijka, malej iga yéjsan momanawij kenkua' se cholojtikisa ipan tiwelon.

¹⁶¿Ix ayá' ankimatij iga amejwan íkal Dios, iwán iyEspíritoj Dios chantito' ipan amejwan? ¹⁷Siga agaj kixitina íkal Dios, Dios no kipoloj yej taxitina, iga itiopan Dios yéj itatki, iwán inonwa' kajli amejamen.

¹⁸Amo agaj mamokajkayawa. Siga agaj de amejwan momachilia' iga tamati ipan námol tamatilis de inín tajli, mamomachili ken yej ayá' kimati nité, iga wel makimati yej Dios tanextilia'. ¹⁹Pues yej toknimej de inín tajli kijtowaj iga pox tamatij, inón Dios kita ken xeto'nemilis. Itájtol Dios kijtowa: “Dios kimawetziltia' yej tamatij kua' kinekij matakajkayawakan.” ²⁰No kijtowa: “ToTeko kimati iga ayá' valerowa ni alín yej kejlantokej yej tamatij.” ²¹Inón iga amo agaj mamoweyimati iga kitoka yej tanextilia' taga'. Nochi yej ono', amejwan amotatki. ²²Pablo, Apolos, Pedro, inín tajli, la vida, la muerte, yej ono' inán iwán yej wí'o', nochi amejwan amotatki. ²³Iwán amejwan itátkipa Cristo iwán Cristo itatki Dios.

^a 3:12 Inimej yej iga mochiwa kajli ken oro, plata o te'ti yej mojmónsajti', kuawi', saka' o ojta' kijtojneki ken iga kichiwa se iyixtaj Dios, siga valerowa o ayá'.

Itekipánol apostolejmej

4 Amejwan xine-itakan nejamej ken yej petz nikpalewiáj Cristo, yej netekimakakej iga manitanextilikán yej iyantoya, yej Dios kejlantoya iga kichiwas. ²Iwán yej kitekimakakej iga makichiwa tejté, manesi iga inón nokta kichiwa. ³Nej ayá' poxsan nikchiwiliá caso kén iga annejuzgarowaj o kén iga nejuzgarowaj yej mandarowaj pan inín tajli. Niga nej, ayá' nimojuzgarowa. ⁴Malej iga noalmaj akimati siga nikchij yej ayekti, e' inón ayá' kijtojneki iga niye'óno'ya iyixtaj Dios. ToTékowa' in yej yawi nejuzgaroti. ⁵Inón iga amo agaj xikjuzgarokan, miej aya asi hora; xikchakan este que mawiki toTeko. Yéj yawi kinextiti yej iyantoya kan takomichkan. ToTeko kinextij yej sejsé kejlanto' ipan iyalmaj. Iwán Dios kixtawas sejsé kensan iga kichij.

⁶Nokniwan, inín nimitzijliáj iga xiye'onokan, nimitznextiliáj de nej iwán Apolos iga ompa ximixkuítikan iga xikchiwakan ken ijkuilijto' itájtol Dios. Amo xikijtokan iga nej o Apolos majya sej que se'. ⁷¿Ayéj kichiwa iga tej majya sej que sekin? Nochi yej tikpiá, ¿ix ayéj Dios mitzmá'? Siga Dios mitzmá' nochi yej tikpiá, ¿te iga timokichmati, iga yej tikpiá kenkua' moganaj tikasi'?

⁸Nesi amejwan anmotapialiaja, ankipiaja nochi yej ankinekij. Amomachiliaja ken anreymej, iwán nejamej ayo' anne-itasnekij. ¿Yekti katka iga melá' nokta xonokan iga anreymej iga achi no manisenreinarakan wan amejwan! ⁹Pues nej nikita iga nejamej yej ni-apostolemej, Dios netalkej ken yej ayá' valerowa. Nonokej ken inomej tajtaga' yej onókeja iga yawij kimiktij iwán kitayawalqtiáj iga makita la gente iwán angelejmej.^a ¹⁰Nejamej ne-itaj ken nixeto'mej iga niktokaj Cristo, miej amejwan ankijtowaj iga poxsan ankimatij de Cristo. Nejamej ne-itaj san nikueketanij, e' amejwan pox antajpalejkej. Nejamej pox nepinajtiáj, e' amejwan mitzweyimatij. ¹¹Este inán nimayantokej, natanekij, anikpiáj notzotzolmej; nemagaj iwán ayá' nikpiáj nokalmej, ¹²iwán nisiawij iga nitekipanowaj iga nitataniáj. Ne-ijijliáj kuajkuantas, e' nejamej nikye'ijliáj. Nemiktijnekij iwán nejamej nikijyowiáj. ¹³Kua' agaj maltajtowa iga nejamej, nejamej niktawelnonotzaj. Este inán ne-itaj ken inón tásol yej ayá' moneki, ken tejté yej nochi kitajkali.

^a 4:9 Xikita glosario “Ángel”.

¹⁴ Inín nimitzijkuilowiliáj ayéj iga nimitzpinajtiáj, sino que iga nimitznonotzaj iga ken annopilowan yej pox nimitznekij. ¹⁵ Pues malej iga xikpiakan diez mil yej mitzmachtiáj ipan itájtól Cristo, e' ayá' mia' amotaj ankipiáj, iga nej achto nimitznextilijkej ye'noticiaj yej tamanawia, nej ken amotaj iga anmoconfiarojkej ipan Cristo Jesús. ¹⁶ Inón iga nimitztajtaniliáj iga ximixkuítikan ipan yej nej nikchiwa.

¹⁷ Inón iga nimitztitaniliáj Timoteo yej nikpoxneki ken nopiltzín, yej akikajtewa iga moconfiarowa ipan toTeko. Yéj yawi mitzejlantitij kén iga nej ninejnemi ipan iyojwi toTeko, ijkón ken nitanextilia noyan kan monechkowaj tokniwan. ¹⁸ Sekin de amejwan anmoweyimatij, ankijtowaj an ay'ya niáj nimitzitatij; ¹⁹ e', siga toTeko kineki, ayá' wejkatis niáj nimitzitatij. Íkuá', nia nikitati te wel kichiwaj yej moweyimatij, amo ígasan matajtokan. ²⁰ Kuá' Dios reinarowa ipan agaj ividaj, nesi ipan yej kichíwa, ayéj petz tájtolsan. ²¹ ¿Te ankinekij amejwan? ¿Ix manimitzajawatij o manimitzye'itatij iga nimitznekij?

Se yej kitoka Cristo kichíwa yej ayekti

5 Momati iga se de amejwan moteka iwansan itakpaye'. Inón sí pox ayekti, niga yej ayá' kicredojskej Dios kichiwaj ijkón. ² Iwán amejwan majwa' anmokichmatij. ¡Majwa' katka ximoknoimatitokan! Taga' yej ijkón kichijto' mamokixti kan anmonechkowaj. ³ Malej iga ayá' ompa nono' amowan, e' nimitzejlantokej kenkuá' ompa nono'. Iwán nikjuzgároja inón yej kichij yej ayekti, kenkuá' ompa nono'. ⁴ Amejwan ximonechkokan ipan itoka' toTeko Jesucristo, xikejlantokan iga kenkuá' no ompa nonos iwán amejamej, iwán toTeko Jesucristo mitznextiliskej te wel ankichiwaj. ⁵ Iwán inón taga' yej moteka iwán itakpaye', xikajtewakan ipan ima' Tzitzimi' iga makicastigaro icuerpoj iga wel mamosalvaro iyalmaj kuá' wí' toTeko Jesucristo.

⁶ Amejwan amo ximoweyimatikan iga yej mochij. ¿Ix ayá' ankimatij yej mojtowa: “Alín levadura^a kipoşawaltia nochi tixti kuá' mochíwa pan”? ⁷ Xikixtikán inón taga' yej ken tikita ikyapa levadura iga amo mitzmopaskej. Ijkón anmochiwaskej ken pan yej mokua ipan iyilwi la Pascua,^b yej mochíwa iga tixti yej akipiá

^a 5:6 Xikita glosario “Levadura”. ^b 5:7 Xikita glosario “Pascua”.

levadura, ijkonwa' nokta in amejwan. Iga Cristo kimiktijkej iga totechko, iga yéj mochij ken Cordero^a yej kimiktijkej ipan iyilwi la Pascua. ⁸Inón iga, kua' tikchiwaj ilwi' yej kijliáj la Pascua, amo matikuakan pan yej kipiá levadura. Iga inón nikijtojneki iga amo matinamolnemikan. Majwa' matikchijtokampa yej yekti wan matikijtokan yej mela'ciertoj, ijkón timochiwaj ken pan yej akipiá ikyapa levadura yej kijtojneki yej tikchiwaj yej ayekti.

⁹Ipan se' ama' yej nimitzijkuilowilijkej, nimitzijlijkej iga amo ximotokakan iwán yej motekaj wan yej ayá' íwan namiktito'.

¹⁰Ayá' nikijtojneki iga ximoyokatikan wan nochi inomej yej ipan inín tajli kichijtokej yej ayekti, ken yej kipoxpiasnekij tomín, yej tachtekij, yej kiweyimatiltiáj idolojmej; pues iga ximoyojoyokatikan iwamej, amejwan katka xikisakan ipan inín tajli. ¹¹Nimitzijlijkejwa' iga amo ximotokakan iwán inomej yej kijtowaj iga kitokaj Cristo iwán kichiwajo' yej ayekti, kipoxpiasnekij tomín, kiweyimatiltiáj idolojmej, tapopowaj, tawánajo', o tachtekij. Iwán inomej niga xitakuakan iwamej. ¹²Iga awel nikijliáj iga kichijtokej yej ayekti yej akitokaj Cristo. Amejwan xikjuzgarokan yejsan nō kitokaj Cristo. ¹³Porque yej akitokaj Cristo, Dios yawi kijuzgaroti inomej. Xikixtikān inón taga' yej kichijto' yej ayekti iga amo xisen-onokan íwan.

Amo matiakan iyixtaj juez yej akicredowa Dios

6 Kua' agaj de amejwan kitelwijneki agaj, ¿te iga motelwitij iná' yej mandarowaj yej ayá' kixmatij Dios, kua'pa wel mayawi iwán tokniwan yej kitokaj Dios? ²¿Ix ayá' ankimatij iga yej kitokaj Dios yawij kijuzgarotij nochi yej onokej ipan inín tajli? Siga amejwan anyawij ankijuzgarotij yej onokej ipan inín tajli, ¿ix awel amejwan ankijuzgarowaj kua' achi mokuejkuesolo? ³¿Ix ayá' ankimatij iga tejamej nō tiawij tikjuzgarotij angelejmej? ¿Te iga yej nij mochíwa awel ankijuzgarowaj? ⁴Kua' amokuejkuesowaj, ¿te iga anmotelwitij iná' yej ayá' kixmati Dios? ⁵Nikijtowa inín iga xipinawakan. ¿Ix ateyi nisé de amejwan yej wel makijuzgaro kua' mokuejkuesowaj sekin yej kitokaj Cristo? ⁶¿Ix yekti iga se toknín tatelwiá iná' yej tajuzgarowaj yej ayá' kicredojto' Dios?

^a 5:7 Cordero ken tikita borregoitzin. Xikita glosario “Borrego” wan “Cordero”.

⁷ E' ayekti nokta iga amejwan ximokuejkuesokan, iga ijkón ankichiwaj anmopojpolowaj. ¿Te iga ayá' matikijyowikan kua' tejté techiwiliáj yej ayekti? ¿Te iga ayá' ximomakakan iga mamitzachtekan? ⁸ E' amejwan, majwa' ankichiwaj yej ayekti, iwán ankitachtekiáj amokniwan.

⁹ ¿Ix ayá' ankimatij iga yej ayá' ye'nemij ayá' kalakiskej kan reinarowa^a Dios? Amo mamitzakjyawakan; akalakiskej yej motekaj iwán yej ayá' íwan namiktito', akalakiskej yej kiweyimatiliáj idolojmej, niga yej namiktitokej wan motékajo' wan se', niga tajtaga' yej mosiwatiliáj, niga tajtaga' yej motekaj wansan itaga-iknin yej mosiwatiliá, ¹⁰ niga yej tachteki, niga yej kipoxpiasnekij tomin, niga yej tawanaj, niga yej tamalijliáj, niga yej taxijxikowaj, inimej ayá' kalakiskej kan reinarowa Dios. ¹¹ Ijkón katka ankichiwayaj sekin de amejwan; e' inán Dios mitzperdonarójkeja, mitztapejpenkej iga ximochiwakan ipilowan, iwán anye'onókeja iyixtaj Dios iga yej kichij toTeko Jesucristo iwán iyEspíritoj Dios.

Matinemikan ken kineki Dios

¹² Mojtowa: “Se wel kichiwa yej kineki.” Inón sí kena, e' ayá' nochi teye'chiwa. Kena, se wel kichiwa ken kineki, e' nej animomaka iga tejté yej ayekti mane-ilpito. ¹³ Ómpaya ken ankijtowaj, iga tákual iga tojti iwán tojti iga tákual; e' Dios yawi kipoloti iyomexti. E' ayá' tikpiáj tocuerpoj iga se mamoteka wan yej ayá' íwan namiktito'; tocuerpoj tikpiáj iga matikchiwakan ken kineki toTeko, iga tocuerpoj itatki toTeko. ¹⁴ Ijkón ken Dios ki-ojpa-ixitij toTeko, tejamej no yawi teojpa-ixititi iga ipoder.

¹⁵ ¿Ix ayá' ankimatij iga sejsé de amejwan imiembroj icuerpoj Cristo? ¿Awel tikuij tájkol de inón icuerpoj Cristo iga matiksetilikan iwán icuerpoj siwa' yej moteka wan sesé? ¡Amo ijkón matikchiwakan! ¹⁶ ¿Ix amejwan ayá' ankimatij iga kua' se taga' mosekantiliá iwán se siwa' yej moteka wan sesé, inomej omen mochiwaj sesan cuerpo? Pues itájtol Dios kijtowa: “Iyomextimej mochiwaskej ken sesan cuerpo.”^b ¹⁷ E' kua' agaj mona'techowa iwán toTeko, sesan mochiwa iwán toTeko ipan iyalmaj.

^a 6:9 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”. ^b 6:16 Gn 2:24

¹⁸ Amo nokta nikeman ximosentekakan wan yej ayá' íwan annamiktitokej. Tejté se' yej mochiwa yej ayekti yej se kichiwa, ayá' iganaj kichiwaltía icuerpoj yej ayekti, e' yej moteka íwan yej ayá' íwan namiktito', inón sí iganaj kichiwaltía icuerpoj yej ayekti. ¹⁹ ¿Ix ayá' ankimatij iga amejwan amocuerpoj itiopan iyEspíritu Dios; inonsan Espiritu yej Dios mitzmakakej íwan yej ono' ipan amejwan? Amejwan ayéj amotatki in amocuerpoj, ²⁰ iga pox patiyoj iga Dios mitzkojkej. Inón iga matikweyimatiłtikan Dios iga tocuerpoj íwan iga toespíritu, iga iyomexti itatki Dios.

Nõnõtzal iga yej monamiktiáj

7 Inán nia nimitzijlitij de inón yej amejwan annetajtankej kua' anne-ijkuilowilijkej. Yekti katka iga taga' amo mamonamikti; ² e' iga amo agaj mamoteka wan yej ayá' íwan namiktitokej, sejsé taga' makipiá se isiwa', íwan sejsé siwa' makipiá se iwewej. ³ Taga' mamoteka íwan isiwa' ken kitajtani iyalmaj, ijkõnsan nõ siwa' mamoteka íwan iwéj ken kitajtani iyalmaj. ⁴ Siwa' icuerpoj ayejsan yéj itatki, nõ itatki iwewej. Ijkõnsan nõ taga' icuerpoj ay' yej yéjsan itatki, sino que nõ itatki isiwa'. ⁵ Amo ximo-iyaniłikan amocuerpoj, petz kua' amomextin ankijtoskej iga ayá' amosentekaskej se tiempo iga an-oradojtoskej. Íwan sej ximosentekakan iga amo santá' ayá' ankijyowiskej íwan wel mitztaniliáj Tzitzimi' iga xikchiwakan yej ayekti.

⁶ Inín nimitzijliáj yej wel xikchiwakan, ayéj iga nimitztekimakaj. ⁷ Nej niknekiá iga nochi xonokan ken nej iga ayá' ninamiktito'; e' Dios kichij iga ayá' sansé iga tiwalkej, sekin monamiktiáj íwan sekin sej ayá'.

⁸ Inín nikijliáj yej aya monamiktiáj íwan nõ iga yej wewejmikikej, yekti katka yejamej amo mamonamiktikan, ijkõn ken nej. ⁹ E' siga awel kijyowiáj iga iselti onokej, mamonamiktikan, iga máj yekti mamonamiktikan iga amo makichiwakan yej ayekti iga inón san kejlantokej.

¹⁰ E' yej namiktitókeja, nitatekimaka iga siwa' amo makikajtewa iwéj. Inín ayéj nej nokta nitatekimaka, sino que toTeko. ¹¹ E' siga siwa' kikajtewa iwéj, yéj ayo' mamonamikti, o sej makitoka iwéj. Íwan ijkõnsan nõ taga' amo makikajtewa isiwa'.

¹² Íwan iga sekin nõ nikijliáj, inón sí nej nikijtowa, ayéj toTeko, siga se toknin yej kicredowa toTeko, e' isiwa' ayá' kicredowa

toTeko iwán kineki manamiktítoo' íwān, toknīn amo makikajtewa isiwa'. ¹³ Siga se siwa' iwéj ayá' kicredojo' toTeko, iwán yéj kineki manamiktítoo' íwān, yéj amo makikajtewa iwéj. ¹⁴ Pues taga' yej ayá' kicredojo' Dios, Dios kiye'íta'ya iga namiktito' iwán siwa' yej kitoka Dios; iwán siwa' yej ayá' kicredojo' Dios, Dios kiye'íta'ya iga namiktito' iwán iwéj yej kitoka Dios. Siga ayéj ijkón, amopilowan mochiwaskej ken ipilowan inomej yej ayá' kicredojo' Dios, e' inán Dios kiye'ítaja amopilowan. ¹⁵ E' siga taga' o siwa' yej ayá' kicredojo' Dios, kinekij mamokawakan, ijkón makichiwakan. Iga ijkón taga' o siwa' yej kikajtejkej, káwiya iselti, iga Dios tenotza' iga matonokan tamelá. ¹⁶ Porque tej siwa', ¿kén tikmatis siga wel tikmanawij mowéj?, o tej taga', ¿kén tikmatis siga wel tikmanawij mosiwa'?

¹⁷ Sejsé de amejwan maono ken Dios kimá', ijkón kensan Dios kinotza'. Ijkón nitatekimaka noyan kajkán monechkowaj yej kitokaj Dios. ¹⁸ Siga Dios kinotza agaj yej ono' circuncidado,^a inón ijkón maono circuncidado; iwán siga Dios kinotza agaj yej ayá' ono circuncidado, amo mamocircuncidaro. ¹⁹ Até kichij siga ono' circuncidado o ayá'. Inán yej máj moneki, matikchiwakan ken Dios tetekimaka. ²⁰ Sejsé de amejwan maono kensan onoyaj kua' Dios mitznotzkej. ²¹ Siga ti-esclavoj^b kua' Dios mitznotza' amo xitayokoya; e' siga wel timaxitomi, inón máj yekti. ²² Yej katka esclavo kua' kicredojo itájtōl toTeko, inán xitómi'ya iwán kichíwaya ken kitekimaka toTeko; iwán ijkonsan nō siga se taga' ayéj katka esclavo kua' Dios kinotza', inán móchija kenkua' iyescłavoj Cristo, iga kichíwa yej Cristo kineki. ²³ Dios mitzkowa' kua' Cristo mi' ipan cruz, inón iga amo matimomakakan iga taga' matechiwa iyescłavoj. ²⁴ Inón iga nokniwan, sejsé de amejwan xonokan iyixtaj Dios kensan amonoyaj kua' Dios mitznotzkej.

²⁵ E' iga inomej yej aya monamiktiáj, ayá' te ne-ijlij toTeko; e' wel nikijtowa tejté, ken se yej ípan wel anmoconfiarowaj iga toTeko nechokilij. ²⁶ Nej nikijtowa iga taga' makawi ken iga ono', iga inán nemi tipanowaj ipan kuajkuajtas yej ayekti. ²⁷ Siga tinamiktito' wan mosiwa', amo xikajtewa; siga ayá' tikpiá mosiwa', amo xiktemo. ²⁸ E' siga timonamiktiá, ayá' tikchiwa yej ayekti; siga se takotzīn monamiktiá, ayá' nō kichíwa yej ayekti. E' yej

^a 7:18 Xikita glosario “Circuncisión”. ^b 7:21 Xikita glosario “Esclavo”.

monamiktiáj panoskej ipan kuajkuantas yej kiyolmiktiskej, iwán nej ayá' niknekiá ximoyolmiktikan.

²⁹Nokniwán, ininwa' in yej nimitzijlijnekij: Ay' ke' poliwi iga wi' toTeko. Inón iga inán yej namiktitokej maonokan ken tikita yej ayá' siwayojkej. ³⁰Yej chokatokej manemikan ken tikita ayá' chokatokej. Yej nemi ilwimatij mamomachilikan ken kuá' ayá' paktokej, iwán yej takowaj maonokan ken tikita ayéj itatkimej yej kikojej. ³¹Yej motapialiáj ipan inín tajli, maonokan ken kuá' akipiáj nité iga ayá' inón kiyoltilanto', iga yej tikitztokej ipan inín tajli ayo' ke' poliwi iga támisya.

³²Nej nikneki amo xitayokoxtokan. Kuá' se taga' aya namiktito', kejlámiki iga kichiwa ken kineki toTeko iwán kineki iga maye'ono iyixtaj; ³³e' kuá' namiktito'ya, tayokoya iga kejlámiki yej ono' ipan inín tajli iwán iga makichiwa iga mapakto isiwa'. ³⁴Siwa' yej namiktito' se'pa iga tajlamiki, iwán yej aya wewejoj se'pa no iga tajlamiki. Yej aya wewejoj kejlámiki iga kichiwa ken kineki toTeko, iga nochi ividaj yokatito' iga matekipano iga Dios, e' yej wewejoj kejlámiki yej ono' ipan inín tajli iwán iga makichiwa iga mapakto iwéj.

³⁵Nimitzijliáj inín iga xiye'onokan, ayá' nimitztekimakaj iga amo ximonamiktikan, sino que iga xiye'nemikan iwán nochipa xikchijtukan ken kineki toTeko.

³⁶E' siga agaj kita iga ayekti iga isiwapiltzin yej takotzino' némiya chantakotzintiá, makinamikti siga inón máj kiye'ita, makichiwa ken kiye'ita; wel kinamiktiá, iga inón ayá' kichiwa yej ayekti. ³⁷E' se', ayágajpa kitekimaka, igánajsan kichiwasneki ken yéj kineki, ipan iyalmaj kejlanto' nokta iga isiwapiltzin ayá' yawi monamiktiti, ijkón yekti kichiwa. ³⁸Inón iga yej kinamiktiá isiwapiltzin, kichiwa yej yekti; e' yej ayá' kinamiktiá, inón máj kichiwa yej yekti.

³⁹Siwa' yej namiktito', ipan la ley kenkuá' ilpito' miej iwéj ónogo'; e' siga iwewej miki, inón siwa' wel monamiktiá iwán san a' kinekis, yej makicredojto Dios. ⁴⁰E' inón máj ye'onos siga ayo' monamiktiá. Ijkón nej nikijtowa, iwán nej nikijtowa iga no nikpiá iyEspíritoj Dios.

Tákual yej mochiwa iga idolojmej

8 Inán nia nimitzijlitiy iga tákual yej mochiwa iga yolkamej yej kimiktiliáj idolojmej; melá' iga inín nochi tikmatij, e' kuá' se kimati tejté, wel iga inón moweyimati. E' iga matiknekikan toknimej, máj timopalewiáj ipan iyojwi toTeko. ²Siga agaj momachiliá iga kimati tejté, inón nité aya kimela'mati. ³E' siga agaj kineki Dios, Dios kixmati yéj.

⁴E', iga tákual yej kichijkej iga yolkamej yej kimiktilíjkejpa idolojmej, tikmatij iga ídolo ayá' isato', iwán ono' sesan Dios, ateyi se'. ⁵Sekin kijtowaj iga ono' yej kijliáj diosmej ipan cielo iwán ipan tajli. Malej iga maono mia' yej kijliajpa idiosmej iwán itekomej, ⁶iga tejamej ateyi se', ono' sesan Dios, yej tóTajpa, yej kichij nochi yej ono', iwán tejamej tonokej iga yéj. Ono' sesan toTeko yej itoká' Jesucristo, iga yéj ono' nochi, este tejamej no techij.

⁷E' ayá' nochi kimatij inín. Sekin yej inán kitokaj Dios, kitekiweyimatiltiayaj idolojmej, kikuajo' tákual yej mochiwa iga inakayo yolkamej yej kimiktiliáj idolojmej, iga akimatij katiapa yekti iwán katiapa yej ayekti iwán momachiliáj iga ayompa kichiwaj kuá' kikuaj. ⁸Iga san yej tikuj, ayá' kichiwa iga wel tikna'techowaj Dios. Ayá' máj tiye'onoskej iga tikuj, niga ayo' tiye'onoskej siga ayá' tikuj.

⁹Inán iga amejwan ankimatij iga wel ankikuaj nochi, xiye'nemikan iga amo ankichiwaltiskej yej ayekti amokniwan yej aya táwel kentenderowaj inimpa, iga aya motawelconfiarowaj ipan Dios. ¹⁰Ta' xikaki, siga tej yej tikmátiya inimpa, timotaliá iga tikua tákual yej chijto' iga inakayo yolkamej yej kimiktilijkej idolojmej, iwán mitzita se toknín yej aya motawelconfiarowa ipan Dios, inón toknín wel no mixewiá iga kikua tákual yej kimiktilijkej idolojmej, malej iga kejlámiki iga ayompa kichiwa iga kikua.

¹¹Iwán iga inón tikchiwa tej yej tikmátiya, tikpojpolowa moknín yej aya kimati inimbapa; iwán Cristo no mi' iga yéj. ¹²Iwán iga ankipojpolowaj tokniwan yej aya motawelconfiarowaj ipan Dios, ijkón nemi ankichiwaj yej ayekti iyixtaj Cristo. ¹³Inón iga, siga notechko noknín kichiwa yej ayekti iga san yej nikua, máj yekti amo manikua naka', iga amo agaj manikpojpolo.

Yej kajasi iga makimakakan se yej tekipanowa iga Dios

9 Nej wel nikchiwa ken nikneki. Nej iyapóstol Jesucristo iwán kajasi iga no mane-itakan ken se apóstol iga nikita' Jesús yej toTeko. Ipan amejwan nesi yej nikchij iga annetajtolkuikej kua' nimitzpowilijkej itájtol toTeko. ²Anka sekin ayá' ne-itaj ken iyapóstol Dios, e' amejwan kajasi iga ijkón xine-itakan; iga amejwan ankitokaj iyojwi toTeko, ompa nesi notekipánol iga nej iyapóstol Dios.

³Ijkín nikijliá inomej yej nepopowaj: ⁴Nej kajasi iga manemakakan tákual iwán yej nikoniá, ⁵iwán nej kajasi iga manikpiá nosiwa' yej kicredojo' Dios iga mayawi nowan kan nipaxaloti, ijkón ken kichiway sekin iyapostolejmej Dios, iwán iyiknimej toTeko, iwán Pedro. ⁶¿Ix amejwan ankijtowaj iga Bernabé iwán nej, nejámensan nokta yej awel nikajtewaj námol tekipánol iga manikpowakan petz itájtol Dios? ⁷¿A'yéj ono' iga soldado iwán iga itomín kikowa itákual? ¿A'yéj kitoka uva iwán ayá' kikua itakilka? ¿A'yéj kicuidarowa borregoje' iwán ayá' koniá chichiwalá' yej kikixtiliá borregoje' ⁸Iwán amo ankijtoskej iga inín nejsan nemi nikijtowa, iga iley Moisés no ijkón kijtowa. ⁹Ijkín ijkuilijto' ipan iley Moisés: “Amo xikten-bosalti toro iga amo matakua kua' nemi tekipanowa iga kitataksa trigo kua' nemi koya.” Dios inín kijtoj ayéj iga kejlanto' petz torojmej, ¹⁰sino que kijtoj iga matimixkuitikan. Inín ley mo-ijkuiloj iga matiye'onokan; ijkón ken yej ki-aradowa tajli iwán yej kitataksa trigo iga koya, kimatij iga motaniliskej tejté kua' támisya itekipánol. ¹¹Iwán siga nejamen niktokkej itájtol toTeko ipan amoalmajmej, ¿ix awel achi xinemakakan yej nepolowaj, iga ken kua' achi manitapixkakan? ¹²Siga sekin ankimakaj yej mitztajtaniáj, nejamen máj kajasi iga xinemakakan.

E' nejamen malej iga kajasi manimitztajtaniłkan, e' ayí' nimitztajtaniłkej nité. Majwa' nikijyowiáj kua' ateyi yej moneki, iga amo nité makitzakuili iga mopowa itájtol Cristo. ¹³Amejwan ankimátija iga yej tekipanowa weyitiopan,^a ompa takuaj. Ken tikijtowaj, yej kimiktiáj yolkamej ipan altar^b iga kimakaj Dios iga ofrenda, kikuaj inakayo inomej yolkamej. ¹⁴Ijkonsan no,

^a 9:13 Xikita glosario “Weyitiopan”. ^b 9:13 Xikita glosario “Altar”.

toTeko kijtoj iga yej kipowaj itájtɔl Jesucristo, ipan inón tekipánɔl matakuaḱan. ¹⁵E' nej ayí' niktajtan tejté iga nikipowa itájtɔl Dios, nimitzijkuilowiliáj inín ayéj iga xine-ixtawakan. ¡Máj yekti manimiki que agaj manekawalti ken nikchijto'!

¹⁶E' nej ayéj iga nimoweyimati iga nikipowa ye'noticiaj yej tamanawiá, iga inón nokta netitankej. ¡Lástima iga nej siga ayá' nikipowa ye'noticiaj! ¹⁷Inón iga, siga nikchiwa iga nikyolmaka, nia nimotaniliṭi tejté; e' siga nikipowa iga san netekimakaj, málejsan nokta Dios nemá' inín notekipánɔl. ¹⁸¿Te nimotaniliá? Pues nimotaniliá iga nipaki kua' nikipowa itájtɔl Dios iwán ayá' nicobrarrowa nité, malej kajasi manitakua ipan inón tekipánɔl.

¹⁹Malej iga nej ayagaj katka iyescłavoj, e' nimochij ken kua' iyescłavoj inochi iga manikpalewi máj tokniwan iga makitokakan Cristo. ²⁰Kua' nono' iwán judiyojmej nimochiwa ken nɔ nijudiyoj, iga wel manikyolyamana yejamej; ken tikijtowaj, yej kichijtokej ken tatekimaka iley Moisés, nej nɔ nikchiwa ken yej kichiwa ken tatekimaka la ley iga manikyolyamanakan yejamej, malej iga la ley ayá' nemandarowa. ²¹Iwán iga manikpalewi yej ayá' kixmatij ken tatekimaka iley Moisés, nɔ nimochiwa ken yejamej, malej iga iley Dios nemandarowa, puej nej nemandarowa iley Cristo. ²²Kua' nono' iwán yej aya táwel moconfiarowaj ipan Dios, nimochiwa nɔ ken yejamej, iga wel nɔ manikpalewikan iga mamosalvarokan. Ken tikijtowaj, nej nimochiwa ken sejsé de inomej, iga wel manikmanawi sekin. ²³Nochi inín nikchiwa iga mamoxmati itájtɔl Dios yej tasalvarowa, iga wel nɔ manikita yej yekti ken kijtowa inín ye'noticiaj.

²⁴Amejwan ankimatij iga kan motalolo nochi motalowaj, e' sésanwa' in yej kitaniá. Ijkón nɔ amejwan, ximotalokan iga nɔ xiktanikan yej Dios temaka. ²⁵Nochi yej momachtiaj iga motaloskej, kikajtewaj nochi yej wel kichiwiliáj yej ayekti. Iwán yejamej kichiwaj inón iga san makitanikan se corona^a yej chijto' iga iyiswayomej laurel, yej nimanín palani; e' tejamen tiawij tiktanitij yej ayí' nokta tamis. ²⁶Iwán nej ayá' san nimonamoltalowa; ayá' nitamaga ken inón yej san tanajnamolmaga. ²⁷Majwa', nikiknochiwa nocuerpoj iwán niktekimaka iga makichiwa ken

^a 9:25 Xikita glosario “Corona”.

nej nikneki, iga amo santá' nikawis mal iyixtaj Dios, kuá'pa nej nikhmachtij sekin ken iga mamofiaro ipan toTeko.

Tanontzalo iga amo matikweyimatiltikan ídolo

10 Nokniwan, nikneki xikmatikan iga to-ikyapatajwan yayaj inochin itampa se mixti, iwán inochin kipatiliykej Tata'lámar. ²Iwán iga inochin senemiáj itampa mixti, iwán iga sempanoykej ipan lámar, ken kuá' mosenbautizaroykej iga makisentokakan Moisés. ³Iwán inochin kikuayaj tákual yej Dios kimakayaj, ⁴iwán inochin koniayaj a'ti yej Dios kimakayaj. Iga inochin koniayaj a'ti yej kisaya ipan inón weyite'ti yej yaya iwamej. Iwán inonwa' weyite'ti, Cristo. ⁵E' mia' israelitajmej akichijkej ken Dios kineki, iwán inón iga mikikej ipan desierto.

⁶Inochi inón mochij iga matimixkuiltikan, iga amo matikchiwakan yej ayekti ken yejamen kichijkej. ⁷Inón iga amejwan amo xikweyimatikan idolojmej, ken sekin de yejamen kichijkej. Kijtowa kan ijkuilijto' itájtol Dios: “Yejamen motalkej iga takuaj iwán atij, iwán mijtotijkej.”^a ⁸Amo matimotekakan wan yej ayá' iwán tinamiktitokej ken sekin de yejamen kichijkej iwán veintitrés mil mikikej ipansan se día. ⁹Amo matikyokachiwakan yej ayekti kansan matikitakan ke' te-ijyowiá toTeko, ken sekin de yejamen kichijkej, iwán mikikej iga kowa' kitajtankuajkej. ¹⁰Niga xikpopowakan Dios, ken sekin de yejamen kipopoykej, iwán ipan cielo wala' se ángel yej tamiktia iwán inochin kimijmiktijkej.

¹¹Nochi inin yej mochij iwán to-ikyapatajwan iwán mo-ijkuiloj, iga ompa matimixkuiltikan tejamej yej inán tonokej kuá' ayo' wejka wi' toTeko. ¹²Inón iga yej momachiliá iga ye'nemi, mamocuidaro iga amo mawetzi. ¹³Amejamej ampanowaj ipan inómpasan prueba ken sekin kimachiliáj. Iwán wel anmoconfiarowaj ipan Dios, yéj ayá' kineki iga xikpiakan prueba yej ayá' wel ankiyowiáj. Majwa' Dios mitzpalewiskej iga wel xikisakan ipan prueba.

¹⁴Inón iga nokniwan, ni alin amo xikejlamikikan iga xikweyimatiltikan idolojmej. ¹⁵Nimitzijliáj inin iga ankimatij te nemi nimitzijliáj, iwán amejwan wel ankitaj siga yej nikijtowa ómpaya o ayá'. ¹⁶Kuá' tikoniáj vino ipan vaso iwán tikmakaj gracias Dios iga Cristo kitoyaj iyesyoy iga tejamen, tisen-onokej wan

^a 10:7 Ex 32:19

Cristo. Iwán kuá' tiksenkuaj pan yej tiktatajkolowaj, timochiwaj sesan ipan icuerpoj Cristo.^a 17 Malej iga timiakejmej, tonochin tikuj inonsan pan, inón iga timochiwaj ken sesan cuerpo.

18 Ta' ximixkuítikan ipan país de Israel: yej kikuaj inakayo yolkamej yej kimiktiáj ipan altar iga iyofrendaj Dios, kenkuá' kisenkuaj wan Dios. 19 Inín nikijtowa, ayéj iga ídolo kipiá poder niga inakayo yolka' yej kimiktiliáj idolojmej mochíwa majya sej que námol naka'. 20 Nimitzijliajwa' iga kuá' yej ayá' kixmatij Dios kimiktiliáj yolka' se ídolo, inónwa' kimiktiliáj malespírotojmej, ayéj Dios; iwán nej ayá' nikneki iga amejwan xiktokakan malespírotojmej. 21 Siga antakuaj iwán amatij kan kilwichiwiliáj malespírotojmej, akajasi iga nō xitakuakan iwán xatikan kan kejlámikij iga mi' toTēko Jesucristo iga tejamen.^b 22 ¿Ix tiknekij matikuejkuesokan toTēko iga se' tikweyimatiáj? ¿Ix tejamen máj titajpalejkej que yéj?

Xikchiwakan inewi iga mamoweyimati Dios

23 Ijkonya ken mojtowa, iga se' wel kichiwa yej kineki, e' ayá' nochi teyechíwa. Kena, se' wel kichiwa yej kineki, e' ayá' nochi tepalewiá iga tiktokaj toTēko. 24 Matikpalewikan sekin, amo tejámensan matimopalewikan.

25 Amejamen xikuakan de inochi yej monamaka kan monamaka naka', niga xitatajtanan iga amo xikeejlantokan siga yekti o ayekti iga mokua. 26 Iga nochi tajli iwán nochi yej ono' ipan, itatki toTēko.

27 Siga agaj yej ayá' kicredojo' Dios mitzijliá iga xitakuati íwan, iwán amejwan anyajnekij, xikuakan nochi yej mitzmakaskej, niga xitatajtanan iga amo xikeejlantokan siga yekti o ayekti. 28 E' siga agaj mitzijliáj: “Inín anímal kimiktilijkej idolojmej”, inón amo xikuakan, iga amo xikyolmiktikan yej kijtoj, iga yéj kimatito' iga ayekti. 29 Nemi nitajtowa ken kejlanto' se', ayéj ken tej tikejlanto'.

E' agaj wel tatajtani: “¿Te iga se' mane-ijli iga ayompa nikchiwa kuá' nej nikye'ita?” 30 Siga nikmaka gracias Dios iga yej nikua, ¿te iga nepopowaj iga nikua? 31 Puej siga antakuaj o amatij o ankichiwaj tejté iteki, xikchiwakan nochi iga mamoweyimati Dios. 32 Amo xikchiwakan tejté iga agaj mamopojpolo: niga judiyojmej, niga yej ayéj judiyojmej, niga yej kitokaj Dios. 33 Nej

^a 10:16 Xikita glosario “Santa Cena”. ^b 10:21 Xikita glosario “Santa Cena”.

nochi yej nikchiwa, nikchiwa iga nochi makiye'ita, ayéj iga nej manimoye'chiwa, sino que iga mia' mamomanawikan.

11 Amejwan ximixkuítikan ipan nej, ken nej nõ nimixkuítia ipan Cristo.

Ken iga mochiwa kuá' monechkolo tiopan

²Nokniwan, pox yekti ankichiwaj iga nochipa aneejlamikij iwán iga nemi ankichiwaj inochi kensan nimitznexsilijkej. ³E' nikneki xikmatikan iga Cristo tzontekon iga nochi taga', iwán taga' tzontekon iga siwa', iwán Dios tzontekon iga Cristo. ⁴Siga kan moweyimatiltia Dios, se taga' mokuatzakua kuá' nemi tajtowa iwán Dios o kuá' kipowa yej Dios kitajtolmaka, inón kalimpamati Cristo. ⁵E' siga se siwa' ayá' mokuatzakua kuá' tatapowa iwán Dios o kuá' nemi kipowa yej Dios kitajtolmaka, inón kalimpamati itzontekon; inón ken tikita motzonkixtij. ⁶Siga se siwa' ayá' mokuatzakua, máj yéktiwa' mamotzonkixti. E' siga pinawa iga motzonkixtia, puej mamokuatzakuawa'. ⁷Taga' amo mamokuatzakua, iga Dios kichij taga' kensan yéj, iga makiweyimati Dios. E' siwa' mochi iga makiweyimati taga'. ⁸Kuá' Dios kichij taga', ayá' kikixtij ipan siwa', sino que siwa' kisa' ipan taga'. ⁹Siwa' mochi iga taga', ayéj taga' mochi iga siwa'. ¹⁰Inón iga siwa' mamokuatzakua iga manesi iga ipan yéj mandarowa taga', iwán iga angelejmej makiye'itakan. ¹¹E' iga tejamej yej tiktokaj Cristo, awel ono taga' siga ateyi siwa', siga ateyi siwa', ateyi taga'. ¹²Porque ijkón ken achto siwa' kisa' ipan se taga', ijkonsan nochi taga' nacerowa ipan siwa', e' Dios in yej kichij nochi.

¹³Amejwan xikijtokan siga yekti siwa' makitenewi Dios ikuapetzkan. ¹⁴Tejámensan timomachiliáj iga se taga' ayá' kajasi makiwejweyalti itzónkal, ¹⁵e' siwa' kajasi iga makiwejweyalti itzónkal, iga inón itzónkal kipiá nokta iga makuatzakto. ¹⁶Siga agaj akiye'ita yej nij nikijtoj, makimati que ni nejamej, niga yej kitokaj iyojwi Dios akixmatij se'pa ken niktekichiwaj.

Ayompa kichiwaj kuá' monechkowaj

¹⁷E' iga inín nimitzijkuilowiliáj, awel nimitzye'ijliáj iga nikmati kuá' anmonechkowaj, ayá' anmoye'chiwaj. ¹⁸Ne-ijliáj iga kuá' anmonechkowaj tiopan iga ankiweyimatiltia Dios, anmoyojoyokatiáj; iwán anka melá' iga ijkón ankichijtokej.

¹⁹ Pues anka ye_{kti} iga ximoyoyokatikan iga manesi katiapa yej kimela'cre_{dojto}' Dios. ²⁰ Kua' anmonechkowaj iga ankichi_{waj} Santa Cena,^a ayá' ankichi_{waj} ken kineki toT_{eko}. ²¹ Porque kua' antakuaj, sejs_{epa} machto_{wiá} iga kikua itá_{kual}; miej sekin mayantikawij, iwán sekin este tajtaw_{anaj}. ²² ¿Ix ayá' anchanejkej iga ompa xitaku_{akan} iwán xatikan? Iwán ijkón ankalimpamatij yej kitokaj iyojwi Dios, iwán ankichi_{waj} iga mopinajtiáj yej akipiáj nité. ¿Te nimitz_{ijliskej}? ¿Ix manimitz_{ye}'ijlikan? Iga ijkón ankichi_{waj}, jawel nimitz_{ye}'ijliáj!

Ken iga mamochi_{wa} la Santa Cena yej teej_{lantia} iga migui' toT_{eko}

²³ Inín yej nemi nimitzn_{extiliáj}, toT_{eko} nen_{extilij}: inón yówal kua' Jesús aya kikit_{zkiáj}, kikui' pan iwán kimá' gracias Dios. ²⁴ Kua' támi'ya kimá' gracias Dios, kitataj_{koloj}, iwán kijtoj: “Xiku_{akan} inín; inin_{wa}' nocuerpoj yej motataj_{kolowa} iga amej_{wan}. Xiktekiku_{akan} inín iga amo xine-elk_{wakan}.” ²⁵ Kua' tami' takuajkej, kikui' vaso yej kipiá vino, iwán kijtoj: “Inín vaso kijtojneki iga nikchi_{wa} iga noesy_o nuevo pacto w_{an} Dios. Nochipa kua' ankon_{iskej}, nochipa xineej_{lantokan}.” ²⁶ Inón iga nochipa kua' ankiku_{askej} inimpa pan, iwán xikon_{ikan} inimpa vino, antan_{extilijtoskej} iga migui' toT_{eko}, este que yéj maw_{iki}.

²⁷ Inón iga yej kikua pan o koniá vino yej teej_{lantia} iga mi' toT_{eko}, e' aya'pa kimajmawiliá Dios, kichi_{wa} yej ay_{ekti} iga kalimpamati icuerpoj iwán iyesy_o Jesús. ²⁸ Inón iga sejsé mamomach_{ili} siga ayá' kichijto' yej ay_{ekti}, miej aya kikua pan iwán aya koniá vino. ²⁹ Dios yawi kicastigar_{oti} agaj yej kikua pan w_{an} koniá vino, siga akimajmawiliá Dios iga inon_{wa}' pan kijtojneki icuerpoj toT_{eko}. ³⁰ Inón iga mia' de amej_{wan} anwetitokej iwán ankuet_{antokej}, iwán no sekin mik_ikeja. ³¹ E' siga achto matimomach_{ilikan} ken iga tinemij, toT_{eko} ayá' wel t_{ecastigaroj}. ³² E' siga toT_{eko} kita iga ayompa tinemij, t_{ecastigarowa}, iga matimokaj_{kawakan} ken tikchijtokej, iga k_{eman} amo mate_{castigarokan} iwán inomej yej ayá' k_{ixmatij} Dios.

³³ Inón iga nokni_{wan}, kua' anmonechkowaj iga ankichi_{waj} la santa cena, ximochá_{kano}'. ³⁴ Siga agaj mayana, matakua ichan, iga Dios amo mamitz_{castigarokan} iga ayompa ankichi_{waj}

^a 11:20 Xikita glosario “Santa Cena”.

kuá' anmonechkowaj. Kuá' nasis, niao' nimitzijl̄itij kén anyawij ankichiwatij yej aya ankimatij.

IyEspíritoj Dios tepalewíá sejsé de tejamej

12 Nokniwan nikneki xikmatikan yej aya ankimatij yej iyEspíritoj Dios temaka, yej sejsé de tejamej wel tikchiwaj.

²Amejwan ankimatij iga kuá' aya ankicredojtoyaj Dios, mitzchiwaltiayaj iga xikweyimatiłtikān idolojmej yej niga wel tajtowaj. ³Inōn iga inān xikmatikan iga yej kimalijliá Jesús, ayá' nemi kitajtolmaka iyEspíritoj Dios. Iwān ayagaj wel kijtowa: “Jesús noTeko” siga ayá' nemi tajtowa iga iyEspíritoj Dios.

⁴Ono' sese'pa yej se wel kichiwa iga tekipanowa iga Dios, e' inōnsan iyEspíritoj Dios yej tamaka. ⁵Ono' sese'pa iga titekipanowaj iga Dios, e' inōnsan toTeko yej tiktokaj. ⁶Ono' sese'pa yej wel tikchiwaj, e' inōnsan Dios yej tekipanowa ipan nochi tejamej. ⁷Sejsé de tejamen Dios temachil̄iltiá iyEspíritoj, iga matikpalewikan nochi yej kicredowaj. ⁸IyEspíritoj Dios kichiwa iga sekin wel makimatikan te makijtokān yej melá' nokta, iwān sekin iga inōnsan Espíritu wel kipalewíá iga se' makentendero yej Dios tanextiliá. ⁹Sekin iga iyEspíritoj Dios wel moconfiarowaj poxsan ipan Cristo, sekin sej iga inōnsan Espíritu kichiwa iga wel mataachitaltikan. ¹⁰Sekin sej wel kichiwaj milagrojmej, iwān sekin wel kijtowaj yej Diospa kimakaj iga makijtokān. Sekin sej wel kimatij katiapa yej iyEspíritoj Dios iwān katiapa yej namolespíritoj. Ipan sekin sej Dios kichiwa iga wel matajtokān ipan sese'pa tájtōl, iwān sekin sej wel kichiwa iga wel makijtokān yej kijtojkej ipan sese'pa tájtōl. ¹¹E' nochi in̄n kichíwasan iyEspíritoj Dios yej tamajmaka sese'pa yej wel se kichiwa, kensan yéj kineki.

Tonochin tonokej ipan sesan cuerpo

¹²Ijkōn ken tocuerpoj sesan iwān kipiá mia' miembro, e' nochi inomej miembro malej iga mia', mochiwa sesan ipan se cuerpo, ijkōnsan no Cristo. ¹³Nochi tejamej, judiyojmej o yej ayéj, esclavojmej o yej ayéj, kuá' timobautizarojkej timochijkej ken sesan cuerpo ipan sesan Espíritu, iwān tonochin Dios temá' inōnsan Espíritu.

¹⁴Se cuerpo ayá' sesan miembro kipiá, sino que kipiá mia'.
¹⁵Siga ikxi katka makijto: “Nej ayéj nimayi', inōn iga nej ayéj

de inón cuerpo”, iwán nochi tikmatij iga inón ayá' kikajtéwasya iga salijtos ipan inón cuerpo. ¹⁶ Iwán siga nakas makijto: “Nej ayéj niixti inón iga nej ayéj de inón cuerpo”, malej ijkón ayá' kikajtéwasya iga salijtos ipan inón cuerpo. ¹⁷ Siga noyan ipan tocuerpoj maono petz ixti, ¿kén titakakiskej? Siga tonoyan maono nakas, ¿kén tita-ijnekuiskej? ¹⁸ E' Dios kitalij sese'pa miembro ken yéj kine' iga mamochiwa se cuerpo. ¹⁹ Awel maono cuerpo siga akipiá mia' miembro. ²⁰ Malej iga tikpiáj mia' tomiembroj, e' sésanwa' in tocuerpoj.

²¹ Ixti awel kijliá mayi': “Ayá' nikneki xinepalewi iga nochi wel nikchiwa noselti”; niga no tzontekon awel kijliá ikximej: “Ayá' nikneki xinepalewi iga nochi wel nikchiwa noselti.” ²² Majwa' inomej imiembroj tocuerpoj yej máj ayá' tajpalej, máj moneki. ²³ Iwán tomiembroj yej ayá' máj kajasi iga mamó-ita, inón yej máj motzakua iga tzótzol. Iwán tomiembroj yej ayá' tiknekij manesi, inón yej máj moye'tzakua. ²⁴ Tomiembroj yej máj tiknextiáj, inón yej ayá' máj tiktzakuj. Ijkón Dios kichij iga tomiembroj yej ayá' máj moye'ita, inón yej máj moneki, ²⁵ iga amo mayojoyokatito ipan tocuerpoj, sino que sejsé tomiembroj mamosepan-itakan wan se'. ²⁶ Siga kanaj ipan tocuerpoj kualo, tonoyan tikmachiliáj iga kualo; wan siga kanaj ipan tocuerpoj yekti kimachiliá, yekti tikmachiliáj tonoyan.

²⁷ Pues amejwan icuerpoj Cristo, iwán amejwan sejsé mochiwa se imiembroj icuerpoj Cristo. ²⁸ Ijkón Dios kimajmá' itekipanolmej sejsé tokniwan yej kitokaj Cristo: achto apostolejmej; ono' yej kitajtqlmaka Dios; de ompa kitoka yej tamachtiáj; de ompa yej kichiwan milagro, de ompa yej taachitialiáj, yej tapalewiáj, yej tanextiliáj te mamochiwa iwán yej tajtowaj ipan se'pa tájtql. ²⁹ ¿Ix inochin apostolejmej? ¿Ix inochin kijtowaj tájtql yej Diospa kimakaj? ¿Ix inochin tamachtiáj? ¿Ix inochin kichiwan milagro? ³⁰ ¿Ix inochin wel kachitialiáj yej wetitokej? ¿Ix inochin wel tajtowaj ipan se'pa tájtql? ¿Ix inochin wel kijtowaj te kijtojneki yej mo-ijtoj ipan se'pa tájtql? Ayá'. ³¹ E' amejwan xiktajtanelikan Dios iga mamitzwelitalikan iga xikchiwakan tejté yej pox yekti. E' nej nia nimitznextilitij se ojti yej majya sej yekti.

Matiknekikān toknimej

13 Siga nej katka manitajto ipan mia' tájtōl ken tajtowaj tajtaga' iwán ken tajtowaj angelejmej, e' ayá' nikneki noknīn, nimochiwa ken wewe' yej san petznawati o campana yej san petztzilīni. ²Siga nikijtowa tájtōl yej Dios nemaka iga manikijto iwán manikmati yej Diōssan kimati, iwán manikmati nochi yej taga' tamachtiá, wān pox nimoconfiarowa ipan Dios este wel nikēna tepeyoj kān onokej, e' ayá' nikneki noknimej, nej ayéj tē noteki. ³Siga nitamajmaka nochi yej nikpiá, iwán siga nimomaka iga manetatikān, e' ayá' nikneki noknīn, iga inōn nikchiwa ni alīn ayá' nepalewiá.

⁴Yej kineki iyiknīn, ayá' nimanīn kuesiwi; pox te-ijiknīn, ayá' ta-ixita iwán ayá' moweyimati. ⁵Ayá' kuajkuantas kijtowa iwán ayá' kineki tejté inochi iga san yéj; ayá' kuesiwi niga ayá' inonya keejlanto' kuá' tejté kichiwiliáj. ⁶Ayá' paki kuá' mochiwa yej ayekti, petz kipakiliasan yej mela'ciertoj. ⁷Yej te-ijiknīn, ayá' mosemaka iga moconfiarowa ipan Dios, nochi kimati iga Dios kipalewīj, iwán siga kikuejkuesowaj, ayá' kuesiwi.

⁸Yej te-ijiknīn ayí' tami iga kineki iyiknīn. Yawi asiti kuá' Dios ayo' agaj kimakas tájtōl iga makijto, niga tajtōloj ipan se'pa tájtōl, nochi yej momati moelkawas. ⁹Inán aya nochi tikmatij, iwán aya nochi tikpowaj yej Dios tetajtōlmaka; ¹⁰e' kuá' nochi tikmatiskej, inōn yej inán aya nochi tikmatij, yawi tamiti.

¹¹Kuá' aya niyolej, nitajtowaya iwán nitajlamikiá ken yej aya yolej; e' kuá' niyolasi', nikajtej nochi yej nikchiwaya kuá' aya niyolej. ¹²Ijkonsan nō inán tejamen ayá' tiktawelixmatij Dios; ken tikita itónal yej ayá' tawelnesi ipan teska'; e' íkuá' tikmela'ixmatiskej. Inán kakánajsan tikmatij, íkuá' sí nia nikmela'ixmatiti in Dios, ijkón ken yéj nokta ne-ixmati. ¹³Inán ono' eyi yej matikchiwakan; matimoconfiarokān ipan toTēko, matikchixtokān iga toTēko kichiwās ken kijtoj iwán matiknekikān toknīn, inimej ayí' tami, e' de inōn eyi, yej máj importante, matiknekikān toknīn.

Yej tajtowa sé'bapa tájtōl yej ayá' moentenderowa

14 Nochipa ximonekikān, iwán xiktajtanilikān iyEspíritoj Dios iga mamitzmakakān sejsé de amejwān yej wel ankichiwaj, e' máj yekti katka iga xikijtokān yej Dios mitztajtōlmakaj. ²Puej

vej tajtowa ipan sé'bapa tájtɔl, tajtowa wən Dios, ayéj wən toknimej, iwán ayagaj kentenderowa. Yej yéj kijtowa, kijtowa yej iyEspíritoj Dios kijliá, e' inón ayagaj kimati. ³E' yej kipowa yej Dios kitajtɔlmaka, inón kipowiliá sekin iga máj mamocnfiarokan ipan Dios, kinonotzaj iwán kiyolchikawaj. ⁴Yej tajtowa ipan se'pa tájtɔl yej ayá' moentenderowa, iséltisan mopalewiá iga máj mamocnfiaro ipan Dios, e' yej kipowa yej Dios kitajtɔlmaka, inón sí kipalewiá nochi yej kitokaj Dios.

⁵Nej niknekiá iga amonochin xitajtɔkan ipan se'pa tájtɔl yej ayá' ankentenderowaj; e' yej máj nikneki iga wel xikijtokan yej Dios mitztajtɔlmakaj; máj yekti iga inín xikchiwakān que iga xitajtɔkan ipan se'pa tájtɔl, inín nō yekti katka, e' siga agaj makijto tē kijtojneki yej ankijtowaj. Ijkón yej kitokaj Cristo, máj mamocnfiarokan ipan. ⁶Siga kuá' nimitzpaxalowiliáj nimitznotzaj ipan se'pa tájtɔl yej ayá' moentenderowa, ni alín ayá' nimitzpalewiáj. Wel nimitzpalewiáj siga manimitzijlikān tejté yej Dios nenextilij, o manimitznextilikan tejté yej aya ankimatij, o manimitzijlikān tejté yej Dios netajtɔlmaka o manimitzmachtikan, inón sí mitzpalewiáj.

⁷Matimixkuiṭikan ipan tejté yej iga tocarolo, ken aka o arpa;^a siga monanamolpítza o siga monanamoltzotzona ayá' moye'kaki inawatilka. ⁸Iwán kan momijmiktilo, siga tapítzal ayá' ye'nawati, soldadojmej ayá' moketzaj iga yawij tamijmiktitij. ⁹Ijkonsan nō mochiwa wən amejwən, siga antajtowaj ipan tájtɔl yej ayá' moentenderowa, ¿kén yawi momatiti tē nemi ankijtowaj? ¡Ijkón kenkuá' san antabobjobolotzaj! ¹⁰Ono' mia' ken iga tajtolo ipan inín tajli, iwán nochi yej tajtowaj kimatij tē nemi kijtowaj. ¹¹E' siga anikaki tē nemi kijtowa ipan itájtɔl kuá' nemi nenotza, iga ijkón iyixtaj inón toknín nimochiwa ken wejkachanej wən iga nej nō inón toknín mochiwa ken wejkachanej. ¹²Inón iga siga amejwən pox ankiyolmakaj iga xikpiakan yej iyEspíritoj Dios temaka, yej sejsé de amejwən wel ankichiwa, xikpianekikan yej wel kipalewiáj yej kitokaj Dios.

¹³Inón iga yej tajtowa ipan tájtɔl yej akixmati, makitajtanili Dios iga makipalewi iga wel makijto tē kijtojneki inón tájtɔl.

¹⁴E' siga niktenewiá Dios ipan tájtɔl yej anikixmati, melá' iga nemi niktenewiá Dios ipansan noespíritoj, e' ayá' niktentenderowa

^a 14:7 Xikita glosario "Arpa".

te nemi nikijtowa. ¹⁵ ¿Tetaj nikchiwas? Manitajto wan Dios iga noespíritoj, e' no manikmati te nemi nikijtowa. Manitakuika no iga noespíritoj, e' no manikmati te nemi nikuika. ¹⁶ E' siga tikweyimatiltijto' Dios ipansan moespíritoj, toknín^a yej takakto' awel kijtowa “ijkónyawa!” kan nemi titajtowa wan Dios iga tikmaka gracias ipan se'pa tájtól, iga ayá' kentenderowa. ¹⁷ Anka ómpaya ken tej nemi tikweyimatiltiá Dios iga tikmaka gracias, e' se' ayá' tikpalewiá iga máj mamocofiaro ipan Dios. ¹⁸ Nikmaka gracias Dios iga wel nitajtowa ipan se'pa tájtól máj sej que amejwan; ¹⁹ e' kan monechkowaj tokniwan anka yekti manikjitosan cinco tájtól yej wel mamocofiaro que manikijto diez mil tajtolmej ipan tájtól yej ayá' moentenderowa.

²⁰ Nokniwan, ximochiwakan ken ankokonemey iga yejamej aya kichiwaj yej ayekti, e' amo xitajlamikikan ken yej aya yolej. Xiye'tajlantokan ken yej yoleja yej kimatiya te kichiwa.

²¹ Kijtowa kan ikuilijto' la ley: “Nia niknotzati nogentej de Israel ipan se'pa tajtolmej, nikchiwas iga mitznotzaskej yej de se' país, e' malej ijkón ayá' netajtolkuiskej, kijtowa toTeko.”

²² Yej tajtowa ipan se'pa tajtolmej yej ayá' moentenderowa, inón kichiwa iga mamadmiradokan yej ayá' kicredowaj Dios, ayéj iga yej kicredojojeja. ²³ Siga nochi yej kitokaj Dios monechkowaj sékansan, iwán nochi tajtowaj ipan se'pa tájtól yej ayá' moentenderowa iwán kalakij sekin yej ayá' mitzixmatij o ayá' kicredojojeja Dios, ¿ix ayá' an kijtoskej iga anlokojtiákeja? ²⁴ E' siga se yej aya kicredojojeja Dios kalakiti kuá' nemi ankijtowaj yej Dios mitztajtolmakaj, iga inón kikakis, yawi mokuítiti iga kichijto' yej ayekti. ²⁵ Ijkón yej iyanto' ipan iyalmaj yawi kinextiti, iwán yawi motankuaketzati iga kiweyimatiltij Dios, iwán yawi kijtojeja iga Dios, kena ono' iwán amejwan.

Xikchiwakan nochi ken kajasi

²⁶ Iwán inán xikakikan yej nimitzijliáj: Kuá' anmonechkowaj, sekin wel antakuikaj, sekin wel antamachtíáj, o ankijtowaj yej Dios íkuá' mitznexiliáj, o xitajtokan ipan se'pa tájtól yej ayá' moentenderowa, o xikijtokan te kijtojneki yej sekin kijtojeja ipan sé'bapa tájtól; e' nochi inón xikchiwakan iga máj

^a 14:16 Anka inín toknín, se yej akentenderowa se'pa tájtól yej Diospa kimaka.

ximoconfiarokan ipan Dios. ²⁷ Kua' antajtowaj ipan se'pa tájtól yej ayá' moentenderowa, matájtosan ome o eyi, e' sejsēpa matajto; iwán se de amejwan makijto te kijtojneki inón yej kijtojkej. ²⁸ Siga ateyi yej wel kijtowa te kijtojneki inómbapa tájtól, inomej amo matajtokan ipan se'pa tájtól kan annehkatokej, sino que sejsé matatapowa iwán Dios ipansan iyalmaj. ²⁹ Siga ono' yej kijtowa tájtól yej Diospa nemi kimaka, matajtokan este ome o eyi, e' kua' se de inomej nemi tajtowa, sekin sanmatakakikan iga makitakan siga melá' iga Diospa itájtól o ayéj. ³⁰ Siga se yej ewato', Dios kimaka itájtól iga makijto, inón yej achto tajtojtojya, ómpasan matamati iga tajtowa. ³¹ Ijkón amonochin amejwan yej mitztajtolmakaj Dios, wel ankijtowaj itájtól sejsé sejsé iga amonochin ximomachtikan, iwán amonochin ximanimarokan. ³² Inomej yej Dios kimakaj tájtól iga makijtokan, yejamej kimatij te hora yawij tajtotij, ³³ iga Dios ayá' kiyē'ita kua' nijnijiga oyowalo, sino que yéj kichiwa iga matonokan tamelá.

Matikchiwakan ken kichiwaj noyan ipan tiopamej kan monechkowaj yej kitokaj Dios, ³⁴ siwatkej amo matatapojtokan kua' nechkatolo' tiopan-ijti', ayekti iga ijkón makichiwakan, sino que makichiwakan ken tatekimaka iley Dios. ³⁵ Siga kinekij makimatikan tejté, makitajtanikan iwewejmej ichamej, iga ayá' kajasi iga siwa' matajto kua' nechkatolo' tiopan-ijti'.

³⁶ Xikmatikan, iga ayéj amejwan yej achto ankixmatikej itájtól Dios, niga ayéj améjwansan yej mitzpowilijkej. ³⁷ Siga agaj momachiliá iga Dios kitajtolmaka, o momachiliá iga tajtowa iga iyEspíritoj Dios kipalewiá, makimati iga yej nemi nimitzijkuilowiliáj, inonwa' netekimaka toTeko. ³⁸ E' siga ayá' kiyē'ita yej nemi nikijkuilowa, amejwan no amo xiktajtolkakikan.

³⁹ Inón iga nokniwan xikyolmakakan iga xikijtokan tájtól yej Dios mitzmakaj, iwán amo xikijtokan iga amo matajtolo ipan se'pa tájtól yej ayá' moentenderowa. ⁴⁰ E' nochi xikyē'chiwakan ken Dios kiyē'ita.

Ojpa-isa Cristo kan miktoya

15 Inán nokniwan, nikneki xikejlamikikan itájtól Dios yej tasalvarowa yej nimitzpowilijkej; inín ye'noticiaj yej ankiCre DOJkej iwán inán ankiCre DOJtókejsan. ² No iga inín itájtól

Dios anmosalvarowaj, siga ankičredojtókejsan ijkón kensan nimitzpowilijkej. Siga ay'ya, báldejsan ankičredojkaj.

³ Ačto nimitznextilijkej ye'notičiaj yej nenextilíjkejsan no. Nimitzpowilijkej iga Cristo migui' iga totechko, ijkón kijtowa kan ijkulijto' itájtol Dios. ⁴ Iwán kitokakej, iwán sej ojpa-isa' kua' asi' eyi días, ijkón kijtowa kan ijkulijto' itájtol Dios; ⁵ iwán ačto kixnnextilij Pedro, iwán despuéj mixnnextij iyixtaj doce apostolejmej. ⁶ Despuéj kixnnextilij máj de quinientos tokniwan íkuá'san, iwán mia' de yejamej onókejo', e' sekin mikíkeja. ⁷ Después kixnnextilij Jacobo, iwán despuéj no kixnnextilij nochi iyapostolejmej.

⁸ Iwán nej yej últimoja ne-ixnnextilij, nej ken kua' se xolo' yej naceroj kua' aya iyonolis. ⁹ Nej nikmachilíá yej máj ni-alimpa de inochi apóstol, iwán aneajasi iga mane-ijlikan apóstol, iga nej nicastigarowayaj yej kičredojtokej Dios. ¹⁰ Inán ken iga nono', nono' iga Dios nečokilij, iwán ayá' báldejsan iga nečokilij, majwa' nitekipanoj máj que sekin apostolejmej; malej iga ayéj nej, sino que ipoder Dios yej nepalewíá. ¹¹ Ijkón, até kichij siga nej o sekin apostolejmej yej kipojkej itájtol Dios; nonochimej nikpojkej itájtol Dios yej amejwan ankičredojkkej.

Ojpa-isaskej yej miktokej

¹² E' siga nimitzpowilijkej iga Cristo ojpa-isa' kan miktoya, ¿te iga sekin de amejwan kijtowaj iga ayá' ojpa-isaskej yej miktokej? ¹³ Siga ayá' ojpa-isaj yej mikij, Cristo no ayá' ojpa-isa' kan miktoya. ¹⁴ Iwán siga Cristo ayá' ojpa-isa' kan miktoya, báldejsanwa' iga nikpowaj itájtol, iwán báldejsan no iga anmoconfiarowaj ipan yéj. ¹⁵ Siga ijkón, nitakajkayáwajwa' ipan yej Dios kichij, iga nikijtojkej iga Dios ki-ojpa-ixitij Cristo kan miktoya. Siga ayá' ojpa-isaj yej miktokej, ayejwa' cierto iga Dios ki-ojpa-ixitij Cristo. ¹⁶ Siga yej mikij ay'ya sej ojpa-isaj, niga Cristo no ayá' ojpa-isa'. ¹⁷ Iwán siga Cristo ayá' ojpa-isa', báldejsan iga anmoconfiarojtokej ipan yéj, iwán áyanwa' mitzperdonarowilíáj yej ankichijkej yej ayekti. ¹⁸ Siga ijkón, yej mikíkeja iwán no kičredojkkej Cristo, mela'poliwíkejawa'. ¹⁹ Siga timoconfiarowaj ipan Cristo iga matepalewikan petz ipan inin vida, tejamej máj kajasi iga matelastimajmatikan que inochi gente iga ticredojkkej yej ayompa.

²⁰ E' Cristo kena ojpa-isa' kan miktoya, yéj yej ačto ojpa-isa' kan miktolo'. ²¹ Ijkón ken ipan se taga', yej itoka' Adán, pewa'

iga mikilo ipan inín tajli, nō ipan se taga' pewa' iga ojpa-isalo. ²² Ijkón ken Adán itechko inochi gente mikij, ijkón nō inán nochi yej kitokaj Cristo ojpa-isaskej. ²³ E' sejsapa iga ojpa-isatiáj: Cristo yej achto ojpa-isa', iwán kuá' Cristo mawíki, ojpa-isaskej yej yéj itatki. ²⁴ Iwán tamis nochi yej ono' kuá' Cristo kitanílija nochi iyenemigojmej yej espiritojmej yej kipoxpiáj poder. Kuá' Cristo inóchiya kimandarowa, inón poder yej Cristo kipiá yawi kipanoltiliti Dios yej toTaj. ²⁵ Iwán Cristo yawi mandarojtoti, este que makitanili inochi iyenemigojwan, iwán inochi makitaksato; ²⁶ iwán yej últimoja iyenemigoj, yej Cristo yawi kitaniliti, inonwa' mikilis. ²⁷ Dios kitalij Cristo iga makitaksato nochi iyenemigojmej. E' kan ijkuilijto' itájtōl Dios kijtowa iga Cristo kitaksatos nochi, mamomati iga kuá' kijtowa “nochi”, ayá' kijtowa iga Cristo nō kitaksato' Dios, iga Dioswa' in yej nochi kigobernarowa. ²⁸ Iwán kuá' Cristo nóchiya kitaksato' iyenemigojmej, entonces imatika Cristo yej tePiltzin, momakas iga makimandaro Dios, yej kitalij iga Cristo makitaksato nochi iyenemigojmej. Ijkón Dios nóchiya kimandarōj.

²⁹ Achi manitajto de sé'paya, sekin mobautizarowaj ipan itōka' yej miktokej, ¿te iga ijkón kichiwaj? Siga yej miktokej ayá' ojpa-isaj ¿téjastaj mobautizarowaj ipan itōka' yej miktokej?

³⁰ Iwán siga ayá' ojpa-isalo, ¿te iga nochipa nikijyowiáj yej wel nemiktiáj? ³¹ Nochipa nemiktijnekij, inón sí melá' nokniwan, kensan melá' nō iga nipaki iga ankiaredojtokej toTeko Jesucristo. ³² Ken tikijtowaj nej nimokítzkija iwán tekuanimej ipan altepe' Éfeso; ¿té nimotanilij iga ijkón nikchij? Siga cierto katka iga yej mikij ay'ya ojpa-isaj, ómpayawa' yej kijtowaj, “Matitakuakan, iwán matatikan, porque kēman tiáwijsan timikitij.”

³³ Amo ximokajkawakan. Ken mojtowa: “Siga timotokaj wan yej ayá' ye'nemij, tenextiliáj yej ayekti iwán tikajtejawaj iga tikchijtokej yej yekti.” ³⁴ Amejwan xiye'tajlamikikan iga wel xiye'nemikan iwán amo xikchiwakan yej ayekti. Nej nikmati iga sekin de amejwan ayá' ankixmatij Dios, inín nikijtowa iga xipinawakan.

Ken iga ojpa-isaskej yej miktokej

³⁵ Anka agaj an tatajtanis: “¿Ix kén an ojpa-isaskej yej miktokej? ¿Ix kēmpa an icuerpojmej kipliaskej?” ³⁶ ¿Xeto'tajlamikilis! Kuá'

motoka tejté íyol, inón palani nochi inakayo, íxwasan íyix. ³⁷Yej motoka ayéj yej ixwátō'ya iga maojpa-ixwa, sino que íyol, wel de trigo o de se'pa íyol. ³⁸Iwán ipan inón íyol, Dios kichiwa ken yéj kineki, iwán sejsé yawi nesiti kensan ikuayo. ³⁹Ayá' nochi cuerpo ijkómpasan; icuerpoj gente se'pa tachá, iwán animálmej se'pa nō, iwán de totomej se'pa nō, iwán de michimej se'pa nō. ⁴⁰Ijkonsan nō ono' cuerpojmej yej ono' ipan cielo wan yej ono' ipan tajli; e' cuerpojmej yej onokej ipan cielo se'pa iga ye'nesij, ayéj ken yej onokej ipan tajli. ⁴¹Tonati' se'pa ga tawiá, la luna nō se'pa ga tawiá, sítalimej sese'pa nō iga tawiáj; iwán sejsé sítalin sese'pa iga tawiá. ⁴²Ijkonsan nō kuá' ojpa-isaskej yej miktokej. Motoka tejté yej palani, iwán ojpa-isas yej ay'ya miki. ⁴³Motoka cuerpo yej ayá' moye'ita, iwán kuá' ojpa-isa, pox mōnsaj. Motoka yej kuetanti', iwán ojpa-isa yej tajpalej. ⁴⁴Motoka se cuerpo yej nakayoj, e' iga ojpa-isas, se'pay; onos ken kajasi iga maono ipan cielo. Ijkón ken ono' cuerpo yej nakayoj, nō ono' cuerpo yej kajasi iga maono ipan cielo.

⁴⁵Ijkín kijtowa kan ijkuilijto' itájtōl Dios: “Yej áhtopa taga', itoká' Adán, kimakakej vida”; ono' se' Adán yej nō itoká' Cristo, yej tamaka vida iga nochipa matonokan wan Dios. ⁴⁶E' ayá' wálaj achto cuerpo yej kajasi iga maono ipan cielo, achto tikpiáj cuerpo yej nakayoj; iwán despuéj yej tikpiaskej ipan cielo. ⁴⁷Yej achto taga', chijto' de talpínol; iwán se' taga', yej toTeko, wálaj ipan cielo. ⁴⁸Tonochimej yej tonokej ipan tajli tikpiáj tocueroj ken kipiá' Adán, yej chijto' iga tajli. Nochi yej ono' ipan cielo kipiáj cuerpo ken kipiá' Cristo, yej wálaj ipan cielo. ⁴⁹Ijkón ken tonokej ken inón achto taga' yej chijto' iga tajli, ijkón nō tonoskej ken inón yej wálaj ipan cielo.

⁵⁰Nimitzijlijnekij nokniwan, iga yej nakayoj iwán omiyoj awel kalakij kan reinarowa Dios; iga yej palani awel yawi ipan cielo kan onokej yej nochipa onoskej. ⁵¹E' nikneki xikmatikan yej ayagaj kimatiá: Ayá' tonochimej timikiskej, e' nochi tiawij timochiwatij sé'paya, ⁵²nimaninsan, ken kuá' timichpaj, mopatas ken tonokej. Inín mochiwas kuá' mokakis yej último tapitzas. Nawatis tapitzal iwán yej miktokej yawij ojpa-isatij iwán ayo' mikiskej; iwán tejamej timochiwaskej sé'paya. ⁵³Pues tonakayo yej palani, mopatas iga yej ayí' palanis, iwán tocueroj yej miki, mopatas iga yej ayí' mikis. ⁵⁴Iwán kuá' tonakayo mopatas iga yej ayí' palani, iwán

kuə' tocuerpoj yej miki mopatas iga ay'ya mikis, entonces íkuə'ya mochiwas ken kijtowa kan ijkulijto': "Ay'ya agaj mikis iga Dios kitanilij yej temiktiá. ⁵⁵ Mikilis ayá' tetaniliá. Mikilis até wel techiwiliá." ⁵⁶ Yej ayompa kichijtokej kajasi iga mamikikan. Kua' atikchiwaj ken tatekimaka la ley, tikmatij iga ayompa tinemij. ⁵⁷ E' poxsan tikmakaj gracias Dios iga yej kichij toTeko Jesucristo, ijkón mikilis ay'ya tetanilij iga Cristo mi' iga tejamen.

⁵⁸ Inón iga nokniwan, nochipa ximoconfiarojtokan, xitekipanojtokan nochipa ipan itekipánol toTeko, iga amejwan ankimatij iga inón tekipánol yej ankichiwaj ayéj báldejsan.

Ken iga mamonechko tomín iga makipalewikan tokniwan

16 Iwán kuə' ankinechkoskej tomín iga toknimej yej kitokaj toTeko, xichiwakan kensan nikijlijkej makichiwakan tokniwan yej kitokaj Dios yej onokej ipan provincia de Galicia. ² Cada domingo, sejsé de amejwan makana alín tomín según ken iga se kitaniá, iwán makento iga ijkón kuə' nasís ayá' íkuə'o' monechkojtos tomín. ³ Xiktapejpenakan sekin iga mayakan Jerusalén, makiwigakan inón tomín yej ankimakaskej tokniwan yej onokej Jerusalén. Kua' nasís, nikmakas sejsé iyamamej yejamej iga ijkón toknimej de Jerusalén makimatikan iga amejwan amotatitanimej. ⁴ Siga kajasis iga maniá, anka niáj no iwamej.

Pablo kipaxalowilijneki sekin altepemej

⁵ Kua' nipaxalojtinemis, nipanoj ipan estado de Macedonia, iwán násisya amoaltepe' Corinto. ⁶ Anka achi nikawis iwán amejwan, o anka ompiga nikpanoltij nochí mej kuə' tasektaj, iwán wel annepalewiskej iga annejmakaskej. ⁷ Ayá' nikneki san manimitzitzewakan kuə' nipanoj, sino que nikneki maniwejkawa iwán amejwan siga toTeko kineki. ⁸ E' nia nikawiti nigaj Éfeso, este mapano iyilwiyo Pentecostés.^a ⁹ Iga nigaj ken kuə' nekaltapowilijkeja iga mia' wel kicredowa itájtol toTeko kuə' nikpowiliáj, malej ono' mia' yej ne-ijiyaj.

¹⁰ Siga asis ompiga Timoteo, xikitakan iga mayolpakto iwán amejwan, amo te makiyolmikti iga yéj no tekipanowa iga kipowa itájtol toTeko ken nej nikchiwa. ¹¹ Inón iga ni agaj amo

^a 16:8 Xikita glosario "Pentecostés".

makalimpamati, majwa' xikpalewikan iga maye'wiki iga mane-itaki, iga nigaj nikchixtokej iwán sekin tokniwan.

¹²Toknin Apolos nikteki'ijlij iga mamitzpaxalowilitij iwán tokniwan, e' inán aya kineki mayawi;^a yátiki' kuá' welitis.

Pablo tasaludarowa

¹³Xisatokan, iwán ximoconfiarojtokan ipan Cristo. Xiye'nejnemikan ipan iyojwi Dios iwán amo ximosemakakan.

¹⁴Nochi yej ankichiwaj, xikchiwakan iga ankinekij amokniwan.

¹⁵Inán nokniwan, amejwan ankimatij iga Estéfanas ifamiliaj, yejamej achto yej kicredokey ye'noticiaj ipan estado de Acaya, iwán kipalewiáj tokniwan yej moconfiarowaj ipan toTeko. ¹⁶Ijkonsan no nimitztajtaniliáj iga xiktajtolkakikan Estéfanas iwán nochi tokniwan yej tekipanowaj iga toTeko. ¹⁷Nipaki iga walkej Estéfanas, Fortunato wan Acaico, yejamej nepalewijkej kan amejwan awel ankichijkej iga ayá' nigaj amonokey. ¹⁸Yejamej neyolchikajkej, kensan amejwan no mitzyolchikajkej, inón iga yejamej kajasi iga xikye'itakan.

¹⁹Tokniwan yej kitokaj toTeko yej onokej ipan provincia de Asia mitztitaniliáj saludos. Aquila iwán Priscila iwán inochi yej ichan monechkowaj no mitztitaniliáj saludos ipan itoka' toTeko. ²⁰No inochi tokniwan yej de nijpa mitztitaniliáj saludos. Ximopipitzokan iga ximosaludarokan ken Dios kiye'ita.

²¹Nej, Pablo, nimitztitaniliáj inin saludo yej nomatika nikijkuilowa.^b

²²Siga agaj ayá' kineki toTeko Jesucristo, inón Dios yawi kicastigaroti. ¡Mawiki toTeko!

²³ToTeko Jesucristo mamitzyolchikawakan. ²⁴Amonochin amejwan nimitznekij iga tisetitokej wan Cristo Jesús. Ijkonyawa'.

^a 16:12 O: e' inán Dios akineki mayawi; yátiki' kuá' welitis.

^b 16:21 Nesi iga Pablo kijkuiloj inimejsan tajtol imatika, anka se tajkuilowani kijkuiloj ipan ama' nochi lo demás yej Pablo kijtojtiaksi.

Ómeya ama' yej kijuiloj San Pablo iga tokniwan yej chantitokej altepe' Corinto

Corintios

Pablo kijuilowiliá yej chantitokej altepe' Corinto

1 Ne*j* niPablo, Dios kine' iga manimochiwa iyapó*stol*^a Jesucristo, ken tikijtowaj se yej yé*j* nokta kititan. Ne*j* iwán Timoteo nimitzijkuilowiliáj inín ama' iga amejwan yej amono*kej* Corinto iwán estado de Acaya yej an*ki*re*do*jt*o*kej Dios. ²Dios yej tóTajpa iwán toT*e*ko Jesucristo mamitzyolchikajtokan iwán makichiwa iga xonokan tamelá.

Dios teyolchikawa

³Matikweyimatiltikan Dios yej iTaj toT*e*ko Jesucristo, iga yé*j* yej teTaj nokta yej te*ch*okiliá iwán nochipa teyolchikajto'. ⁴Dios teyolchikawa kua' timok*no*matij iga tejamen wel no matikyolchikawakan yej no mok*no*matij, tikyolchikawaj no yejamen, ijkón kensan Dios teyolchikawa. ⁵Siga poxsan tiksufrirowaj ijkón ken Cristo kisufriro*j*, ijkonsan no Cristo poxsan teyolchikawa. ⁶Niksufrirowaj iga amejwan xiyolchikajtokan iwán iga ximosalvarokan. Siga Dios neyolchikawaj, inón iga amejwan xiyolchikajtokan iwán wel xikijyowikan kua' mitziknochiwaskej ken nejamej ne-iknochiwaj. ⁷Nimoconfiarowaj ipan amejwan, iwán nikmatij siga amejwan no an*ki*sufrirowaj, no Dios mitzyolchikawaj.

⁸Nokniwan, niknekij manimitzmatiltikan iga onoya yej neyolmiktijtoyaj kua' nonoyaj ipan provincia de Asia. Nipanojkej ipan se weyi prueba yej este ay'ya wel nikijyowiayaj, iwán nikijtoj*ka*j anka niáwija nimikitij. ⁹Nimomachiliáyaj iga yáwija nemiktij*tij*. E' inín yej nikmachilijkej, nenextilikej iga amo manimoconfiarokan ipan nejamej, sino que manimoconfiarokan ipan Dios yej ki-ojpa-ixitiá yej mikt*o*kej. ¹⁰Dios nemanawijkej iwán nemi nemanawíaj kan nemiktijnekij, iwán nimoconfiarowaj

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

iga nochipa nemanawiskej ¹¹ siga amejwan ankitajtaniliáj Dios iga manepalewikan. Siga mia' oradowaj iga nejamej, mia' no yawij kimakatiј gracias Dios iga kichiwa yej motajtaniliá.

Te iga Pablo ayá' yajki Corinto

¹²Nipakij iga nikmatij ipan noalmajmej ayá' nikchijkej yej ayekti iyixtaj la gente, iwán nochipa nikchijkej yej yekti amo-ixtaj, iwán inín ayéj noseltimej nikchijkej, sino que Dios nepalewijkej iwán ayí' nimitzkajkayajkej. Wel nikchijawaj ijkín ayéj iga niktokakej ken kiyé'ita tajtaga', sino ken Dios nechokilijkej. ¹³Ipan amamej yej nimitzijkuilowilijkej ayá' nikijkuilojkej tejté yej awel ankileerowaj iwán awel an kentenderowaj, majwa' niknekij iga xikmela'entenderokan ¹⁴ijkón ken an kentenderójkeja kakanaj. Ijkón kuá' mawiki toTeko Jesús, amejwan ampaktoskej iga nejamen, kensan no nejamen nipaktoskej iga amejwan.

¹⁵Iga nikmatij iga ijkón anneye'itaj, nej nikeljantoya iga achto amejwan niayaj nimitzitatij, iwán ijkón nimitzpaxalowiliayaj ome vej, iga ome vej xipakikan. ¹⁶Nikeljantoya nimitzpaxalowiliayaj kuá' némi-o' nia estado de Macedonia, iwán sej kuá' némiya sej niwi'. Ijkón amejwan wel annepalewiayaj iga mania Judea. ¹⁷¿Amejwan an ankijtowaj anka ayá' achto nikye'ejlan yej nia nikchiwati? ¿O ix ankijtowaj iga nej ken inomej yej akixmatij Dios, yej kijtowaj, “kena”, malej iga ipan iyalmaj kijtojto' iga “ayá'”? ¹⁸Ayéj ijkón. Dios kimati iga kuá' nejamej nikijtowaj, “kena”, inón nikchijaskej. ¹⁹Porque Cristo Jesús, yej iPiltzin Dios, yej nejamej, Silvano, Timoteo wan nej nimitzpawilijkej itájtól, ayí' kijtoj “kena” kuá' kijtojneki iga “ayá'”, iwán nochipa kichiwa yej kijtowa. ²⁰Nochi yej Dios kijtoj iga kichiwawas, Cristo kichiwa. Inón iga, kuá' tikweyimatiltiáj Dios ipan itoka' Jesucristo, tikijtowaj, “Inkónyawa”.^a ²¹Dios kichij iga amejwan iwán nejamej matimoconfiarojtokan ipan Cristo. Iwán yéj tetapejpen ²²iwán temarcaroj iga manesi iga tejamen imela'tátkiya iwán kitalij iyEspíritoj ipan toalmaj, yej kijtojneki iga Dios yáwi-o' temakati máj.

²³E' si aya nia Corinto ken nikeljantoya, inón nikchij iga nimitzchokiliáj, Dios manemikti siga nimitzkajkayawaj. ²⁴Ayéj

^a 1:20 “Amén” kijtojneki “ijkónyawa”.

iga manimitztekimakakan katiapa yej xicredokan, iga amejwan anki credojtokeja ipan Cristo. Niawijsan nimitzyolchikawatij iga amo ximoknomatikan.

2 Inon iga nikijtoj iga aya manimitzpaxalowilitij iga anikneki ximoknomatikan. ² Porque siga nimitziknomatiltiáj, ¿a'ya yéj yawi kichiwati iga maniyolpakto? Ayagaj máj, petz améjwansan. ³ Inon iga nimitzijkuilowilijkej inon se' ama' ken iga nikchij, porque ayá' niknekiá mania iga san xine-iknomatiltikan amejwan, majwa' amejwan xineyolchikawakan. Nej nikmatiaya siga nej manipaki, amonochin no ampakiskej. ⁴ Kua' nimitzijkuilowilijkej inon ama', poxsan nimoyolmiktijtoya este nichokaya. Iwan nimitzijkuilowilijkej ayéj iga ximoknomatikan, sino que iga xikitakan iga poxsan nimitznej.

Kiperdonarowaj yej kichij yej ayekti

⁵ E' siga agaj ne-iknomatiltij, ayejsan nej nechiwilij, amejwan no amonochin, e' ayá' poxsan; nikijtowa “ayá' poxsan” iga anikneki manikpoxjuzgaro. ⁶ E' achonsan ke' ankiknochijkej inon toknin ken anmotajoltijkej kua' anmonechkojkej, ayo' máj xikiknochiwakan. ⁷ Inan xikperdonarokan iwan xikyolchikawakan, amo santá' poxsan moknomatis iwan menfermaroj iga poxsan moyolmiktia. ⁸ Inon iga nimitztajtaniliáj iga xikojanextilikan iga ankinekij inon toknin. ⁹ Nimitzijkuilowilijkej iga manikita siga inochi ankichiwaj ken nimitztekimakakej. ¹⁰ Siga amejwan agaj ankiperdonarowiliáj tejté, nej no nikperdonarowiliá. Iwan nikperdonarowiliá, siga kichij nokta tejté yej kinekiá mamoperdonaro, inon nikchij iga nimitzchokiliáj amejwan iyxtaj Cristo, ¹¹ ijkón Tzitzimi' ayá' yawi tetaniliti, iga tikmatij yej yéj nochipa kichiwasneki.

Pablo moyolmiktijtoya kua' onoya Troas

¹² Kua' nasi' ipan weyi-altepe' Troas iga manikpowa ye'noticiaj iga Cristo tasalvarowa, toTeko kichij iga wel ompa manitekipano, ¹³ e' nimoyolmiktijtoya iga ayá' nikasi' toknin Tito. Inon iga niknawatijte'wa' tokniwan iwan niajki estado de Macedonia.

Wan Cristo ti-onkisaj ipan nochi

¹⁴ E' gracias a Dios iga nochipa wel tiye'kisaj iga Cristo tepalewia. Dios tepalewia iga tikpowaj itajtöl iga sekin makixmatikan Cristo,

inón ken tikita tejté yey noyan ajwiyaya. ¹⁵Iga tejamen ken tikita iyajwiyaxka incienso yey Cristo kimaka Dios, iwán kijnekuij yey momanawiskej wan yey mopoipolowaj. ¹⁶Iga yey mopoipolowaj, inín iyajwiyaxka, machá ken yey mikto', e' iga yey momanawiáj, inón iyajwiyaxka incienso kichiwa iga se nochipa maono wan Dios. Ayagaj nokta wel kichiwa inimpa tekípánol. ¹⁷Nejamen ayá' niknamakatinemij itájtól Dios, ken kichiwaj sekin; majwa' niknojma-ijtowaj iyixtaj Dios iga nejamen itatitanimej Dios iga nisetitokej iwán Cristo.

Ken iga Dios teye'ita

3 Kuá' inín nikijtowaj, ¿ix ankikakij iga nemi nimoweyimatij noseltímejsan? Ono' yey kineki ama' yey makijto iga se ye'nemi iga maki-omemawikan, ¿ix ankinekij manimitznextilikan ama' kan netajtowiliáj o amejwan manimitztajtanilikan ken sekin kichiwaj? ²Améjwanwa' in annocartajmej, amejwan an-ijkuilijtokej ipan noalmajmej iwán nochi wel kita wan kileerowa. ³Améjwanwa' ken icartaj Cristo yey nejamen nikijkuiljojkej, ayéj iga tinta, sino que iga iyEspíritoj Dios yey isato'; ayá' mo-ijkuiljoj ipan patachte'ti, sino que ipan ialmajmej toknimej.

⁴Wel nikijtowaj iga melá' nokta nochi inín, iga Cristo nepalewiáj iga nimoconfiarowaj ipan Dios. ⁵Ayéj iga nimokichmatij iga nomatikamej wel nikchiwaj tejté, sino que inochi yey nikchiwaj, Dios nepalewiáj. ⁶Yéj kichij iga wel manitamachtikan ipan nuevo pacto, e' ayéj iga matikchiwakan tejté yey tatekimaka kan ijkuilijto', majwa' matikchiwakan ken tenextiliá iyEspíritoj Dios. La ley yey ijkuilijto' kijtowa: Siga tikchiwaj yey ayekti, inonsan nokta ley kijtowa iga matimikikan; e' iyEspíritoj Dios temaka vida.

⁷Siga inín ley yey ijkuilijtoya ipan patachte'ti, walaj iwán poder iwán este pepetaniá, este israelitajmej ni alín awel kixaygatachiliayaj Moisés iga poxsan petaniá este ta-ixsewiaya,^a malej iga inón yey pepetaniá sewiasan. E' inón ley yey temiktiá kuá' tikchiwaj yey ayekti, walaj iwán weyi poder, ⁸¡majya sej kipiá poder in ye'noticiaj yey tewajliguiliá iyEspíritoj Dios! ⁹Siga kipiá' poder iga walaj inón ley yey tecastigarowa kuá' tikchiwaj yey ayekti, ¡majya sej kipiá poder inón yey kichiwa iga tiye'onókeja iyixtaj Dios!

^a 3:7 Ex 34:29

¹⁰Iwán inón poder yej xotaya ipan ixaya' Moisés ken kua' ay'ya valerowa ken inón yej inán poxsan kipiá poder, inón yej nuevo pacto. ¹¹Siga walaj iwán weyi poder inón ley yej tamiasan, majya sej kipiá poder inón pacto yej tesalvarowa iwán nochipa onos.

¹²Iwán iga tikmatij iga mela'ciertoj nochi inín, ayá' timajmawij iga tikpowaj itájtol toTeko. ¹³Iwán ayá' timoxaygatzakuaj iga se tzótzol ken kichiwaya Moisés iga israelitajmej amo makitakan kén iga sewiá inón yej xotatoya, yej ayá' wel nochipa xotatos.

¹⁴E' yejamej ayá' kentenderowayaj. Este inansan kua' kileerowaj inón ikypa pacto áyasan kentenderowaj, iga kenkua' kixtzaktokej inón tzótzol. Inón yej kixtzaktokej aya kopewi, inón kopewi siga timoconfiarowaj ipan Cristo. ¹⁵Este inansan kua' kileerowaj iley Moisés, ayá'san kentenderowaj, ken kua' inón tzótzol kixtzaktokej. ¹⁶E' kua' se kicredówaya toTeko, inón tzótzol kopéwiya.^a ¹⁷Porque toTékowa' in Espíritu, iwán kan momati iyEspíritoj toTeko, ay'ya majmawilo. ¹⁸Inón iga nochi tejamej yej ticredojokekej Cristo, ay'ya ti-ixtzaktokej iga tzótzol iwán nesi ipoder Dios ipan toxaya', toxaya' ken tikita se espejo. Iwán iyEspíritoj toTeko kipatatiá tovidajmej este que timochiwaj kensan Yéj.

4 Dios nechokilijkej iwán kine' iga manikpowakan itájtol, inón iga ayá' nimosemakaj. ²Nejamej ayá' nikchiwaj yej mochiwa ichtákan, yej wel nepinajtiáj; iwán ayagaj nikajkayawasnekij. Niga nitanextiliáj sé'paya itájtol Dios. Majwa' iyixtaj Dios nikijtowaj yej cierto iwán yej ne-ixmatij kimatij iga ayá' nitakajkayawaj. ³E' siga ye'noticiaj yej tasalvarowa yej nikpowaj, ayá' moentenderowa, inón akentenderowaj yejsan yawij poliwitij. ⁴Iga Tzitzimi', yej mandarojto' ipan inín tajli, ken kua' kixtzaktokej yej akicredowaj itájtol Dios. Iwán ijkón akitaj ken tetawiá in ye'noticiaj yej tajtowa de Cristo; Cristo in yej kinextiá ken nokta in Dios. ⁵Kua' nikpowaj itájtol Cristo, ayá' nitajtowaj de nejamej, sino que nikpowaj iga Cristo nokta toTeko. Jesús teneki wan yéj netitankej iga manimitzpalewikan. ⁶Kua' Dios pewa' kichij inín tajli, kijtoj: "Maxota ti'ti kan takomichkan."^b Yéjsan no kitalij yej xota ipan toalmaj, iga ijkón matikixmatikan ipoder Dios yej xota ipan ixaya' Jesucristo.

^a 3:16 Ex 34:34   ^b 4:6 Gn 1:3

Matinemikān ken yej moconfiarowaj ipan toTēko

⁷ Inín tájtol yej Dios temá' ken tejté yej pox valerowa, e' tejamēn ken tikita námōl akōmi', iga manesi iga inōn poder wi' ipan Dios, ayéj ipan tejamej. ⁸ Inōn iga malej iga ono' yej teyōlmiktiá, e' inōn panówasan; iwán siga timoyōlmiktijtokej, e' malej ijkón ayí' timosemakaj. ⁹ Malej ono' yej temiktijnekij, Dios ayá' tesenkokajtewa. Malej ono' yej tewetziltiáj este talpan, e' ayá' tepolowaj. ¹⁰ Kānsan tiāskej, nōyānsan temiktijnekij ken Jesús kichiwilijkej, iga nō manesi iga ipan tejamej ono' Jesús. ¹¹ Tejamēn miej aya timikij nochipa temiktijnekiskej iga ticredojtokej toTēko Jesucristo, iwán ijkón nesi iga Jesucristo ono' ipan tejamej. ¹² Ijkón malej ono' yej nemiktijnekij iga nikpowaj itájtōl Dios, inōn amejwān mitzpalewiáj iga xonokān nochipa wān toTēko.

¹³ Kān ijkuilijto' itájtōl Dios kijtowa: “Nicrodoj itájtōl Dios, inōn iga nitajtoj.” Ijkonsan nō nejamej, nicredowaj wān nikpowaj ye'noticiaj. ¹⁴ Porque tikmatij iga Dios yej ki-ojpa-ixitij toTēko Jesús kān miktoya, inōn Dios nō teojpa-ixitjskej ken kichij wān Jesús iwán yawi tewigati itenoj. ¹⁵ Inochi yej nejamen niksufrirojkej, mochiwa iga amejwān xiye'onokān. Porque miej māj komati de amejwān ankiredowaj Cristo, māj nō miakiá yej kimakaj gracias Dios, iwán māj nō kiweyimatiltiáj Dios.

¹⁶ Inōn iga ayí' nimosemakaj, malej iga nocuerpojmej nemi wewejtía, e' noalmajmej cada día nemi māj nuevojtiá. ¹⁷ Yej inān tiksufrirowaj pánojsan; e' iga tiksufrirowaj alín, inōn ayá' tiketij'matij kuā' tikmatij iga tonoskej sē día ipan cielo, iwán nikēman ay'ya timikiskej. ¹⁸ Inōn iga ayá' tiktachiliáj yej mo-ita, sino que yej awel mo-ita, iga yej mo-ita panówasan, e' yej awel mo-ita, inōn nochipa onos.

5 Tikmatij iga tocuerpoj ken sē kajli kān inān tonokej ipan inín tajli iwán yáwisān xitīniti, e' Dios tepialiá sē kajli yej ayí' xitīnis, iwán inōn kajli ayéj tamachīwal. ² Inōn iga miej nigaj tonokej ipan inīmpa tókal, titenaj; e' tejāmenwa' magui' matiákānya ipan inōn kajli yej Dios tepialiá ipan cielo. ³ Ijkón kuā' tikpiaskej sé'paya tocuerpoj, toespíritoj ayéj iga akipiás icuerpoj, majwa' toespíritoj ken taajakijtos iga amo matonokān topetzkān. ⁴ Mieš tonokej ipan inín kajli yej tocuerpoj, titenaj iwán tisiawij, e' ayéj iga tiknekij matimikikān iga tikajtewaj inín tocuerpoj. Tiknékijwa' matikpiakān

inõmpa tocuerpoj yej nochipa onos. ⁵Dios inõn nokta kichiwas iga makipata tocuerpoj, iwán tema'ya iyEspíritoj, ompa tenextiliá iga melá' iga kichiwas iga nochipa tonoskej.

⁶Inõn iga timoconfiarojtokej nochipa. Tikmatij iga miej matonokan nigaj ipan inín tocuerpoj, wejka tonokej iga toTeko. ⁷Iwán malej awel tikitaj, e' timoconfiarowaj ipan yéj. ⁸Amo matimoknõmatikan, malej iga tiknekij matikajtewákanya katka iga nij tonokej ipan inín tocuerpoj, iga matimochantítija kan ono' toTeko. ⁹Inõn iga nochipa matiktemokan iga tikchijawaj yej toTeko kiye'ita, siga nij tichantitokej o siga tichantitokej kan ono' toTeko. ¹⁰Porque tonochin tiawij tonotij iyixtaj Cristo kan tajuzgarowa, iga sejsé de tejamen matemakakan yej timotanilijkej, kensan iga tikchijkej ipan inín vida, yej yekti o yej ayekti.

Wel tiye'onoj iyixtaj Dios

¹¹Inõn iga nejamen nikmajmawiliáj wan nikweyimatij toTeko, iwán itájtõl nikpowiliáj la gente iga nõ makicredokan Dios. Dios nemela'ixmatij nejamen, iwán nikneki iga amejwan nõ xine-ixmatikan. ¹²Inín ayéj iga nejámensan nemi nimoweyimatij, sino que niknekij xiyõlpakikan iga nejamej. Ijkõn xikmatikan te ankijliskej nõmej yej moweyimatij iga momachiliáj iga sekin kiye'itaj, malej iga ipan iyalmajmej ateyi yej Dios kiye'ita. ¹³Siga nesi iga nilõkojmej, inõn iga nitekipanowaj iga Dios. Iwán siga niye'tajlamikij, inõn iga amejwan manimitzpalewikan. ¹⁴Iga Cristo nenekij, nikchijawaj ken yéjsan tatekimaka, puej nikmela'matij iga Cristo migui' iga tonochin, inõn iga ken tonochin timikikej.^a ¹⁵Iwán Cristo migui' iga tonochin, inõn iga yej tonokej ay'ya matonokan iga tejamej, sino que matonókansan iga Cristo, yej migui' iwán ojpa-isa' iga tejamen. ¹⁶Inõn iga nejamej desde inán, ay'ya nikjuzgarowaj ni agaj petz iga ken nesi. Malej iga ikya ijkõn nikjuzgarojkej in Cristo, inán ay'ya ijkõn nikeljlamikij de yéj. ¹⁷Yej setito' iwán Cristo, ken se'ya toknín mochiwa. Yej ikya kichijtoya, támi'ya; ta' xikita, inán pewa sé'paya vida.

¹⁸Inochi inín kichiwa Dios iwán teye'ítaya iga migui' Cristo, iwán yéj tenõtza' tejamen iga itájtõl matikpowilikan nochi yej aya kimatij, iga nõ wel maye'onokan iyixtaj Dios. ¹⁹Ininwa' in

^a 5:14 Ro 6:2-11

vej Dios ne-ijlijkej iga manikpowakan; Dios nemi kichıwa ipan Cristo iga maye'onolo iyıxtaj, iwán kiperdonarowıliskej inochi vej ayekti kichijkej. ²⁰Nejamen itatıtanimej Cristo iwán imatika Dios mitznıtzej ipan nejamen. Ipan itoka' Cristo nimitzijliáj xıcredókanya iga Dios wel mamıtze'ıtakan. ²¹Cristo ayı' kichij nité vej ayekti; e' iga san totechko, Dios kitalij ipan inochi vej tejamej tikchijkej vej ayekti. Ijkón iga tısetitokej wan Cristo wel tonoj iyıxtaj Dios ken kua' ayá' tikchijkej vej ayekti.

6 Nejamen nisentekıpanowaj wan Dios, nimitzijliáj iga inán ankimatij iga Dios mitzchokiliáj, amo báldejsan xikmatıkan. ²Porque Dios kijtowa:

Kua' asi' hora iga manımitzchokili, nimitzkagui';

kua' nokta tiknektoya iga manımitzmanawi, nımitzpalewıj.^a

Inán Dios kineki mamıtzmomawıkan; aman wel mitzmanawiáj.

³Nejamej anıknekıj agaj makıpopowa notekıpanolmej. Inón iga ayá' nikchıwaj nité vej agaj makııxtı ipan iyojwi toTeko.

⁴Majwa' nimomela'nextıáj iga nejamen itekıpanowanimej Dios, nikıjyowıáj kua' ne-ıknochıwaj, kua' ayá' nikpiáj nité, iwán kua' ono' tejté vej neyolmiktıáj. ⁵Nemagakej iwán nepresojwıkej.

Ne-ıknochıkej kua' neseseıpolojkej. Poxsan nitekıpanowaj, a veces senyówal ayá' nikochıj iwán a veces ayá' nitakuaj. ⁶Malej iga nıpanowaj ipan nochi inın, niye'nemıj. Nikıxmatıj itájtol Dios iwán nikıjyowıáj nochi vej neyolmiktıáj. Nite-ıjknımej, iga ipan nejamej ono' iyEspıritoj Dios wan nikmela'nekıj nokta toknımej. ⁷Dios nepalewıáj iga nikpowaj ye'notıciaj. Kua' nımotenkıtzkıáj wan agaj, iga nikmanawiáj ye'notıciaj, nikıjtowaj vej mela'cıertoj. ⁸Ono' kan neye'ıtaj, kanaj nepopowaj, kanaj ye'tajtolo iga nejamej, kanaj ayá' ye'tajtolo iga nejamej, kanaj ne-ıjliáj iga nitakajkayawaj, malej iga nejamej nikıjtowaj petz vej cierto. ⁹Malej ne-ıxmatıj, e' ne-ıtaj ken ayá' ne-ıxmatıj. Kanaj nemıktıjnekıj, e' malej įjkón, nonókejo'. Ne-ıknochıwaj, e' ayá' nemela'mıktıaja. ¹⁰Nésiki' nımoknoımatıj, e' nochıpa niyolpaktokej. Malej animotapıalıáj, e' mıa'ya ye'onokej iyıxtaj toTeko iga nejamej nikpowılijkej de Cristo. Nésiki' ayá' nikpiáj nité, sıempa nikpiáj nochi.

¹¹Noknıwan vej anchantıtokej Corıto, nımitznojma-ıjlijkej vej cierto; nochi vej nikpiayaj ipan noalmajmej, ankımátıja. ¹²Nejamej

^a 6:2 Is 49:8

ayá' nikajtewaj iga nimitznekij, e' neši amejwan ayá' ijkonsan no iga annenekij. ¹³Nimitzteki'tajtaniliáj ken tikita nej amotaj, iga xinenekikan kensan nejamen nimitznekij.

Tejamen ken kuá' itiopan Dios

¹⁴Amo ximosetilikan iwán yej ayá' kicredohtokej Cristo. ¿Ix wel sen-onos se yej kichiwa yej yekti wan se yej kichijto' yej ayekti? ¿o ix wel sen-onos tawilyo' wan takomitilyo'? ¹⁵¿Ix Cristo wel moye'ita wan Tzitzimi'? Niga yej kicredohto' Dios awel kipiá sesan iyalmaj wan yej ayá' kicredohto' Dios. ¹⁶Iwán kan itiopan Dios awel no ono idolojmej, porque tejamen ken kuá' itiopan Dios yej isato' iwán yéj kijtoj:

Nia nichantitoti iwán yejamen wan nia ninemiti iwán
yejamen;
nej nimochiwas iDios
iwán yejamen yawi mochiwatij notatki.

¹⁷Inón iga ijkín kijtowa toTeko:

Xikisakan kan amonokej itzalan yejamej, ximoyokatikan;
amo xikchijchimikan yej ayekti.
Iwán nej nia nimitzomemawitij.

¹⁸Iwán nej nimochiwas amotaj,
iwán amejwan anmochiwaskej nopilowan.
Kijtowa toTeko yej nochi wel kichiwa.

7 Nokniwan, inín yej Dios kijtowa iga kichiwa iga tejamej.
Inón iga matikajtewakan yej ayekti ken yej welpa temopa iga tikchijwaj iwán tikejlamikij. Matikchiwakan iga máj matiye'nemikan ken kineki Dios iga tikmajmawiliáj.

Pablo kiye'ita ken kichijkej yej chantitokej Corinto

²¡Nejamej nimitztajtaniliáj iga achi xineejlantokan! Ayagaj nemi nikchiwiliáj yej ayekti, niga nikchiwaltiáj yej ayekti, niga ayagaj nemi nikajkawaj. ³Inín nikijtowa ayéj iga nemi nimitzijliáj iga ankichijtokej yej ayekti; ken nimitzijlíjkeja iga nejamej nimitznekij, malej iga matisen-onokan o matisenmikikan. ⁴Poxsan nimoconfiarowa ipan amejwan iwán niyolpaki iga amejwan. Poxsan nipaki malej ne-iknochijwaj.

⁵Desde que nasikej estado de Macedonia, ayá' nemi nimosewiáj. Majwa' niksufrirowaj iga noryansan nikasikej yej ne-ijiyaj iwán

nimajmawikej. ⁶ E' Dios yej kiyolchikawa yej mosemakasnekij, neyolchikajkej kua' asi' Tito. ⁷ Iwán ayejsan iga asi', sino que iga nikmati' iga amejwan poxsan ankiyolchikajkej. Tito ne-ijlijkej iga amejwan poxsan ankinekij xine-itakan, iwán ne-ijlijkej iga anmoknomatij iwán anneyokoyaj, iwán iga inón nikagui', poxsan niyolpagui'.

⁸ Malej iga inón ama' yej nimitzijkuilowilijkej mitziknomatiltijkej, e' inán ayá' nimoyolmiktia' iga nikchij. Achto kena neyolmiktij iga nikita' iga inón yej nimitzijkuilowilijkej poxsan mitziknomatiltijkej, e' pánojsan. ⁹ Inán niyolpaki, ayéj iga anmoknomatikej, sino que iga kua' anmoknomatikej, kichij iga anmoyolpatakej iga ankejlamikikej ken Dios kineki. Amejwan anmoknomatikej ijkón ken iga kiyé'ita Dios. Iwán nejamen ayá' nimitzchilijkej nité yej ayékti iga ijkón nimitzijkuilowilijkej. ¹⁰ Kua' se moknomati iwán kichwa ken Dios kiyé'ita, inón kichwa iga moyolpata iwán ijkón wel mosalvarowa, iwán inón ayá' teyolmiktia'. E' yej moknomati iga tejté yej ono' ipan inín tajli; inón sí, temiktia'. ¹¹ Yéktiá iga amejwan anmoknomatikej ken iga Dios kiyé'ita, iwán xikitakan inán este kan an-asikej! Inán ankiyolmákaja iga ankichiwaj yej nimitztekimakakej, iwán annetajtowilijkej. No ankuesiwiwej iga yej mochij yej pox ayékti, wan anmajmawikej. Ankinekij magui' xine-itakanya, wan ankiknochijkej yej kichij yej ayékti. Ijkin ankinextijkej iga amejwan até nemi ankichiwaj yej ayékti. ¹² Inón iga kua' nimitzijkuilowilijkej inón ama', aya'san nikelantoya ipan yej kichij yej ayékti, niga ipan yej kichiwilijkej yej ayékti, sino que iga manesi iyixtaj Dios iga anneyokoyaj nejamej. ¹³ Iga inón poxsan anneyolchikajkej nejamej.

E' ayejsan iga anneyolchikajkej, no nipaki iga Tito yolpakto' iga amejwan ankipalewijkej iga amo mamoyolmiktijto. ¹⁴ Nej nikijlijkay Tito iga nikye'ita ken ankichiwaj, iwán Tito ijkón nokta kita' iga ankichijtokej. Kensan nochi yej nejamej nimitzijlijkej mela'ciertoj, ijkonsan no Tito kita' iga nochi yej nikijlij de amejwan, no mela'ciertoj. ¹⁵ Iwán yéj máj mitznekij kua' kejlamiki iga amejwan amonochin ankichijkej yej mitztajtaniayaj, iwán kejlamiki ken iga ankiye'itakej, iwán anki-omemawijkej. ¹⁶ Niyolpaki iga nochipa wel nimoconfiarowa ipan amejwan.

Monechkowa tomĭn iga yej amotapialiáj

8 Inán nokniwān, niknekij manimitzpowlĭkān ken iga toknĭmej yej kicredowaj Dios, yej onokej estado de Macedonia kinextilijkej sekin kén iga Dios techokiliá. ² Malej iga yejamen pox onoya yej kiyolmiktijkej, e' yejamen poxsan paktokkej; iwán malej iga amotapialiáj, e' kimakaj komati tomĭn iga iyofrendajmej, ken tikita yej motapialiáj. ³ Iwán nej ompa nonoya iwán nikita' iga kimakakej iyofrendajmej iga inochi iyalmajmej este kan máj welitij kimakakej, este inejnewiyoy. ⁴ Netejteki'ijlijkej igaki' achi manikuigakan tomĭn yej monechkoj iga kinekij nō makipalewĭkān tokniwān yej onokej Jerusalén.^a ⁵ Iwán kichijkej este póxsanya de lo que nejamen ayá' nikmatitoyaj. Achto kijtojkej iga kichiwaskej ken kineki toTeko iwán nō kijtojkej iga kichiwaskej ken nejamej niknekij. Ijkón kichijkej ken iga Dios kiye'ita. ⁶ Kuá' nikitakej inĭn yej kichijkej toknĭmej de Macedonia, nikijlijkej Tito iga manimitztajtanilĭkān sej iga xiktamĭkān iga ankinechkowaj ofrenda yej yéj pe' kinechkoj wān amejwān. ⁷ Amejwān nochi wel ankichiwaj: poxsan anmoconfiarowaj ipan Dios, anye'tajtowaj, anmachtitokej, iwán ankiyolmakaj iga ankipalewiáj toknĭmej wān annenekij nejamej; ijkonsan nō xikyolmakakan iga xikmakakan ofrenda.

⁸ Inĭn nimitzjilĭáj ayéj iga nimitztekimakaj; sino que iga xikitakan ken iga sekin toknĭmej ofrendarowaj iwán iga manesi iga amejwān melá' iga ante-ijiknĭmej. ⁹ Porque amejwān ankimátija iga toTeko Jesucristo ye'onoya ipan cielo iwán kuá' wāljaj pan tajli, mochij ken yej amotapialiá iga mitzneki, iwán iga yéj amotapialij, mochij iga amejwān xiye'onokan ipan cielo.

¹⁰ Inĭn nimitzjilĭáj iga amejwān ximoye'chiwakan. Yasexiwi' amejwān achto yej an-ofrendarokkej, iwán ankichijkej iga inochi amoalmaj. ¹¹ Ijkón ken ankiyolmakakej kuá' ampejkej iga ankinechkowaj tomĭn, ijkón xiktamĭkān inán. Xikmakakan ke'san iga anwelitij. ¹² Porque siga agaj kiyolmakato' iga ofrendarojneki, Dios kikui inón ofrenda yej kimaka ke' iga se kipiá. Dios ayá' kitajtaniliá se yej ayá' kipiá.

^a 8:4 Ro 15:26

¹³ Ayéj an iga agaj ankিপalewiskej iga tomín, amejwan ay'ya anyawij ankiptatij nité. ¹⁴ Nikijtowa inán amejwan ankiptiáj iwán wel ankimakaj achi yejamen; anka kēman se' vej wel amejwan sej ayá' ankiptaskej iwán yejamen sej wel mitzpalewiáj, iwán siga katka ijkón ankichiwassej, ajachonsan ankiptaskej. ¹⁵ Iga ijkín kijtowa kan ijkulijto' itájtól Dios: “Yej kipejpen máj komati, nochi kitamij; yej alintzin kipejpen, kimá' iga kikuajkej.”^a

Pablo kijtowa iga makiye'itakan Tito

¹⁶ Nikmaka gracias Dios iga Tito nō mitzyokoyayaj kensan nō nej nimitzyokoyaj. ¹⁷ Tito kiyolmakatoya iga mamitzpaxalowilikan, inón iga motemá' kuá' niktajtanilij iga mayawi, wan inán yawi mitzpaxalowilitij.

¹⁸ Nimitztitaniliáj se toknín wan Tito. Inín toknín kiye'itaj inochi yej kicredowaj Cristo iga yéj tekipanowa iga kipowa itájtól Dios yej tasalvarowa. ¹⁹ Iwán tokniwan yej kicredowaj Cristo kitapejpenkej inín toknín iga íwan manisenyakan Jerusalén iga manikuigakan tomín yej kimakakej tokniwan. Inón tomín niawij nikawilitij tokniwan yej onokej Jerusalén. Iga ijkón nikchiwassej moweyimatiltiá toTeko iwán yawi nesiti iga tejamej tkyolmakaj iga titapalewiáj iga tomín. ²⁰ Iga ayá' niknekij agaj manepopowakan iga kén nemi nikchijawaj wan inín komati tomín yej ankinchkojkej. ²¹ Niknekij manikchiwakan yej yekti, ayejsan iyixtaj Dios, sino que nō iyixtaj nochi.

²² Nō iwán yejamej nimitztitaniliáj se' toknín yej nikixmatij iga ye'nemi iyixtaj Dios iwán poxsan kiyolmaka iga tapalewiá. Inán máj kineki mamitzpalewikán iga poxsan moconfiarowa ipan amejwan. ²³ Siga agaj tatajtani iga Tito, xikijlikán iga íwan nisenemi iwán nisentekipanowaj iga manimitzpalewikán amejwan. Siga tatajtani iga inomej omen tokniwan, xikijlikán iga kititankej tokniwan yej kicredowaj Cristo iwán inomej nō kiweyimatiltiáj Cristo. ²⁴ Inón iga xiknextilikán iga ankinekij tokniwan yej yawij asitij, iga manesi te iga nipakij iga amejwan iwán te iga nikijtowaj iga poxsan ante-ijknimej.

^a 8:15 Ex 16:18

Pablo tajkuilowa sej iga monechkowa tomin iga yej amotapialiáj

9 Iga ankimakaskej tomin toknimej yej kicredojskeje Cristo, ayo' kajasi manimitzijkuilowilikan ² iga nikmátiya iga amejwan poxsan ankiyolmakaj iga ankipalewiáj toknimej. Nikíjlja tokniwan yej chantitokej estado de Macedonia iga amejwan yej amonokej estado de Acaya yasexíwi'ya ankiyolmakatokej iga ankititanij tomin, yejamen no majanimarójkej iga kikakij ken ankichiwaj. ³ E' malej ijkón nimitztitaniliáj Tito wan ome toknimej iga makitakan ix ankinechkójskeja tomin. Ijkón nesis iga ompay ken nitajtojskej de amejwan iga poxsan ante-ijiknimej. ⁴ Xikejlamikikan iga kén katka nepinajtiajay, iwán amejwan máj ampinaawayaj siga sekin toknimej de Macedonia mayakan nowan iwán manimitzasitij aya ankinechkowaj tomin. ⁵ Inón iga nikye'itakej iga mayakan yejamen achto que nej. Ijkón yejamen wel mitzpalewiáj iga xiknechkokan tomin. Iwán iga ijkín ankichiwaskew jawi nesiti iga ankimakakej iga inochi amoalmajmej, ayá' ankitejteki'makakej.

⁶ Xikejlamikikan inín: Yej kitoka alín táyol, alín kipixka; yej kitoka komati, komati kipixka. ⁷ Sejsé makimaka ke' iga ipan iyalmaj kimachiliá kimakasneki. Amo makimaka siga ayá' kimakasneki, niga makitekimakákampa. Dios kineki yej pákto'pa kuá' kimaka iyofrendaj. ⁸ Dios wel mitzmakokawiáj nochi yej yekti iga xikpiakan nochipa yej ankinekij, este kawí-o' máj iga wel agaj xikpalewikán. ⁹ Kijtowa kan ijkulijto', kan tajtowa iga yej tapalewiá iga tomin:

Kimá' komati yej amotapialiáj;

Iwán nochipa kichijos yej yekti.^a

¹⁰ Dios temaka semilla yej motoka iwán no temaka nochi yej tikuj. Yéj kichiwaskew iga piwis yej ankipiáj iga wel xikmakakan yej amotapialiáj. ¹¹ Amejwan anmotapialiskej iga wel nochipa xitapalewikán. Iwán kichiwaskew iga tokniwan makimakakan gracias Dios kuá' nikentregarowa inón tomin yej annetitaniliáj nejamej. ¹² Iga nikuiguiliáj inín tomin tokniwan, ayéj petz kipalewiskej iga kipiaskew yej kipolowaj, sino que kichiwaskew iga yejamej máj makimakakan gracias Dios. ¹³ Iwán yejamej kiweyimatiltiskej Dios, puej iga ankipalewiáj ankinextiliáj iga ankichiwaj ken kijtowa itájtól Cristo. No yejamej yawij kiweyimatiltitij Dios iga komati

^a 9:9 Sal 112:9

ankimakakej yejamej wān iga yej ankimakakej sekin. ¹⁴Nō yawij paktotij iga kitēnēwiskej Dios iga amejwān iga poxsan mitznekiy iwān iga Dios poxsan mitzchōkiliáj. ¹⁵¡Matikmakakan gracias Dios iga yej temá'. Poxsan yekti este ateyi tájtōl iga tikijkuilowaj!

Dios kimá' Pablo itekipánōl

10 Nej niPablo nimitztajtaniliáj iga xinekakikan. Nimitztajtaniliáj ipan itōkā' Cristo yej ayá' moweyimati iwān teneki. Malej sekin kijtowaj iga nej pox nimajmawi iga ayá' nimixewiá iga nimitzajajwaj kuā' nono' wān amejwān, e' ki' nimitzjikuilowiliáj tájtōl yej taajajwatiapa kuā' wejka nono'. ²Nikmati iga ono' yej nepopowaj iga nikchīwajki' kensan kichīwaj yej akixmatij Dios. Kuā' nasis anka nikajajwaskej in inomej, e' amo xikchīwakān ijkōn iga nō manimitzajajwakān. ³Melá' iga nichantitokej ipan inīn tajli, e' ayá' nikchīwaj ken kichīwaj yej ayá' kixmatij Dios. ⁴Ayá' nimomanawiáj iga tejté yej ono' ipan inīn tajli, sino que Dios nēmakaj yej iga wel nikxixitīnaj nochi yej ajayekti, ijkōn niktāniliáj yej kijiyaj itájtōl Dios, iwān ijkōn tamis iga nepopowaj nejamej. ⁵Niktenkuepiliáj yej moweyimatij iga makipolōkan. Iwān niktāniliáj nochi yej akinekij iga toknimej makixmatikan Dios. Yej ayompa kejlāmikij, nikyolyamanaj iga makicredōkan Cristo. ⁶Kuā' nikitaskaj iga amejwān ankichīwaja nochi ken kijtowa Cristo, niawij nicastigarōtij nochi yej ayá' tacredowaj.

⁷Amejwān anikredowaj yejsan wel ankitaj. Si agaj momela'configrowa iga kitoka Cristo, makimati nō iga nejamej nō niktokaj Cristo kensan yéj. ⁸Anka achi nipanowa kuā' nipoxtajtowa iga toTēko nēmá' iga manimandaro ipan amejamej. E', inōn nēmá' iga manimitzpalewīkan iga máj ximoconfiarōkan ipan Yéj, ayéj iga manimitzpojpolōkan. ⁹Anikneki xikijtokān iga nimitzmajmajtijnekij kuā' nimitzjikuilowiliáj. ¹⁰Sekin kijtowaj iga ipan notajkuilōlmej nitaajájwajpa, e' kuā' nono' amo-ixtaj nésiki' awel nitaajajwa wān ken iga nitajtowa, aya'ki' ken yej tajtōlmati. ¹¹Inīn makimatitokān inomej toknimej iga kuā' niáj nimitzitatij, ijkōnsan iga niyoltakuakti' kensan neši ipan notajkuilōlmej yej nimitztātaniliáj este wejka kān nono'.

¹²Nejamej nikeman ayá' nimomachīliskej ken inomej yej moweyimatītiáj imatikamej. Ayá' ye'tajlāmikij iga moweyimatij

iseltímejsan, wən mocomparadowaj wən yejámensan. ¹³ Nejaméj ayá' nimokichmatij iga yej ayá' nikchijkej. Siga ipan tejté niawij niyolpakitij, niyolpakiskej ipan tekípánol yej Dios nemakakej iga manikchiwakan. Iwán iga inón tekípánol Dios kichij iga manasikan altepe', Corinto te kan amonokej. ¹⁴ Ayá' niawij nimokichmatitij poxsan, sino que ke'san iga nikchijkej. Siga ayéj katka nejamej achto nimitzpaxalawilijkej, awel manimokichmatikan, e' nejamej yej achto nimitzpawilijkej ye'noticiaj de Cristo. ¹⁵ Ayá' nō nia nimoweyimatitij iga tekípánol yej sekin kichijkej, majwa' niknekij máj manitekipanokan wən amejwən, según ken iga nemi anmoconfiarojtiawij ipan Dios. Inón yej niknekij manikchiwakan. ¹⁶ Nō niknekij manikpowakan ye'noticiaj iyikampa Corinto kan aya agaj i' yawi. Ijkón ayagaj wel ne-ijliskej iga nimokichmatitinemij iga se' itekípánol.

¹⁷ Siga agaj kineki mamoweyimati, mamoweyimati iga yej kichij toTeko. ¹⁸ Yej imatika moweyimati akajasi iga mamoye'ita, e' yej toTeko kiye'ita, inón kajasi iga makiweyimatiltikan.

Pablo kijtowa iga ono' yej ayéj mela'apostolejmej

11 Maséj achi xine-ijyowikan, malej anka nesi iga nixetokti'. Ijkonya xine-ijyowijtokan. ² Dios kichij iga manimitzyokoyakan amejwən. Nikneki iga amejwən nochipa xiktokakan Cristo; amejwən ken tikita se yej takótzino' yej yawi monamiktiti, yej aya yawi wən se', wən nej ken yej nia nimitznamiktiti wən sesan yej itoka' Cristo. ³ Iwán nimajmawi iga inón kowawéj yej kikajkayaj Eva, wel nō mitzkajkayawaj, iwán ay'ya anye'tajlamikiskej iwán ankikajtewaskej iga anmomela'confiarowaj ipan Cristo. ⁴ Amejwən ankitajtolkuij nochi yej asij wən mitztatapowiaj de se' Jesús, ayéj yej nejamej nimitzpawilijkej. Iwán ankikuij se'pa espíritu ayéj iyEspíritoj Dios yej achto ankipiakej, iwán ankiye'kakij se' tájtol, ayéj inón ye'noticiaj yej anikredoijkej achto. ⁵ E' nej, ni alín ayá' nimoalimpamati kua' antajtowaj de inomej apostolejmej yej poxsan moweyimatij. ⁶ Malej ayá' pox wel nitajtowa ken yejamej, e' nikmati máj que yejamej. Inón amejwən mia' vej nimitznextilijkej.

⁷ Kua' nimitzpawilijkej ye'noticiaj de Dios iwán ayá' nimitztajtanilijkej tomin, çix an nikchij yej ayekti iga nimoalimpamati', iga achi nitepaltekipanoj iga manitakua, iga

ijkón wel nimitzpalewijkej? ⁸ Nikuĩlij itomimej se' toknimej yej kitokaj Cristo; ne-ixtawakej iwán iga inón nimitzpalewijkej. ⁹ Kua' nonoya wán amejamej wán niknekiá tejté, ayí' nimitztajtaniłijkej iga xinepalewikan. Tokniwan yej walkej estado de Macedonia newajliguiliłijkej yej nepolowaya. Nikchij iga amo manimitzkuejkuesokan amejwán iwán ijkón nia nikchijtoti. ¹⁰ Nej nicredowa itájtłł Cristo wán yej nikijtowa mela'ciertoj. Ijkón nikijtowa iga ayí' nikuĩlij itomimej yej chantitokej estado de Acaya. ¹¹ ¿Té iga ijkón nikijtowa? ¿Ix iga ayá' nimitznekij? Dios kimati iga kena nimitznekij.

¹² Nia nikchijtoti ken nemi nikchiwa iga amo wel mamoweyimatikan inomej yej ayompa tamachtiáj, ijkón yej moweyimatisnekij, makichiwakán nō ken nejamej. ¹³ Iga inimejwa' ayéj mela'apostolejmej, yejámejwa' tekipanowanimej yej takajkayawaj, mopajpantiáj iga iyapostolejmej Cristo. ¹⁴ Inón momátiya iga ijkón, iga Tzitzimi' wel mochiwa iga manesi kenya nokta se iyángel^a Dios. ¹⁵ Ijkonsan nō yej kipalewiáj Tzitzimi', mopajpantiáj ken yej kichiway yej yekti. E' keman kiknochiwaskej iga kichijkej yej ayekti.

Pablo kiknochiway iga iyapóstol toTeko

¹⁶ Sej nimitzijliáj iga amo agaj mane-ijli iga ayá' niye'tajlamiki; iwán siga ayá' niye'tajlamiki, amejwán ijkón xineomemawikan, iga ijkón achi manikpowa yej nikchij. ¹⁷ Nia achi nimitzijlitij tejté, e' inín ayéj toTeko ne-ijlij iga manikijto. Nikmati iga ayá' ye'nesi siga nomatikasan niye'tajtowa iga nej. ¹⁸ E' ono' mia' yej imatikámejsan ye'tajtowaj iga yejamej, ¿in nej, te iga awel nō ijkón nikchiwa? ¹⁹ Amejwán poxsan ankuayamanikej, e' anki-omemawíáj yej ayompa tamachtiáj. ²⁰ Este ankijyowiáj yej mitztekimakaj ken an-esclavojmej,^b mitzkuiłiáj yej amotatkimej, mitzkajkayawaj, mitzpinajtiáj o este ken mitzxaygatatzinaj iga mitzijixko-ijliáj. ²¹ Nipinawa iga nikijtowa, e' nejamej ayá' nimixewijkej iga ijkón manimitzchiwilikan.

E' siga sekin mixewiáj iga moweyimatij, nej nō nia nikchiwati, malej inonwa' xeto'nemilis. ²² ¿In yejamej ix hebreos? Nej nō. ¿Ix israelitajmej? Nej nō. ¿Ix yejamej ipilówampa Abraham?

^a 11:14 Xikita glosario “Ángel”. ^b 11:20 Xikita glosario “Esclavo”.

Nej nō. ²³ ¿Ix tekipanowaj iga Cristo? Nej máj nitekipanoj que yejamej, malej nemi nitajtowa ken nixeto'. Nēmagakej iga látigo^a máj que yejamej, neṑṑesojwijkej mia' vej, iwán nej mia' vej este nemiktijnekiáj. ²⁴ Cinco vej, judiyojmej yej mandarowaj nēmagakej treinta y nueve azotes iga látigo. ²⁵ Eyi vej nēmagakej iga kuawi' iwán se vej netewijkej. Eyi vej awetzi' weyi ákal kan nemi niaya, iwán alín poliwiá iga ni-ámikiá, nipanoj se yówal wan se día ni-aajkitinemiá ipan tajkolám̄ar. ²⁶ Nej poxsan nijnijiga niajka, kanaj este ken ni-ámikisnekiaya, kanaj este netachtekijnekiája, nō este nemiktijnekiáj tokniwan yej judiyojmej iwán nō yej ayéj. Nō nemiktijnekiáj ipan weyi-altepe', ipan ojtí iwán ipan lám̄ar. Nō nemiktijnekiáj yej mopajpantiáj iga kitokaj toTēko. ²⁷ Poxsan nitekipanoj iwán nisiawi'. Mia' yówal anikochi', nimayana' wan ni-atanegui', nisese'migui' iga ayá' máj nitzotzolyoj.

²⁸ Ayejsan iga ipan inón nipanoj, nō nochipa neyolmikiá iga anka ayá' ye'onokej nochi tokniwan yej kitokaj Cristo. ²⁹ Kuá' agaj ayá' tajpalej, nikmachilíá ken kuá' nej nō anitajpalej. Iwán nipinawa wan nikuesiwi kuá' agaj kichiwaltíá se' iga makichiwa yej ayékti. ³⁰ Iwán siga achi nimokichmatis, nia nimokichmatiti iga nimomachilíá iga nej awel nochi nikchiwa. ³¹ Dios yej iTaj toTēko Jesucristo yej kajasi iga mamoweyimatilti, kimati iga nej ayá' nemi nitakajkayawa. ³² Ipan altepe' Damasco onoya gobernador yej kitálij el rey yej itōka' Aretas. Kuá' ompa nonoya, inón gobernador kitálij yej matacuídaro ipan ipuertajyomej imorojyo weyi-altepe' iga manepresojwikan. ³³ E', sekin netemowijkej ipan panchikiwéj, nekixtijkej ipan iventanajyo imorojyo weyi-altepe' iwán ijkón wel nicholoy, iga ken kuá' nonoyay ipan ima' gobernador.

Dios kinextiliá Pablo yej ayagaj kimati

12 Até motaniliá yej igánajsan ye'tajtowa iga yéj, e' nej ijkón nia nikchiwati. Inán nia nimitzpowilitij visiomej yej nikita', iwán yej toTēko Jesucristo nēmatiltij. ² Nikixmati se taga' yej kitoka Cristo,^b yej kiwigaya catorce años iga kiwigakej ipan tercer cielo kan pox ajko. Anikmati siga yajki wan icuerpoj o ipansan iyespíritoj; Dios kimati. ³ E' nikmati iga inón taga' yajki (anikmati siga wan

^a 11:23 Látigo ken tikita chilillo yej chijto' iga kuetax.

^b 12:2-5 Kuá' Pablo

kijtowa “se taga' yej kitoka Cristo”, neši ken de yéjsan nemi tajtowa.

icu_{er}poj o ipansan iy_{es}pí_{ri}toj, Dios kimati), ⁴ iwán kiwigakej k_{an} pox tay_{ek}an, iwán ompa kiká' tajt_{ol}mej yej iy_{an}to', in_omej tajt_{ol}mej nis_é taga' amo makijto. ⁵ Nej wel katka nimokichmatis iga nejwa' in in_on taga', e' awel noganaj nimokichmati, san nikijtowa iga nej ken se n_{ám}ol taga' yej ayá' wel nochi kich_iwa. ⁶ Malej siga niknekiá manimokichmati, in_on ay_éj x_eto'nemilis iga nemi nikijtowa yej cierto. E' ay'ya máj niye'tajtoj de nej, iga amo agaj makijto máj de lo que kitaj iga nikch_iwa w_{an} kikakij iga nikijtowa.

⁷ In_omej visi_omej yej Dios nen_extilij este poxsay sej iga nimadmir_{ado}j. Iwán iga amo manimoweyimati, inán nikualo, ken tikita itat_itan Tzitzimi' nesolowa iga witzti iga ne-ikno_{ch}iwa. ⁸ Eyi vej niktajt_{an}ilij Dios iga makich_iwa iga mapachiwi k_{an} nikual_oto', ⁹ e' ne-ijlij: “Iga nimitzch_okiliá, ayá' mitzpolowa nit_é; ku_a' ay'ya titajpalej, nopoder monextiá ipan tej.” In_on iga nimokichmati ku_a' ayá' nitajpalej, ijk_on ipoder Cristo monextiá ipan nej. ¹⁰ Niyolp_{ak}i ku_a' nikue_quet_{an}to', ku_a' kuajkuantas ne-ijliáj yej ajay_ekti, ku_a' kuajkuantas nepolowa, ku_a' nemiktijnekij, ku_a' ono' yej neyolmiktiá; nochi in_{in} niksufrirowa iga niktoka Cristo. Niyolp_{ak}i ku_a' nikue_quet_{an}to' iga nikmach_iliá iga máj nitajpalej.

Pablo moyolmiktiá iga yej kitokaj Cristo yej ichamej Corinto

¹¹ Nimochij ken yej x_etokti' iga nimokichmati, e' amejw_{an} ken ku_a' annetekimakakej iga ijk_on manikch_iwa. Am_ejw_{an}wa' katka in xiye'tajtok_{an} iga nej, iga nej ach_onsan nivalerowa ken in_omej apostolejmej yej moweyimatij; malej nejki' ay_éj t_e noteki. ¹² Ku_a' nonoya amow_{an}, nimitzn_extilijkej iga nej nimela'ap_ostol iga ankitakej yej nikchij, mil_{ag}rojmej w_{an} nochi yej mochij iga ipoder Dios w_{an} ay_i' nimosemá' niga nikuesiwi'. ¹³ Yej nikchij iga sekin iglesias, n_o nikchij iga amejw_{an}. Poliwasan iga manimitztajt_{an}ilikan iga achi xin_epalewikan iga tom_{in}. ¡Siga in_on iga nimitzyolmiktijkej, achi xin_eperdon_{ar}ok_{an}!

¹⁴ Inán nóchiya nikpiá iga ni_aj nimitzpa_xalowil_itij, iga in_{in} másisya eyi vej iga nia, iwán inán ayá' n_o nimitztajt_{an}iliskej iga xin_epalewikan iga tom_{in}. Nej ayá' niktemowa yej amejw_{an} ankipiáj, sino que amejw_{an} nokta, iga t_etajwa' in kinechkowa tom_{in} iga ipilow_{an}, ay_éj t_epilow_{an} iga t_etaj. ¹⁵ Iwán nip_{ak}i iga manigast_{ar}o yej nikpiá, iwán este nej nemi nitami iga amejw_{an} xiye'onok_{an}. ¿Ix iga máj nimitznekij, amejw_{an} máj al_{in} annenekij?

¹⁶ Amejwan ankimatij iga ayá' nikneki ximoyolmiktikan iga xinemakakan tomin. Malej ono' sekin yej kijtowaj iga nikyokachij iga nimitzmawetziltijkej ipan trampa. ¹⁷ E' nej ayá' nimitzkajkayajkej kua' nimitztitanilijkej toknimej. ¹⁸ Tito niktajtanielij iga mamitzpaxalowilitij wan se' toknin. ¿Ix mitzkajkayajkej Tito iga mamitzkixitilikan tomin? Amejwan ankimatij iga Tito wan nej sansé iga ninejnemij iwán iga nitajlamikij.

¹⁹ Anka amejwan ankijtowaj iga nejamej nemi nimotajtowiliáj anmo-ixtaj, ayéj ijkón, majwa' nemi nitajtowaj iyixtaj Dios ken yej itátkipa Cristo. Noknimej, nochi yej nikchijkej, nikchijkej iga manimitzpalewikán iga máj ximoconfiarokán ipan Cristo. ²⁰ Nimoyolmiktía iga kua' niaj nimitzitatij, anka ayá' nimitzasitij ken nej niknekiá, anka amejwan ayá' nō anne-itaskej ken amejwan ankinekij. Nimajmawi iga nimitzasitij anka anmokuejkuesojtoskej, o anka anmo-ixitztoskej, ankuejkuesitoskej, anmoyojoyokatijtoskej, anmo-ijistakawijtoskej, anmopopojtoskej, anmoweyimatitoskej wan ayá' tamelá amonoskej. ²¹ Nō nimoyolmiktía iga kua' sej nimitzpaxalowilitij, anka noDios kichiwás iga manipinawa iwán nichokas iga mia' de amejamej ayá'san ankikajtewaj yej ikayay ankichijtiwalkej yej ayekti, majsan anmotekej wan yej ayá' íwan annamiktitokej. Ankichiwaj iyixtaj tokniwan yej ayekti este ay' ampinawaj.

Pablo tanonotza

13 Iga niaj sej nimitzitatij, masis eyi vejya iga nimitzpaxalowiliáj. Xikejlamikikan ken kijtowa itájtōl toTēko: Iga agaj mamotelwi, kineki ompa maono ome o eyi yej makijtokán iga kitakej yej ayompa mochij. ² Iga sej nimitzpaxalowilitoyaj nimitznonotzkej iga ayá' nia nimitzchokilitij amejwan wan sekin siga ayá' ankikajtewaj iga ankichiwaj yej ayekti. Malej wejka inán nono', sej nimitznonotzaj ken kua' nono' amotenoj. ³ Amejwan ankinekij xikitakan siga kua' nej nitajtowa, melá' iga Cristo netajtolmaka. Cristo ayéj iga awel mitzchiwiliáj tejté iga mamitzcastigarokán, sino que ipan amejwan monextiá iga kipiá poder. ⁴ Melá' iga kua' kiclavarojkej Cristo ipan cruz, ayá' katka tajpalej, e' inán isato' iga ipoder Dios. Ijkonsan nō ken onoya Cristo, nejamej ayá' nitajpalejkej, e' iga nisetitokej wan Cristo, nisatoskej iga ipoder Dios iga manimitzpalewikán amejwan.

⁵ Améjwansan ximomachilikān siga anmoconfiarojtokej ipan toTēko. ¿Ix ayá' ankimatij iga ipan amejwān ono' Jesucristo? Siga ayá' anmomela'confiarojtokej ipan Cristo, ijkón sí anmopojpolójkeja. ⁶ Nejamej nikijtowaj iga ankimela'matij iga nejamej ayá' nemi nimomapolowaj. ⁷ Iwān niktajtaniliáj Dios iga amejwān iga amo xikchiwakan nité yej ayekti. Ayéj iga nejamej manimonextikan iga niye'nemij, sino que iga amejwān xikchiwakan yej yekti, malej iga manesi iga nejamej aniwelitiakej. ⁸ Nejamej awel nikchiwaj tejté yej kitzakuiliá iga mamokaki itájtōl toTēko, welsan nikchiwaj tejté iga mapiwī itájtōl toTēko yej mela'ciertoj. ⁹ Inón iga, si amejwān máj antajpalejkej, nejamej nipakij iga ayá' nitajpalejkej. Iwān ni-oradowaj iga máj xiye'nemikan ipan iyojwi Cristo. ¹⁰ Nimitzijkuilowiliáj inín ama' kuā' aya nia nimitzitatij iga weljo' ximoyolpatakan, ijkón kuā' nasis ayá' nimitzajawaskej. Dios nemá' iga manimandaro iga manimitzpalewikan ayéj iga manimitzpolokan.

Pablo monawatiá

¹¹ Inonsan nimitzijliáj nokniwān iga nimonawatiá iwān amejwān. Nimitztajtaniliáj iga xipaktokan, xikchiwakan iga máj xiye'nemikan, sesan amoalmajmej wān sekin, iwān xonokan tamelá, iwān Dios yej tepoxneki onos wān amejwān. ¹² Ximopipitzokan iga ximosaludarokan ken Dios kiye'ita. ¹³ Nochi tokniwān yej kitokaj Cristo mitzejlamikij.

¹⁴ ToTēko Jesucristo mamitzchokilikān, Dios mamitznekikan iwān iyEspíritoj maono wān amejwān. Ijkónyawa'.

*Ama' yej San Pablo kijekuiloj iga yej
kitokaj Jesucristo yej chantitoyaj Galacia*

Gálatas

Pablo tasaludarowa

1 Nej, niPablo, yej itatitan Jesucristo. Neṭapejpen Jesucristo iwán Dios yej toTaj yej ki-ojpa-ixitij Jesús kan miktoya. Ayá' neṭapejpen niga neṭitan taga' iga inín tekipánol. ²Nej iwán nochi tokniwan yej kitokaj Jesucristo yej nij iwán nonokej, nimitzijkuilowiliáj inín ama' amejwan yej ankitokaj Jesucristo yej amonokej ipan estado de Galacia. ³Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzmakakan yej yeṭti iga xonokan tamelá. ⁴Jesucristo kichij ken kine! Dios yej toTaj wan motemá' iga mi' iga totechko, iga matemānawi iga ay'ya matikchiwakan yej ayṭti ken kitekichiwaj yej onokej inán ipan inín tajli. ⁵¡Nochipa mamoweyimatilti Dios! Ijkónyawa'.

Ateyi se' ye'noticiaj yej tamānawiá

⁶Anikojasi te iga amejwan nimaninsan ankikajtéjkeja Dios yej mitznōtzkej iga Cristo mitzchokiliáj, iwán nemi ankitokaj sé'paya tamachtilis yejki' tamānawiá. ⁷Ayéj iga ono' se' ye'noticiaj yej tamānawiá. Nimitzijliáj inín iga ono' sekin yej mitzkuejkuesowaj iwán kipatasnekij ye'noticiaj de Cristo yej temānawiá. ⁸E' siga agaj mitzpowiliáj sé'paya ye'noticiaj ayéj ken yej nimitzpowilijkej, inón Dios makiknochiwa nochipa, até kichij siga manimitzpowilikān nejamen o se ángel^a yej wi' ipan cielo. ⁹Ken nikíjtoja sej, inán sej nikijtowa: A'san nesi mitzpowiliáj sé'paya ye'noticiaj, ayéj ken nimitzpowilijkej, inón Dios kiknochiwas kan tawewelkato'.

¹⁰Kua' nikijtowa inín, ¿ix iga maneye'itakan o iga maneye'ita Dios? Ayá' nikneki maneye'itakan. Siga niknéki-o' maneye'ita la gente, nej ayo' katka nikchiwaya ken neṭekimaka Cristo.

---

^a 1:8 Xikita glosario “Ángel”.

Cristo kitapejpen Pablo iga itatitan

¹¹ Xikmatikan nokniwan iga ye'noticiaj yej tamanawia yej nikpowa, ayej tajtol yej kejlánkejpa tajtaga'; ¹² iga nej ayá' nemachtij se taga', niga agaj nenextilij, majwa' Jesucristo imatika nenextilij.

¹³ Amejwan ankimátija ken iga ninemiá kuá' nikchiwaya ken tanextiliáj judiyojmej. Amejwan ankimatij ken iga poxsan nikuejkuesitinemiá kuá' niktemowaya yej kitokaj Dios iga manikpolokan. ¹⁴ Wan nej máj nikchij nochi ken tanextiliáj judiyojmej que sekin yej íkuá'san nimoskaltijkej. Nej nokta yej máj nikchijtoya ken tamachtiayaj no-ikyapatajwewetkej. ¹⁵ E' Dios netapejpen este kuá' netalaxwíjtogo' noye' iwán nenotza' iga nepoxchokilij. Iwán kuá' yéj ijkón kine', ¹⁶ nej nenextilij iPiltzin iga manikpowa itajtol yej tamanawia, manikpowili yej ayéj judiyojmej. Wan kuá' inín mochij, ayá' niájkiya niktajtanito agaj, ¹⁷ niga niajki Jerusalén iga manikitatij yej achto Cristo kititan kuá' aya nenotza. Majwa' niajki ipan ital Arabia, iwán niajki sej altepe' Damasco.

¹⁸ Ayá' niajki Jerusalén este que panoj eyi año; iwán ompa nikixmati' Pedro, iwán quince días nisen-onoyaj íwan. ¹⁹ E' ayá' nikita' sekin iyapostolejmej^a Jesús, petz Jacobo yej iyiknin toTeko Jesús. ²⁰ Inín yej nemi nimitzijkuilowiliáj, nimitznojma-ijliáj iyixtaj Dios iga ayá' nemi nimitzkajkayawaj.

²¹ Máj máj niajki ipan ital estado de Siria iwán estado de Cilicia. ²² Iwán tokniwan yej kitokaj Cristo yej onokej ipan ital Judea aya ne-ixmatiáj, ²³ san kikakiáj iga kijtowaj: “Yej ikya tetemowaya iga te-iknochíwa, inán kipojtinemi ye'noticiaj yej ikya kinekiá mapoliwi.” ²⁴ Iwán kiweyimatiltiayaj Dios iga neyolpata'.

Sekin itatitanimej Cristo komemawiaj Pablo

2 Kuá' panoj catorce año, sej niajki Jerusalén iwán Bernabé iwán nikuiga' no Tito. ² Niajki iga Dios nenextilij iga mania ompiga. Ompa Jerusalén, nimonechkojkej wan sekin yej momati iga kimachtiayaj yej kitokaj Jesús. Nimonechkojkej noyokámejsan, wan nikijlijkej nokta ken iga nikpowa ye'noticiaj yej tamanawia yej nikpowilia yej ayéj judiyojmej wan yejamej netajtolkuikej. Ijkón

^a 1:19 Xikita glosario “Apóstol”.

nikchij iga amo agaj makijto iga báldejsan tekípánol wej nikchij wān wej nikchijto'. ³E' wejamej ayá' kitekimakakej iga mamocircuncidaro^a Tito malej iga ayéj judío. Tito nō nemiá nowān. ⁴De inín nitajtojkej iga sekin wej mopajpantiáj iga kitokaj Cristo, ichtakakalakkej kān nonoyaj, wān kinekiáj iga Tito mamocircuncidaro. Inimej kalakkej iga tapipiáj, iga makitakān ken iga Cristo Jesús temānawíá iga ay'ya te-ilpitokej iley Moisés. Wejamen kinekiáj sej matechīwakan ken esclavojmej^b iga matikchīwakan nochi wej kijtowa la ley. ⁵E' ni alín ayá' niktajtolkuilijkej iga niknekikej iga mela'ye'noticiaj wej mitzmanawíáj nochipa maono wān amejwān.

⁶Wān wej kixmatij iga tayakantokej, ayá' ne-ijlijkej iga manikpata ken iga nikpowa ye'noticiaj. Malej iga ayá' nikmatisneki te iteki in wejamej, iga Dios ayá' sesan máj kiye'ita. ⁷Majwa' wejamej até ne-ijlijkej iga kitakej Dios nemá' notekipánol iga manikpowili ye'noticiaj wej ayéj judiyojmej, kensan Dios kitekimá' Pedro iga makipowili judiyojmej. ⁸Iga inonsan Dios wej kititan Pedro iga makipowili ye'noticiaj wej judiyojmej, nej nō netitan iga manikpowili wej ayéj judiyojmej.

⁹Jacobo, Pedro iwán Juan wej máj tayakantokej, kitakej iga Dios nemá' inín tekípánol, inón iga nemakitzkijkej nej iwán Bernabé. Inín kichijkej iga manesi iga neye'itakej, iga manesi iga nō kiye'itaj iga manikān manitekipanotij kān onokej wej ayéj judiyojmej, miej wejamej yawij tekipanotij wān judiyojmej. ¹⁰Netajtanilijkejsan iga manikpalewikan wej amotapialiáj, inón nokta wej nochipa nikchijtiwí'.

Pablo kajajwa Pedro

¹¹E' kuá' Pedro asi' ipan weyi-altepe' Antioquía, nikijjxko-ijlij iga ayompa kichijtoya. ¹²Achto Pedro takuaya iwán wej ayéj judiyojmej, e' kuá' asikej sekin wej kititan Jacobo, Pedro moyokatij wān ayo' takuaya iwamej, iga kimajmawiliaya inomej judiyojmej. ¹³Iwán sekin judiyojmej wej kitokaj Cristo kichijkej ken kichij Pedro malej iga kimatij iga ayompa. Este Bernabé nō kichij ken wejamej iga atakuaya wān wej ayéj judiyojmej. ¹⁴Kuá' nikita' iga wejamej ayá' nemi kichiwaj ken tatekimaka mela'ye'noticiaj wej tamanawíá, nikijlij Pedro iyixtaj nochi: “Ken tej tijudiyoj, iwán atikchijtoya ken

^a 2:3 Xikita glosario “Circuncisión”. ^b 2:4 Xikita glosario “Esclavo”.

tatekimaka iley Moisés; ¿te iga tiknextiliá yej ayéj judiyojmej iga makichiwakan yej judiyojmej kitekichiwaj?”

Welsan timomanawiaj iga timoconfiarowaj ipan Cristo

¹⁵ Tejamej totékiya iga tijudiyojmej, iwán tikj towaj iga ayá' tikchiwaj yej ayékti ken kichiwaj yej ayéj judiyojmej. ¹⁶ Tikmatij iga ayagaj wel ye'onos iyixtaj Dios iga kichywa ken tatekimaka iley Moisés. Wel tiye'onoj iyixtaj Dios iga timoconfiarowaj ipan Jesucristo. Inón iga nõ tejamej timoconfiarojkej ipan Jesucristo iga matiye'onokan iyixtaj Dios iga timoconfiarowajsan, ayéj iga tikchiwaj ken tatekimaka la ley. Iga ayagaj wel ye'ono iyixtaj Dios iga kichíwasan ken tatekimaka la ley.

¹⁷ Inán siga tiknekij matiye'onokan iyixtaj Dios iga timoconfiarowaj ipan Cristo, wán timomakaj de cuenta iga tejamej nõ tikchiwaj yej ayékti, inón ayá' kijtojneki iga Cristo techiwaltiaj yej ayékti. ¡Ayéj ijkón! ¹⁸ Siga nikj towaj iga la ley ayá' nepalewía iwán sej nimoconfiarowa iga wel nikchywa ken la ley tatekimaka, iga ijkón nikchywa nokta yej ayékti. ¹⁹ Kuá' nikchíwasnekiá ken la ley kijtowa, nikita' iga awel nikchywa ken Dios kiye'ita. Wán iyixtaj la ley nimigui', iga wel manono iga Dios. ²⁰ Nej nimígui'ya pan cruz wán Cristo; inón iga ayo' nej in yej nisato', Cristo isato' nopan, iwán inán iga nono', nono' iga nimoconfiarowa ipan iPiltzın Dios yej nenegui' iwán migui' iga nej. ²¹ Dios tepoxchokiliá malej iga ayá' teajasi iwán awel niktepo'maka, wán siga agaj wel ye'ono iyixtaj Dios iga kichíwasan ken kijtowa la ley, báldejsanwa' migui' Cristo.

Dios temaka iyEspíritoj iga timoconfiarowaj ipan yéj

3 ¡Amejwán yej anchantitokej Galacia, ni alín ayá' anye'tajlantokej! ¿Ayéj mitzkajkayajkej iga amo xikchiwakan ken kijtowa ye'noticiaj? Kuá' nimitzpowilijkej ye'noticiaj nimitznojma-ijlijkej ken iga kimiktijkej Jesucristo ipan cruz, ankentenderojkej ken kuá' katka amonoyaj kuá' mochij. ² Ta' xine-ijlikan inín: ¿Ix Dios mitzmakakej iyEspíritoj iga ankichiwaj ken tatekimaka iley Moisés, o iga anikredojkej kuá' ankikakikej ye'noticiaj? ³ ¿Te iga ayá' anye'tajlantokej? Kuá' ampewakej iga ankitokaj Cristo, mitzpalewijkej iyEspíritoj Dios, ¿inán ix ankinekij amoséltisan xikchiwakan ken kineki Cristo? ⁴ ¿Ix báldejsan ankiyowijkej iga mitziknochijkej iga ankitokaj Cristo? Masej amo

katka báldejsan. ⁵ Kuá' Dios mitzmakaj iyEspíritoj iwán kichíwa ipan amejwán yej ayí'pa mo-ita, ¿te iga kichíwa? Ayá' kichíwa iga amejwán ankichíwaj ken la ley tatekimaka, sino que iga ankreḍowaj ye'noticiaj yej ankikakikej.

⁶ Xikejlamikikan iga Abraham moconfiaroj ipan Dios, iwán iga moconfiaroj, inón iga Dios kita' ken yej ayá' kichij yej ayektí.

⁷ Inón iga amejwán xikmatikan iga yej moconfiarowaj ipan Dios, inómejwa' in ipilowán Abraham. ⁸ Wán Dios kijtowa kan ijkuilijto' itájtɔl iga kiyē'itas yej ayéj judiyojmej iga moconfiarowaj ipan yéj; ikay ijkn̄in kijlij Abraham in̄in ye'noticiaj: “Iga tej nochi gente ipan tajli yawij ye'onotij.” ⁹ Ijkón iga yej moconfiarowaj ipan Dios, Dios kichíwas iga maye'onokan ijkn̄on kensan Abraham ye'onoya iga moconfiaroj ipan Dios.

¹⁰ Yej moconfiarowaj iga wel kichíwaj ken tatekimaka iley Moisés, Dios kinknochiwas iga itájtɔl kijtowa: “Yej ayá' kichíwa nochi ken tatekimaka iley Moisés, inón Dios kinknochiwas.”

¹¹ Xikmela'matikan iga ayagaj ye'onos iyixtaj Dios iga kichíwa ken tatekimaka la ley; itájtɔl Dios kijtowa: “Yej moconfiarowa ipan Dios, Dios kiyē'ita iwán yawi onoti nochipa wán yéj.” ¹² Yej kitoka iley Moisés, nochipa makichíwa ken tatekimaka inón ley, ayéj iga moconfiarowa ipan Dios. Iga itájtɔl Dios kijtowa: “Siga tikneki iga nochipa xono, xikchíwa nochi yej tatekimaka iley Moisés.”

¹³ Malej iga tejamej awel tikchíwaj nochi ken tatekimaka iley Moisés, Cristo temānawij kuá' mi' ipan cruz; kinknochijkej totechko. Ken ijkuilijto' ipan itájtɔl Dios: “Yej miki pipilójtɔ'pa ipan kuawi', inón tokn̄in, Dios kiyē'ita iga kinknochijkej.” ¹⁴ Mi' Cristo iga Dios makichíwa iga wel maye'onokan yej ayéj judiyojmej, ijkn̄on ken kijlij Abraham. Iwán tonochin̄ iga timoconfiarowaj ipan Cristo Jesús wel matikpiakan iyEspíritoj Dios yej kijtoj iga temakas.

La ley iwán yej Dios kijtoj iga temakas

¹⁵ Nokniwán, nia nimitzn̄extilítij kan ximixkuítikan ipan yej kichíwaj tokniwán: Kuá' se taga' motajtołtía iwán agaj iwán kichíwaj se ama' kan nesi iga motajtołtíjkeja iwán kifirmarowaj, ayagaj wel kijtowa iga amo mamochíwa niga wel kitalilía se' tájtɔl.

¹⁶ Puej Dios kijlij Abraham iwán ipiltzín^a ipilówampa iga kimakas yej yekti. Kan ijkuilijto' ayá' kijtowa iga “ipilowan ipilówampa” kenkuá' nemi kijliá mia' gente, sino que kijtowa: “ipiltzín ipilówampa”, inón kijtojneki sesan, inonwa' Cristo. ¹⁷ Ininwa' in yej nikijtojneki: Dios motajtoltij iwán Abraham iwán Dios kijtoj iga kichiwas ken motajtoltijkej. Inón iga iley Moisés, yej wálaj kuá' pánoja cuatrocientos treinta años, awel kijtowa iga ómpaya matami ken iga motajtoltijkej. Siga ijkón, báldejsan yej Dios kijtoj iga kichiwas. ¹⁸ Siga Dios temaka yej pox yekti iga tikchíwajsan ken tatekimaka iley Moisés, ayéj katka iga matimoconfiarokan ipan yej Dios kijtoj. E' yej Dios kimá' Abraham, kimá' iga kijlij iga kimakas, ayéj iga Abraham kitánijpa.

¹⁹ Iwán ¿téjastaj in iley Moisés? Inón kimakakej iga manesi iga mochiwa yej ayekti. Inón ley tami' este que wálaj inón “ipiltzín” yej Dios kijtoj iga wi'. Dios kimá' inón ley angelejmej iga yejamen makimakakan Moisés, wan Moisés kimá' judiyojmej. ²⁰ E' kuá' Dios kijlij Abraham yej kimakas, Dios akitemoj agaj iga makipowili iga imatika nokta kijlij. Dios sesan wan wel kichiwa iséltisan ken kineki.

Tejas in la ley

²¹ ¿In inín ix kijtojneki iga iley Moisés ono' icontraj yej Dios kijtoj iga kichiwas? Ayéj ijkón. E' siga Dios temakaka se ley yej wel kichiwa iga matonokan, ijkón wel tiye'onoyaj iyixtaj Dios iga san tikchíwaj yej tatekimaka la ley. ²² E' ijkuilijto' ipan itájtól Dios iga nochi gente ilpito' iga kichijto' yej ayekti; ijkón iga petz yej kicredowa ipan Jesucristo wel makipiá yej Dios kijtoj iga tamakas.

²³ Kuá' aya wi' yej ípan timoconfiarowaj, kenkuá' te-ilpitoya la ley, tikchixtoyaj iga matikixmatikan yej ípan matimoconfiarokan. ²⁴ La ley ken se yej teojmá' iga tewiga' kan ono' Cristo, iga mateye'ita Dios iga timoconfiarówajsan ipan Jesucristo. ²⁵ E' inán iga ási'ya yej ípan timoconfiarowaj, ayo' teojmaka la ley.

²⁶ Iga anmoconfiarowaj ipan Cristo Jesús, amejwan nochi ipilowan Dios. ²⁷ Nochi amejwan anmosetilijkej iwán Cristo iga anmobautizarojkej.^b Inán annémija wan Cristo kenkuá' yéj amotzótzol. ²⁸ Até kichij siga se judío o yej ayéj, esclavo o yej

^a 3:16 Ipan griego kijtowa “semilla”, yej wel kijtojneki sesan o mia'. Niga Pablo kijtowa iga kijtojneki Cristo. ^b 3:27 Xikita glosario “Bautizar”.

ayéj, taga' o siwa'; iga ansetitokej iwán Cristo Jesús, kenkuá' sesan amonokej. ²⁹ Siga amejwan itatki Cristo, amejwan ipilowan ipilowampa Abraham, iwán amotatki no mochiwas yej Dios kijlij Abraham iga kimakas.

4 Inín yej nikijtojneki: Mie j aya yolej se tepiltzin yej kimakaskej nochi iga itatkijyas, nesi ken se namoltekipanowani yej ono' ichan malej iga yéj nochi itatki. ² Ono' yej kiskaltia inon tepiltzin iwán ono' yej kita nochi yej itatki, este kuá' kijtoj itaj iga kimakas yej kikuis. ³ Ijkonsan no tejamej, kuá' aya tikixmatiáj Cristo, ken kuá' aya tiyolejkej, tikchijtoyaj ken kitekimakaj yej kitokaj yej ayéj mela'diosmej. ⁴ E' kuá' asi' tiempo yej Dios kijtoj, kititan iPiltzin, yej onoko ipan se siwa' iwán kichij ken tatekimaka iley Moisés. ⁵ Wajaj iga texitomako kan tatekimakatoya la ley, iga Dios mateomemawi ken ipilowan.

⁶ Iwán inán iga amejamej ipilowanya Dios, kititan iPiltzin iyEspíritoj ipan amoalmajmej; iwán iga iyEspíritoj wel tikijliáj Dios: “¡TinoTaj, noPáj!” ⁷ Inán iga tej ipiltzin Dios, inán ayo' mitztekimaka la ley. Iwán iga tej ipiltzin Dios, yawi mitzmakati yej pox yekti iga ticredowa ipan Cristo.

Pablo kinonotza yej mokuepasnekij iga kichiwaj ken tatekimaka la ley

⁸ E' kuá' amejwan aya ankixmatiáj Dios, an-ilpitoyaj iga ankitokayaj yej ayéj mela'diosmej. ⁹ Inán iga ankixmatij Dios, o matikijtokan, Dios mitzixmatij amejwan, ¿te iga sejo' anmoconfiarojnekij ipan yej ayéj mela'diosmej yej awel te kichiwaj iwán anmotemakaj iga mamitzilpitokan iga ankitokasnekij sej? ¹⁰ Ankinekij iga Dios mamitzye'itakan iga té ankichiwaj ipan sekin día, meses, fecha iwán año. ¹¹ Nimajmawi iga baldejsan nochi yej nimitzmachtijkej.

¹² Nokniwan, nimitzijliáj iga ximochiwakan ken nej, iga nej no nimochij ken amejwan iga ayo' netekimakato' la ley. Amejwan ayá' annehiwilijkej nité yej ayekti. ¹³ Ankimátija, kuá' achto nimitzpowilijkej ye'noticiaj yej tamanawiá, nikawi' wan amejwan iga ayekti nikmachiliaya. ¹⁴ Iwán iga ayekti nikmachiliaya, amejwan wel katka ayá' anneye'itayaj, e' malej ijkón amejwan ayá' annepinajtijkej niga annesemakakej. Majwa' anneomemawijkej ken se iyángel Dios; ken kuá' nemi ankomemawiáj Jesucristo

nokta. ¹⁵ ¿Te iga inán ayo' ampakij? Wel nikijtowa inín iga nimitztajtowiliáj, siga wel katka este annemakayaj amoyix. ¹⁶ Iwán inán, ¿ix anne-ijíyaja iga nimitzijlijkej yej ompay nokta?

¹⁷ Yej kinekij iga xikchiwakān ken tatekimaka iley Moisés, ayéj iga mitzye'ojmakaj. Yejamej kinekij mamitzyokatikan iwán nejamej, iwán yejámejsan xikyē'itakān. ¹⁸ Yekti iga xiknekikan iga xikpalewikan sekin, siga yej ankichiwiliáj nokta yej yekti, e' xikchiwakān nochipa, ayéj kua'san nono' amowan. ¹⁹ Amejwan yej nimitznejikij ken nokta annopilowan, sej nimoknochijto' iga amejwan, ken tikita se teye' kua' kualoto' iga taonoltiá; iwán ijkón nia nimoknochijtoti este que xikmela'tokakān Cristo. ²⁰ ¿Niknekiskiyaya magui' sémiya nokta manono amowan iga manimitztzojtzopeli'notzakān, puej ayo' nikmati te nikchiwa wan amejwan!

Mamixkuñtilo ipan Agar wan Sara

²¹ Amejwan yej ankichiwanekej ken tatekimaka iley Moisés, xine-ijlikān inín: ¿Ix ayí' ankikakikej ken kijtowa inón ley? ²² Kijtowa iga Abraham kipiá' ome isiwa', se yej imela'siwa' yej itoka' Sara, iwán se' yej isirvientaj Sara yej itoka' Agar. Sejsé isiwa' kita' se ipiltzín. ²³ E' ipiltzín sirvienta onoko iga taga' kine', miej ipiltzín yej ayéj sirvienta onoko iga mochij yej kijtoj Dios. ²⁴ Inín tatapowalis kan mamixkuñtilo. Inomej ome siwatkej kijtojneki ome pacto yej Dios kichij. Se de inón pacto mochij ipan tepe' Sinaí, iwán inón tenextiliá de Agar; nochi ipilowan Agar onoj iga esclavojmej iga kipiáj iteko yej la ley. ²⁵ Agar kijtojneki inón tepe' yej itoka' Sinaí yej ono' Arabia, inón kijtojneki Jerusalén yej inán ono' ipan tajli, iga yej ompa chantitokej wan ipilowan kitekimakatokej iley Moisés. ²⁶ E' Sara kijtojneki se' Jerusalén yej ono' ajko ipan cielo, inonwa' ayéj esclava, iwán tejamej ipilowan. ²⁷ Iga itájtōl Dios kijtowa:

Xipaki tej siwa' yej ayá' tipilowa;
xitzajtzi iga tipaki, tej yej ayí' tipilkualo.

Iga siwa' yej kikajtejkej yawi kipiati máj ipilowan,
máj que inón siwa' yej wewejyoj.

²⁸ Nokniwan, tejamej ken tikita Isaac yej ipiltzín Sara; tejamej tepilowan yej Dios kijtoj iga onoskej. ²⁹ E' ijkón ken ikya ipiltzín Agar, yej onoko iga taga' kine', kiknochij ipiltzín Sara, yej onoko

iga kine' iyEspíritoj Dios; ijkón nō inán, yej kichiwásnekij ken tatekimaka iley Moisés, te-iknochiwaj tejamej yej tonokej iga iyEspíritoj Dios. ³⁰ E', ¿te kijtowa Dios ipan itájtōl? Kijtowa: “Xikixti esclava iwán ipiltzín, iga ipiltzín esclava awel kikui yej itatkiijyas ipiltzín yej ayéj esclava.” ³¹ Inón iga nokniwán, tejamej ayéj ken ipilowan yej esclava yej kitekimakato' iley Moisés, majwa' tejamej ipilowan yej ayéj esclava iga timoconfiarowaj ipan Cristo.

5 Cristo texiton iga ayo' matetekimakato la ley. Inón iga xixitontokán, iwán ayo' ximotemakakan iga sej mamitztekimakatokán la ley.

² Ta' xinekakikan, nej niPablo, nimitzijliáj siga amejwán anmocircuncidarowaj, ayá' mitzpalewiáj iga migui' Cristo.

³ Nimitzijliáj sej iga nochi yej mocircuncidarowa, yawi onoti iga makichiwa nochi ken tatekimaka iley Moisés. ⁴ Amejwán yej ankijtowaj iga anye'onokej iyixtaj Dios iga san ankichiawaj ken tatekimaka la ley, anmoyokatijkej de Cristo iwán ankikajtejkej Dios yej techokiliá. ⁵ E' iga nejamej, iyEspíritoj Dios nenextiliáj iga nejamej niawij niye'onotij iyixtaj Dios iga nimoconfiarowaj ipan Cristo. ⁶ Siga tisetitokej iwán Cristo Jesús, até kichij siga tonokej circuncidadoj o ayá', monékisan iga matimoconfiarokán ipan Dios, iwán siga timoconfiarowaj, tiknekískeja tokniwán.

⁷ Amejwán ómpaya ken ankichijtoyaj. ¿A'yéj mitzkawaltijkej iga ayo' xikchiwakán ken kijtowa mela'ye'noticiaj? ⁸ Ayéj Dios yej mitzkawaltijnekij, iga Dios nokta yej mitznótzaj. ⁹ Amo xikelkawakan iga “alín levadura^a kipošawayaltia nochi tixti kuá' mochiwa pan.” Ijkón se yej ayompa tamachtiá wel kichikokixtiá komati tokniwán. ¹⁰ Nej nimoconfiarowa ipan toTeko iga amejwán ankitokaskej ken nimitzmachtijkej, e' Dios yawi kicastigaroti yej mitzkuejkuesowaj, a'san nešis.

¹¹ Nokniwán, siga nej katka manitatemakátoo' iga mamocircuncidarolo, judiyojmej ayá' ne-iknochiwayaj iwán ayá' kikuejkuesowayaj kuá' kikakij iga nikpowa te iga Cristo migui' ipan cruz. ¹² E' inomej yej mitzkuejkuesojtinemij iga ximocircuncidarokán, jasejwa' nochi yejamej mamomela'tekikanya!

¹³ Nokniwán, Dios mitznótzkej iga ayo' mamitztekimakatokán la ley. Malej iga ijkón, amo xikchiwakán ayompa kensan

^a 5:9 Xikita glosario “Levadura”.

kineki amoalmaj, majwa' ximosepampalewikan iga manesi iga anmonekij. ¹⁴Iga nochi yej tatekimaka la ley wel mochiwa ipan inin yej ijkín kijtowa: “Xikneki moknin kensan tej timoneki.” ¹⁵Nimitzijliáj, siga anmotankuaj iwán anmokuaj améjwansan, anyawij anmosepantamitij.

Matinemikan ken kineki iyEspíritoj Dios

¹⁶Inin yej nimitzijliáj: Xinemikan ken kineki iyEspíritoj Dios, iwán amo xinemikan ayompa ken kineki amoalmaj. ¹⁷Iga nochi yej ayekti tikchíwasnekij, akiye'ita iyEspíritoj Dios, iwán iyEspíritoj Dios akiye'ita yej ayekti tikchíwasnekij. Iyomextimej ayá' moye'itaj, inón iga amejamej awel ankichiwaj yej ankinekij. ¹⁸E' siga iyEspíritoj Dios mitzojmakaj, ayo' mitztekimakatokej la ley.

¹⁹Nésisan yej ayompa kichiwaj ken kinekij iyalmajmej, ijkín kichiwaj: kochij wan yej ayá' íwan namiktitokej, kichiwaj yej pox ayekti, este ayo' pinawaj iga ayompa kichiwaj, ²⁰kiweyimatij idolojmej, taachisarowaj, ta-ijiyaj, pox takuejkuesowaj, kikuilijnekij yej se' itatki, pox kuejkuesiwij, kinekij yejámejsan mamoye'chíwakān, moyojoyokatiáj iwán monechkowaj wānsan yej moye'itaj, ²¹ta-ixitaj, tamiktiáj, sentawānaj kan pox tajtakuj iga ilwichiwaj, iwán kichiwaj sékino' yej ijkómpasan. Nimitznonotzaj amejwan kensan achto nimitzijlijkej, yej ijkón kichiwaj, ayá' wel kalakiskej kan reinarowa^a Dios.

²²E' iyEspíritoj Dios kichíwa ipan toalmaj iga matimonekikan, matipaktokān, matonokān tamelá, amo nimanín matikuesiwikan, matite-ijiknimej, matikye'chíwilikan sekin, nochipa matikchíwakān ken tikijtowaj iga tikchíwaskej, ²³matiyoltzopelikmej, iwán matimoyoltakuawilikān kua' tikchíwasnekij yej ayekti. Ateyi nisé ley yej tatekimaka iga amo matikchíwakān ijkín. ²⁴Iwán yej tiktokaj Jesucristo, tikmiktijkej ipan cruz nochi yej ayekti yej kichíwasneki toalmaj. ²⁵Ya que iyEspíritoj Dios kichij iga wel matiye'onokān, matikchíwakān nochi ken tenextiliá.

²⁶Amo matimoweyimatikan, amo matimokuejkuesokān niga matimosepan-ixitakān.

^a 5:21 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

Ximosepampalewikan

6 Nokniwan, siga ankitaj agaj kichij yej ayekti, amejwan yej máj ankimatij ken kineki iyEspíritoj Dios, xikpalewikan iga sej maye'nemi. Tamelá xiknotzakān; amo ximoweyimatikan. Amo santá' tej nō tikchiwasnekis yej ayekti. ²Ximosepampalewikan kuá' ay'ya ankojasij ken ankichiwaj ipan tejté yej mitzyolmiktijtokej. Iga ijkón, ankichiwaj ken tatekimaka iley Cristo.

³Si agaj momachiliá iga kipiá itekiyo kuá' ayéj te iteki, inón igánajsan mokajkawawa. ⁴Sejsé imatika mamō-ita ken iga nemi, iwán siga kita iga ómpaya ken kichijto', iyálmajsan makimatito iga ye'ono'. E' amo makijto iga yéj máj ye'nemi que se'. ⁵Puej sejsé kimati te tekípánol Dios kimá' iga makichiwa.

⁶Yej nemi momachtiá ipan itájtōl Dios, yej quipiá, achi makimakokati itamachtiāni.

⁷Amo ximokajkawawakan: ayagaj wel kajawilmati Dios. Yej kichiwiliá agaj tejté, inón yawi mokuapati iyakapan. ⁸Siga agaj kichiwa yej ajayekti, iga inón yej kichij yawi mela'poliwiti. E' yej kichiwa yej yekti ken kineki iyEspíritoj Dios, iyEspíritoj Dios yawi kichiwati iga nochipa maono iyixtaj Dios. ⁹Inón iga amo matisiawikan iga tikchiwaj yej yekti. Siga ayá' timosemakaskej, wí' día kuá' temakaskej yej teajasi. ¹⁰Inón iga kuá' wel, matikchiwilikan yej yekti nochi, iwán inón máj matikchiwilikan tokniwan yej nō moconfiarowaj ipan Cristo.

Pablo tanōtza iwán tanawatiá

¹¹Ta' xikitakan kejkē'pa letrajwewetkej nemi nimitzijkuilowiliáj nomatika. ¹²Inomej yej mitztekimakaj iga ximocircuncidarokān, kichiwaj iga san makiye'itakan, iwán iga amo makijiyakan iga kitokaj Cristo yej mi' pan cruz. ¹³E' niga yej onokej circuncidado ayá' kichiwaj nochi ken tatekimaka la ley. E' mitztekimakaj iga ximocircuncidarokān iga mamokichmatikan iga mitzchíwaltijkej iga ximotekikan. ¹⁴E' nej iga nité yej nikchiwa ayá' nimoweyimati, petz nimoweyimati iga niktoka toTēko Jesucristo yej mi' ipan cruz. Jesucristo mi' iga nej, ijkón nochi yej ono' ipan inín tajli ay' neyōtilāna ken kuá' míkto'ya iwán nej ken nō nimíkto'ya iga ay' nikchiwa ken mochíwa pan inín tajli. ¹⁵Iga tisetitokej iwán Cristo Jesús, até kichij siga timocircuncidarowaj o ayá', monékisan iga

Dios mateyolpata. ¹⁶Dios makichiwa iga maonokan tamelá iwán makichokilikan nochi yej kichiwa ken nemi nimitzijliáj, inómejwa' nokta in ipilowan Dios.

¹⁷Inán nikeman anikneki agaj maneyolmikti; ipan nokajlo' nesi notákal iga ne-iknochijkej iga niktoka toTeko Jesús.

¹⁸Nokniwan, niktajtaniliá toTeko Jesucristo iga makichiwa yej yekti ipan amejwan. Ijkónyawa'.

*Ama' yej kijkuiloj San Pablo iga tokniwan
yej chantitokej altepe' Éfeso*

Efesios

Pablo kijkuilowiliá yej kitokaj Jesús yej chantitokej altepe' Éfeso

1 Nej niPablo, iyapóstol^a Jesucristo, ken tikjtowaj, se yej yéj kititan, iga Dios ijkón kine'. Nimitzijkuilowiliáj inín ama' yej ankitokaj Dios iwán ankidredowaj Jesucristo yej anchantitokej altepe' Éfeso. ²Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzyolchikawakan iwán makichiwakan iga pan amoalmaj xonokan tamelá.

Dios teyolchikawa iga tiktokaj Cristo

³Matikweyimatiltikan yej iDios iwán iTaj toTeko Jesucristo iga Dios tem'ya ipan toespíritoj nochi yej yekti yej ono' ipan cielo iga tisetitokej iwán Cristo. ⁴Dios tetapejpen áchtosan, este kuá' aya mochiwaya inín tajli, iga matisetitokan iwán Cristo, iga matimochiwakan de yéjpasan iwán iga matikchijtokan iyixtaj yej yéj kineki. ⁵Dios iga tepoxnegui', kejlán este ikay iga tetapejpen iwán kititan Jesucristo iga matimochiwakan nokta ipilowan, ijkón Dios kiye'ita. ⁶Dios poxsan techokilij iga teomemawij iga yej kichij ipiltzin yej poxsan kineki, ijkón kajasi iga matikweyimatiltijtokan. ⁷Iga iyeyo Cristo kitoyaj kuá' migui', temawij iwán teelkawilij yej ayekti tikchijkej, inón kichij iga tepoxchokilij. ⁸Dios iga tepoxneki, tematiltij yej matikchiwakan iwán iga matikixmatikan iyojwi. ⁹Tenextilij yej iyantoya, yej yéj kejlantoya iga tejamen, ken yéj kiye'ita' iga ipan Cristo kine' mamochiwa. ¹⁰Dios yawi kichiwati kuá' yéj nokta kinekis iga kisetiltij nochi yej ono' ipan cielo iwán yej ono' ipan tajli iga Cristo makimandaro.

¹¹Iwán iga tisetitokej wan Cristo inán timotapialiaja, iga Dios temá' yej yéj itatki, tetapejpentoyay iga Dios ijkón nokta kejlantoya, iga kichiwa ken yéj kiye'ita. ¹²Ijkón Dios kichij iga nejamej

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

nijudiyojmej áchtosan maniksentalikān noalmajmej pan Cristo iwān manikweyimatiltikan. ¹³ Amejwān nō ankikakikej mela'ye'noticiaj yej tasalvarowa iwān ankređojkej Cristo. Dios mitzmakakej iyEspírito Santo iga manésiya iga amejwān itátkiya yéj, yej ikayay kijtoj iga yawi mitzmakati. ¹⁴ Iga Dios temá' iyEspíritoj, tenextiliá iga yéj yawi temakati majo' yej yéj itatki. Íkuā' kisalvarowa nochi tokniwān yej yejpa itatki iwān nochi kiweyimatiltiáj.

Pablo kitajtaniliá Dios iga makipalewikan yej kitokaj Jesucristo

¹⁵ Inōn iga nej, kuā' nikagui' iga amejwān anmoconfiarowaj ipan toTeko Jesucristo iwān anmonekij wān yej kitokaj Dios, ¹⁶ ayá' nikajtewa iga nikmaka gracias Dios iga amejwān. Nochipa nimitzejlamikij kuā' nitajtowa wān Dios. ¹⁷ Niktajtaniliá iDios toTeko Jesucristo, toTaj yej kipoxpiá poder, iga mamitzmakakan iyEspíritoj iga xikmatikan te xikchiwakan iwān xikixmatikan máj Dios. ¹⁸ Nō niktajtaniliá Dios iga mamitztawikan pan amoalmajmej iga xikmatikan te iga mitznōtzkej, iwān xikmatikan nō yej pox yekti yej Dios yawi kimakati inomej yej yéj itatki. ¹⁹ Nikneki xikmatikan iweyi poder yej akipiá kan tanto', inōn tepalewiá kuā' tiksentalijtokej toalmaj pan Cristo. Ininsan iweyi poder yej Dios kinextij ²⁰ kuā' kojpa-ixitij Cristo iga miktoya iwān kitalij iladoj iye'mā' ipan cielo. ²¹ Ompa kitalij Cristo iga máj mamandarō que nochi espíritojmej yej kipiáj poder iwān nochi yej mandarowaj pan cielo, ipan inín tajli yej inán ono' iwān yej wí'o'. ²² Dios kitalij Cristo iga makimandarō nochi, iwān nō kitalij iga maono ken tzontekon pan nochi tokniwān yej kitokaj toTeko. ²³ Yej tiktokaj Cristo, tejamej icuerpoj. Yej tiktokaj Cristo atikpolowaj nité iga yéj noyan ono wān nochi kipiá.

Dios teyokamanawia

2 Cristo mitzojpa-ixitijkej iga anmiktoyaj iyixtaj Dios iga ankichijtoyaj yej ayekti. ² Inōn ankichijtoyaj ikya, kensan kichiwaj yej akixmatij Dios, san ken kineki Tzitzimi' yej mandarowa ipan ejeka', iwān yej nō kichiwaltia yej ayekti inomej yej akichiwaj ken kineki Dios. ³ Ikya nochi tejamej ijkōn nō tinemiáj, tikchīwayaj san ken kinekiá toalmaj, iwān san ken tikejlamikiáj, inōn iga tejasia iga Dios matecastigarō kensan sekin. ⁴ E' Dios pox techokiliá iga pox teneki, ⁵ malej iga tejamen timiktoyaj iyixtaj

Dios iga tikchijtoyaj yej ayékti, Dios teojpa-ixitij wān Cristo. Dios ken temakokawia' iga tiye'onoskej wān kiye'ita iga matēmanawi. ⁶Dios teojpa-ixitij wān Cristo Jesús, iwān teewatoltij itēnoj kān ono' ipan cielo. ⁷Ijkōn kichij iga makinexti pan mia' xiwi' yej wi'o', iga tepoxye'ita iwān pox techokilia' iga timoconfiarowaj ipan Cristo Jesús. ⁸Dios mitzmanawijkej iga mitznekiy iga ípan anmoconfiarojkej; iwān inín ayéj iga amoganaj ankichijkej, sino que Dios mitzyokamakokawijkej. ⁹Inín ayéj iga tejté tikchijkej iga tiktānkej, iga amo agaj mamoweyimati. ¹⁰Tejamen Dios teojpachij iga matisenemikan wān Cristo Jesús, iga matikchiwakan yej yékti, iga ijkōn yéj áchtosan kejlān ken matinemikan.

Tonokej tamelá ipan Cristo

¹¹Inón iga amo kikelkawakan iga amejwān ayéj anjudiyojmej; judiyojmej mitzijliayaj “incircuncisos”^a iga yejamej nochi tajtaga' mojlíaj “circuncidados” iga yejamen inón kitekichiwaj. ¹²Íkua' amejwān aya ankixmatiáj Cristo, judiyojmej mitzitakej iga anwejkachanejkej, ayá' ankixmatiáj te motajtoltijkej Dios wān israelitajmej niga yej kijtoj iga yawi kichiwati. Amoselti amonoyaj ipan inín tajli iga ayá' ankixmatiáj Dios wān ayá' ankimatiáj siga wel anmomanawiyaj. ¹³E' inán iga ansenemij wān Cristo Jesús, amejwān yej amonoyaj wejka iga Dios, ankina'techójkeja iga migui' Cristo iga amejwān. ¹⁴Cristo kichij iga matonókanya tamelá. Yéj kichij iga judiyojmej iwān yej ayéj judiyojmej mamochiwakan ken sesan, iga Dios kixixtinya inón yej tayojoyokatijtoya iga mo-ixitayaj. ¹⁵Kua' mi' Cristo, ompa tami' iley Moisés wān nochi yej tatekimaka. Yej judiyojmej iwān yej ayéj judiyojmej mochij ken sesan taga' iga kisentokaj Cristo. Ijkōn kichij iga matonókanya tamelá. ¹⁶Kua' mi' ipan cruz, Cristo kichij iga matami iga mo-ijiyayaj yej judiyojmej iwān yej ayéj judiyojmej iwān mochijkej ken sesan taga'. Inán wel tonochimej tonoskej tamelá iyixtaj Dios.

¹⁷Cristo wāljaj iwān kipowa' ye'noticiaj ken wel matonokan tamelá iyixtaj Dios tonochimej, yej ayéj judiyojmej yej wejkatitoyaj iga Dios iwān judiyojmej yej ken na'san onoyaj wān Dios. ¹⁸Iga Jesucristo mi' iga tejamen, tonochin yej tijudiyojmej iwān yej ayéj, inán wel tasij itēnoj toTaj iga inonsan iyEspíritoj Dios. ¹⁹Inón

^a 2:11 Xikita glosario “Circuncisión”.

iga inán amejwan ay'ya anwejkachanejkej, niga ayo' amonokej ipan tajli yej ayéj amotatki. Inán ansetiakej iwán inomej yej itatki Dios iwán nō anmochíjkeja ipilowan Dios. ²⁰ Wan amejwan inán ken se weyi kajli yej taksato' pan yej tenextilij apostolejmej wan profetajmej,^a iwán Jesucristo nokta ken tikita achto te'ti kan tajtaksato' inón kajli. ²¹ Iga tisetitokej wan Cristo, ken yoli' yoli' tejkatiá kajli te que yekawi se tiopan yej yokachijto' iga toTeko. ²² Ijkonsan nō amejwan, iga ansetitokej wan Cristo, anmosenechkowaj iga mamitzchíwakan ken se kajli kan maono iyEspíritoj Dios.

Dios kititani Pablo iga makipowili ye'noticiaj yej ayéj judiyojmej

3 Inón iga nej Pablo, nipresojtito' iga nikchiwa ken kineki Cristo Jesús; nitekipanowa iga xiye'onokan amejwan yej ayéj anjudiyojmej. ² Ankimátija iga Dios nechokilij iga nemá' inín tekipánol iga manimitzpalewikan. ³ Dios nenextilij yej iyantoya iwán nematiltij, ijkón ken nimitzijkuilowilíjkeja achi ipan inín ama'. ⁴ Kuá' ankixpowaskej inín, ankimatiskej iga nikmátiya yej iyantoya, yej Cristo kichiwako. ⁵ Inón yej to-ikyapatajwan ayá' kimatikej; e' inán Dios, iga iyEspíritoj kinextilij iyapostolejmej iwán iprofetajmej. ⁶ Ininwa' in yej aya momatiá: Jesucristo nō wel kimanawiá yej ayéj judiyojmej iga mamochiwakan sesan wan judiyojmej; iyomextin mochíwaskej ken tikita sesan taga' iga Dios kimakas nochi yej kijlij judiyojmej iga yawi kimakatij.

⁷ Malej iga aneajasi, Dios nechokilij iwán netalij iga wel manitekipano iga manikpowa ye'noticiaj. ⁸ Nej yej máj até noteki que nochi yej kitapejpen Dios iga itatki; e' yéj kiye'ita iga manikpowili ye'noticiaj yej ayéj judiyojmej. Inón ye'noticiaj tematiltiá yej kichij Cristo iga tejamen, yej pox valerowa iwán ayagaj wel kaxiliá ipatiyo. ⁹ Dios, yej kichij nochi yej tikitaj, kine' iga maniknextili nochi gente ken yéj kichíwas, yej desde ikya ayagaj kimatiá. ¹⁰ Ijkón angelejmej^b yej onokej ipan cielo iwán espiritojmej yej kipiáj poder, kitaj ipan toknimej yej kitokaj Dios, iga Dios nokta kipoxmati te kichíwa. ¹¹ Dios kichij ijkón kensan kejlantoya pox ikay, inón kichij iga kititan toTeko Cristo Jesús. ¹² Iga tiktokaj Cristo, inán ayá' tipinawaj iga tikna'techowaj

^a 2:20 Xikita glosario “Profeta”. ^b 3:10 Xikita glosario “Ángel”.

Dios, iga timoconfiarowaj ipan yéj. ¹³Inón iga nimitzijiáj, amo ximoknomatikan iga nemi ne-iknochiwaj iga amejwan. Inín iga amejwan xiye'onokan.

Ken iga tepoxneki Cristo

¹⁴Inón iga nimotankuaketza iyixtaj iTaj toTeko Jesucristo, ¹⁵yej kimaka vida nochi yej ono' pan cielo iwán pan tajli. ¹⁶Niktajtaniliá toTaj yej nochi wel kichiwa iga mamitzmakakan amotájpal iga iyEspíritoj iga amo ximosemakakan ipan iyojwi. ¹⁷No niktajtaniliá Dios iga Cristo maono ipan amejamej iga anmoconfiarowaj ipan yéj, iwán ijkón xiknekikan Dios wan ximonekikan iga inochi amoalmajmej. ¹⁸Ijkón amejwan wan nochi yej kitokaj Dios, wel xikmela'matikan ken iga Cristo tepoxneki. ¹⁹Niktajtaniliá iga xikmatikan ken iga teneki, malej iga ayagaj wel kimati nochi ken iga Cristo teneki, ijkón anmomela'confiarojtoskej ipan Dios.

²⁰Mamoweyimatilti Dios yej pox wel nochi kichiwa, kichiwa majya sej que yej tiktajtaniliáj. Awel niga tikojasij yej Dios wel kichiwa ipan tejamej iga tepalewiá. ²¹¡Tonochimej yej tiktokaj Cristo Jesús matikweyimatiltikan Dios nochipa! Ijkónyawa'.

IyEspíritoj Dios tepalewiá iga sesan timochiwaj

4 Inón iga nej nipresojtito' iga niktoka toTeko, nimitztajtaniliáj iga xiye'nemikan ken kajasi manemikan yej Dios kinotza, kensan mitznotzkej amejwan. ²Ximoalimpamatikan, xite-ijiknimej; amo nimanín xikuesiwikan, ximosepanchokilikan iga anmonekij, ³xiktemokan nochipa iga xonokan tamelá, sesan amoalmajmej ken kineki iyEspíritoj Dios. ⁴Tejamen yej tiktokaj Cristo tonokej ken sesan cuerpo, ono' sesan Espíritu, ijkón ken Dios mitznotzkej iga ipan sansé xikchixtokan yej mitzsalvarowaj. ⁵Ono' sesan toTeko, ipansan sesan kan timoconfiarowaj iwán pan sesan toTeko timobautizarowaj.^a ⁶Ono' se Dios yej nochi iTaj, yéj kimandarowa nochi, nochi kichiwa yej yéj kineki iwán ono' noyan.

⁷E' sejsé de tejamej temá' iga wel matikchiwakan totekiyo' kenya iga Cristo kine'. ⁸Inón iga itájtol Dios kijtowa:

Tejkaj ajko, kiwiga' no presoymej, yej iyenemigoymej,
iwán kimakokawij tajtaga' yej yekti.

^a 4:5 Xikita glosario "Bautizar".

⁹ ¿Té kijtojneki iga “tejkaj”? Kijtojneki iga achto temoj ipan inín tajli, te iyijtiko yajka. ¹⁰ Yej temojka, yejsan sej tejkaj máj ajko iyixko cielo, inón iga yéj inán noyan ono', ipan cielo iwán pan tajli. ¹¹ Yéjsan kitalij iga sekin maonokan apostolejmej, sekin yej Dios kitajtolmaka, sekin yej kipowiliáj itájtol Dios yej aya kixmatij, sekin pastormej iwán no sekin yej tamachtiáj. ¹² Ijkón yéj kichij iga nochi yej kitokaj wel matekipanokan pan itekipánol Dios, iga wel no makipalewikan tokniwan, ¹³ te que tonochin matimochiwakan sesan ipan Dios iwán iga matikixmatikan iPiltzin. Ijkón ajachi ajachi tiye'tajlantiaskej iwán matiye'nemikan iga tonoskej kensan Cristo. ¹⁴ Ayo' matinemikan ken kokone' yej nijnijiga kiwigaj ejeka' kuá' nejnemij. Ono' nokta yej tamachtiáj iga takajkawawaj iwán kinekij matekajkawawakan iwán matewigakan pan yej ayéj ye'ojti. Amo ijkón matechwilikan. ¹⁵ Iga timonekij, matikijtokan yej mela'ciertoj, ijkón nochi tikchijtiaskkej ken Cristo tenextiliá, iga yéjwa' in toztontekon. ¹⁶ Cristo ken toztontekon nochi yej tiktokaj, wan tejamen ken icuerpoj. Sejsé tikpiáj totekiyo, wan tisen-onokej, tisentekipanowaj wan nemi tikuij totájpai iga timosepannekij.

Yej kitoka Cristo, se'pay manemi

¹⁷ Inín inán nimitzijiáj iwán nimitztajtaniliáj ipan itoka' toTeko Jesús iga ay'ya máj xikchijtokan ken kichiwaj yej ayá' kixmatij Dios. Yejamen san kixeto'chijawaj ken kineki iyalmajmej. ¹⁸ Yejamen ayá' ye'tajlamikij iga onokej ken kan takomichkan, yejamen ayá' kipiáj vida yej Dios temaka tejamen iga yoltakuaktikej, inón iga ayá' niga kixmatij. ¹⁹ Yejamen ken ay'ya xaya'yojkej iga ayo' pinawaj, kimela'yolmakákeja iga kichiwaj yej pox ayejyeki iwán inonsan kiyoltilantokej. ²⁰ E' amejamen, kuá' ankređojkej Cristo, ayéj ijkón mitzmachtijkej, ²¹ siga mela'wa' ankikakikej yej mitzpowilijkej de Jesús, iwán siga mitzmachtijkej kensan Jesús tanextiliá. ²² Xikajtewákanya ken ikya ankichijtoyaj; xikixtikān ipan amoalmaj yej mitzyoltilantoyaj iga ankichijtoyaj yej ayekti, inón mitzpojpolojtoyaj iga anmokajkawajtoyaj. ²³ Ximomakákanya iga Dios mamitzyolpatakan wan ken iga antajlamikij, ²⁴ iwán xikchijtokanya yej yekti ken kineki Dios iwán nésisya iga melá' anye'némija.

²⁵ Inón iga ayo' xitakajkayawakan, sejsé de amejwan amo makikajkayawa iyiknin, iga tejámempasan iga pansan se cuerpo tisetitokej.

²⁶ Siga ankuesiwij, amo iga inón xikchiwakan yej ayekti iwán amo xikuesitokan semilwi'. ²⁷ Niga ximomakakan iga Tzitzimi' makalaki pan amoalmaj.

²⁸ Yej tachtekiá, ayo' matachteki, mapéwaya ga maye'tekipano iga matatani, iga wel makipalewi yej ayá' motapialia.

²⁹ Amo xikijtokan tájtól yej ajayekti. Majwa' xikijtokan yej ye'tájtól yej makipalewikán yej kitokaj toTeko. ³⁰ Amo xikchiwakan iga mamoknōmati Dios iyEspíritoj. Mitzmakakej iyEspíritoj iga manésiya iga amejwan itátkiya yéj este kua' wi' Cristo iga mitzsalvarokij.

³¹ Amo xiyolchichixtokan iga ankuesiwij, amo xitajtaweltajtokan, amo xiktzatzajtzilikán amoknin, niga xikmalijlikán agaj, iwán xikajtewakan nochi yej ayekti. ³² Majwa' xite-ijiknimej, ximochokilikán, ximoperdonarowilikán yej anmochiwiliáj, ijkón ken Dios ipan Cristo Jesús mitzperdonawilijkej nochi yej ankichijkej yej ayekti.

Ken iga manemikan yej ipilówampa Dios

5 Amejwan ipilowan Dios yej mitzpoxnokij; xiktemokan iga xikchiwakan kensan yéj kichiwa. ² Ximosepannekikan, kensan Cristo teneki, iwán motemá' iga mi' ga tejamen. Kua' mi' Cristo, Dios kiye'ita' ken kua' se yolka' kimiktiliáj iwán ajwiya' kua' tata.

³ Amejwan yej Diospay itatki, ni alín ayo' xikijtokan iga agaj moteka iwán yej ayá' íwan namiktito', niga nokta xikijtokan yej ajayekti, niga xikejlamikikan iga ankipoxpiasnekij kuajkuantas. ⁴ Amo xikijtokan tájtól yej tipinawaj iga tikakij, niga xeto'tajtolmej, niga tajtolmej yej pox ayekti iga mamō-ijto, iga nochi inín ayá' kajasi iga xikijtokan, majwa' xikmakakan gracias Dios. ⁵ Ankimátija siga agaj moteka iwán yej ayá' namiktito', o kichiwa tejté yej ayekti o kipoxpiasneki kuajkuantas, inonwa' kenkua' kiweyimati ídolo iwán ayá' kajasi iga Cristo iwán Dios marreinaro^a ipan yéj. ⁶ Amo agaj mamitzkajkayawakan iga xeto'tajtolmej, inón iga Dios yawi

^a 5:5 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

kicastigarotij yej ayá' tagatakakij. ⁷ Amejwan amo ximotokakan iwán inomej yej kichiwaj yej ayekti.

⁸ Amejwan ikya amonoyaj kenkuá' kan tamichkan, e' inán amonókeja kan taxotalpan iga ankixmatij toTeko; xinejnemíkanya ken yej nemij nokta kan taxotato'. ⁹ Iga yej kipiá iyEspíritoj Dios pox te-ijiknín, ye'nemi, iwán atakajkayawa. ¹⁰ Xikixmatikan yej kiye'ita toTeko. ¹¹ Amo ximotokakan wan yej onokej ken kan takomichkan iga kichiwaj yej ayá' teonkixtiá, majwa' xiknextilikan iga ayompa kichijtokej. ¹² Te tipinawaj iga tikpowaj yej yejamen kichtakachiwaj. ¹³ E' kuá' nóchiya momati, nité ayo' iyantos, iga inón yej kitawiá, kinextiá siga se ye'nemi o ayá'. ¹⁴ Inón iga mojtowa:

Xisa, tej yej tikochto';
xi-ojpa-isa iga timikto',
iwán Cristo yawi mitztawiti.

¹⁵ Inón iga ximo-itakan ken iga annemij. Amo xonokan ken yej ayá' kixmati yej yekti, sino que ken yej kimati te mochíwa iga nochi maye'kisa. ¹⁶ Amo xiknempolokan kuá' wel agaj ankichiwiliáj yej yekti, iga inimej día pox ono' yej ayekti kichiwaj. ¹⁷ Amo ximoxeto'tilikan; xikmatikan katiapa yej Dios kineki iga xikchiwakan. ¹⁸ Amo xitawanakan, iga yej tawana mopoipolowa, majwa' ximomakakan iga iyEspíritoj Dios mamitznentikan. ¹⁹ Kuá' anmonechkowaj, xikuikakan yej ijkuilijto' ipan salmos, iwán takui' yej kajasi iga mokuikiliá Dios wan tepalewiá iga timoconfiarowaj pan yéj. Xiktakuikilikan iwán xikweyimatiltikan toTeko iga nochi amoalmajmej. ²⁰ Nochipa xikmakakan gracias toTaj Dios iga nochi yej temaka, ipan itoka' toTeko Jesucristo.

Ken manemikan yej kitokaj Cristo

²¹ Ximosepancredokan iwán ijkón nesis iga ankimajmawiliáj Dios.

²² Siwa' yej wewejoj makicredo iwéj, ijkón kensan kicredowa yej tatekimaka toTeko Jesucristo. ²³ Iga taga' tzontekon iga isiwa', ijkón kensan Cristo tzontekon iga nochi yej kitokaj. Cristo kimánawiá yej kitokaj wan yejamen ken icuerpoj. ²⁴ Ijkón ken yej kitokaj Dios kichiwaj ken kineki Cristo, ijkonsan no siwa' nochipa makichíwa ken kineki iwéj.

²⁵ Taga', xikneki mosiwa', ijkón ken Cristo kine' yej kitokaj Dios iwán mi' iga nochi tejamej. ²⁶ Cristo kichij iga tejamej matimochiwakan itátkisan; tepajpa' iga a'ti wan iga itájtól. ²⁷ Inón kichij iga tejamen yej tiktokaj matonokan ken isiwa' Cristo. Wan mate-ita iga tipoxye'nemij iga atikpiáj nité nokta yej yéj akiye'ita wan tonóskejsan iga yéj. ²⁸ Ijkón nō sē taga' makineki isiwa' kensan yéj moneki. Yej kineki isiwa', yéj nō moneki. ²⁹ Iga ayagaj mo-ijiya igánajsan, majwa' motamaka iwán mocuidarowa, ken Cristo kichiwa wan yej ípan kicredowaj; ³⁰ iga tejamen yej tiktokaj Cristo, icuerpoj nokta, tejamen inakayo iwán iyomiyomej. ³¹ Ijkin kijtowa itájtól Dios: “Inón iga taga' kikajtewas itaj iwán iye' iga mosetilij iwán isiwa', iwán inón ome mochiwas sesan.”^a ³² Yej inin temachtiáj, pox valerowa iwán ay' iyanto'; nej nikijtowa iga inin tajtowa de Cristo iwán tejamej yej tiktokaj. ³³ E' nō nikijtowa iga xikneki mosiwa' kensan tej timoneki, iwán siwa' makiye'ita iwéj.

Pablo kinonotza tetajmej iwán tepilowan

6 Tepilowan, xitagatakikakan kuá' tē mitzijliáj amotaj amoye', xikchiwakan iga toTēko ankitokaj, iga inin sí yekti. ² Ono' diez mandamientos; sekin tenextiliá iga Dios kimakas tejté agaj yej ijkón kichiwa. Yej achto mandamiento yej ijkón tenextiliá, ijkín ijkuilijto': “Xikye'ita motaj iwán moye', ³ ijkón tiye'onos, iwán tiwejkawas iga tonos ipan inin tajli.”

⁴ Iwán amejwan tetajmej, amo xikuejkuesokan amopilowan, majwa' xiknonotzakán iwán xikojkuiltikan pan iyojwi toTēko.

⁵ Amejwan yej an-esclavojmej,^b xikchiwakan yej mitztekimakaj amoteko yej ono' ipan inin tajli, xikye'itakan, xik-respetarokan iwán amo xikajkayawakan, xitekipanokan ken kuá' nemi antekipanowaj iga Cristo.

⁶ Xitekipanokan iga yejamej aya'san kuá' mitzitztokej iga mamitzye'itakan, xikchiwakan ken kuá' Cristo itekipánol nemi ankichiawaj, xikyolmakakan iga xikchiwakan ken Dios kineki. ⁷ Xiyolpakikan iga antekipanowaj ken kuá' nemi antekipanowaj iga toTēko, ayéj iga agaj. ⁸ Ankimátija iga sejsé de amejwan, an-esclavojmej o ayéj, mitzmaskaskej toTēko kensan ankichijkej yej yekti.

^a 5:31 Gn 2:24   ^b 6:5 Xikita glosario “Esclavo”.

⁹Amejamej itekomej esclavojmej, ijkonsan no xikchiwakan wan amoesclavojmej, amo xikijtokan: “Nia nimitzmagati siga atikchiwa motekipanol.” Xikejlamikikan iga yejamej iTeko, yejsan no amejamempa amoTeko yej ono' ipan cielo, yej ayá' sesan kiye'ita.

Ken xikchiwakan iga Tzitzimi' amo mamitztanilikan

¹⁰Iwán inán nokniwan, ximomela'confiarokan ipan toTeko iga yéj nokta mitzpalewiáj iga iweyi poder. ¹¹Ximotaajakikan iga ken armadura yej kakiáj iga momanawiáj yej yawij kan momijmiktilo; e' inimpa ayá' mo-ita, inín ipoder Dios yej mitzmakaj iga amo mamitzkajkayawakan Tzitzimi'. ¹²Iga ayá' nemi tikchiwaj iga matiktanilikan agaj yej nakayoj iwán omiyoj, sino que nemi tikchiwaj iga matiktanilikan Tzitzimi' iwán iyangelejmej yej onokej pan cielo, yej mandarowaj ipan inín tajli kan mochijto' yej ayekti. ¹³Inón iga xikuikanya nochi iga yej amomanawiáj, yej Dios mitzmakaj, iga wel ximomanawikan kua' Tzitzimi' mitzchiwilijnekij yej ayekti, iwán kua' nóchiya ankijyowijkej, anye'isatoskej ipan iyojwi Dios. ¹⁴Kiye'isatokan; nochipa xikijtokan yej mela'ciertoj iwán ijkón kenkua' antajko-ilpitokej iga anmomanawiáj, iwán nochipa xikchiwakan yej yekti iwán ijkón kenkua' anmoeltzakuj iga kuachti de tepos. ¹⁵Ken se soldado nochipa kakijto' iga', ijkón no amejwan nochipa xikpowakan itájtol Dios yej kichiwa iga maonolo tamelá.

¹⁶No ximoconfiarokan pan Dios, iga ijkón ken kua' ankipiáj amoescudoj^a iga ximomanawikan kua' Tzitzimi' kinakis mamitzmimakan iga mitziknochiwaj. ¹⁷Iwán no xikejlantokan pan amoalmaj iga amejamej Diosya mitzmanawijkej, ininwa' ken kua' se kitaliá ikaskoj ipan itzontekon iga momanawiá. Xiknentikan itájtol Dios pan amoalmaj, inonwa' espada^b yej iyEspíritoj Dios mitzmakaj. ¹⁸Nochipa xiktenewikan Dios wan xiktajtanicikan ken iyEspíritoj mitztajtalmakaj. Ijkonsan nochipa xikijtokan, wan xiktajtanilijtokan Dios iga nochi yej kicredojskej pan yéj

^a 6:16 Xikita glosario “Escudo”. ^b 6:17 Xikita glosario “Espada”.

Copyright © Global Recordings Network. Used with permission.

6:10-20

maye'onokan. ¹⁹ Xiktajtani^likan Dios no iga nej, iga manetajtolmaka iwán kuá' nitajtowa amo manimajmawi, iwán iga wel manikmati te manikijto kuá' nikipowa ye'noticiaj yej nematiltij. ²⁰ ToTeko netitan iga manikpowa ye'noticiaj, inón iga inán nipresojtito!. Achi xiktajtani^likan Dios iga manepalewi iga amo manimajmawi iga nikipowa ye'noticiaj ken kajasi.

Pablo tanawatiá

²¹ Tíquico, yej tóknimpa yej nikpoxnekij, ayá' kikajtewa iga nepalewiá ipan itekipánol toTeko, yéj yawi mitztatapowitij de nej iwán yej te nemi nikchiwa. ²² Inón iga nimitztitaniliáj Tíquico, iga mamitzijlikan ken nonokej iwán iga mamitzyolchikawakan.

²³ Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo makichiwa iga xiye'onokan iwán xonokan tamelá. ²⁴ Ken iga Dios kiye'ita makichiwa ipan nochi yej ayí' kikajtewaj iga kipoxnekij toTeko Jesucristo. Ijkónyawa!.

*Ama' yej kijuiloj San Pablo iga tokniwan
yej chantitokej altepe' Filipos*

Filipenses

**Kua' Pablo ono' carcelijti', kijuilowiliá yej
kitokaj Cristo yej ichamej Filipos**

1 Nej niPablo iwán toknín Timoteo yej nikchiwaj ken netekimakaj Jesucristo, nimitzijuilowiliáj yej amochan Filipos nochi yej ankitokaj Cristo Jesús, nochi pastormeja^a wan diaconojmej.^b ² ToTaj Dios iwán toTeko Jesucristo mamitzchokilikan iwán makichiwakan iga xonokan tamelá.

Pablo kitajtaniliá iga yej kitokaj iyojwi Dios

³ Nochipa kua' nimitzejlamikij nikmaka gracias noDios, ⁴ iwán poxsan nipaki kua' niktajtaniliá Dios iga amejwan, ⁵ iga nikmati iga este kua' achto ankikakikej ye'noticiaj iwán este inán, annepalewiáj iga ankipowaj inón ye'noticiaj. ⁶ Nej nikmati iga Dios inán kipewaltij iga kichiwa iye'tekipánol ipan amejwan, iga ankitokaj iyojwi, iwán Dios inón ye'tekipánol kichijtos este maye'kisa kua' wi' Jesucristo. ⁷ Kajasi iga inón nikijtowa de amejwan iga nimitzpoxnemikij. Amejwan annepalewijkej ipan tekipánol yej Dios nemá' iga nikpowa ye'noticiaj yej tasalvarowa, inonsan tekipánol yej nemi nikchiwa nij kan nipresojtito' iga niknextiliáj yej aya kicredowaj iga mela'ciertoj inón ye'noticiaj. ⁸ Dios kimati iga poxsan nimitzitasnekij. Nimitznekiy ijkonsan ken Jesucristo mitznekiy. ⁹ Kua' ni-oradowa iga amejwan, niktajtaniliá Dios iga máj ximosepannekikan iwán wel nochi nokta xikmatikan ¹⁰ ken iga wel nochipa xiktapejpenakan yej máj yekti yej ankichiwaskej. Ijkón wel anye'nemiskej, iwán ijkón kua' wi' Cristo, ayagaj wel mitzijliskej iga ayompa ankichijkej. ¹¹ Pues amejamej, iga mitzpalewiáj Jesucristo, ankichiwaskej yej yekti iga tokniwan makiweyimatiltikan Dios.

---

^a 1:1 Español “obispos”. Xikita glosario “Obispo”.

^b 1:1 Xikita glosario “Díacono wan diaconisa”.

Nej nono' iga manikchiwa ken kineki Cristo

¹²Nokniwan, nikneki xikmatikan iga yej nechiwilijkej yej ayekti, inon tapalewij iga maj mopowa' ye'noticiaj. ¹³Nochi soldadojmej yej onokej ipan palacio, iwan sekin, kimatij iga nipresojtito' iga niktoka Cristo. ¹⁴Iwan iga momati iga nipresojtito', mia' tokniwan kipowaj itajtol Dios iga kiyolmakaj, ayá' majmawij, iwan maj moconfiarowaj ipan toTeko.

¹⁵Melá' iga sekin kipowaj ye'noticiaj de Cristo iga ta-ixitaj iwan kijtowaj iga yejamej maj kimatij que nejamej, e' sekin kipowaj ye'noticiaj iga kiyolmakaj iwan kinekij noyan mamomati. ¹⁶Sekin kipowaj itajtol Cristo iga san manesi iga no kichiwaj inompa tekipanol, ayéj iga kimela'tokaj Cristo, kinekij maneyolmiktikan iga kimatij nono' preso; ¹⁷e' sekin kipowaj ye'noticiaj iga nenekij, iga kimatij niktajtowiliá itajtol Cristo yej tamanawia. ¹⁸E' até kichij siga kiyepowaj o ayá', e' yekti iga tajtowaj de Cristo; iga inon kichiwaj, nej niyolpakiti.

Iwan majo' nia niyolpakiti ¹⁹iga nej nikmati iga ipan inochi nia niye'kisati iga amejamen an-oradowaj iga nej, iwan iga nepalewia iyEspiritoj Jesucristo. ²⁰Nej nikneki nokta iga ayí' manikchiwa tejté yej Cristo akiye'ita, ijkon anipinawas iyixtaj. Majwa' amo manimajmawi iga nikpowa itajtol Cristo iwan nochipa mamonexti ipoder ipan nej, até kichij siga nimikto' o nisato'. ²¹Siga nono', manikchiwa yej Cristo kineki, iwan siga nimiki, niktaniaya yej nemakas Cristo. ²²E' siga nisato' maj wel nitekipanowa iga toTeko, anikmati katiá niktapejpena. ²³Iyomextin wel niktapejpena: nikneki magui' manimikiya iga manonoya iwan Cristo, iga nej inon maj yekti katka; ²⁴e' iga amejwan, maj yekti iga manisato. ²⁵E' nikmati iga majo' nisatos, nonos iwan amejwan iga nimitzpalewiskej iga maj xiyolmakakan iga ankitokaj toTeko, iwan xiyolpaktokan iga anmoconfiarowaj ipan yéj. ²⁶Iwan wel sej nonos iwan amejwan iga xiyolpaktokan iga yej kichij Jesucristo iga nepalewij.

²⁷E' nimitzijliáj iga xiye'nemikan ijkon ken tenextilia itajtol Cristo. Ijkon siga nimitzitatij o wejka nonos, nikneki manematiltikan iga amejwan ankitokajo' Cristo, iwan sesan amoalmajmej iwan ansentekipanojtokej iga ankipowaj ye'noticiaj yej tamanawia, ²⁸iwan amo xikmajmawilikan yej mitzijiyaj. Ijkon nesi iga yejamej yawij poliwitij, e' kinextia iga amejwan anyawij anmosalvarotij,

inonwa' kichiwās Dios. ²⁹ E' iga ankitokaj Cristo, ayejsan iga ankipetzcredowaj, sino que no mitziknochiwaj iga yéj ankitokaj. ³⁰ Inán wel tisentekipanowaj iga tikpowaj ye'noticiaj. Ankitakej kén iga ne-iknochijkej wān inán ankimatij iga ne-iknochijtókejo'.

Matimixkuṭikān ipan Cristo iga ayá' moweyimati

2 Nej nikmati iga Cristo mitzpalewiáj iga wel xikyolchikawakan sekin. IyEspíritoj Dios ono' amowan iga ante-ijiknimej iwán antachokiliáj, ² inón iga nimitztajtaniáaj amonochin iga xikchiwakan iga manipoxpakto iga xonokan ken sesan, iwán ximopoxnekikan, sesan amoalmaj iwán sesan xikejlantokan. ³ Amo xikchiwakan tejté kansan manesi iga pox anwelitij, niga ximoweyimatikan, majwa' ximoalimpamatikan, iwán xikijtokan: "Se' toknin majya sej que nej." ⁴ Ni agaj makitemo yej yekti iga yéjsan, majwa' makitemo no iga sekin maye'onokan.

⁵ Amejwan xitajlantokan ijkonsan ken Cristo Jesús. ⁶ Cristo, malej iga yéj nochipa ijkonsan ken Dios, ayá' moteki'tilij iga maono ken Dios, ⁷ majwa' kikajtej kan mandarojtoya wān mochij ken se taga' yej tapalewiá iga wāljaj ken tejamej, ⁸ iwán kuá' onoyay ken nochi taga', moalimpamati', iwán kichij kensan Dios kine', motemá' iga makimiktikan, este mi' ipan se cruz. ⁹ Inón iga Dios kitalij iga poxsan makiweyimatiltikan, iwán kitalilij se itoka' yej ateyi se' ijkompa iga kiweyimatij. ¹⁰ Iga kuá' makikakikan itoka' Jesús, nochi mamotankuaketza, yej onokej ipan cielo, pan tajli iwán yej onokej taltampa, ¹¹ iwán nochi makijtokan iga Jesucristo yéj nokta toTeko, iwán mamoweyimatilti Dios yej toTaj.

Yej kitokaj Cristo ken tikita sitalimej

¹² Inón iga nokniwan, ijkón ken amejwan nochipa ankichijkej yej nimitzijlijkej kuá' nonoya amowan, inán iga ayá' nono' amowan, máj xikchiwakan yej nimitzijliáj, xikijtokan yej yekti iga manesi iga Dios mitzsalvarókeja wān ankimajmawiliáj. ¹³ Iga Dioswa' in yej mitzejlantiáj iga xikchiwakan yej yekti, iwán yéj mitzpalewiáj iga xikchiwakan ijkón ken yéj kineki.

¹⁴ Nochi yej ankichiwaj, xikyechiwakan, e' amo xikteki'chiwakan niga ximokuequesojtókampa, ¹⁵ iga amo agaj wel makijto iga ankichijtokej yej ayekti. Wān amo ximoweyimatikan, iga amejwan ipilowan Dios, xiye'nemikan iyixtaj la gente yej kipoxchiwaj yej

ayekti. Amejwan ken sitalimej yej ankitawiáj yej onokej kan takomichkan ¹⁶ iga ankipowiliáj itájtol Dios yej tanextiliá ken iga wel nochipa maonolo wan Dios. Ijkón kuá' wí' Cristo, nej niyolpaktos iga amejwan, iga nikmatis iga ayéj balde notekipánol iga nimitzpowilijkej ye'noticiaj. ¹⁷ Malej iga katka manemiktikan iga manimochiwa ken ofrenda yej ankimakaj Dios iga anmoconfiarowaj ípan, nej nipaki, iwán nikneki no manipaki amowan. ¹⁸ Xipakikan no amejwan, iga matisempakikan.

Timoteo iwán Epafrodito

¹⁹ Siga toTeko Jesús kineki, ayá' wejkatis ompiga niktitanis Timoteo iga mamitzitaj, iga manipaki iga nikmatis ken amonokej. ²⁰ Iga ateyi se' ken yéj yej makejlamiki kensan nej, yej melá' iga kitasneki iga amejwan xiye'onokan; ²¹ iga nochi kitemowaj iga yejámejsan mamoye'chiwakan iwán ayá' kiyolmakaj iga makichiwakan yej kineki Cristo Jesús. ²² E' amejwan ankimátija ken iga ye'nemi Timoteo iwán ankimatij iga nepalewij iga nikpowaj itájtol Dios, yéj nepalewij ken se tepiltzin kipalewiá itaj. ²³ Inón iga nia nimitztitanilitij Timoteo, e' manikmáti-o' siga nikisas ipan cárcel, ²⁴ wan nimoconfiarowa ipan toTeko iga ayá' wejkatis niati nimitzitatij.

²⁵ Yekti iga Epafrodito annetitanilijkej iga manepalewi ipan yej nepolowa. Yéj pox tekipanoj nowan iga nikpojkej ye'noticiaj. Yekti inán manimitztitanilikan sej. ²⁶ Yéj magui' mamitzitákanya amonochin iwán yéj poxsan mitzejlantokej, iga ankimatikej iga yéj wetitoya. ²⁷ Melá'wa' nokta iga wetitoya, este mikisnekiaya; e' Dios kichokilij, ayejsan yéj, nej no nechokilij iga ayo' pox manimoknomati. ²⁸ Inón iga nikneki manimitztitanilikan toknin iga xipakikan kuá' sej ankitaskej, iga ayo' máj manimoknomatito. ²⁹ Xikye'omemawikan ken kajasi yej kitoka toTeko iwán xipakikan. Iwán nochipa xikye'itakan yej ijkón tekipanowa ken yéj ³⁰ iga yéj kimiktiayaj iga san kitoka Cristo. Yéj kisentálij iyalmaj iga mamiki iga san nepalewiá, kan amejwan awel annepalewiayaj amomatika.

Pablo ye'ono' iyixtaj Dios iga moconfiarowa ipan Cristo

3 Inán nokniwan, xipakikan iga ansetitokej wan toTeko. Nej ayá' nisiawi iga nimitzopa-ijkuilowiliáj yej ankimátija, iga inón wel mitzpalewiáj. ² Amo xiktajtolkukan yej nemij ken pelomej, wan yej

ayompa kipowaj itájtɔl Dios, wən kinekij mamitzcircuncidarokan.^a
³Tejámejwa' in yej tonokej nokta circuncidado yej tikweyimatiłtiáj
 Dios iga tepalewiá iyEspíritoj iwán tipakij iga tiktokaj Cristo Jesús,
 iwán ayá' timoconfiarowaj ipan yej tejámejpa tikchijwaj. ⁴Malej iga
 nej kajasi nɔ iga manimoconfiario ipan inón. Ayagaj máj kajasi ken
 nej iga manimoconfiario ipan yej nikchij; ⁵iga necircuncidarojkej
 kua' kipiá ocho día iga ninaceroj, iga nej ni-israelitaj yej itrıbojpa
 Benjamín, nej nimela'hebreo,^b iwán nej nɔ katka nifariseo^c iga
 nitamachtiaya ipan iley judiyojmej. ⁶Poxsan nikchij ken nej nikne',
 iga nikmatía iga nemi nikchiwa ken tatekimaka iley Moisés, este
 niktemowaya yej kitokaj Cristo iga nikiknochiwayaj. Iwán nikmatía
 iga niye'nemiá iga nikchijtoya ken kijtowa la ley, este ayagaj wel
 te ne-ijliaya. ⁷E' nochi inın yej ikya iga nej pox valerowaya, inán
 nikita ken yej ay'ya valerowa ni alın iga niktókaya Cristo. ⁸Ayejsan
 iga inón, nochi yej nikitaya pox yekti, inán nikita ken yej avalerowa
 iga máj valerowa iga nikixmátiya Cristo Jesús yej noTeko. Nochi
 yej nikchiwaya nikájteja iga niktóga'ya Cristo, inón inán níktaya
 ken tásol. ⁹Iwán iga nisetito'ya iwán yéj, ayéj iga niye'nemi
 iga nikchiwa ken tatekimaka la ley. Niye'ono' iyixtaj Dios iga
 nimoconfiarowa ipan Cristo. ¹⁰Nej nikneki máj manikixmati Cristo,
 nikneki manikmachili inón poder yej kojpa-ixitij Cristo kan miktoya
 iwán nɔ maniksufriro ken yéj kisufriroj iwán nikneki nɔ manimiki
 ken yéj, ¹¹iwán ijkonsan nɔ Dios neojpa-ixitij kan nimiktos.

Pablo kiyolmaka iga kichiwa yej kipolówao'

¹²Ayá' nikijtowa iga nóchiya nikye'chij, niga nikijtowa iga
 póxsanya niye'nemi; e' ayá' nikajtewa iga niktoka Cristo Jesús iga
 keman nemakas yej yéj kijtoj, iga inón nokta Cristo achto nenotza'.
¹³Nokniwan, ayá' nikijtowa iga ninémiya ken Cristo kineki; e' ay'ya
 nikeljamiki nochi yej pánoja, inán nikiyolmaka iga nemi nikchiwa
 yej nepolówao' ¹⁴iga wel manasi kan nikneki iwán maniktani yej
 Dios nemakas ipan cielo iga nisetito' wən Cristo Jesús.

¹⁵Nochi yej timomela'confiarojtokej ipan Cristo inón
 matikejłantokan. Si agaj se'pa kejlamiki, Dios yawi kitajłantiti

^a 3:2 Xikita glosario "Circuncisión".

^b 3:5 Hebreo: Kua' mo-ijkuiloj Nuevo Testamento, mo-ijliaya hebreos judiyojmej yej kitokayaj ken ijkuilijto' iley Moisés wən nochi yej kitekichijwayaj judiyojmej, este nɔ tajtowayaj arameo yej kensan nɔ hebreo.

^c 3:5 Xikita glosario "Fariseo".

no. ¹⁶E' ijkón ken tinejntóyaja ipan iyojwi Dios, ómpasan matinemikan iwán matikpiakan sesan toalmaj.

¹⁷Nokniwan, ximixkuiṭikan nopan, iwán no ximixkuiṭikan ipan inomej yej nemij kensan nimitzmachtijkej. ¹⁸Nimitzijlíjkeja mia' vej, iwán inán sej nimitzijliáj este nichokato', ono' mia' yej kalimpamatij yej Cristo kichij iga mi' ipan cruz. ¹⁹Kua' nóchiya tamis, inimej yawij poliwitij. Iga yejamej yej kitajtani iyalmajmej mokupepa ken idiosmej, iwán moweyimatij ipan yej kajasiá iga mapinawakan. Yejamej kejlantókejsan yej ono' ipan inín tajli. ²⁰E' tejamej tochan ipan cielo, iwán tikchixtokej yej wí' ipan cielo iga temanawiki; inonwa' toTeko Jesucristo ²¹yej kichiwás iga tocuerpoj yej inán kuetani wan mikisneki, maono kensan yéj icuerpoj yej ayí' mikis. Inón kichiwás Cristo iga yéj nochi wel kichíwa.

Nochipa xipakikan iga ansetitokej wan toTeko

4 Inón iga nokniwan yej nimitzpoxtasnekij, amejwan yej anneyolchikawaj iwán nipoxpaki iga anye'nemij. Xiksentalikan amoalmaj iga ankitokaj toTeko, amejwan yej nimitzpoxtnekij.

²Niktajtaniliáj Evodia wan Síntique iga makipiakan sesan iyalmajmej ken kajasi iga kitokaj toTeko. ³E' tej noknin Sícido,^a yej atikajtewa iga tikchijto' inómpasan tekipanól ken nej, nimitztajtaniliá iga xikpalewi inomej siwatkej yej nepalewijkej kua' nikpowa' itájtól toTeko yej tasalvarowa. Nepalewijkej no Clemente iwán sekin yej tekipanojkej iwán nej. Itokamej ijkuiłjto'ya ipan libro kan ono' itokamej yej yawij mosalvarotij.

⁴Nochipa xipakikan iga ansetitokej wan toTeko. Sej nikojpa-ijtowa: ¡Xipakikan! ⁵Nochi mamitzixmatikan iga pox ante-ijiknimej. ToTeko ay'ya ke' poliwi iga wí'ya.

⁶Nité amo mamitzyolmiktikan, majwa' nochi xiktajtanilikan Dios yej mitzpolowaj iwán xikmakakan gracias kua' antajtowaj íwan. ⁷Ijkón Dios yawi kichiwati iga xonokan tamelá. Ayagaj wel kentenderowa ken Dios kichíwa iga matonokan tamelá, iwán kua' toalmaj ono' tamelá, ay' te kimajmawiliá niga kejlámiki yej ayékti iga tecuidarowa Cristo Jesús.

^a 4:3 Sícido: tájtól griego yej wel agaj itoka' wan kijtojneki “fiel compañero”.

Xikejlamikikan yejsan yekti

⁸Nokniwan, yáwiya tamiti yej nemi nimitzijkuilowiliáj; xikejlamikikan ipansan yej mela'ciertoj, yej kajasi mamoye'ita, nochi yej ómpaya nokta ken mochiwa, nochi yej Dios kiye'ita, nochi yej kiye'asi toalmaj, nochi yej ayagaj wel kipopowa. Xikejlamikikan ipan nochi yej yekti iwán yej kajasi makiweyimatiltikan.

⁹Xikchiwakan ijkón kensan nimitzmachtijkej. Xikchiwakan ken ankikakikej nikijtoj, iwán ankitakej iga nikchij: xikchiwakan ijkón, iwán toDios yej kichiwa iga maonolo tamelá, onos amowan.

Yej ichamej Filipos kipalewijkej Pablo

¹⁰ToTeko poxsan neyolchikawa iga amejwan sej anneejlamikij. Ayá' nikijtowa iga anneelkajtoyaj, e' nikmati iga ayá' wel annepalewiayaj. ¹¹Ayá' nikijtowa iga poxsan nikneki xinepalewikan, iga nej nochipa nipakto' ke'ya iga nikpiá. ¹²Wel niye'ono kua' ayá' nimotapialía iwán wel niye'ono kua' nimotapialía. Kensan nesi' nipakto', kua' nixwito' o kua' nimayanto', kua' nikpoxpiá iwán kua' ayá' nikpiá nité. ¹³Nochi wel nikchiwa iga Crístojsa' in yej nepalewía. ¹⁴E' amejwan ompay ken ankichijkej iga annepalewijkej kua' nimoyolmiktijtoya iga kuajkuantas nepolowaya.

¹⁵Amejwan yej anchantitokej Filipos no ankimatij kua' pewa' nikpowa' ye'noticiaj yej tasalvarowa, kua' nikisa' estado de Macedonia, nisé iglesia nepalewij, petz améjwansan iga annetitanilijkej tomín. ¹⁶Iwán kua' nonóyao' Tesalónica, amejwan annetitanilijkej tomín. Ayá' sesan vej annepalewijkej pan yej nepolowaya. ¹⁷Ayéj iga nikelanto' xinemakakan tejté, niknékiwa' iga manesi iga ankichijtokej yej yekti iyixtaj Dios. ¹⁸Pues nej nikpiaya nochi, ay' te nepolowa. Inón tomín yej annetitanilijkej iwán Epafrodito ken tikita incienso yej ajwiya' yej kitatiliáj Dios, iwán Dios inón kipoxye'ita. ¹⁹Niktajtaniliá noDios iga mamitzmakakan nochi yej mitzpolowaj. Wel mitzmakaj iga ansetitokej wan Cristo Jesús, puej Dios poxsay sej motapialía. ²⁰¡Nochipa mamoweyimatilti toTaj Dios! Ijkónyawa'

Tanawatiá

²¹Ipan itoka' Jesucristo xikijlikan nochi yej kitokaj iyojwi Dios ga nikelamikij. Tokniwan yej nigaj iwamej nisen-onokej, kinekij

iga xiye'onokan. ²²Nochi yej nigaj onokej yej kitokaj Dios, yej tekipanojtokej chan rey César^a de Roma, nō mitztitaniliáj saludos.

²³ToTēko Jesucristo mamitzpalewikan amonochin amejwan. Ijkónyawa!

---

^a 4:22 Xikita glosario “César”.

*Ama' yej kijuiloj San Pablo iga tokniwan yej
chantitokej altepe' Colosas*

Colosenses

**Pablo kijuilowiliá yej kitokaj Jesús yej
chantitokej altepe' Colosas**

1 Nej niPablo, iyapó^astol Jesucristo, ken tikijtowaj, se yej yéj kititan, iga Dios ijkón kine'. Nej iwán toknin Timoteo ²nimitzijuilowiliáj inín ama' amejwan noknimej yej amonokej Colosas yej Dios mitztapejpenkej, iwán ayá' ankikajtewaj iga ankitokaj iyojwi Cristo. Dios yej toTaj mamitzyo^lchikawakan iwán makichíwa iga xonokan tamelá.

**Pablo oradowa iga tokniwan de
Colosas yej moconfiarowaj ipan Dios**

³Nochipa kuá' ni-oradowaj iga amejwan, nikmakaj gracias Dios yej ítajpa toTeko Jesucristo. ⁴Iga nematiltijkej iga amejwan anmopoxconfiarowaj ipan Cristo Jesús iwán ankinekij tokniwan yej Dios kitapejpen. ⁵Ijkón ankichíwaj iga ankimatij iga mitzpialiaja kan keman amonoskej nochipa wan Dios ipan cielo. Inón ankimatikej kuá' mitzpowilijkej itájtól Dios yej ayá' takajkayawa, inón ye'noticiaj yej tasalvarowa. ⁶Inín ye'noticiaj yej mitzpowilijkej ken tikita kuawi' yej nemi weyá iwán taktiaya, iga nemi momati noyan ipan tajli. Ijkonsan no kuá' amejwan ankimatikej iga mela'ciertoj kuá' mitzpowilijkej ken iga Dios tepoxchokiliá. ⁷Inín mitznex^tilijkej toknin yej tikpoxnekij yej itoká' Epafras yej íwan nisentekipanowaj; yéj akikajtewa iga mitzpalewíáj ipan iyojwi Cristo. ⁸Yéj netatapowijkej de amejwan, ken iga el Espíritu Santo mitznex^tiliáj iga ximosepannekikan.

⁹Inón iga nejamej, desde que nikmatikej iga anmoconfiarojkej pan Cristo, ayá' nemi nikajtewaj iga niktajtani^láj Dios iga mamitzpalewíkan iga xikmatikan ken nokta yéj kineki, iwán ken

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

iga xiye'nemikan, iwán iga wel xikmela'matikan yej el Espiritu Santo tanextiliá. ¹⁰ Ijkón annemiskej ken kajasi iga manemikan yej kitokaj toTeko iga nochipa ankichiwaj ken yéj kineki, iwán ankichiwaskej nochi yej yekti iwán máj ankixmatitiaskej Dios. ¹¹ Niktajtaniliáj toDios iga iweyipoder mamitztajpalmakakan ipan amoalmajmej, ijkón wel ankijyowiskej nochi yej mitzyolmiktiáj iwán ayá' anmosemakaskej ipan iyojwi Dios. Iwán ampaktoskej kua' ¹² ankimakaskej gracias toTaj Dios, iga yéj kine' iga matisen-onokan íwan ipan cielo kan yéj reinarowa wan nochi toknimej yej yéj itatki. ¹³ Dios temanawij ipan ipoder Tzitzimi', iwán tewiga' iga matemandaro Dios iPiltzín yej kipoxneki. ¹⁴ Yéj tesalvaroj kua' migui' ipan cruz iwán tepardonarowilij yej tikchijkej yej ayekti.

Wel tiye'onokej iyixtaj Dios iga mi' Jesucristo

¹⁵ Ipan Cristo monextiá ken in Dios yej ayí' mo-ita. Cristo onoyay este kua' aya onoya inín tajli. ¹⁶ Dios kijtoj iga iPiltzín makichywa nochi yej ono'. Kichij yej ono' ipan cielo iwán ipan tajli, yej wel mo-ita iwán yej ayá' wel mo-ita. Kichij nochi yej mandarowaj pan tajli iwán espiritojmej yej tatekimakaj iga kipiáj poder. IPiltzín Dios kichij nochi yej ono'. Iwán yej ono', tePiltzín kichij iga makiweyimatiłtikān. ¹⁷ Cristo onoyay kua' aya onoya nité yej inán tikitaj. Iwán iga yéj nochi ojonókejsan. ¹⁸ Cristo ken tikita tzontekon iga tonochin yej timoconfiarowaj ipan yéj, iwán tejamen ken tikita icuerpoj. Yéj onoyay kua' pewa' iga mochiwa yej ono'. Yéj yej achto ojpa-isa' iga manesi iga yéj nokta yej máj tayakanto'. ¹⁹ Puej Dios kiye'ita' iga nochi ipoder maono ipan Cristo. ²⁰ Iwán iga yej kichij Jesucristo, inochi yej ono' seja wel maono tamelá wan Dios, yej ono' ipan inín tajli, iwán yej ono' ipan cielo. Inín mochij kua' Cristo eskisa' iga mi' ipan cruz.

²¹ Ikya amejwan wejka amonoyaj iga Dios iwán ankijiyayaj ipan amoalmajmej iga ankichijtoyaj yej ayekti. E' inán Dios kichija iga yéj mamitzye'itakān ²² iga mi' Cristo kua' onoya nigaj ipan tajli. Inón kichij iga amejwan xiye'onokan iyixtaj, este anyolchipaktikej ken yej ayí' kichij yej ayekti. ²³ Cristo inín kichivas siga anmoconfiarojtoskej ípan, iwán amo xikajtewakan iga xikchixtokan yej keman mitzmakaskej, inón yej kijtowa inón ye'noticiaj yej tasalvarowa, yej ankikakikej. Ininya in ye'noticiaj

vej mopowa noyān, iwān nej Pablo nitekipanowa iga nikpowa inōn ye'noticiaj.

Pablo tekipanowa iga mamō-ixmati itájtōl Jesucristo

²⁴Inān nipāki iga ne-iknochiwaj iga amejwān, puej vej iga nej nemi ne-iknochiwaj, iga inōn nemi nikmaxitiá vej icuerpoj Cristo kiknochiwaskej; icuerpoj Cristo kijtojneki nochi tokniwān vej kicredowaj Cristo. ²⁵Dios netalij iga manikpowa itájtōl, iwān yéj nemá' inín tekipānōl iga amejwān xiye'onokān, iwān iga noyān mamomati itájtōl. ²⁶Inōn ye'noticiaj vej ikyay nokta Dios kiyantoya, inān kimatiltija vej moconfiarowaj ipan yéj. ²⁷Dios kine' iga makinextilikān yejamej inōn tájtōl vej kajasi mamoye'ita, inōn vej aya kimatiáj vej ayéj judiyojmej. Inōn vej aya momatiá, tajtowa de Cristo, vej inān íwān ansetitokej, iwān ankimatij iga anyawij amonotij íwān pan cielo.

²⁸Nejamen nochi nikpowiliáj itájtōl Jesucristo, nitanonotzaj iwān nitaye'machtiáj ken Dios netajlantíáj iga nokta maye'nemilo iga niknekij nochi maye'onokān iyixtaj Dios iga masetitokān wān Cristo. ²⁹Iga inōn nokta nipoxtekipanowa; nochi inín nikchiwa iga Cristo netajpalmaka.

2 Nikneki xikmatikān iga nej poxsan ni-oradowa iga amejwān, iwān iga tokniwān vej chantitokej altepe' Laodicea, iwān iga inochi vej ayí' ne-ita. ²Inín nikchiwa iga xiyolchikajtokān iwān ximosepannekikān, ijkōn wel xikmela'matikān vej pox yekti, inōn vej Dios ayagaj kimatiltiāya, inōnwa' Cristo. ³Ipan yéj ono' inochi itamatilis Dios vej ken tikita tejté vej iyānto' vej pox valerowa. ⁴Inín nimitzijliáj iga amo agaj mamitzkajkawakān iga tájtōl vej wel mitzyolyamanaj. ⁵Malej iga ayá' nono' iwān amejwān, e' nochipa nimitzejlantokej, iwān nipāki iga nikmati iga anye'nemij iwān iga poxsan anmoconfiarojtokej ipan Cristo.

⁶Inōn iga, ijkōn ken ankicredojkej Jesucristo iga amoTeko, ijkōn xinemikān ipan iyojwi. ⁷Xisetitokān wān Cristo, ken tikita kuawi' vej ye'tokto' ipan tajli. Ximoconfiarojtokān ipan Yéj, ijkōn ken nimitznextilijkej, iwān nochipa xikmakān gracias Dios.

Cristo kipata ken iga tinemij

⁸Amo agaj mamitzkajkawakān iga inamoltajtōlmej tajtaga', inōmpa tájtōl ayá' mitzpalēwiáj. Puej yejamej tamachtiáj ken

kitekichiwaj namoltajtaga', iwán ayá' nejnemij iwán Cristo. Inimej tamachtiáj ken tatekimaka Tzitzimi' yej mandarowa ipan inín tajli.

⁹Cristo, malej iga kipiaya se icuerpoj ken tejámempa, yéjwa' nokta Dios no. ¹⁰Amejwan até mitzpolowaj iyixtaj Dios iga ansetitokej iwán Cristo. Iwán Cristo kimandarowa nochi espiritojmej yej kipiáj poder iwán mandarowaj. ¹¹Iga ansetitokej iwán Cristo, amejwan amonokej circuncidado^a ipan amoalmajmej; e' ayéj inompa circuncisión yej kichiwaj israelitajmej, sino que iga tikajtéwaja iga tikchiwaj yej ayekti. Inín circuncisión yej kichíwa Cristo. ¹²Kua' anmobautizarojkej,^b ken kua' anmikikej iwán anmotokkej iwán Cristo. Iwán an-ojpa-isakej iwán Cristo iga anmoconfiarojkej ipan ipoder Dios yej ki-ojpa-ixitij Cristo. ¹³Ikyá amejwan ken kua' anmiktoyaj iyixtaj Dios iga ankitekichijtoyaj yej ayekti, iwán ayá' amonoyaj circuncidado ken israelitajmej yej igéntejpa Dios. E' inán Dios mitzojpa-ixitijkej iwán Cristo iwán ipan yéj, Dios teperdonarowilij inochi yej tikchijkej yej ayekti. ¹⁴Dios kichij iga ayo' matikixtawakan yej tideberowayaj iga ayá' tikchijkej ken ijkuilijto' ipan iley. Inón tamito kua' Jesús kiclavarojkej ipan cruz. ¹⁵Cristo kitānij, kitānilij malespīritojmej yej kipiáj poder iwán mandarowaj, iwán kichij iga makalimpamatikan iyixtaj mia' gente, kua' Cristo kitānilij malespīritojmej ipan cruz.

Xikchīwakan ken toTēko kinēki

¹⁶Inón iga amo xiknakasmakakan yej mitzpopowaj iga yej wel ankikua'j o iga yej wel ankoniáj, iwán iga ayá' an-ilwichiwaj ken kichiwaj judiyojmej, o iga ayá' ankilwichiwiliáj kua' seliá la luna, o yej ankichiwaj ipan día kua' mosewilo. ¹⁷Nochi inín tenextilijtoya yej witzéyao', inonwa' Cristo nokta. ¹⁸Amo mamitzkixtikān ipan iyojwi toTēko in inomej yej takajkayawaj iga kinēkij manesi iga ayá' moweyimatij, e' kiweyimatiltiáj angelejmej^c ken idiosmej. Yejamen kijtowaj iga máj kimatij iga kitaj visiomej, moweyimatij imatikámejsan, e' báldejsan, iga tajlantokej ken namolmej. ¹⁹Yejamej ayo' kitokaj Cristo. Crístojwa' in ken tzontekon iga nochi tejamej yej ticredojtokej itájtōl iwán tejámejwa' in icuerpoj iwán yéj ken kua' tetamakato'. Wan malej iga timiakejmej, yéj kichíwa

^a 2:11 Xikita glosario “Circuncisión”.

^b 2:12 Xikita glosario “Bautizar”.

^c 2:18 Xikita glosario “Ángel”.

iga sesan toalmaj matikpiacan iwán nemi tikomatiáj ijkón ken Dios kineki.

²⁰ Amejwan ken kua' anmikíkeja iwán Cristo, iwán ay'ya mitztekimakaj espíritojmej yej mandarowaj ipan inín tajli. ¿Te ígataj ankichiwaj ken yej akicredojskej Dios iga ankitajtolkuiliajo' kua' mitzijliáj ²¹ ken inín: “amo xikui inín, amo xikua inín, amo xikchijchimi inín”? ²² Inewi inimej, tága'pa kijtowa iga mamochiwa, iwán yawi tamiti kensan tami totákual kua' tikuaj.

²³ Inimej mandamientojmej nésiki' melá' nokta iga yekti iga mamochiwa, iga tamachtiáj kén se makiweyimatiłti Dios, iga se amo mamoweyimati iwanki' se makiknochiwa icuerpoj, e' ayá' tepalewiá iga matikajtewakan iga tikchiwaj yej ayekti ken teyoltilana toalmaj.

3 An-ojpa-isákeja iwán Cristo kan anmiktoyaj, inón iga xiktemokan iga xikchiwakan yej Cristo kiye'ita, yéj ono' ajko ipan cielo, ewato' kan mandarowa iladoj iye'ma' Dios.

² Xikejlantokan ipan inón yej ono' ajko ipan cielo, amo yej ono' ipan tajli. ³ Iga amejwan ken kua' anmikíkeja, iwán inán ansetitokej iwán Cristo yej ono' iná' Dios. ⁴ Kua' wi' sej Cristo yej mitzmakekej vida, amejwan no ompa amonoskej íwan, ankitzotokaj iweyipoder.

Ansetitokej wan Cristo

⁵ Inón iga amejwan xikawakan iga ankichiwaj nochi yej ayekti, amo agaj mamasi iwán yej ayá' íwan namiktito', amo xikchiwakan tejté yej ayekti, iwán amo xikejlamikikan yej ayekti, iwán amo xikpoxpiasnekikan tomin, ijkón ken kua' nemi ankiweyimatiłtiáj ídolo. ⁶ Yej ijkón kichiwaj, Dios poxsan kikuesowiliá iwán kicastigaroj yej ayá' kichiwa ken yéj kineki. ⁷ Amejwan no ijkón ankichiwayaj kua' aya ankixmatiáj itájtol Dios. ⁸ E' inán xikajtewakan inewi inimej: amo xikuesiwikan, amo agaj xikijiyakan, amo xikchiwakan yej ayekti, niga xikmalijlikan agaj, amo xikijtokan kuajkuantas yej ajayekti. ⁹ Amo ximosepankajkawakan, porque amejwan ankikajtéjkeja ken ikya annemiáj. ¹⁰ Inán amejwan Cristo mitzpatákeja iga se'ya anmonemilimej, iwán Dios, yej achto mitzchijkej, inán mitzchijtiawij iga amonoskej ken yéj. Ijkón ajachi ajachi ankimela'ixmatitiaskej nokta in Dios. ¹¹ Até kichij iga se judío o ayéj, o yej ono' circuncidado o yej ayá', o yej wejkachanej,

vej tamiktiayaj,^a vej esclavo^b o vej ayéj; Crístojwa' in vej tonochin toTeko, iwán ono' iwán nochi tejamej.

¹²Dios mitzpoznekij, iwán mitztapejpenkej iga ximochiwakan itatki. Inón iga nochipa xiye'nemikan iwán xitachokilikan, xite-ijiknimej, amo ximoweyimatikan, xiyolyamanikmej iwán amo nimanin xikuesiwikan.

¹³Siga anmokuejkuesowaj, ximosepan-ijyowikan, iwán ximosepamperdonarokan kua' tejté anmochiwiliáj, ijkón ken Cristo mitzperdonarokkej, ijkónsan no amejwan xikchiwakan wan amoknimej. ¹⁴E' de inochi inimej, máj yekti iga ximopoxnekikan, ijkón nochipa amonoskej ken kua' sesan amoalmajmej. ¹⁵Cristo kichíwa iga xonokan tamelá kua' ankejlantokej ken iga Cristo kineki. Inón iga nokta mitztapejpenkej iga xonokan tamelá pan icuerpoj Cristo iga ansetitokej íwan. Iwán nochipa xikmakakan gracias Dios.

¹⁶Iwán itájtól Cristo maono nochipa ipan amoalmajmej, ijkón ankimatiskej ken iga anyawij anmosepamachtitij iwán ken iga anmononotzaskej. Xikmakakan gracias Dios iga inewi amoalmajmej, xikuikilikan vej ijkuilijto' ipan salmos iwán takui' vej no kajasi iga mokuikiliá Dios. ¹⁷Iwán nochi vej ankichiwaj o vej ankijtowaj, xikchiwakan iga anmoconfiarowaj ipan toTeko Jesús iwán ipan itoqa' xikmakakan gracias Dios vej toTaj.

Ken iga manemikan vej kitokaj Cristo

¹⁸Siwatkej vej anwewejyójkeja, xikchiwakan vej mitztekimakaj amowéj, iga ijkón kineki toTeko. ¹⁹Tajtaga', xiknekikan amosiwa' iwán amo xikuejkuesinotzakán. ²⁰Tepilowan, xicredokan amotaj iwán amoye', iga ijkón kiye'ita toTeko. ²¹Tetajmej iwán teyemej, amo xikpox-ajajwakan amopilowan, iga ijkón ankichiwiliáj, ay'ya kiyolmakaj iga kichiwaj vej ankitekimakaj. ²²Esclavojmej, xikchiwakan nochi vej mitztekimakaj amotekomej vej ankipiáj ipan inin tajli, amo kua'san vejamej mitztachilijtokej iga san mamitzitakán iga ankichiwaj vej mitzijliáj, majwa' xikchiwakan kesiá kua' ayá' mitzitztokej iga ankimajmawiliáj toTeko. ²³Inewi vej ankichiwaj, xikyolmakakan kua' ankichiwaj, ken kua' toTeko

^a 3:11 “Yej tamiktiayaj”; español “escita” vej katka gente vej pox tamiktijkej.

^b 3:11 Xikita glosario “Esclavo”.

nemi ankichiwiliáj, ayéj tajtaga'. ²⁴Iga ankimatij iga toTeko Dios yawij mitzmakatij yej kimakaskej yej tekipanowaj iga toTeko Cristo. ²⁵E' yej kichiwaj yej ayekti, yawij kiknochiwatij, iga Dios sansé iga kijuzgarowa a'san nesi.

4 Amejwan yej ankipiáj amoesclavojmej, xikye'itakan iwán xikchiwilikan yej yekti amoesclavojmej. Xikejlamikikan iga amejwan no ne-iga ipan cielo ankipiáj amoTeko Dios.

²Nochipa xitajtokan wan Dios, iwán xisatokan iga anye'tajlantokej, iwán xikmakatokan gracias Dios. ³No xiktajtanilikan Dios iga nejamej, iga toTeko makichiwa iga wel maono yej manikpowilikan itájtol Cristo yej aya momatiá, inón nokta iga nipresojtito'. ⁴Iwán xiktajtanilikan Dios iga kuá' nikpowa itájtol, nochi wel mane-entenderokan.

⁵Xiye'nemikan iyixtaj yej aya kixmatij itájtol Dios. Amo xiknempolokan amotiempoj, majwa' ⁶xikpowakan itájtol toTeko. Xiye'tatapowakan iga mamitzkakisnekikan yej nemi ankitatapowiáj, iwán xikmatikan te anyawij ankijtotij kuá' agaj tejté mitztajtani.

Pablo monawatiá

⁷Toknin Tíquico yej nikpoxnekij, ayá' kikajtewa iga nepalewiá ipan itekipánol toTeko, yéj yawi mitzmatiltitij ken nono'. ⁸Inón nokta iga niktitani iga mayawi ompiga iga mamitzijlikan ken iga nonokej, iwán mamitzanimarokan. ⁹Senyati iwán toknin Onésimo yej nikpoxnekij, yej de améjwampasan, yej akikajtewa iga moconfiarowa ipan toTeko. Yejamej yawij mitzpowilitij yej nijiga sucederowa.

¹⁰Aristarco, yej no presojtito' nowan, mitzejlamikij; kensan Marcos no mitzejlamikij, yej iprimoj Bernabé. Mitzijljikeja siga yaj yéj mitzpałowilitij, xikomemawikan. ¹¹No mitzejlamikij Jesús, yej no itoka' Justo. De inochi judiyojmej yej kicredojokej Dios, inímejsan in yej tekipanowaj nowan iga kipowaj ken iga reinarowa^a Dios, iwán poxsan neyolchikawaj. ¹²No mitzejlamikij Epafras yej de améjwampa, yéj no tekipanowa iga kipowa itájtol Cristo iwán nochipa kuá' tajtowa wan Dios, kitajtaniliá iga amejwan amo xikajtewakan iyojwi Dios, iwán wel xikchijtokan ken nokta Dios kineki. ¹³Nej nikita kén iga Epafras poxsan mitzyokoyaj iwán no

^a 4:11 Xikita glosario “Kén iga Dios reinarowa”.

kijokoyaj yej kicredowaj toTeko yej onokej altepe' Laodicea iwán yej onokej altepe' Hierápolis. ¹⁴Nō mitzejlamikij Lucas yej médico yej tikpoxnekij, iwán nō mitzejlamikij Demas.

¹⁵Xikijlikan tokniwan yej onokej altepe' Laodicea iga nej nikelamikij. Nō nikelamiki Ninfas, iwán tokniwan yej monechkowaj íchan iga kiweyimatiltiáj Dios. ¹⁶Kua' támi'ya ankileeroskej inín ama' yej nemi nimitzijkuilowiliáj, xiktitanikan altepe' Laodicea iga makileerowilikan tokniwan yej nō kicredowaj itájtōl Dios iwán se' ama' yej niktitanilij yejamen, amejwan sej xikleerokan. ¹⁷Ijkín xikijlikan Arquipo: “Amo xikajtewa motekipánōl yej Dios mitzmá'.”

¹⁸Nej Pablo, nomatika nimitzijkuilowiliáj inimej tájtōl:^a Amo xikelkawakan iga nej nipresojtito'. Dios mamitzyolchikawakan. Ijkónyawa'.

---

^a **4:18** Neşi iga Pablo kijkuiloj inimejsan tájtōl imatika, anka se tajkuilowanij kijkuiloj ipan ama' nochi lo demás yej Pablo kijtojtiakji.

*Áchtopa ama' yej kijekuiloj San Pablo iga
tokniwan yej chantitokej altepe' Tesalónica*

Tesalonicenses

**Pablo wan yej íwan nemij, kijekuilowiliáj
tokniwan yej onokej altepe' Tesalónica**

1 Nej niPablo, wan Silvano iwán Timoteo nimitzijkuilowiliáj inín ama' amejwan nokniwan yej ankitokaj Dios yej anchantitokej Tesalónica, yej ansetitokej iwán toTaj Dios iwán toTeko Jesucristo. Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzyolchikawakan iwán makichiwakan iga tamelá xonokan.

Kén iga tokniwan de Tesalónica moconfiarowaj ipan toTeko

²Nochipa kuá' nejamej ni-oradowaj nimitzejlamikij, iwán nikmakaj gracias Dios iga amejwan. ³Nikmakaj gracias toTaj Dios iga yej ankichiwaj yej yekti, ijkón anmonextiáj iga anmoconfiarojtokej pan toTeko. Iwán nō nikmakaj gracias Dios iga poxsan ante-ijiknimej, ankipalewijkej sekin, iwán iga ankichixtokej toTeko Jesucristo, inón mitzpalewiáj iga nochipa xikchixtokan.

⁴Nokniwan, Dios mitzpoznekij, iwán nikmatij iga yéj nokta mitztapejpenkej. ⁵Kuá' nejamen nimitzpowilijkej ye'noticiaj yej tasalvarowa, ayejsan iga petz tájtōl, sino que iga ipoder iyEspíritoj Dios yej nemakaj, inón yej nimitzpowilijkej melá' nokta. Ankimátija kén ninemikej amo-ixtaj iga amejwan nimitzpalewijkej.

⁶Anejwan anmixkuítijkej ipan nejamej wan ipan toTeko, iga kuá' anikredoijkej itájtōl toTeko, iyEspíritoj Dios mitzpozchikajkej malej iga onoyaj yej mitzijiyaj iwán poxsan mitziknochijkej.^a

⁷Iwán ijkonsan nō ipan amejwan mixkuítijkej tokniwan yej kitokaj Dios yej ichamej estado de Macedonia iwán estado de Acaya.

⁸Pewa' ipan amejwan iga itájtōl toTeko nijnijiga momati'. Ayejsan estado de Macedonia wan Acaya mopowa', sino que nōyanya momati, iwán nō noyan momati kén iga amejwan anmoconfiarowaj

---

^a 1:6 Hch 17:5-9

ipan Dios, inón iga nejamej ay'ya te máj nikijtowaj. ⁹Majwa', yejámensan nokta tajtowaj iga nimitzpaxalowiliáj iwán tatapowaj kén iga anneye'omemawijkej, iwán kén iga ankikajtéjkeja iga ankiweyimatiltiáj idolojmej iga ankitókaja Dios iwán ampewakej iga ankichiwaj ken kineki mela'Dios yej isato'. ¹⁰Yejamej no kipowaj kén iga amejwan ankichixtokej iga mawiki sej ipan cielo Jesús, yej iPiltzin Dios, yej Dios ki-ojpa-ixitij kan miktoya. Yéj nokta yej tesalvaroj kua' kicastigaroj yej kichijtokej yej ayékti.

Tekipánol yej Pablo kichij Tesalónica

2 Nokniwan, amejwan nokta ankimatij iga ayéj báldejsan nimitzpaxalowilitoj. ²Amejwan ankimátija iga achto ne-ijijlikej kuajkuantas yej ajayékti iwán ne-iknochijkej ipan altepe' Filipos, e' Dios nepalewijkej iga ayá' nimajmawikej iga manimitzpowilikan ye'noticiaj yej tasalvarowa, malej iga mia' ne-ijiyaj. ³Iga kua' nimitzpowilijkej ye'noticiaj ayá' nimitzmachtijkej yej ayékti, niga nimitzkajkayajkej, niga ayá' nitatapojkej iga manimitzpojpolokan. ⁴Majwa' Dios kiyé'ita' yej nikchijkej iwán netalkej iga manikpowakan ye'noticiaj yej tamanawiá, ijkón iga nejamej nitatapowaj. Ayéj iga la gente maneye'itakan, sino que maneye'itakan Dios, yej kixmati toalmaj. ⁵Amejwan ankimatij, ayí' nimitztzoztzipeli'notzakej iga manimitzyolyamanakan. Ayá' nikchijkej nité igasan maniktanikan tomjn, kitzto' Dios. ⁶Ayí' nikchijkej iga maneweyimatiltikan, niga amejwan, niga agaj se'. Malej wel katka nimitztekimakayaj iga no nimandarowaj iga netitankej Cristo. ⁷Majwa', amejwan nimitznekikej, nejamej ken se teye' yej kiskaltia iwán kicuidarowa ipilowantzizjn. ⁸Poxsan nimitznekij este ayejsan itájtol Dios wel nimitzmakaj, sino este wel nimikij iga amejwan. Poxsan nimitziknimatij. ⁹Nokniwan, amejwan ankimatij nokta ken iga pox nisiawikej iga nitekipanojkej iga nitatanijkej iga nitakuajkej. Nitekipanojkej semilwi' wan senyówal, iga amo ni agaj de amejwan manemakakan iga manitakuakan miej nimitzpowiliayaj itájtol Dios.

¹⁰Amejwan anne-itakej, iwán Dios no ne-itakej, iga nikchijkej ken Dios kineki iwán niye'nemiáj amo-ixtaj amejwan yej ankitokaj Dios iga amo agaj makijto iga nikchiwaj yej ayékti.

¹¹Iwán ankimatij no kén iga sejsé de amejwan nimitznonotzkej, iwán nimitzyolchikajkej ken kichiwa se tetaj iwán ipilowan.

¹²Nimitzijlijkej iga xiye'nemikañ ken kajasi iga nemij yej kitokaj Dios, yej mitznótzkej iga xonokañ itenoj kañ pox tayeqañ, kañ yéj reinarowa.

¹³Inón iga nochipa nikmakaj gracias Dios, iga kuá' ankikakikej itájtól Dios yej nejamej nimitzpowilijkej, ankikuikej ken nokta itájtól Dios, ayéj ken itájtól tajtaga'. Iga se'pay annemij, nesi iga inón tájtól tekipanowa pan amejwañ yej ankiçredowaj.

¹⁴Nokniwañ, ken mitziknoçhijkej yej ómpasan no chantitokej Tesalónica, ijkonsan no kichiwilijkej tokniwañ yej kitokaj Dios yej onokej Judea yej moconfiarowaj ipan Cristo Jesús. Sekin Judiyojmej yej de yejámempasan de Judea kiknoçhijkej yej kiçredowaj Cristo Jesús. ¹⁵Inomej judiyojmej kimiktijkej toTeko Jesucristo, kensan ikyay sekin judiyojmej kimiktijkej profetajmej,^a iwán inán nejamen no sekin judiyojmej neteki'kixtijkej pan iyáltepemej. Inompa judiyojmej ayá' kichiwañ ken kineki Dios wañ kijiyaj nochi gente. ¹⁶Iwán ayá' kinekij iga nejamej maniktatapowikañ yej ayéj judiyojmej iga no mamomañawikañ. Iwán iga ijkón kichiwañ, máj kichiwañ yej ayékti. Inón iga inán, Dios poxsan kuesiwi' iwamej iwán yáwiya kicastigaroti.

Pablo yajneki sej Tesalónica

¹⁷Nokniwañ, kuá' nekixtijkej kañ amejamen amonokej, wejkaj ayá' nimitzitayaj, malej ijkón nochipa nimitzpiayaj pan noalmajmej, iwán poxsan niknekiáj manimitzitatij. ¹⁸Niajnekiáj nejamej. Iwán nomatika nej niPablo, mia'ya vej niknekiá iga manía, e' Tzitzimi' nochipa netzakuilijkej. ¹⁹Nimokichmatij iga amejwañ ankiçredowaj Cristo wañ nipoxpakij iga nikmatij iga amejwañ ansen-onoskej nowamej kuá' wí' toTeko Jesucristo. ²⁰Niyolchikajtokej iwán niyolpaktokej iga amejwañ anye'nemij.

3 Iwán como ayo' máj nikijyowijkej iga animitzitaj, nikijtojkej iga ni-omémejsan^b manikañawikañ Atenas ²iwán nimitztitanilijkej tokniñ Timoteo iga mamitzitatij, yéj tekipanowa iga Dios iwán nepalewiáj nejamej iga nikpowaj ye'noticiaj yej tajtowa de Cristo. Timoteo mitzpaléwiáj iga xikmela'sentalikañ amoalmaj pan Jesucristo. ³Ijkón ayagaj makikajtewa iga kitoka Dios iga

^a 2:15 Xikita glosario “Profeta”.

^b 3:1 “Ni-omémejsan”; anka Pablo wañ Silas. 1 Ts 1:1

kuajkuantas yej ayekti nemi mitzchiwiliáj. Puej amejwan ankimatija iga ipan iyowji toTeko, te-iknochiwaj. ⁴Kua' tisen-onoyaj, nimitzijlįkeja iga yawij te-iknochiwatij, iwán ijkón mochi ken ankimatitoyaja. ⁵Inón iga, nej ayo' nikijyowij iga animitzitaj. Iwán niktitan Timoteo iga manikmati ix ankisentalįtókejsan amoalmaj ipan Jesucristo. Nimitzyokoyayaj iga Tzitzimi' wel mitzchiwaltiáj yej ayekti iwán wel báldejsan nitekipanojkej.

⁶E' inán Timoteo wálaja iga yajka ipan amoaltepe' Tesalónica, iwán nematiltijkej iga ankisentaltókejsan amoalmaj pan Jesucristo iwán anmosepannekij. Iwán ne-įlij iga nochipa annejlamikij iga annenekij, iwánki' poxsan anne-itasnekij, ijkón ken nejamej nō nimitzitasnekij. ⁷Inón iga nokniwan, malej iga nemi tipanowaj pan kuajkuantas yej ajayekti iwán te-iknochiwaj, pox anneyolchikawaj kua' nikmatikej iga anmoconfiarótókejsan pan toTeko Jesucristo. ⁸Inán iga nikmátija iga anmoconfiarótókejsan pan toTeko, anneyolchikawaj iga manikyolmakakan ipan notekipanolmej. ⁹Poxsan nipaktokej iga amejwan, este anikásijo' tájtōl iga nikmakaj gracias toDios iga amejwan. ¹⁰Semilwi' iwán tayowakan niktajtanilįtokej Dios iga wel nomatikamej manimitzitatij, iga achi máj manimitzpalewikan iga ximoconfiarokan pan toTeko.

¹¹Niktajtaniliáj Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo iga manepalewikan iga wel manimitzpaxalowilįtij. ¹²Iwán niktajtaniliáj toTeko mamitzpalewikan iga cada vej máj ximosepannekikan, iwán ijkón xiknekikan nochi, ijkón kensan nejamej nimitznekij amejwan. ¹³Niktajtaniliáj toTeko Jesús iga mamitzpalewikan iga máj ximoconfiarokan iga inewi amoalmajmej, iwán iga xiye'nemikan iyixtaj Dios yej toTaj. Ijkón anye'onoskej kua' toTeko Jesús wi' iwán onos iwán nochi yej yéj kitapejpen.

Kén iga Dios kineki matinemikan

4 Nokniwan, manimitzjilįkano' tejté; nejamej nimitznexsilįkeja iga xinemikan ken Dios kiyé'ita, iwán amejwan ijkonya ankichįtokej, inán ipan itokā' toTeko Jesús nimitzijliáj iga máj xikchįtiakan nochipa yej nimitznexsilįkeja.

²Iwán amejwan ankimatija kén iga nimitznexsilįkej, kensan tatekimá' toTeko Jesús. ³Dios kineki iga xikchįtokan ken yéj kineki; amo agaj mamoteka wan yej ayá' iwán namiktito'. ⁴Sejsé makiye'piá isiwa', ken kajasi iga maye'ono, ijkón ken Dios kineki.

⁵ Amo xikchiwakan yej ayekti ken kineki amoalmaj; ken kichi_waj yej akixmatij Dios. ⁶ Amo agaj makixijxiko se' tokn_n, niga makikajkayawa pan nité, iga toTeko yawi kicastigaroti yej ijkón kichi_wa, ijkón ken nejamen nimitzijlijkeja. ⁷ Iga Dios ayá' tenotza' iga matikchijtoka_n yej ayekti, sino que matiye'nemika_n iyixtaj yéj. ⁸ Inón iga yej kijiya yej nimitznex_tilijkeja, inón ayéj taga' kijiya, sino que Dios, yej temá' nō iyEspí_rito Santo.

⁹ Ayá' kajási-o' iga nimitzijkuilowiliáj iga ximosepannekika_n iwán amokni_mej, iga Dios nokta mitznex_tilijkeja ken iga ximonekika_n. ¹⁰ Amejwan ijkón nochipa ankichi_waj wan nochi tokni_wan yej ichamej estado de Macedonia yej kitokaj toTeko. Inán nimitzijliáj, nokni_wan, iga majya sej ximonekika_n. ¹¹ Xikchiwakan iga xonoka_n tamelá iwán xikchijtoka_n sejsé amotekipánol. Xitekipanoka_n iga xitatanika_n ken nimitzijlijkeja, ¹² iga mamitzye'itaka_n yej akixmatij Dios, iwán iga amo mamitzpoloka_n nité.

Kén mochi_was kuá' wí' toTeko

¹³ Nokni_wan, niknekij xikmatika_n te mochi_was wan yej mikij, iga amo ximokno_matika_n ken sekin yej ayá' kimatij yej Dios kichi_was. ¹⁴ Ijkón ken ticredowaj iga Jesús migui' iwán ojpa-isa', ijkónsan nō ticredowaj iga Dios iwán Jesús yawi ki-ojpa-ixititij inomej yej mikikej iwán kicredojkeja ipan yéj.

¹⁵ Inón iga nejamej nimitzijliáj, ken tenex_tiliá toTeko, iga tejamej yej tonóskejo' te kuá' wí' toTeko, ayá' timachtowiskeja iga inomej yej mikikej. ¹⁶ Iga toTeko imatika yawi temoti ipan cielo iwán ipansan itájtol mokakis nokta iga mandarowa, iwán tajtoj se ángel^a yej mandarowa, iwán nawatis itapítzal Dios. Iwán yej mikikej iwán kicredojkeja Cristo, yejamej achto yawij ojpa-isatij. ¹⁷ Iwán yej tísatóskejo', yawij tesenwigatij iwán yejamej kan ono' mixti iga tikixnamikitij toTeko ipan ejeka'. Iwán ijkón nochipa tonoskej iwán toTeko. ¹⁸ Iga inimej tájtol, ximosepanyolchikawakan.

5 Nokni_wan, e' iga kémanya nokta wí' toTeko, ayejo' iga manimitzijkuilowilika_n. ² Amejwan ankimátija nokta iga toTeko asiki kuá' ayá' tikchixtokej, ken kuá' asi yej tachteki tayowakan. ³ Kuá' la gente kijtojoskej: “Tamelaya tonokej iwán tiye'onokej”, íkuá'ya nokta poliwi_loj niga momatitos, inón día asis ijkón ken

^a 4:16 Xikita glosario “Ángel”.

kuḗ' sē siwḗ' pilkualotēwa. Iwán ayagaj wel choloj kuḗ' poliwiłoj.
⁴E' amejwan nokniwan ayo' amonokej ken kan takomichkan,^a
 inón iga toTēko ayá' mitzwejasikij ken kuḗ' asi sē yej tachteki.
⁵Iga nochi amejwan amonokej ipan tawilyo' iga mitzixtapójkeja
 toTēko itájtōl. Ayá' tonokej tayowakan niga kan takomichkan.
⁶Inón iga amo matikochikan ken sekin, sino que matisatokan
 iwán matiye'tajlantokan. ⁷Yej kochij, kochij tayowakan, iwán
 yej tawanaj, tawanaj tayowakan. ⁸E' tejamej ayá' tonokej ken
 kan takomichkan, tonokej ipan tawilyo'. Inón iga nochipa
 matiye'tajlantokan. Iwán matimoconfiarokan pan Dios iwán
 matiknekikan tokniwan; iga tikchiwaj inín, timochiwaj ken tikita sē
 soldado yej kakiá ikuach de tepos iga moeltzakua iga momanawiá.
 Iwán iga tikmatitokej ipan toalmaj iga Cristo tesalvarowa, iga
 inón tikejlamikij, ken tikita tiktaliáj sē casco yej iga sē soldado
 mokuatzakua. ⁹Iga Dios ayá' tetapejpen iga mate-iknochiwakan,
 sino iga toTēko Jesucristo matemanawi. ¹⁰Jesucristo migui' iga
 tejamej iga wel matonokan wan yéj, até kichij siga kuḗ' wi',
 tisatoskej o timiktoskej. ¹¹Inón iga ximosepan-animarokan iwán
 ximosepampalewikan, ijkón ken ankichjtokej.

Pablo kinonotza tokniwan

¹²Nokniwan nimitzijliáj iga xikye'itakan yej tekipanowaj iga
 Dios iga mitzpalewiáj, yej mitzokuultiáj pan iyowji toTēko wan
 mitznonotzaj. ¹³Amejwan poxsan xikye'itakan yejamej iwán
 xiknekikan iga inón tekipánōl yej kichiwaj. Tamelá xonokan wan
 amoknij.

¹⁴Nokniwan no nimitzijliáj iga xiknonotzakan yej atekipanojnekij
 iga kinekij iga san mapankotzotajtokan, xikanimarokan yej
 mosemakasnékija, xikpalewikan yej aya momela'confiarowaj pan
 toTēko Jesús, iwán xikijyowikan kuḗ' mitzkuejkuesowaj.

¹⁵Amo agaj de amejwan mamomati kuḗ' mitzchiwiliáj yej ayēkti.
 Majwa' nochipa ximosepanchiwilikan yej yēkti, ijkón xikchiwakan
 wan nochi.

¹⁶Nochipa xiyolpaktokan. ¹⁷Nochipa xitajtokan wan Dios.
¹⁸Xikmakakan gracias Dios iga inochi yej mitzpasarowaj, ijkón Dios
 kineki iga xikchiwakan amejwan yej ankicredojokej Cristo Jesús.

^a 5:4 "Takomichkan": anka kijtojneki kan Tzitzimi' reinarowa.

¹⁹Amo xikajtewakan iyEspíritoj Dios, iga ijkón ken kua' ankiſewiáj yej wewelonto' ipan amoalmaj. ²⁰Kua' Dios agaj kitajtolmaka, amo xikalimpamatikan inón tájtol. ²¹Xikakikan inewi iwán xikitakan siga ómpaya ken kijtowa, iwán xiktapejpenakan yej yekti. ²²Xikajtewakan iga ankichiŵaj nochi yej ayekti.

²³Niktajtaniliáj Dios yej kichiŵa iga maonolo tamelá, makichiŵa iga xikchijtōkan yej yéj kineki. Iwán mamitzpaleŵikan ipan nochi amovidaj, ipan amoespíritoj, ipan amoalmaj iwán amocuerpoj iga kua' wi' toTeko Jesucristo, ayagaj kijtoj iga ankichiŵaj yej ayekti. ²⁴Yej mitztapejpenkej nochipa kichiŵa ken kijtowa, iwán nochi inín kichiŵas.

Pablo monawatiá

²⁵Nokniŵan, xiktajtanilikān Dios iga manepaleŵikan.

²⁶Ximopipitzōkan iga ximosaludarōkan ken Dios kiye'ita.

²⁷Nimitztekimakaj iga inín ama' xikleerowilikān nochi tokniŵan yej kitokaj Cristo, iga ijkón kineki toTeko.

²⁸Niktajtaniliá toTeko Jesucristo iga nochipa maono iwán amejwan. Ijkónyawa'.

*Ómeya ama' yej kijekuiloj San Pablo iga
tokniwan yej chantitokej altepe' Tesalónica*

Tesalonicenses

**Pablo iwán yej íwán nemij kijekuilowiliáj
tokniwan yej onokej altepe' Tesalónica**

1 Nej niPablo, wán Silvano iwán Timoteo, nimitzijkuilowiliáj
amejwán noknimej yej ankitokaj Dios, yej anchantitokej
Tesalónica, yej ansetitokej iwán toTaj Dios iwán toTeko Jesucristo.
²Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzyoľchikawakan iwán
makichiwakan iga tamelá xonokan.

Kua' wí' Cristo, Dios yawi kijekuzgaroti yej kichijkej yej ayekti

³Nokniwan, nochipa nikmakaj gracias Dios iga amejwán, iga
ijkón kajasi manikchiwakan, iga nemi máj anmoconfiarowaj pan
toTeko iwán sejsé de amejwán majya anmosepannekij. ⁴Inón iga
inán nejamej niye'tatapowaj iyixtaj tokniwan kajkán monechkowaj
yej kitokaj Cristo, kén iga ankijyowiáj kua' mitziknochiwaj iwán yej
mitzchíwiliáj kuajkuantas yej ayekti, amejwán ayá' anmosemakaj
ipan iyojwi toTeko, majwa' anmoconfiarowaj ipan. ⁵Ompa nesi iga
Dios ómpaya ken kichiwa kua' tajuzgarowa, iga mitztapejpenkej iga
xikalakikan kan reinarowa yéj, inón iga inán nemi mitziknochiwaj.

⁶Iwán kajasi iga Dios keman makiknochiwa yej amejwán
mitziknochiwaj, ⁷iwán amejwán yej mitziknochiwaj, támisya iga
mitziknochiwaskej kensan nejamej ay' ne-iknochiwaskej. Inín
mochiwas kua' ipan cielo wí' toTeko Jesús ipan tiwelon iwán
iyangelejmej^a yej kipiáj poder. ⁸ToTeko Jesús kicastigaroki yej
ayá' motemakakej iga Dios makimandarokan niga kicredowaj ken
kijtowa iye'noticiaj toTeko Jesucristo. ⁹Inomej kicastigaroskej iga
mela'poliwisekej iwán ayí' onoskej kan ono' toTeko iga mapakikan
wán yéj, niga kitaskej iweyipoder. ¹⁰Inín mochiwas kua' wí'
toTeko. Ipan inón día yej kicredojtokej yawij kiweyimatiłitij wán

---

^a 1:7 Xikita glosario “Ángel”.

madmiradoskej. Amejwan ompa no amonoskej iga no ankiaredojkej itajtol Dios yej nimitzpowilijkej.

¹¹ Inon iga nejamen nochipa ni-oradowaj iga amejwan, niktajtanilijtokej toDios iga makita iga mitzajasij iga mitztapejpenkej. Iwan no niktajtaniliáj Dios iga ipoder mamitzpalewikan iga xikchiwakan nochi yej yekti yej ankejlantokej iga anmoconfiarowaj ipan toTeko. ¹² Ijkón itoka' toTeko Jesucristo yawi moweyimatiltiti iga amejwan anye'nemij, iwan toTeko no mitzweyimatiskej iga ijkón mitzchokiliáj toDios iwan toTeko Jesucristo.

Taga' yej wi' kichiwaki yej ayekti

2 Nokniwan, iga kua' wi' toTeko Jesucristo, nimitzmatiltiáj iga Cristo yawij tesenechkotij iga matonokan iwan. Nimitztajtaniliáj ² iga amo imanin ximoyolyamanakan, niga ximomajtikan kua' agaj mitzijliskej iga asi'ya toTeko, niga agaj yej mitzijliáj iga Dios iyEspiritoj kijtoj iga asi'ya toTeko, niga yej pan ama' ijkuilijto' yej nesiski' nejamej nikijkuilojkej iga asisya aman toTeko, amo xiktajtolkuilikan. ³ Amo mamitzkajkawakan nikeno' maj. Iga kua' wi' toTeko, achto sekin tokniwan yej kicredowaj Dios ay' yawij kichiwatij ken kineki Dios, ikua' yawi mixnextiti inon taga' yej wi' kichiwaki yej ajayekti. Inon ono'ya iga yawij kitatitij. ⁴ Inon taga' kijiya Dios iwan kijiya nochi yej kajasi iga mamoweyimatilti. Iwan yej, este motalia itioipan-ijti' Dios wan kijtowa iga yeyja in Dios.

⁵ ¿Ix ayotaj ankejlamikij kua' nej nimitztatapowiyaj de inin, kua' nonoyajo' wan amejwan? ⁶ Inan amejwan ankimatij te iga aya wi' inon taga', iga amo mamixnexti kua' aya asi itiempoj. ⁷ Inon yej kichtakaejlantoya iga kichiwasneki yej ayekti, nemiya kichiwa; inan poliwan iga inon yej ki-ojtzakto' makisa ompa iga mapano inon taga'. ⁸ Kua' si yajya, yawiya mixnextiti inon taga' yej kichiwa pox ayekti, iwan toTeko Jesus keman kimiktij iga san itajtol iwan ijkón nokta kimela'poloj iga itawilyo kua' wi'. ⁹ Tzitzimi' kipalewij ga maasi inon taga' yej kichiwawas yej ayekti, iwan inon taga' pox kipiás poder iwan kichiwawas pox kuajkuantas iwan no yej ayi'pa mo-ita kichiwawas, kansan wel matakajkawawa. ¹⁰ Yawi kichiwati kuajkuantas yej nesis ken yekti kansan makikajkawawa yej yawij poliwitij, iga akiye'itakej iga makicredokan toTeko itajtol yej melá' nokta iga mamosalvarokan. ¹¹ Inon iga, Dios kisenkokajtewas iga mamokajkawakan ipan yej kichiwawas inon taga'. ¹² Ijkón iga Dios

nochi yawi kiknochiwati yej ayá' kicredojkej itájtɔl yej melá' nokta, iga kiye'matikej máj makichiwakan yej ayekti.

Dios mitztapejpenkej iga mamitzsalvarokan

¹³E' nejamej nochipa nikmakaj gracias Dios iga amejwan, noknimej yej mitzpoznekij toTeko, iga Dios poxsan ikayay mitztapejpenkej iga mamitzsalvarokan. IyEspíritoj Dios kichiwa iga xonókansan iga yéj iwán nɔ mitzpalewijkej iga ankiaredojkej itájtɔl Dios. ¹⁴Ijkón Dios mitznotzkej kuá' nimitzpowilijkej ye'noticiaj yej tasalvarowa iga wel ansen-onoskej kan reinarowa toTeko Jesucristo iwán ankitaskej iweyipoder.

¹⁵Inón iga nokniwan ijkón xicredojtokan iwán amo xikelkawakan yej nimitzmachtijkej nomatikamej iwán yej nimitzijkuilowilijkejpa. ¹⁶Dios yej tóTajpa teneki wan techokiliá. Te-ijliá iga tiawij tonotij nochipa wan yéj, iwán tikmatij iga temakaskej yej yekti. Nejamej niktajtaniliáj toTeko Jesucristo iwán Dios yej tóTajpa ¹⁷iga mamitzylchikajtokan iwán mamitzpalewikan iga nochipa xikijtokan iwán xikchiwakan yej yekti.

Xi-oradokan iga nejamen

3 Ininsan inán nimitztajtaniliáj nokniwan, achi xi-oradokan iga nejamej, iga amo mawejkawa iga noyan manikpowakan itájtɔl toTeko, iwán poxsan makiye'itakan, ijkón ken amejwan ankiye'itakej. ²Xiktajtanilikan toTeko nɔ iga nejamej amo manechiwilikan tejté inomej tajtaga' yej kichiwaj kuajkuantas yej ayekti, tikmatij iga ayá' nochi kicredowa itájtɔl toTeko. ³E' toTeko nochipa kichiwa ken kijtowa, yéj yawi mitzpalewitij iga ximoconfiarojtókansan ípan, iwán mitzmanawiskej iga amo mamitzchiwilikan yej ayekti. ⁴Nejamen niksentaliáj noalmaj pan toTeko iga amejwan ankichiwaj wan ankichijoskej ken nimitztekimakakej. ⁵ToTeko mamitzpalewikan iga xiknekikan toknimej ken Dios teneki iwán xikijyowikan kuá' mitziknochiwaj kensan Cristo kijyowij kuá' kiknochijkej.

Se matekipano

⁶Nokniwan, nimitztekimakaj ipan itoká' toTeko Jesucristo, iga amo ximotokakan iwán toknin yej ayá' kineki tekipanowa iwán ayá' kichijto' ijkón ken nimitznextilijkej. ⁷Anejwan ankimátija

ken xonokan iga xikchijtokan ken nimitznextilijkej kua' nonoyaj amowan; nejamej nochipa nitekipanowayaj, ⁸ ayi' nikualijkej agaj itakualmej siga ayá' manixitawakan. Majwa' nitekipanojkej semilwi' iwán senyówal iga amo agaj san manepetztamakatokan. ⁹ Malej iga nejamen katka kajasiá iga manimitztajtaniłikan iga xinepalewikan, e' ayá' ijkón nikchijkej, majwa' nitekipanojkej iga ximixkuıtikán ipan nejamen. ¹⁰ Kua' nonoyaj iwán amejwan, ijkın nimitztekimakakej: Yej ayá' tekipanojneki, amo matakua. ¹¹ E' nikmatikej iga sekin de amejwan san-onokej, ayá' tekipanowaj, majwa' taajapapojtinemij. ¹² Yej ijkón nemij, niknonotzaj iwán nitekimakaj ipan itoka' toTeko Jesucristo, iga makikuikan iga nochipa matekipanokan iga wel matatanikan.

¹³ E' amejwan, nokniwan, amo xisiawikan iga ankichiway yej yekti. ¹⁴ Siga agaj ayá' kiye'ita inın yej nimitzijkuilowilijkej, xikitakan a'yéj, iwán amo ximotokakan iwan iga mapınawa. ¹⁵ E' amo xikijiyakan, majwa' xiknonotzakán ken amoknin.

Pablo monawatiá

¹⁶ Iwán toTeko yej kichiwa iga se maono tamelá, makichiwa iga nochipa xonokan tamelá kansan anyawij. ToTeko maono iwán amejwan.

¹⁷ Nej niPablo nomatika nimitzijkuilowiliáj inimej tájtól^a kan nimitzsaludarowaj. Ijkón nochipa nikchiwa kua' agaj nikijkuilowiliáj. ¹⁸ ToTeko Jesucristo mamitzyolchikawakan amonochin. Ijkónyawa'.

---

^a 3:17 Nesi iga Pablo kijkuiloj inímejsan tájtól imatika, anka se tajkuilowani kijkuiloj ipan ama' nochi lo demás yej Pablo kijoťtiajki.

Áchtopa *ama'* yej *San Pablo* kijkuilowilij

Timoteo

Pablo kijkuilowiliá Timoteo

1 Nej niPablo, iyapó^astol^a Jesucristo, ken tikijtowaj, se yej yéj kitítan, iga ijkón kine' Dios yej tesalvarowa iwán toTéko Jesucristo, yej ípansan wel timoconfiarowaj. ²Timoteo, tej yej ken tinomela'piltzín iga nimitznex^{tilij} iga ximoconfiaro ipan Cristo, nimitzijkuilowiliá inín ama'. Nikneki iga Dios yej toTaj iwán toTéko Cristo Jesús, mamitzyo^{lchikawa}, mamitzchokili iwán makichiwa iga xono tamelá.

Pablo kinonotza Timoteo iga sekin yej ayompa tamachtíaj

³Ken nimitzijlijté' kuá' nikísa' iga niajki estado de Macedonia iga xikáwi al^{tepe'} Éfeso, iga xikijlíkan yej ayompa tamachtíaj iga ay' máj ijkón makichiwakan. ⁴Niga no makinagasmakakan cuento yej motenchíwapa, niga makiyo^{ltilantokan} iga makimatikan itokamej to-ikyapatajwan. Inón tachiwaltiá iga mamokuejkuesolo iwán ayá' tepalewiá iga tikchiwaj ken Dios kineki, inón welsan tikchiwaj iga timoconfiarowaj ipan.

⁵Nimitztajtaniá iga xitanex^{tili} iga mamomela'sepannekilo. Petz yejsan kimatitokej iga kichiwaj yej y^{ekti} iwán momela'confiarowaj pan Dios, wel ijkón monekij. ⁶Sekin kikajtéjkeja nochi inín wan mopo^{jpolójkeja} ipan xeto'tajtolmej. ⁷Kinekij matamachtikan ipan iley Dios, e' niga yejamej ayá' kimatij te kijtojneki yej kijtowaj, niga yej tanex^{tiliá}.

⁸Tikmatij iga la ley y^{ekti}, e' siga tikentenderowaj tejas iga mo-ijkuiloj. ⁹Matikmatikan iga la ley ayá' ono' iga yej ye'nemij, sino iga inomej yej y^{oltakuaktikej} iwán yej ayá' tacredowaj, iga yej pox kichiwaj yej ay^{ekti}, iga yej ayá' kitajtolkuij Dios iwán kimalijliáj, yej kimiktiá itaj iwán iye', iwán inochi yej tamiktiáj, ¹⁰iwán iga yej mosenteka iwán yej ayá' iwán namiktito' o moteka iwansan itaga-iknín, iga yej kichteki se toknín iwán kitajtani tomin

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

iga makimajkawá, iga yej tayokakajkawáwaj iwán iga yej kijtowaj “kitzto' Padre”, malej iga kimatij iga nemi takajkawáwaj. La ley no ono' iga nochi yej ayá' kichiwaj ken tanextiliá itájtol Dios. ¹¹ Inín itájtol Dios inonya ye'noticiaj yej tamánawia yej Dios netekimá' iga manikpowa.

Pablo kimaka gracias Dios

¹²Nikmaka gracias toTeko Jesucristo iga neye'ita' iga manikchiwa itekipánol. ¹³Malej iga nej ikya nimaltajtowaya de Cristo, iwán kuajkuantas nikijliaya yej kitokaj Cristo, nikpresojwiayaj iwán nikiknochiwayaj; e' Dios nechokilij iga aya nikmatia te nikchiwaya iga aya nicredowaya ipan Cristo. ¹⁴Dios poxsan nechokilij iwán nepalewij iga manimoconfiario ipan Cristo Jesús wán manikneki tokniwán.

¹⁵Inín yej nia nimitzjilitij ijkonya nokta iwán kajasi iga inochi gente makicredo: Jesucristo walaj ipan inín tajli iga kimanawiko yej ayompa nemij, e' nejwa' in yej máj ayompa ninemiá. ¹⁶E' Dios nechokilij iga ipan nej, yej máj ayompa ninemiá, monextia iga Jesucristo ayá' nimanín kuesiwi'. Iwán ijkón iga mamixkuítikan ipan nej iwán no mamocfiarokan ipan Jesucristo, ijkón wel nochipa onoskej itenoj Dios. ¹⁷Inón iga mamoweyimatilti toDios yej nochipa mandarowa, yej nikeman ayá' miki, yej atikitaj iwán yejsan iselti Dios yej nochi nokta kimati. Ijkónyawa'.

¹⁸Timoteo yej ken tinopiltzin, nimitztekimaka iga xikchiwa ken kijtojkej toknimej yej Dios kitajtolmá' iga tej. Siga ijkón tikchiwas, tonos ken se soldado yej ayá' mosemaka pan itekipánol. ¹⁹Amo xikajtewa iga ximoconfiario ipan Dios, xikchiwa yej yekti ken mitznextilia moalmaj. Sekin iga ayá' kichijkej yej yekti ken kimatitoyaj ipan ialmajmej, kikajtejkej iga moconfiarojkej ipan Dios. ²⁰Ijkón kichijkej Himeneo iwán Alejandro, yej niktitan ipan imá' Tzitzimi' iga makichiwilikan ken yéj kineki iga makimatikan iga ayekti iga makimalijlikan Dios.

Ken iga mamotenewi Dios

2 Inín yej máj nikneki mamochiwa, nochipa mamotajtanili Dios iga tamelá maonolo, iwán mamomaka gracias Dios. ²Matikajtanilikan Dios iga inochi reyejmej iwán inochi tekiwajmej, iga matonokan tamelá iwán wel matiye'nemikan iyixtaj Dios

iwán wel mateye'ita. ³Pox ye'kti iga ijkín tiktenewiáj Dios, inón kipoxye'ita Dios yej temánawíá, ⁴iga yej kineki iga nochi mamomanawikán iwán makimela'matikán yej melá' nokta. ⁵Ono' sesan Dios, iwán ono' sesan yej wel tetajtowiliá itenoj Dios: inonwa' Jesucristo yej taga' ⁶yej motemá' iga mi' iga nochi toknimej wel mamosalvaro, inín momatiko kuá' nokta Dios kine'. ⁷Ijkón iga Dios netapejpen iga nikpowa' itájtól, iga inón nokta netítankej iga manikmachtikán yej ayéj judiyojmej iga no mamoonfiarokán ipan yej melá' nokta. Ayá' nitakajkayáwa, nikijtowa yej cierto.

⁸Nikneki iga noyan kan motenewiá Dios, tajtaga' yej ye'nemij makajkokuikán imamej, amo makuesitokán iwán amo agaj íwan mamokuejkuesojtokán. ⁹Iwán siwatkej iga manesi iga ye'nemij, amo makakikán wípil yej akajasi iga makakikán yej kitokaj toTéko. Amo mamotziztzikuikán kansan póxsanya iga maye'nesikán, iwán amo makitalikán yej xojxota, ken oro niga perla,^a ¹⁰sino que siwatkej makichiwakán yej ye'kti iga manesi iga ye'nemij ken kineki Dios. ¹¹Kua' taga' tamachtiá ipan itájtól Dios, siwa' amo matajto, wan matacredo. ¹²Ayá' nikneki iga siwa' matamachti, niga makimandaro taga'. Sino que san matakakto. ¹³Iga Dios achto kichij Adán iwán después kichij Eva. ¹⁴Iwán ayéj Adán yej kikajkayajkej, Évajwa' in yej kikajkayajkej, iwán kichij yej ayekti.^b ¹⁵E' siwa' momanawij siga kiye'iskaltiá ipilowan, siga moconfiarowa ipan Dios, siga te-ijiknín, siga ye'nemi iyixtaj Dios iwán ayá' kichiwa yej ayekti.

Ken iga manemikán pastormej

3 Siga se taga' mochiwasneki pastor,^c inón kena kichiwasneki ye'tekipánol. ²Yej óno'ya iga pastor maye'nemi iga ijkón awel kipopowaj, makipiá sesan isiwa', nochipa makichíwa yej ye'kti, maye'tajlanto, makiye'itakán, nochipa ichan maki-omemawí paxalowanimej iwán wel matamachti ipan itájtól Dios. ³Amo matawana, niga matakuejkueso, niga makineki tomín yej ayompa motaniá, majwa' mate-ijiknín, iwán mayoltzopeli' iwán amo makipoxpiasneki tomín. ⁴Wel makichíwa iga maye'nemikán nochi yej onokej ichan; ipilowan matacredokán iwán matamajmawilikán.

^a 2:9 Perla pox valerowa, ken tikita tetzín ke'pa ajayo' wan iga perla wel mochiwa koska'. ^b 2:14 Gn 3:1-6 ^c 3:1 Pastor: xikita glosario "Obispo".

⁵ Siga awel kich_iwa iga maye'nemika_n isiwa' iwán ipilowa_n, ¿kén wel kich_iwas iga maye'nemika_n yej yéjpa kicuidarowa, yej kitokaj Dios? ⁶ Awel moch_iwas pastor yej kicrédojo' Dios, amo santá' moweyimatis iwán ya_ti ka_n tawewelkato' ka_n ya_ti Tzitzimi'. ⁷ No se yej moch_iwasneki pastor, maye'tajto_ka_n iga yéj ken iga nemi. Maye'tajto_ka_n no iga yéj yej ayá' kitokaj toTe_ko iga amo agaj makipopowa, iwán amo mamokxipolo ipan iyojwi toTe_ko ken kich_iwaltijneki Tzitzimi'.

Ken manemika_n diaconojmej

⁸ Ijkonsan no diaconojmej^a makiye'itaka_n; amo matakajkayawa_ka_n, amo matawanaka_n, amo makinekika_n tachte'tom_in. ⁹ Makichijto_ka_n ken kijtowa itájt_ol Dios, iwán makimatitoka_n ipan iyalmajmej iga ayo' kichijtokej yej ayek_ti. ¹⁰ Achto mam_o-ita siga ye'nemij, ijkón wel moch_iwaskej diácono siga kiye'itaj. ¹¹ Ijkonsan no siwatkej maye'nemika_n iga makiye'itaka_n, amo matapopowaka_n, iwán amo makichiwaka_n yej ayek_ti siga ijkón kineki iyalmajmej iwán nochipa matawelnemika_n. ¹² Diaconojmej makipiaka_n sesan isiwamej, iwán wel makich_iwa iga maye'nemika_n ipilowa_n iwán nochi yej ono' ichamej. ¹³ Iga diaconojmej yej kiye'chi_waj itekipán_ol, ye'tajtoskej iga yejamej, iwán sekin máj wel kitajtolkakiskej kuá' kipowaskej ken iga moconfiarowaj ipan Cristo Jesús.

¹⁴ Nimitzijkuilowiliá in_in ama'; e' ayá' wejkat_is niaj nimitzitati ¹⁵ e' siga awel niman_in nimitzpaxalowili_ti, inán tikmátiya ken iga matiye'nemika_n tejamej yej ipilowa_n Dios yej isato'; ken tikijtowaj, nochi yej tiktokaj Dios. Tejamen tikijtowaj iwán tikmanawiá yej melá' nokta.

Ken mochij kuá' onokoya Jesús

¹⁶ Tikmela'matij iga in_in yej aya momatiá, yej ticredowaj pox yek_ti:

Dios wala_j ken se taga';
 IyEspí_ritoj Dios kinojma-ijtoj iga ay_i' kichij yej ayek_ti,
 iwán angelejmej^b kitakej,
 iwán noyan ipan paismej mopowa',

^a 3:8 Xikita glosario “Diácono wa_n diaconisa”. ^b 3:16 Xikita glosario “Ángel”.

iwán noyan ipan inín tajli kicredojkej,
iwán tejkaj sej ipan cielo.

Yej yawij kikajtewatij iga moconfiarowaj ipan Dios

4 IyEspíritoj Dios kinojma-ijtoowa iga kuá' ay'ya wejka iga wí' toTeko, sekin yawij kikajtewatij iga kitokaj Dios, iwán kitokaskej maEspiritojmej yej takajkayawaj wan yej tamachtiáj ken Tzitzimi' kineki. ²Kitajtolkuiskej yej nésiki' kitokaj Dios, siempa nemi takajkayawaj, este ay'ya momachiliáj ipan iyalmajmej iga ayompa nemij. ³Yejamen tamachtiskej iga ayéktiki' mamonamiktilo, iwán áy'yaki' mamokua sekin tákual. E' Dios kichij nochi yej wel mokua, iwán matikmakakan gracias iga inón tákual tonochin yej timoconfiarowaj ipan yéj, wan tikixmatij kén nokta tamachtiá itájtól. ⁴Iga nochi yej Dios kichij yekti iwán awel tikijtoskej iga ayékti, sino que wel tikuaj, e' achto matikmakakan gracias Dios. ⁵Iga yej Dios kijtoj iwán iga tikmakaj gracias Dios, yéktiya iga mokua.

Pablo kinonotza Timoteo

⁶Siga inín tiknextiliá toknimej, tiye'tekipanoj iga Jesucristo, siga timomachtiá wan tikchiwa ken kijtowa ye'tájtól, inón kenkuá' tiye'takua. ⁷Amo xiknakasmaka xeto'tatapowalis yej tága'pa kijtowa. Majwa' xikchijto ken Dios kineki. ⁸Yekti iga xikchiwa ejercicio, e' máj yekti iga xikchijto ken Dios kineki, inón mitzpalewiá ipan inín tajli iwán no kuá' tonos kan ono' Dios. ⁹Inín sí ijkonya nokta, iwán yekti iga inochi makicredo. ¹⁰Inón iga anisiawij iga titekipanowaj wan te-iknochiwaj iga timoconfiarowaj ipan Dios yej isato' yej kisalvarowa nochi gente, e' máj kisalvarowa yej kicredowaj ipan.

¹¹Xitanextili inín yej nimitzijlij iwán xitatekimaka iga mamochiwa. ¹²Amo agaj mamitzalimpamati iga aya tiyolej; majwa' wel ipan tej mamixkuutikan ken iga titajtoowa, ken iga tinemi, ken iga tite-ijknin, tiyolyamani', ken iga timoconfiarowa pan Dios wan iga ateyi nité yej ayékti ipan moalmaj. ¹³Miej násiso' ompiga, xikleerowilijto itájtól Dios tokniwan, xiknonotzakan iwán xikmachtikan. ¹⁴Amo xikelkawa iga pastormej mitztalilijkej imamej pan motzontekon kuá' Dios kitajtolmakakej, iwán kijtojkej iga Dios mitzpalewiá iga xikchiwa motekipánol.

¹⁵Nochipa xikchijto yej nimitzijliá, iga nochi makita iga tikchijtiá ken Dios kineki. ¹⁶Xikita ken iga tinemi iwán ken iga titamachtiá, iwán ijkón xikchijto, siga ijkón tikchiwa, timomanawij, iwán nō momanawisej yej mitzkakiskej.

Kén iga se maye'nemi iyixtaj tokniwan

5 Se totajwéj yej kicredowa Cristo, siga ayompa kichiwa, amo xikajajwa; majwa' xiknonotza ken tikchiwaya siga tiknonotzaya motaj, iwán chokomej xikita ken mokniwan. ²Toy'elamatkej xikita ken moye', iwán takomej ken tikita mosiwa-ikniwan, amo xikejlamikili yej ayekti.

³Xikpalewi siwa' yej mi'ya iwéj, yej ayagaj kipalewiá. ⁴E' siga se yej wewejmi'ya, kipiá ipilowan o iniętojmej, inimej achto yej makipalewikān iyemej, iga ijkón kenkuá' kikuepaj iga moskaltijkej, ijkón yekti iwán kiyē'ita Dios. ⁵E' yej mi'ya iwéj, iwán káwi'ya nokta isel̄ti, inón kisentaliá iyalmaj ipan Dios, semilwi' wan tayowakan kitenewiá Dios. ⁶E' yej mi'ya iwéj iwán moyolpolojto' ipan yej kuajkuantas yejsan kineki iyalmaj, inonwa' kenkuá' mikto' malej iga isato'. ⁷Inón iga xitanonotza ipan inimej yej nimitzijlij iga amo agaj makipopowakan. ⁸Si agaj ayá' kipalewiá yej de ifamíliajpa, inón ayá' nemi kichiwa ken kijtowa Dios, iwán mochiwa majya sej que yej ayá' kicredojto' Dios.

⁹Xikijkuilokān ipan ama' itokamej yej mi'ya iwéj, yejsan kipiá sesenta iyañoj o máj, iwán yej sesan iwéj kipiá'.^a ¹⁰Yej momati iga kichij yej yekti, kiyē'iskaltij ipilowan, komemawij ichan yej kipaxalowiliáj, kijikxipaga' toknimej yej kicredojtokej Dios, kiyolchikaj yej moknomatij iwán kiyolmá' iga kichij nochi yej yekti.

¹¹E' yej mi'ya iwéj yej aya kipiá inin edad, amo xikijkuilo itoka', amo santá' ipan iyalmaj kinekis sej mamonamikti, wan ijkón kelkawas iga kitoka Cristo, ¹²iwán ijkón kichiwa yej ayekti iga kikajtewa ken achto moconfiarowaya ipan Cristo.^b ¹³Iwán nō nentinemi ipan cada kajli, ay' kiyolmaka te kichiwa, ayéj san iga inón, sino que tapopojtinemi, iwán tatentemowa iwán kijtowa yej ayá' kajasi iga mamō-ijto. ¹⁴Nikneki iga yej wewejmikikej

^a 5:9 O ayá' kixima' iwéj.

^b 5:12 O: iwán ijkón kichiwa yej ayekti iga kikajtewa ken achto kijtoj iga ay' sej monamiktiá iga kitokasan Cristo, iwán ay' kejlamikis iga weweyowis.

mamonamiktikan, makipiakan ipilowan, matakuidarokan ichamej, ijkón awel temalijliáj yej te-ijiya. ¹⁵ Sekin viudajmej mopoipolójkeja iwán kitokákeja iyowji Tzitzimi'.

¹⁶ Si agaj yej kicredojo' Dios kipiá ichan se isiwa-iknin yej mi'ya iwéj, yéj makimakato te kipolowa, amo tokniwan yej kicredojoke' Dios makimakatokan, ijkón tokniwan wel kipalewiáj yej ay'ya nokta kipiá a' kipalewiá.

¹⁷ Pastorme' yej kiye'ojkuiltiáj tokniwan, kajasi iga pox makiye'itakan, mamoma ita ijkón yej tekipanowaj iga kipowaj iwán tamachtiáj ipan itájtól Dios. ¹⁸ Iga ijkín kijtowa itájtól Dios: “Amo xikten-ilpi toro kuá' nemi koya trigo iga iyikxi.” Ijkonsan no: “Yej tekipanowa kajasi iga makixtawakan.”

¹⁹ Amo xiktajtolkuili yej kitelwiá se pastor siga yej tatelwiá ayá' nemi iwán ome o eyi yej no kinojma-itakej yej mochij. ²⁰ E' siga se pastor kichijto' yej ayekti, xiknonotza iyixtaj toknimej yej kitokaj toTeko iga maye'nemi, iga ijkón sekin no mamajmawikan iga amo makichiwakan yej ayekti. ²¹ Nimitzijliá iyixtaj Dios, iwán iyixtaj Jesucristo iwán iyixtaj iyangelejmej yej Dios kitapejpen, iga xikchiwa kensan nimitzijlij. Kuá' titajuzgarowa amo sesan xikye'ita. ²² Kuá' tiktapejpena se taga' iga matekipano iga Dios, amo xiktali moma' ipan itzontekon iga ti-oradowa siga ayá' tikmati ken iga nemi. Amo santá' ayá' ye'nemi, iwán kijoskej iga tikye'ita yej kichijto'. Nochipa xikchiwa yej yekti.

²³ Iga ayá' tiye'ijtiyoj, amo á'tisan xikonito, no xikoni alín vino.

²⁴ Ono' sekin yej nesi iga kichijtoke' yej ayekti malej iga aya agaj kijuzgarowaj, e' ono' sekin yej aya nesi siga kichijtoke' yej ayekti, inón nesiti kuá' Dios yawi tajuzgaroti. ²⁵ Ijkonsan no ono' sekin yej nesi iga kichiwaj yej yekti, e' ono' yej kichijto' yej yekti iwán anesi, e' inón ayá' nochipa iyantos.

6 Inochi tekipanowanimej yej esclavojmej,^a makirrespetarokan itekomej, ijkón ayagaj wel kimalijliá Dios niga wel kijoskej iga ayompa titamachtiáj. ² Siga se esclavo kipiá iteko yej kicredojo' Dios, amo iga inón makalimpamati iga no kitoka Dios. Majwa' makiye'chiwili itekipánol iga inón yej nemi kichiwiliá no kitoka Dios iwán makineki ken iyiknin. Inín xikpowa iwán xitamachti.

^a 6:1 Xikita glosario “Esclavo”.

Yej kitoka iyojwi Dios mayolpakto ke'ya iga kipiá

³ Siga agaj ayompa tamachtiá, ayéj ken tanextiliá itájtɔl toTeko Jesucristo, niga ayá' tanextiliá iga matiye'nemikan iyixtaj Dios, ⁴ ininwa' moweyimati iwán akimati nité. Ininwa' itekiy iga mopoxkuesowa iga san kikaki tejté; iwán ompa pewa iga ta-ixita, kuejkuesiwi iwán kuajkuántasya kijtowa iwán ayá' moconfiarowa ipan agaj, ⁵ mokuejkuesowa iwán sekin, pox ayompa tajlamiki wán ayá' kixmati ken nokta tanextiliá itájtɔl Dios. Iwán inimej yej ayompa tamachtiáj, kejlamikij siga tamachtiáj ipan itájtɔl Dios wel matatanikan. Iwán inomejpa amo ximotoka. ⁶ Kena, siga se ye'nemi ipan iyojwi Dios, kenkuá' kasi yej poxsan patiyoj, e' mayolpakto ke'ya iga kipiá. ⁷ Iga nité ayá' tikuajligakej ipan inín tajli, iwán nité ayá' tikuigaskej kuá' timikiskej. ⁸ Siga tikpiáj totzótzol iwán tikpiáj te tikuaj, matiyolpaktókanya. ⁹ Iga yej motapialijnekij, akijyowiáj kuá' Tzitzimi' kinextiliáj iga makichiwakan yej ayekti, wán wetzij ipan itrampaj. Kiyoltilanax xeto'nemilis yej tapojpolowa, iwán ipan inón mia' mopoipolowaj. ¹⁰ Kuá' se kipoxpiasneki tomin, ómpaya pewa iga kichíwa mia' yej ajayekti. Iwán ono' sekin iga kipoxpiasnekij tomin, kikajtéwaja iyojwi Dios, iwán imatikámejsan pox moknochiwaj.

Amo mamosemaka yej kitoka Cristo

¹¹ E' tej Timoteo yej tiktoka Dios, amo ijkón xikchiwa. Xiye'nemi, xikchiwa ken Dios kineki, ximoconfiaro ipan Dios, xite-ijiknín, amo nimanín xikuesiwi iwán xiyolyamani'. ¹² Xiktanili nochi yej mitztzakuliá iga xikchiwa ken kineki Dios. Amo xiknemplo yej Dios temaka iga nochipa tonoskej íwán. Inón iga nokta mitznotza' Dios iwán mia' mitzkakikej kuá' tikijtoj iga tiktokas Cristo. ¹³ Nimitztekimaka iyixtaj Dios yej kimaka vida nochi yej ono', iwán iyixtaj Jesucristo yej kinojma-ijtoj te itekiyo iná' Poncio Pilato, ¹⁴ iga xikchiwa nochi kensan nimitztekimaka iga ni agaj amo mamaltajto iga tej. Ijkón xikhijto este mawíki Jesucristo. ¹⁵ Jesucristo yawi wíkiti kuá' Dios kijtoj. Dios kichíwas inín, iga yéjsan yej Dios yej poxsan kipiá poder. Iwán yéj irrey inochi reymej iwán iTeko nochi yej mandarowa. ¹⁶ Yéjsan yej ayí' miki iwán ono' kan taxotalkan kan ayagaj wel kalaki. Ni agaj ayí' kita' niga wel kita. Yéj nochipa mamoweyimatilti wán nochipa marreinaro. Ijkónyawa'.

¹⁷ Xikijli yej motapialiáj ipan inín tajli iga amo mamoweyimatikan, iwán amo mamofiarokan ipan yej kipiáj iga inonwa' támisan. Majwa' mamofiarokan ipan Dios yej isato', yej tepoxmaka yej tepolowa iga matiye'onokan. ¹⁸ Xikijlikan iga makichiwakan yej yekti, iga ijkón kichiwasej, majya sej que iga makipiakan tomin. Iwán kua' agaj kitajtaniliáj tejté inomej yej motapialiáj, mapakikan iga wel kipalewiáj iyikniwan. Iwán yej itatkimej, achi makimajmakakan sekin. ¹⁹ Iga ijkón kipalewiáj iyiknimej, Dios no kipalewij yejamej iwán onoskej nochipa íwan.

Pablo monawatiá wan Timoteo

²⁰ Timoteo, xikchiwa yej Dios mitztekimá'. Amo xiknakasmaka xeto'tájtól yej ayá' mitzpalewiá, amo ximotenkitzkikan iwán inomej yej momachiliáj iga poxsan tajtolmatij, iga yejamej akimatij nité.

²¹ Sekin yej kitokaj inompa tamatilis kikajtejaw iyojwi Dios.

Dios mamitzyolchikawa. Ijkónyawa'.

Ómeya ama' yej San Pablo kijekuilowilij

Timoteo

Pablo kijekuilowiliá Timoteo

1 Nej niPablo, iyapó^astol Jesucristo, ken tikijtowaj, se yej yéj kititan, iga ijkón kine' Dios. Yéj kíjtoja iga tesalvarowa iga tisetitokej iwán Cristo Jesús. ²Timoteo yej ken tinopiltzín, nimitzpozneki, nimitzijekuilowiliá inín ama' iwán nikneki xiye'ono. Dios yej toTaj iwán toTéko Jesucristo mamitzchokili iwán makichíwa iga xono tamelá.

Mopowa itájtōl Cristo

³Nochipa kua' nitajtowa wán Dios pan día iwán tayowakan, niktajtaniliá iga mamitzpalewi. Nikmaka gracias Dios, yej niktoka ken kitokaya no-ikyapatajmej, iwán nikmatito' ipan noalmaj iga ayá' nikchijto' yej ayékti. ⁴Nikejlamiki kua' tichoga'. Poxsan nimitzitasneki iga maniyolpaki. ⁵Nikejlamiki ken iga timomela'confiarowa ipan Dios ken achto moconfiarojkej moy'elamaj Loida iwán moyé' Eunice, iwán nej nikmati iga tej ijkonsan nō timoconfiarowa ipan Dios.

⁶Inón iga nimitznōnotza iga amo masejto inón yej Dios mitzmá' kua' nimitztalilij noma', iga inón tikchíwas, ken kua' tikyakatijtos ti'ti. ⁷Porque Dios ayá' temá' iyEspíritoj iga matimajmawikan, sino que iga nochi wel matikchíwakan, iga wel matiknekikan toknimej iwán wel matiktapejpenakan iga tikchíwaj yej yékti. ⁸Amo xipinawa iga tikpowa itájtōl toTéko Jesucristo, amo nō xipinawa de nej iga nono' preso iga niktoka toTéko, majwa' xikijyowi kua' mitziknochíwaskej iga tikpowa itájtōl toTéko, iga Dios wel mitzpalewij. ⁹Dios tesalvaroj iwán tenotza' iga matiye'nemikan iyixtaj, ayéj iga tikchijkej yej yékti, sino que teyokanotza' iga matisetitokan iwán Cristo Jesús. Dios tenegui' este kua' aya kichíwaya tajli, ¹⁰e' mela'nesi' iga tepoxneki iga kititan toTéko

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

Jesucristo yej ƚesalvaroko, yéj kua' ojpa-isa' kitaniŀij mikílisti, iwán iga ye'noticiaj tenextiliá iga wel matonokan nochipa wan Dios.

¹¹Dios neƚaliŀ iga manimochiwa itatitan iga manikmachi yej ayéj judiyojmej inín ye'noticiaj yej tasalvarowa. ¹²Inón iga nokta ne-iknochiwaj. E' ayá' nipinawa, iga nikmati ipan a'yéj nimoconfiarowa iwán nikmati iga yéj wel neomemawijos miej nikchiwa yej neƚekimá', este inón día kua' wi' toTeko tajuzgaroki.

¹³Xikchijto ijkón ken nimitznexƚiliŀ, ken tanextiliá itájtol Dios. Amo xikajtewa iga timoconfiarowa ipan Dios iwán xite-ijiknín iga tisetitokej ipan Jesucristo. ¹⁴IyEspíritoj Dios yej ono' towan mamitzpalewi iga xitamachi kensan kijtowa itájtol Dios.

¹⁵Tikmátiya iga inochi tokniŀej de estado de Asia nekajkajtéjkeja, sekin de yejamej, Figelo iwán Hermógenes. ¹⁶Dios makichokili Onesíforo, isiwa' iwán ipilowan, iga yéj mia' vej neyolchikawako iwán ayá' pinawa' iga nipresojtito'. ¹⁷Majwa' kua' asi' nigaj Roma, neƚemowaya noyan este kan ne-asi'. ¹⁸ToTeko makichokili Onesíforo inón día kua' toTeko tajuzgaroj. Tej tikmátiya iga Onesíforo poxsan tepalewiŀ kua' tonoyaj altepe' Éfeso.

Se yej kitoka Jesucristo mamochiwa ken ye'soldadoj

2 Timoteo yej ken tinopiltzin,^a xikejlamiki iga mitzchokiliá Cristo Jesús iga tisetito' íwan, iwán mitzpalawiá iga amo ximosemaka ipan iyojwi. ²Ken tiká' kua' nitamachtij pan itájtol Dios iyixtaj mia' tokniwan, ijkonsan no xikmachi sekin yej tikita iga ye'nemiŀ, yej wel no makimachtikan sekin.

³Inón iga xikijyowi kua' mitziknochiwaj iga tiktoka Jesucristo, ken kichiwa se ye'soldadoj kua' tekipanowa. ⁴Iga se soldado kua' tekipanojto', awel kichiwa se' tekipánol, iga kineki makichijto yejsan kitekimakaj. ⁵Ijkonsan no se yej motalowa, awel kitaniá siga ayá' kichiwa ken ono' pan reglamento iga motalolo. ⁶No yej pox tekipanowa ipan mijli, kajasi iga yéj achto makikua yej kipixka. ⁷Xikejlanto inín yej nimitzijliŀ, iwán toTeko yawi mitzpalewiti iga xikmati te kijtojneki.

⁸Ayí' xikelkawa Jesucristo yej walaj ipan tetajwewej ikyapa rey David. Jesucristo ojpa-isa' sej kan miktoya; inónyawa' in

^a 2:1 Pablo kita Timoteo ken kua' ipiltzin iga kinexƚiliŀ ken iga mamocnfiaro ipan Cristo.

ye'notičiaj yej nikpowa noyan. ⁹Iga nikpowa inín ye'notičiaj, ne-iknočiwaj iwán inán nilpito' iga cadena ken se yej tamiktij; e' itájtōl Dios ayá' ilpito' iga cadena. ¹⁰Inón iga nikijyowiá kua' ne-iknočiwaj iga nikneki inomej yej Dios kitapejpen. Ijkón yejamej no mamosalvarokan iga setitokej ipan Cristo Jesús iga nochipa maonokan iná' Dios.

¹¹Ininwa' melá' nokta:

Siga timikíkeja wan Cristo, no tiawij tisen-onotij wan yéj.

¹²Siga te-iknočiwaj, tisenreinaroskej íwan.

Siga tikijtowaj iga ayá' tikixmatij Jesús, yéj no yawi kijtoti iyixtaj Dios iga ayá' te-ixmati.

¹³Siga tikajtewaj iga tiktokaj Dios, yéj nochipa kichiwaj yej kijtowa,

iga Dios awel motajtolpata.

Se tekipanowan yej kiye'chiwa itekipánol

¹⁴Xikejlantikan tokniwan yej nimitzijkuilowilij. Iwán iyixtaj toTeko xikijli iga ayo' mamokuejkuesojtokan itechko tajtolmej, inón ayagaj kipalewiá, majwa' kipojpolowa yej kikakij. ¹⁵Xikchiwa iga Dios mamitzita iga tiye'tekipanowa, yej ayagaj wel mitzpinajtiá, yej tiye'tamachtia ipan itájtōl Dios. ¹⁶Amo xiknakasmaka xeto'tajtolmej yej atepalewiá, iga yej ijkón tajtowaj, poxsan kichijtiawij komati yej ayekti. ¹⁷Iga ijkón tanextiliáj mochiwa ken se kókol yej ayá' pajtis. Ijkón kichijkej Himeneo iwán Fileto. ¹⁸Yejamen kikajtéjkeja yej nokta tanextiliá itájtōl Dios iwán kijtowaj iga yej miktokej ojpa-isákeja. Iwán sekin yej kicredowaj inimej, ay'ya kijasij kén iga mamocnfiarokan ipan Cristo. ¹⁹E' itájtōl Dios ayá' mopata, ken se weyi te' yej ayá' molina, iwán ompa ijkín ijkuilijto': "ToTeko kixmati nochi yej yéj itatki"; wan: "Nochi yej kiweyimatiltiá itoka' Cristo, makikajtewa iga kichiwa yej ayekti."

²⁰Ipan se weyi kajli ayá' óno'san traste de oro iwán plata, no ono' de kuawi' iwán de konsoki', e' yej máj patiyoj mochiychimi kuá'san witez yej paxalowaj, iwán ono' traste yej nochipa mochiychinto'.

²¹Siga tejamej ayá' tikchiwaj yej ayekti, tonoskej ken tejté yej pox patiyoj yej toTeko wel kitapejpena, wan wel tekuis iga makichiwa wan tejamej ken yéj kiye'ita.

²²Nikeman amo mamitzyoiltilana iga xikchiwa yej ayekti, yej ken chokomej kinekij makichiwakan. Xiktoka ye'ojti,

ximoconfiaro ipan Dios, xikneki tokniwan, iwán xono tamelá. Xiksenweyimatiltikan toTeko iwán inomej yej yolchipaktikej. ²³ Amo xiknakasmaka xeto'tájtol yej atepalewiá, tikmátiya iga ómpaya pewa iga mokuejkuesolo. ²⁴ Yej tekipanowa iga toTeko Dios awel mamokuesojtinemi, majwa' mate-ijiknin, wel matamachti iwán amo nimanin makuejkuesiwi. ²⁵ Tamelá xiknonotza yej ayompa tamachtiáj, anka ijkón, siga Dios kineki, wel moyolpataskej iwán kimatiskej ken nokta tanextiliá itájtol Dios. ²⁶ Tzitzimi' ken kilpitokej yejamen iga kichijtokej yej ayekti ken yéj kineki, e' Dios wel kipalewiáj iga maxitomikan.

Kén nemiskej la gente kua' ay'ya wejka iga wi' toTeko

3 No xikmati iga kua' ay'ya wejka wi' toTeko, poxsan mochiwas yej ayekti. ² Onoskej yej imatikámejsan monekij, onoskej yej kinekij makipoxpiakan tomin, onoskej yej moweyimatij iwán mokichmatij. Onoskej yej kimalijliskej Dios, onoskej yej akichiwaskej ken kitekimakaj itajmej, onoskej yej ayá' taagradecerosej iwán yej akicredosej Dios. ³ Onoskej yej ayá' ta-ikneliskej niga tachokiliskej, onoskej yej tapopowaskej, onoskej yej awel kikajtewaskej iga kichiwaj yej ayekti, onoskej yej pox ta-ijiyaskej iwán kijiwaskej yej yekti. ⁴ Onoskej yej kikajkayawaskej iyamigojmej, onoskej yej atamajmawiliskej, onoskej yej moweyimatiskej, onoskej yej máj kichiwaskanekiskej ken yejamej kinekij, ayepa yej Dios kineki. ⁵ Onoskej yej nésiski' moconfiarowaj ipan Dios, e' ken iga nemiskej anesi siga kitokaj Dios.

Iwán inomej amo timotokas. ⁶ Inomej tajtaga' paxalojtinemij iwán kikajkayawaj siwatkej yej ayá' ye'nemij. Inomej siwatkej kiyoltilantokej iga kichiwaskanekij yej ajayekti, ⁷ nochipa kikakisnekij yej se'pa iga tamachtiáj, e' ayí' kimela'matij ken tanextiliá itájtol Dios. ⁸ Kensan Janes iwán Jambres yej brojojmej yej yajkij icontraj Moisés,^a ijkonsan no inimej yej ayompa tamachtiáj onokej icontraj ken nokta tanextiliá itájtol Dios. Ipan iyalmajmej kejlantókejsan iga kichiwaj yej ayekti iwán ay'ya kajasij iga matamachtikan itájtol Dios. ⁹ E' awel máj takajkayajtoskej, porque nochi yawi kimatiti iga yejamej ayompa kichijtokej, ijkón ken momati' iga Janes iwán Jambres takajkayajkej.

^a 3:8 Ex 7:11

Pablo kijliá Timoteo yej makichiwa

¹⁰E' tej tikchiwa kensan timixkuítij pan nej, ken nitamachtiá, ken ninemi, yej nikchiwasneki, ken iga nimoconfiarowa ipan Cristo, ken iga ayá' nimanín nikuesiwi, ken iga nikneki tokniwan iwán ken iga nochi nikijyowíá ¹¹kuá' nepresojiwayaj iga ne-iknochiwaj. Tikmati ken iga ne-iknochiwaj ipan altepemej Antioquía, Iconio iwán Listra;^a e' toTeko noyan nemanawij. ¹²Nochi yej kinekij maye'nemikan ken kineki Cristo Jesús, yawij kiknochiwatij. ¹³E' yej kichiway yej ayekti iwán ayompa tamachtiáj, ayá' ye'kisaskej, iga kua' takajkayawaj, yejamen no mokajkayawaj.

¹⁴E' tej, xikchijto ijkón ken mitznextilijkej iwán ticredoj. Tej tikmati a'yéj mitzmachtij, ¹⁵iwán tikixmati' itájtól Dios este kua' aya tiyolej. Inón tájtól wel tenextiliá ken iga wel timosalvarowaj iga timoconfiarowaj ipan Cristo Jesús. ¹⁶Inochi itájtól Dios, inonwa' Dios nokta kitajtolmá' yej kijkuilojkej, iwán wel iga titamachtiáj, wel titanonotzaj, iwán wel tiknnextiliáj sekin iga mamoyolpatakan iwán tenextiliá ken iga matiye'nemikan.^b ¹⁷Ijkón, siga se yej kitoka Dios momachtiá itájtól wan kichiwa ken kijtowa, wel kichiwa inochi yej Dios kineki, nochi nokta yej yekti.

4 Nimitztekimaka iyixtaj Dios iwán toTeko Jesucristo yej wi' ken se rey iga kijuzgaroki yej isatokej iwán yej miktokej, ²iga xikpowa inín ye'notíciáj de Jesucristo; xikpowili yej mitzkakisnekij, e' no xikpowili yej ayá' mitzkakisnekij. Xikyolyamana yej ayompa nemi, xikijli iga mamoyolpata. Xitanonotza tamelá iwán xitamachti itájtól Dios. ³Iga yawi wíkiti kua' ay'ya kikakisnekiskej ye'tamachtilis; majwa' kitemoskej mia' yej tamachtiáj iga makimachtikan ken yejámejpa kikakisnekij. ⁴Kikajtewaskej ken nokta tanextiliá itájtól Dios iwán kinakasmakaskej namolkuentojmej. ⁵E' tej nochipa xiye'tajlanto. Xikijyowi kua' mitziknochiwaj. Xikpojto ye'notíciáj kén iga Jesucristo tasalvarowa iwán xikyechiwa motekipánol yej toTeko mitzmá'.

⁶Nej ay'ya ke' poliwi iga yáwija nemiktítij; nimochiwas ken tikita se ofrenda iga Dios. ⁷Niktanilij nochi yej netzakuiliaya iga manikchiwa ken kineki Dios. Támi'ya notekipánol ipan iyojwi Dios. Ayá' nikajtej iga nimoconfiaroj ipan Cristo. ⁸Nikmati iga ipan cielo

^a 3:11 Hch 14:19   ^b 3:16 2 Ped 1:21

toTeko nēmakas yej yeḱti^a iga nikchij ken yéj neṭekimá'. Nēmakas toTeko yej taye'juzgarowa inón día kuá' tajuzgaroj. E' ayéj nejsan nēmakas, nō kimakaskej yej kichixtokej iga magui' mawíkiya.

Pablo kijliá Timoteo yej makichíwa

⁹Amo mawejkati iga xine-itaki, ¹⁰iga Demas nekajtej iga máj kine' yej ono' ipan inín tajli, iwán yajki altepe' Tesalónica. Crescente yajki ipan estado de Galacia, Tito yajki ipan estado de Dalmacia.

¹¹Iselti Lucas nigaj ono' nowan. Kuá' tiwi', xiktemo Marcos iga mawíki nō, porque wel nepalewíj ipan notekipánol. ¹²Tíquico niktitan altepe' Éfeso. ¹³Kuá' tiwi', achi ompa xinewajliguili nokapaj de tzótzol yej nikajtej altepe' Troas chan Carpo; nō xinewajliguili kimilolámamej^b kan ijijkuilijto' itájtōl Dios, e' máj nikneki kimilolkuetaxmej kan ijijkuilijto' itájtōl Dios.

¹⁴Alejandro, yej tekipanowa iga kichíwa kuajkuantas iga tepos, poxsan nechiwilij yej ayēkti, e' kensan nechiwilij, yawi kitati iwán toTeko. ¹⁵Cuidáj nō Alejandro mitzchíwiliá tejté, iga yéj kijiya kén iga nejamen nitamachtijkej itájtōl Dios.

¹⁶Kuá' achto nimotajtowilij iyixtaj tekiwajmej, ayagaj neṭajtowilij; nochi nesenkokajtejkej. Malej ijkón, Dios makichokilikan yej nesenkokajtejkej. ¹⁷E' toTeko nepalewíj iwán neyolchikaj, ijkón iga wel nikpowa' inín ye'noticiaj yej tasalvarowa, iga makikakikan inomej yej ayéj judiyojmej. Iwán Dios nemanawij iga amo manekua tekuani. ¹⁸ToTeko nemanawij ipan inochi yej ayēkti, iwán newigas kan yéj ono' ipan cielo. ¡ToTeko mamoweyimatilti nochipa! Ijkónyawa'.

Pablo monawatiá iwán kitajtaniliá toTeko iga maye'onolo

¹⁹Ompa xinesaludarowili Prisca, Aquila iwán Onesíforo, isiwa' iwán ipilowan. ²⁰Erasto kawí' altepe' Corinto, iwán Trófimo menfermaroj wan nikajtej altepe' Mileto. ²¹Nikneki xiwíki kuá' aya sektajtiá. Mitzsaludarowaj Eubulo, Pudente, Lino, Claudia iwán inochi tokniwan yej kicredojskej Cristo.

²²ToTeko Jesucristo maono mowan, iwán Dios mamitzyolchikawakan amonochin. Ijkónyawa'.

^a 4:8 “Yej yeḱti”; español “corona”. Xikita glosario “Corona”.

^b 4:13 Xikita glosario “Kimiloláma”.

Ama' yej San Pablo kijkuilowilij

Tito

Pablo kijkuilowiliá Tito

1 Nej niPablo, itekipanowani Dios iwán nej no iyapóstol^a Jesucristo, ken tikijtowaj nej se yej yéj kititan. Netitan iga manikpowili itájtól inomej yej yéj kitapejpen iga mamoonfiarokan ipan yéj iwán makimela'ixmatikan iyojwi toTeko. ²Ijkón makimatikan iga keman wel nochipa onoskej wan Dios. Dios ayá' takajkayawa, iwán este kuá' aya ono' inín tajli, kíjtoja iga yej moonfiarowaj ipan yéj, nochipa onoskej íwan. ³Inán nokta, kuá' Dios yej tesalvarowa kine', nenextilij itájtól iwán netekimá' iga manikpowa. ⁴Tito, yej ken tinomela'piltzín iga no timoonfiarowa ipan Dios, nimitzijkuilowiliá inín ama'. Nikneki iga Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo yej tesalvarowa, mamitzjolchikawa, mamitzchokili iwán makichiwa iga xono tamelá.

Tekipánol yej Tito makichiwa Creta

⁵Nimitzkajtej ipan tajkótal^b yej itoká' Creta iga xikchiwa yej aya mochiwaya, iwán iga xitapejpena ipan sejsé altepe' tajtaga' iga xiktali iga mamochiwakan ancianojmej,^c ijkón ken nimitzijlij. ⁶Se anciano maye'nemi iga amo makipopowakan. Makipiá sesan isiwa', iwán ipilowan makicredohtokan Dios iwán nochi makimatikan iga ye'nemij wan tacedowaj. ⁷Se pastor^d Dios kitaliá iga makitzto iga maye'onokan yej kitokaj Cristo. Inón pastor maye'nemi, amo mayoltakuakti', amo makuejkuesiwi, amo matawana, amo matakuejkueso iwán amo makineki tomín yej ayompa motaniá. ⁸Majwa' nochipa makomemawi ichan yej kipaxalowiliáj, makichiwa yej yekti, makimati katiapa yej yekti iwán yej ayekti, maye'nemi, amo makichiwa yej ayekti, wel mamoyoltakuawili iga amo makichiwa yej ayekti. ⁹Nochipa makichiwa ken tanextiliá itájtól Dios kensan nejamen niknextilijkej. Ijkón wel makipalewi

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

^b 1:5 Xikita glosario "Tajkótal o Isla".

^c 1:5 Xikita glosario "Anciano".

^d 1:7 Pastor: xikita glosario "Obispo".

sekin iga kimachtiá inón tájtł, iwán makiyolyamaņa yej kimalijliá itájtł Dios.

¹⁰ Porque ono' mia' yej ayá' tacredowaj, ken sekin judiyojmej^a yej ayompa tamachtiáj iwán takajkawaj. ¹¹ Inomej xikijlikan iga ay' matamachtikan. Iga tamachtiáj kansan makitanikan tomin iwán este kipojpolowaj mia' tetajmej, teyemej wan tepilowan.

¹² Se yej chantitoya ipansan inón tajkótł Creta yej kiprofetajmatij,^b ijkín kijlij yej de yejámejpasan: “Yej ichamej Creta pox takajkawaj, malojmej, pox takuaj iwán até kichiwaj.”

¹³ Iwán ómpaya ken kijtoj; inón iga poxsan xikajawakan yej ayompa tamachtiá iga maye'nemikan ipan iyojwi Dios. ¹⁴ Amo makikakisnekikan cuento yej motenchiwapa yej sekin judiyojmej tanextiliáj, niga xikchiwakan ken tatekimakaj inomej yej ayá' kichiwaj ken kijtowa itájtł Dios.

¹⁵ Se yej ayí' kejlanto' yej ajayekti, iga yéj nochi yekti; e' iga yej ayá' kicredowa Cristo iwán kuajkuantas yej ayekti kejlanto', iga yéj ateyi nité yej yekti, iga ipan itzontekon kejlanto'san yej ajayekti, este ay'ya momachiliá ipan iyalmaj iga ayompa nemi. ¹⁶ Kijtowaj iga kixmatij Dios, e' ken iga nemij nesij iga ayá' kicredojtokej Dios, iga ta-ijiyaj, ayá' tacredowaj, iwán awel kichiwaj yej yekti.

Kén iga matamachti Tito

2 Tito, xitamachti ijkonsan ken tanextiliá itájtł Dios. ² Wewetkej maye'tajlantokan, maye'nemikan iga sekin makiye'itakan iwán makimatikan katiá yej yekti wan katiá yej ayekti, mamconfiarojtokan ipan Dios, mate-ijikniwan iwán amo nimanin makuesiwikan. ³ Ijkonsan no toy'elamatkej, maye'nemikan, amo matapopojtnemikan niga matawanakan. Wel ipan yejamen mamixkujitikan sekin, ⁴ iga makinextilikan siwatkej yej aya ilamatkej ken iga makinekikan iwewejmej iwán ipilowan. ⁵ No makinextilikan iga maye'tajlantokan, maye'nemikan, mataye'cuidarokan ichamej, mate-ijikniwan, makicredokan iwewejmej, iga amo agaj mamaltajto iga itájtł Dios.

^a 1:10 Anka inimej judiyojmej tamachitiayaj iga yej kitoka Cristo no mamocircuncidaro, yejamen kijliayaj “el partido de la circuncisión”. Xikita glosario “Circuncisión”. ^b 1:12 Xikita glosario “Profeta”.

⁶Ijkonsan no xiknonotza chokomej iwán takomej iga maye'tajlantokan iga amo makichiwakan yej ayekti. ⁷Ipan tej nochi mamixkuitikan ipan yej tikchiwa. Kua' titamachtiá, manesi iga yej nemi tikijtowa melá' nokta iga tikchijto' ken tikijtowa. ⁸Xiye'tatapowa iga amo agaj makijto iga ayompa titamachtiá. Ijkón siga agaj mitzpopowa, mopinajtij iwán awel temalijliskej.

⁹Xiknonotza yej esclavojmeja^a iga makichiwakan ken kitekimakaj itekomej; mate-ijiknimej iwán amo matatenkuepilikan. ¹⁰Amo matachtekikan, majwa' maye'nemikan, iga ipan yejamej nochi makita iga yej titamachtiáj kén iga Dios tesalvarowa, poxsan yekti.

¹¹Iga Dios tenextilij iga poxsan teneki, iwán kisalvaroko nochi gente. ¹²Dios tenextiliá iga matikajtewakan nochi yej ayekti iwán yej teyoltilana ipan inín tajli, iwán matiye'tajlantokan, matiye'nemikan wan nochipa matiktemokan Dios miej tonokej ipan inín tajli. ¹³No tenextiliá iga matipaktokan iga tikchixtokej mamochiwa yej Dios kijtoj iga kichiwas, iga wi' toDios yej poxsan kipiá poder, Jesucristo yej tesalvarowa. ¹⁴Yej motemá' iga mi' iga tejamej iga tesalvaroj iga tikchijtoyaj inochi yej ayekti, iwán teperdonarowilij yej tikchijkej yej ayekti, iga matimochiwakan itatki, iwán nochipa matikchijtokan yej yekti.

¹⁵Ininwa' in yej xitanextili. Xikanimaro yej mosemakasneki iwán xikajajwa yej ayompa nemi, iga mitztalkej iga ximandaro. Amo xikchiwa yej ayekti iga amo agaj mamitzalimpamati.

Ken makichiwakan yej kitokaj Cristo

3 Xikejlantikan toknimej iga makichiwakan ken tatekimakaj nochi tekiwajmej kajkán mandarowaj, iwán makiyolmakatokan iga makichiwakan nochi yej yekti. ²Toknimej ni agaj amo matapopowa, tamelá manemikan iwán mate-ijiknimej, amo mamoweyimatikan kua' agaj iwán tatapowaj.

³Tejamej no kua' aya tiktokayaj Cristo ijkón no tikchiwayaj, ayompa titajlamikiáj, ayá' tikchiwayaj ken tetekimakayaj, iwán tiktekichijtoyaj nochi yej teyoltilana yej ayekti iwán yej kiye'matiltiá toalmaj. Tikchijtoyaj yej ayekti iwán tita-ixitayaj. Te-ijiyayaj iwán timosepan-ijiyayaj. ⁴E' Dios yej tasalvarowa tenextilij iga techokilij iwán kineki nochi gente. ⁵Dios tesalvaroj, ayéj iga tikchijkej tejté

^a 2:9 Xikita glosario "Esclavo".

yej yekti, sino que iga tēchokilij. Kuā' tēsalaroj, teewiltij yej tikchijkej yej ayekti iga wel mati-ojpanacerokan, iwán iyEspíritoj Dios kichij iga wel matipewakan iga matinemikan ipan iyojwi. ⁶Dios kititan Jesucristo yej iPiltzin yej tēsalarowa iga nochipa matikpiakan iyEspíritoj. ⁷Dios tēchokilij wān teye'ita malej iga kajasi iga matecastigaro. Inán tikmatij iga tiawij tonotij nochipa wān Dios.

⁸Inán tájtōl sí, melá' nokta. Nikneki poxsan xiktekimachtikan yej kicredojtokej Dios iga ijkón makichijtokan yej yekti. Inimej tájtōl sí, pox yekti iwán kipalewiá nochi. ⁹E' amo xiknakasmaka namoltájtōl yej atepalewiá, niga tatapowalis yej tajtowa de to-ikyapatajmej. Iwán amo ximotenkizki iga anmokuejkuesowaj iga san iley Moisés, inón atepalewiá ni alín.

¹⁰Siga agaj kiyoyokatiá tokniwān yej kitokaj Dios, xiknonotza, se o ome vej, iwán siga ayá' kipata ken iga nemi, xikixti iga ayo' ximonechkokan íwān. ¹¹Ijkón tikmati iga inón taga' kitekichijto' yej ayekti iwán igánajsan monextiá iga ayá' ye'nemi.

Pablo kijliá Tito tē makichiwa

¹²Nia nimitztitanilīti toknīn Artemas o Tíquico. Kuā' asis, xikchiwa iga nimanín xine-itati ipan altepe' Nicópolis, iga ompa nia nikawiti kuā' sektaj. ¹³Xikpalewi Zenas yej tamachtiá pan la ley iwán nō xikpalewi Apolos, xikmakakan nochi yej kinekiskej ipan ojtī iga amo nitē makichiwilīkan falta. ¹⁴Toknimej yej kitokaj Cristo makimatikan nō iga makichiwakan yej yekti iwán makipalewīkan toknimej yej kichiwiliáj falta tejté, ijkón ayá' san petz tachixtokej.

Pablo monawatiá

¹⁵Nochi yej onokej nowān mitzsaludarowaj. Xiksaludaro toknimej yej teneki, yej kitokaj Dios. Dios mamitzyolchikawakan amonochīn. Ijkónyawa'.

Ama' yej San Pablo kijkuilowilij

Filemón

Pablo kijkuilowiliá Filemón

1 Nej niPablo yej nipresojtito' iga nikpowa itájtł Jesucristo, nimitzijkuilowiliáj inín ama' iwán toknín Timoteo. Noknín Filemón yej nimitzpoxnekij, nimitzijkuilowiliáj tej yej nō tikpowa itájtł Dios. ²Nō nikijkuilowiliáj inochi tokniwan yej monechkowaj mochan iga ankiweyimatiltiáj Dios, wan nō la hermana Apia iwán toknín Arquipo yej nō tepalewiá iga tikpowaj itájtł toTeko. ³Dios yej toTaj iwán toTeko Jesucristo mamitzmakakan yej yekti iga xonokan tamelá.

Kén iga Filemón te-ijiknín wan moconfiarowa ipan Jesús

⁴Nochipa kuá' nitajtowa wan Dios nimitzejlamiki wan nikmaka gracias iga tej, ⁵iga nematiltijkej iga timoconfiarowa iwán tikpoxneki toTeko Jesús iwán iga tikneki inochi yej moconfiarowaj ipan Dios. ⁶Niktajtaniá Dios iga amo xikajtewa iga tikpowa itájtł Dios, iga máj xikye'entendero inochi yej yekti yej tikpiáj ipan Cristo Jesús. ⁷Nipoxpakto' iwán tineyolchikawa iga tipoxte-ijiknín, gracias iga tej noknín, yolchikajtokej inochi yej kicredojskej Dios.

Pablo kitajtowiliá Onésimo

⁸Malej anka wel katka nimitztekimakaya te tikchiwas iga nej se itatitan Cristo, ⁹e' máj yekti manimitztajtanili iga san timonekij. Nej Pablo, niwéweja iwán inán nipresojtito' iga nikpowa itájtł Cristo Jesús, ¹⁰achi manimitztajtanili se favor iga Onésimo. Onésimo nikita ken nopiltzín iga nigaj kan nipresojtito' niknextilij iga mamocfiaro ipan Cristo.

¹¹Anka ikya, Onésimo moesclawoj^a katka yej ayá' mitzpalewiaya, e' inán kena teservirowa, tej wel mitzpalewij iwán nej nō nepalewijto'. ¹²Inón iga inán nimitztitaniliá; xikomemawi ken kuá' nej nemi tineomemawiá. ¹³Nej niknekiá iga makawi nigaj

---

^a 1:11 Xikita glosario “Esclavo”.

nowan, iga manepalewi ken kuá' tej nemi tinepalewiá, ken inán iga nipresojtito' iga nikpowa itájtɔl Dios. ¹⁴E' ayá' nikneki manikchiwa nité siga ayá' achto tej tikijtowa, iga inón yej nimitztajtaniá amo manimitztekimácapa, sino que xikchiwa moganaj. ¹⁵Anka Onésimo mitzchollowilijka se tiempo, e' inán nochípaya yawi onoti mowan, ¹⁶e' ay'ya ken se esclavo, sino que majya sej que se esclavo; inán kenya se toknɪn yej tikpoxnekij. Nej poxsan nikneki, e' tej máj xikpoxneki ken agaj yej nɔ kitoka toTɛko, amo xikita ken se petz námɔl toknɪn.

¹⁷Siga nej tine-iknɪnmati iga timoconfiarowaj ipan toTɛko, xikomemáwiwa' ken kuá' nej nemi tineomemáwiá. ¹⁸Siga tejté mitzchíwilij o siga tejté mitzichte kilij, nej xinecobraro. ¹⁹Nej Pablo nikijkuilowa nomatika inimej tájtɔl: “Nej nia nimitzixtawati”,^a e' anka wel nɔ nimitzejlantia iga tej nɔ tinedeberowa iga nimitznextilij iga tikixmati' Cristo. ²⁰Noknɪn, xinechíwili inín favor yej nimitztajtaniá; xineyolchikawa iga nej moknɪn iga tiksentakaj Cristo.

²¹Nimitzijkuilowiliá inín ama' wan nikmati iga tinecredoj iwán tikchiwas majya sej que yej nimitztajtaniá. ²²Nɔ nimitzijliá iga xitayé'tali ipan se cuarto iga nej, porque nej nikmati iga Dios yawi kichiwati yej ankitajtaniá, iwán Yéj kichiwas iga nej mania manimitzitatij.

Pablo monawatiá

²³Epafras mitzijliá iga xiye'ono, yéj nɔ nigaj ono' ipan cárcel iga kikítzkijkej iga kipowa itájtɔl Cristo Jesús. ²⁴Nɔ mitzijliá iga xiye'ono, Marcos, Aristarco, Demas iwán Lucas yej nepalewiáj iga nikpowaj itájtɔl Dios.

²⁵Niktajtaniá toTɛko Jesucristo iga mamitzchokilikan. Ijkónyawa'.

---

^a 1:19 Nesi iga Pablo kijkuilow inimejsan tájtɔl imatika, anka se tajkuilowanij kijkuilow ipan ama' nochi lo demás yej Pablo kijtojtiajki.

*Ama' yej mo-ijkuiloj iga
judiyojmej yej kitokaj Jesucristo*

Hebreos

Dios tenotza ipan iPiltzın

1 Ikyá Dios kitajtól má' profetajmej^a mia' vej iga makinotzakán to-ikyapatajwán, iwán ayá' nochipa iga tájtól kinotzkej, sino de sese'pa. ² E' inán iga ayo' wejka iga nochi tamis, Dios tenotza' ipan Jesús yej iPiltzın. Dios kijtoj iga iPiltzın makichıwa nochi yej ono' pan inın tajlı iwán yej ono' ajko, iwán ijkón Jesús nochi nokta itatki iga Dios kitatkimá'. ³ Ipan Jesús mo-ita ipoder Dios iwán ípan nesi ken nokta in Dios, iwán iga ipoder itájtól kichıwa iga nochi yej ono' wel maonokán. Kuá' Jesús kichija iga Dios wel teperdonarowiliá yej tikchijkej yej ayekti, motalıj iladoj iye'má' Dios kan mandarowa ipan cielo.

TePiltzın máj kipiá poder que angelejmej

⁴ IPiltzın Dios majya sej que angelejmej,^b iga Dios kimá' itoka' yej máj kajasi iga mamoweyimati. ⁵ Iwán Dios ayı' kijlij nisé ángel:

Tej tinopiltzın;

aman nej nimitzmá' movıdaj;

iwán se' vej kijtoj:

Nej nimochıwas tetaj iga yéj;

iwán yéj mochıwas tepiltzın iga nej.

⁶ E' kuá' kitıtan isentepiltzın ipan inın tajlı, kijtoj:

Nochi iyangelejmej Dios, makiweyimatılti Jesús.

⁷ Iwán iga iyangelejmej, Dios kijtoj:

Nikchıwa ken ejeka' noangelejmej,

iwán notekipanowanimej wel nikchıwa ken tiwelon.

⁸ E' Dios kijlij iPiltzın:

Tej tiDios iwán ayı' tamis iga timandarowa;

iwán tej nochi tikyechıwa iga tirreınarowa.

---

^a 1:1 Xikita glosario "Profeta".   ^b 1:4 Xikita glosario "Ángel".

⁹Tej tikyē'ita yej yēkti iwán tikijiya yej ayēkti;
inón iga Dios, yej moDios, mitztapejpen iga xitagobernaro,
iwán kichij iga máj xiyolpakto que sekin mokniwán.

¹⁰No kijtoj:

Tej, noTēko, kua' pēwa' tikchij tajli, tiktalij kajkán mataksato,
iwán no tikchij cielo iga moma'.

¹¹Cielo wán tajli tamiskej, e' tej tonos nochipa.

Nochi inomej wewejtiaskej ken tzótzol;

¹²inomej tikokolochoj ken se tzótzol yej iga timotaajakiáj,
iwán mopatas ijkón ken kua' agaj motapajpata.

E' tej kensan nochipa tonos,
iga ayí' timikis.

¹³Dios, nisé ángel ayí' kijlij:

Ximotali iladoj noye'ma' kan nimandarowa, este que
maniktali mokxitampa yej mitzijiyaj.

¹⁴Nochi angelejmej espiritojmej iwán tekipanowaj iga Dios. Dios
kititani iga makipalewikan yej yawij mosalvarotij.

Nochipa matikejlantokan iga Dios temānawía

2 Inón iga nochipa matikejlantokan ye'noticiaj yej tikakikej iga
amo santá' tikisaskej ajachi ajachi ipan ye'ojti. ²Ikyā Dios
kitajtōlmá' angelejmej iga makijlikan la gente ken makichiwakan
iwán ijkón nokta mochij. Tikmatij iga yej akichijkej ken angelejmej
kijtojkej, kinkochijkej ken kajasij. ³¿Iwán tejamej?, ¿kén iga ayá'
te-iknochiwaskěj siga tiknēmpolowaj yej pox yēkti yej tēkajtewilij
toTēko iga timomanawíáj? ToTēko Jesús áchtosan kipowa' ken iga
temānawía, iwán yej kikakikej, kitakej iga ompay nokta iwán
teojpapowilijkej. ⁴Iwán Dios imatika tanextilij ipan yejamen ga
manesi iga melá' yej kipojkej. Dios tanextilij ipan kuajkuantas
yej este tamajmájtīlsan wán de sese'pa milagrojmej, wán no
kimajmakakej tokniwán iyEspíritoj Santo kensan yéj kiye'ita'.

Jesucristo yej temānawía

⁵Dios ayá' kitalij angelejmej iga mamandarokan keman ipan
inón sé'paya tajli yej onos, de inón yej nemi titajtowaj. ⁶Majwa'
ijkuilijto' itájtōl Dios, kan a'pa ijkín kijtowa:

¿Té iteki in taga' iga yéj xikejlamiki?

¿Té iteki ipiltzīn taga' iga tikneki xikita iga maye'ono?

⁷ Tikchij iga ayá' wejkej iga mamoałĩpamatito máj que angelejmej;

e' tej tikchij iga mamoweyimatĩlti ken rey,
iwán yéj tiktalıj iga makimandaro nochi yej tikchij iga moma'.

⁸ Iwán nochi yej ono' tiktalıj iyikxitan iga makimandaro.

Iwán iga Dios nochi kitalij iyikxitan, ayá' kikajtej nité yej amo makimandaro. E' aya asi kuá' tiktaskej iga inochi ónosya iyikxitan yéj. ⁹ E' tikitaj Jesús; Dios kichij iga ayá' wejkej iga kalĩpamatikej máj que angelejmej. Iwán Dios iga tepoxneki, kichij iga Jesús mamiki iga nochi tejamen. Inón iga inán moweyimatĩltiá ken rey.

¹⁰ Nochi yej tikitaj, itatki Dios, iwán yéj kichij nochi yej ono' iwán kine' iga mia' ipilowan maonokan kan yéj ono'. Inón iga Dios kiyé'ita' iga Jesús inewi makichıwa^a kuá' kinkochijkej, iga ijkón wel yéj matemawawi tonochın. ¹¹ Jesús kichıwa iga se toknın wel maye'ono iyıxtaj Dios. Nochi yej ye'onokej iyıxtaj Dios, sesan mochıwaj wan Jesús iga Dios isenTajmej. Iwán Jesús ayá' pinawa iga kijtowa iga iyiknımej yejamen, ¹² Ijkın Jesús kijlij Dios:

Nikpowilij noknımej a'yéj in tej,

iwán nimitztakuikilij tatajkoyan kan monechkolo.

¹³ Iwán nọ kijtoj:

Nej nimoconfiaroj ipan Dios.

Iwán sej kijtoj:

Nigaj nono' iwán nopilowan yej Dios nemá'.

¹⁴ Tejamen tikpiáj toesyo iwán tonakayo; ijkonsan nọ Jesús, nakayoj iwán esyoj ken tejamen. Inón iga kuá' mi', kitanilij Tzitzimi' yej wel katka tamiktiaya. ¹⁵ Kuá' Jesús mi', kimanawij nochi yej nochıpaya moknomatitoyaj iga majmatoyaj iga yawij mikitij. ¹⁶ Jesuswa' nokta ayá' walał kipalewıko angelejmej, majwa' walał kimanawıkoj ipilowampa Abraham. ¹⁷ Inón iga mochij kensan nokta tejamej, iga wel makichıwa ken Dios kineki iwán mamochıwa ijefej sacerdotejmej yej matachokili iwán mamiki iga ijkón wel kiperdonarowa nochi yej ayekti yej kichıwa la gente. ¹⁸ Iwán ken Jesús kinkochijkej, iwán Tzitzimi' kinekiá iga Jesús makichıwa yej ayekti, inán Jesús wel tepalewiá iwán ijkón tiye'kisaskej kuá' Tzitzimi' te-ijliá iga matikchıwakan yej ayekti.

^a 2:10 Kuá' Jesús mi' ipan cruz kixtaj inewi yej tikchijkej yej ayekti. Jn 19:30

Jesús máj mamoweyimatĩlti que Moisés

3 Inón iga nokniwān yej mitztapejpenkej Dios iga ximochiwakan itatki, xikejlamikikan a'yěj Cristo Jesús: Yěj ijefej sacerdotejmej, itatitan Dios, yej ípan tiksentalijtokej toalmaj. ² Jesús nochi kichij kensan Dios kine', iwán Dios kitalij iga mamochiwa sacerdote iga makichiwa itekipánol. Kensan nō Moisés yej kipalēwij nochi israelitajmej iga kichij kensan Dios kitekimá'. ³ E' Jesús kajasi iga mamoweyimatĩlti máj que Moisés, kensan yej kichiwa kajli kajasi iga mamoweyimatĩlti máj que kajli. ⁴ Nochi kajli agaj kichiwa, e' Dios kichij kuajkuantas, nochi yej ono' pan tajli iwán yej ono' ajko. ⁵ Iwán Moisés yej itekipanowāni Dios kichij kensan kitekimakakej iwán kipowilij israelitajmej yej Dios yawi kijliti kuā' panoj mia' año. ⁶ E' Cristo, yej ipíltzimpa Dios, mandarowa ipan íkal Dios. Tejámejwa' in inón kajli siga timoconfiarowaj ipan yěj iwán siga tipakij miej tikchixtokej iga kēman tēmanawikij.

Mosewiáj ipilowan Dios

⁷ Inón iga ijkín kijtowa iyEspíritoj Dios kan ijkuilijto':

Siga aman ankikakij yej Dios mitzijliáj,

⁸ amo ximoyoltakuawilikān ken amo-ikyapatajwān yej
kichijkej yej ayēkti iga ayá' kitajtolkuikej Dios
iga neyokakuejkuesojkej pan desierto.

⁹ Ompa neyokakuejkuesojkej amo-ikyapatajwān,
malej iga kitakej nochi yej nikchijtoya cuarenta años iga
yejamen.

¹⁰ Inón iga yejamej poxsan nekuesojkej,
iwán nikijtoj: “Nochipa yolpolijtinemij,
iwán ayá' kinেকেj makichiwakan ken nikmachtijkej.”

¹¹ Inón iga kuā' nikuejkuesitoya, niknojma-ijtoj:
“Ayá' kalakiskej kan mosewiskej nowān.”

¹² Nokniwān, amo maono nisé de amejwān yej kiyoltilāna yej ayēkti iwán makikajtewa iga moconfiarowa ipan Dios yej ayí' mikis. ¹³ Majwa', nochipa ximosepannonotzakan miej aman weljo', iga amo agaj mamotemaka iga mokajkayawa ipan yej ayēkti. ¹⁴ Siga timoconfiarojtoskej kensan achto kuā' timoconfiarojkej este que matimikikan, ijkón sí tisen-onokej iwán Cristo.

¹⁵ Ijkín kijtowa itájtōl Dios:

Siga aman ankikakij yej Dios mitzijliáj,
 amo ximoyoltakuawilikan ken amo-ikyapatajwan yej
 kichijkej yej ayekti iga ayá' kitajtólkuikej Dios
 iga kiyokakuejkuesojkej Dios ipan desierto.

¹⁶ ¿A'yéj in inomej yej kikakikej itájtól Dios iwán ayá' kitajtólkuikej?
 Nochi yej Moisés kikixtij Egipto. ¹⁷ ¿A' íwan kuejkuesitoya Dios
 cuarenta años? Inómejsan yej kichijkej yej ayekti iwán mikikej ipan
 desierto. ¹⁸ ¿Iwán a'yéj Dios kinojma-ijlij iga ayá' kalakiskej kan
 mamosewikan íwan? Inómejsan no yej ayá' kichijkej ken Dios
 kitekimakakej. ¹⁹ Ijkón tikitaj iga ayá' kalakkej kan mamosewikan
 iga ayá' momela'confiarojkej ipan Dios.

4 Inón iga, miej weljo' tikalakij kan Dios kijtoj iga tiawij
 timosewitij íwan, achi matitamajmawilikan, amosantá' agaj
 de amejwan ayá' kalakis. ² Iga ijkonsan no tejamej tepowilijkej
 ye'noticiaj kensan ikyapamej, e' yejamej ayá' moconfiarojkej ipan
 yej kikakikej, wan ijkón inón tájtól ayá' kipalewijkej yej kikakikej.
³ E' tejamej yej ticredojkej, tikalakikej kan mosewilo, kensan Dios
 kijtoj, e' iga yej ayá' kicredojkej, kijtoj:

Inón iga kuá' nikuejkuesitoya, nikmela'ijtoj
 iga ayá' kalakiskej kan mamosewikan nowan.

Malej iga Dioswa' kitamij itekipánól kuá'san kichij inín tajli; ⁴ iwán
 kanaj kan ikuilijto' tajtowa del día siete:

Dios mosewij ipan día siete kuá' tami' nochi itekipánól.

⁵ Iwán sej kijtowa kan ikuilijto':

Ayá' kalakiskej iga mosewiskej nowan.

⁶ Inomej yej achto kikakikej ye'noticiaj ayá' kalakkej kan mosewilo
 iga ayá' kinekikej makichiwakan ken kijlijkej, e' políwi-o' sekin iga
 makalakikan. ⁷ Inón iga Dios sej kitapejpen se día: inón día aman.
 Ken kijtoj sej kuá' mia' años despuéj kitajtól má' Dios David kan
 ikuilijto' yej tikitákeja:

Siga aman ankikakij yej Dios mitzijliáj,
 amo ximoyoltakuawilikan.

⁸ Ijkón nesi iga inón tajli kan mosewilo, yej Dios kijlij israelitajmej
 iga kimakayaj, ayéj tajli de Canaán kan Josué kiwiga' israelitajmej.
 Inón ikyay panoj, e' Dios tajtówao' de se' día kuá' mamosewilo.

⁹ Inón iga, ónogo' kan wel mosewiáj ipilowan Dios. ¹⁰ Yej kalaki
 iga mosewiá wan Dios, mosewiá iga tami' itekipánól, kensan Dios
 no mosewij kuá' tami' itekipánól. ¹¹ Matimotejteki'wikan iga

matikalakikan kan mosewilo, iga amo santá' agaj mixkuítij ipan inomej yej ayá' kalakkej iga ayá' kichijkej ken kijtoj Dios.

¹²Dioswa' itájtōl isato' iwán nochi wel kichiwa. Iwán máj tateki que inochi espada yej kipiá ome iten, iwán wel kalaki este kitajkoteki toalmaj iwán toespíritoj, iwán kajkan salijto' toomiyomej iwán tototanojyo; iwán kinextiá te tikejlantokej iwán te tikchivasnekij. ¹³Ateyi nité yej Dios kichij yej wel mamiyana iyixtaj; Dios nochi kitas nokta ken ono', iwán iyixtaj yéj kēman tiawij tikijlitij nochi yej tikchijkej.

Jesús kichij iga wel matikna'techokan Dios

¹⁴Jesús, yej iPiltzin Dios, yej nokta ijefej sacerdotejmej yej máj mandarowa, yéj yákiya itenōj Dios ipan cielo. Inón iga amo matikajtewakan iga timoconfiarowaj ipan yéj. ¹⁵Jesús tosacerdotej yej ijéfejpa sacerdotejmej, yéj wel tepalewiá iga amo matikchiwakan kua' tikchivasnekij yej ayekti; iga Tzitzimi' kichiwaltijnekiá Jesús nō yej ayekti ken kineki tejamej nō matikchiwakan; e' Jesús nikēman ayí' kichij yej ayekti. ¹⁶Inón iga amo matimajmawikan iga matiktechokan kan ewato' Dios yej tepoxneki, iwán techokiliá wan tepalewiá kua' nokta nemi tiknekij.

5 Nochipa kua' kitaliáj se ijefej sacerdotejmej, kitapejpenaj iga makipalewi israelitajmej iga maye'onokan iyixtaj Dios. Inón sacerdote kimaka ofrenda^a iwán kimiktiá yolkamej iga Dios, iga Dios makiperdonaro la gente yej kichij yej ayekti. ²Iwán se sacerdote kimati iga kichíwao' nō yej ayekti, inón iga kichokiliá yej akimatij siga ayompa nemij iwán pojpolijtinemij. ³Iwán iga sacerdote nō kichiwa yej ayekti, kimiktiá se yolka' iga Dios makiperdonarowili yej kichij yej ayekti, iwán kimiktiá se' yolka' nō iga Dios makiperdonarowili la gente.

⁴Ni agaj iséltisan moyokatáliá iga mamochiwa ijefej sacerdotejmej, sino que inonwa' Dios kitapejpena iwán kimaka inón

---

^a 5:1 Nij tajtowa ken ónogo' weyitiopan Jerusalén, iwán ken ompa sacerdotejmej kimiktijkejo' yolkamej iga iyofrendaj Dios. Ipan año 70, soldadojmej de Roma kixitinkej weyitiopan Jerusalén, wan ay' máj wel ompa sacerdotejmej kimiktiliáj yolkamej iga Dios. Inín kijtojneki iga mo-ijkuiloj Hebreos kua' aya asi año 70. Inán ay' kanaj ono' ni se sacerdote judío yej kimiktiliá yolkamej iga iyofrendaj Dios. (Num 15)

ye'tekipánol, ijkón ken kichij wan Aarón. ⁵ Ijkonsan no Cristo, ayá' igánajsan mochij ijefej sacerdotejmej, sino que Dios kijlij:

Tej tinopiltzin;

aman nej nimochij motaj.^a

⁶ No kanaj ijkín ijkuilijto' itájtol Dios:

Tej nochipa tonos iga sacerdote,

ijkón kensan Melquisedec.

⁷ Kuá' Cristo onoya ipan tajli este choga' iga kitajtanilij Dios iga makimanawi iga amo mamiki. Iwán Dios kitajtolkagui' Cristo iga nochipa kichij ken Dios kineki. ⁸ Inón iga Cristo, malej iga iPiltzin Dios, kuá' kiknochijkej, kimati' iga kuá' nemi kiknochiwaj, nemi kichiwa ken kineki Dios. ⁹ Iwán iga Cristo nóchiya kichij yej kineki Dios, pan Cristo nochi inán wel momanawia yej kichiwa ken yéj kijtowa. ¹⁰ Iwán Dios kitalij iga Cristo mamochiwa ijefej sacerdotejmej ken katka Melquisedec.

Amo xikajtewakan iyojwi Dios

¹¹ De inín yej majo' wel katka manimitzijlikan, e' nikmati iga pox difícil iga manimitzijlikan inewi, iga amejwan ayá' ankinekij xikentenderokan. ¹² Ikyay anmomachtijtokej itájtol Dios, welja katka xitamachtikan; e' ankinékijoj' sej mamitzmachtikan itájtol Dios ken se yej péwao' iga kitoka Cristo. Amochijkej sej ken anselikmej, ken kuá' aya wel antakuaj, ankinekij sej xikonikan chichiwala'. ¹³ Iwán yej chíchi-o', aya kimati siga kichiwa yej yekti o yej ayekti iga xóloo'. ¹⁴ Yej welja kitapejpenaj yej kichiwaj katiapa yej yekti iwán katiapa yej ayekti, inonwa' ken tikita yej welja takuaj iga yoléjkeja.

6 Inón iga ajachi ajachi máj matiyolasikan ipan iyojwi Cristo. Ay' matimoojpamachtikan ken achto tikchijtiwizaiá kuá' pewa' iga timomachtijkej itájtol Cristo iga amo sej matipewakan ipan yej achto tenextilijkej. Tenextilijkej ken iga matimoyolpatakan iga tikajtewaj iga tikchiwaj yej ayekti iga inón temiktiá, iwán ken iga matimoconfiarokan ipan Dios, ² yej tenextilijkej te íga mobautizarolo,^b ken iga se kitaliá ima' ipan agaj iga ki-oradowiliá,^c iwán iga ojpa-isaj yej miktokej iwán iga keman kuá' támisya nochi,

^a 5:5 Sal 2:7   ^b 6:2 Xikita glosario "Bautizar".   ^c 6:2 1 Ti 4:14, 5:22, 2 Ti 1:6

Dios tajuzgaroj. ³ Ajachi ajachi máj matiye'nemikān iga tiktokaj Cristo, siga ijkón Dios kinekis.

⁴ Kuā' agaj kikajtewa iyojwi toTēko, ay' wel tikuepaltíaj, malej iga kíta'ya iga yekti yej Dios temaka iwán nō kipíá' iyEspíritoj Dios, ⁵ iwán kita' iga pox yekti in itájtōl Dios, nō kimati' ken iga Dios wel tegobernarowa, ⁶ iwán siga kikajtewa iyojwi Dios, ay'ya wel sej tikchīwaltiáj iga mamokuepa; iga ken kuā' nemi sej kimiktiá ipan cruz iPiltzīn Dios iwán ijkón kipinajtiá Cristo iyixtaj la gente. ⁷ Tejamēn ken tikita tajli yej kichichīna tiawaayo' nochipa kuā' wetzi; siga ipan inón tajli mopoxchīwa yej motōka, ompa nesi iga Dios kiye'ita. ⁸ E' siga ipan inón tajli ixwa witzyoj iwán kochkiyoj, ay' agaj kinekis iwán Dios ay'ya kiye'itas iwán inón yawi motatīti.

Matiye'nemikān iga tikmatij yej wī'o'

⁹ Malej iga ijkón nimitznōnotzkej nejamej, nokniwān yej nimitznej, e' nejamen nikmatij iga ankichijtokej yej yekti iwán Dios mitzsalvaroskej. ¹⁰ Iga Dios nochipa kichīwa yej yekti iwán ayá' kelkawa yej ankichijkej, ankipalewījkej tokniwān yej moconfiarowaj ipan Dios kensan inán ankichijtokej. Ompa ankinextiáj iga ankinekij Dios. ¹¹ E' niknekij iga sejsé de amejwān ijkón xikyolmakatokān este que mawīki toTēko iga wel xikpiakān nochi yej Dios mitzmakaskej. ¹² Aniknekij xiflojojtīakān, sino que ximixkujtīkān ipan inomej yej moconfiarowaj ipan Dios iwán ayá' siawij, ijkón Dios mitzmakaj yej kijtoj.

Yej Dios kijtowa, nochipa mochiwa

¹³ Kuā' Dios kinotza' Abraham iga kijlij yej yawi kimakati, yéjsan imatika motenewij iga ateyá se' yej máj tayakānto' que Dios, ¹⁴ iwán kijlij: “Nej nia nimitzmakati inochi iga xiye'ono, iwán nia nimitzpoxpīwiti.” ¹⁵ Iwán Abraham ayá' siawi' iga kichá' yej Dios kijtoj iga kimakas, iwán ijkón kipíá' nochi yej Dios kijlij. ¹⁶ Kuā' tajtaga' motajtōltiáj agaj íwān, kijtowaj iyixtaj agaj yej máj tayakānto', iwán kuā' mójtoja iyixtaj yej máj tayakānto', inón yej motajtōltijkej yawi mochiwati kensan kijtojkej. ¹⁷ Inón iga Dios kine' makiye'nextili inomej iga yawi kimakati yej kiprometeroj, iga Dios awel motajtōlpata. Inón iga kinojma-ijtoj iga yawi kichīwati inón yej kiprometeroj. ¹⁸ Inín yej Dios kijtoj iwán kiprometeroj; awel kipata iga Dios ayá' takajkawāwa. Poxsan

matimoyolchikawakan tejamej yej timoconfiarowaj ipan toTeko iga tikmatij iga Dios yawi kichiwati nochi yej kijtoj. ¹⁹ Ken se ákal kipiá ancla^a iga amo makiwiga maréjal kanaj, ijkón nō tejamej setiá toalmaj iga tikmatitokej iga Dios ayá' tekajkayawa. Iwán inón teejlantiá iga tiawij iyikampa cortina^b ipan cielo, ²⁰ kan kala Jesús iga teojtapowilij. Ijkón yéj mochij iga nochipa maono ijefej sacerdotejmej kensan katka Melquisedec.

Jesús, sacerdote kensan Melquisedec

7 Melquisedec rey katka ipan weyi-altepe' yej itoka' Salem iwán nō katka isacerdotej Dios yej ono' pox ajko. Iwán yéj yej yajki kixnamikito Abraham kuá' némiya asiá iga yajka kan momijmiktijkej. Abraham kitānilij mia' reyejmej iwán Melquisedec kitajtānilij Dios iga Abraham maye'ono. ² Iwán Abraham kimá' Melquisedec se de cada diez yej kitānij kan momijmiktijkej wan reyejmej. Melquisedec itoka' kijtojneki “rey yej kichiwa yej yekti”. Iwán yéj nō rey de Salem, yej kijtojneki “rey yej kichiwa iga maonolo tamelá”. ³ Ayagaj kimati a'yéj itaj Melquisedec, niga a'yéj iye', niga iyikyapatajwewetkej, amomati keman onoko, niga keman migui'. Ijkonsan nō tenextiliá ken ono' iPiltzín Dios, se sacerdote yej nochipa onos, iga ayá' mikis.

⁴ Ta' xikitakan; Melquisedec máj tayakantoya que to-ikyapatajwewej Abraham, iga Abraham kimá' Melquisedec se de cada diez nochi yej kikuilij inomej reyejmej yej kitānilij.^c ⁵ Ijkón kensan kijtowa iley Moisés iga sacerdotejmej, petz kitapejpenkej ipilówampa Leví iwán kajasi iga israelitajmej makimakakan se de cada diez de inochi yej kitāniáj, malej iga yejamej nō ipilówampa Abraham. ⁶ E' Melquisedec malej iga ayéj de ipilówampa Leví,^d kikui' yej kimá' Abraham, se de cada diez nochi yej Abraham kikuilij reyejmej. Iwán Melquisedec kitajtānilij Dios iga Abraham maye'ono, malej iga Dios kíjlja Abraham iga yawi kiye'chíwati.

^a 6:19 Ancla se tepos yej chijto' ken akawalon yej tejtentito' imajma', kilpiliáj reata iwán kimotaj atampa iga kiketzaltia ákal. ^b 6:19 Xikita glosario “Cortina”. ^c 7:4 Gn 14:18-20 ^d 7:6,7 Israelitajmej kimatij iga nochi sacerdotejmej ipilówampa Leví. Num 18:26 kijtowa iga israelitajmej kimakayaj se de cada diez nochi yej kitāniáj, iga sacerdotejmej ayá' mīlchíwaj iga kipiaya se' tekipánol iyixtaj Dios. Nō kimatij iga Abraham itajwéj in Leví. Ijkín kinextiá iga Melquisedec majya sej que námol sacerdote.

⁷Nochi tikmatij iga yej kitajtani^{liá} Dios iga agaj maye'ono, yej tatajtani^{liá} máj tayakanto' que inón se'. ⁸Ámampa sacer^{do}te^{je}m^ej yej ipilówampa Leví kikuij se de cada diez de nochi yej kitani^{liá} israelitajmej; iwán sacer^{do}te^{je}m^ej míkijsan; e' kan ijkui^{li}to' itájt^{ol} Dios kan tajtowa de Melquisedec, tajtowa de yéj ken se yej isátogo'. ⁹Inán sacer^{do}te^{je}m^ej yej de ipilówampa Leví kikuij se de cada diez yej kitani^{liá} israelitajmej. Wel tikij^{to}waj kua' Abraham kimá' Melquisedec se de cada diez, ken kua' Leví no kimá' Melquisedec se de cada diez. ¹⁰Iga Leví nokta se de ipilówampa Abraham, wan kua' Melquisedec kix^{na}mikito Abraham, Abraham kenkua' ipan iyesy^o kinenti^{ay}ay ipilowan, malej iga aya onoyaj.

¹¹Iwán tikmatij iga iley Dios yej kimá' israelitajmej, kijtowa iga nochi sacer^{do}te^{je}m^ej mamochi^{wa} de ipilówampa Leví. E' ayagaj wel ye'ono iyix^{taj} Dios iga yej kichi^{waj} sacer^{do}te^{je}m^ej, inón iga Dios kitapejpen se' sacer^{do}te kensan Melquisedec, ayéj ken Aarón. ¹²Siga mopata' ken kitapejpenaj sacer^{do}te^{je}m^ej, no kineki mamopata la ley. ¹³Inín nikij^{to}waj de Jesús iga yéj de se' tribu^a iwán ipan inón tribu akisa' nisé sacer^{do}te. ¹⁴Iwán nochi kimati iga toTeko kisa' ipan itri^{buj} Judá, iwán ipan iley Moisés ayá' kijtoj iga ipan inín tribu makisa' sacer^{do}te^{je}m^ej.

¹⁵Iwán inán majya tikmela'itaj iga onoko se' sacer^{do}te yej kensan Melquisedec, ¹⁶ayá' mochij sacer^{do}te ken kijtowa la ley, yej kijtowa de katiapa tribu wel kisa' sacer^{do}te, sino que Jesús mochij sacer^{do}te iga yéj nochipa ono' iwán ayí' mikis. ¹⁷Porque ijkín kijtowa Dios iga Jesús:

Tej nochipa tonos sacer^{do}te,
kensan Melquisedec.

¹⁸Inón iga yej ikyapa ley poli^{wi}'ya iga awel tesalva^{rowa} niga wel tepale^{wiá}. ¹⁹Iley Moisés awel kichij iga agaj wel maye'ono iyix^{taj} Dios, e' inán tikpi^{liá} ipatka yej ípan wel timoconfiarowaj wan pan yéj wel tikna'techowaj Dios.

²⁰Iwán Dios kinojma-ijtoj nokta iga Jesús maono iga sacer^{do}te. ²¹Kua' sekin sacer^{do}te^{je}m^ej kitálkej, Dios ayá' kijtoj nité, e' kua' Jesús mochij sacer^{do}te, Dios kinojma-ijtoj ijkín kan ijkui^{li}to':

ToTeko kíjtoja iwán ayí' kipatas itájt^{ol}:

“Tej nochipa tonos sacer^{do}te

---

^a 7:13 Xikita glosario “Tribu”.

kensan Melquisedec.”^a

²²Inón iga, Jesús nokta kichij iga maono se' pacto yej máj yekti que yej achto kichij Moisés. ²³Panojkej mia' sacerdotějmej iwán mikikej iga awel nochipa onoj, ²⁴e' inín Jesús ayá' miki, inón iga yéj nochipa onos iga sacerdote. ²⁵Inón iga Jesús wel nochipa kisalvarowa yej ípan kiná'techowaj Dios, iga Jesús nochipa ono' iga kitajtowiliá iyixtaj Dios yej kitokaj.

²⁶Jesús nokta in ijefej sacerdotějmej yej máj wel tepalewiá. Yéj Dios kiye'ita', ayí' kichij yej ayekti, ayá' kichiwa ken inomej yej ayompa nemij. Iwán Jesús kitálkej máj ajko que nochi yej ono' ípan cielo. ²⁷Ayéj ken sekin sacerdotějmej yej cada día kimiktiáj^b yolka^cmej iga kitatiliáj Dios, se yolka' kitatiá iga yejamej iga ayompa nemij, iwán se' iga ayompa nemi la gente. E' Jesús sesan vej migui' iga nochi, kuá' imatika motemá' iga mamiki. ²⁸Iley Moisés kitaliá iga ijefejmej sacerdotějmej, tajtaga' malej iga awel nochipa ye'nemij; e' despuéj iga Dios kimá' la ley, yéj kinojma-ijtoj iga iPiltzín maono iga ijefej sacerdotějmej. Inín Jesús ayá' kichij yej ayekti iwán nochipa onos.

Jesús tetajtowiliá iyixtaj Dios

8 Ininwa' in yej majya sej yekti yej nemi nimitzijliáj: iga tikpiáj tosacerdotěj yej ijéfejpa sacerdotějmej yej ewato' iládojpa iye'má' Dios kan mandarowa ne-iga pan cielo. ²Iwán kichijto' itekiyo sacerdote ípan mela'tiöpan yej ono' ípan cielo yej kichij toTeko, ayéj tajtaga' kichij. ³Nochi sacerdote kitaliáj iga kimaka ofrenda iwán kimiktiá^c yolka' iga kitatiliá Dios. Nö kajasi iga Jesús makipiá tejté iga makimaka Dios. ⁴Siga Jesús onoya katka nigaj ípan tajli ayá' mochiwaya sacerdote, iga onókejo' sacerdotějmej yej kimakaj iyofrendaj Dios ken tatekimaka iley Moisés. ⁵E' inimej sacerdotějmej iga kichi^dwaj itekipanölmej, tenextiliá ken tikita itasejkanyo yej mochiwa ne-iga ípan cielo. Iga kuá' Moisés kijlijkej iga makichiwa kuetaxtiöpan,^d Dios kijlij: “Ta' xikita, tia tikchiwati ijkómpasan ken nimitznextilij ípan tepe’.”^e ⁶E' itekiyo Jesús yej inán ijéfejpa sacerdotějmej, majya sej yekti que yej kichiwa sacerdote^f ken yej tatekimá' Moisés. Iga inón pacto yej kichij, wel

^a 7:21 Sal 110:4

^b 7:27 Xikita nota Heb 5:1

^c 8:3 Xikita nota Heb 5:1

^d 8:5 Xikita glosario “Kuetaxtiöpan”.

^e 8:5 Ex 25:40

^f 8:6 Xikita nota verso 3.

tɛtajtowiliá iyixtaj Dios. Iwán inín mochiwas iga Dios kíjtoja iga temakas yej majya sej teye'chiwas.

⁷Siga katka inón pacto yej áchtoya onoya akipolowaya nité, ayejo' katka iga mamochiwa se' pacto. ⁸E' Dios kita' iga yej kitokayaj achto pacto, ayá' ye'nemiáj, ijkín kijtoj de yejamej kan ijkuilijto':

ToTɛko kijtowa: Kɛman asis día kuá'
nikchiwas se' pacto wan ipilówampa Israel iwán ipilówampa Judá.

⁹Ayéj ken inón pacto yej nikchij iwán iyikyapatajwan kuá' nikmakitzkijkej iga nikixtijkej Egipto;
iwán ayá' kichijkej ken kijtowa inón pacto yej nikchij iwamej, inón iga niksenkokajtejkej, kijtowa toTɛko.

¹⁰Inón iga, inín pacto yej nikchiwas wan israelitajmej, kɛman kuá' asis idíaj, kijtowa toTɛko:

Nikchiwas iga noley nochipa makimatitokan,
iwán ijkuilijtos ipan iyalmajmej.

Wan nej nimochiwas iDios,
iwán yejamej yawij mochiwatij notatki.

¹¹Ayagaj yawi kimachtiti se',
niga yej íwan motoka, niga iyiknín iga makijli: “Xikixmatikan toTɛko”,

iga nochi yawij ne-ixmatitij,
este yej aya yolej iwán este yej majya yolej.

¹²Wan nej nia nikperdonarowilitij yej kichijkej yej ayekti,
iwán nikɛman máj ayo' nikelámikis yej kichijkej yej ayekti.

¹³Kuá' Dios kijtowa iga mochiwa se' pacto, inón kijtojneki iga yej achto mochi, ayo' valerowa. Yej ikyapa pacto ayo' ke' poliwi iga yawi poliwiti.

Tioplan yej ono' ipan tajli wan tioplan yej ono' ipan cielo

9 Ipan yej áchtopa pacto ijkuilijtoya ken iga mamoweyimatilti Dios ipan tioplan yej onoya ipan inín tajli. ²Inón kuetaxtioplan ijkín onoya: kan tikalakij, tipanowaj pan áchtopa cortina, iwán ompa kijliáj “Kan yokachijto' iga Dios”,^a ompa onoya candelabro

^a 9:2 “Kan yokachijto' iga Dios”; español “Lugar Santo”. Xikita glosario “Kuetaxtioplan”.

vej kipiaya siete ima' kan xoxota ti'ti iwán nō onoya mesa kan onoya pan vej ofrenda iga Dios. ³Iwán iyikampa se' cortina,^a kijliayaj “Kan Dios nokta ono”.^b ⁴Ompa onoya altar vej chijto' iga oro kan motatía incienso iwán nō onoya vej ken baúl vej alito' iga oro inoyan vej kijliáj arca del pacto.^c Ipan inōn vej ken baúl onoya se akōmi' de oro vej kipiaya maná^d iwán nō onoya ibastōn Aarón vej xochowa' iwán ompa nō onoya ome patachte'ti kan ijkulijto' el pacto. ⁵Iyixko inōn vej ken baúl onoyaj angelejmej vej tachíwalpa vej kijliáj querubines vej kinextiaya iga ompa ono' Dios, iwán iga iyastakapalmej kitzaktōyay itentzakka vej ken baúl, iwán ompa mochiwaya iga moperdonarōwaya vej kichiwayay vej ayekti, e' inán de inín awel nimitzijliáj inochi.

⁶Ijkōn onoya nochi iyijtiko kuetaxtiōpan, iwán sacerdotejmej nochipa kalakij ipan vej achto cuarto iga kichiway itekiyomej. ⁷E' ipan se' cuarto kalákisan petz ijefej sacerdotejmej, se vej al año; iwán kua' kalaki ompa, kiwiga iyesyō yolkamej iga ofrenda iga Dios. Ijefej sacerdotejmej kiwiga iga yéjpa iga kichij vej ayekti iwán iga la gente nō vej kichijkej vej ayekti, malej iga ayá' kimatij siga kichijkej tejté vej ayekti. ⁸Iga inín, iyEspíritoj Dios tenextiliá iga miej onoya cortina vej tataj kotzaktōya ipan kuetaxtiōpan, námōl ayá' wel panowa ipan se' cuarto, ken tikijtowaj, awel asi kan Dios nokta ono'. ⁹Inán nochi inōn tenextiliá iga inōmej ofrenda iwán yolkamej vej motatiliá Dios ipan weyitiōpan, awel kichiwa iga maye'ono iyixtaj Dios se toknīn vej ijkōn kiweyimatiltiá. ¹⁰Ompa tenextiliajsan de tákual, te mooniá iwán kén iga se moewiltiá iga makiná'techo Dios. Inōn ni alín ayá' kewiltiá toalmaj, e' valerōwaya miej Dios aya kichiwa se' pacto.

¹¹E' inán Cristo wálkaya, iwán inán yéj ijefej sacerdotejmej iga tejamej inán matiye'onokan. Inōn tiōpan kan yéj kichiwa itekiyo, māj yekti iwán māj ye'ono' iwán ayéj tajtaga' kichij, matikijtokan ayéj de inín tajli. ¹²E' Cristo kala' kan Dios nokta ono', ayéj iga taajzelwito iga iyesyō chivomej^e niga torojtzitzin, sino que kimá' yéj iyesyō iga ofrenda. Kala' sesan vej iwán kichij iga nochipa matiye'onokan iyixtaj Dios. ¹³Iley Moisés kijtowa iga inōmej vej

^a 9:3 Xikita glosario “Cortina”. ^b 9:3 “Kan Dios nokta ono”; español “Lugar Santísimo” Lev 16:2. Xikita glosario “Kuetaxtiōpan”. ^c 9:4 Xikita glosario “Arca del pacto”.

^d 9:4 Dios kimá' maná israelitajmej iga makikuakan kua' nemi yayaj ipan desierto. Ex 16 ^e 9:12 Xikita glosario “Chivo”.

ayá' kajasi makiná'techokan Dios, siga sacerdote ki-ajtzelwiá iga iyesyó torojmej wan chivojmej, iwán iga inexyo becerra, ijkón wel kiná'techowaj Dios. ¹⁴ E' Cristo iyesyó majya sej kipiá poder que iyesyó yolkamej. Iwán iyEspíritoj Dios yej nochipa ono' kipaléwuj Cristo iga wel motemá' iga makimiktikan, sinke tejté makichiwa yej ayékti, iwán iyesyó teewiltilij iga ay' matikejlantokan iga tikchiwaj yej ayékti yej temiktiá, iga wel matikchiwakán yej kineki Dios yej isato'.

¹⁵ Inón iga, Jesucristo kichij se' pacto iga wel matetajtowili iyixtaj Dios. Cristo migui' iga wel Dios makiperdonarowili yej la gente kichiwayaj yej ayékti iga awel kichiwayaj yej kijtowaya achto pacto. Iwán yej Dios tetapejpen wel matikpiakan yej Dios temakokatij, yej ayí' tamis, ijkón ken yéj kijtoj. ¹⁶ Kuá' miki agaj, kikajtewa ama' yej kijliáj testamento.^a Iga se testamento mavaléroya, achto mamiki yej kichij inón testamento. ¹⁷ Se testamento ayá' valerowa siga aya miki yej kichij, valerówaya kuá' mi'ya. ¹⁸ Inón iga ipan áhtopa pacto mochij wan esti iga kimiktijkej yolkamej. ¹⁹ Moisés kimatiltij nochi israelitajmej iga mamochiwa ken kijtowa la ley. Iwán Moisés kikui' alín itzojmiyo borrego^b yej kichijkej iga machiliwi iwán se imá' chichi'kuaxiwi' iwán kapachoj iga iyesyó torojtzitzin iwán chivojtzitzin, kisetilijkej wan a'ti iwán kajtzelwij ama' kan ijkuilijto' la ley, iwán no kajtzelwij la gente. ²⁰ Iwán kijtoj: “Inín esti tanextiliá iga Dios kichij pacto wan amejwan.” ²¹ Iwán Moisés no kajtzelwij kuertaxtiopan iga inón esti, iwán no kajtzelwij nochi yej ompa moneki. ²² La ley tatekimaka iga nochi mamoahtzelwi iga esti iga se maye'ono iyixtaj Dios, iwán awel agaj kiperdonarowiliáj yej kichij yej ayékti siga até miki iga makitoyawa iyesyó.

Iga migui' Cristo teperdonarowiliá yej tikchijkej yej ayékti

²³ Nochi inimej ken copia de yej ono' ipan cielo. Inón iga mamoahtzelwi iga esti iga Dios makiye'ita. E' yej ono' ipan cielo kineki iga mamiki yej máj valerowa que yolkamej. ²⁴ Porque Cristo ayá' kala' tiopan yej tága'pa kichij. Yej nijpa tiopan tenextilijtoya iga ono' se' mela'tiopan ajko pan cielo, Cristo yajki ompiga kan inán ono' itenoj Dios iga tetajtowilijto'. ²⁵ Yej ijefej isacerdotejmej

^a 9:16 Testamento se ama' kan ijkuilijto' a'yéj kikuis itatkimej yej mi'.

^b 9:19 Xikita glosario “Borrego”.

israelitajmej kalaki cada año^a kan Dios nokta ono', iga taajtzewitij iga yolka' iyesyoy. E' Cristo sesan vej kichij, ayéj mia' vej. ²⁶Siga cada año katka makichiwa Cristo, mia' vej mikiá desde kuá' mochi inin tajli. E' inan, kuá' alin kipolowa iga poliwiwoj, Cristo wala j mikiko sesan vej iga nochi mateperdonarowili yej tikchijkej yej ayekti. ²⁷Tonochimej tiawij timikitij sesan vej, iwán despuéj Dios yawi tejuzgaroti. ²⁸Ijkón no Cristo motemá' iga migui' sesan vej, iga yéj kiwiga' nochi yej kichijkej yej ayekti mia' tokniwan. Después wi' sej, e' ayejo' iga teperdonarowiliki yej tikchijkej yej ayekti; sino que wi' iga kisalvarókiya yej kichixtokej.

Iley Moisés awel tepalewiá iga matiye'onokan iyixtaj Dios

10 Iley Moisés ken tikita petz itasejkanyo' inón yej yawi witzéti-o', yej máj teye'chiwas. Iley Moisés áchisan yej tenextiliá; inón iga iley Moisés ayá' wel kichiwa iga maye'ono inomej yej kitemowaj Dios iga kimiktiajpa yolkamej cada año weyitiopan. ²Siga katka la ley wel makiperdonaro yej kichijkej yej ayekti, ay'ya katka agaj momachilij ipan iyalmaj iga kichij yej ayekti, iwán ay'ya monekis mamomikti yolkamej. ³E' yolkamej yej kimiktialiá^b Dios, inonwa' iga san cada año kejlamikij iga kitekichiwaj yej ayekti. ⁴Iga iyesyoy torojmej iwán chivojmej awel kiperdonarowa yej tikchijkej yej ayekti.

⁵Inón iga Cristo, kuá' wala j ipan tajli, kijlij Dios:

Ayá' tikne' mamitzmiktilikan yolkamej niga se'pa ofrenda mamitzmakakan,

sino que tikchij iga nej manikpiá nocuerpoj ken taga' iga manikchiwa ken tikneki.

⁶Tej atikneki iga mamitzmiktilikan yolkamej, niga ofrenda iga wel xikperdonarowili tokniwej yej kichijkej yej ayekti.

⁷Inón iga nikijtoj: “Nigaj nono', iga manikchiwa ken tej tikneki noDios,

ijkón ken ijkulijto' de nej ipan ama'.”

⁸Acho Cristo kijlij Dios: “Ayá' tikyé'ita iga mamitzmiktilikan yolkamej niga mamitzmakakan ofrenda, niga yolkamej iga mamitztatilikampa iga xikperdonaro yej mochi yej ayekti, malej

^a 9:25 Xikita nota Heb 5:1   ^b 10:3 Xikita nota Heb 5:1

iga la ley ijkón tatekimaka.”⁹ Iwán Cristo nõ kijtowa: “Niwałaj iga nikchiwako ken tej tikneki noDios.” Inón kijtojneki iga ay'ya máj mamomikti yolkámej ken achto, iga inán Cristo motemá' iga mi'.¹⁰ Dios téchija itatki, iga Jesucristo kíchija ken Dios kineki iga momaga' iga mamiki sesan vej, ayí' sej mikis.

¹¹ Cada día iga tekipanowaj sacerdotejmej, kitatijtókejsan yolkámej iga kimakaj ofrenda Dios, malej iga inón awel kiperdonarowa yej se kichiwa yej ayekti. ¹² E' Jesucristo sesan vej migui', motemá' iga mamiki iga totechko wan ay' sej monekis iga agaj mamiki, iwán Jesucristo motalij iladoj iye'ma' Dios. ¹³ Iwán Cristo ompay kawí' iga kichixto' keman Dios makichiwa iga makitanili yej kijiyaj. ¹⁴ Sesan vej Cristo migui' iga mochi ofrenda, iwán iga inón kichij iga maye'onokan iyixtaj Dios nochi yej yéj kitapejpen iga mochiwaskej itatki. ¹⁵ Iwán el Espíritu Santo tenojma-ijliá kan ijkín kijtowa:

¹⁶ Ijkín nia nimotajtoliti iwamej inomej día, kijtowa toTeko:
Noley nia niktaliti ipan iyalmajmej,
iwán nochipa kejlantoskej.

¹⁷ Iwán kijtoj nõ:

Ayí' máj nikejlamikiliskej yej ayompa kichijkej iwán yej pox
ajayekti.

¹⁸ Inón iga, siga teperdonarowilíjkeja yej tikchijkej yej ayekti, ay'ya kineki máj ofrenda iga inón.

Matikna'techokan Dios

¹⁹ Inón iga nokniwan, inán iga iyesyo Jesucristo yej kitoyaj kuá' mi' iga tejamej, ay'ya te tetzakuilíá iga tikalakij kan Dios nokta ono'.²⁰ Tikalakij pan nuevojoti, iga Jesucristo tetapowilij cortina^a yej tetzakuilijtoya iga amo matikna'techokan Dios. Inón oti Jesucristo kitapoj iga migui' iga tejamej iga wel matisatokan. ²¹ Jesucristo tosacerdotej yej ijéfejpa sacerdotejmej yej mandarowa ipan íkal Dios. ²² Inón iga inán matikna'techokan Dios iwán matikmela'sentalikan toalmaj iwán matimoconfiarokan iga teneki. Iwán ayo' matikejlantokan yej ayekti yej tikchijkej iwán matikmatitokan iga yéj tepájpa'ya iga mela'yeka'.^b ²³ Matiksentalijtokan

^a 10:20 Xikita glosario “Cortina”. ^b 10:22 “Tepájpa'ya iga mela'yeka'”: anka tajtowa de ken kichijkej sacerdotejmej (Ex 29:4) wan nõ iga mobautizarolo.

toalmaj iga ticredowaj iga mochiwas yej tikchixtokej. Tikmatij iga Dios kichiwas yej kijtoj iwán nochipa matikpowilikan tokniwan iga ticredowaj Dios. ²⁴Matimosepan-ejlantikan iga máj matimonekikan iwán matikchiwakan yej yekti. ²⁵Sekin ay' asij kan monechkowaj iga kiweyimatiłtiáj Dios, ayekti ijkón. Majwa' matimosepan-animarokan, inán máj iga tikmátijya iga ay'ya wejkawas iga wı' toTeko.

²⁶Siga tikyokachijtoskej yej ayekti kua' tikmátijya itájtol Dios, Cristo ay'ya wel sej mikis iga Dios mateperdonarowili yej tikchiwaj yej ayekti. ²⁷Siga ijkón katka, tikcháyajsan inón ti'ti yej tikmajmawilijtokej yej keman iga Dios kitatij iyenemigojmej ipan tiwelon. ²⁸Kua' agaj ayá' kichiwaya ken kijtowa iley Moisés, iwán ono' ome o eyi yej kita' iga akichij, inón toknın ay'ya kichokiliayaj sino que kimela'miktiáyaja. ²⁹Iwán amejamej inán įta' xikitakan!, ğIx ayá' majya sej kajasi iga poxsan makicastigarokan yej kitataksaj iPiltzin Dios, iwán kijiay iyesyow iwán kimalijliáj iyEspíritoj Dios yej tepoxchokiliá? Inón esti kinextiá iga ono' se pacto, iwán iga inón esti, techij itatki Dios. ³⁰Tikmatij iga toTeko ijkın kijtoj: “Nejwa' in yej nia nicastigaroti yej ayompa kichijkej; nej yej nia xixixtawati kensan iga se kichij.” Iwán nō kijtoj: “ToTeko kijuzgaroj igentej.” ³¹İEste tamajmájtılsan kua' Dios yej isato' agaj kicastigarowa!

³²Amejwan xikejlamikikan ken ikya ankiyowijkej kua' poxsan mitziknochiwayaj kua' pewa' ankixmatikej Dios. ³³Sekin de amejwan mitzijixko-ijlijkej kuajkuantas, iwán mitziknochiykej iyixtaj la gente, iwán a veces amejwan ankipalewijkej sekin yej kiknochiykej. ³⁴Amejwan ankiyolchikajkej yej onoyaj carcelijti'. Iwán malej iga tekiwajmej mitzkuilijkej yej amotatki, ampakikej iga ankimatij iga ankipiáj yej Dios kijtoj iga mitzmasaskej, yej máj yekti, yej ayá' nokta tamis. ³⁵Inón iga amo xikajtewakān iga anmoconfiarowaj pan Dios, ijkón anyawij ankipiatij yej poxsan yekti. ³⁶Inón iga amejamej yekti iga xikijyowikan kua' mitziknochiwaj iga wel xikchiwakan ken Dios kineki, ijkón ankipiaskej yej Dios kijtoj iga yawi mitzmatatij. ³⁷Kān ijkuilijto' itájtol Dios kijtowa:

Ay' ke' poliwi,

yéj yawi wıkiti, wı'ya, ay'ya wejkawas.

³⁸Nikyē'ita inomej yej moconfiarowaj ipan nej, iwán nochipa onoskej nowan,

e' siga kikaj_tewaj iga moconfiarowaj pan nej, ay'ya niky_e'itas.
³⁹Tejamen ay_ej ken in_omej yej kikaj_tewaj iga kitokaj Dios,
 in_omejwa' yawij poliwitij. Tejamej in_omejpa yej tiawij
 timosalvar_otij iga timoconfiarowaj ipan toT_eko.

Matimixku_it_ikan ipan in_omej yej moconfiarojkej ipan Dios

11 Iga timoconfiarowaj ipan Dios, kijtojneki iga tikmela'matij
 iga yawi temakati yej tikchix_tokej; iw_{an} ticredowaj
 iga óno'ya yej ay_a' tikitaj. ²Dios kiye'ita' to-ikyapatajwan iga
 moconfiarojkej ipan y_ej.

³Iga timoconfiarowaj ipan Dios, tikmatij iga Dios iga san itájt_o
 kichij nochi tajli iw_{an} yej ono' ajko. In_on iga yej in_{an} tikitaj, Dios
 kichij iga tejt_e yej awel mo-itaya.

⁴Iga Abel moconfiaroj ipan Dios, kimiktij se borrego_tzin iga
 kitatili_j Dios, in_on máj kiye'ita' Dios que yej kitalij Caín iga ofrenda.
 In_on iga Dios kiye'ita' iw_{an} kiye'ku_ilij yej kimá' Abel. Ijkón, malej
 Abel míkto'ya, e' mopówasan ken iga y_ej moconfiaroj pan Dios.

⁵Iga Enoc moconfiaroj ipan Dios, kiwigakej ipan cielo iga amo
 mamiki, iw_{an} kua' kitemojkej ay'ya kasikej iga kiwíga'ya Dios.
 E' kan ijku_ilijto' itájt_ol Dios kijtowa iga kua' Enoc aya kiwigaj
 ipan cielo, kichij ken Dios kiye'ita. ⁶Awel teye'itas Dios siga ay_a'
 timoconfiarowaj ipan. Yej kineki makin_a'techo Dios, makicred_o iga
 Dios ono', iw_{an} makicred_o iga Dios kimaka yej y_ekti yej kitemowa.

⁷Iga Noé moconfiaroj ipan Dios, kicred_oj yej kijtoj Dios iga yawi
 w_ikiti yej aya kita' iw_{an} kichij se weyi ák_al iga amo maamiki isiwa'
 wan ipilowan. Iw_{an} iga y_ej moconfiaroj ipan Dios, amikikej yej
 ayompa nemi_aj, e' Dios kiye'ita' Noé iga moconfiaroj ipan Dios.

⁸Iga Abraham moconfiaroj pan yej kijlij Dios, kisa' kan onoya
 iw_{an} yajki kan Dios kijlij iga yawi kimakati yej moch_iwas itatki,
 malej iga akimatiá kan nokta yawi. ⁹Iw_{an} iga y_ej moconfiaroj,
 chantitoya ken wejkach_anej ipan in_on tajli yej Dios kijlij iga yawi
 kimakati. Chantitoya ipan kuetaxkajli, kensan Isaac iw_{an} Jacob
 chantitoyaj; Dios n_o kijlij yejamej iga yawi kimakatij in_on tajli.

¹⁰Abraham kichix_toya iga keman kitas in_on weyi-altepe' kan ono'
 kajlimej yej ay_i' xit_iniskej yej Diospa kichij kensan kejan.

¹¹Wan iga Sara n_o moconfiaroj ipan Dios, malej iga ay_a' kitaya
 ipiltzin iw_{an} ilámaja, wel moch_ij teye' iw_{an} kita' se ipiltzin iga
 kicred_oj iga Dios yawi kichiwati yej kijtoj. ¹²Ijkón Abraham, malej

iga aya pilwaj kuá' alín poliwiá iga mikiáy iga wéweja, e' pox piwikej ipilówampa. Pox komatiakej ken tikita sitalimej iwán ken xajli yej ono' lamartenoj, este awel momati ke' ono'.

¹³Nochi inimej yej moconfiarojkej ipan Dios, mikikej, e' aya kipiakej yej Dios kijtoj iga yawi kimakatij. E' iga moconfiarojkej ipan Dios, ken kuá' kitakej yej Dios yawi kichiwati iwán kicredokej iga Dios kichiwás yej kijtoj, wan pakikej iga ken kuá' kitachilijkej yej Dios kichiwaso'. Iwán yejamej momachilijkej ken wejkachanejmej yej san panowaj ipan inín tajli. ¹⁴Iwán yej kijtowaj iga ayéj imela'chamej ipan inín tajli, nesi iga nemi kitemowaj italmej kan mamomela'chantikan. ¹⁵Iwán siga yejamej katka kejlantoyaj inón tajli kan kiskej, wel sej katka mokuepayaj. ¹⁶E' yejamej kinekiáj maonokan ipan tajli kan máj tayakan, iwán inón ono' ipan cielo. Inón iga Dios ayá' pinawa iga yéj iDios inomej gente, inón iga kichij se weyi-altepe' kan yejamej chantitoskej.

¹⁷Kuá' Dios kitanekiá siga Abraham kimela'crédoja ípan, Dios kitajtanilij Abraham iga makikui ipiltzin yej itoka' Isaac iga makimikti iga iyofrendaj Dios. Abraham kisentelij iyalmaj iga kimiktiá iselpiltzin, ¹⁸malej iga Dios áchtosan ijkín kijlij: “Mopiltzin Isaac pox yawi mitzpiwiti.” ¹⁹Abraham kimatiá iga Dios wel ki-ojpa-ixitiá yej miktokej; inón iga wel tikijtowaj iga Dios sej kikuepilih ipiltzin Abraham iga ayá' mi'.

²⁰Iga moconfiaroj Isaac ipan Dios, kijlij ipilowan yej itoka' Jacob iwán Esaú, iga Dios keman kichiwás iga maye'onokan. ²¹Iga moconfiaroj Jacob ipan Dios, kuá' mikisnékiya, kitajtanilij Dios iga maye'onokan sejsé ipilowan José, iwán mobastóntijpa iga moketza' iga kiweyimatiltij Dios. ²²Iga moconfiaroj José ipan Dios, kuá' na'ya iga yawi mikiti iga wéweja', kijtoj iga israelitajmej keman yawij kiasatij Egipto. Iwán kijtoj iga kuá' kisaskej, no makiwiguilikan iyomiyomej.

²³Iga moconfiarojkej itaj wan iye' Moisés ipan Dios, kuá' Moisés séligo', kiyantoyaj eyi mej iga kitakej este monsjati' in inón xolo', iwán ayá' majmawikej malej iga el rey tatekimá' iga mamomijmikti seli'choochichin. ²⁴Iga moconfiaroj Moisés ipan Dios, kuá' yóleja ay'ya kine' iga mamoi-ijli ipiltzin isiwapiltzin rey faraón; ²⁵majwa' kine' iga makiknochiwakan kensan israelitajmej yej ipilowan Dios que iga mapakto alín tiempo iga makichijto yej ayekti. ²⁶Moisés máj kiye'ita iga makiknochiwakan kensan kinknochiykej Cristo que

iga makipiá yej poxsan valerowa yej ono' Egipto, iga yéj kimatitoya yej Dios yawi kimakati. ²⁷ Iga Moisés moconfiaroj pan Dios, kisa' Egipto iwán malej iga el rey kuesiwi', e' ayá' kimajmawilij. Iwán Moisés kiyolmakatoya nokta iga asisnekiá kan yawi, ken kua' kitztoyay Dios yej atikitaj.

²⁸ Iga moconfiaroj Moisés pan Dios, kichij ilwi' yej kijliáj Pascua^a iwán tatekimá' iga mataajtzewikan iga esti ipan ikaltemej israelitajmej iga el ángel yej tamiktiá amo makimikti ikopompilowan israelitajmej. ²⁹ Iga moconfiarojkej israelitajmej pan Dios, wel kipatilijkej Tata'lámar kenkua' nemi nejnemij ipan wá'tal. E' kua' egipciojmej no kinekiáj ijkón makichiwakan, amikikej.

³⁰ Iga israelitajmej moconfiarojkej pan Dios, wetzi' yej iga tekolaltitoya Jericó kua' israelitajmej siete día kiyayawalojkej inón weyi-altepe'. ³¹ Iwán iga moconfiaroj pan Dios, se siwa' yej itoka' Rahab yej najnamolnemiá, ayá' migui' wan inomej yej ayá' kicredojkej Dios, iga Rahab ki-omemawij israelitajmej yej tapipiatoyaj.

³² Majo' wel nimitzijliayaj, e' awel inán manimitztatapowikan de Gedeón, de Barac, de Sansón, de Jefté, de David, de Samuel iwán de profetajmej.^b ³³ Iga moconfiarojkej pan Dios wel kitanilijkej reyejmej iwán wel taye' juzgarojkej, iwán kimakakej yej Dios kijtoj. Iwán tekuanimej kikamatzakkej iga amo wel makikuakan yejamej. ³⁴ Iwán kisewijkej tiwelon iwán cholojkej kua' kimiktiayaj iga espada iwán Dios kimá' itajpalmej kua' kuekuetantóyaja iwán wel kitanilijkej iyenemigojmej iwán israelitajmej wel tatalochtijkej. ³⁵ Iwán sekin siwatkej iga moconfiarojkej pan Dios, ojpa-isakej ifamiliarmej yej miktóyaja.

Onoya toknimej yej moconfiarojkej ipan Dios, wan yej kijiyaj Dios kikitzkijkej inomej toknimej iwán kimagakej kansan makijtukan iga ay' kitokaj Dios. E' toknimej ayá' kinekikej iga makimajkawakan, majwa' motemakakej iga makimiktikan que iga makikajtewakan Dios, kimatikej iga keman wel ye'onoskej kua' ojpa-isaskej. ³⁶ Sekin kipinajtijkej iwán kimagakej, sekin kilpijkej iga cadena iwán kakijkej ipan cárcel. ³⁷ Sekin kitemiktijkej, sekin kitajkotekkej iga sierroj, sekin kichiwaltijkej kuajkuantas iga ompa mamonextikan siga nokta kicredowaj Dios, sekin kimiktijkej iga espada iwán sekin

^a 11:28 Xikita glosario "Pascua". ^b 11:32 Xikita glosario "Profeta".

nijnijiga yayaj iga cholojtinemiáj iwán motaajakiayaj iga ikuetaxyo borrego iwán chivo iga ay' katka tzotzolyojkej, iwán ay'ya motapialiayaj, kiyolmiktijkej iwán poxsan kiknochijkej. ³⁸ Inomej poxsan ye'nemiáj, akajasiáj iga maonokan iwán yej namolnemij, e' cholojtinemikej ipan desierto, ipan tepeyoj iwán mochantijkej ipan texapomej iwán pan talxapowewetkej. ³⁹ Dios kiy'e'ita' nochi inomej iga mopoxconfiarojkej ípan, e' malej ijkón, kuá' mikikej, aya kipiakej yej Dios kijtoj iga kimakayaj. ⁴⁰ Dios tepialiaya yej máj yekti iga no teejlantoya, inón iga Dios akine' iga yejámejsan maasikan iná' Dios, sino que matisenye'onokan iwamej iyixtaj yéj.

Matimixkuitikan ipan Jesús

12 Tejamej ken tikita teyawalojtokej mia' toknimej yej momela'nextijkej iga moconfiarojkej ipan Dios, inón iga matikajtewakan nochi yej ayá' tepalewiá iga wel matiye'nemikan. Iwán matikajtewakan iga tikchiwaj yej ayekti yej te-ijiximaniajtía iwán matimotalokan ken ijkán iga tiktokaj iyojwi Dios ke' iga tepolówao'. ² Matimixkuitikan ipan Jesús, iga yéj yej achto tenextilij iga matimoconfiarokan pan Dios iwán nochipa tepalewiá iga máj matimoconfiarokan. Jesús kiknochijkej ipan cruz iwán yéj ayá' piná' iga ompa migui', iga kimatiá iga despuéj iga mikis yawi pakiti iwán motalij iladoj iye'ma' Dios kan mandarowa.

³ Inón iga xikejlamikikan yej Jesús kichij kuá' kiknochijkej inomej yej ayá' ye'nemij iwán ximixkuitikan ipan Jesús, iwán amo xisiawikan niga amo ximosemakakan. ⁴ Kuá' anmomanawiáj iga mitzkítzkijnekij yej ayompa nemij, ni se de amejwan aya mitzmiktiáj. ⁵ ¿Ix ankelkájkeja ken Dios mitznonotzaj amejwan ken ipilowan? Ijkn mitzijliáj kan ijkuilijto' itájtol:

Nopiltzin, xiktajtolkui toTeko kuá' mitznagastilana iga ayéj ijkón ken nemi tikchiwa,

iwán amo xikajtewa iyojwi Dios, kuá' yéj mitzajajwa.

⁶ ToTeko yej yéj kipoxneki, kinagastilana

iwán kiknochiwa nochi inón yej yéj kíkuiya iga ipiltzin.

⁷ Amejamej xikijyowikan kuá' Dios mitzajajwaj, ijkón Dios mitzkuij iga ipilowan. ¿Katiá tetaj yej ayá' kajajwa ipiltzin? ⁸ E' siga Dios ayá' mitzajajwaj ken kajajwaj nochi ipilowan, kijtojneki iga amejwan ayéj imela'pilowan Dios. ⁹ Kuá' aya tiyolejkej, totajmej yej tikpiáj ipan inín tajli no teajajwayaj iwán tikchiwayaj yej te-ijliayaj. ¿Te

iga ayá' tikchiwaj ken te-ijliá toTaj yej ono' ipan cielo iga keman wel nochipa matonokan wan yéj? ¹⁰Totajmej yej tikpiáj ipan inin tajli teajawayaj kuá' aya tiyolejkej ken yejamej kiye'itayaj, e' Dios tenonotza iga matiye'nemikan, iga matikchijtokan yej yekti, kensan yéj kichiwa. ¹¹Melá' iga kuá' nemi te-iknochiwaj, inon ayagaj kiye'ita, majwa' timoknomatij, e' siga se mixkuitiá pan yej Dios kinextiá, yawi onoti tamelá iwán ye'nemis.

Ayekti iga amo matiktajtolkakikan Dios

¹²Inon iga amo xisiawikan iga anmotakitzkiáj ipan ima' toTeko iwán amo makuetani amotankuá' iga annemij ipan iyojwi toTeko. ¹³Xiye'nemikan iyixtaj toTeko. Iwán xikpalewikan yej sennemij amowan ipan toTeko iyojwi yej ken koxomej iga aya momela'confiarowaj ipan Dios, xikpalewikan iga wel maye'nemikan.

¹⁴Tamelá xonokan iwán inochin, iwán xikchiwakan ken kineki Dios, siga se ayá' ye'nemi, awel kitas toTeko. ¹⁵Amo agaj makalimpamati iga Dios teneki. Yej ijkón kichiwa wel tanextiliá iga sekin no ayompa manemikan iwán mokuropa ken se yej yolchichixto' yej kimopa toknimej. ¹⁶Amo agaj mamoteka wan yej ayá' íwan namiktito', niga makalimpamati yej kiye'ita Dios; ijkón kichij Esaú kuá' kinamá' iga se tákual iherenciaj yej kimakaya itaj iga yéj kopon. ¹⁷Amejwan ankimatij iga kuá' Esaú kinekiao' sej iga itaj makimaka iherenciaj, itaj kijtoj iga ay'ya wel. Iwán malej poxsan choga' in Esaú ay'san wel te kichij.

¹⁸Amejwan ayéj ken israelitajmej yej kitechojkej tepe' Sinaí,^a yej wel mochijchimi iwán weweloniá, takomitiá iwán onoya ejeka' este tatikuini; ¹⁹niga ankikakikej iga nawati' trompeta, niga ankikakikej iga tajtoj Dios. Yej kikakikej iga tajtoj Dios, kijlijkej Moisés iga makijli Dios iga ayo' máj matajto iwamej, ²⁰iga kimajmawilijkej ken Dios tatekimá', ijkín kijtoj: “A'san nesi yej taksas pan tepe', makitemiktikan o makimimakan, ijkón makichiwilikan kesiá yolka'.” ²¹Israelitajmej poxsan kimajmawiliayaj yej kitztoyaj. Este Moisés no kijtoj: “Nikuekuechkáto'ya iga nimajmawi.”

²²Amejwan ayá' ankitechojkej inon tepe' Sinaí, majwa' ken kuá' ankitechojkej se' tepe' yej ono' ipan cielo yej itoka' Sion kan chijto'

^a 12:18 Ex 19

iweyi-altepe' Dios yej isato', inonwa' Jerusalén^a yej ono' ipan cielo, ompa onokej pox mia' angelejmej yej kiweyimatiá Dios. ²³ Iwán no ompa nechkatokej nochi yej Dios kita ken ipilowan nokta, yej itokamej ijkuilijto' ipan cielo. Iwán kan no onokej iyepiritojmej toknimej yej Dios kiye'íta'ya iwán kichija iga maye'onokan. No ankitechojkej kan ono' Dios yej nochi yawi kijuzgaroti ²⁴ iwán ankitechojkej Jesús yej tetajtowiliá iga inon nuevo pacto yej kichij iga iyesyoy. Iga iyesyoy tepajpa' iga mapoliwi yej tikchijkej yej ayekti iwán tenextiliá yej majya sej que iyesyoy Abel.^b

²⁵ Inon iga matiktajtolkuikan yej tenotza. Pues siga inomej yej ayá' kitajtolkuikej Dios kuá' kinotzkej nigaj ipan tajli ayá' momanawijkej, tejamej awel nokta timomanawiskej siga ayá' tiktajtolkuij Dios kuá' tenotza este ipan cielo. ²⁶ Iwán kuá' tajtoj Dios este kuekuechka' tajli, e' inán kijtowa: “Nia sej nikuekuechkaltiti tajli; e' ayéj petz tajli sino este cielo.” ²⁷ Kuá' kijtowa “sej” tikejlamikij iga yawi poliwi nochi yej Dios kichij yej wel moolina, iwán káwissan yej ayá' wel moolina. ²⁸ Matikmakakan gracias Dios iga tonókejya kan ayá' wel moolina, kan reinarowa Dios. Iwán matiye'tajtokan iga yéj wan matikmajmawilikan iga amo matikchiwakan yej Dios akiye'ita; ²⁹ iga toDios ken tikita ti'ti yej nochi wel kipolowa.

Ken iga manemi yej kitoka Cristo

13 Nochipa ximosepannekikan iga manesi amokninmatij. ² Amo xikelkawakan iga xikomemawikan yej mitzpałowiliáj, sekin yej ijkón kichijkej niga kimatikej mataj komemawijkejwa' angelejmej.

³ Xikejlamikikan yej onokej preso, ximomachilikan kenkuá' no ampresojitokej iwamej. Xikejlamikikan no yej kwalotokej iga kimagakej, kenkuá' amejwan ijkón no mitziknochiwaj.

⁴ Nochi makiye'ita iga se namiktito' iwán amo mayawi wan se'; iga Dios yawi kicastigaroti yej masi iwán yej ayá' iwán namiktito', iwán nochi yej mo-ichtakapiáj.

^a 12:22 Altepe' Jerusalén mochij ipan tepe' yej itoka' Sion.

^b 12:24 Gn 4:1-16. Caín wan Abel ipilowan Adán wan Eva. Caín kimiktij Abel, wan ipan Gn 4:10 kijtowa iga iyesyoy Abel “tzajtzi”. Iyesyoy Jesús tenextiliáj iga wel teperdonarowa.

⁵ Amo xikpoxpiasnekikān tomin; xiye'onókanya ke'ya iga ankipiáj, iga Dios kijtoj: “Ayí' nimitzkajtewas niga nimitzsemakas.”

⁶ Iwán wel tiknojma-ijtowaj:

ToTeko nepalewiá;

inón iga ayá' nimajmawi siga tejté nechiwilijneki agaj.

⁷ Xikejlamikikān amopastormeje yej mitzpowilijkej itájtōl Dios. Xikejlamikikān ken iga ye'nemikej iwán ximixkuūtikān ijkón ken yejamen moconfiarojkej ipan Dios.

⁸ Jesucristo ayí' mopata, inónsan yej onoya ikya, iwán yej ono' inán iwán yej nochipa onos. ⁹ Amo mamitzkajkawakan inomej yej ayompa tamachtiáj. Sé'paya tamachtiáj ayéj ken Cristo tamachtiaya. Máj yekti matimanimarokān iga tikmatij iga Dios tepoxneki, que iga matiktokakān inomej yej tanextiliáj de te wel mokua, puej ken iga yejamej tanextiliáj ni alín ayá' kipalewijkej.

¹⁰ Sacerdotejmej yej kitóka' iley Moisés awel wān tejamen tiksenna'techowaj toTeko iga aya kimatij iga Cristo mi' ipan cruz iga tonochin yej tikchijkej yej ayekti.^a ¹¹ Puej ijefej sacerdotejmej kiwiga^b tiopan iyesyoyolka' iga ofrenda, iga nochi gente maye'onokān iyixtaj Dios, e' icuerpoj inomej yolkamej kitatiyaj ayéj pan altepe'. ¹² Ijkón nō Jesús kimiktijkej ayéj ipan altepe'. Mi' iga nochi gente maye'ono iyixtaj Dios. Inón iga kitoyaj iyesyoyolka'. ¹³ No ken kua' matikisakān ipan altepe' iwán matiakān kan ono' Jesús iwán nō matikmachilikān ken yéj kipijpinajtijkej. ¹⁴ Ipan inín tajli ateyi se altepe' yej nochipa onos; e' tejamej tiktemojtiawij inón altepe' yej yawi onoti. ¹⁵ Inón iga nochipa matikweyimatilitikān Dios ipan itoka' Jesús. Iga tiktakuikiliáj, tikmakaj Dios yej yéj kajasi iga matikmakakān. Iga tiktakuikiliáj, timonextiáj iga yéj toTeko. ¹⁶ Amo xikelkawakan iga xikchiwakan yej yekti iwán xikmakakān achi yej ankipiáj yej amotapialiáj, porque ijkón tikmakaj Dios yej yéj kiye'ita.

¹⁷ Xikchiwakan ken mitzijliáj amopastormeje, xicredokān; porque yejamej nochipa kitztokej iga amo xipojpoliwikan. Yejamen kimatij iga kēman yawij asitij itenōj Dios iga kijtoskej nochi yej kichijkej. Nochipa xiye'nemikān iga amo xikyolmiktikān amopastormeje, porque siga ayá' ijkón ankichiwaj amejwān, ayá' anye'kisaskej.

^a 13:10 Versión literal: Tikpiá se altar kan awel takuaj sacerdotejmej yej tekipanowaj ipan kuetaxtiopan. ^b 13:11 Xikita nota Heb 5:1

¹⁸Xiktajtaniłıkān Dios iga manēpalewīkān. Nikmatij iga ayagaj wel kijtowa iga nikchijkej yej ayekti, nejamej niknekij maniye'nemikān nochipa. ¹⁹Nimitztajtaniłiáj iga xiktajtaniłıkān Dios iga amo mawejkati wel sej manimitzpałowilītij.

Monawatiá

²⁰Dios kichīwa iga wel matonokān tamelá. Yéj ki-ojpa-ixitij toTeko Jesucristo kān miktoya. Iga iyesyó Jesús, Dios kichij se' pacto iga wel nochipa teyē'ita. Inán Jesús tēcuidarowa ken se pastor kicuidarowa iborregojmej, yéj nokta ijefej nochi pastormej.

²¹Dios makichīwa iga amejwān wel xiye'nemikān iwán nochipa xikchīwakān yej yekti kén yéj kineki. Iwán nō Jesucristo makichīwa ipan nejamej ken yéj kineki. ¡Nochipa mamoweyimatīlti Cristo! Ijkónyawa'.

²²Nokniwān, nimitztajtaniłiáj iga xinētajtolkakikān kén iga nimitznonotzaj ipan inín ama' yej alín nimitzijkuilowilijkej.

²³Xikmatikān iga toknīn Timoteo ayo' presojtito', siga nimanín asis, íwān niáj nimitzitatij.

²⁴Xiksaludarokān inochi amopastormej iwán inochi yej kitokaj Dios. Tokniwān yej chantitokej Italia mitztītaniłiáj saludos.

²⁵Dios mamitzyolchikāwakān amonochin. Ijkónyawa'.

Ama' yej kijuiloj

Santiago

Ama' yej kijuiloj Santiago

1 Nej niSantiago, yej nikchijto' ken kineki Dios iwán toTeko Jesucristo, nimitzsaludarowaj amonochin yej ankitokaj Dios yej ampapayintokej noyan ipan inin tajli.

Dios tenextiliá te matikchiwakan

²Nokniwan, amejwan xipoxpakikan kua' kuajkuantas wetzi amoyakapan. ³Puej ankimátija siga ayá' ankikajtejawaj iga anmoconfiarowaj ipan Dios, máj anmomachtiáj iga ankijyowiáj yej wetzi amoyakapan. ⁴E' xikmejla'ijyowikan iga manesi iga anye'nemij iwán anye'tajlantokej iwán amo te mamitzpolokan.

⁵Siga agaj de amejamen ayá' kimati te kichiwa, makitajtanili Dios, iwán Dios kinextilij, puej yéj tenextiliá nochi yej tikmatisneki iwán ayá' teajajwa. ⁶E' kua' kitajtani, mamocnfiarojto iga Dios kimakas, amo makijto iga ayá' kimakas, iga yej ijkón kichiwa, ken tikita maréjal yej nijnijiga kiwiga ejeka'. ⁷Yej ijkón kichiwa, amo makejlanto iga toTeko yawi kimakati tejté. ⁸Yej ayá' sesan iyalmaj, nijnijiga yawi.

⁹Siga se toknin ayá' motapialiá, mapaki iga Dios kiweyimatis. ¹⁰Iwán yej motapialiá mapaki kua' moalimpamati. Porque yej motapialiá ken tikita ixochiyo kochki', iga panówasan. ¹¹Kua' kisa tonati' iwán tadotonitiá, kochki' waki, iwán ixochiyo xini, iwán imonsajyo ómpaya tami'. Ijkón no yej motapialiá mopoipolowa kua' kejlanto' iga máj matatani.

Matikijyowikan inochi yej teyolmikiá

¹²Pakto' yej kiyowiá inochi yej kiyolmiktijto', iga kua' pánoja, Dios kimakas yej pox yekti iwán pox mōnsajti' iga onos nochipa wan Dios, ijkón ken Dios kijlij nochi yej kinekij. ¹³Kua' agaj kichiwasneki yej ayekti, amo makijto iga Dios nemi kichiwiliá, iga Dios ayá' kichiwasneki yej ayekti, niga agaj kichiwaltia yej ayekti. ¹⁴Ayéj ijkón, kua' se kichiwasneki yej ayekti, yéjsan mochiwiliá iga

kiyoltilana yej iyalmaj kineki makichiwa iga kejlanto' yej ayekti.
 15 Ipan inon yej ayekti yej se kejlanto' ipan iyalmaj pewa iga se kichiwa yej ayekti, iwán kua' se kichijto' yej ayekti, nochipa miktos.
 16 Nokniwan yej nimitzpozneki, amo ximokajkawakan;
 17 nochi yej temakaj yej yekti iwán monsahti', inon temaka Dios yej kichij nochi yej xota ipan cielo. Dios nochipa ono' iwán ayí' mopata, niga kichiwa iga matonokan kan takomichkan. 18 Iga itájtol Dios sej tinacerojkej iga matonokan ken áchtopa ipilowan iga ijkón yéj kine'.

Matikchiwakan ken kijtowa itájtol Dios

19 Inon iga nokniwan, sejsé de amejwan xikakikan yej moknin mitzjlijneki, amo nimanin xitajtokan iwán amo nimanin xikuesiwikan, 20 porque yej kuesiwi, ayá' kichiwa ken Dios kineki.
 21 Inon iga xikajtewakan nochi yej ayekti yej inán mopoxchijto' iwán ximoalimpamatikan iga xikye'kakikan tájtol yej mitznextilijkej yej wel mitzmanawiskej.

22 E' ayéj iga san xikakikan itájtol Dios, sino que xikchiwakan, puej siga ayá' ankichiwan san petz anmokajkawajtoskej. 23 Yej san kipetzkaki itájtol Dios, iwán ayá' kichiwa, ken tikita se taga' yej kita ixaya' ipan espejo. 24 Motachiliá igánajsan, e' kua' yáwiya, kelkawa ken iga tachá. 25 Majwa' siga amejwan ankiye'tachiliáj itájtol Dios iwán nochipa ankichiwan ken kijtowa, ampaktoskej nochipa noyan kan annemij. Porque itájtol Dios pox yekti wan textoma kan ken tilpitokej iga tikchijtokej yej ayekti. E' yej ayá' kelkawa yej kikaki, sino que kejlanto' ipan inon ley yej yekti, inon ley yej textoma, iwán nochipa kichiwa ken tatekimaka inon ley, paktos iga ijkón kichijtos.

26 Siga agaj kijtowa iga kitoka Dios, iwán ayá' motentilana, mokajkawawa igánajsan iwán baldejsan iga kijtowa iga kitoka Dios.
 27 Yej kimela'toka iyojwi Dios iwán ye'nemi iyixtaj toTeko, inin kichiwa: kipalewiá iknokej, iwán viudajmej kua' tayokoxtokej, no kikajtewa kuajkuantas yej ayekti yej mochiwa ipan inin tajli.

Amo sesan matikye'itakan

2 Nokniwan yej anmoconfiarowaj ipan toTeko Jesucristo yej nochi wel kichiwa, amo sesan xikye'itakan. 2 Porque siga kan anmonechkowaj kalaki se taga' yej kiwajliga anillo de oro ipan

imájpil, iwán kakijtiwí' ye'tzótzol, iwán kalaki nō se yej ayá' motapialíá yej kakijtiwí' tzotzolsósol, ³ iwán máj anki-omemawíá yej ye'taajakijto' iwán ankijliskej: “Tejwa' yekti iga nij ximotali”, iwán yej ayá' motapialíá ankijliskej: “Tejwa' ómpao' xejkato o ximotali nigaj talpan.” ⁴ Ijkonwa' nesi iga ayá' nochi ankiye'itaj iwán ayompa antajuzgarowaj.

⁵ Nokniwan ta' xikakikan: Dios kitapejpen yej ayá' motapialíá ipan inín tajli iga mamonfiarokan ipan yéj, iga maonokan kan yéj reinarowa ken yéj kijtoj iga ye'onoskej yej kinekij. ⁶ E' amejwan ankipinajtiáj yej ayá' motapialíá. ¿Ix ayejtaj yej motapialíá in yej mitzkuijkuiliáj yej amotatki iwán mitzwawatatzowaj iga mitzwigaj itenoj yej mandarowaj? ⁷ ¿Ix ayejtaj yejamej yej maltajtowaj iga imonsajtoka' toTeko yej ankitenewíá?

⁸ Amejwan siga melá' iga ankichiwaj yej iley Dios, kenya nokta kijtowa kan ijkuilijto': “Xikneki moknin kensan tej timoneki”, ankichiwaj yej yekti. ⁹ E' siga ankinékijsan yej ankiye'itaj, iga ijkón ankichiwaj yej ayekti iwán mitzjuzgarowaj iley toDios. ¹⁰ Iwán siga se kichíwa nochi ken kijtowa la ley, e' siga kikajtewa se, kenkuá' akichij nisé. Iwán siga se kichíwa nochi ken kijtowa la ley, iwán kikajtewa se, iga itechko inón kinkochíwaskej. Iwán siga se kichíwa nochi ken kijtowa la ley, e' kikajtewa se, kinkochíwaskej iga ken kuá' nochi kikajtej. ¹¹ Porque Dios kijtoj: “Amo ximoteka wan yej ayá' iwán tinamiktito”, kijtoj nō: “Amo xitamikti”, iwán siga ayá' moteka wan yej ayá' iwán namiktito', e' tamiktiá, kichija yej ayekti. ¹² Dios yawi mitzjuzgarotij iga inón ley yej texitomaki, ijkón amejwan xitajtokan iwán xinemikan iga ankimatij iga mitzjuzgaroskej. ¹³ Yej ayá' tachokiliá, ayá' nō yawij kichokilitij kuá' yawij kijuzgarotij; e' yej tachokiliá, onkisas kuá' Dios tajuzgaroj.

Ígasan iga se moconfiarowa e' akichíwa nité

¹⁴ Nokniwan, ¿te motaniliá siga se kijtowa iga moconfiarowa, e' ayá' kichíwa yej yekti? ¿Ix wel momanawij iga moconfiarówasan? ¹⁵ Ken matikijtokan, siga agaj ayá' kipiá itzótzol niga te kikua; ¹⁶ siga se de amejwan kijlij: “Xiye'yawi; ximotaajaki iwán xitakua”, e' ayá' kimaka yej kineki; ¿ix kipalewíj? ¹⁷ Ijkón nō yej moconfiarowa, siga ayá' nesi iga kichíwa yej yekti, inonwa' ígasan iga moconfiarowa iga kenkuá' mikto'.

¹⁸E' agaj kijtoj: “Tej timoconfiarowa ipan Dios iwán nej nikchiwa yej Diospa kineki.” Siga ayá' tikchiwa ken Dios kineki, anesi iga timoconfiarowa, e' siga nikchiwa ken Dios kineki, kena nesi iga nimoconfiarowa ipan yéj. ¹⁹Tej ticredowa iga Dios sesan, iwán iga ijkón ticredowa tikchiwa yej yekti, e' malespiritojmej no kimatij iga Dios ono' iwán kuekuechkaj iga majmawij. ²⁰Amo xipáchtol, ¿ix atikmati siga se moconfiarowa wan ayá' kichiwa ken kineki Dios, inón ígasan iga moconfiarowa? ²¹Dios kiye'ita' Abraham yej to-ikyapatajwéj iga yej kichij, kuá' kimiktiaya Isaac yej ipiltzín iga iyofrendaj Dios. ²²Ankitaj iga Abraham moconfiaroj ipan Dios iga kinextij ipan yej kichij, iwán iga kichij ken kineki Dios nesi' iga momela'confiaroj ipan toTeko ²³Ijkón mochij ken kijtowa itájtol Dios kan kijtowa: “Abraham moconfiaroj ipan Dios iwán iga moconfiaroj, Dios kiye'ita'.” Iwán Abraham mochij iyamigoj Dios.

²⁴Ankitaj amejwan iga Dios no komemawia inón yej kichiwa yej yekti, ayá' iga mopetzconfiarowa. ²⁵Ijkón no kichij Rahab, se siwa' yej najnamolnemiá; Dios kiye'ita' iga kichij yej yekti, iga ki-omemawij yej tapipiatoj iwán kipalewijkej iga kojmakakej ipan se' ojtí. ²⁶Ijkón ken se cuerpo yej ayá' kipiá iyespíritoj, inonwa' mikto', ijkonsan no yej moconfiarowa, yej ayá' kichiwa yej yekti, inonwa' kenkuá' mikto'.

Tolenguaj

3 Nokniwan, amo amonochin xitamachtijnekikan, ankimátija iga yej titamachtiaj, Dios máj yawi tejuzgarotij. ²Tonochin tikchiwaj mia' yej ayekti; e' siga agaj ayá' namoltajtowa, inón ye'nemi iwán ayá' kichiwa yej ayekti ken kitajtani iyalmaj. ³Kuá' kawayoj tiktaliliáj freno iga matecredo, welja tikuigaj kan tejamej tiknekij. ⁴Ta'ki' xikitakan, ákal no malej iga wejweyi iwán kitopewa yej poxrecio ejeka', e' yej kinejentiá wel kiwiga kan kineki iga se tepostzín. ⁵Ijkonsan no tolenguaj; inón no alimpatzín, e' wel kijtowa kuajkuantas, ken tikita se titzín yej wel kitatiá weyi akawalyoj. ⁶Tolenguaj ken tikita ti'ti iwán wel kijtowa komati yej ajayekti iwán temopa tosempan, iwán Tzitzimi' kichijto' iga tolenguaj ken kuá' wewelkato', iwán wel tewiga kan ayí' sewi ti'ti.

⁷Wel tikmansojtiliáj nochí animal, totomej, kowamej, iwán yej momati lamarijti'; ⁸e' ayagaj wel motentilana. Tolenguaj ayagaj wel kimansojtiliá iwán kipiá ken tikita veneno yej tamiktiá. ⁹Iga

tolenguaj tikweyimatĩtiáj toTaj Dios iwán tikmalijliáj toknimej yej Dios kichij kensan yéj. ¹⁰ Ipan sansé toten kisa ye'tájtól iwán yej ayékti. Nokniwán, amo ijkón matikchiwakan. ¹¹ ¿Ix wel ipan se atzontekon kisa yeka' iwán chichika'? ¹² Nokniwán, ¿ix ipan amakuawi' wel ono nantzin, o ipan xoxokomeka' wel moteki itakilka amakuawi'?^a No ipan se atzontekon awel kisa yeka' iwán yej poye'.

Yej wel kentenderowaj ken Dios kineki

¹³ Siga agaj de amejwan kixmati itájtól Dios iwán nochi kentenderowa, manesi iga ye'nemi iwán mamoolimpamati. ¹⁴ E' siga amejwan anta-ixitajo' iwán ankitemowaj iga amejámejsan xiye'onokan, entonces amo ximoweyimatikan iga ankixmatij itájtól Dios, ijkón ayá' nemi ankichiwaj yej yékti. ¹⁵ Porque inompa tamatilis ayá' wi' de Dios, sino que de inín tajli, de taga' iwán de tzitzimi'. ¹⁶ Kan ta-ixitalo iwán kan kinekij nochi iga yejámejsan, ompa ayá' tawelonolo' iwán ompa mochijto' nochi yej ayékti. ¹⁷ E' yej wel kentenderowaj ken Dios kineki, ye'nemij iwán ayá' takuejkuesowaj; iwán pox te-ijiknimej, iwán ye'tajlantokej. Iwán tachokiliáj iwán kichiwaj yej yékti iwán ayá' takajkayawaj. ¹⁸ Yej kinekij iga maonolo tamelá kimopaj sekin iga maonokan tamelá iga maye'nemikan.

Amo matiktokakan yej ayompa nemij

4 ¿Ankimatij te iga anmomagaj iwán anmokuejkuesowaj? Inón kisa ipan amoalmaj kan ono' kuajkuantas yej mitzyoltlanaj iga xikchiwakan yej ayékti. ² Ankipiasnekij tejté iwán como awel ankipiáj, antamiktiáj, anmomagaj iwán anmokuejkuesowaj iga anta-ixitaj. Awel ankipiáj yej ankinekij iga ayá' ankitajtaniáj Dios. ³ Iwán siga ankitajtaniáj Dios, ayá' mitzmakaj iga ayompa ankitajtaniáj iga ankinekij xiknamoltamikan. ⁴ ¿Amejwan yej ayompa annemij! ¿Ix ayá' ankimatij iga yej kiye'ita yej ayompa mochíwa ipan inín tajli, Dios kijiya inón? Yej kichíwasneki yej ayompa mochíwa ipan inín tajli, kichíwa iga Dios makijiya. ⁵ Inón iga itájtól Dios kijtowa: “IyEspíritoj Dios yej ono' topan

^a 3:12 “Amakuawi” achi ken “higuerajkuawi”. Xikita glosario “Higo”. “Nantzin”, español “aceitunas” yej itakilka kuawi' yej itoka' olivo. Xikita glosario “Olivo”.

tepozneki iwán akineki se' matiktokakan.” ⁶ E' Dios máj tepalewía iga tepoxneki; itájtól Dios kijtowa: “Dios ayá' kipalewía yej moweyimatij, e' kichokiliá yej moalimpamatij.” ⁷ Xikchiwakan yej Dios kineki iwán amo xikchiwakan ken kineki Tzitzimi' iwán yéj mitzchollowiliskej. ⁸ Xikna'techokan Dios iwán yéj mitzna'techoskej. Amejamen yej ankichiwaj yej ayekti ayo' máj xikchiwakan yej ayekti. Amejwan yejki' ankitokasnekij Dios iwán nō ankichiwaj yej ayekti yej mochiwa ipan inín tajli, xiksentálikansan amoalmaj ipan Dios. ⁹ Ximoyolyamanakan, xichokakan iga anmochiliáj iga ankichijtokej yej ayekti. Siga anwetzkatokaj, xichokakan; siga ampaktokej, ximoknomatikan. ¹⁰ Ximoalimpamatikan iyixtaj toTeko, iwán yéj yawi mitzweyimatiłtítij

Amo xikpopowa moknín

¹¹ Nokniwan amo ximopopowakan. Yej kipopowa iyiknín, iwán kijuzgarowa iyiknín, iga ijkón kimalijliá iwán kijuzgarowa iley Dios yej tenextiliá iga matiknekikan toknín. Siga tikjuzgarowa la ley, tej ayá' tikchiwa ken kijtowa la ley iga timomochiliá iga máj tiye'nemi. ¹² Petz Dios yej temá' iley wel tejuzgarowa, inón yej wel tamanawía o tapolowa; ¿in tej, te moteki iga xikjuzgaro se'?

Amo matimoweyimatikan

¹³ Inán xikakikan inín, amejwan yej ankijtowaj: “Aman o mosta niatij ipan inepa altepe', ompa nonoskej se año iga nitanamakatoskej iwán niktantoskej tomin”, ¹⁴ iwán niga ankimatij yej mostapa yawi mochiwati. ¿Kéntaj an in tejamej iga tonokej? Ken tikita se apo' yej nesiki iwán imanín poliwi sej. ¹⁵ Ijkinwa' in xikijtokan: “Siga toTeko kineki, tonoskej iwán tikchivaskej inín o inepa.” ¹⁶ Welán anmoweyimatij iga ankijtowaj yej ankichivaskej, iwán ayekti iga se moweyimati. ¹⁷ Yej kimati te iteki yej yekti iwán ayá' kichiwa, ayompa kichiwa.

Yej motapialiáj wan ayá' tachokiliáj

5 ¿Xikakikan amejwan yej anmotapialiáj! Xichokakan iwán xitzajtzikán iga yawij mitziknochiwatij. ² Amotomimej poxkatokaj; amotzotzolmej kixajxapoyótija chijki. ³ Amo oro iwán amoplataj misotatokej iwán iga misotato', inón mitznexstiskej iga anyawij ampoliwitij iwán ken tikita ti'ti yawij mitztatitij.

Poxsan ankinechkoykej amotom_{in} in_{an} ku_a' na_{ya} iga Dios yawi tajuzgar_{oti}. ⁴ Ay_á' ankixtajkej yej tekipanojkej ipan amóm_{il} iw_{án} toT_{eko} yej nochi wel kich_iwa kiká' yej yejamej kitajtantokej. In_{ón} tom_{in} yej ay_á' ankixtajkej ken ku_a' tzajtzi iyixtaj Dios amoc_{on}traj. ⁵ Iga ipan in_{in} tajli amejw_{an} anye'onoyaj, ankich_iwayaj yej ankinekij, amochikajtokej ken ganado; iw_{án} yawi asiti ku_a' yawij mitzmikt_{itij}.

⁶ Amejw_{an} ankijtojkej iga mamikika_n yej ay_á' kichijkej yej ay_{ek}ti iw_{án} ankimikt_{itij}kej iw_{án} yejamej awel moma_nawijkej.

Matimixku_{itika}n ipan Job

⁷ In_{ón} iga nokniw_{an} xiktawelchixtok_{an} este ku_a' w_i' toT_{eko}. Ximixku_{itika}n ipan yej tekipanowa ipan mijli, yej kitawelchá este mamoch_iwa yej kitog_a', iw_{án} kitawelchá iga mawetzi tiaw_a'.

⁸ Amejw_{an} n_o xiktawelchaka_n iw_{án} amo ximosemakaka_n, iga ayo' wejka iga w_i' toT_{eko}. ⁹ Nokniw_{an} amo ximosepantejt_{el}w_{ika}n, iga amo mamitzjuzgarok_{an}, iga Dios yej tajuzgarowa w_i'nékiya.

¹⁰ Nokniw_{an}, ximixku_{itika}n ipan profetajmej^a yej kipojkej itájt_{ol} toT_{eko} iga kijyow_{ij}kej ku_a' kikno_{ch}ijkej. ¹¹ Puej tejamen tikye'itaj yej kijyow_{iá} ku_a' kikno_{ch}i_waj. Amejamen ankikakíkeja kén iga Job nochi kijyow_{ij}, iw_{án} ankimatij kén iga máj máj toT_{eko} kipalew_{ij}, iga toT_{eko} pox tachokiliá iw_{án} ta-ikneliá.

Ken iga matinemika_n

¹² Nokniw_{an}, amo xikijtok_{an} “kitzto' Paj”, niga “kitzto' cielo”, niga “kitzto' tajli”, iw_{án} nité nokta. Ku_a' ankijtowaj “kena” ijk_{ón} mamoch_iwa; ku_a' ankijtowaj iga “ay_á” ijk_{ón} mamoch_iwa, iga Dios amo mamitzjuzgarok_{an}.

¹³ Siga agaj de amejw_{an} nemi kikno_{ch}i_waj, matajto w_{an} Dios. Siga agaj pakto', makitaku_{ik}ili Dios. ¹⁴ Siga agaj w_{et}ito', makinotza ancianojmej^b yej monechkowaj tiopan iga maoradok_{an} iga yéj, iw_{án} ipan itok_a' toT_{eko} makitalilika_n aceite. ¹⁵ Iw_{án} ku_a' antajtowaj w_{an} Dios, ximoconfiarok_{an} ipan yéj, toT_{eko} mitztajtolkakiskej iw_{án} yej w_{et}ito' y_{ek}tiás; iw_{án} siga kichij yej ay_{ek}ti, Dios yawi kelkaw_{il}iti.

¹⁶ In_{ón} iga ximot_{en}xitomaka_n sewo' iw_{án} se' yej ankichijkej yej ay_{ek}ti, iw_{án} sejsé de amejw_{an} xiktajtanilika_n Dios iga makachit_{ial}ti

^a 5:10 Xikita glosario “Profeta”. ^b 5:14 Xikita glosario “Anciano”.

toknimej. Kuḗ' se yej ye'nemi tajtowa iwán Dios, Dios wel poxsan kichiwa yej quitajtaniliá. ¹⁷Profeta yej itoká' Elías taga' katka kensan tejamen, iwán kuḗ' kitajtanilij Dios iga amo mawetzi tiawa', ayá' wetzi' ipan tajli ipan eyi año wan tajko. ¹⁸Kuḗ' sej kitajtanilij Dios, wetzi' sej tiawa' iwán ipan tajli poxsan mochij yej motoga'.

¹⁹Nokniwan, siga agaj de amejwan mopoipolowa iga kikajtewa iyojwi Dios, iwán sewo' sej kiyē'ojkuiltiá, ²⁰xikmatikan amejwan siga agaj makiye'ojkuilti yej ayompa nemi, kimānawiá iga mikiá iwán kichiwas iga toTeko wel kelkawiliá mia' yej kichij yej ayekti.

Áchtopa ama' yej kijkuiloj

San Pedro

Pedro kijkuilowiliá yej kitokaj Cristo yej nijnijiga chantitokej

1 Ne*j* ni*Pedro* iyapó*stol*^a Jesucristo, ken tikij*towaj* ne*j* se ye*j* ye*j* kit*itan*. Nimitzi*kijkuilowiliá*j nokni*wan* ye*j* mitzki*xitijkej*^b ipan amopai*smej* iwán inán anchantitoke*j* ipan esta*dojmej* ye*j* itokame*j*, Ponto, Galacia, Capadocia, Asia iwán Bitinia. ² Ame*jwan* ye*j* mitztape*jenkej* ken ikyay ke*jlantoya* toTaj Dios. Iwán el Espí*ritu* Santo kichij iga xiye'nemika*n* iwán xikchi*wakan* ken kineki Jesucristo ye*j* mitzperdonar*ojkej* iga iyesy*o* ye*j* kitoyaj ku*a'* mi'.^c Mamitzpalewi*kān* Dios iwán ye*j* makichi*wa* iga nochipa xonoka*n* tamelá.

Mamoweyimat*ilti* Dios

³ Matikweyimat*iltikān* Dios ye*j* íTajpa toTeko Jesucristo, iga poxsan techokilij. Ku*a'* ojpa-isa' Jesucristo ka*n* miktoya, kichij iga mati-ojpanaceroka*n* se*j* iga wel matikmatika*n* iga nochipa tonoskej íwan. ⁴ Dios temakas ye*j* ye*kti*, ye*j* anto' ajko ipan cielo, ye*j* ayí' tamis, niga nempoliwis, niga palanis ken nochi ye*j* tikixmatij ipan tajli. ⁵ Iga anmoconfiaro*jtokaj* ipan Dios, ye*j* mitzpalewi*á*j iga ipoder este que mitzsalvaroskej ku*a'* asis hora iga ye*j* yawi tajuzgaroti.

⁶ Iga in*in* ameiwan poxsan xipakika*n*, male*j* iga ameiwan achi al*in* tiempo ankisufriroskej iga kuajkuantas mitzchiwili*skej*. ⁷ Iga anmoconfiarowaj pan Dios, in*on* poxsan valerowa ken tikita oro. Iga oro manesi iga mela'oro*j*, moprobarowa pan ti'ti. Ijkonsan no iga manesi iga anmomela'confiarowaj ipan toTeko kuajkuantas mitzpasaroskej iwán mela'nesis siga ankijyowiskej ku*a'* ankisufriroskej. Iga anmoconfiarowaj ipan Dios in*on* majya se*j* valerowa que oro; iga oro támissan kema*n*. Ijkón, ku*a'* nesiki

---

^a 1:1 Xikita glosario “Apóstol”.

^b 1:1 Kikixitijkej iga moconfiarojkej ipan Jesucristo. Ipan Hch 8:1 tikitaj ken iga pe' mochi*j* ijkón. ^c 1:2 Ipan griego tajtowa iga kajtzelwiá iga iyesy*o* Jesucristo. Anka Pedro ke*jlamikiá* ken kichiwayaj ikya judiyojme*j* iga maye'onoka*n* iyixtaj Dios. Ex 24:8, Heb 9:19, Ex 29:22, Heb 10:22, Lv 14:6-7 y Lc 5:14

Jesucristo, ye'tajtoj iga amejwān iga anmoconfiarowaj ipan toTēko, mitzweyimatiltiskej iga ankijyowijkej yej mitzchiwilijkej.

⁸ Amejwān ankinekij Jesucristo malej ayí' ankitaj; iwān malej iga aya ankitaj, ankičredowaj yéj. Ampoxpakij, este awel ankijtowaj iga tájtōl ken iga nochipa ampoxpakij. ⁹ Ampakij iga ankimátija iga toTēko mitzsalvaroskej iga anmoconfiarojkej ipan yéj.

¹⁰ Ikyay profetajmej^a momachtijkej iwān tatajtantenkej iga makimatikan ken iga mosalvaroloj, iwān kijtojkej iga Dios tesalvaroj iga tepoxneki. ¹¹ Ikyā kuā' Cristo aya witzíā ipan tajli, profetajmej kinekiáj makimatikan a'yéj an kichiwas iga mamosalvarolo iwān keman mochiwas. IyEspíritoj Cristo kimatiltiāya profetajmej kén iga Cristo yawij kiknochiwatij, iwān kén Cristo yawij kiweyimatiltitij. ¹² E' Dios kimatiltij inomej profetajmej iga yej yejamej kijtojkej ayéj iga yejamej, sino iga amejwān xiye'onokan. Inān Dios kitítan el Espíritu Santo, kisa' ipan cielo iga makipalewi inomej yej kipowaj itájtōl Dios iga amejwān xikmatikan inín ye'noticiaj yej aya ankimatiáj, yej angelejmej^b nō kinekij magui' makimatikanya.

Dios tenotza iga matiye'nemikan

¹³ Inón iga xikitakan ken iga annemij, xiye'tajlantokan iwān nochipa ximoconfiarojtokan ipan Dios iga yéj yawi mitzsalvarotij kuā' nesiki Jesucristo. ¹⁴ Xinemikan ken inomej tepilowan yej kichiwayaj nochi yej kitekimakaj, amo xikchijtokan yej ayekti ken ankichiwayaj kuā' aya ankixmatiáj Dios. ¹⁵ Majwa' xiye'nemikan, ijkón ken kajasi iga manemikan yej kitokaj toTēko, porque Dios yej mitznotzkej, ayí' kichiwa yej ayekti. ¹⁶ Porque kan ijkulijto' itájtōl Dios, ijkín kijtowa: “Amo xikchiwakan yej ayekti; porque nej ayí' nikchiwa yej ayekti.”^c

¹⁷ Amejwān ankijliáj iga “amoTaj” in Dios, yej kijuzgarowa kensan iga se kichiwa, yéj ayá' sesan kiye'ita. Nochipa ximoalimpamatikan iyixtaj Dios miej amonókejo' ipan inín tajli. ¹⁸ Ankimátija iga amejwān Dios mitzxitonkej kan ikya ken an-ilpitoyaj iga ankichijtoyaj yej ayá' mitzpalewiáj, kensan kichijtoyaj amo-ikyapatajwān. Dios iga mitzxitonkej ayá' kixtaj iga oro o plata, ¹⁹ sino que iga Jesucristo iyesyoy yej pox valerowa.

^a 1:10 Xikita glosario “Profeta”.

^b 1:12 Xikita glosario “Ángel”.

^c 1:16 Lv 11:44-45; 19:2

Jesucristo kimiktijkej ken se borregoitzin^a yej yektito', yej ayí' kichij yej ayekti.^b ²⁰ Cristo inonya nokta iga onoya este kuá' aya mochiwaya inín tajli, e' inán nesiko kuá' ay'ya wejka iga tajuzgaroki toTeko. Nesiko iga amejwan xiye'onokan. ²¹ Kuá' walaj Jesucristo, yéj mitznextilijkej kén iga ankidredowaj Dios yej ki-ojpa-ixitij Cristo kan miktoya. Iwán Dios kichij iga Cristo poxsan makiweyimatiłtikan. Inón iga amejwan anmoconfiarojkej ipan Dios iwán ankimela'matitokej iga Dios kichiwawas ken kijtoj.

²² Inán amejwan iga ankichiwaj ken kijtowa itájtł Dios, ay'ya ankejlantokej yej ayekti iwán welja ankimela'nekij tokniwan. Inón iga poxsan ximosepannekikan sewo' iwán se' iga inochi amoalmajmej. ²³ Porque amejwan sej an-ojpanacerojkej;^c e' amotaj ayejo' yej miki, sino que mitzmakakej vida Dios iga itájtł yej isato' iwán nochipa onos. ²⁴ Porque itájtł Dios kijtowa:

Nochi gente ken tikita kochki',
iwán nochi yej motapialía moweyimati, iwán inón yej kipiá,
ken tikita ixochiyo kochki'.

Kochki' waki iwán xini ixochiyo;

²⁵ e' itájtł toTeko nochipa onos.

Iwán inín tájtł inón ye'noticiaj yej tasalvarowa yej amejwan mitzpowilijkej.

2 Xikajtewákanya iga ankichiwaj nochi yej ajayekti, ayo' xitakajkawakan, amo san ximopajpantikan iga anye'nemij, amo xita-ixitakan iwán amo xitapopowakan. ² Xiyakan ken seli'kokone' yej atanekij iga kinektekej chichiwalá', iwán inonwa' chichiwalá' kijtojneki itájtł Dios yej pox yekti iwán tepalewía iga wel máj matimoconfiarokan ipan yéj iwán wel tesalvarowa.

³ Amejwan ankimátija iga toTeko poxsan techokiliá.

Cristo, te'ti yej isato'

⁴ Inón iga xikná'techokan toTeko Jesucristo, yéjwa' ken tikita se te'ti yej isato', yej la gente kitajkalkej, e' inón te'ti Dios kitapejpen iwán poxsan valerowa. ⁵ Amejwan no ken antemey yej isatokej, iwán iga inomej te'ti Dios nemi kichiwa tiopan kan onos iyEspíritoj, iwán amejwan ansacerdotejmej yej ankichiwaj ken kineki Dios,

^a 1:19 Xikita glosario "Borrego". ^b 1:19 Ex 12:3,5 ^c 1:23 Jn 3:3

iwán Jesucristo mitzpalewiáj iga ankimakaj iyofrendaj Dios yej poxsan kiye'ita. ⁶No ijkín ijkuilijto' itájtɔl Dios:

Nej niktaliá sɛ te'ti ipan Jerusalén,^a inón te'ti kan pɛwa iga mochiwa kajli, iwán inón te'ti Dios kitapejpen iga poxsan valerowa,

yej ípan moconfiarowa ayá' mopinajtij.

⁷Iga amejwan yej ankidredowaj, inón te'ti poxsan valerowa, e' iga inomej yej ayá' kicredowaj, mocumplirowa kan ijkuilijto' pan itájtɔl Dios:

Yej kalchiwaj kitajkalkej inón te'ti,

e' inón te'ti majya sej valerowa iga kitapejpenkej iga ípan mataksato kajli yej nemi mochiwa.

⁸No mochij yej ijkín ijkuilijto':

Te'ti kan mokxiwitekilo iwán te'ti yej tawetziltiá.

Yejamej mokxiwitekij iga ayá' kicredowaj itájtɔl Jesucristo, inomej inonya nokta iga walkej.

Amejwan itatki Dios

⁹E' amejwan gente yej Dios mitztapejpenkej, ansacerdotejmej yej antekipanowaj iga yéj. Amejwan gente yej anye'nemij iyixtaj, iwán mitznɔtzkej iga xikpowakan yej Dios kichij yej ayagaj máj wel kichiwa. Dios mitzkixtijkej kan ankichijtoyaj yej ayekti iga inán xichiwakan yej yekti ken yéj kineki. ¹⁰Ikyá amejwan ayéj tɛ amoteki iyixtaj Dios, e' inán amejwan gente yej itátkiya Dios. Ikyá ayagaj mitzchokiliayaj, e' inán mitzchokiliaja Dios.

Xinemikan ken Dios kineki

¹¹Nokniwan yej nimitzpoxnemij, yej ken anwejkachanejkej iwán yej ken ampanówajsan pan inín tajli,^b nimitztajtaniliáj iga amo xichiwakan yej ayekti yej mitzyoltilanaj, wan amo xichiwakan yej ayá' mitzpalewiáj iga ankitokaj iyojwi toTɛko. ¹²Xiye'nemikan iyixtaj yej ayá' kicredowaj Dios. Ijkón yejamej, malej iga amejwan mitzijliáj iga ankichiwaj yej ayekti, yejamen kitaskej iga ankichiwaj yej yekti iwán kiweyimatiltiskej Dios kuá' yéj wí' tajuzgaroki.

^a 2:6 O "Sion" yej itoká' tepɛ' kan mochij altepɛ' Jerusalén.

^b 2:11 Anka kijtojneki iga yej kitoka Cristo imela'chan ipan cielo.

¹³Iga ankitokaj toTeko, xiktajtolkakikan yej mandarowaj ipan inin tajli: ken el rey César^a iga yéj máj mandarowa, ¹⁴iwán gobernadormej iga kititani el rey iga makicastigarokan yej kichiwaj yej ayekti iwán maye'tajtokan iga yej kichijtokej yej yekti.

¹⁵Porque Dios kineki iga amejamej xikchiwakan yej yekti iga ay'ya mamitzpopowakan inomej yej xejxeto'nemij yej akixmatij itájtól toTeko.

¹⁶Xinemikan ken yej wel ankichiwaj ken ankinekij iga ayagaj mitzpiáj ken esclavo,^b e' malej iga wel ankichiwaj ken ankinekij, amo iga inonya xikchiwakan yej ayekti. Xinemikan ken iyesclavojmej Dios iga ankichiwaj ken yéj kineki. ¹⁷Xitarrespetarokan, xiknekikan tokniwan, xikmajmawilikan Dios iwán xik-respetarokan rey César.

Matimixkuitikan pan Cristo ken iga kisufriroj

¹⁸Amejwan yej an-esclavojmej, xikchiwakan ken mitztekimakaj amotekomej. Siga te-ijiknimej o malej ayá' o siga mitziknochiwaj.

¹⁹Dios mitzye'itaj siga ankijyowiáj malej iga amotekomej mitzyokacastigarowaj iga ankichiwaj ken Dios kineki. ²⁰E' siga mitziknochiwaj iga ankichiwaj yej ayekti, ay'ya agaj wel kijtowa iga mitzyoka-iknochiwaj; e' siga ankichiwaj yej yekti iwán mitziknochiwaj iwán ankijyowiáj, Dios kiye'ita. ²¹Iga inón nokta mitztapejpenkej Dios; iga Cristo no kinkochijkej iga totechko, inón iga matikchiwakan ken yéj kichij. ²²Cristo ayí' kichij yej ayekti iwán ayí' takajkayaj. ²³Kua' kuajkuantas yej ajayekti kijliayaj, Cristo ayá' tatenkuepiliaya iwán kua' kimagakej, yéj ayá' momakuepa' sino que kisentaliaya iyalmaj pan Dios yej taye'juzgarowa. ²⁴Cristo migui' ipan cruz iga totechko, iga inán tejamej matikajtewakan iga tikchijtokej yej ayekti, iwán welja matiye'nemikan. Cristo kimagakej este pox eskisa', iga amejwan xi-achitiakan. ²⁵Porque ikya amejwan ken tikita anborregojmej yej pojpolijtinemiáj, e' inán ayo' ampojpolijtinemij iga ankitókaja Cristo yej nochipa mitzcuidarowaj.

Ken makichiwakan yej namiktitokej

3 Ijkonsan no amejwan siwatkej yej anwewejojkej, xikchiwakan ken kijtowa amowéj, ijkón sejsé de yejamej yej ayá' kicredowaj

^a 2:13 Xikita glosario “César”. ^b 2:16 Xikita glosario “Esclavo”.

itájtɔl Jesucristo, wel nɔ makicredokan, malej iga ayá' ankipowiliáj, ² iga yejamej kitaskej iga anye'nemij iwán antarespetarowaj. ³ Iga anmomonsajtiliáj, ayá' ono' iga kén anmotziztikuiáj iga mapoxye'nesi amotzónkal, o iga xiktalíkan yej de oro, o iga xiknentíkan amotzótzol yej pox patiyoj. ⁴ Majwa' anyoltzopelikmej, iga ijkompa mɔnsajtilis nikeman atamis, iwán ompa nesí iga amejwan ante-ijiknimej iwán ankichiwaj iga xonokan tamelá, inonwa' kipoxye'ita Dios. ⁵ Ijkón yoltzopelikmej siwatkej yej ikyapamej yej ye'nemiáj. Yejamej moconfiarowayaj ipan Dios iwán kicredowayaj iwewejmej. ⁶ Ijkón kichij Sara, yéj kicredoj iwéj yej itoká' Abraham. Kuá' Sara tajtowaya wan iwéj, kijliaya “notéko”. Iwán amejwan anmochiwaskej ken kuá' ipilowan Sara, siga ankichiwaj yej yékti iwán ayá' ankimajmawiliáj nité.

⁷ Amejwan tajtaga' yej annamiktitokej, xikye'itakan sejsé amosiwa'. Yejamej kajasi iga xik-respetarokan porque siwatkej ayá' máj tajyowiáj que tajtaga'; yejamej nɔ mosalvaroskej kensan amejamej iga Dios mitzchokiliáj. Ijkón xikchiwakan iga nité amo mamitzzakuilíkan kuá' antajtowaj wan Dios.

Yej kinkochiwaj iga kichiwaj yej yékti

⁸ Inín nimitzijliáj, xonokan ken kuá' sesan amoalmajmej, xitachokilíkan iwán ximosepannekíkan. Xite-ijikniwan iwán amo ximoweyimatíkan. ⁹ Siga agaj mitzchiwiliáj tejté yej ayékti, amo nɔ xikchiwilíkan ijkón. Siga agaj mitzijliáj kuajkuantas yej ajayékti, amo xiktenkuepilíkan. Majwa' xiktajtanilíkan Dios iga makipalewíkan yejamej, porque Dios mitztapejpenkej iga mamitzye'chíwakan. ¹⁰ Iga ijkín kijtowa itájtɔl Dios:

Yej kineki maye'ono iwán mapakto,
amo makijijto yej ayékti
niga matakajkayawa.

¹¹ Amo makichíwa yej ayékti, makichíwa yej yékti.

Makichíwa iga nochipa maono tamelá wan nochi toknimej.

¹² Iga Dios kipalewiá yej ye'nemij,
iwán kitajtɔlkui kuá' oradowaj,
e' ayá' kiye'ita yej kichiwaj yej ayékti.

¹³ ¿A' wel mitzchíwilískej yej ayékti siga amejwan nochipa ankichiwaj yej yékti? ¹⁴ Siga agaj mitzchíwiliáj tejté iga ankichijtokej yej yékti, amejwan xipakíkan. Amo xikmajmawilíkan ni agaj,

niga ximajmatokan. ¹⁵ Majwa' ipan amoalmaj xikweyimatiltikan Cristo iga yéj amoTeko. Nochipa xikmatitókanya te ankijliskej nochi yej mitztajtaniy de inón yej amejwan ankichixtokej iga anmoconfiarowaj ipan toTeko. ¹⁶ E' kua' antajtowaj, amo ximoweyimatikan iwán xitarrespetarokan. Yej amoalmaj mitzijliáj iga yekti, inón xikchiwakan, iga yej mitzmalijliáj iga ankicredojtokej Cristo, mamopinajtikan iga san tajtajtojkej. ¹⁷ Máj yekti, siga Dios kineki, mamitziknochiwakan iga ankichiwaj yej yekti, que iga mamitziknochiwakan iga ankichiwaj yej ayekti.

¹⁸ Porque Cristo no kiknochijkej kua' kimiktijkej iga yej ayekti tikchijkej. Mi' sesan vej iga totechko iwán ay' kajasi sej iga mamiki iga tejamej. Yéj ayá' kichij yej ayekti; e' migui' iga yej kichiwaj yej ayekti wel maonokan itenoy Dios. Migui' icuerpoj iwán iyEspíritoj Dios ki-ojpa-ixitij. ¹⁹ Iwán iyEspíritoj Cristo yajki kitatapowito inomej espíritojmej yej presojtitokej. ²⁰ Inomej yej pox ikya ayá' kicredojkej yej kijtoj Noé, kua' Dios kijyowilijtoya iga kichixtoya iga mamoyolpatakan inomej miej Noé nemi kichiwayaj weyi ákal. Ocho toknimej momanawijkej ipan weyi ákal, inomej ayá' amikikej. ²¹ Inón a'ti kijtojneki yej ken iga mobautizarolo^a inán, yej iga timosalvarojkej. Iga se mobautizarowa, ayéj iga maewi ikajlo', sino que iga se makitajtanili Dios iga makiperdonaro yej kichiwa yej ayekti. Iwán timosalvarowaj iga Jesucristo ojpa-isa' kan miktoya. ²² Yéj yajki ipan cielo iwán ewato' iladoj iye'ma'^b Dios iwán yéj kimandarowa angelejmej iwán nochi yej mandarowaj iwán kipiáj poder.

Matikchiwakan ken Dios kineki

4 Ijkón ken Cristo kiknochijkej, ijkón no amejwan xiksentalikan amoalmajmej iga mamitziknochiwacan. Yej kijyowiá iga kiknochiwaj ken Cristo, kikájteja iga kichiwa yej ayekti. ² Ijkón kitekichijos nochipa ken kineki Dios, ayá' kichijos ken kiyoltilana yej ayekti. ³ Ikya no amejwan ankichijtoyaj ken kichiwaj yej ayá' kixmatij Dios, amejwan anmomejmekatiyay, ankichijtoyaj yej mitzyoltilanayaj yej ayekti, antawanayaj, nochipa asentawanayaj kan pox antajtakuyaj iga an-ilwichiwayaj, iwán

^a 3:21 Xikita glosario “Bautizar”.

^b 3:22 Yej ewato' iladoj iye'ma' se rey, no mandarowa. Ijkón Jesús senmandarowa wan iTaj.

ankiweyimatĩtiayaj idolojmej. Iwán Dios kijiya nochi idolojmej. ⁴E' inán yejamej ay' kojasij te iga ay'ya ankichiwaj ken yejamej kichiwaj, iwán mitzpopówaja. ⁵Yejamen se día yawij asitij itenoj Dios yej kijuzgarowa yej isatokej iwán yej miktokej, iwán yejamen kijtoskej nochi yej kichijkej. ⁶Porque yej inán miktókeja no ikayay kipowilijkej ye'noticiaj iga iyespíritojmej wel isatoskej nochipa wan Dios. Iga Dios kįtoja iga nochi gente miki.

⁷Ay'ya ke' poliwi iga yáwiya tamiti nochi. Inón iga amejwan xiktapejpenakan iga xikchiwakan yej yekti iwán nochipa xitajtōkan wan Dios. ⁸E' yej máj yekti, amejwan ximopoxnekikan porque iga anmopoxnekij wel anmoelkawiliáj siga agaj mitzchiwiliáj yej ayekti. ⁹Xitaomemawikan kuá' mitzpaxalowiliáj yej akipiáj kan kawij, amo te xikijtōkan. ¹⁰E' ijkón ken Dios sejsé mitzmakekej yej wel ankichiwaj, inón xikuikan iga xikpalewikan sekin. ¹¹Siga agaj wel ye'tajtowa, makipowa itájtōl Dios. Siga agaj wel kipalewiá se' toknīn, makichīwa iga itájpāl yej Dios kimaka. Nochi yej ankichiwaj, xikchīwakan iga mamoweyimatĩti Dios ipan itōka' Jesucristo, porque yéj iga iweyi poder nochipa mandarowa. Ijkónyawa'.

Kiknochiwaj iga kitokaj Cristo

¹²Nokniwan yej nimitzpoxnēkij, amo ximomajtikan kuá' ankisufrirowaj iga kuajkuantas mitzchiwiliáj iga anmoconfiarowaj ipan Cristo, inón ankimatitókeja. ¹³Majwa' xipakikan kuá' mitziknochiwaj kensan Cristo no kiknochiijkej, iga no xipakikan kuá' wi' iwán iweyi poder. ¹⁴Xipakikan kuá' mitzijliáj kuajkuantas iga ankitokaj Cristo, iga iyEspíritoj Dios yej nochi kimandarowa, ono' wan amejwan. Yejamej kimalijliáj Dios, e' amejwan ankiweyimatĩtiáj. ¹⁵Siga agaj de amejwan kiknochiwaj, ayejpa iga antamiktijkej, niga antachtekkej, niga ankichijkej yej ayekti o niga anyokayawij antajtotij kan ayá' kajasi xitajtōkan. ¹⁶E' siga mitziknochiwaj iga ankitokaj Cristo, amo xipinawakan, majwa' xikweyimatiltikan Dios iga inón mitzchiwiliáj.

¹⁷Ási'ya hora iga Dios yawi tajuzgaroti, e' pewa ipan ipilowan Dios. Siga pewa ipan tejamej, ¿kan kimakatij in inomej yej ayá' kichiwaj ken kijtowa itájtōl Dios? ¹⁸Siga yej ye'nemi ayéj fácil iga mosalvarowa, ¿kan kimakati yej kichijto' yej ayekti? ¹⁹Inón iga yej kisufrirowaj iga ijkón kineki Dios, máj makichiwakan yej yekti

iwán makisentalikan iyalmajmej ipan Dios yej tēchij, pues Dios nochipa kichiwa yej kijtowa.

Pedro kinōtza yej kitokaj toTēko

5 Achi manimitzñōtzakān amejwān ancianojmej^a yej ankidirigirōwaj tokniwān yej kitokaj Cristo. Nej nō ni-ancianoj kensan amejwān, iwán nej nikita' ken kiknochijskej Cristo. Nej nō nisen-onos wān toTēko kuā' kinextij iweyipoder. ²Xikitakān tokniwān yej Dios mitzmakakej iga xicuidarōkān. Xicuidarōkān ken se yej kicuidarowa yolcamej. Xikyolmakakān iga xikchiwakān ken Dios kineki, iwán amo xikteki'chiwakān. Ayéj iga tomin mamitzyōtilanakān. ³Amo xiktekimakakān ken kuā' amotatki tokniwān yej ankicuidarōwaj, majwa' mamixkuiitikan ipan amejwān iga anye'nemij. ⁴Ijkōn kuā' nesiki Jesucristo yej kimandarōwa nochi pastormejs, amejwān mitzmasaskej amacorōnaj^b yej este mōnsajti' yej ayi' tamis.

⁵Ijkōnsan nō amejwān chokomej, xikchiwakān ken mitzijliáj ancianojmej. Ximoalimpamatikan iga wel ximosepancredōkān iga ijkīn kijtowa itájtōl Dios:

Dios ayá' kiye'ita yej moweyimati,
e' kipalewiá yej moalimpamati.^c

⁶Ximoalimpamatikan iyixtaj Dios yej kipiá poder, iga yéj wel mamitzweyimatikan kuā' nokta kinekis. ⁷Xikijlikān Dios nochi yej amejwān mitzyōlmiktijtokej, iga yéj kineki mamitzpalewikan.

⁸Xitajlantokān, amo ken kuā' xikochtokān; iga Tzitzimi' mitzijiyaj iwán yéj ken tikita tēkuāni yej tzajztitinemi iga kitēmowa yej yawi kikuāti. ⁹Ximoconfiarōjtokān ipan toTēko iga wel xiktānilikan Tzitzimi'. Ankimatij iga ijkōnsan nō tokniwān yej onokej noyān ipan tajli, nō nemi kiknochiwaj. ¹⁰E' kuā' achā mitziknochijskej, Dios kichiwās iga anye'onoskej, iwán iga amejwān ayi' xikajtewakān iga anmoconfiarōwaj ipan yéj; mitzpalewiskej iga amo xikajtewakān iyojwi. Dios nō mitzpalewiskej iga xikmela'matitokān yej anki credowaj. Dios tepoxneki iwán tenōtza' iga matisen-onokān wān Jesucristo kān nochipa mandarōjto'. ¹¹Yéj nochipa makipiá poder. Ijkōnyawa'.

^a 5:1 Xikita glosario “Anciano”. ^b 5:4 Xikita glosario “Corona”. ^c 5:5 Pr 3:34

Monawatiá

¹²Tokn_n Silvano, yej akikajtewa iyojwi toTeko, nepalewij iga nimitzijkuilowilijkej in_n ama' iga nimitznonotzaj iwán iga xikmatikan iga nochi yej mitzpasarojkej mitznexiliáj iga Dios mitzpoxn_nekij. Iwán in_n amo xikelkawakan.

¹³Tokniwan yej Dios no kitapejpen kensan amejamej yej onokej Babilonia,^a mitztitaniliáj saludos. Marcos yej nikita ken nopiltz_n no mitztitaniliáj saludos. ¹⁴Ximosaludarokan se' iwán se' iwán ximopipitzokan iga anmonekij iga amejwan ipilowan Dios.

Xonokan tamelá, amejwan yej ansetitokej wan Jesucristo. Ijkónyawa'.

---

^a 5:13 Anka Babilonia kijtojneki altepe' Roma.

Ómeya ama' yej kijuiloj

San Pedro

Pedro kijuilowiliá yej kitokaj Cristo

1 Nej niPedro iyapó^astol Jesucristo, ken tikijtowaj nej se yej yéj kititan. Nimitzijkuilowiliáj inín ama' amejwan yej poxsan anmoconfiarowaj ipan toTéko kensan nejamej, iga toDios Jesucristo yej tesalvarowa nochipa kichiwa yej yekti. ²Poxsan xiye'onokan iwán tamelá xonokan iga ankixmatij Dios iwán Jesucristo yej toTéko.

Dios tenotza iga matiye'nemikan

³Iga ipoder Dios temá' nochi yej tiknekij iga wel matonokan ken yéj kiye'ita. Yéj kichij iga matikixmatikan Jesucristo yej tenotza' iga iweyi poder iwán nochi yej yéj kiye'chij. ⁴Yéj iga inón iweyi poder temá' yej poxsan valerowa yej teprometerowilij, iga inón amejwan wel xonokan ken yéj ono' iwán xikajtewakanya iga ankichiwaj yej ayekti yej mitzyoltlanaj iwán tapojpolowa, ken kitekichivasnekij yej akixmatij Dios. ⁵Iga anmoconfiarowaja ipan Dios, inán xiktemokan iga xiye'nemikan, xikmatikan katiapa yej yekti, ⁶iwán amomatikasan ximoyoltakuawilikan iga amo xikchiwakan yej ayekti, iwán ayá' nimanín xikuesiwikan, iwán nochipa xiktemokan Dios, ⁷iwán pox xite-ijiknimej wan yej no kitokaj Cristo, iwán poxsan xiknekikan nochi toknimej.

⁸Siga amejwan nochi inín ankichijtokej, ayá' san ampetz-onoskej, ijkón ayéj báldejsan ankixmatikej toTéko Jesucristo. ⁹E' yej ayá' kichiwa ijkín, inón ken tikita pacha o yej ayá' wejka tachá, kélkaja iga Dios kiperdonaroja yej ikya kichij yej ayekti. ¹⁰Inón iga nokniwan, nochipa xikchijtokan inimej yej nimitzijlijkej iga manesi iga Dios mitznotzkej iwán mitztapejpenkej. Siga ijkón ankichijoskej, ayí' anmopojpoloskej. ¹¹Ijkón toTéko Cristo Jesús yej tesalvarowa mitzijliskej iga xiye'asikan kan yéj nochipa mandarowa.

---

^a 1:1 Xikita glosario "Apóstol".

Itájtol toTeko yej melá' nokta

¹²Inón iga nochipa nimitzejlantijoskej nochi inimej yej nimitzijlijkej, malej iga ankimátija iwán malej iga ankidredojskej itájtol Dios yej mitznexsilijkej. ¹³Miej nej nónogo', kajasi iga manimitztekinoqozakan ijkín. ¹⁴ToTeko Jesucristo nematiltij iga ay'ya ke' poliwi iga nia nimikiti. ¹⁵E' nemi nikchiwa nochi yej wel iga kuá' nimi'ya amo xikelkawakan inín yej nimitzijlijkej.

¹⁶Yej nimitznexsilijkej de ipoder toTeko Jesucristo iwán iga yéj yawi wíkiti sej, ayéj namoltatapowalis yej san niktenchijkej, pues nejamej niknojma-itakej iweyipoder toTeko. ¹⁷Nikitakej kuá' Dios yej toTaj kiweyimatiltij iwán moká' inín monsjájtól, kijtoj: “Ininwa' nokta in noPiltzín yej nikpoxneki, yej niktapejpen.”

¹⁸Nejamej nokta nikakikej in inón yej tajtoj ipan cielo kuá' nonoyaj iwán toTeko ipan inón tepe' yej kitapejpen Dios.

¹⁹Wel nokta timoconfiarowaj ipan yej kijtojkej profetajmej^a iwán pox yékti iga amejwán inón xiktajtólkuikan. Inón tájtól ankitaj ken se cándil yej tawía kan takomichkan, este que matanesi, ken kuá' Cristo tawía ipan amoalmajmej, ijkón ken sitalin yej kijliáj lucero de la mañana tawía kuá' tanestíwi'ya. ²⁰E' xikmatikan inín: ayagaj wel iséltisan kijtowa te kijtojneki se profecía yej ijkulijto' ipan itájtól Dios. ²¹Profetajmej ayí' kiyoka-ijtojkej tejté yej yejámejpa kinekij; yejamej kijtowayaj yej Diospa kijliayaj iga makijtokan, san ken kijliayaj el Espíritu Santo.

Yej takajkawawaj kuá' tamachtíaj

2 Onoya no ipan iyáltepemej israelitajmej yej ayompa tamachtíayaj, yej ayéj mela'profetajmej; ijkonsan no onoskej sekin de améjwampa yej mitzkajkawáskejpa iga mitzmachtíaj. Yejamej yawij mitzmachtitij, malej iga tatzatzalan mitzmachtiskej tajtolmej yej tapojpolowa, iwán kijtoskej iga Cristo ay'ya yej iTekomej yejamej, malej iga Cristo inomej kikowa' iga iyesyó. Inómejwa' imatikámejsan motemowiliáj iga nimanín mapoliwikan. ²Iwán mia' kitokaskej ken yejamej poxsan ayompa nemij, iwán itechko yejamej ay'ya ye'tajtoloj de iyojwi toTeko yej melá' nokta. ³Iga kipoxpiasnekij tomin, yawij mitzkajkawawatij iga namoltájtól

^a 1:19 Xikita glosario “Profeta”.

kansan mamitzkixtilikān tomin, e' ikay Dios kijtoj iga yawi kicastigaroti, iwān yejamej awel cholowaj.

⁴Dios ayá' kiperdonarōj angelejmej^a yej kichijkej yej ayēkti, sino que kipatanaltijkej pan texapowéj kan takomichkan iwān kijilpij iga cadena, ompa onoskej este kuā' Dios yawi kijuzgaroti nochi. ⁵Dios nō ayá' kiperdonarōj ikyapamej yej kichijkej yej ayēkti kuā' onoya Noé, sino que kititan tiawā' yej poxsan recio ipan inomej gente yej kichijkej yej ayēkti, iwān kisalvarōj Noé yej kipowa' itájtōl Dios iga maye'nemilo. Iwān nō kisalvarōj se' siete toknimej. ⁶Dios nō kitatij altepemej yej itōkā' Sodoma iwān Gomorra, kawī' néxtisan iga ompa mamixkuñtilo iga yej ayá' ye'nemij, ijkōn yawij kichiwilitij. ⁷E' Dios kimanawij Lot yej ye'nemi', yéj moyolmiktiaya ken iga kichiwaj inomej gente yej ayá' ye'nemij. ⁸Lot yej ye'nemi, chantitoya ipan altepe' kan chantitoyaj inomej yej ayá' ye'nemij, iwān poxsan moyolmiktiaya iga nochipa kitztoya iwān kikakiá yej inomej kichijtoyaj yej ayēkti.

⁹Inin tenextiliá iga toTēko wel kimanawiá yej moconfiarowa ipan kuā' nemi panowaj ipan prueba, iwān iga kēman toTēko yawi kicastigarotij yej kichijtokej yej ayēkti kuā' yéj yawi kijuzgaroti nochi.

¹⁰ToTēko máj yawi kicastigaroti yejsan keejlantokej iwān kichijtokej yej ayēkti iwān ayá' kimajmawiliáj ken yéj tatekimaka. Inomej yej ayompa tamachtiáj ayá' majmawij iga kuajkuantas kijliáj yej mandarowaj ipan cielo. ¹¹Angelejmej malej iga máj kipiáj poder iwān máj mandarowaj, ayá' mixewiáj iga iyixtaj toTēko kimalijliáj inomej yej mandarowaj ipan cielo.

¹²Inomej yej ayompa tamachtiáj ken tikita animalmej iga ayá' tajlamikij. Yejamej walkej nokta iga yawij kikitzkij iwān yawij kimiktij. E' yejamej kimalijliáj tejté yej ayá' kentenderowaj; e' yejamej yawij mikitij ken tikita animalmej. ¹³Dios kiknochiwas in inomej kensan yejamej ta-iknochijkej. Yejamej pakij iga iyixtaj la gente kichiwaj yej ayēkti ken iyalmajmej kinekij. Kuā' anmonechkowaj iga an-ilwichiwaj iga ankejlamikij toTēko Jesús, inimej yej ayompa tamachtiáj nō asij wān sentakuaj wān amejwān, e' pinawalo iga mo-ita ken kichiwaj. Yejamej ken tikita tejté yej takakalojto' ipan ye'tzótzol.

^a 2:4 Xikita glosario “Ángel”.

¹⁴Yejamej kuá' kitaj se siwa' magui' mamasíkanya íwan. Iwán ayá' siawij iga kichijtokej yej ayekti. Kikajkayawaj yej aya momela'confiarowaj ipan toTeko. Yejamej nochipa kejlámikij iga majo' mamotapialíkan. Iwán inomej óno'ya iga Dios yawi kicastigaroti. ¹⁵Yejamej pojpoliwíkeja iga ay'ya kichiwaj ken kijtowa itájtol Dios. Yejamej kichiwaj ken kichij profeta Balaam yej ipiltzin Beor. Balaam poxsan kine' tomín yej ayompa motaniá. ¹⁶Iwán se burra tajtoj ken tikita gente, kinonotza' Balaam iwán kijlij iga ayompa nemi kichíwa, wan Balaam ay'ya kichij ken kinekiá. ¹⁷Inomej yej ayompa tamachtiáj ken tikita wa'pozojmej, iwán ken tikita mixti yej kiwiga ejeka'; yejamej onókeja iga yatij kan pox takomichkan iwán ompa nochipa onoskej. ¹⁸Kua' tamachtiáj kijtowaj tzojtzopeli'tájtol, e' inomej tájtol ayagaj kipalewiá. Iga tamachtiáj iga se wel kichíwa yej ayekti ken kiyoltilana, kikajkayawaj sekin yej kikajtéjkejo' iga kichiwaj yej ayekti. ¹⁹Kijtowaj iga se wel kichíwa ken kineki iyalmaj iga ay' agaj kitekimaka, e' yejamen awel kikajtewaj iga kichijtokej yej ayekti. Siga agaj awel kikajtewa iga kitekichijto' yej ayekti, inón ono' ken esclavo. ²⁰Yej kixmatíkeja toTeko Jesucristo yej tesalvarowa iwán kimela'kajtéjkeja iga kichiwaj yej ajayekti, e' sejo' kichiwaj, inón mochiwaj majya sej que iga achto onoyaj. ²¹Máj yekti katka yejamej amo makixmatikan iyojwi toTeko que iga makixmatikan iwán makikajtewakan sej iga kichiwaj ken iga itájtol tatekimaka. ²²E' ipan yejamej mocumpliroy ken mojtowa: “Pelo kikua sej yej kisota', iwán siwakoyame' yej máltijo', sej momimimilowa ipan soki'.”

Kua' wi' sej toTeko

3 Noknimej yej nimitzpoxnemij, iga inín ómeya ama' yej nimitzijkuilowiliáj. Ipan iyomexti ama' nikne' manimitznonotzakán iga xikejlamikikan iga xikchíwakan yej yekti. ²Xikejlamikikan yej kijtojkej profetajmej yej Dios kitapejpen, iwán ken tatekimá' toTeko yej tesalvarowa, yej apostolejmej mitznextilijkej.

³Xikejlamikikan inín: kuá' ay' wejka iga wí' sej toTeko, onoti sekin yej kajawilmatiskej yej kijtoj Dios iwán kichíwaskej yej ayekti san ken kineki iyalmajmej. ⁴Tatajtaniskej: “¿Te iga áyasan wí' Cristo ken iga kijtoj? Mikíkeja totajwan iwán nochi ijkonsan ono'

desde iga mochij inín tajli.”⁵ Yejamej akikakisnekij iga este íkyaya Dios iga san itájtól kichij cielo iwán tajli. Iga san tatekimá' kisa' tajli ipan a'ti iwán nochi ono' iga a'ti.⁶ Iwán iga a'ti ikya poliwiło'.⁷ E' cielo iwán tajli yej inán ono', nō yawij poliwitij. Onokej iga yawij tatatij kua' Dios yawi tajuzgaroti. Íkua' yawij nō kipolotij inomej yej ayá' kitajtolkuuj toTeko.

⁸E' amejwan nokniwan yej nimitzpozneki, amo xikelkawakan iga toTeko se día kita ken mil años iwán mil años kita ken se día.⁹ ToTeko ayá' wejkwawas iga kichiwawas yej kijtoj, ken sekin kijtowaj iga pox wéjkaja; e' yéj techixtogo' iga ayá' kineki mapoliwi ni agaj, sino que yéj kineki iga nochi mamoyolpatakan.

¹⁰E' kua' yawi wíkiti toTeko ayagaj kimatitos, ken tikita kua' asi yej tachteki tayowakan; íkua' ipan cielo poxsan tatikuinis iwán nochi yej onokej ajko yawij poliwitij iga yawij tatatij. Ijkonsan nō tajli iwán yej ípan onokej, nochi yawi tatatij.

¹¹Puej siga inimej nochi yawij poliwitij, inón iga amejwan poxsan xiye'nemikan iwán xiktokakan toTeko!¹² Xikchixtokan iga maásiya inón día kua' Dios yawi tajuzgaroti iwán xikchiwakan yej yekti iga máj nimanin maasi. Íkua' cielo wewelonis iga tatas iwán nochi yej onokej ajko yawij poliwitij iga yawij tatatij.¹³ E' tejamej tikchixtokej kensan Dios kijtoj iga yawi temakati se'ya cielo iwán se'ya tajli kan nochi kichiwaj yej yekti.

¹⁴Inón iga nokniwan yej nimitzpozneki, miej inón ankichixtokej, xikitakan iga ayo' xikchixtokan yej ayekti iga amo mamitzkuesowilikan Dios, majwa' xonokan tamelá íwan.¹⁵ Xikmatikan, toTeko techixto'san iga kineki matimosalvarokan. Ijkinsan nō mitzijkuilowilijkej toknin Pablo yej tikpozneki, ijkón kensan Dios kinextilij.¹⁶ Ipan nochi ama' yej Pablo mitzijkuilowilijkej, ijkinsan mitznonotzkej malej iga kakanaj atikojasij te kijtojneki. Iwán sekin yej ayá' ki-entenderowaj iwán ayá' poxsan moconfiarowaj ipan Cristo, ay' ompa kijtowaj ken tamachtiá Pablo. Ijkonsan nō kakanaj kan ijkulijto' itájtól Dios yejamej ayompa tamachtiáj, iwán inomej imatikámejsan nemi motemowiliáj iga yawij poliwitij.

¹⁷Nokniwan yej nimitzpozneki, ankimátija nochi inín yej nimitzijlijkej, inón iga xikitakan ken iga annemij iga amo mamitzkajkawakan yej ayompa tamachtiáj iga wel mitzkixtiáj ipan ye'ohti iwán wel mitzpojpolowaj.¹⁸ E' amejwan majwa'

xikixmatikaṅ toTeko Jesucristo yej t̄salvarowa iwán xikmatikaṅ
iga t̄chokiliá. ¡Yéjsan mamoweyimat̄ilti, inán iwán nochipa!
Ijkónyawa'.

Áchtopa ama' yej kijkuiloj

San Juan

Tájtol yej kichiwa iga nochipa matonokan wan Dios

1 Nejamēj nimitziykuilowiliáj de inón yej onoyay este kuá' pēwa' inochi, iwán yej nikakikej iwán ken iga niknojma-itakej iga noyixmej. Iwán nikchijchimikej iga nomamej. Nemi nimitztatapowiáj de inón Tájtol yej kichiwa iga wel matisatokan.^a ²Inonwa' Tájtol Jesucristo yej kichiwa iga wel matisatokan, monextij. Iwán nejamēn nikitakej iwán noyan nikpowakej; iwán nimitzpowiliáj nō amejwan de inín yej kichiwa iga nochipa matonokan wan Dios. Inín Tájtol onoya iwán toTaj iwán yéj ne-ixnextilijkej. ³Nimitzpowiliáj kensan nikitakej iwán kensan nikakikej, iga wel matisetitokan kensan nejamēn nisetitokej iwán Dios yej toTaj iwán Jesucristo yej iPiltzín Dios. ⁴Nejamēj nimitziykuilowiliáj inín iga pox matiyolpaktokan.

Dios tepardonarowiliá iga tikchijkej yej ayekti

⁵Ininwa' in ye'noticiaj yej Jesucristo nenextilijkej yej nejamēj nimitzpowiliáj amejwan: Dios ayí' kichiwa yej ayekti, iga yéjwa' nokta tawilyo', kan yéj ono' ayá' takomichkan. ⁶Siga tikijtowaj iga tisetitokej iwan, iwán tikchíwajo' yej ayekti iga tonókejo' ken kan takomichkan, titakajkawawaj iga atikchijawaj ken itájtol Dios tanextiliá. ⁷E' siga tinemij kan tawilpan, ijkón ken Dios ono' kan tawilpan, ijkón tisetitokej iwán nochi yej kicredowaj Cristo; iwán iyeyo Jesucristo yej iPiltzín Dios tepajpakiliá nochi yej tikchijawaj yej ayekti.

⁸Siga tikijtowaj iga ayá' tikchijkej yej ayekti, toganájmejsan timokajkawawaj, iwán ayá' tikijtowaj yej melá' nokta. ⁹E' siga timotēxitomaj iga tikchijkej yej ayekti, Dios nochipa kichiwa ken kijtowa iwán yéjsan kajasi iga teelkawiliá iga tikchijkej yej ayekti, iwán wel teewiltiliá yej ayompa tikchijkej. ¹⁰Siga tikijtowaj iga

---

^a 1:1 “Matisatokan” o matonokan nochipa wan Dios.

ayá' tikchijkej yej ayēkti, nemi tikijtowaj iga Dios takajkayawa, iwán ijkón nesi iga ayá' nemi tiktajtolkuij Dios.

Cristo yej tētajtowiliá

2 Amejwān yej nimitzitatj ken nopilowān, nimitzijkuilowiliáj inín iga amo xikchiwakān yej ayēkti. E' siga agaj kichija' yej ayēkti, tikpiáj se yej tētajtowiliá iyixtaj toTaj, inōnwa' Jesucristo. Yéj ayí' kichīwa yej ayēkti. ²Jesucristo motemá' iga mi' iga tejamej iga mateperdonarowili yej tikchijkej yej ayēkti, ayejsan iga tejamej, no iga inochi gente yej ono' ipan inín tajli.

³Siga tikchīwaj ken Dios tatekimaka, ijkón tikmatij iga tikixmátija Dios. ⁴E' siga agaj kijtowa: “Nej nikixmati Dios”, iwán ayá' kichīwa ken yéj tatekimaka, inōnwa' takajkayawa, ayompa tajlamiki. ⁵E' kua' tikchīwaj ken Dios tatekimaka, ompa monextiá iga tiknekij nokta in Dios; iwán ijkón tikmatij iga tisetitokej iwán yéj. ⁶Yej kijtowa iga setito' iwán Dios, manemi ken nemiá Jesucristo.

Se'pay tētekimaka Dios

⁷Nokniwān, inín yej nimitzijkuilowiliáj iga xikchiwakān, ayéj se'pay yej tētekimaka Dios: inōnsan yej amejwān ikyay mitztekimakakej iga xikchiwakān. Inín yej ikyay mitztekimakakej, amejwān ankikakíkeja. ⁸E' malej ijkón, nimitzijkuilowiliáj se'pay iga nimitztekimakaj, wel tikijtowaj iga inín aya i' mokaki, iwán ankimatij iga ijkón nokta tamachtij Cristo iwán monextiá no pan amejamēn. Iga nōyanya nemi momati inín tájtol, ken kua' némiya tawíá nōyan iwán takomitilyo' nemi pojpoliwi.

⁹Siga agaj kijtowa iga ono' ipan tawilyo', iwán kijiya iyiknīn, inōn ónogo' kán takomichkán. ¹⁰Yej kineki iyiknīn, inōn ono' pan tawilyo', iwán akichiwaltiá iga se' makichīwa yej ayēkti. ¹¹E' yej kijiya iyiknīn inōn ono' kán takomichkán iwán nemi kán takomichkán iwán ayá' kimati kán yawi, iga takomitilyo' ken kixtzakto'.

¹²Nopilowān, nimitzijkuilowiliáj iga Dios mitzperdonarowilijkeja nochi yej ankichijkej yej ayēkti, iga Cristo mi' iga amejwān.

¹³Tētajwān, nimitzijkuilowiliáj amejwān porque ankixmátija Cristo yej onóyaya este kua' aya onoya nité. Chokomej iwán takomej nimitzijkuilowiliáj amejwān iga ankitanilijkej Tzitzimi'.

Nimitzijkuilowiliáj amejwān yej nimitzita_j ken nopilowāntzitzin iga ankixmatikej toTaj. ¹⁴Tetajwān, mitzijkuilowilijkej amejwān porque ankixmatij Cristo yej onóyaya kuá' aya onoya nité. Nimitzijkuilowilijkej amejwān chokomej iwān takomej iga ankijyowiliáj iga annemij ipan iyojwi toTeko, iwān ipan amoalmajmej ankicredojtokej itájtōl Dios, iwān ankitanilijkej Tzitzimi'.

¹⁵Amo xikyolmakakan iga xikchiwakan ken kichiwaj yej akixmatij Dios, niga mamitzyoiltilanakan yej ono' ipan inin tajli. Siga tej tikyolmakato' iga tikchiwa yej ayekti yej ono' ipan inin tajli, awel tikneki toTaj. ¹⁶Iga nochi yej ayekti yej tenextiliá yej kichiwaj yej akixmatij Dios, yej mochiwa ipan inin tajli: ken yej teyoltilana yej ayekti, yej tikitaj wān tikpiasnekij, iwān iga timoweyimatij iga nochi yej tikpiáj. Nochi inin ayá' tenextiliá toTaj Dios. ¹⁷E' inin tajli iwān nochi yej ono' yej ajayekti yej teyoltilana, yáwisan tamiti. E' yej kichijto' ken kineki Dios yawi onoti nochipa.

Wi'ya taga' yej kijiya Cristo

¹⁸Nopilowan, ay'ya ke' poliwi kuá' toTeko wi' tajuzgaroki. Amejwān ankikakikej iga wi' yej kijiya Cristo, iwān inān nesikoj mia' yej kijiya Cristo. Inon iga tikmatij iga ay'ya ke' poliwi iga wi' toTeko. ¹⁹Inimej yej kijiya Cristo, de tejámempasan katka yej tiktokaj Cristo, e' kiskej iga ayéj katka de tejámempa. Porque siga de tejámejpa katka kawíáj iwān tejamej, e' ijkōn mochij iga manesi iga ayéj nochi de tejamej.

²⁰Cristo mitzmakakej el Espíritu Santo, iwān amonochin amejwān ankixmátija itájtōl Dios. ²¹Nimitzijkuilowiliáj ayéj iga ayá' ankixmatij itájtōl Dios yej melá' nokta, sino que iga ankixmatij, iwān amejwān ankimatij iga ni agaj awel takajkayawa yej kitoka itájtōl Dios yej melá' nokta.

²²¿Ayéj in yej takajkayawa? Inon yej kijtowa iga Jesús ayéj nokta Cristo, inonwa' in yej kijiya Cristo iga ono' icontraj ken kijtowa toTaj iwān tePiltzin. ²³Yej ayá' kijtowa iga Jesús iPiltzin Dios, ayá' sennemi wān toTaj. E' yej kijtowa iga Jesús iPiltzin Dios, inon sennemi wān toTaj.

²⁴Inon iga amejwān xikchijtokan kensan yej ikayay mitznextilijkej ye'noticiaj, iwān siga ankichijoskej ken kijtowa ye'noticiaj yej

ikyay ankikakikej, ansetitoskej wan tēPiltzın iwán toTaj. ²⁵ Ininya in yej te-ijlij Cristo: Iga nochipa tonoskej wan yéj.

²⁶ Inın nimitzıjkuilowilijkej iga amo xiktajtōlkuıkan inomej yej takajkawaj. ²⁷ E' amejwan ankipiáj el Espıritu Santo yej Jesucristo mitzmakakej, iwán ay' ankinekij iga se' mamitzmachtıkan, porque el Espıritu mitznexıtiliáj nochi iwán yej yéj mitznexıtiliáj ijkonya nokta. Xisetitokan iwán Cristo ijkón ken el Espıritu mitznexıtilijkej.

²⁸ Inán nopilowan, xisetitokan iwán Cristo iga ijkón ayá' timajmawiskej kuá' yéj nesiki, ayá' timopinajtiskej kuá' wı'. ²⁹ Iga amejamej ankimatij iga Jesucristo nochipa kichıwa yej yekti, iwán xikmatıkan iga nochi yej kichıwaj yej yekti inomej sı, ipilowan Dios.

Ipilowan Dios

3 Xikitakan ken iga tēpoxneki Dios yej toTaj, iga te-ijliá iga tejamej ipilowan yéj, melá' iga ijkón. Inón iga, yej ayá' kitokaj toTeko iyojwi, ayá' te-ıxmatij iga ayá' kıxmatij Dios. ² Nokniwan yej nimitzıpoxnekij, inán tejamej ipilówanya Dios, malej iga aya tikmatij kenya tonoskej inón vej. E' tikmatij iga kuá' nesiki Cristo tijyaskej ken yéj, porque tikitaskkej ken nokta in yéj. ³ Iwán nochi yej kichıxto' iga Dios inón kichıwas, kitemowa iga makichıwa yej Dios kineki, ijkón ken Cristo nochipa kichıwa yej yekti.

⁴ E' nochi yej kichıwa yej ayekti, akichıwa ken kijtowa iley Dios porque yej kichıwa yej ayekti ayá' kitoka iley Dios. ⁵ Amejwan ankimatij iga Jesucristo wıljaj ipan inın tajli iga tēperdonarowiliko yej tikchijkej yej ayekti, iwán yéj ayı' kichij yej ayekti. ⁶ Inón iga nochi yej nochipa setito' iwán yéj, ay' wel kichijtos yej ayekti; e' nochi yej kichıwa yej ayekti, akicredowa Cristo, niga kıxmati. ⁷ Nopilowan, amo agaj mamitzkajkawakan; yej kichijto' yej yekti, inón ye'nemi, kensan Jesús kichıwa yej yekti. ⁸ Yej kichijto' yej ayekti inonwa' kitoka Tzitzimi', iga Tzitzimi' este ikyay pewa' iga kichijto' yej ayekti. E' iPiltzın Dios wıljaj nokta iga makipolo yej kichijto' Tzitzimi'.

⁹ Ni agaj yej ipilówampa Dios kichıjto'san yej ayekti, iga kichıjto'ya ken kijtowa itájtōl Dios, iwán awel kichijtos yej ayekti, iga Diosya ipiltzın. ¹⁰ Momati a'yéj in ipilowan Dios iwán a'yéj in ipilowan Tzitzimi', iga nochi yej ayá' kichijto' yej yekti iwán ayá' kineki iyiknın, inón ayéj ipiltzın Dios.

Matimosepannekikān

¹¹ Ininwa' in ye'notičiaj yej ikyay ankikaktiwitzej: iga matimosepannekikān. ¹² Amo matikchiwakan ken Caín iga yéj kichij ken kineki Tzitzimi' iwán kimiktij iyiknīn. ¿Iwán te iga kimiktij? Iga Caín ayompa nemiá, iwán iyiknīn ye'nemiá.

¹³ Nokniwan, siga mitzijiyaj yej akitokaj iyojwi Dios, inón amo xikitakan ken tejté yej aya ankimatij. ¹⁴ Tejamej timiktóyaja iwán ti-ojpa-isákeja; inón tikmatij iga tiknekij tokniwan. Yej ayá' kineki iyiknīn, inón ken kuá' míktogo'. ¹⁵ Nochi yej kijiya iyiknīn, inonwa' ken kuá' tamiktiá, iwán amejamej ankimatij iga nochi yej tamiktiá, inón ayí' wel onos wan Dios. ¹⁶ Tikmatij ken iga matimonekikān, ken Jesucristo tenextilij kuá' migui' iga tejamej. Ijkonsan no tejamej, matiknekikān tokniwan este wel matimikikān iga yejamej. ¹⁷ Siga se toknīn motapialíá wan kita se toknīn yej kineki iga mamopalewi, iwán siga inón yej motapialíá ayá' kipalewiá, ¿kén wel kijtoj iga kineki iyiknīn ken Dios teneki? ¹⁸ Nopilowan, amo matikijtokānsan iga timonekij, sino que mamela'nesi iga timonekij.

Wel tiknā'techowaj Dios

¹⁹ Ijkón iga tiknekij toknimej, wel tikmatij iga ómpaya ken tinemij, iwán wel tikmatij iga tiye'onokej iyixtaj Dios. ²⁰ E' siga toalmaj te-ijliá iga tikchijkej yej ayekti, Dios máj kimati que toalmaj, iga yéj nochi kimati. ²¹ Nokniwan yej nimitzpoznekij, siga toalmaj te-ijliá iga ayá' tikchijtokej yej ayekti, atimajmawij iga tiknā'techowaj Dios. ²² Iwán yéj temakas nochi yej tiktajtaniáliá, iga tikchiwaj ken yéj tatekimaka iwán tikchiwaj yej yéjpa kiye'ita. ²³ Dios tetekimaka iga maticredokan Jesucristo yej iPíltzimpa iwán matimosepannekikān ken yéj tatekimaka. ²⁴ Siga tikchiwaj ken yéj tetekimaka, tisetitoskej wan Dios, iwán Dios no setitos wan tejamej. Ijkin tikmatij iga tisetitokej wan Dios: iga iyEspíritoj yej yéj temá'.

Amo mamitzkajkawakan yej kijtówajki' iga Dios kimaka tájtol iga makijto

4 Nokniwan yej nimitzpoznekij, amo xicredokan nochi inomej yej kijtowaj iga iyEspíritoj Dios kitajtolmakaj, sino que xikitakan siga inón espíritu yej ono' ipan yejamej, wi' de Dios o ayéj. Iga ipan inín tajli poxsan nemi piwij yej takajkawawaj, inomej yej ayéj

mela'profetajmeja^a yej kijtowaj iga Dioski' tajtowa pan yejamen.
²Ijkón amejwan wel ankimatiskej a'yéj kipiá iyEspíritoj Dios: nochi yej kijtowa iga Jesucristo kipiá' icuerpoj ken nochi taga' kua' wálka ipan tajli, inón kipiá iyEspíritoj Dios. ³Nochi yej ayá' kijtowa iga Jesucristo kipiá' icuerpoj ken nochi taga' kua' wálka ipan tajli, inón ayá' kipiá iyEspíritoj Dios; sino que kipiá iyEspíritoj yej ayéj mela'Cristoj; yej amejwan ankimátija iga inón espíritu yawi wíkiti, iwán inán óno'ya ipan inín tajli.

⁴Nopilowan, amejwan itatki Dios iwán ankitaniljkeja inomej yej ayéj mela'profetajmej, yej takajkayawaj, iga inón iyEspíritoj Dios yej ono' ipan amejwan máj weliti que inón espíritu yej ono' ipan inomej yej ayá' kichiwwaj ken kineki toTeko. ⁵Inomej yej takajkayawaj de inomejpa yej akitokaj toTeko, takajkayawaj kensan motekichiwa ipan inín tajli, inón iga sekin yej no akitokaj toTeko kitajtolkakij inomej yej ayéj mela'profetajmej. ⁶E' tejamej itatki Dios. Yej kixmati Dios, tetajtolkaki, e' yej ayéj itatki Dios ayá' tetajtolkakij. Ijkón wel tikmatij a'yéj kipiá iyEspíritoj Dios yej atakajkayawa iwán a'yéj kipiá espíritu yej takajkayawa.

Dios nochipa teneki

⁷Nokniwan yej nimitzpoxnecij, matimosepannekikan, iga Dios kichiwa iga wel matiknekikan tokniwan. Nochi yej kineki iyiknin, inón ipiltzin Dios iwán kixmati Dios. ⁸E' yej ayá' kineki iyiknin, inón ayá' kixmati Dios, iga Dios nochipa teneki. ⁹Dios kinextij iga tepoxneki kua' kititan iselPiltzin ipan inín tajli, iga timoconfiarowaj pan yéj, nochipa tonoskej wan Dios. ¹⁰Ipan inín nesi iga teneki: ayéj iga tejamej tikpoxnekekej Dios, sino que yéj tenegui' iwán kititan iPiltzin iga yéj mamiki iga tejamej iga wel mateperdonarowili yej tejamej tikchijkej yej ayekti.

¹¹Nokniwan yej nimitzpoxnecij, siga Dios ijkón tenegui', tejamej no matimonekikan. ¹²Dios ayagaj kita' nikeman; e' siga timosepannekij, Dios setito' iwán tejamej iwán tejamej tisetitokej wan yéj, iwán ijkón momela'nextiá ken iga Dios tepoxneki. ¹³Ijkón tikmatij iga tisetitokej wan Dios iwán Dios setito' wan tejamej: iga iyEspíritoj yej yéj temá'. ¹⁴Iwán nejamej nikitakej iwán niknojma-ijtowaj iga toTaj kititan iPiltzin iga makisalvaro nochi

^a 4:1 Xikita glosario "Profeta".

gente. ¹⁵ Dios setito' wān nochi yej kinojma-ijtowa iga Jesús nokta iPiltzīn Dios. Ijkōn wel tisetitoskej wān Dios iwān Dios wān tejamej.

¹⁶ Tikmatij wān ticredowaj iga Dios teneki. Dios teneki, iwān yej kineki iyiknīn, setito' wān Dios, iwān Dios setito' wān yéj. ¹⁷ Siga melá' tiknekij tokniwān iwān tikchiwaj ken kichij Jesucristo kuá' onoya ipan inín tajli, tijyaskej kensan yéj ken iga teneki, iwān ayá' timajmawiskej kuá' Dios tajuzgaroj. ¹⁸ Yej kimati iga Dios kineki, ayá' majmawi. Kuá' tikmatij iga Dios tepoxneki, ni alín atimajmawij. Iga yej majmawi kimati iga Dios yawi kicastigaroti. Inón iga, si agaj majmawi, aya kimela'mati iga Dios kipoxneki.

¹⁹ Tejamej tiknekij Dios iwān tiknekij tokniwān iga Dios achto tenegui'. ²⁰ Siga agaj kijtowa: “Nej nikneki Dios”, e' kijiya iyiknīn, inón takajkayawa. Pues siga ayá' kineki iyiknīn yej wel kita, awel kineki Dios yej ayá' kita. ²¹ Jesucristo ijkīn te-ijliá iga matikchiwakān: Yej kineki Dios, nō makineki iyiknīn.

Amo matikchiwakān ken yej akitokaj iyojwi toTēko

5 Nochi yej kijtowa iga Jesús nokta in Cristo,^a inón yej ijkōn kijtowa ipiltzīn Dios; iwān yej kineki toTaj, nō kineki ipilowān toTaj. ² Siga tiknekij Dios iwān tikchiwaj yej yéj kijtowa, tikmatij iga nō tiknekij ipilowān Dios. ³ Yej kineki toTaj, kichiwa ken toTaj tatekimaka iwān yej toTaj tetekimaka iga matikchiwakān, ayéj ken yej awel mochiwa. ⁴ Nochi yej ipilowāmpa Dios kitaniliá yej teyoltilāna yej ayekti yej mochiwa pan inín tajli. Iga timoconfiarowaj ipan Jesús, ayá' tikchiwaj yej ayekti ken kichiwaj yej ayá' kitokaj iyojwi toTēko. ⁵ Yej kicredowa iga Jesús iPiltzīn Dios, inón kitaniliá yej teyoltilāna yej ayekti yej mochiwa pan inín tajli, ken kichiwaj yej akitokaj iyojwi toTēko.

IyEspíritoj Dios kijtowa yej melá' nokta

⁶ Kuá' Jesucristo wāka ipan inín tajli, kibautizarojkej^b pan a'ti, iwān kīsa' iyesyo kuá' mi' ipan cruz. IyEspíritoj Dios tenojma-ijliá nochi inín, wān inín Espíritu kijtowa yej melá' nokta. ⁷ Eyímejwa' in yej onokej ipan cielo in yej tenojma-ijliáj: toTaj, Tájtol wān el Espíritu Santo, iwān iyeyixtimej sansé kijtowaj. ⁸ Eyímejwa' in yej onokej ipan tajli in yej tenojma-ijliáj: el Espíritu, a'ti iwān esti,

^a 5:1 Xikita glosario “Cristo”. ^b 5:6 Xikita glosario “Bautizar”.

iwán iyeyixtimej sansé kijtowaj. ⁹ Siga wel ticredowaj yej kijtowaj tajtaga', majya sej valerowa yej kijtowa Dios, porque Dios kijtowa yej kichij iPiltzín. ¹⁰ Yej moconfiarowa ipan iPiltzín Dios ipan iyalmaj kicredowa yej Dios kijtowa; e' yej ayá' kicredowa Dios, inón kipantiá iga Dios takajkayawa, iga ayá' kicredowa yej Dios kijtoj de iPiltzín. ¹¹ Ininwa' in yej kijtoj Dios: iga yéj kichiwás iga nochipa tonoskej íwan, siga ticredowaj ipan Cristo wel nokta nochipa tonoskej íwan. ¹² Yej setito' wan iPiltzín Dios, yawi onoti nochipa íwan ipan cielo; e' yej ayá' setito' wan iPiltzín Dios, ayá' onos nochipa íwan.

Te iga mo-ijkuiloj inín ama'

¹³ Nimitzijkuilowiliá inín ama' amejamej yej ankicredowaj ipan iPiltzín Dios, iga xikmatíkanya iga nochipa amonoskej iwán yéj ipan cielo.

¹⁴ Timoconfiarowaj ipan Dios iga tikmatij iga kua' tiktajtaniáliáj yej yejpa kiye'ita, yéj tetajtolkaki. ¹⁵ Iwán tejamej tikmatij nokta iga Dios tekaki kua' titajtowaj íwan; inón iga tikmatij iga tikpiaja yej tiktajtanilijkej.

¹⁶ Siga agaj kita iga iyiknín kichijto' yej ayékti, yej weljo' moperdonarowa, makitajtanili Dios iga makipalewi, iwán Dios kichiwás iga inón toknín nochipa maono íwan ipan cielo. Nikijtowa inón siga kichij yej ayékti yej weljo' moperdonarowa, iga ono' nokta yej mochiwa yej ayékti yej aweljo' moperdonarowa, iga inõmpa ayá' nikijtowa iga xiktajtanilikán Dios iga makipalewi. ¹⁷ Nochi yej mochiwa yej Dios ayá' kiye'ita, inõnwa' ayékti; e' ono' yej mochiwa yej ayékti yej weljo' moperdonarowa.

¹⁸ Tikmatij iga yej ipilówampa Dios ayo' kichijoskej yej ayékti. Porque iPiltzín Dios kicuidarowaj, iwán Tzitzimi' awel te kichiwiliáj.

¹⁹ Tikmatij iga tejamej tiktokaj Dios, e' nõ tikmatij iga yej ayá' kitokasnekij Dios, nochi yejamej Tzitzimi' kitekimakaj.

²⁰ Nõ tikmatij iga iPiltzín Dios wálka, iwán yéj tenextilij iga matikmela'ixmatikan yej mela'Dios. Iwán tejamej tikixmatij iga tisen-onokej iwán Jesucristo yej iPiltzín. Yejwa' in mela'Dios yej kichiwá iga wel matonokan nochipa íwan. ²¹ Nopilowan, amo xiktokakan yej ayéj mela'Dios. Ijkónyawa'.

Ómeya ama' yej kijkuiloj

San Juan

Matinemikān ken tenextiliá itájtōl Dios

1 Nej niJuan yej ni-ancianoj,^a nimitzijkuilowiliáj amejwān yej Diospa mitztapejpenkej^b yej ompa anmonechkowaj yej nimitzpoznekiy, ayejsan nej sino que nō mitznekiy nochi yej kixmatij itájtōl Dios yej melá' nokta. ²Nimitzpoznekiy amejwān iga tiksempiáj itájtōl Dios yej melá' nokta ipan toalmaj, iwān nochipa tikpiaskej. ³Niktajtaniliá Dios yej toTaj iwān Jesucristo yej iPiltzīn Dios, iga mamitzyołchikawakān, mamitzchokilikān, iwān makichiwakān iga xonokān tamelá, xicredojtokān itájtōl Dios yej melá' nokta iwān ximonekikān.

⁴Nipāki iga nikmati iga sekin de amejwān annemij ken tenextiliá itájtōl Dios, ijkōn ken Dios yej tóTajpa te-ijliá iga matikchiwakān. ⁵Inān nokniwān, nimitzijliáj iga matimosepannekikān. Inīn yej nimitzijkuilowiliáj, ayéj ken yej aya mitztekimakakej iga xikchiwakān, sino que inōnsan yej ikyay tikmatikej. ⁶Iga matiknekikān tokniwān, kineki iga matinemikān ken Dios tetekimaka; iwān inōn yej Dios te-ijliá iga matikchiwakān, ikyay ankimatitokej iwān tetekimaka iga matiknekikān tokniwān.

Yej takajkayawaj

⁷Ipan inīn tajli ono' mia' yej takajkayajtinemij. Yejamej ayá' kijtowaj iga Jesucristo kipiá' icuerpoj ken nochi taga'. Yej ijkōn kijtowa, inōnwa' takajkayawa iwān kijiya Cristo. ⁸Xikitakān nokta ken iga annemij, iga amo ankinempološkej yej ankichijkej, sino que Dios mamitzmakakān ke' kajasi yej iga ankichijkej.

⁹Siga agaj tamachtia yej Cristo ayá' tamachtij, inōn ayá' kixmati Dios; e' yej kichijto' ken Cristo tamachtij inōn sí sennemi wān toTaj iwān tePiltzīn. ¹⁰Siga agaj mitzpałowiliáj iwān ayá'

^a 1:1 Xikita glosario “Anciano”.

^b 1:1 Ipan griego tajtowa de siwa' yej Dios kitapejpen wān ipilowān; inōn kijtojneki “la iglesia elegida y a sus miembros” (Nueva Versión Internacional)

ijkín mitznex̄tiliáj, amo xikomemawik̄an amoch̄an niga xikijlik̄an “xiye'ásiya”, ¹¹ porque yej ki-omemawíá yej ayompa tamachtiá, inonwa' ken kuá' íw̄an ayompa sentamachtiáj.

Monawatiá

¹² Ónogo' komati yej wel katka manimitzijlik̄an; e' ayá' nikneki manimitzijkuilowil̄kampa ipan ama', iga niájneki nomatika nimitzitatij iga wel matisentatapowakan iw̄an matisempakikan.

¹³ Tokniw̄an yej nij onokej yej nō kitapejpen Dios, kinekij xiye'onokan. Ijkónyawa'.

Éyiya ama' yej kijkuiloj

San Juan

Juan ye'tajtowa iga Gayo

1 Nej niJuan yej ni-ancianoj,^a nimitzijkuilowiliá in_n ama' tej tinoamigoj yej motoka' Gayo. Nimitzneki iga tiksentokaj yej melá' nokta.

²Nokn_n yej nimitzpozneki, niktajtaniliá Dios iga ijkón ken tiye'nemi ipan iyojwi Dios, ijkón n_o nochi yej tikchiwa maye'kisa, iwán amo ximenfermāro. ³Poxsan nipagui' kuā' sekin tokniwan wālkej, iwán nepowilijkej iga tej nochipa tikchijto' ken kijtowa itájt_ol Dios yej melá' nokta. ⁴Poxsan niy_olchikajto' kuā' nikmati' iga nopilowan kichijtokej ken kijtowa itájt_ol Dios yej melá' nokta.

⁵Nokn_n yej nimitzpozneki, nemi tikchiwa ijkonya nokta ken kineki toTēko iga tikpalewiá tokniwan yej kitokaj Cristo, malej ayá' tikijxmati iga wítzej ipan se' altepemej. ⁶Inimej tokniwan yej kipowaj ye'noticiaj, kijtojkej iyixtaj tokniwan yej kicredowaj Dios kan nechkatoyaj iga poxsan tikneki yejamej. Achi xikojmakakan tokniwan kan nemi yawij; ijkón ken kajasi xikpalewikan yej tekipanowaj iga Dios. ⁷Porque yejamej pewákeja iga kipojtinemij itájt_ol Jesucristo, iwán yejamej ayá' nemi kikuij nité yej kimakasnekij namolmej yej akixmatij Dios. ⁸Inón iga tejamej matikpalewikan iga wel makipowakan itájt_ol Dios.

Diótfes ayá' ye'nemi

⁹Nej nimitzijkuilowilijkeja se ama' iga mamoleero kan anmonechkowaj yej ankitokaj Cristo; e' Diótfes, yej nochipa kineki mamitzmandarokan, ayá' nekui. ¹⁰Inón iga, siga nia, nikajajwas iga nepopowa iwán iga ne-ijiya. Iwán ayejsan iga inón, ni alín ayá' komemawíá tokniwan yej kipowaj ye'noticiaj. Iwán yej kinekij mataomemawikan, ayá' kimakaltíá lugar iga mataomemawikan iwán ay'ya kimakaltíá lugar iga maasikan kan monechkowaj tokniwan.

---

^a 1:1 Xikita glosario “Anciano”.

¹¹Nokn_n yej nimitzpozneki, amo ximixku_iti ipan yej kichi_wa yej ayek_ti, xikchi_wasan yej yek_ti. Yej kichi_wa yej yek_ti, in_on kitoka Dios; e' yej kichi_wa yej ayek_ti, in_on ay_i' kita' Dios.

Wel mixku_itilo ipan Demetrio

¹²Nochi ye'taj_towa iga Demetrio, iw_an ken iga nemi ne_si iga kix_mati yej mel_a' nokta. Nejam_en no niye'taj_towaj iga ye_j, iw_an tikma_tiya iga yej nejam_en nikij_towaj ay_a' nitakajkayawaj.

Monawati_a

¹³Ónogo' komati yej wel katka manimitzijli; e' ay_a' nikneki manimitzijkuilow_ilipa ipan ama', ¹⁴iga nia_jneki nomatika nimitzitati iga wel matisentatapowakan.

¹⁵Dios makichi_wa iga xono tamel_a. Moamigoj_wan yej nigaj onokej kinekij iga xiye'ono. Xiksaludaro sejsé de toamigoj_mej yej ompiga onokej mowan.

Ama' yej kijekuiloj

San Judas

Judas kijekuillowiliá yej kitokaj Jesús

1 Nej ni Judas, itekipanowani Jesucristo, nej iyiknin Santiago, nimitzijkuillowiliáj inin ama' yej toTaj Dios mitzneki, mitznotzkej iwán mitztapejpenkej iwán yej Jesucristo mitzomemawíáj iga ansetitokej íwan. ²Dios poxsan mamitzchokilikán iwán makichíwa iga xonokán tamelá iwán máj mamitznekikán Dios.

Yej takajkayáwajpa kuá' tamachtíáj

³Nokniwan yej nimitzpozneki, poxsan nimitzijkuillowilijnekiáj iga kén iga Dios tesalvarowa. E' inán nemi nimitzijkuillowiliáj iga manimitzijlikán iga amo ni alín xikajtewakán yej ankređojkej, yej sesan vej toTeko tenextilij kén iga tesalvarowa tejamej yej tetapejpen. ⁴Porque sekin tajtaga' yej takajkajtinemij, yokaasij kán anmonechkowaj iwán mitzñamolmachiáj iga Dios nochipa techokiliá iwán ijkón kijtowaj iga se welki' ayompa nemi iga kimatito' iga Dios yawi kiperdonaroti. Ayo' nō kichíwaj ken tetekimaka toTeko Jesucristo, yéjsan yej kajasi iga matemandarō. Desde íkyaya Dios kijtoj iga inomej yawij kicastigarotij.

⁵Malej ankimátija, amo xikelkawakán yej kipasarojkej israelítajmej kuá' toTeko kikixtij inomej kán esclavojtoyaj Egipto; yej ayá' kichijkej ken Dios kijtowa, kimijmiktij. ⁶Nō xikejlamikikán angelejmej^a yej akichijkej itekipanolmej yej Dios kimakakaj iwán kiyokakajtejkej kán katka ichamej. Iwán Dios kipresojwij inomej angelejmej kán takomichkán iwán ompa ilpitoskej este kuá' Dios yawi tajuzgaroti. ⁷Ijkonsan nō xikejlamikikán yej chantitoyaj ipan altepemej Sodoma iwán Gomorra iwán sekin altepe' yej najna'san onokej; yejamej kitekichijtoyaj yej ayekti iga motekayaj wan a'san nesi iwán kichíwayaj yej ayá' kajasi. Inón iga Dios kicastigarōj inomej iga ti'ti yej ayí' sewi, iga ipan yejamen nochi mamixkuítikán.

---

^a 1:6 Xikita glosario "Ángel".

⁸ Malej ijkón kimatitokej in inimej yej takajkayajtinemij, e' yejamej kijtowaj iga Dioski' kitemiktiáj iga wel kichi_waj yej ayekti iga icuerpojmej. Iwán ayá' kichi_waj ken kijtowa toT_eko, iwán małtajtowaj iga angelejmej yej onokej ipan cielo. ⁹ Niga Miguel, yej el ángel yej máj mandarowa, kuá' mokuejkuesojtoyaj iwán Tzitzimi' iga Tzitzimi' kikuisnekiá icuerpoj Moisés, Miguel ayá' mi_xewij iga kimałijlij Tzitzimi', sino que kijtoj: “NoT_eko mamitzcastigaró.”

¹⁰ E' inomej tajtaga' małtajtowaj iga angelejmej yej ayá' ki_xmatij. Yejamej ken tikita animáľmej yej awel tajlamikij iga kichi_waj kensan kineki iyalmajmej, e' iga inón kichi_waj yawij poliwitij.

¹¹ Yejamej yawij kisufrirotij iga kichi_waj ken kichij Caín.^a Iwán kichi_waj yej ayekti iga kipiásnékijsan tomín kensan Balaam.^b Nō mopoĵpoloskej kensan Coré^c iga akichi_wwasnekij ken toT_eko tatekimaka.

¹² Kuá' anmonechkowaj iga an-ilwichi_waj iga ankeĵlamikij toT_eko Jesús,^d inimej yej ayompa tamachtíáj nō asij wān sentakuaj wān amejwān, e' akimajmawiliáj Dios. Yejamej ken tikita tejté yej takakaloĵto' ipan ye'tzótzol. Yejamej ken pastormeĵ yej yejámensan mocuidarowaj. Yejamej ken tikita mixti yej kiwiĵa ejeka', e' ni alín akimaga tiawá'. Iwán yejamej ken tikita kuawimeĵ yej ayá' takij, mela'miktókeĵa iga kiwiwitákeĵa este inelwayo. ¹³ Yejamej ken tikita inón maréĵal yej poxsan mopapalakachowa, iwán yej kichijtokeĵ, ken tikita iposonka maréĵal. Iwán yejamej ken tikita si_talimeĵ^e yej ay'ya kimatij kán yawij iwán onókeĵa iga yawij kicastigarotij kán paréĵ takomichkán, kán nochipa onoskej.

¹⁴ Enoc onoko kuá' pánoĵa siete tetaj yej ipilówampa ipilowān Adán. Enoc ijkín kijtoj kensan Dios kitajtolmá': “Nikita' toT_eko wi' iwán poxsan komati iyangelejmej ¹⁵ iga kijuzgaróki nochi, iwán iga kicastigaróki nochi yej ayá' ye'nemikeĵ, iga kichijkej yej ayekti iwán iga inochi tajtolmeĵ yej iga kimałijlijkej Dios.”

¹⁶ Yejamej poxsan tapopowaj, ayí' onoj tamelá, iwán yejamej kinekiĵ makichi_wwakán yeĵsan kineki iyalmajmej. Poxsan moweyimatij. Iwán siga monenekij agaj ípan, kánsan mamoye'chi_wwakán.

^a 1:11 Caín kimiktij iyiknín. Gn 4:8

^b 1:11 Num 22:1-35

^c 1:11 Coré katka rebelde icontraĵ Moisés. Num 16:1-35, 26:9,10

^d 1:12 Xikita glosario “Santa Cena”. ^e 1:13 Anka xi'tzimeĵ.

Judas tanonotza iga maye'nemikan

¹⁷ E' amejwan, noknimej yej nimitzpoxnemij, amo xikelkawakan iga apostolejmeja^a yej kititan Jesucristo ¹⁸ mitzijl'ikeja: "Kua' ay'ya wejka iga wi' sej toTeko, onoti sekin yej kajawilmatiskej yej kijtoj Dios iwán kichiwasekej yej ayekti san ken kineki iyalmajmej."

¹⁹ Inomejwa' in yej kitemowaj iga amo xonokan sesan ipan iyojwi Dios. Yejamej kichiwaj ken yejamej kinekij iwán ayá' kipiáj iyEspíritoj Dios.

²⁰ E' amejwan, nokniwan yej nimitzpoxnemij, ximosepanmachtikan itájtōl Dios yej ankiaredojkej. El Espíritu Santo mamitzpalewikan kua' antajtowaj wan Dios. ²¹ Ayí' xikelkawakan iga Dios mitzneki, iwán xikchixtokan inón día kua' toTeko Jesucristo yej techokiliá, kichiwase iga nochipa matonokan iwán yéj.

²² Xikpalewikan iwán xikyolyamanakan inomej yej ayá' kitawelcredowaj. ²³ Iwán sekin xikpowilikan itájtōl Dios iga no mamosalvarokan iga amo matatakan pan tiwelon; iwán sekin xikchokilikan, e' ximocuidarokan de yejamej, iwán este itzotzolmej yej kakijtinemij iga kichiwaj yej ayekti, xikijiyilikan.

Mamoweyimati Dios

²⁴ Dios wel tepalewiá iga amo matikajtewakan iyojwi. Iwán wel tewiga iyixtaj este tipaktoskej, tonoskej ken tikita ayá' tikchijkej yej ayekti. ²⁵ Yéjsan iselti Dios, yéj yej wel tesalvarowa iga amo matecastigarokan iga tikchijkej yej ayekti. ToTeko Jesucristo makichiwa iga la gente makiweyimatiłtikan Dios, yéjsan yej wel kichiwa nochi nokta, yéj ikyay onoya, inán ono' iwán nochipa onos. Ijkonyawa'.

---

^a 1:17 Xikita glosario "Apóstol".

Yej Jesucristo kinextilij San Juan

El Apocalipsis

Yej Jesucristo tanextiliá

1 Inín yej na'ya wi' yej yawi mochiwati, yej Dios kinextilij Jesucristo iga yéj sej makinextili yej kitokaj. Iwán Jesucristo kitítan iyángel^a iga inimej tajtolmej manematiltiki, nej niJuan yej itatítampa. ²Niknojma-ijtowa nochi yej nikita', yej Dios nenextilij wán yej Jesucristo nepowilij wán kichij.

³Paki yej kileerowa inimej tajtolmej, iwán pakij nō yej kikakij kua' nemi moleerowa inimej tajtolmej yej kitítan Dios iwán kichiwaj kensan ijkuilijto', iga ay'ya ke' poliwi iga yáwiya mochiwati kensan nigaj ijkuilijto'.

Juan kijuilowiliáj las siete iglesias

⁴Nej niJuan nikijuilowiliá las siete iglesias yej ono' ipan estado de Asia. Dios yej nochipa ono', yej onóyaya iwán yawi wikiti, mamitzyolchikawakan iwán makichiwa iga xonokan tamelá. Iwán inomej siete espiritojmej^b yej onokej itenoj kan ewato', kan reinarojto' Dios, nō mamitzyolchikajtokan. ⁵Nō mamitzyolchikawakan Jesucristo yej kimela'mati inewi yej yawi mochiwati, yej achto ojpa-isa' kan miktoya, yej kimandarowa inochi yej mandarowaj ipan tajli. Cristo teneki iwán tepájpa'ya iga iyesyo, inón iga te-ita ken atikchijkej yej ayekti.

⁶Iwán Jesús techij iga matimochiwakan tirreyejmej iwán tisacerdotejmej iga matitekipanokan iga iDios yej iTaj. ¡Iwán Jesús mamoweyimatilti iga yéj ayí' tamis iga mandarowa! Ijkónyawa'.

⁷¡Ta' xikakikan, Cristo yawi wikiti ipan mixti! Iwán nochi yawij kitatij, este yej kimiktijkej Cristo nō yawij kitatij; iwán inochi toknimej yej onokej ipan tajli yawij chokatij kua' yawij kitatij. Ijkón yawi mochiwati.

---

^a 1:1 Xikita glosario “Ángel”.

^b 1:4 “Siete espiritojmej” anka kijtojneki el Espíritu Santo.

⁸Ijkín kijtoj toTēko yej noyan mandarowa, yej inán ono' iwán yej noyoy iwán yáwiya wíkiti, “Nej yej nikpewaltij nochi, nejsan niktamij nochi, nej Alfa iwán Omega.”^a

Juan kita iga Cristo tawía

⁹Nej niJuan yej amoknín, ne-iknochiwaj kensan no amejwan mitziknochiwaj. ToTēko reinarowa ipan nej kensan no reinarowa ipan amejwan. Iwán tikijyowíaj kuá' te-iknochiwaj iga ijkón tepalewía Jesús. Nonoya preso ipan tajkótal^b yej itoka' Patmos iga san nikpowa itájtol Dios yej Jesucristo nenextilij. ¹⁰Iwán inín ipan inón día kuá' moweyimatiltiá toTēko, Dios iyEspíritoj asi' noyakapan iga manikchiwa ken yéj kinekiá, iwán notepotztaj nikagui' se tájtol poxsan recio, ken tikakij inawatilka trompeta.

¹¹Iwán ne-ijlij:

—Nej yej nikpewaltij nochi, nejsan niktamij nochi, nej Alfa iwán Omega. Xikijkuilo ipan ama' yej tikita, iwán xiktitanili las siete iglesias yej onokej ipan estado de Asia, ken tikijtowaj ipan altepemej, Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia iwán Laodicea.

¹²Iwán nimokuepa' iga manikixmati a'yéj nemi nenotza; iwán kuá' nimokuépa'ya, nikita' siete mechonwewetkej de oro. ¹³Iwán itajkoyan inón siete mechonwewetkej, nikita' se yej nešiá ken tikita iPiltzin Taga',^c kakijto' isotantzótzol iwán ipan iyelix kipiaya se cintoron yej chijto' iga oro. ¹⁴Iwán itzónkal este ijichkátis'an ken tikita ichka' o ken tikita mixti yej este ichkati', iwán iyixmej ken tikita tiwelon. ¹⁵Iyiximej este xota ken tikita bronce yej este xolákti'san iga kiye'tzotajkej; iwán iga tajtowa este tikuini ken tikita kuá' wopa kan wetzito' weya'. ¹⁶Ipan iye'ma' kipiaya siete sitalin, iwán ipan iten kīsaya se espada yej este tempitzákti'san, iwán tateki iyomexti iten. Ixaya' xotaya ken tikita tonati' kuá' tawía paréj.

¹⁷Kuá' niktachilij, niwetzi' iyixitenoj ken kuá' san nimiktiajki. E' yéj netalilij iye'ma' iwán ne-ijlij:

—Amo ximajmawi; nej yej nikpewaltij nochi, nejsan niktamij nochi. ¹⁸Nej yej nisato'; malej iga nimiktoya, ta' xikita, inán nia nonoti nochipa. Nej nikpiá llavejmej iga wel niktapowa kan

^a 1:8 Alfa, letra kan pewa alfabeto griego. Omega, letra kan tami alfabeto griego.

^b 1:9 Xikita glosario “Tajkótal o Isla”. ^c 1:13 Xikita glosario “IPiltzin Taga”.

onokej yej miktokej iwán wel nikojpa-ixitiáj. ¹⁹Inán xikijkuilo yej tikita', yej inán nemi mochiwa iwán yej yawi mochiwati. ²⁰Inín kijtojneki inón siete sitalimej yej tikita' ipan noye'ma', iwán inón siete mechonwewetkej yej de oro: inomej siete sitalin kijtojneki angelejmej yej kitztokej inomej siete iglesias, iwán inomej siete mechonwewetkej, inonwa' kitojneki siete iglesias.

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Éfeso yej kitokaj Cristo

2 'Ijkín xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Éfeso: "Ijkín nimitzijliáj nej yej nikpiá siete sitalin ipan noye'ma' iwán ninenejmento' itajkoyan inón siete mechonwewetkej de oro: ²Nej nikmati inochi yej ankichiwaj; nimitzixmatij iga ampoxtekipanowaj, nochi ankijyowiáj iwán nikmati iga ayá' ankiye'itaj yej kichiwaj yej ayekti. Nej nikmati iga ankitalijkej a prueba yej momachiliáj iga apostolejmej^a iwán ayéj, iwán ankimatij iga yejamen takajkawaj. ³Amejwan nochi ankijyowiáj, malej iga mitziknochijkej wan ampoxtekipanojkej iga nej iwán ayá' ansiawij. ⁴E' nimitzmatiliáj tejté yej ankiye'ita: ay'ya annenekij ken annenekikej kuá' pe' annetokakej. ⁵Inón iga xikejlamikikan ken achto ankichijtoyaj yej yekti iwán xikpatakan ken annemij iwán xikchiwakan sej ken achto ankichiwaj. Siga ayá' ijkón ankichiwaj, nia nimitziknochiwatij iwán nia nimitzenilitij anmomechonwéj kan iga ono' siga ayá' ankipataj ken annemij. ⁶E' malej ijkón, nikye'ita iga ankijiyaj yej kichiwaj ken tanextiliáj yej kitokaj Nicolás, inón nej no nikijiya. ⁷Xikye'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj: Yej kitaniij Tzitzimi', nia nikualtiti itakilka kuawi' yej tamaka vida yej ono' kan pox tayekan, yej itatki Dios."

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Esmirna yej kitokaj Cristo

⁸No xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Esmirna: "Ijkín nikijtowa yej achto nonoyay iwán yej nochipa nia nonoti, yej nimiktoyay iwán sej ni-ojpa-isa': ⁹Nej nikmati inochi yej ankichiwaj; nikmati iga mitzinochiwaj iwán ayá' anmotapialiáj, e' iyixtaj Dios kenkuá' anmotapialiáj. Iwán nikmati kuá' maltajtowaj iga amejwan yej momachiliáj iga judiyojmej, e' yejamen ayejwa' te in itekimej, sino que yejamen senemij wan yej

^a 2:2 Xikita glosario "Apóstol".

kitokaj Tzitzimi'. ¹⁰ Amo ximomajtikan iga yawij mitziknochiwatij; Tzitzimi' yawi kichiwati iga sekin de amejwan makakikan carcelijti' iga makita siga anmosemakaskej iga anmoconfiarowaj ipan Dios, yawij mitziknochiwatij diez días. E' amo ximosemakakan este que ximikikan iwán nej nikhchivas iga nochipa xonokan wan Dios iga ankitanilijkej Tzitzimi'. ¹¹ Xikye'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj: Yej kitānilij Tzitzimi', la segunda muerte^a até kichiwilij.”

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Pérgamo yej kitokaj Cristo

¹² 'Ijkín nō xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Pérgamo: “Ijkín nikijtowa yej nikpiá espada yej tempitzakti' iwán tentito' iyomexti iten: ¹³ Nej nikmati inewi yej ankichiwaj, iwán nikmati iga anchantitokej kan gobernarowa Tzitzimi', e' amejwan annemela'tokaj. Iwán ayá' nemi ankikajtewaj iga annetokaj, malej iga ankitakej iga kimiktijkej Antipas inón yej nochipa kipowa' notájtōl, kimiktijkej ipan amoaltepe' kan chantito' Tzitzimi'. ¹⁴ E' nimitzmatiliáj tejté yej anikye'ita: iga ankipiáj ompa ipan amoaltepe' Pérgamo sekin yej ayá' kinekij kikajtewaj yej tanextilij Balaam,^b inón yej kijlij Balac iga makinextili israelitajmej iga makichiwakan yej ayekti iwán iga makikuakan tákual yej kichiwilijkej idolojmej iga kiweyimatiltiáj iwán iga motekaj wan yej ayá' íwan namiktitokej. ¹⁵ Ankipiáj ompa nō sekin yej ayá' kinekij makikajtewakan ken tanextiliáj yej kitokaj Nicolás iwán inón nej nikijiya. ¹⁶ Inón iga xikajtewakan iga ankichiwaj yej ayekti; siga ayá' ankikajtewaj, niati kan amonokej iwán nia nicastigaroti yej kitokaj Nicolás iga espada^c yej kisa ipan noten. ¹⁷ Xikye'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj: Yej yawi kitaniliti Tzitzimi', nia nikmakati iga makikua maná^d yej iyanto'; nia nō nikmakati se tetzín yej este ichkátisan, iwán ipan tetzín yawi ijkulijtoti se nuevo toka' yej ayagaj kixmati, yáwisan kixmatiti petz yejsan yawi kipiati inón tetzín.”

^a 2:11 “Segunda muerte”: Ap 20:14, 15; 21:8

^b 2:14 Nm 31:16

^c 2:16 “Espada” kijtojneki itájtōl Jesús.

^d 2:17 Dios kimá' maná israelitajmej iga makikuakan, kuá' nemi yayaj ipan desierto. Ex 16.

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Tiatira yej kitokaj Cristo

¹⁸ 'Xikijkuilowili no el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Tiatira: "Ijkín nikjtowa nej yej iPiltzín Dios, yej nikpiá noyix ken tikita tiwelon iwán yej nikpiá nokxi yej ken de bronce yej este xota iga xolakti': ¹⁹ Nej nikmati inewi yej ankichiwaj; nikmati iga ante-ijiknimej iwán nochipa anmoconfiarojtokej nopan iwán ampoxtekipanowaj, nochi ankijyowiáj, iwán nikmati iga inán máj nemi ankichiwaj yej yekti que kuá' achto annetokakej. ²⁰ E' nimitzmatiliáj tejté yej anikye'ita: iga amejwan ayá' te ankijliáj inón siwa' yej itoká' Jesabel, yej kijtowa iga Dios kitajtolmaka, e' kikajkajajtokej yej necredojokej, iga kinejnextiliáj iga manajnamolnemikan iwán iga makikuakan tákual yej kichiwilijkej idolojmej iga kiweyimatiłtiá. ²¹ Nej nikcha'ya iga makipata ken nemi, e' ayá' kineki makikajtewa iga tejtēpalnemi. ²² Iwán este nia nikchantekati iwán no nia nikiknochiwatij yej najnamolnemij iwanya inón siwa', ²³ iwán ipilowan inón siwa' nochi nia nikmiktiliti. Iwán ijkón inochi yej necredojokej yawij kimatitij iga nej nikmati inochi yej la gente kejlantokej ipan iyalmajmej; iwán sejsé de amejwan nimitzmaskej san ken ankichijkej. ²⁴ E' sekin de amejwan yej amonokej Tiatira, ayá' ankichiwaj yej tanextiliá inón siwa', iwán ayá' ankixmatij yej yejamen kijliáj "yej ichtákasana tanextiliá itamatilis Tzitzimi". Nimitzijliáj iga amejwan ayá' nia nimitztekimakatij iga xikchiwakan se' tejté. ²⁵ E' xikchijtokan ken nemi ankichiwaj, te que nej maniwiki. ²⁶ Yej yawi kitaniliti Tzitzimi' iwán nochipa makichijto yej nej nikneki, nia niktaliti iga wel makimandarō inochi paismej, ²⁷ ijkón ken noTaj netalij iga wel manimandarō; ijkón no yejamen yawij kimandarōtij paismej, iwán pox wel tamandaroskej, ayagaj wel kitenkuepiliskej; kitanilij iyenemigojmej ken tikita kuá' se kixamana akomi' iga weya'tepos. ²⁸ Iwán nikmakaskej sitalin yej tawia yowalti'. ²⁹ Xikye'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj."

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Sardis yej kitokaj Cristo

3 'No xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Sardis: "Ijkín kijtowa yej kipiá siete iyEspíritoj Dios iwán siete sitalin: Nej nikmati inochi yej ankichiwaj, momati iga annemela'credowaj, e' amejwan ken anmiktokej no-ixtaj iga ay'

annetokaj. ²Xisakan iga ken anmiktokej wan amo ximosemakakan iwán xinecredokan malej iga nesi iga ay' annecredowaj; nikíta'ya iga ayá' ankichiwaj ken noDios kiyé'ita. ³Xikejlamikikan yej mitznexutilijkej iwán xikchiwakan, iwán ay'ya xikchiwakan yej ayekti. Siga ayá' ankipataj ken iga annemij, niati kan amonokej, niga ankimatekej kēman, niati ken tikita inón yej tachteki. ⁴Iwán ompa Sardis, onókejo' sekin yej ayá' nemi kisokiwiáj itzotzolmej,^a iwán nemiskej nowan, kajakijtinemiskej iyista'tzotzolmej, iga ijkón kajasij iga manemikan. ⁵Yej yawij kitanilitij Tzitzimi' yawij kajakijtotij iyista'tzotzolmej, iwán ayá' nia nikpoloti itokamej ipan ama' kan ijkulijto' itokamej yej nochipa onoskej iwán Dios, sino que nia nikijlitij noTaj wan iyangelejmej iga inimej yej nemela'tokaj. ⁶Xiyé'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj.”

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Filadelfia yej kitokaj Cristo

⁷No xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Filadelfia: “Ijkín kijtowa yej ayí' kichíwa yej ayekti iwán ayí' takajkayawa, yej kipiá illavej el rey David, yej kua' kitapowa kaltēn ayagaj wel kitzakua, iwán kua' kitzakua, ayagaj wel kitapowa: ⁸Nej nikmati inochi yej ankichiwaj. Nimitztapowilíjkeja se kaltēn yej ayagaj wel kitzakua; malej iga ayá' ampoxtajpalejkej, ankichijkej ken kijtowa notájtōl, iwán ayá' nemi ankijtowaj iga ayá' anne-ixmatij. ⁹Nej nikchíwas iga mamotankuaketzati motenoj inomej yej kitokaj iyojwi Tzitzimi', yej takajkayawaj iga kijtowaj iga judiyojmej, e' ayéj ijkón, iga makimatikan iga nej nimitznej. ¹⁰Ankichijkej ken nej nikijtowa iga nochi xikijyowikan, inón iga nimitzmanawiskej kua' wí' iga tacastigaroloj noyan ipan tajli. Ijkón nesis a'yéj moconfiarowaj ipan nej. ¹¹Ay'ya wejkatís iga niwí'. Xikchijtokan ken nemi ankichiwaj iga ni agaj amo mamitzkuilikan yej Dios mitzmakaskej. ¹²Yej yawi kitaniliti Tzitzimi', nej nia nikchíwati iga máj matayakanto ipan itiopan Dios, iwán ompa nikēman ayá' yawij kīsatij; iwán ipan yejamen nia nikijkuiloti itoká' noDios iwán itoká' iweyi-altepe' noDios, inón yej itoká' nueva Jerusalén yej Dios kititanis, iwán no nia nikijkuiloti iyakapamej se'ya notoká'. ¹³Xikye'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj.”

^a 3:4 Tzótzol yej sokiyoj kijtōjneki iga se ayá' ye'nemi.

Mo-ijkuilowiliá yej chantitokej Laodicea yej kitokaj Cristo

¹⁴ Nō xikijkuilowili el ángel yej kitzto' toknimej yej netokaj yej ichamej Laodicea: “Ijkín nikijtowa nej yej ayí' nitakajkayawa, iwán yej nochipa nikijtowa yej melá', nej nikpewaltij inochi yej Dios kichij: ¹⁵ Nej nikmati inochi yej ankichiwaj. Nikmati iga anjokoxmej, ayá' antotonikej niga ansese'mej. ¡Masej katka ansese'mej o antotonikej! ¹⁶ E' como anjokoxmej iwán ayéj ansese'mej niga antotonikej, nimisotas iwán amejwán ankisaskej ipan noten iga ayá' annemela'tokaj. ¹⁷ Amejwán ankijtowaj iga anmotapialíaj, anye'onokej iga ayá' mitzpolowaj nité; e' amejwán ayá' anmo-itaj iga ayá' ankipiáj nité, ampetzpobrejmej, ampachamej iwán amonokej amopetzkan. ¹⁸ Inón iga nimitzijliáj, manimitznamakiltikan ye'oro yej pánoja pan ti'ti iga ximomela'tapialikan, iwán tzótzol yej ista' iga ximotaajakikan iga amo xipinawakan iga amopetzkan amonokej iwán xiktalilikan yej mitzpajtilíaj amoyix iga xitachakan. ¹⁹ Nej nikajajwa iwán niknextiliá kén iga maye'nemi nochi yej nikneki. Inón iga inán poxsan xikyolmakakan iga xiktokakan iyojwi Dios. ²⁰ Ta' xinekaki, nej nono' ipan mokalten iga nimitznotzto'; siga tinekaki iwán tinekaltapowiliá, nej nikalakis mokalijti' iwán tisentakuaskej. ²¹ Yej kitāniliskej Tzitzimi', nia niktālītij noná' iga ijkón nō marreinarokan ken nej newato' iga nirreinarowa, ijkón ken nej nō niktānilij Tzitzimi' iwán nimotálija iwán noTaj kan yéj ewato' iga reinarowa. ²² Xikyē'kakikan yej iyEspíritoj Dios kijliá yej netokaj.”

Ken iga moweyimati Dios ipan cielo

4 Kua' tami' inín, nikita' se puerta tapojto' ipan cielo; iwán inón yej achto nenotza', yej tajtoj ken tikita inawatilka trompeta, se ne-ijlij:

—Xitejkawi nijiga, iwán nia nimitznextilīti yej mochiwas kua' pánoja nochi yej tikita'.

² Iwán íkua' iyEspíritoj Dios wālj noyakapan, iwán nikita' se trono,^a ono' ipan cielo iwán ipan inón trono, a'pa yej ewatoya.

³ Iwán yej ewatoya ipan trono nešía ken tikita se te'ti de jaspe^b

^a 4:2 “Trono” asiento kan motaliá rey iga mandarowa.

^b 4:3 Jaspe te'ti yej xoxokti'.

vej este xótasan o cornalina,^a iwán inón trono, kiyawalojtoya se akosamaló' vej petaniá ken tikita tepayaktzín vej itóka' esmeralda.^b ⁴ Iwán inón trono kiyawalojtoya se' veinticuatro tronos iwán ipan inón veinticuatro tronos ejewatoyaj veinticuatro ancianojmej,^c inochimej ijista' itzotzolmej, iwán ipan itzontekomej kipiayaj icoronajmej^d puro de oro. ⁵ Iwán ipan trono tapetaniá, tawopaya iwán tatikuiniá; iyixtaj inón trono onoya siete ti'ti vej wejwelontoyaj, iwán inón siete tiwelon inonwa' siete iyEspíritoj Dios. ⁶ Iyixtaj inón trono onoya ken tikita lámár vej poxsan chipakti' iwán wel tachalo noyan atampa.

Iwán inón trono vej ono' tajkoyan kiyawalojtoya nawí ken ánimál, kipiayaj trojaj iyixmej iyixtajpamej iwán itepotztajpamej. ⁷ Yej áchtopa de inimej animálmej nesíá ken tekuani; iwán se' nesíá ken torojtzín, iwán sewo' nesíá ken taga'; iwán sewo' nesíá ken águila vej patánto'. ⁸ Inawixtimej inomej animálmej kipiayaj seis iyastakapalmej, iwán iyakapamej pepechijtoyaj ixtimej iwán este itampa iyastakapalmej; iwán semilwi' iwán senyówal ijkín kijtojtoyaj:

Kajasi iga mamopoxweyimatílti
toTéko Dios vej nochi wel kichíwa,
vej ikyay onoya, óno'san inán iwán yáwiya wíkíti sej.

⁹ Kua' inomej animálmej kiweyimatíltiyaj iwán kimakayaj gracias Dios vej ewato' ipan trono, inón vej ono' nochipa iwán ayí' mikis, ¹⁰ inomej veinticuatro ancianojmej motankuáketzaj iyixtaj Dios vej kiweyimatíltiáj vej nochipa ono' iwán ayí' mikis; iwán kitemowiáj icoronajmej iwán kitáliáj iyixtaj kan ewato' Dios, iwán ijkín kijtowaj:

¹¹ Annotéko iwán annoDios, tej mitzajasi iga mamitzweyimatíltikan, iga nochi wel tikchíwa;
iga tej tikchij inochi vej ono',
onókejsan iga tej tikne' iga maonokan.

^a 4:3 Cornalina te'ti vej chílti'.

^b 4:3 Esmeralda se' te'ti vej xoxokti'.

^c 4:4 Español: “ancianos”; anka angelejmej. ^d 4:4 Xikita glosario “Corona”.

Ama' yej ayagaj wel kitapowa

5 Iwán nikita' iga inón yej ewato' ipan trono, iga iye'ma' kikítzkijto' se kimilolama',^a ijkuijto' ta-íjti'pa iwán itepotzájbapa iwán ye'tzakto' iga siete sello.^b ² Iwán nikita' se ángel yej poxsan kipiá poder, ijkín tajtoj recio:

—¿A'yéj kajasi makipostekili isellojyo iwán makitapo inín kimilolama'?

³ E' ayagaj wel kitapowaya inón kimilolama' niga wel agaj kitachiliaya, niga yej ono' ipan cielo, niga yej ono' ipan tajli, niga yej ono' taltampa. ⁴ Iwán nej nichokaya poxsan, iga ayagaj wel kitapowa inón kimilolama', niga ayagaj wel kileerowaya, niga agaj wel kitachiliaya. ⁵ Iwán se de inomej ancianojmej ne-ijlij:

—Amo xichoka; inón yej kijliáj “León”^c yej reinarowa yej irrázajpa Judá, yej ipiltzín ipilówampa rey David, kitánija iga wel makitapo inón kimilolama' iwán iga makipostekili inón siete isellojyo yej kipiá.

⁶ Iná' trono iwán tatajkoyan inomej nawí animálmej, iwán tatajkoyan inomej ancianojmej, nikita' se Cordero^d yej nesí iga kimiktíjkaja. Ejkatoya iwán kipiaya siete ikuakua iwán siete iyix; iwán inón siete ixmej kijtojneki siete iyEspíritoj Dios yej kititan noyan ipan tajli. ⁷ Inón Cordero kikuiko inón kimilolama' yej kikítzkijtoya iga iye'ma' inón yej ewato' ipan trono. ⁸ Kuá' kíkui'ya inón kimilolama', inawixtimej inomej animálmej iwán inomej veinticuatro ancianojmej motankuaketzkej iyixtaj inón Cordero. Sejsé de inomej ancianojmej kipiayaj se arpa,^e iwán kipiayaj wajkalmej de oro, e' tentokej iga incienso,^f inón incienso kijtojneki iyoraciomej yej kicredojskej Dios. ⁹ Iwán kikuikayaj inín nuevo takui':

Tej mitzajasi nokta iga xikui inón kimilolama' iwán iga xikpostekili isellojyo;

^a 5:1 Xikita glosario “Kimilolama’”. ^b 5:1 Sello kitáliliayaj ama' iga matzakto iga a'san nesí amo makileero, petz yej kitítaniliáj.

^c 5:5 León ken tikita tekuani wan kijtojneki Jesucristo. Gn 49:9

^d 5:6 Cordero ken tikita borregojszín wan kijtojneki Jesucristo. Xikita glosario “Borrego” wan “Cordero”. Xikita nq Ex 12:3,5. ^e 5:8 Xikita glosario “Arpa”.

^f 5:8 Incienso ken kópal yej kitatiayaj kuá' kiweyimatiłtiayaj Dios. Lv 16:12

iga mitzmiktijkej, iwán iga moesyó anekojkej iga
manimochiwakán itatki Dios,
nejamej de inochi raza, yej de sese'pa iga tajtowaj, de inochi
altepemej iwán de inochi paismej.

¹⁰ Tikchij iga manimochiwakán reyejmej iwán sacerdotejmej
iga toDios,
iwán niawij nimandarotij ipan tajli.

¹¹ Iwán nikita', iwán nikagui' itajtölmej mia' angelejmej
yej kiyawalojtoyaj trono, iwán inomej animälmej iwán inomej
anciänojmej. Inomej angelejmej onoyaj poxsan komatimej,^a ¹² iwán
ijkín kijtowayaj recio:

In Cordero yej kimiktijkaj,
kajasi iga mamoweyimatilti iga nochi wel kichíwa wän nochi
itatki,
nochi kimati wän pox tajpalej,
iwán kajasi iga yéj mamoye'ita wän mamoweyimatilti iwán
yéjsan mamotakuikili.

¹³ Iwán nikagui' nō iga inochi yej isatokej yej Dios kichij, yej
onokej ipan cielo, yej onokej talpan iwán yej onokej taltampa iwán
yej onokej ipan lámär, kijtowayaj:

Kajasi iga Dios yej ono' ipan trono wän el Cordero
nochipa mamotakuikili, mamoweyimatilti,
iwán nochipa marreinarokän.

¹⁴ Iwán inawixtimej inomej animälmej, ijkín kijtowayaj:
—¡Ijkón mamochíwa!

Iwán inomej veinticuatro anciänojmej motankuaketzkej iwán
kiweyimatiltijkej yej nochipa ono' iwán nochipa onos.

Siete sello

6 Iwán nikita' iga inón Cordero kipostekilij se de inomej iseyojyo
iga kitapoj kimiloläma', iwán nikagui' se de inomej näwi yej
ken animälmej este toskatikuini' ken teyo' iga kijtoj:

—¡Xiwiki iwán xitachá!

² Nitachá' iwán nikita' se istä'kawayoj, wän yej kitejkawilijtinemiá
kikitzkijtoya se tawíjtöl. Kimakakej se corona,^b iwán kitanílija

^a 5:11 “Poxsan komatimej” o millones de millones.

^b 6:2 Xikita glosario “Corona”.

iyenemigojmej wān kisa' iga matatanili iwān iga nochipa matatanilijto.

³ Kuā' el Cordero kipostekilij se' sello, niká' iga se' yolka' yej ken torojtzin kijtoj:

—¡Xiwiki iwān xitachaki!

⁴ Iwān kīsako se' máj kawayoj yej este chílti' ken tiwelon. Iwān yej kitejkawilijtinemiá, kimakakej iga wel makichiwa iga amo maonolo tamelá noyan ipan tajli, sino que mamosepanmijmiktilo; iwān kimakakej se weyi espada.

⁵ Kuā' inón Cordero kipostekílija tercer sello, nikagui' se'ya máj yolka' yej ixaya' ken taga', kijtoj:

—¡Xiwiki iwān xitachá!

Iwān nikita' se písti'kawayoj, iwān yej kitejkawilijtinemiá kikitzkijtoya se balanza. ⁶ Iwān nikagui' se tájtól tatajkoyan inón nawí animálmey, kijtowaya:

—Monamaka se kilo trigo yej ipatí' ke' kitaniá se iga tekipanowa semilwi', achonsan nō iga mokowa eyi kilo cebada; e' amo xikpetznempolo aceite wān vino.

⁷ Kuā' inón Cordero kipostekilij cuarto sello, nikagui' se' animal yej ken águila yej patanto', kijtoj:

—¡Xiwiki iwān xitachá!

⁸ Nitachá', iwān nikita' se kosti'kawayoj, iwān yej kitejkawilijtinemiá itōka' Mikílisti, iwān itepotztaj yaya se' yej itōka' Hades yej kijtojneki kan onokej yej miktokej. Inimej omen wel kichiwaj iga ipan cuarta parte de inín tajli mamomijmiktilo iga espada, mamayamikilo, makojkokolismikilo iwān matamijmiktikan tekuanimej wān sekin animálmey.

⁹ Kuā' inón Cordero kipostekilij quinto sello, nikita' itampa altar toknimej yej kimijmiktijkej iga kipowakej itájtól Dios iwān iga momela'nextijkej iga ye'nemiá iyixtaj Dios. ¹⁰ Iwān kitenewiyayaj Dios te tzajtziajpa iga kijtowayaj:

—NoTeko tej yej atikchiwa yej ayekti iwān ayí' titakajkayawa, ¿este kēman timomaťij iga xikitalti inomej yej onokej ipan tajli, yej nejamen nemiktijkej?

¹¹ Entonces kimakakej itzotzolmej yej ijista', iwān kijlijkej iga mamochákano' se' alín tiempo, este que mamási-o' nochi yej kicredojtokej Cristo yej yáwijo' nō mikitij kensan yejamen.

¹² Nikita' kuá' inón Cordero kipostekílija isexto sello kimiloláma', pewa' iga pox molin tajli. Tonati' mochij este chapóti'san ken tikita tzótzol yej moakiá kuá' mikilo, iwán la luna mochij este chílti'san ken tikita esti. ¹³ Iwán sitalimej yej onokej ipan cielo wejwetzikej ipan tajli, ken tikita kuá' ejeka' yej pox tajpalej kixijxiniliá se kuawi' itakilka.

¹⁴ Cielo poliwi' ken tikita kuá' se ama' mokokolochowa, iwán inochi tepemej iwán inochi tajkotálmeja^a mopatakej kan ojonoyaj. ¹⁵ Iwán reyejmej yej onokej ipan tajli, iwán yej paréj tayakantokej iwán yej motapialiáj, iwán ijefejmej soldadojmej, iwán yej pox mandarowaj, iwán esclavojmejb iwán yej ayéj esclavojmej, miyankej ipan texapomej iwán itzalan tewewetkej. ¹⁶ Kijliayaj tepemej iwán tewewetkej:

—Xiwetzikan noyakapamej iga xine-iyanakan iyixtaj inón yej ewato' ipan trono iwán xine-iyanakan iyixtaj el Cordero iga amo manecastigarokan; ¹⁷ iga ási'ya día kuá' poxsan yawi tacastigaroti iwán ayagaj yawi kijyowiti.

Dios kimānawia yej itatki

7 Kuá' tami' inín nikita', nikita' nawí angelejmej ejekatokej ipan nawí inakastan inín tajli, yej kitzakuilijtokej nawí ejeka' iga amo makipitzakan tajli, niga lámā, niga se kuawi'. ² No nikita' se' ángel yej witzeya ikisáyampa tonati' iwán kipiaya iselloj^c Dios yej nochipa onos. Inín ángel kitzajtzilij recio inón nawí angelejmej yej Dios kimá' iga wel makichiwilikan tejté yej ayekti tajli wan lámā, ³ iwán kijtoj:

—Amo xikchiwilikan nité yej ayekti in tajli, niga lámā, niga kuawimej miej aya niksellarowaj iyixpamej yej kicredojtokej Dios.

⁴ Iwán nikagui' ke' kisellarojkej: iga inóchiya masi' ciento cuarenta y cuatro mil yej israelitájmejpa. ⁵ Yej ipilowan ipilowampa Judá doce mil sellado, iwán doce mil sellado yej ipilowan ipilowampa Rubén iwán yej ipilowan ipilowampa Gad doce mil sellado, ⁶ yej ipilowan ipilowampa Aser doce mil sellado, yej ipilowan ipilowampa Neftalí doce mil sellado, yej ipilowan ipilowampa Manasés doce mil sellado, ⁷ yej ipilowan ipilowampa

^a 6:14 Xikita glosario “Tajkotál o Isla”.

^b 6:15 Xikita glosario “Esclavo”.

^c 7:2 Inín sello iga momarçarowa toknimej iga manesi iga Dios itatki.

Simeón doce mil sellado, yej ipilowān ipilówampa Leví doce mil sellado iwán doce mil sellado yej ipilowān ipilówampa Isacar.

⁸Iwán doce mil sellado yej ipilowān ipilówampa Zabulón, doce mil sellado yej ipilowān ipilówampa José iwán doce mil sellado yej ipilowān ipilówampa Benjamín.

Mia' yej ijichkáti'san itzótzol

⁹Kua' tami' inín, nikita' iga pox onolo', inewi paismej, raza, tajtolmej iwán inochi altepemej onoyaj iyixtaj trono iwán iyixtaj el Cordero; poxsan komatimej este ay'ya moojasi ke' onokej, este ijichkáti'san itzotzolmej iwán kikijkitzkijtoyaj soya'. ¹⁰Inochimej ijkín kijtowayaj recio:

Temānawij toDios,

yej ewato' pan trono,

iwán temānawij iPiltzīn yej kijliáj Cordero.

¹¹Iwán inochi angelejmej ejejkatoyaj iga kiyawalojtoyaj trono, iwán ancianojmej, iwán inón nawī animālmej, motankuāketzkej itenoj trono iwán motzojtzompilojkej este ipan tajli iwán kiweyimatiltijkej Dios, ¹²kijtojtoyaj:

¡Ijkónyawa'!

Kajasi iga matikweyimatiltikān toDios, tikmatij iga Dios pox bueno, yéj nochi kimati, matikmakakan gracias,

matikye'itakan iga yéj nochi wel kichiwa iwán pox tajpalej,

ijkón mamochiwili nochipa. Ijkónyawa'.

¹³Iwán se de inomej ancianojmej netajtan:

—¿A'yéj in inimej yej este ijichkáti'san itzotzolmej? ¿Kan walkej?

¹⁴Iwán nikijlij:

—NoTēko, tej tikmati.

Iwán yéj ne-ijlij:

—Inimej yej poxsan kiknochijkej, iwán kipakkej itzotzolmej iwán kistayaltijkej iga iyesyō el Cordero. ¹⁵Inón iga onokej itenoj trono kan ewato' Dios iwán semilwi' iwán senyówal kiweyimatiltijtokej

ipan weyitiopan;^a iwán yej ewato' ipan trono ki-omemawij inomej iga sen-onoskej. ¹⁶Ay'ya semi mayanaskej iwán nikēman ay'ya

atanekiskej, iwán ay'ya tonatataskej iwán niga tadotonmiskiskej,

¹⁷iga Jesucristo yej kijliáj Cordero yej ewato' tajko trono yawi

^a 7:15 Xikita glosario “Weyitiopan”.

kicuidaroti inomej ken tikita borregojmej. Iwán Jesucristo yawi kiwigati kan ono' atzontekon iwán yawij konitij a'ti yej kichiwás iga nochipa maonolo; iwán Dios yawi kipojpowilíti iyixamej.

Yej sesan sello kawí

8 Kuá' inón Cordero kipóste'ya sello siete yej kipiá kimilólama', santakampolijtikawí' ipan cielo ken media hora. ²Iwán nikita' siete angelejmej ejekatokej iyixtaj Dios, iwán kimakakej sejsé de yejamen se trompeta. ³Iwán nikita' se' ángel, kikitzkijto' se tikaxaktzín de oro, iwán moketza' itenoj altar; iwán kimakakej komati incienso iga makisenetili wán iyoraciomej yej kicredojtokej Dios iga makitatikan ipan altar de oro yej ono' iyixtaj trono. ⁴Iwán ipokyo incienso yej kitatijtoya el ángel kisenetilij wán iyoraciomej yej kicredojkej Dios asi' este kan ono' Dios. ⁵Iwán inón ángel kikui' tikaxaktzín iwán kitemij iga tékol yej xojxotátoto' yej onoya ipan altar iwán kipatanaltij pan tajli; iwán tatikuini', mokagui' tawopaya, tapetani' iwán kuekuechka' tajli.

Trompetajmej

⁶Iwán inomej siete angelejmej kikuikej itrompetajmej iga yawij tapitzatij.

⁷Kuá' yej achto ángel kipítza' itrompetaj, wetzi' pan tajli tiawa' yej de hielo iwán ti'ti yej setito' wán esti. Iwán de cada eyi parte tajli, tata' se parte. Iwán de cada eyi kuawi', tata' no se kuawi'. Iwán nochí yej ixwatokej yej te xojxoxokti', tata'.

⁸Iwán el segundo ángel no kipítza' itrompetaj, iwán momota' tepa iteki ipan lámár ken tikita se weyi tepe' welontiaya; iwán de cada eyi parte lámár, se parte mochij esti. ⁹Iwán migui' se de cada eyi yej momati lamarijti'. Iwán se de cada eyi wejweyi akalmej xixitinikej.

¹⁰Iwán kuá' éyiya ángel no kipítza' itrompetaj, se weyi sítalin ken tikita mechon wewelontiwálaj ipan cielo, iwán wetzito ipan se parte de inón eyi parte weyamej iwán pan atzontekomej. ¹¹Inón sítalin itoká' Chichí'; iwán de cada eyi weyamej, se weya' chichiya' iwán mia' toknimej mikikej iga konijkej chichika'.

¹² Kuḗ' cuarto ángel kipitza' itrompetaj, xitini' tonati', metzti^a iwán sitalimej iwán ay'ya xotakej se parte de eyi parte. Ijkón iga nawí horas tonati' atawíaya iwán tayowakan nawí horas ayá' taweltametztonaya niga sitalimej ayá' taweltawíayaj.

¹³ Iwán nikita', wan nikagui' iga se ángel^b patantiaya tajko cielo, ijkín kijtojtiaya recio:

—¡Poxsan, poxsan mokatzajtziløj ipan tajli! ¡Poxsan tamajmájtij iga éyi-o' ángel poliwi iga yawij kipitzatij itrompetajmej!

9 Kuḗ' quinto ángel kipitza' trompeta, nikita' iga wétzi'ya se sitalin ipan tajli, iwán inón sitalin kimakakej llave yey iga motapowa xapo' yey pox wejkatan kan entokej malespiritøjmej.

² Iwán kitapøj inón wejkatanxapo', iwán popoga' ken yey kisa ipan se pox weyi tiweløn iwán ipokyo kitakompachøj tonati' iwán ejeka'. ³ Iwán ipan inón pokti kiskej chapolimej iwán sempatanikej noyan ipan tajli; iwán inomej chapolimej kitekimakakej iga wel matatankuakan ken tikita kolomej. ⁴ Iwán kitekimakakej iga amo makikuakan tato' yey ono' ipan tajli, nité yey xojxokti' iwán

Illustration by Alice Paschal

9:1-7

^a 8:12 Metzti: luna. ^b 8:13 O águila o moxi.

nisé kuawi' amo makikuḷiḷkan iyiswayo, petz makitankuḷkan toknimejsan yej ayá' kipiáj inón marca iyixpamej iga manesi iga itatki Dios. ⁵E' kitekimakakej iga amo makimiktikan toknimej, sino que san matatankuajtokan cinco meses; iwán kuá' tatankuaj inompa chapolimej kualoj ken tikita kuá' tatankua kolo'. ⁶Íkuá' toknimej yawij kinekitij mamikikan, e' awel mikiskej; malej kinekiskej magui' mamikikanya, e' ayá' wel mikiskej.

⁷Inomej chapolimej ken tikita kawayojmej yej machitokej iga wel mayakan kan tamijmiktilo; iwán ipan itzontekomej kipiáj ken tikita corona^a de oro, iwán inochimej kipiayaj ixaya' ken tikita taga'. ⁸Itzonkalmej ken tikita siwa' itzónkal, iwán itanmej ken tikita tekuani itan. ⁹Iwán iyelixmej tzaktoyaj iga ken tikita kuachti de tepos, iwán kuá' patanij, iyastakapalmej nawatij ken tikita kuacarretajmej yej kitilana kawayoj yej yawij kan tamijmiktij. ¹⁰Ipan ikuitapilmej kipiáj itzinmimayomej ken tikita kolo'. Iwán iga inón ta-iknochijoskej cinco mej. ¹¹Inomej chapolimej kipiáj se ijefejmej yej itoka' el Ángel yej iteko wejkatanaxapo'; inín ángel en hebreo^b itoka' Abadón iwán ipan griego kijliáj Apolión, yej no kitojneki yej taxixitina.

¹²Ijkón panoj yej áchtopa yej pox tamajmájtíl, e' políwi-o' se' ome yej pox tamajmájtíl.

¹³Kuá' sexto ángel kipítza' itrompetaj, nikagui' se tájtól kīsaya tatajkoyan inomej nawi ikuakua inón altar de oro yej ono' iyixtaj Dios, ¹⁴kijlij inón ángel yej kikitzkijtoya trompeta:

—Xikxitoma inón nawi angelejmej yej ijilpitokej itenoj weya' Eufrates.

¹⁵Ijkón iga kimajkajkej inón nawi angelejmej iga makimijmiktikan se toknín de cada eyi de nochi toknimej. Inomej angelejmej Dios kipreparadoj nokta iga inonsan hora y fecha matamijmiktikan. ¹⁶Iwán nikagui' iga ono' 200 millones soldadojmej yej nemij ipan kawayojmej.

¹⁷Ijkón nikita' kawayojmej, iwán yej kitejkawilijtinemiáj moeltzaktinemiáj iga tepos yej chilti' ken tiwelon, este azul'ti' wan kosti'. Iwán kawayojmej kipiayaj itzontekomej ken tikita itzontekon tekuani, iwán ipan iten kīsaya ti'ti, pōkti iwán azufre. ¹⁸Iwán se toknín de cada eyi de nochi toknimej mikikej iga ti'ti, pōkti

^a 9:7 Xikita glosario “Corona”. ^b 9:11 Xikita glosario “Hebreo”.

iwán azufre yej k̄isayaj ipan iten kawayojmej. ¹⁹ Porque inomej kawayojmej tamiktiayaj iga itenmej iwán iga ikuitapilmej, porque ikuitapilmej nesíá ken tikita kowa' iwán iga inón tamiktiayaj.

²⁰ E' yej ayá' mikikej iga inimej yej k̄isa' ipan iten kawayojmej, ayá' mokajkajkej iga kichiwaj yej ayekti, niga mokajkajkej iga kiweyimatiltiáj malespiritomej iwán ayá' nō mokajkajkej iga kiweyimatiltiáj kuatosantomej yej de oro, plata, bronce, de te'ti iwán yej de kuawi'. (Inomej kuatosantomej ayá' tacháj, iwán niga takakij iwán niga wel nejnemij.) ²¹ Ayá' nō mokajkajkej iga tamiktiáj, niga nō mokajkajkej iga taachisarowaj, niga mokajkajkej iga namolnemij wan yej ayá' íwan namiktitokej, iwán niga nō mokajkajkej iga tachteki.

Ángel yej kipiá kimilolamatzin

10 Iwán nikita' se' ángel yej poxsan tajpalej, temotiwitziá ipan cielo e' witzeya ipan mixti, iwán pan itzontekon onoya akosamalō'. Ixaya' ken tonatí' iwán iyikxi ken ome takétzal yej wewelonto'. ² Se kimilolamatzin^a kipatajtoya ipan ima', iwán iga iye'ikxi taksa' ipan lám̄ar, iwán iga iyopoch-ikxi taksa' ipan tajli. ³ Iwán kua' tajtoj, mokagui' ken kua' tzajtzi tekuani, iwán kua' tzajtzi', mokagui' siete teyo' itajtōlmej. ⁴ Kua' támi'ya tajtojkej inomej siete teyo', nikijkuilowayay yej kijtojkej, e' nikagui' se tájtōl yej w̄alaj ipan cielo, iwán ne-ijlij:

—Tejsan xikichtakamatito yej kijtojkej inimej siete teyo' iwán amo xikijkuilo.

⁵ Iwán inón ángel yej nikita' taksato' ipan lám̄ar iwán ipan tajli, kajko' iye'ma' cielojkóbapa, ⁶ iwán kijtoj:

—Niknojma-ijtawa iyixtaj Dios yej nochipa isato', yej kichij cielo, tajli, lám̄ar iwán nochi yej ípan onokej, iga ay'ya wejkatis iga mochibas yej Dios kijtoj. ⁷ Kua' asis iga siéteja ángel kipitzas itrompetaj, inón vej mochíwasya yej Dios kejlanto', san ken kijtojkej profetajmej,^b yej itekipanowanimejpa Dios.

⁸ Inón tájtōl yej nikagui' ipan cielo, sej nenotza' iwán ne-ijlij:

—Xaj iwán xikui inón kimilolamatzin yej kitapojto' inepa ángel yej se iyikxi taksato' ipan lám̄ar iwán se' iyikxi pan tajli.

^a 10:2 Xikita glosario “Kimilolama”. ^b 10:7 Xikita glosario “Profeta”.

⁹Iwán niajki kán ono' inón ángel iwán niktajtaniłij iga manemaka inón kimilolamatzin, iwán yéj ne-ijlij:

—Xíkuiwa' iwán xikua. Iwán ipan moten tikmachilij este tzopeli' ken tikita nekti, e' kuá' asis mojtiko chichiyas.

¹⁰Iwán nikułij inón kimilolamatzin kán kikitzkijtoya iwán nikuaj; iwán kuá' nemi nikua, nikmachilij jake tzopeli' ken tikita nekti, e' kuá' támi'ya nikuaj, nojtiko chichiya'. ¹¹Iwán yéj ne-ijlij:

—Yekti iga sej xikojpapowilikan yej Dios kijtowa iga yawi mochiwati. Xikojpapowilikan inochi toknimej yej onokej ipan inochi altepemej, inochi paismej, san kén itajtolmej wan xikojpapowilikan inochi reyejmej.

11 Iwán nemakakej se ojta' ken tikita inompa kuawi' yej iga tamedirolo, iwán ne-ijlijkej:

—Ximoketza, iwán xikmediro itiopan Dios iwán no xikmediro altar yej ono' tiopan-ijti', iwán no xikita ke'mej ompa onokej yej kiweyimatiłitjtokej Dios. ²E' ipatiojyo tiopan amo xikmediro, iga inón patio kimakakej yej ayá' kixmatij Dios iwán yejamen yawij kitataksatij noyan Jerusalén iga ompa mandaroskej cuarenta y dos meses yej masi mil doscientos sesenta días. ³Iwán nia niktitaniti ome yej notatitampa iga makijtokan yej nej nikijtowa, iwán inomej yawij kipojtotij mil doscientos sesenta días, e' yawij kajakjtotij itzotzolmej inompa yej moakiá kuá' mikilo.

⁴Inimej ome tatitan kijojneki inón ome olivo^a iwán inonsan no kijojneki inón ome mechonwewetkej yej ono' itenoj Dios yej iTeko tajli. ⁵Siga agaj kineki makichiwili tejté yej ayekti, yejamen kikixtiáj ti'ti ipan itenmej iga kimela'tatiáj nokta iyenemigojwan; ijkón yawi mikiti agaj yej makineki makichiwili tejté. ⁶Inimej ome tajtaga' wel kitzakuaj cielo iga amo mawiki tiawa' miej yejamen kipowaj tájtol yej Dios kimaka; iwán wel no kichiwaj iga a'ti mamochiwa esti iwán iga kiknochiwaj la gente iga plaga este ke' iga yejamej kinekiskej. ⁷E' kuá' inimej kitamíjkeja itekipanolmej, weyi animal yawi kįsati pan wejkatanaxapo' iwán yawi kimajmagatij iyomextin, kitaniliskej iwán yawij kimiktitij. ⁸Iwán inomej animajmej yawij wetztikawitij ipan icallejmej Jerusalén kán toTeko Jesucristo kimiktijkej ipan kuacruz, inón weyi-altepe' kitojneki ken kuá' altepe' Sodoma iwán país de Egipto. ⁹Iwán eyi días iwán tajko,

^a 11:4 Xikita glosario “Olivo”.

inewi gente de nochi altepemej, de sесе'pa raza, de inochi tajtolmej, yawij kitatij animajmej kan miktokej iwán akimakaskej lugar iga makitokakan. ¹⁰ Yej chantitokej ipan tajli yawij pakitij iga mikíkeja, póxsanya nokta yawij pakitij, este yawij mosesepantitanilitij regalo; porque inomej gente poxsan kijiyaj inón omen yej Dios kimakaya tájtol iga makipowakan. Inomej gente poxsan moknochiwayaj iga yej kichiwayaj inón omen. ¹¹ E' kuá' pánoja eyi días iwán tajko, Dios ki-ojojpa-ixitij sej iwán sej moketzkej, iwán inochi gente yej kitakej poxsan momajtijkej. ¹² Iwán iyomexti inomej tajtaga' kikakikej ipan cielo se tájtol yej poxsan recio, ijkín kijlijkej:

—Xitejkawikan nijiga.

Iwán tejkajkej ipan cielo ipan se mixti, iwán iyenemigojwan kitztoyaj. ¹³ Iwán íkuá' poxsan molin tajli, iwán se tájkol de cada diez de inón weyi-altepe' xixitínikej kajlimej iwán mikikej siete mil gente. Iwán la gente yej ayá' mikikej, poxsan momajtijkej iwán kiweyimatiltijkej Dios yej ono' ipan cielo.

¹⁴ Inín yajki el segundo yej pox tamajmájtíl, e' na'ya wi' se'.

Siete trompeta

¹⁵ Iwán kuá' así'ya pan siete ángel iga kipítza' itrompetaj, mokagui' tajtolmej yej recio ipan cielo, kijtowayaj:

Inán toTeko Dios iwán Cristo yej iPiltzín;

nochipa yawij mandarotij ipan tajli

wan ayí' tamis iga mandarowaj.

¹⁶ Entonces inomej veinticuatro ancianojmej yej ejewatoyaj ipan itronojmej iyixtaj Dios, motzojtzontokakej este ipan tajli iwán kiweyimatiltijkej Dios, ¹⁷ kijtojttoyaj:

Nimitzmakaj gracias, noTeko,

Dios yej nochi wel tikchiwa,

tej yej ikyay tono' iwán inán tono' iwán tiaya tiwíkiti,

iga nochi wel tikchiwa wan

tipéwa'ya iga tirreinarowa.

¹⁸ La gente yej ayá' mitzixmatij, kuejkuesiwiwej,

e' así' día iga tia titacastigaroti,

wan no así' día iga tia tikjuzgaroti yej miktokej,

iwán tia no tikmakati yej yekti yej mitzcredojtokej, yej

kipojkej motájtól,

iwán yej mitzweyimatiltijkej tia tikmakati yej yekti,

kesiá yej tejté iteki iwán yej até iteki,
iwán tia tikpolōti inomej yej kisosolowaj tajli.

¹⁹Entonces tapowi' itiōpan Dios yej ono' ipan cielo, iwán tiōpan-ijti' nestoya se ken baúl^a kan entoya diez mandamiento. Iwán tapetani' iwán mokagui' tawopaya, tatikuini', molin tajli iwán wetzi' tiawā' de hielo.

Siwā' wān kuakuakowawéj

12 Iwán ijkín nesiko ipan cielo ken tepa iteki yej paréj weyi: se siwā' tzaktōya iga tōnati' iwán la luna onoya iyixxitan iwán kitalijtoya se corona^b yej kipiá doce sitalin. ²Inín siwā' tatalaxwijtoya, iwán tzajtziá iga pilkualowāya iga yáwiya taonoltiti. ³Iwán nesiko se' yej monextij ipan cielo: se kuakuakowawéj yej tatá' yej kipiaya siete itzontekon, diez ikuakua iwán se corona ipan sejsé itzontekon. ⁴Iwán iga ikuitápil kiwawatatzoj se de cada eyi sitalimej yej onokej ipan cielo iwán kipajpatanaltij talpan. Inín kuakuakowawéj moketza' iyixtaj siwā' yej yáwiya taonoltiti, iga makikuāli ipiltzīn kuā' maki-onolti. ⁵Iwán inón siwā' kita' se iyokichpiltzīn, iwán iga ibastōn de tepos yawi kimandaroti inochi gente. Después Dios kikuilij ipiltzīn iwán kiwiga' nō kan ono' yéj iga nō mamotāli ipan itrōnoj. ⁶Iwán inón siwā' yajki ipan desierto, kan Dios nokta kichij iga ompa makitamakatokan mil doscientos sesenta días.

⁷Máj máj momijmiktilo' ipan cielo, iga Miguel iwán iyangelejmej momijmiktijkej wān inón kuakuakowawéj. Kuakuakowawéj iwán iyangelejmej nō lucharojkej, ⁸e' kipolojkej, iwán yejamen kikixtijkej iga ayo' maonokan ipan cielo. ⁹Iwán kikixtijkej inón kuakuakowawéj, inonsan ikyapakowā' yej itōka' Tzitzimi' yej kikajkayawa inochi gente, kipatantijkej talpan wān iyangelejmej.

¹⁰Iwán nikagui' se tájtōl yej recio ipan cielo, kijtoj:

—Dios kimanáwija igentej; kinextij iga nochi wel kichīwa iwán yéjsan reinarowa. Inán Cristo noyan reinarowa iga kipatantijkej talpan Tzitzimi' yej kitelwiāya tokniwān, kitelwiāya semilwi' iwán senyówal iyixtaj Dios. ¹¹Tokniwān tatanilijkej iga iyesyō el Cordero iwán iga itájtōl Dios yej yejamen kipowakej; yejamen ayá' majmawikej iga yawij kimiktītij, majwa' kisentalkej iyalmajmej

^a 11:19 Xikita glosario “Arca del pacto”. ^b 12:1 Xikita glosario “Corona”.

iga mamikikan. ¹²Xipakikan cĕlojmej iwán wey ípan amonokej. E', ĩlástimajsan wey chantitokej ipan tajli iwán wey chantitokej ipan lám̄ar! Iga Tzitzimi' kuejkuesitiajki kan anchantitokej, iga kimati iga alĭn kipolowa iga polĭwisya.

¹³Kua' inón kuakuakowawéj kita' iga óno'ya talpan, kitalohtij siwa' wey kita' ipiltzĭn. ¹⁴E' inón siwa' kimakakej ome wey wejweyi iyastakápal águila, iga wel mapatani iga mayawi ipan desierto, kan kitamakatoskej tres años y medio, ompa ay'ya wel casis inón kuakuakowawéj. ¹⁵E' inón kuakuakowawéj kikixtij trojaj a'ti ipan iten iga kichĭwa se weya', iga siwa' makiwĭga arresomoj. ¹⁶E' tajli kipalewĭj inón siwa', iga tajli tapowi' iwán inochi kitoloj in inón a'ti wey inón kuakuakowawéj kikixtijtoya ipan iten. ¹⁷Iwán iga san inón, kuakuakowawéj paréj kikuesowilij inón siwa', iwán yajki kimijmiktito ipilówampa inón siwa', ken tikĭtowaj inomej wey kichĭwaj kensan tatekimaka Dios iwán kichĭwaj ken tenextiliá Jesús. ¹⁸Iwán inón kuakuakowawéj moketza' lamartenoj.

Ome wejweyi anĭmal wey tamajmajtiá

13 Nimoketza' ipan xajli wey ono' lamartenoj. Iwán nikita' iga nemi kĭsa ipan lám̄ar se weyi anĭmal wey kipiá siete itzontekon, iwán diez ikuakua iwán ipan sejsé ikuakua kipiaya se icoronaj,^a iwán ipan sejsé itzontekon ijkuilijto' tokamej wey Dios kikuesowa. ²Inĭn weyi anĭmal wey nikita' ken tikita tekuani,^b iwán iyikximej ken tikita oso iyikxi, iwán kipiaya iten ken tikita tekuaniwéj.^c Iwán kuakuakowawéj kimá' iga wel mamandaro, iwán kitalij ipan weyi asientoj kan tatekimakas. ³Se de itzontekon inĭn weyi anĭmal nesiá kan tzontektoya wey este wel miki, e' inĭn kan tzontektoya pajti', iwán nochi gente wey onokej ipan inĭn tajli madmiradokej iwán kitokakej inĭn weyi anĭmal. ⁴Iwán kiweyimatĭltijkej inón kuakuakowawéj iga kimá' poder inón weyi anĭmal; no kiweyimatikej weyi anĭmal, kĭtowayaj la gente:

—Ateyi se' ken inĭn weyi anĭmal, ayagaj wel momatiá iga íwan mamomijmikti.

⁵No kimakaltijkej iga inón weyi anĭmal makijto tajtolmej wey iga imatika mokichmati, iwán kimalĭliá Dios; iwán kitalkej iga

^a 13:1 Xikita glosario “Corona”.

^b 13:2 “Ken tikita tekuani”: leopardo.

^c 13:2 “Ken tikita tekuani”: león.

mamandarōjto cuarenta y dos meses. ⁶Iwán ijkón kichij, kimalijlij Dios, kimalijlij itōka' Dios, kimalijlij íkal Dios iwán kimalijlij yej onokej ipan cielo. ⁷No kimakaltijkej iga makimijmikti yej kitokaj iyojwi Dios, este que makitanilikān; iwán kimakakej iga wel makimandarō inochi raza, ipan inochi altepe', ipan inochi tajtolmej iwán ipan inochi nación. ⁸Yej chantitokej ipan tajli poxsan kiweyimatiltijkej inón weyi anímal, petz yej ayá' ijkulijto' itōkamej ipan iyama' el Cordero. Iga kuá' mochij inín tajli, mo-ijkulioj itōkamej yej nochipa onoskej wan Dios ipan ama' yej kipiá el Cordero yej mikika.

⁹Si agaj wel takaki, makiye'kaki. ¹⁰Yej yawij kipresojuwítij yej kitokaj Dios, yejamej no yawij kipresojuwítij. Iwán yej yawij kimiktítij iga espada yej kitokaj Dios, no yawij kimiktítij iga espada. Inón iga yej kitokaj iyojwi Dios makijyowikān iwán mamocfiarōkan pan Dios.

¹¹Máj máj nikita' se' anímal nemi kisa ipan tajli. Inín kipiaya ome ikuakua ken tikita borregojtzin, e' tajtowaya ken kuakukowawéj. ¹²Kipiaya poder kensan yej áchtopa weyi anímal wan tekipanowaya iga yéj, iwán kichij iga inochi gente yej ono' ipan tajli makiweyimatiltikān yej áchtopa weyi anímal yej pajti' kan tzontektoya malej iga inón katka mamíktoya. ¹³No kichiwaya milagrojmej iga manesi iga ayéj námol, este ipan cielo kiwetziltij ti'ti ipan tajli iyixtaj la gente. ¹⁴Inón kichij milagrojmej iga kimaka poder yej áchtopa weyi anímal, kikajkayaj inochi toknimej yej ono' ipan tajli. Iwán kitekimá' iga makichiwakan se iyimagen inón áchtopa anímal yej kitzontekkaj iga espada iwán ayá' migui'. ¹⁵Iwán inón segundo weyi anímal kimakakej poder iga makimaka vida inón imagen iwán iga makitajtolti. Iwán yej ayá' yawi kiweyimatitij inón imagen yawij kimiktítij. ¹⁶Iwán kichij iga inochi gente, yej kipiá itekiyo iwán yej ayá', yej kipiá tomín iwán yej akipiá tomín, esclavojmej iwán yej ayéj esclavojmej, makitalilikān se marca ipan iye'ma' o iyixpamej. ¹⁷Iwán ni agaj awel takowa niga tanamaka, siga ayá' kipiá la marca o itōka' inón anímal o inūmerojyo itōka'. ¹⁸Iga se mamomachtí inín, kineki poxsan matajlamiki; si agaj kentenderowa makimati te kijtojneki inūmerojyo anímal, tága'pa inūmeroj. Inón número seiscientos sesenta y seis.

Kitakuikiliáj Cristo

14 Después nitachá' iwán nikita' el Cordero onoya iyixko tepe' yej itoka' Sion. Sen-onoyaj iwán inón Cordero ciento cuarenta y cuatro mil tokniwan yej iyixpamej ijkuilijto' itoka' el Cordero iwán itoka' iTaj. ²Iwán níká' se tájtól yej wálah ipan cielo ken a'ti kuá' poxsan wopa, ken kuá' poxsan tatikuini, inón tájtól ken tikita kuá' nemi kitzotzonaj mia' arpa.^a ³Iwán kikuikttoyaj se nuevo takui' iyixtaj trono, iwán iyixtaj inomej nawi animálmej iwán iyixtaj ancianojmej. Iwán ayagaj wel kimati inín takui' petz inomej ciento cuarenta y cuatro mil yej Dios kimānawij kan onolo' ipan inín tajli. ⁴Inimej yej ayí' nokta motekkej wan siwa',^b sino que ye'nemikej, iwán kitokaj el Cordero kansan yawi. El Cordero kikowa' inimej iga iyesyó, kitapejpen yej áchtopa mochijkej itátkipa Dios iwán el Cordero, inimej momakaj iga makichiwakan ken kineki Dios. ⁵Iwán ayí' takajkayajkej iga ye'nemij iyixtaj Dios.

Eyi ángel kipowaj itajtolmej

⁶Iwán nikita' se' ángel patāntinemi tajko cielo yej kinentiá ye'noticiaj yej ayí' tamis, yej mamopowili inochi gente yej ono' ipan tajli, inochi naciomej, raza iwán de nochi altepemej san ken tajtowaj. ⁷Iwán kijtowa recio:

—Xikmajmawilikān Dios iwán xikweyimatiltikān, pues ási'ya hora iga yéj yawi tajuzgaroti; iwán xikweyimatikān inón yej kichij cielojmej iwán tajli, lámā, iwán inochi atzontekomej.

⁸Iwán se' ángel nō kijtoj recio:

—Xixitini'ya in Babilonia yej weyi-altepe', iga kinextilijtoya mia' naciones iga makiweyimatiltikān idolojmej, iga inón kichiwaj kenkuá' tawanaj iga vino iwán yawij wan sesé.

⁹Wan se' tercer ángel del cielo kijtoj recio:

—Siga agaj kiweyimati animál wan iyimāgen iwán siga motemaka iga makipiá imarcej iyixpan o ipan imā', ¹⁰Dios kipoxkuesowilij iwán yawi kicastigaroti iwán yawij kiknochijtotij ipan ti'ti iwán azufre, kiknochivas iyixtaj iyangelejmej Dios iwán iyixtaj el Cordero. ¹¹Iwán nochipa popoktos ti'ti iga

^a 14:2 Xikita glosario “Arpa”.

^b 14:4 Anka inín kijtojneki iga ayá' kiweyimatiltijkej idolojmej.

ki**castigar**ojtoskej semilwi' iwán senyówal yej kiweyimatij anímał iwán iyimagen, wán yej kipiáj marca yej ito**ka**' inón anímał. ¹²I**jkón** yej kicre**doj**tokej Dios iwán kichi**waj** ken ga tatekimaka, amo mamosemakakan iga kitokaj iyojwi Jesús.

¹³Ni**ká**' se tájt**ol** ipan cielo yej ne-ijlij:

—Xikijkuilo yej nia nimitz**ijliti**: “May**olp**akikan desde inán yej mikij ipan iyojwi to**Te**ko.” El Espíritu Santo kijtowa iga in**omej** yáwija mo**sew**itij, áyo'ya tekipan**os**kej. Inochi yej kichijkej yej ye**kti**, ya**ti** iwamej.

Dios kijuzgarowa nochi yej ono' ipan tajli

¹⁴Después nitachá', iwán nikita' se mixti este ista' iwán iy**ix**ko mixti ewato' a'pa yéj tachá ken tikita iPiltz**in** Taga'. Kit**alij**toya se corona^a de oro iwán kiki**tz**kijtoya se ken machete yej pox tateki yej iga moté**kipa** trigo. ¹⁵Iwán k**isa**' ipan weyitiopan se' ángel iwán kit**zajt**zilij recio yej ewato' iy**ix**ko mixti:

—Iga momachetej xikté**kiya** trigo; iga ási'ya iti**em**poj iga mamoteki, iwán la cosecha yej ono' ipan tajli chika'ya.

¹⁶Iwán yej ewatoya ipan mixti kipan**oltij** imachetej ipan tajli iwán kitegui' yej chika'ya.

¹⁷Iwán k**isa**' se' ángel ipan weyitiopan yej ono' ipan cielo, no kiki**tz**kijtoya imachetej yej pox tateki. ¹⁸Iwán k**isa**' ipan altar se' ángel yej kipiá poder iga tapolowa iga ti'ti, iwán kit**zajt**zilij recio yej kiki**tz**kijtoya machete yej pox tateki, kijlij:

—Xikté**kiya** iga momachetej yej pox tateki in**omej** rac**im**ojmej de uva yej ono' ipan tajli iga yo**iy**oksitókeja.

¹⁹Iwán el ángel kipan**oltij** imachetej ipan u**vaj**yoj,^b iwán kitegui' u**vaj**mej yej ono' ipan tajli, iwán kakij kan yawi mop**atz**kati, inón kijto**jne**ki weyi castigo yej Dios kit**it**anis. ²⁰U**vaj**mej kip**atz**kakej kan ay'yéj al**tepe**' iwán kan mop**atz**ka' uva k**isa**' esti, tejkaj este ipan it**en** kaw**aj**ojmej, inón esti motaloj trescientos kiló**met**ros.

Angelejmej wán siete plaga iga ta-ik**no**chi**waj**

15 No nikita' ipan cielo se yej este temajtiá yej ayi'pa mo-ita: siete angelejmej yej ki**waj**ligayaj siete plaga yej iga t**acastigar**owa. Kua' tamis inochi in**imej**, Dios ay'ya k**ues**itos.

^a 14:14 Xikita glosario “Corona”. ^b 14:19 Xikita glosario “Uva”.

²Iwán nō nikita' lám̄ar ken tikita vidrio nelijto' iwán ti'ti. Iwán nikita' nō ejejkatokej ipan lám̄ar inomej yej kitanilijkej weyi anímal iwán iyimagen iwán imarčaj inón weyi anímal. Nochi inimej gente, Dios kimá' sejsé iyarpajmej.^a ³Iwán kikuijakej yej itakuí' Moisés yej tekipanowaya iga Dios, yej itákuí'pa nō el Cordero, kijtowayaj:

Tej tinoTeko, nochi wel tikchiwa.

Weyi iwán pox mōnsaj yej tej tikchiwa.

Yekti iwán melá' inochi yej tikijtowa iga mamochiwa.

Tej yej tikmandarowa nochi yej ono' ipan tajli.

⁴NoTeko, ¿a'yéj ayá' mamitzmajmawili?

¿A'yéj ayá' mamitzweyimatiłti?

Tejsan mosel̄ti yej ayí' tikchiwa yej ayekti,

iwán inochi naciomej wikitij iwán mitzweyimatiłtiskej,

iga inochi kitakej yej tej tikchiwa poxsan yekti.

⁵Wan nikita' iga tapowi' tiopan ipan cielo, inón kuetaxtiopan^b kan moenayaj patachte'timej kan ijkuilijto' iley Dios yej kimá' Moisés. ⁶Iwán ipan inón kuetaxtiopan kiskej inomej siete angelejmej yej kipiayaj siete plagajmej, kakijtokej ye'tzótzol yej chijto' iga lino^c este pepetani, iwán kitalijtoyaj icintoromej de oro este iyelixtenojmej. ⁷Iwán se de inomej nawi animálmej yej onoya iyixtaj Dios, kimá' sejsé de inomej siete angelejmej se wájkal yej chijto' iga oro yej tento' iga yej Dios yawi tacastigaroti; Dios yej nochipa onos wan ayí' mikis. ⁸Inón weyitiopan temi' iga pōkti yej witzeya ipan iweyipoder Dios, iwán ayagaj wel kalaki ipan inón weyitiopan, este que mapano inón siete plaga yej kipiayaj inomej siete angelejmej.

Wajkalmej yej kipiajpiá yej iga Dios tacastigarōwa

16 Iwán nikagui' se tájtōl recio kisaya ipan weyitiopan, ijkín kijliaya inomej siete angelejmej:

—Xakan ipan tajli iga xikawatij inón siete wájkal yej kipiajpiá yej iga Dios tacastigarōwa.

²Iwán yej áchtopa ángel yajki, iwán kitoyaj ipan tajli yej onoya ipan iwájkal, iwán inochi gente yej kipiayaj imarčaj weyi anímal iwán kiweyimatiáj iyimagen, kisa' iyakapamej kókol yej pox kualo.

^a 15:2 Xikita glosario “Arpa”.

^b 15:5 Hch 7:44. Nō xikita glosario “Kuetaxtiopan”.

^c 15:6 Lino achi ken ichka', e' chijto' iga se'pa planta.

³In segundo ángel kitoyaj ipan lám̄ar yej kipiaya ipan iwájkal, iwán lám̄ar mochij ken tikita iyesyoy yej mikto', iwán migui' inochi yej onoya ipan lám̄ar.

⁴In tercer ángel kitoyaj yej kipiaya ipan iwájkal, ipan a'timej iwán ipan atzontekomej iwán mochij esti. ⁵Iwán nikagui' ijkín kijtoj inón ángel yej kicuidarowa a'timej:

—Tej noTeko yej nochipa tonoya iwán nochipa tonos, tej ómpaya ken tikchiwa iwán kajasi iga ijkín titacastigarowa. ⁶Iga yejamej kimiktijkej yej moconfiarowaj ipan tej, iwán kimiktijkej moprofetajmej, iwán inán tej tikchij iga makonikan esti, puej ijkón kajasi.

⁷Iwán nikagui' se' tájtol yej kisa' itennoj altar, kijtowa:

—NoTeko Dios yej nochi wel tikchiwa, ken tej titajuzgarowa ómpaya nokta.

⁸Iwán el cuarto ángel kitoyaj yej kipiaya ipan iwájkal ipan tonati', iwán kichij iga tonati' wel makimela'tati la gente iga tiwelon. ⁹Iwán inochi este tátaya ikajlomej iga pox totoni' tiwelon. E' malej ijkón ayagaj kipata' ken iga nemi iga makina'techo Dios niga kiweyimatiltijkej. Majwa' kimalijlijkej Dios yej kititani inimej yej tacastigarowa.

¹⁰In quinto ángel kitoyaj yej kipiaya ipan iwájkal ipan itronoj weyi anímal iwán kan mandarowa inón weyi anímal tamichkantitikawi', iwán yej kiweyimati inón weyi anímal molenguajtankuayaj iga kualowayaj. ¹¹Iwán kimalijlijkej Dios yej ono' ipan cielo. Maltajtowayaj iga kualotoyaj iga kipiayaj ikokolmej. E' ayá' kikajtejkej iga kichiwaj yej ayekti.

¹²Iwán in sexto ángel kitoyaj no yej kipiaya ipan iwájkal ipan weya' yej itoka' Eufates; iwán wagui' in weya' iga wel mapanokan inomej reyejmej yej witezey ikisáyampa tonati'.

¹³Wan nikita' iga kisa' eyi yej ayéj ye'espíritoj, ken tikita kalamej. Se kisa' ipan iten kuakuakowawéj, se ipan iten weyi anímal iwán se ipan iten yej ayéj mela'profetaj. ¹⁴Inimejwa' iyespíritojmej tzitzimimej yej kichiwaj milagro. Iwán kinechkoskej inochi reyejmej yej onokej ipan inín tajli iga mamomijmiktikan kua' Dios yawi tajuzgaroti.

¹⁵ToTeko kijtowa:

—Ta' xikitakan, nej niwi! kuá' ayá' momati, ken se yej tachteki. Poxsan paktos yej kichijtos ken Dios kineki iwán iga ijkón kichijtos kenkuá' taajakijtos, ayá' nemis ipetzkan iwán ayá' pinawas.

¹⁶Iwán inomej espíritujmej yej małojmej kinechkoj reyejmej kan itoka' Armagedón ipan tajtol Hebreo.^a

¹⁷Iwán ángel número siete kitoyaj iwájkal ipan ejeka'. Iwán ipan weyitiopan yej ono' ipan cielo, Dios tajtoj recio, kijtoj:

—Níkchija nochi.

¹⁸Íkuá'san tapetani', tawopa' iwán tatikuini' iwán kuekuechka' tajli, inón talolin poxsan recio, nikeman ayí' panoj ijkompa talolin desde kua' onolo' ipan tajli. ¹⁹Iwán weyi-altepe' yej itoka' Babilonia, tzatzayani' tajli, éyiya mochij. Iwán altepemej yej ono' ipan inewi tajli xixitnikej. Ijkón Dios keylan inón weyi-altepe' Babilonia iga kichijtokej yej ayekti, inón iga poxsan kicastigaroj. ²⁰Inochi tajkotalmey^b iwán tepemej, poliwikey. ²¹No walaj ipan cielo weyi granizo yej wetzi' ipan la gente. Inomej granizo iyetika ken cuarenta kilo. Iwán tajtaga' kimalijlijkey Dios iga wetzi' inón granizo, iga poxsan tapoloj inón granizo iga Dios tacastigaroj.

Siwa' yej najnamolnemi

17 Iwán walaj se de inomej siete angelejmej yej kipiayaj siete wajkalmej, iwán ne-ijlij:

—Xinejnemi iwán nia nimitznextiliti ken iga Dios yawi kicastigaroti inón siwa' yej najnamolnemi yej ewato' itenoj mia' weyamej. ²Reyejmej, iwán la gente de inewi altepemej kichijkej yej ajayekti iwán inón siwa' yej najnamolnemi yej kinextilijkej iga makiweyimatiltikán idolojmej.

³Iwán iyEspíritoj Dios asi' noyakapan iwán el ángel newiga' ipan se desierto. Ompa nikita' se siwa' ewato' ipan weyi anímal yej chilti', iyakapan ijkuilijto' tajtolmej yej Dios kijiya, inón anímal kipiaya siete itzontekon iwán diez ikuakua. ⁴Siwa' kakijto' itzótzol yej axokoti' iwán chilti', kitalijtoya oro, te'ti ken diamante iwán perlas.^c Kikitzikeytoya se wajkaltzin de oro tentoya iga vino, inón vino kijtojnekiy iga kichij yej pox ajayekti iwán tanextilij

^a 16:16 Xikita glosario “Hebreo”.

^b 16:20 Xikita glosario “Tajkotál o Isla”. ^c 17:4 Perla pox valerowa, ken tikita tetzin ke'pa ajayo' wan iga perla wel mochiwa koska'.

Illustration by Alice Paschal

17:3-6

iga mamoweyimati idolojmej. ⁵ Iyixpan siwa' ijkuilijto' toka' yej ayá' momati te kijtojneki, kijtowa: "WeyiBabiloniaj yej tanextiliá iga siwatkej manajnamolnemikan, iwán inochi yej mochiwa yej ayekti ipan inín tajli." ⁶ Iwán nikita' iga inón siwa' tawan iga konij iyesyomej yej moconfiarowaj ipan Dios yej kimiktijkej iga kipowaj itájtól Jesucristo. Kuá' inón nikita', este nimadmiradoj. ⁷ Iwán inón ángel ne-ijlij:

—¿Te iga timadmiradowa? Nia nimitznextiliti te kijtojneki inón siwa' iwán inón weyi anímal kan ewato' siwa', inón weyi anímal yej kipiá siete itzontekon iwán diez ikuakua. ⁸ Weyi anímal yej tikita', onoya iwán inán ay' teyi. Yawi kīsati ipan wejkatánxapo', e' iga

san yawi mela'poliwiti. Desde kuá' mochij inín tajli, Dios kijekuiloj itokamej ipan ama' kan nesi aja'yéj nochipa onoskej iwán Dios. Yej chantitokej ipan tajli, inomej yej itokamej ayá' ijkulijto' ipan inón ama', yawij majmawitij kuá' kitaskej inón weyi anímal yej onoya iwán inán áyo'ya teyi, e' wi'o' sej.

⁹Inín iga yejsan ye'tajlamiki wel kimatis te kijtojneki: Inón siete itzontekon anímal, kijtojneki siete tepe^a kan ewato' siwá'. ¹⁰No kijtojneki siete reyejmej. Cinco de inomej reyejmej wetzíkeja, el sexto rey mandarajto' inán, iwán el séptimo aya teyi inán. Kuá' wi', ayá' wejkatis iga mandaraj. ¹¹Weyi anímal yej chílti' yej onoyay wan inán ay' teyi, yéj se de inomejpa siete reyejmej; inonwa' mokuapas iga inón másisya ocho rey; e' yawi mela'mikítiya.

¹²Inomej diez kuakuamej, inón kijtojneki diez reyejmej yej aya mandarowaj; e' yawij gobernarojij iwán weyi anímal petz se hora. ¹³Inimej diez reyejmej sansé iyalmajmej kipiáj iga yawij kipalewítij iga inón weyi anímal mamandaro. ¹⁴Yawij momijmiktítij iwán el Cordero, e' el Cordero yawi tataniliti iga yéj nokta iTeko nochi tekomej wan Rey iga nochi reyejmej. Iwán el Cordero sen-onoskej iwán yej Dios kinotzkej iwán kitapejpenkej iwán moconfiarowaj nochipa ipan yéj.

¹⁵El ángel no ne-ijlij:

—Inomej a'timej yej tikita' kan ewato' inón siwá' yej najnamolnemi, inomejwa' kijtojneki yej chantitokej ipan altepemej yej onokej ipan nochi nación san katiapay itajtolmej. ¹⁶Inomej diez kuakuamej yej tikita' kipiá weyi anímal, yawij kijiyatij inón siwá' yej najnamolnemi, yawij kikajtewatij iselti iwán ipetzkan, yawij kikuálitij inakayo siwá' iwán yawij kitatítij ipan ti'ti. ¹⁷Dios kitalij ipan iyalmajmej inomej reyejmej iga makichiwakan ken Dios kineki, iga kipiakej sesan iyalmajmej iga kipalewijkej iga weyi anímal wel mamandaro este que mamochiwa ken kijtoj Dios. ¹⁸Inón siwá' yej tikita', inonwa' kijtojneki weyi-altepe' yej irrey tatekimaka ipan nochi reyejmej yej onokej ipan tajli.

Tata altepe' Babilonia

18 Iwán nikita' se' ángel wálaj ipan cielo yej kipoxpiá poder. Kitawij tajli iga itiyo. ²Iwán ijkín kijtoj recio:

^a 17:9 Siete tepe' anka kijtojneki altepe' Roma.

—Xixitíni'ya, xixitíni'ya weyi-altepe' Babilonia, iwán inán móchija kan mochantiáj tzitzimimej, ompa íchanya inochi maļespirotojmej iwán kan moxeketiáj toťomej yej ayá' mokua iwán mo-ijiya. ³Iga inochi paįsmej kichijkej yej ayekti ken kichiwaj yej ichamej Babilonia iga kiweyimatiltijkej idolojmej. Iwán inochi reyejmej de inín tajli ijkonsan kichijkej. Iwán tanamakanimej kipoxpiakej tomin iga yej chantitokej Babilonia kikoјkej nochi yej kiyoltilanayaj.

⁴Iwán nikagui' se tájtol ipan cielo kijtowa:

—Xikįsakan ipan inón weyi-altepe' Babilonia, amejamej yej nimitztapejpenkej, amo no tewan xikchiwakan yej ayekti iga amo no mamitzcastigarokan. ⁵Ási'ya iyixtaj Dios iga inomej yej onokej Babilonia kichijtokej yej ajayekti, iwán Dios ayá' nemi kelkawa. ⁶Makichiwilikan Babilonia kensan kichiwilij sekin; makicastigarokan ome vej ke' yéj kicastigaroj sekin. Makichiwilikan ome vej yej mitzchiwilijkej iga no makimachili ken iga kualo. ⁷Achonsan no xicastigarokan ke'san yéj moweyimati' iwán ke'san kichij yej ayekti. Yéj moweyimati' iwán kijtoj ipan iyalmaj: “Nej nigaj newato' iga nej nochi nikmandarowa; nej ayéj ken se lástima siwa' yej mi' iwéj wan akipiá yej kipalewiá, nej nikeman ayá' nimoknomatitos.” ⁸Inón iga ipan sansé día yawi wetziti iyakapan inimej yej tacastigarowa: mikílisti, chokalis iwán apis, iwán yawij kitatitij iga ti'ti, iga toTeko Dios yej nochi wel kichywa kijtoj iga ijkón kajasi iga makicastigarokan Babilonia.

⁹Reyejmej de inewi tajli yej kichijtoyaj yej poxsan ayekti, kensan kichywa weyi-altepe' Babilonia iga kiweyimatiltijkej idolojmej iwán kichijkej nochi yej kiyoltilanayaj, yawij chokatij iwán moknomatiskej kuá' kitaskej iga inón weyi-altepe' popokto'ya iga nemi tata. ¹⁰Wéjkasan kawiskej iga kimajmawilįskej iga makisencastigarokan iwamej, iwán kijtoskej:

—¡Ay! ¡Lástima Babilonia yej tiweyi-altepe', tej yej nochi tikmandarowaya! Inán nimanįnsan titata'.

¹¹Nochi tanamakanimej chokaj iga moknomatij iga inón weyi-altepe', iga ay'ya teyis kan tanamakaskej. ¹²Ayagaj kikowas yej kinamaka yej chijto' iga oro, plata, te'ti yej moįmonsajti', perlas, tzótzol de lino yej pox tzotakti', de seda yej axokoti' iwán chilti', no

inochi kuawimej yej ajwíya'pa, marfil,^a kuawimej yej mojmõnsajti', bronce, tepos, mármol;^b ¹³ canela, especias yej ajwiya', incienso, mirra, perfumes, vino, aceite, harina yej kuęchti', trigo; yolkamej yej motamamaltía, borregojmej, kawayojmej, kuacarretajmej, iwán este toknimej yej kikuij iga esclavo. ¹⁴ Kijliskej inón weyi-áltepe':

—Ay'ya tikpiá yej tikpiaya yej tikpoxpiasnekiá, tikpóloja. Nikeman ay' tikpiás sej nochi yej pox patiyoj iwán yej mojmõnsajti' yej tikpiaya.

¹⁵ Yej ompa tanamakatojay, pox tataniјkej iga yej kinamakayaj pan inón weyi-áltepe', e' kuá' kitaskej iga nemi tata, pox wejka kawiskej iga kimajmawiliskej iga makisencastigarokan iwamej, chokaskej wan moknomatiskej. ¹⁶ Iwán kijtoskej:

—¡Pobre inón weyi-áltepe'! Onoya ken tikita katka se siwa' yej kakijto' itzótzol de lino yej pox tzotakti' iwán tzótzol yej axokoti' iwán chilti', kitalijtoya oro, te'ti yej mojmõnsajti' iwán perlas.

¹⁷ ¡Ipansan se hora tata' komati yej poxsan patiyoj!

Icapitamej akalmeј, la gente yej yaya ipan akalmeј, marineroјmej^c iwán inochi yej tekipanowayaj ipan lámар, wejka moketzaskej.

¹⁸ Kuá' kitaskej pokti iga nemi tata inón weyi-áltepe', tzajtziskej:

—¿Kан tiawij tikasitij se' weyi-áltepe' ken inín?

¹⁹ Iwán motaliliskej tajli ipan itzontekomej iwán tzajtziskej:

—¡Lástima, lástima; inín weyi-áltepe'! Iga itomín riçojtiakeј inochi yej kipiayaj ákal ipan lámар; jinán nimaninsan poliwi'!

²⁰ E' tej cielo xipaki, iwán nо mapakikan profetajmej, apostoleјmej iwán inochi yej kitokaj Dios, iga Dios kicastigaroj inón weyi-áltepe' iga ijkón kajasi iga nochi yej mitzchiwilijkej.

²¹ Iwán se ángel yej pox tajpaleј kikui' se te'ti yej pox eti', iwán kipatanaltij ipan lámар, iwán kijtoj:

—Ijkón yawi poliwiti inón weyi-áltepe' yej itoka' Babilonia

iwán nikeman máj ayá' mo-itas. ²² Inawatilka arpa,^d flauta,

iwán trompeta, ay'ya máj mokakis ipan mocallej. Ateyis nisé tekipanowani yej kichiwa teјté. Iwán inawatilka molino ay'ya máj mokakis. ²³ Ay'ya máj xotas ti'ti, ay'ya mokakis ilwi' kan monamiktilo. Maleј iga motanamakanimeј poxsan kipiayaj tomín

^a 18:12 Marfil: elefante kipiá ome ken itan yej weyakti' yej kisaј itampa iya', inón chijto' iga marfil. ^b 18:12 Mármol te'ti yej mõnsajti' yej wel motzotawa.

^c 18:17 Marineroјmej: ijkón kijliáј tajtaga' yej kinentiayaj ákal.

^d 18:22 Xikita glosario “Arpa”.

ipan inín tajli, iwán tikajkayaj inochi paismej iga moachisoj, tia timela'poliwiti. ²⁴Dios kicastigaroj Babilonia iga itechko mikikej profetajmej wán yej moconfiároj ipan Cristo; nochi yej tamiktijkej mǎxkuǎtijkej pan Babilonia.

19 Iwán nikagui' ipan cielo itajtǎlmej mia' gente, kijtowaj:
 ¡Mamoweyimatǎltilti toTǎko Dios iga tǎsalvarowa!
 Kajasi iga mamomajmawili iga nochi wel kichǎwa.
²Yéj taye!juzgarowa wán nochipa ómpaya ken kichǎwa.
 Kicastigároja inón siwá' yej najnamǎlnemi,
 yej tanǎxtiliáya iga la gente makiweyimatǎltikan idolojmej;
 Dios momatǎj ipan yej chantitokej ipan inón weyi-ǎltepe' iga
 kimijmiktijkej yej kipowaj itajtǎl.

³Iwán se' vej kijtojkej:

—¡Mamoweyimatǎltilti toTǎko! Iga nochipa popoktos inón weyi-ǎltepe' iga nemi tata.

⁴Iwán inomej veinticuatro ancianojmej iwán inomej nawí animǎlmej, motankuǎketzkej iwán este motzontokakej ipan tajli iga kiweyimatǎltijkej Dios yej ewato' ipan weyi asiento kan mandarowa, kijtojkej:

—¡Ijkónyawa'! ¡Mamoweyimatǎltilti toTǎko Dios!

⁵Iwán kan ewato' Dios, moká' se tájtǎl, kijtowa:

Xikweyimatǎltikan toDios,
 amonochimej yej ankichǎwaj ken yéj kineki
 iwán ankimajmawiliáj,
 yej kipiá itekiyo iwán yej ayá'.

Iyilwiyo kuǎ' monǎmiktía el Cordero

⁶Nikagui' nǎ ken tikita itajtǎl mia' gente, ken kuǎ' wopa a'ti iwán ken kuǎ' tatikuini, kijtowa:

¡Mamoweyimatǎltilti toTǎko Dios!
 Yéj nochi wel kichǎwa iwán péwa'ya iga reinarowa.

⁷Matipakikan iwán matiyǎlpaktokan iwán
 matikweyimatǎltikan,
 iga ási'ya hora iga monǎmiktía el Cordero.

Takotz_{in}^a taajakíjto'ya;

⁸ kajákija itzótzol de lino yej pox tzotakti', ejto' iwán este pepetani.

Inonwa' lino kijtojneki yej kichijkej yej yekti yej moconfiarowaj ipan Dios.

⁹ Iwán el ángel ne-ijlij:

—Ijkín xikijkuilo: “Mapaktokan yej onoskej ken te-ikniwan iga yawij motalítij kan takualo kua' monamiktij el Cordero.”

Iwán ne-ijlij:

—Ininwa' itajtolmej nokta Dios yej ayá' takajkayawa.

¹⁰ Iwán nimotankuaketza' iyikxitenoj inón ángel iga nikweyimatiltiaya, e' yéj ne-ijlij:

—Amo ximotankuaketza notennoj; iga nej nō niktoka Dios kensan tej iwán ken inochi mokniwan yej moconfiarowaj ipan tájtōl yej Jesús kipowa'. Xikweyimatilti Dios.

Iga yej kipowaj yej kichij Jesús, inómejwa' el Espíritu kitajtōlmakaj.

Kawayoj yej ista'

¹¹ Iwán nikita' tapojto' cielo, iwán nikita' se kawayoj yej ista', iwán yej kitejkawilijtinemiá itōka' “Nochipa kichiwa yej kijtowa iwán ayí' takajkayawa.” Yéj taye' juzgarowa iwán kichiwa yej yekti kua' kitāniliá iyenemigojwan. ¹² Iyixmej ken tikita tiwelon iwán kitālijtoya mia' coronajmej,^b iwán ijkuilijtoya se tōka' yej yéjsan kimatiá. ¹³ Iwán kakijto' itzótzol yej kajkakalijto' esti, iwán itōka': Itájtōl Dios. ¹⁴ Iwán kitokaj soldadojmej yej onokej ipan cielo. Kakijtinemij itzotzolmej de lino yej tzotakti' iwán ijista', este ejejto', iwán tejkatinemij ipan ikawayojmej yej ijista'. ¹⁵ Ipan iten kīsaya se espada yej pox tateki, iga inón espada yawi kicastigaroti inochi paismej; iwán yawi kimandaroti iga se vara de tepos. Yéj kichiwās iga iyenemigojmej makitakan ken iga kuesiwi Dios. Yéj kitātasas iyenemigojmej ken se yej kitātaksa uva iga kipatzka. Ijkón iga Dios yej nochi wel kichiwa yawi kicastigaroti inochi

^a 19:7 “Takotz_{in}” kijtojneki nochi yej kitokaj Dios. Ipan itájtōl Dios kanaj tikitaj iga Dios iwán yej kitokaj mocomparadowa ken se chokotz_{in} yej namiktito' wan takotz_{in}. ^b 19:12 Xikita glosario “Corona”.

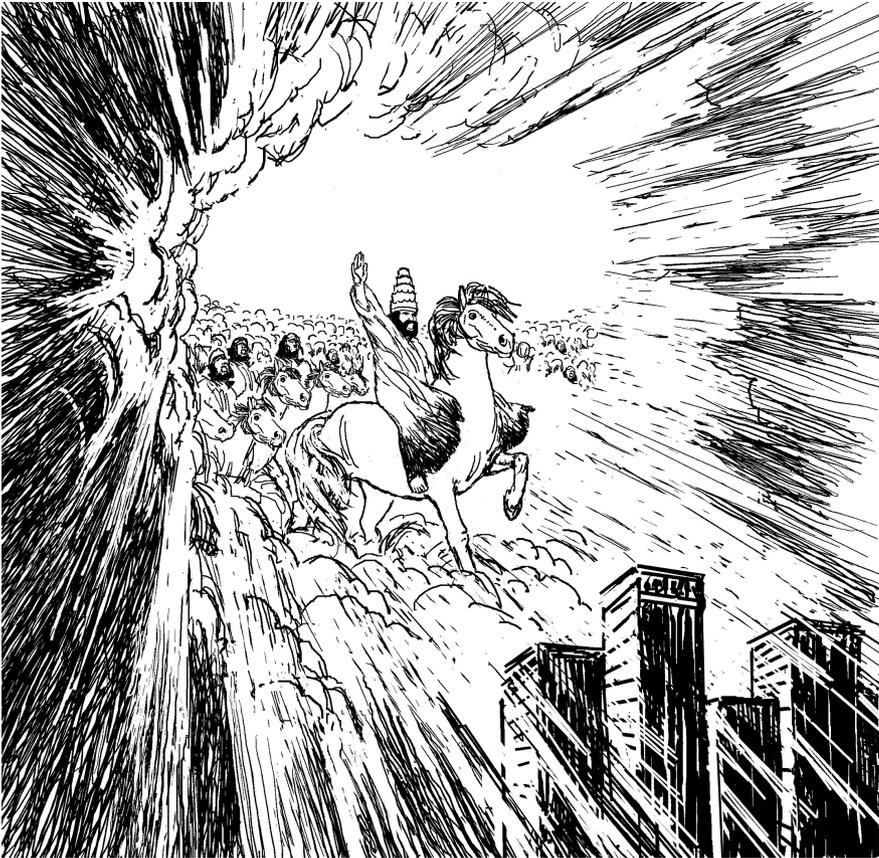

Illustration by Alice Paschal

19:11-16

gente. ¹⁶ Iwán ipan itzótzol iwán imaxá'bapa ijkuilijto' inín toka':
 “Rey yej kimandarowa inochi reyejmej iwán iTeko inochi tekomej.”

¹⁷ Después nikita' se' ángel ejkato' ipan tonati', iwán kitzajtzilij
 recio inochi totomej yej patantinemij ipan cielo, kijlij:

—Xiwişikān iga xikuākij yej Dios mitzmakaj. ¹⁸ Xikuākan
 inakayomej reyejmej, capitamej, soldadojmej iwán inakayo
 tajtaga' yej pox tamiktiáj, iwán inakayo kawayojmej iwán
 yej kitejkawilijtinemij, iwán inochi inakayo la gente yej ayéj
 esclavojmej, iwán yej esclavojmej, yej kipiá itekiyo iwán yej ayá'.

¹⁹ Iwán nikita' weyi animāl iwán inochi reyejmej de inewi tajli
 iwán isoldadojmej monechkojkej iga yawij momijmiktitij iwán inón
 yej tejkato' ipan iyista'kawayoj iwán inochi isoldadojmej. ²⁰ Inón

weyi aním̄al kisempresojwijkeje iwán inón wey ayéj mela'profetaj wey kichijtoya kuajkuantas wey ayi'pa mo-ita iyixtaj inón weyi aním̄al. Iga kichij kuajkuantas wey ayi'pa mo-ita in inón wey ayéj mela'profetaj, kikajkayaj inomej wey motemakakej iga kitalilijkeje imarc̄aj inón weyi aním̄al iwán kiweyimatikeje iyimagen. Iwán weyi aním̄al iwán wey ayéj mela'profetaj kimotakej ipan tiwelon kan nemi tata azufre. ²¹ Iwán sekin kimiktijkeje iga inón espada wey k̄isaya ipan iten wey tejkato' ipan kawayoj, iwán nochi totomej ixwikej iga kikuajkeje inimej inakayomej.

Mil años

20 Nikita' se ángel temoj ipan cielo, kikit̄zkijto' se llave iga kitapowa wejkatanaxo', iwán kikit̄zkijto' se weyi cadena. ² Inín ángel kilpij kuakukowawéj, inón ikyapakowa' wey nō kitokawiyaj Tzitzimi' kilpij iga cadena mil años. ³ Kimota' ipan wejkatanaxo', iwán kiye'tentzakua' iwán kitalilij tejté iga amo agaj makitapo iga ay'ya máj makikajkawawa tokniwán wey onokej ipan paismej, este que maasi mil años. Kuá' ásisya mil años yawij kimajkawatij, e' ayá' wejkawas iga majkajtos.

⁴ Iwán nikita' weyi asientojmej kan motaliáj wey mandarowaj, ipan inón motalkej wey kimakakej poder iga matajuzgarokan. Inimej wey kikechtekkej iga kipowakej wey kichij Jesús wan itájtōl Dios. Yejamej ayá' kiweyimatikej weyi aním̄al niga kiweyimatikej iyimagen weyi aním̄al iwán ayá' motemakakej iga makitalilikan imarc̄aj iyixpan niga ipan imamej. Nikita iga inimej ojpa-isakej iwán reinarojkeje iwán Cristo mil años. ⁵ E' sekin wey nō miktokej aya ojpa-isakej, inimej ojpa-isaskej este que maasi mil años. Inín wey áchtopa iga ojpa-isaloj. ⁶ ¡Mapaktokan wey ye'nemikej iyixtaj Dios, inomej wey yawij ojpa-isatij kuá' achto ojpa-isaloj! Iga ipan la segunda muerte ay'ya yawij mikitij, sino que mochiwassej sacerdotejmej de Dios iwán de Cristo. Iwán reinaroskej mil años wan Cristo.

⁷ Kuá' ásisya mil años, Tzitzimi' yawi xitomiti kan presojtito'. ⁸ Iwán k̄isas iga kikajkawawas paismej Gog iwán Magog wey kijtojneki nochi paismej wey ono' ipan tajli. Wan Tzitzimi' kinechkōj nochi soldadojmej de inimej paismej. Pox komati soldadojmej ken tikita xajli wey ono' ipan lamarten iga yawij tamijmiktitij. ⁹ Iwán noyan payiniskej ipan tajli iwán kiyawaloskej inón weyi-altepe'

vej Dios kipoxneki, kan onokej vej kitokaj Dios. E' Dios kititanis ti'ti vej wi' ipan cielo, iwán inochi kitatiskej. ¹⁰ Iwán Tzitzimi' vej takajkayajtoya kimotaskej ipan tiwelon kan nemi tata azufre, kan no kimotakej weyi animal iwán vej ayéj mela'profetaj. Iwán ompa nochipa kikhochijoskej semilwi' iwán senyówal.

Dios tajuzgarowa

¹¹ Iwán nikita' weyi asiento vej este ista', kan motalía Dios iwán yéj ompa ewato'. Iyixtaj yéj, tajli iwán cielo mela'poliwiwej, akawi nité. ¹² Iwán nikita' vej miktókeja, ejejkatokej iyixtaj Dios, onoyaj vej kipiá itekiyo iwán vej ayá'. Iwán tapowikej amamej, iwán se' ama' no tapowi' kan ijkuilijto' itokamej vej nochipa onoskej iwán Dios. Iwán Dios kijuzgaroj vej miktókeja kensan ijkuilijto' ipan amamej, kensan yejamej kichijkej. ¹³ Yej mikikej ipan lámár wán vej mikikej ipan tajli kiaskej kan miktoyaj wán monextijkej iyixtaj Dios, iwán sejsé kijuzgarojkej ijkón kensan yejamej kichijkej. ¹⁴ Iwán mikilisti iwán kan ono' vej miktokej kimotakej ipan laguna vej wewelkato', iga inín ome veja iga mikiloj. ¹⁵ Iwán vej ayá' ijkuilijtos itoká' ipan ama' kan ijkuilijto' itokamej vej nochipa onoskej iyixtaj Dios no kimotaskej ipan inón laguna vej wewelkato'.

Se'ya cielo wán se'ya tajli

21 Iwán nikita' se'ya cielo iwán se'ya tajli; iga vej áchtopa cielo iwán tajli iwán lámár vej onoyaj poliwiweja. ² Nej, niJuan nikita' inón weyi-áltepe' vej Dios itatki vej kijliáj nueva Jerusalén, nikita iga nemi temowa ipan cielo iyixtaj Dios. Pox monsjati' ken tikita takotzin vej taajakjto'ya iga monamiktiá iwán iwéj. ³ Iwán nikagui' se tájtol recio vej witzeya ipan cielo kijtowa:

—Xikita, Dios chantito' kan onolo'! Yéj yawi chantitoti iwamej, yejamej mochiwaskej igentej, iwán Dios onos iwamej. Yéj iséltisan onos Dios iga inomej. ⁴ Dios ta-ixpojpowas iga chokatolo', iwán ay'ya mikiloj, niga chokaloj, ay'ya agaj tenatos iga kualotos, iga inochi vej onoya, pánoja.

⁵ Iwán vej ewatoya ipan weyi asiento kijtoj:

—Xikita, nej nikchiwa nuevo inochi vej ono'.

No ne-ijlij:

—Xikijkuilo; iga inimej tajtolmej melá' nokta iwán wel timoconfiarowa ipan.

⁶ Iwán ne-ijlij:

—Chijto'ya. Nej kan pewa iwán kan tami, ken letrajmej del alfabeto pewa ipan A iwán tami ipan Z. Yej atanekis nej nikmakas a'ti yej kisa ipan atzontekon yej tamaka vida, ayá' yawi kikowátipa. ⁷ Inón nia nikmakati yej kitānilij Tzitzimi'; iwán nej iDios, iwán yéj nopiltzín. ⁸ E' yej kikajtewaj iga kitokaj iyojwi Dios, iwán yej ayá' kicredowaj itájtol Dios, iwán yej kejlantokej yej ayekti, yej tamiktiáj, iwán yej kichiwaj yej ayekti iga yawij wan yej ayá' íwan namiktito', iwán yej taachisarowaj, iwán yej kiweyimatij idolojmej iwán inochi yej takajkawawaj yawij kimotatij ipan laguna yej wewelkato' iga nemi tata azufre. Inín kijliáj la segunda muerte.

Se'ya Jerusalén

⁹ Iwán wáaj se de inomej siete angelejmej yej kikitzkijtoyaj siete wajkalmej yej kipiayaj siete plagajmej iwán ne-ijlij:

—Xinejnemi, nia nimitznextiliti takotzín yej mochiwas isiwa' el Cordero.

¹⁰ IyEspíritoj Dios asi' noyakapan wan newiga' ipan se tepe' yej weyi iwán wejkapan, iwán nenextilij se weyi-altepe' yej Dios itatki, yej itoka' Jerusalén, nikita' iga nemi temowa ipan cielo iyixtaj Dios. ¹¹ Inón weyi-altepe' tawíaya iga iweyipoder Dios. Tawíá ken tikita se te'ti yej pox monsjati' ken te'ti de jaspe^a ken tikita vidrio. ¹² Inón weyi-altepe' kolaltitoya iga muro yej weyi iwán wejkapan, kipiá doce puerta; iwán onoya se ángel ipan sejsé kaltén, iwán ipan sejsé puerta ijkuilijtoya itoka' se tribu^b de inomej doce tribu de Israel. ¹³ Onoya eyi ipuertajyo iladoj norte, eyi ipuertajyo al sur, eyi ipuertajyo ikisáyampa tonati', iwán se' eyi ipuertajyo ikalakíyampa tonati'. ¹⁴ Imurojyo inón weyi-altepe' kipiá doce weyite'ti kan taksato', iwán ipan sejsé de inomej weyite'ti ijkuilijto' se itoka' de sejsé de inomej doce iyapostolejmej el Cordero.

¹⁵ El ángel yej nowan tatapojtoya kikitzkijtoya se ojta' yej chijto' de oro iga kimedírowa weyi-altepe', ipuertajyomej iwán imurojyo. ¹⁶ Inón weyi-altepe' onoya cuadrado, achonsan medírowaya iweyajka iwán ikoyajka. El ángel kimedíroj weyi-altepe' iga ivaraj de oro, medíroj dos mil doscientos kilómetros; achonsan medírowa iweyajka, iwejkapanka iwán ikoyajka. ¹⁷ Iwán kimedíroj

^a 21:11 Jaspe te'ti yej xoxokti'. ^b 21:12 Xikita glosario “Tribu”.

iwejkapanka imurojyo, mediroj sesenta y cuatro metro, el ángel tamediroj iga inómpasan medida yej iga taġa' tamedirowa.

¹⁸Muro chijtoya iga te'ti de jaspe, iwán weyi-altepe' chijtoya iga mela'oroy yej este xota ken vidrio. ¹⁹Iwán ibasejyomej kan taksato' imurojyo inón weyi-altepe' ye'tachaya iga kipiaya se'pa te'ti^a yej mojmōnsajti'. Yej áchtopa ibasejyo kipiaya te'ti yej kijliáj jaspe, el segundo zafiro, el tercero ágata, se' kipiaya esmeralda; ²⁰se' kipiaya ónice, se' kipiaya cornalina; se' kipiaya crisólito, se' kipiaya berilo, se' kipiaya topacio, se' kipiaya crisopraso; se' kipiaya jacinto iwán se' kipiaya amatista. Ij^kón masi' doce ibasejyo. ²¹Ono' doce puerta; sejsé chijto' iga sesan perla.^b Iwán pata'ojti yej panowa tajkoaltepe' chijtoya iga mela'oroy yej este xota ken vidrio.

²²Iwán ayá' nikita' nisé tiōpan ipan inón weyi-altepe', iga toTēko Dios yej kipoxpíá poder iwán el Cordero onokej iga tiōpan ipan inón weyi-altepe'. ²³Ompa ayá' moneki tōnatī' niga luna iga matawī, iga Dios itawīlka tawíá iwán el Cordero kitawīj inón weyi-altepe'. ²⁴La gente de inochi paįsmej yej mosalvaroskej nejnemiskej ipan itawīlyo inón weyi-altepe', iwán reyejmej de inochi tajli kiwajliguiliskej yej patiyoy yej kipiáj. ²⁵Ipuertajyomej nochipa tapojtos, iga ompa ateyiti yówal. ²⁶Iwán inochi paįsmej kiwigaskej nochi yej valerowa wān kiweyimatiskej inón weyi-altepe'. ²⁷Ipan inón weyi-altepe' ayá' kalakis nité yej ayekti iyixtaj Dios, niga yej kichiwaj yej ayekti niga yej takajkawaj. Kalakis petz yejsan ijkuilijto' itokā' ipan ama' yej kipiá el Cordero kan neši itokamej yej nochipa onoskej wān Dios.

22 Iwán el ángel nenextilij se weya' yej tamaka vida, este chipakti' ken tikita cristal. Inón weya' kįsaya ipan iweyi asiento kan motalıá Dios iwán el Cordero. ²Inón a'ti motalowa itajko pata'ojti de inón weyi-altepe', iwán itejtempan inón weya' onoyaj kuawimej yej tamakaj vida. Takij cada mes iwán iyiswayomej inomej kuawimej kikuij iga moachitialtilo. ³Iwán ompa ay'ya teyis yej Dios akiye'ita. Ipan inón weyi-altepe' Dios iwán el Cordero motalıáj ipan iweyi asientojmej wān yej kitokaj Dios kiweyimatiłtiskej. ⁴Iwán kinojma-itztoskej nokta Dios, iwán itokā' Dios ijkuilijtos iyixpamej. ⁵Ompa ay'ya tayowatis iwán yej

^a 21:19 Inimej temej yej iga chijtokej doce base este xotaj wān sejsé kipiá icoloryo.

^b 21:21 Perla pox valerowa, ken tikita tetzın ke'pa ajayo' wān iga perla wel mochiwa koska'. Inán momati iga alımpatzın, nij neši pox weyi.

ompa onokej ay'ya kinekiskej ti'ti niga tɔnatɪ', iga Dios yej toTɛko kitawij yejamen wan nochipa reinaroskej iwɔn.

Na'ya iga wi' Jesucristo

⁶ El ángel ne-ijlij:

—Inimej tajtolmej, melá' nokta iwɔn wel moconfiarolo ípan. Iwɔn toTɛko, yej inɔnsan Dios yej kitajtolmá' profetajmej, kititan iyáŋgel iga makinextili yej kitokaj yej ay'ya wejkatis iga yawi mochiwati.

⁷ Ijkin mitzijliáj Jesús:

—¡Xikakikan! ¡Ay'ya wejkatis iga niwi'! ¡Mapaki yej kicredoj yej ijkuilijto' ipan inɔn ama', yej yawi mochiwati!

⁸ Nej niJuan, yej nikagui' iwɔn nikita' nochi inɔn. Iwɔn kuá' tami' nikagui' iwɔn nikita', nimotankuaketz'a' iyikxitenoj el ángel iga nikweyimati'. ⁹ E' yéj ne-ijlij:

—Amo ijkon xikchiwa; puej nej no niktoka Dios kensan tej iwɔn kensan inochi moknimej yej kipowaj itájtɔl Dios, iwɔn inochi yej kichiway ken ijkuilijto' ipan inɔn ama'. Xikweyimati'ti Dios.

¹⁰ No ne-ijlij:

—Amo xikiyana inɔn ye'noticiaj de Dios yej ijkuilijto' ipan inɔn ama'; iga ay'ya ke' poliwi iga yawi mochiwati. ¹¹ Yej kichiwa yej ayekti, kama makichiwa yej ayekti; yej kejlamiki yej ayekti, máj makejlamiki yej ayekti; e' yej kichiwa yej yekti máj makichiwa yej yekti; yej nokta kichiwa ken Dios kineki, amo mamosemaka.

Jesús no kijtoj:

¹² —Kena, nej ay'ya wejka iga niwi'. Iwɔn nikujligas ipremioj yej nia nikmakati sejsé kensan iga kichij. ¹³ Nej kan pewa iwɔn kan tami, ken letrajmej del alfabeto pewa ipan A iwɔn tami ipan Z.

¹⁴ Mapaktokan yej kipakaj itzotzolmeja iwɔn wel makikuakan itakilka inon kuawi' yej tamaka vida iwɔn wel makalakikan ipan ipuertajyo weyi-altepe'. ¹⁵ E' kawitij jueraj yej kichiway yej ayekti; yej taachisarowaj, yej najnamolnemij, yej tamiktiáj, yej kiweyimati' idolojmej, iwɔn yej kiyolmakaj iga takajkayajtokej.

^a 22:14 “Yej kipakaj itzotzolmej” anka kijtojneki yej ye'nemij iga Dios kiperdonaroja yej kichijkej yej ayekti.

¹⁶—Nej, niJesús, niktítan noángel iga makinextili yej netokaj inochi inín. Nej ipiltzin ipilówampa rey David; nej imaselkayo rey David iwán nej inón sítalin yej xota yowalti'.

¹⁷El Espíritu iwán isiwa' el Cordero kijtowaj:

—Xiwiki.

Iwán yej kikaki, makijto:

—Xiwiki.

Iwán yej ataneki mawiki iwán makoni a'ti yej tamaka vida, yej ayá' monamakiltiá.

¹⁸Inochi yej kikaki inín itájtol Dios yej ijkuilijto' ipan inín ama', nikijliáj inín: Siga agaj kitálio' se' tejté ipan inimej tajtolmej yej ijkuilijto'ya, Dios yawi kitálití iyakapan kokolis yej kiknochiwas, kensan ijkuilijto' ipan inín ama'. ¹⁹Siga agaj kikuiliá tejté yej ijkuilijto' ipan inín ama' yej Dios kinextij, Dios yawi kiborraroti itoka' ipan ama' kan nesi a'yéj onos íwan nochipa, iwán yawi kitzakuiliti iga amo makalaki ipan iweyi-altepe' Dios iwán akitas yej yekti yej ijkuilijto' ipan inín ama'.

²⁰Yej kijtoj ijkín, kijtowa:

—Ay'ya wejkatis iga niwí'.

Ijkónyawa'. ¡Xiwiki noTeko Jesús!

²¹ToTeko Jesucristo, mamitzyolchikawakan amonochimej. Ijkónyawa'.

Glosario

Yej kijtojnekij inimej tájtól

**Nij tikita yej kijtojnekij sekin tajtolmej
yej ono' ipan itájtól toTēko Dios.**

A

Altar Altar nesi ken se mesa o se weyite'ti yej patachti'. Iyixko altar se kitaliá o kitatiliá yej kofrecerowiliá Dios, wel yolka' o yej mokixtiapa ipan mijli. Iyijtiko kuetaxtiopan onoya no se altar kan iyixko motatiaya incienso. Ijkonan no onoya iyijtiko weyitiopan yej onoya Jerusalén. (Xikita “Sacerdote” iwán “Sacrificio” tánipa.)

Amalecítajmej Amalecítajmej kijliayaj ipilowan ipilówampa Amalec. Amalec iniętoj Esaú yej iniętoj Abraham. Amalecítajmej mo-ijiyaj wan israeliťajmej.

Anciano Anciano ken tekiwaj o lider o encargado. Tikitaj ipan libro de Éxodo iga sejsé tribu judiyojmej kipiayaj iyancianojmej yej mandarowayaj, yej yoléjkeja, wan wel tikijliáj totajwewetkej. Ipan Hechos 14:23 tikitaj iga kitálkej ancianojmej yej makitakan toknjmej yej kitokaj Cristo.

Ángel Tájtól ángel kijtojneki tatítan yej wi' ipan cielo. Angelejmej onokej itenoj Dios ipan cielo iga kiweyimatiltitokej. Dios kitítani angelejmej iga makipalewi tajtaga' iwán siwatkej, o iga makimatiltikan tejté (Heb 1:14). Angelejmej kipalewijkej Jesús kua' onoya ipan desierto (Mt 4:11) iwán se ángel walaj kiyolchikawako kua' moknomatitoya iga yáwija kimiktítij (Lc 22:43). Onokej no se'pa angelejmej yej kichiwaj yej ayekti (Mt 25:41; Ap 12:7).

Apóstol Tájtól apóstol kijtojneki “tatítan”. Inochi yej kitokakej Jesús kijliayaj discípulo, iwán de inomej discipolomej, Jesús kitapejpen doce (Lc 6:13). Inomej doce kijliayaj apostolejmej iga Jesús kitítan iga makipojtinemikan itájtól. San Pablo kijliáj apóstol iga Jesús kixnextilij ipan ojti yej yawi Damasco, iwán kitítan iga makipowa itájtól (Hch 9:5).

Arameo Xikita “Hebreo” tánipa.

Arca del pacto Arca del pacto yej ken se baúl o cofre yej chijtoya iga kuawi' yej itoça' acacia wān al̄tito' iga oro inoḡan. Chijtoya ken kijtowa ipan Ex 37:1-9. Iyijitiko entoyaj patachte'timej kan ijkuilijto' diez mandamiento yej Dios kimá' Moisés. Nō kijtowa ipan Heb 9:4 iga kipiaya se jarra yej kipiá maná iwān nō ibastōn Aarón.

Arpa Arpa se yej iga tatzotzonalo, chijto' iga kuawi' yej kixapoyotiáj iga matzajtzi iwān kitāliáj mia' cuerdas. Inomej cuerdas wel motzotzona iga tomájpil o iga inon yej kijliáj púa o plectro.

B

Bautizar, mobautizarowa, tabautizarowa, kibautizarowa Ipan tájtōl griego, bautizar kijtojneki “katzompolaktiáj”. Judiyojmej katzompolaktijkej iga kinextijkej iga kikajtéjkeja iga kichiḡwaj yej ayekti iga kitókaja Dios. Ijkón Juan yej tabautizaroj, kinotzkej toknimej iga makikajtewakan iga kichiḡwaj yej ayekti iwān mamobautizarokan, iga na'ya wi' Jesús. Jesús kijtoj iga yej kicredowaj ipan yéj mamobautizarokan (Mt 28:20).

Borrego Xikita “Oveja” tánipa.

C

Cabra iwān chivo Cabra se yolka' yej achi ken oveja, e' ayá' pox tzojmiyoj. Ipilowān kijliáj chivo yej okich wān chiva yej siwa'. (Xikita “Oveja” tanipa.)

Camello Camello se yolka' yej máj weyi que kawayoj. Iwān injmpa yolka' wel kijyowiá kuá' nejnemi mia' dás pan desierto kan ateyi a'ti. Toknimej tejkawij ipan camello iwān wel kiwiga komati carga.

César César, ijkón kijliayaj nochi reyejmej yej mandarowayaj Roma. (Xikita “Roma” tánipa.) Onoya mia' rey o emperador yej mandarowayaj Roma; kuá' mikiá se, tejkawiá se', e' nochi kijliayaj “César”. Onoyaj ken César Augusto, César Tiberio, César Claudio y César Nerón.

Circuncisión Circuncisión kijtojneki kuá' se choochin kitekiliáj ikajlotzin ipan. Dios kitekimá' Abraham iga mamocircuncidarō iga kichij pacto wān Abraham (Gn 17:10). Este inān judiyojmej kicircuncidarowaj choochichin kuá' kipiáj ocho día iga nacerojkej iga kimatij iga yejemej ipilowān ipilówampa Abraham.

Apóstolejmej kijtojkej iga yej kicředowa ipan Jesucristo ay' kineki mamocircuncidaro iga Dios makiye'ita (Hch 15).

Cordero Cordero iseli'piltzın oveja yej aya kipiá se año, wel no tikijliáj borregojtzın. Ipan iyilwiyo la Pascua sejsé taga' yej israelita kikui' se cordero wan kimiktij iga sacrificio iyıxtaj Dios. Kuá' Juan yej tabautizaroj kita' Jesús, kijlij iga Jesús nokta Dios iCorderoj. Ipan libro de Apocalipsis mia' vej tajtowa de Jesús ken Cordero.

Corona Corona achi ken sombrero. Ayéj námol wel kitaliá, iga yej kitaliá corona kijtojneki iga mandarowa, ken se rey. Inompa corona ye'chijto' iga tepos ken oro yej pox patiyoj iwán pox monsjati'. No onoya se'pa corona yej kimakayaj iga premio a veces kuá' agaj yej kitaniá kuá' motalowa o momagaj. Inompa corona chijtoya iga kuaxiwi' yej itoká' laurel. Inompa palani, inón iga ipan 1 Ped 5:4 kijtowa iga yej kicředowaj ipan Jesucristo kimakaskej corona “yej ayı' tamis”.

Cortina Cortina mochiwa iga tzótzol, iwán iga inón motzakua ventana o motajkotzakua se cuarto. Ipan altepe' Jerusalén onoya weyitiopan, iwán weyitiopan-ijti' onoya se weyi tzótzol yej kijliáj cortina yej kitajkotzaktoya weyitiopan. Ijkón mochij ome cuarto; e' ipan segundo cuarto ompa kalakiáj petz ijefej sacerdotejmej.

Cristo o Mesías Mesías tájtol yej wi' ipan Hebreo. Mesías kijtojneki el unguido de Dios, yej Dios kitapejpena. (Xikita tánipa “Ungir”.) Cristo tájtol yej wi' ipan griego iwán inonsan kijtojneki Mesías. Dios kijtoj ipan itájtol iga kititanis el Mesías iga matamanawiki. Judiyojmej kichixtoyaj iga mawiki el Mesías ken rey yej wel kitaniliaya romanojmej, e' kuá' wala, ayá' mia' judiyojmej kitajtolkuikej. Ipan Nuevo Testamento kijkuilojkej de Jesús iwán tenextiliá iga yej el Cristo, el Mesías.

D

Desierto Desierto kijliáj wá'tal kan ayá' poxsan wetzi tiawá'. Iwán ayá' pox weyá kuawimej, ompa ayá' milchiwalo, inón iga ayá' pox mochantilo ipan desierto. Ono' desierto kan petz xáltal.

Diácono wan diaconisa Diácono pan tájtol griego kijtojneki, se yej taservirowa o tapalewiá. Kan monechkowaj yej kitokaj Cristo, kitalkkej diaconojmej yej kitayaj iga maye'onokan toknimej (Hch 6:1-6). Ipan Nuevo Testamento ono' taga' wan no siwa' yej kichiawaj inimpa tekipánol. Yej siwa' inán quijliáj, diaconisa.(Ro 16:1).

Discípulo Se yej kitoka Jesús wel mojliá discípulo. Jesús kimachtiaya idiscípulojmej iga yejemej nō makimachtikan sekin. De inochi idiscípulojmej, Jesús kitapejpen doce (Lucas 6:13). Inomej doce kijliayaj apostolejmej iga kipojtinemiáj itájtōl toTēko.

E

Esclavo Kijliayaj esclavo se taga' o siwa' yej kipiá itēko; tekipanowaya iga itēko iwán awel kichiwaya ken kineki, niga wel yaya kanaj siga itēko akijtowa. Kinamakayaj esclavo ken inán monamaka yolkamej. Tiempo de Jesús poxsan onoya esclavo. Iwán se yej pox motapialiaya wel kipiaya 500 esclavojmej. ToTēko Jesús iwán San Pablo tajtowa de esclavojmej iga noyan inōn tiempo mo-ixmatiá, iwán kikuikej iga kichijkej comparación. Onoyaj nō esclavojmej yej motapialiayaj, onoyaj yej tamachtiayaj wān sekin kinechkojkej itomimej este wel kixtawayaj itēko iga makimajkawakan. Roma iwán Israel poxsan onoyaj esclavojmej.

Escudo Escudo soldadojmej kikuij iga momanawiáj iga amo makasi flecha niga espada.

Espada Espada achi ken machete; e' tateki iyomexti iten wān yokachijto' iga tamiktilo.

F

Fariseo Fariseojmej achi kimandarowayaj judiyojmej. Tamachtiayaj ipan itájtōl Dios, kén iga judiyojmej manemikan igaki' Dios makiye'ita yejemej. Fariseojmej poxsan katka tatekimakayaj iga mamochiwa ken tatekimaka iley Moisés iwán ken iga kitekichiwayaj. E' Jesús iwán Juan yej tabautizarowaya kajajwakej fariseojmej iga ipan iyalmajmej ayá' moalimpatij iyixtaj Dios. Onoyaj sekin fariseojmej yej kimela'tokayaj Dios. Xikita nō Apéndice (PSA 117).

G

Griego Griego itájtł yej chantitokej ipan país de Grecia. Xikita ipan Apéndice (PSA 117) kan achi nō tajtowa de griegojmej, iwán kén iga romanojmej walkej wan sej kitanilijkej griegojmej. Malej iga achto romanojmej tajtowayaj latín, kikuikej nō iga tajtowaj griego.

H

Hebreo Hebreo itájtł israelitajmej, wan iga inón yejemej motokawiyaj hebreos. Ono' nō se' tájtł yej achi ijkómpasan ken hebreo yej itoká' arameo. Arameo kisa' ipan inonsan inelwayo hebreo. Ipan tiempo kuá' onoya Jesús, mia' judiyojmej tajtowayaj arameo. El Antiguo Testamento ijkuilijtoya ipan hebreo iwán alín ipan arameo. Inón iga kuá' judiyojmej onoyaj tiopan, máj tajtowayaj hebreo.

Herodes Ipan Nuevo Testamento tikitaj mia' yej mandarowayaj yej kijliáj Herodes, e' ayéj sesan taga', inón iga kuá' titajtowaj de Herodes matikmatikan de katiapa nemi titajtowaj. Herodes yej kimijmiktij kōkone' kuá'ya nacerōj Jesús (Mt 2); inonwa' yej kijliá Herodes el Grande, yéj yajki tetaj de nochi taga' yej kijliáj Herodes. Itaj yajki se yej irrazaj idumeo. (Idumeo se yej ipilowan ipilówampa Esaú yej iyiknín Jacob.) Iwán iye' Herodes el Grande se siwa' yej ichan taji de Arabia, iwán inón Herodes ki-ojpachij weyitiopan yej onoya Jerusalén. Inín Herodes mandaroj pan pox mia' altepemej de Palestina. Iwán onoya se' Herodes yej nesí pan Mt. 14:1 wan Lc 23:8, itoká' Herodes Antipas yej mandaroj kuá' yólejya Jesús, inón ipiltzín Herodes el Grande. Herodes Antipas kipiaya se iyiknín yej itoká' katka Filipo o Felipe yej nō kijliayaj Herodes Filipo. Herodes Filipo iye' yajki Cleopatra, iwán kipiaya isiwa' itoká' katka Herodías. Iwán se' Herodes itoká' Herodes Agripa I (Hech 12:1-25), inietoj Herodes el Grande. Iwán yej kipowa Hech. 25 y 26, inón petz kijliáj Agripa, e' itoká' nō Herodes Agripa II, yej ipiltzín Herodes Agripa I.

Higo Higo itakilka higuerajkuawi'. Higuerajkuawi' kimaka itakilka inompa yej ken amakuawi'.

Hisopo Kijliáj hisopo se kochki. Iwán iga inín hisopo kichijkej tálpil iga taajzelwiá. Tiopan, sacerdote kajtzelwiaya tejté o la gente iga mochipawaj iyixtaj Dios. Xikita nō Ex 12.22

I

Impuestos; Yej kicobrarowaj impuestos iga Roma Inón tiempo kuá' Jesús onoya ipan país de Israel, inón país ayá' iselti mogobernarowaya iga sekin yej kijliáj romanojmej, walkej wan kitaniijkej israelitajmej iga romanojmej makipiakan inón tajli. Ijkón iga noyan ipan país de Israel tatekimakayaj romanojmej. Iwán romanojmej kikixtilijkej tomin judiyojmej, inón tomin yej kijliáj “impuesto”. Onoyaj israelitajmej yej tekipanojkej iga romanojmej iga kicobrarowaj impuestos. Israelitajmej kijiyayaj inomej cobradormej iga kikuiliayaj tomin iga kimakayaj gobierno de Roma. (Xikita tánipa “Roma”.) Nō onoya se'pa impuesto yej nochi judiyojmej kixtawayaj iga wel mamochiwa nochi yej moneki ipan weyitiopan.

Incienso Incienso achi kensan cópal, iga incienso tapopochwiayaj sacerdotejmej tiopan-ijti' iga kiweyimatiiltiyaj Dios.

IPiltzín Taga', Hijo del hombre Kuá' Jesús tajtoj de yéj, kikui' iga itoká' yej ijkuiijto' ipan libro de Daniel (Dan 7:13). Tajtowa de se yej ken iPiltzín taga'; inón kijtojneki iga yéjsan yej taga' yej walaj ipan cielo. Kijtojneki nō iga yéj el Mesías iwán el Cristo. (Xikita “Cristo” ajko.) Kuá' Jesús mo-ijlij iga iPiltzín Taga', inón iga ayá' moweyimati', e' yej kiká' anka nō kimati iga tajtowa de agaj yej reinaroj nokta.

Israel, israelita, israelitajmej Abraham mochij tetaj iga Isaac, iwán Isaac mochij tetaj iga Jacob, iwán Jacob mochij tetaj iga Judá. Dios kipata' itoká' Jacob, kitalilij Israel. (Gen 32:28) Ipilowan ipilowampa Israel kijliáj israelitajmej. (Xikita nō “Judío” tánipa.)

Iyilwi ranchojtzitzin o fiesta de tabernaculos Judiyojmej quichiway ilwi' yej kijliáj ranchojtzitzin iga keklamikiáj kén iga mochantijtinenkej ipan desierto kuá' kiskej Egipto (Deut 16:16). Kichiway ranchojtzitzin ipan ipatioj kajli wan ompa onokej se semana. No pakilo iwán momaka gracias Dios iga yej mokixtiáj milijti'.

Iyilwiyo la Pascua Judiyojmej kichiway ilwi' yej kijliáj la Pascua iga amo makelkawakan ken Dios kikixtijkej Egipto iga esclavojtitoyaj ompiga. Pascua kijtojneki pan hebreo “san panoj” o “panoj wejka” iga iyángel Dios panoj wejka, iwán ayá' mikikej

israelítajmej kuá' mikikej ikopompilowan egipciojmej (Ex 12:1-30, 1 Cor 5:7).

Iyilwiyo Pentecostés Ipan iyilwiyo Pentecostés judiyojmej kejlámikij yej kikixtiáj ipan mijli, pakilo iwán kimakaj gracias Dios (Ex 23:16). Momaka Dios yej áchtopa itakílka yej motoka. Máj máj, inín ilwi' achi mopatatiakji iga mamoejlamiki nō iga Dios kimá' Moisés diez mandamiento ipan tepe' Sinaí. Kimá' kuá' pánoja cincuenta días iga judiyojmej kiskej Egipto.

J

Judío, judiyojmej Achto quijliayaj Judío se yej chantito' ipan tajli yej itoká' Judá (Xikita nō Israel ajko.) Ajachi ajachi inochi israelítajmej quijliayaj nō judiyojmej. Inán wel tikijtowaj iga inonsan kijtojneki, israelita, judío o gente hebreo.

K

Kén iga Dios reinarowa Jesús mia' vej tajtoj de kén iga reinarowa Dios. Kipowa' mia' kan mamixkuñtilo iga mamontendero kén iga reinarowa Dios. Jesús wı-o' sej iga noyan yawi reinaroti Dios. E' inán a'san nesi' yej motemakas iga makichıwa ken Dios kineki, Dios reinarowaya ipan yéj.

Kimilolama' Ikyay tajkuilowayaj ipan kuetax wan pan ama'. Siga achi weyakti' kuetax o ama', kimimilchijkej, inón iga mojtowa “kimilolama'” o rollo.

Kuetaxtekon Kuetaxtekon mochıwaya iga ikuetaxyo borrego o se' yolka', iwán ompa moakiaya vino o a'ti. Nō sekin san ken iga kixipewayaj se borregoitzin, kimajmakolochowaj wan kijixilpiaya inón kuetax iga mochıwaya kuetaxtekon.

Kuetaxtiopan Dios kitekimá' israelítajmej iga makichıwakan se tiopan yej wel makajkokuikan wan wel makixitinakan iga makiwigakan kan nemiáj ipan desierto (Ex 26). Chijtoya iga kuawi' wan tzaktoya iga kuetax, inón iga kijliáj kuetaxtiopan. Xikita nō tánipa “Tiopan” wan “Weyitiopan”.

L

Lagar Lagar kichıwayaj pan tepeta'. Kichijkej se weyi xapo' iwán ompa kitataksayaj uva iga kipatzkaj. Lagar kipiá kan ixıka iyayo uva iga motemiá kuetaxtekon.

Lanza Lanza ken se witzo' yej iga tokalo. Lanza kipiá tepos ipan ipuntaj iwán pox tateki, iwán inón yokachijto' nokta iga tamiktilo. (Xikita dibujo ajko kan “Escudo”.)

Lepra Yej kipiá lepra, palanto' ikajlo' iwán este wel majpilteyini. Iwán iga motatiá pan ti'ti ay' kimachiliá nité. Lepra tamopa, inón iga judiyojmej kipoxmajmawiliayaj yej kipiayaj lepra iwán ayá' kiná'techowayaj. Kijliayaj lepra no se'pa enfermedad yej ipan se ikajlo' kipiá yej ayéj mela'lepraj iga ayá' temopa. No kijliayaj lepra tzótzol o kuetax yej poxkatokej. No pared kan poxkato' kijliayaj lepra. Ijkón tikitaj iga lepra ayéj sesan kokolis, e' nochi inimej tejté yej ayo' yekti.

Levadura Levadura kikuij iga kaxakualowaj wan tixti de trigo iga mamoposawa, inón kichiway kuá' aya kakiáj ipan horno. Ipan itájtól Dios kikuij iga mamixkuutilo ken tejté yej kimopa o weyá; wel tanextiliá iga tejté yej ayekti, o no wel yej yekti. Ipan Antiguo Testamento kijtowa iga ipan iyilwiyo la pascua mokuaya pan yej akipiá levadura, iga keklamikiáj iga kiknochijkej poxsan kuá' kiskej Egipto (Ex 12). Levadura ayá' wel kikuiáj iga ofrenda (Lv 2:11). Jesús keklamiki inín yej taposawayaltia kuá' kinonotza idiscipoloymej iga kijliáj iga amo makikuikan ilevadurajmej fariseoymej iwán saduceoymej (Mt 16:6). Ijkonsan no kichiwa Pablo kuá' kinonotza yej ichamej Corinto iga mamochipawakan ipan “ikyapa levadura” (1 Cor 5:6-8). Jesús, kicomparadowa kan reinarowa Dios wan levadura, kén iga kijosawayaltijtiá ajachi ajachi tixti este que momela'posawa (Mt 13:33).

Levita Leví se ipiltzín Israel. Israel no itoká' Jacob. Ipilowan ipilowampa Leví kijliayaj Levitajmej. Aarón katka Levita, wan Dios kitapejpen iga mamochiwa sacerdote. Ijkón petz ipilowan ipilowampa Aarón mochijkej sacerdoteymej, e' ayá' nochi, sékinsan. Onoyaj levitajmej yej no tekipanowayaj weyitiopan iga kipalewijkej sacerdoteymej. (Heb 7:5, 7:11. Xikita “Tribu” iwán “Sacerdote” tánipa.)

O

Obispo Ipan tájtól griego obispo kijtojneki se yej kitzto' yej sekin nemi kichiway. Kuá' mo-ijkuiloj Nuevo Testamento, se obispo ken se pastor iga kicuidarowaya se grupo toknimej yej kitokaj

Cristo, ken tikijtowaj, se iglesia. Kuá' panoj achi mia' años, pe' iga kijliayaj obispo se yej kicuidaroytoya mia' iglesia.

Olivo Olivo se kuawi' yej mokua itakilka. Judiyojmej poxsan kitokkej olivojkuawi' iga kikixtiayaj aceite yej este aman no pox valerowa. Jesús tekiyaya pan se tepe' yej itoka' Olivos. Ijkón kitokawij iga ompa onoya komati olivojkuawi'.

Oveja iwán borrego Oveja se yolka' yej pox tzojmiyoj. Iga itzojmiyo oveja judiyojmej kichijkej tzotzolmej, no kikuayaj inakayo. Ipiltzin oveja, kuá' kipiá se o ome año, yej okich kijliáj borrego, yej siwa' borrega. (Mia' kixmatij oveja iga borrego.) Oveja achi ken cabra, xikita “Cabra” ajko. Xikita no “Cordero” ajko.

P

Policiyajmej yej tacuidarowaj weyitiopan Inimej policiyajmej, ayéj ipoliciyajmej namoltekiwaj, sino que ipoliciyajmej yej mandarowayaj weyitiopan. Inimej policiyajmej tekipanowayaj iga yej mandarowayaj weyitiopan iwán kicuidarowayaj weyitiopan; wan kikitziayaj ken yej takuejkuesowayaj.

Profeta Se profeta Dios kimaka tájtól iga makijli sekin. Ipan Antiguo Testamento profetajmej kikuilojkej librojmej kan Dios tanonotza iwán kijtowa yej yáwi-o' mochiwati.

R

Roma Roma se weyi-altepe' yej ónogo' aman pan país de Italia. Kuá' mo-ijkuiloj el Nuevo Testamento, Roma onoya iga capital se weyi país. Yej walkej roma kijliayaj romanojmej. Romanojmej mandarowayaj ipan mia' paismej yej kitanilijkej iga kichijkej guerra. Irrey kijliayaj César. (Xikita “César” ajko.) Romanojmej kitaksatoyaj la gente de inomej país, wan kitalkkej tajtaga' iga makigobernarokan. (Xikita “Impuestos” tánipa).

S

Sacerdote Se sacerdote kimati ken mochiwa iga moweyimatiltiá Dios, iwán itekipánól iga kipalewiá la gente iga maye'onokan iyixtaj Dios. E' iga la gente yej ikyapa judiyojmej, kichipayaj ken kijtowa la ley yej Dios kimá' Moisés, iga se sacerdote judío kineki ma-ijya se taga' yej itríbuja Leví iwán yej ma-ipilówampa ipilowan Aarón yej itekoko-iknin Moisés. Sacerdotejmej tekipanowayaj

ipan kuetaxtiōpan, iwán máj máj ipan weyitiōpan yej kichijkej Jerusalén. Sacerdotejmej iga wel makichiwakān itekipanōlmej onoyaj Levitajmej yej kipalewiayaj, e' petz sacerdotejmej wel kalakiáj kan moweyimatiltiá Dios ipan kuetaxtiōpan, iwán máj máj ipan weyitiōpan yej kichijkej Jerusalén. (Xikita nō “Altar” iwán “Levita” ajko.)

Sacrificio Sacrificio, tejté yej agaj kimaka Dios, wel yolka', wel yej mokixtiaya mīlijiti', itakilka kuawi' o se' tejté. Judiyojmej kimakayaj sacrificio iga kimakaj gracias Dios, iga kitajtanilij perdón o iga maye'onokān, iwán nō iga kixtawaj yej ayekti kichijkej. Kitālkej sacrificio iyixko altar. Onoya sacrificio yej nochi kitatijkej, wān onoya nō yej tájkolsan kitatijkej wān se' tájkol kikuajkej yejemej.

Saduceo Saduceo se taga' yej tamachiaya ipan itájtōl toTēko. Tiempo de Jesús ayá' onoya komatimej saduceo. Onoya máj komati fariseojmej, e' saduceojmej pox mandarowayaj, wān rīcojmej katka. Yejemej petz kiye'itakej achto cinco librojmej yej ono' ipan Antiguo Testamento. Akicredojkej iga ojpa-isalo.

Samaria, Samaritanos Yej ichān estado o tajli de Samaria monamiktijkej wān yej ayéj judiyojmej. Samaritanojmej kijiayaj yej mela'judiyojmej, iwán judiyojmej kijiayaj samaritanojmej. Ipan itāl Samaria kichijkej se' weyitiōpan kanki' kiweyimatiltijkej Dios, iga judiyojmej akiye'itakej iga samaritanojmej maasikan weyitiōpan Jerusalén. Samaritanojmej kipalewijkej sekin yej kimiktijnekij judiyojmej.

Santa Cena La Santa Cena kijliáj kuá' yej kitokaj Cristo monechkowaj iga sentakuaj. Mochiwa kensan tatekimá' Jesús iga amo makelkawakan te íga migui' ipan cruz. (Lc 22:19, 20 y 1 Cor 11:23-34)

T

Tajkótāl o Isla Tajkótāl o isla: se tajli yej kiyawalojto' a'ti. Ono' tajkótāl yej pox weyi ke' se país, kan ono' komati altepemej.

Tamanawía toTēko, Salvar Nochi kichiwa yej ayekti iyixtaj toTēko Dios, (Ro 3:23); kajasi iga Dios makiknochiwa yej ayompa nemi. Jesucristo mi' iga kixtaj nochi yej ayekti yej se kichiwa, ijkón kimānawía yej moconfiarowa ipan yéj. Kimānawía iga nochipa maono iwán Dios.

Tioplan Tioplan kajli kan monechkowaj iga kiweyimatiltiáj Dios. Judiyojmej achto monechkojkej ipan kuetaxtioplan ipan desierto, wan después ipan weyitioplan Jerusalén. (Xikita no “Kuetaxtioplan” ajko, wan “Weyitioplan” tánipa.) Kuá' rey de Babilonia kitanilij judiyojmej iwán kiwigakej ipan ipaís de Babilonia, íkuá' pe' iga monechkowaj judiyojmej nijnijiga, iga awel asij weyitioplan. Kuá' itiempoj Jesús judiyojmej monechkowayaj nijnijiga agaj ichan. Onoya no kan kiyokachijkej kajli iga tioplan. Kijliáj sinagoga kan judiyojmej monechkowaj iga kiweyimatiltiáj Dios iwán momachtiáj itájtol.

Tribu Tribu kijtojneki se grupo toknimej yej kipiáj sesan iyikyapatajwéj. Ipilowan ipilowampa Israel nochi kijliáj israelitajmej. Israel kipiá' doce ipilowan iwán sejsé ipilowan mochij se grupo yej kijliáj tribu. Ijkón onoyaj doce tribu israelitajmej. (Xikita ajko “Israel” wan “Judío”).

U

Ungir Ungir kijtojneki motoyawa aceite ipan agaj itzontekon. Ono' yej kungiroj iga manesi iga yokatito' iga se tekipánol, ken se rey. Ipan Nuevo Testamento Jesús kungiroj yej enfermojmej (Mc 6:13) iwán Santiago kijtowa iga kuá' ti-oradowaj iga yej enfermo, no matikungirokan o ken tikijtowaj, matikuapatzokan iga aceite (Stg 5:14).

Uva Uva se kuameka' yej mokomona iwán mokua itakilka. Uva achi ken tojtoloktzin. Mopatzka uva iwán wel mochijwa vino iga iyayo. Se uvajkuawi' wel taki mia' años. Uva kikuij iga comparación ipan itájtol Dios. Ipan Isaías 5 nesi iga israelitajmej ken kuá' uvajyoj. Anka pan Apocalipsis 14, uva kijtojneki la gente.

W

Weyitioplan Weyitioplan kichijkej judiyojmej Jerusalén. Achto kichij Salomón yej ipiltzin David (1 Reyes 6). Inón weyitioplan kixitinkej yej ichamej Babilonia yej walkej wan kitanilijkej judiyojmej. Kuá' judiyojmej mokupekej sej de Babilonia, kichijkej se' weyitioplan Jerusalén (Esd 5). El rey Herodes ki-ojpachij inón weyitioplan iga máj maye'nesi wan kichij máj weyi. Jesús kijtoj iga kixitinaskkej inonsan weyitioplan, (Mt 24:2) wan ijkón mochij kuá' romanojmej kixitinkej el año 70. Ipan tiliti'tájtol mo-ixmati

weyitiopan ken templo, e' ayéj namoltemploj. Xikita no ajko “Tiopan” iwán “Kuetaxtiopan”.

Y

Yej ayi'pa mo-ita, o milagro Jesús kichij yej ayi'pa mo-ita; ipan español kijliáj “milagro”. Kuá' Jesús kichij yej ayi'pa mo-ita, monextij iga Dios kipalewiaya iwán mia' kicredojkej. Milagro no kijliáj señal (Jn 2:11). Ijkín milagro tejté yej ayi' mo-ita yej tanextiliá iga Jesús ayéj namoltağa', sino iPiltzin Dios.

Yej tamachtía ipan iley Moisés Onoya se grupo yej ipan español kijliáj “escribas”, itekipánol iga ki-ojpa-ijkuilowayaj itájtol Dios iwán tamachtiayaj. Yejemej kijtowayaj ken wel mamochiwa ijkón ken tatekimaka iley Moisés yej ijkuilijto' ipan Antiguo Testamento.